SANCTISSIMI
DOMINI NOSTRI
BENEDICTI
PAPÆ XIV.
BULLARIUM.
TOMUS QUARTUS,

IN QUO CONTINENTUR

Constitutiones, Epistolæ, aliaque Edita ab Initio Pontificatus usque ad Annum MDCCXLVIII.

Editio recentior auctior & emendatior.

Pertinet ad Cenobium S. M. Carmeli Terræ S. Anthimi

VENETIIS, MDCCLXVII.

Sumptibus BARTHOLOMÆI OCCHI,

SUPERIORUM PERMISSU.

INDEX
INITIORUM
SINGULARUM CONSTITUTIONUM
QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR.

INDEX
ARGUMENTORUM
EARUMDEM
CONSTITUTIONUM.
PONTIFICATUS ANNO VII.

A N N O MDCCXLVII. PONTIFICATUS ANNO VIII.

A N N O MDCCVLVIII.

SAN-

SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI

BENEDICTI PAPÆ XIV.

CONSTITUTIONES, EPISTOLÆ &c.

FIRMANÆ

Congregationi, quod Gubernium tam Politicum, quam Œconomicum Civitatis & Comitatus Firmi privativa jurisdictio tribuitur.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

PATERNI prorsus studii, quo Civitatem nostram Firmum, ejusque Comitatum, & Incolas universos, pro imposito Nobis desuper Supremi Principis officio prosequimur, haud leve argumentum edidimus sub ipsum Pontificatus nostri initium; quum per Nostras in forma Brevis Literas datas die xx. Septembris Anni MDCCXL., Congregationis Firmanæ, nuncupatæ, quæ illius Civitatis & Comitatus negotia in Romana Curia & Urbe cognoscenda ac dirigenda, a Prædecessoribus Nostris Romanis Pontificibus erecta fuerat, novam utilioremque formam constituimus, immutato veteri ipsius statu, quo permanente, nec satis promptam fore, nec adeo proficuam, ut par erat, hujusmodi negotiorum & Causarum tractationem expeditionemque judicavimus. Ex qua sane providentię Nostræ dispositione quum uberiora in dies emolumenta ad optimum ipsius Civitatis & Comitatus regimen provenire dignoscantur, non illud tamen sequutum est, ut omnino sublata fuerit vetus quædam controversia, quæ dudum vigebat inter eamdem Civitatem Firmanam ex una, & nonnullas Communitates Castrorum & Locorum ipsius Comitatus ex altera parte, super eo, an

Congregatio Firmana a Pontifice instauratur.

Status controversiæ.

an cognitio negotiorum Œconomicorum hujusmodi, ad præfatam Congregationem Firmanam privative spectaret, vigore facultatum a san. mem. Prædecessore Nostro Innocentio XII., in Literis super ipsius erectione die tertia Januarii Anni MDCXCII. emanatis, ipsi concessarum, seu vigore subrogationis hujusmodi Congregationis in locum Cardinalium Nepotum, sive aliorum Consanguineorum Romanorum Pontificum Prædecessorum Nostrorum, quibus ejusdem Civitatis & Comitatus Gubernium, & omnimoda in eam, eumque jurisdictio per duo ferme sęcula demandari, ac respective ab iisdem plenissime exerceri consueverat; an vero ad aliam Congregationem Venerabilium Fratrum Nostrum S. R. E. Cardinalium super Bono Regimine Communitatum Status Nostri universi deputatæ, privative potius pertineret, vigore amplissimarum facultatum, quæ tam a felic. record. Clemente Papa VIII. Prędecessore pariter Nostro in Bulla erectionis ejusdem Congregationis, quam a simil. mem. Paulo Papa V., & Clemente Papa XI. eidem Congregationi tributæ fuerunt, dum per suas respective Literas illius jurisdictionem quoad Communitates ejusdem Status Ecclesiastici in genere asseruerunt, seu declararunt, aut ampliarunt.

Quamvis enim in prædicta Civitate Firmana certus quidam Officialis existeret, Commissarius Tabellista nuncupatus, a Romano Pontifice, seu pro rerum circumstantiis, & pro collationis modo, ab ipso Firmanæ Congregationis Præfecto ad hoc deputatus, ut revisis & examinatis, sub directione Gubernatoris pro tempore existentis, tam ipsius Civitatis, quam aliarum Communitatum de prædicto Comitatu, redditUum & expensarum Tabellis, eas in Urbem transmitteret ad prædictam Congregationem Firmanam; cujus esset opportuna Decreta & Mandata super earum Communitatum Œconomico regimine condere & expedire; Nihilominus præfatæ Communitates Locorum & Castrorum de Comitatu, sive ex prætensis gravaminibus in hujusmodi Tabellarum examine sibi aliquando irrogatis, sive ex peculiaribus quibusdam exemplis, quibus constabat prędictam Congregationem Boni Regiminis, pro extraordinariorum quorundam onerum repartitione & exactione, aliquos jurisdictionis actus exercuisse, variaque Decreta edidisse, ad Œconomicum ipsius Firmanæ Civitatis, & Castrorum statum aliquo modo pertinentia: sępe detrectarunt rerum suarum status atque Tabellas prędicti Commissarii, atque etiam Gubernatoris, ipsiusque Congregationis Firmanæ judicio & examini subjicere, eorumque mandatis obtemperare; contendentes, ad solam Congregationem Boni Regiminis hujusmodi Œconomicorum negotiorum cognitionem spectare: Quæ controversia pluries agitata, non sine Partium dispendio, & negotiorum confusione ac detrimento, numquam tamen omnino dirempta, aut definita fuerat.

Quæ avocatur ad SS. & ad Signaturam Gratiæ.

Cumque eadem quæstio nuper occasione peculiaris cujusdam casus, iterum exorta, atque acerrimis Partium studiis redintegrata esset; visum est Nobis totam hujus materię cognitionem supremo judicio Nostro reservare, eamque in Signatura Gratiæ, cum consilio dilectorum Filiorum ejusdem Signaturę Votantium, & Partibus plene auditis, perpetuo atque irrevocabiliter definire. Quamobrem hujusmodi causa in statu & terminis ad Nos & ad Signaturam prædictam avocata, per Decretum a dilecto filio Magistro Clemente Argenvillieres Auditore Nostro editum; transmissaque pro parte Civitatis Firmanę opportuna Commissione; cum utraque Pars omnia documenta & exempla in rem suam collegisset, suasque rationes tam in scriptis, quam oretenus per suos Defensores, & Advocatos Nobis exposuisset; Nos demum in prædicta Signatura Gratiæ coram Nobis habita die XIX. elapsi mensis Julii, auditis dictorum Votantium suffragiis, omnibusque mature pensatis, decrevimus, & pronunciavimus: *Gubernium tam Politicum, quam Oeconomicum Civitatis & Castrorum Firmi privative spectare ad Congregationem Firmanam.*

Resolutio.

Gubernium Politicum, & Oeconomicum Firmi, & Comitatus, Firmanæ Congregationi privative tribuitur.

Cujus porro Resolutionis & Rescripti Nostri perpetuæ firmitati consulere, ac simul prædictę Congregationis Firmanę facultates amplius atque distinctius declarare volentes, præsentium Literarum tenore, ac Motu proprio, & ex certa scientia, meraque deliberatione Nostris, eidem resolutioni inhærentes, statuimus & declaramus, Gubernium tam politicum, quam etiam Œconomicum Civitatis Firmanæ prædictæ, ac Civium, & Incolarum, necnon Territorii & Districtus totius Comitatus, ejusque Castrorum, Terrarum, atque Locorum, antedictæ Congregationi Firma-

manæ privative quoad quoscumque alios omnino competere; itaut quemadmodum per declaratam voluntatem præfati Prædecessoris Innocentii Papæ XII., in supra relatis ipsius Literis distincte expressam, ad ipsam Congregationem Firmanam, in Gubernio Politico ejusdem Civitatis & Comitatus, similis, atque eadem plane potestas, auctoritas, & jurisdictio, omnesque & singulæ competunt facultates, quæ quoad universum Statum Nostrum Ecclesiasticum ad Congregationem Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium super Consultationibus negotiorum ejudem Status Eclesiastici deputatam competere dignoscuntur; ita etiam hujus Nostræ declarationis vigore, & expressa præsentium Literarum sanctione, eidem Firmanæ Congregationi, in Œconomico præfatæ Civitatis Regimine, omnespariter & singulæ facultates eademque jurisdictio, auctoritas & potestas, quæ ad Congregationem etiam Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium super Bono Regimine & administratione redditaum Communitatum Ditionis Ecclesiæ deputatam, quoad gubernium Œconomicum hujusmodi, juxta felic. record. Clementis Papæ VIII., Pauli Papæ V., & Clementis Papæ XI., ac aliorum Romanorum Pontificum Prædecessorum Nostrorum concessiones, seu declarationes, quomodolibet spectant & pertinent, pari modo & absque ulla prorsus differentia spectent atque pertineant, atque ab ipsa in omnibus & per omnia plenissime exerceantur.

Et aliis Congregationibus, seu Tribunalibus inhibetur, cum avocatione Causarum sub pœna nullitatis.

Quamobrem antedictis Congregationibus, nimirum Consultationibus & bono Regimini hujusmodi præpositis, utrumque Gubernium prædictum quoad dictam Civitatem Firmanam, & Cives, & Incolas: necnon Territorium, & Districtum totius Comitatus, Terrasque, Castra, & Loca ejusdem, harum serie expresse interdicentes; volumus, præcipimus, & mandamus, eisdemque & aliis quibusvis etiam prædictæ S. R. E. Cardinalium Congregationibus, necnon quibuscumque aliis Judicibus, & Tribunalibus districte inhibemus, ne in alterutro Civitatis & Comitatus prædictorum Gubernio, neve in utrumvis concernentibus Causis Politicis, & Criminalibus, aut Œconomicis, sub quocumque prætextu, colore, occasione, vel causa, sese quoquo modo immiscere vel ingerere, etiam de consensu Partium, ullo unquam tempore audeant seu præsumant; ideoque omnes & quascumque causas, lites, & controversias ad alterutrum hujusmodi Firmanæ Civitatis & Comitatus Gubernium pertinentes, tam motas, quam movendas, atque etiam ex nunc coram alio quolibet Judice, Tribunali, aut Cardinalium Congregatione cœptas & contestatas, in quocumque statu reperiantur, auctoritate & tenore prædictis, ab ipsis avocamus, prædictæque Firmanæ Congregationi & judicio remittimus. Ac si quid in posterum adversus præmissa quavis in parte, per quascumque ex memoratis Congregationibus, seu quemcumque alium Judicem, aut Tribunal, etiam, ut præfertur, de consensu Partium, fieri, ordinari, decerni, vel judicari contigerit, tanquam privativi juris & jurisdictionis ipsius Firmanæ Congregationis læsivum, ex insanabili defectu jurisdictionis prorsus nullum, nulliusque roboris aut momenti fore statuimus & declaramus.

Methodus servanda a Congregatione Boni Regimini Commissionibus specialibus.

Quoniam vero contingere potest, prout anteactis temporibus aliquoties contigit, ut Romanus pro tempore Pontifex prædictæ Congregationi Regimini specialem aliquam Commissionem, pro aliqua generali repartitione super omnibus Communitatibus universi Satus Ecclesiastici statuenda, aut pro alia quapiam Œconomica provisione, dirigat atque demandet; ut in casu, & casibus hujusmodi, omnia rite ac debito ordine procedant; per easdem præsentes etiam decernimus & declaramus, licitum fore prædictæ Congregationi Boni Regiminis, illiusque Præfecto, in vim talis Pontificiæ Commissionis statuere quotam, seu quantitatem, pro qua Civitas Firmana, & universus Comitatus prædictus, cum cæteris Communitatibus dicti Status Ecclesiastici concurrere debebunt: hoc tamen statuentes, ut divisio & distributio ipsius quotæ, seu quantitatis, nec non executio repartitionis a Congregatione Boni Regiminis, ut supra, factæ, ad prædictam Congregationem Firmanam, illiusque Præfectum omnino spectet, atque pertineat; ita ut quæcumque Ordinationes vigore peculiaris hujusmodi Pontificiæ Commissionis pro tempore factæ, a prædicta Congregatione Boni Regiminis, ejusque Præfecto, eidem Congregationi Firmanæ dumtaxat, nullatenus autem Gubernatoribus Localibus, multoque minus Communitatibus Civitatis Firmi, ac Castrorum, Terrarum, & Locorum Comitatus ejusdem, dirigantur, & dirigi debeant: Eisdem plane methodo, ratione, & forma, quæ cum S.

A 2 R. E.

R. E. Cardinalibus de Latere Legatis, pro Civitatibus, Castris, Terris, & Locis in Provinciis eorundem Cardinalium Legatorum jurisdictioni subjectis existentibus, observantur.

Congregatio Firmana singulis mensibus habenda.

Ut vero deinceps Civitas Firmana prædicta, ejusque Comitatus, tam in his, quæ ad Politicam, quam quæ ad Œconomicam procurationem spectant, facilius & utilius gubernentur, per easdem præsentes volumus & mandamus præfatam Congregationem Firmanam semel singulis mensibus in Ædibus ipsius Cardinalis Præfecti omnino congregari. Ipsius autem pro tempore Secretario statimus non licere sine ejusdem Congregationis voto aliquam definitivam resolutionem capere, aut ad aliquod Decretum, quod per definitivam repatari nequeat, devenire; præsertim si aliqua ex Partibus petat, aut profiteatur in actis: *Nihil fieri, nisi facto verbo in plena Congregatione*.

De facultatibus Secretarii.

Clausulæ præservativæ.

Denique super controversia superius enunciata, atque a Nobis, ut præfertur, solemniter ac peremptorie definita (cujus statum & merita a Nobismetipsis accurate discussa, ac Judicum, Tribunalium, & Collitigantium nomina, aliaque etiam necessario exprimenda, præsentibus pro plene & sufficienter expressis haberi volumus) perpetuum Partibus silentium imponimus, atque os occludimus; præsentesque Literas semper firmas, validas, & efficaces esse & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri & obtinere decernimus, nec de subreptionis, vel obreptionis aut nullitatis vitio, seu intentionis Nostræ, aut interesse habentium consensus, aliove quolibet etiam substantiali, ac formali, necessariamque expressionem requirente defectu notari, impugnari, infringi, retractari, aut in controversiam vocari, vel ad terminos juris reduci ullatenus unquam posse; Sed sic & non aliter in præmissis per quoscumque Judices Ordinarios & Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. prædictæ Cardinalium Congregationes, aliosque Cardinales etiam de Latere Legatos, Vicelegatos, & Sedis Apostolicæ Nuntios, & alios quoslibet, quacumque præeminentia, & potestate fungentes & functuros, sublata eis & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate & auctoritate, judicari & definiri debere, ac irritum & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Decreta irritantia.

Derogationes.

Non obstantibus, quatenus opus sit, Nostra & Cancellariæ Apostolicæ Regula de jure quæsito non tollendo, ac quibusvis aliis Apostolicis generalibus, vel specialibus Constitutionibus & Ordinationibus, nec non etiam, quatenus opus sit, dictæ Civitatis Firmanæ, & Comitatus prædicti, ejusque Castrorum, Terrarum, atque Locorum, aut aliorum quorumvis, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, stilis, usibus, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus, privilegiis quoque, indultis, facultatibus, & Literis Apostolicis memoratis Boni Regiminis, & super Consultationibus, aliisque S. R. E. Cardinalium Congregationibus, etiam in limine earum respective institutionis, nec non quibusvis aliis Tribunalibus, etiam Collegialibus, ac Personis, & Locis, sub quibuscumque verborum tenoribus & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, efficacissimis, & insolitis clausulis, irritantibusque, & aliis decretis in genere, vel in specie, seu alias quomodolibet in contrarium præmissorum concessis, confirmatis, & innovatis: Quibus omnibus & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, & forma in illis tradita observata, exprimerentur & insererentur, præsentibus pro plene & sufficienter expressis ac insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad præmissorum effectum hac vice dumtaxat specialiter & expresse; ac latissime & plenissime, motu ac scientia prædictis, ac de potestatis Nostræ plenitudine derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Sanctio.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc Nostri statuti, declarationis, præcepti, mandati, decreti, derogationis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipo-

potentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ MDCCXLVI. VIII. Ides Septembris, Pontificatus Nostri Anno VII.

Dat. Pont. an. VII die 6. Sept. 1746.

D. Card. Passioneus,
J. Datarius.

VISA DE CURIA

J. C. Boschi.
J. B. Eugenius.

Loco ✠ Plumbi.

Registratam in secretaria Brevium.

II.

LITERÆ

Jam editæ adversus Confessarios exquirentes a Pœnitentibus Complicum nomina, confirmantur, & ampliantur.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Abusus in administrando pœnitentiæ Sacramento inductus.

AD eradicandum pravum zizanii semen, quod ab adversario generis humani in Agro Dominico sparsum, per Lusitaniæ primum Regiones pullulare compertum fuerat, ubi nimirum apud nonnullos Confessarios, in administrando Sacramento Pœnitentiæ, perversa quædam & absurda praxis, Ecclesiasticis Regulis contraria, eidemque Sacramento injuriosa, & ad avertendos Fideles ab ipsius salutifero usu quammaxime tendens, introduci cœperat; pro imposito Nobis vigilandi debito, Apostolicas in forma Brevis Literas direximus Venerabilibus Fratribus Archiepiscopis, & Episcopis, per Portugalliæ & Algarbiorum Regna atque Ditiones constitutis, quas deinde per alias Nostras sub plumbo expeditas Literas, nuper, quarto nimirum Nonas elapsi mensis Junii, confirmavimus & innovavimus, adjectis nonnullis ordinationibus & declarationibus, quas ad meritas pœnas tam delinquentibus, quam contrarium tenentibus, sive docentibus, irrogandas, & ad rectum, adversus eos procedendi ordinem in prædictis Regnis, & Ditionibus servandum, opportune expedire in Domino judicavimus.

Aliis Literis Sanctissimi Domini Nostri damnatus fuit.

Earum autem Literarum, quas ad hujusmodi erroris & abusum reprobationem primum edidimus, hic tenor erat.

Sequitur integer tenor Literarum Sanctissimi Domini nostri relat. in Tomo I. Constit. CXXXIV. fol. 325.

Dictarum Literarum confirmatio necessaria.

Quoniam vero nullam Pastoralis vigilantiæ cautelam superfluam esse ducimus, ubi de Fidelium animarum pernicie, deque subvertenda sanæ doctrinæ integritate & recta Sacramentorum administratione, periculum subesse dubitetur; neque vero ignoramus, alibi quoque auditas esse pœnitentium querelas de importunis nonnullorum Confessariorum perquisitionibus, pro investigandis complicum nominibus aliisque notitiis, juxta praxim in præinsertis Nostris Apostolicis Literis relatam atque damnatam; erroneas vero quorundam Doctorum hac de re opiniones, vel pravas aliorum recte opinantium interpretationes & applicationes, in eisdem Literis enunciatas, ali-

Unde præsentibus confirmantur & ad omnes ubique locorum extenduntur.

aliquibus arridere; nec satis eliminatas reputari per ipsas præmissas Literas, quas, utpote ad Lusitaniç Regnorum atque Ditionum opporrunitatem accommodatas, & pro iisdem solummodo emanatas, generalis definitionis, & legis vim auctoritatemque habere, ab aliquibus temere negatum fuit. Ideo Nos, Motu proprio, atque ex certa scientia, hujus Nostrç generalis sanctionis tenore, ac de Apostolicç potestatis Nostrç plenitudine, easdem prçinsertas Literas iterum confirmantes & roborantes, decernimus & declaramus, memoratam praxim in se ipsa, & ubique locorum ac temporum, Apostolica auctoritate reprobatam atque damnatam esse, & censeri debere; nec ulli licitum esse contra doctrinam in præfato Nostro Brevi contentam docere, scribere, aut loqui, eamque impugnare, aut perverse interpretari, vel ipsi actu contraire; sub pœnis adversus tuentes, asserentes, aut tradentes opiniones scandalosas, perniciosas, & uti tales a Sede Apostolica rejectas & condemnatas, & respective adversus contrafacientes mandatis Apostolicis, & Ecclesiasticis sanctionibus statutis atque præscriptis.

Clausulæ pro generali, & perpetua Literarum observantia.

Decernentes easdem præinsertas, nec non præsentes Nostras Apostolicas Literas, nullo ex capite, colore, aut prætextu, de subreptionis, obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis Nostræ, aut alio quolibet defectu notari, impugnari, aut in controversiam vocari posse; sed semper firmas, validas, & efficaces existere, & perpetuo fore, atque omnes ubique Terrarum cujusvis status, gradus, ordinis, præeminentiæ, & dignitatis, & tam sæculares, quam quorumvis etiam quomodolibet exemptorum, ac Sedi Apostolicæ immediate subjectorum Ordinum, Institutorum, Societatum, & Congregationum Regulares, quocumque privilegio munitos, aliosque etiam speciali mentione dignos, afficere & arctare, ac suos ubique plenarios & integros effectus sortiri, & obtinere, & ab omnibus & singulis, ad quos spectat, seu pro tempore spectabit, exacte & inviolabiliter observari debere.

Derogationes.

Sicque & non aliter per quoscumque Judices, Ordinarios, & Delegatos, etiam S. R. E. Cardinales, & contra hæreticam pravitatem Generales Inquisitores, Legatos quoque de Latere, & Apostolicæ Sedis Nuntios, aliosque quoslibet quacumque auctoritate & potestate fungentes, & functuros, sublata eis, & eorum cuilibet aliter judicandi, & interpretandi facultate, judicari & definiri debere; ac irritum & inane, si secus super his a quoquam scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus quibusvis Apostolicis, & in Universalibus, sive Provincialibus, aut Synodalibus Conciliis editis generalibus, sive specialibus Constitutionibus, & Ordinationibus; Privilegiis quoque, Indultis, & Literis Apostolicis cuicumque Personæ, sive Ordini, Instituto, Societati, & Congregationi, sub quibuscumque tenoribus, & formis, & cum quibuslibet clausulis, atque decretis, etiam motu, & Apostolicæ potestatis plenitudine similibus, in contrarium forsan concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus specialis & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores prædictos pro sufficienter, & ad verbum expressis & insertis, formasque hujusmodi pro plene & exacte observatis habentes, ad præmissorum effectum, hac vice dumtaxat specialiter & expresse derogamus.

De effectu publicationis, & exemplorum auctoritate.

Ut autem eædem præsentes, & in eis contenta quæcumque, ad omnium notitiam deducantur, & ne aliquis illorum ignorantiam prætendere possit; volumus easdem per aliquem, seu aliquos ex Cursoribus Nostris ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum, ac Cancellariæ Apostolicæ, & in acie Campi Floræ, aliisque consuetis Urbis locis publicari, earumque copias ibidem affigi, & affixas relinqui; quæ sic publicatç & affixæ, omnes & singulos, quos concernunt, arctent & afficiant, non secus ac si eorum unicuique personaliter intimatæ & notificatæ fuissent: quodque earundem præsentium Transumptis sive exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo Personç in Dignitate Ecclesiastica constitutæ, munitis eadem prorsus fides adhibeatur in judicio & extra illud, ubique locorum, quç adhiberetur ipsis prçsentibus, si forent exhibitç, vel ostensç.

Sanctio.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostrarum confirmationis, reproba-

bationis, condemnationis, prohibitionis sanctionis, & voluntatis infringere, seu eidem ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ MDCCXLVI. IV. Kalendas Octobris, Pontificatus Nostri Anno Septimo.

Dat. Pont. an. VII. die 28. Sept. 1746.

D. Card. Passioneus.
J. Datarius.

Jo. Florius Substitutus.

VISA DE CURIA.

J. C. Boschi.
J. B. Eugenius

Loco ✠ Plumbi.

Registrata in Secretaria Brevium.

Public. die 5. Octobris Anni 1746.

DISTINCTIO III.

Inter Causas Rotales, & Prælatitias, ac Jura Notariorum scribendi, & actitandi in illis respective præfiniuntur: & nova methodus statuitur in Auditorio Rotæ observanda, pro celeriori Causarum expeditione.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Exordium.

JUSTITIÆ & pacis custodes, & adsertores, non solum in universa Ecclesia Christi, sed etiam in subjecta gubernio nostro Republica, a Deo constituti, in id libenter studia nostra conferimus, ut unicuique jus suum æqualiter reddatur; ut negotiorum, & Causarum, quæ in Romana potissimum Curia tractantur, & agitantur, ordinatissima ratio constet; sublatisque rerum confusionibus, & noxiis dilationibus, judiciales controversiæ non minus rectum, quam expeditum cursum, & finem obtineant.

Sane, cum olim unumquodque Romanæ Curiæ Tribunal, proindeque Causarum quoque Palatii Apostolici Auditorium, suos proprios haberet Notarios, & dumtaxat Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, ac ipsius Curiæ Prælati, quibus per speciales Romani Pontificis Commissiones peculiarium Causarum cognitionem interdum delegari contingebat, certos ac proprios Notarios non haberet; ideoque quilibet ipsorum ad scribendum, & actitandum in Causis Commissariis hujusmodi quemcumque maluisset Notarium pro arbitrio suo assumere soleret; fel. recordationis Julius Papa II. Prædecessor Noster per suam perpetuo valituram Constitutionem, sub datum Kalendis Decembris Pontificatus sui Anno Quinto, de Fratrum suorum tunc existentium Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium consilio, & assensu editam, quæ incipit: *Sicut prudens*, Collegium centum & unius Virorum, qui Scriptores Archivii prædictæ Romanæ Curiæ nuncuparentur, Apostolica auctoritate erexit, creavit, & in-

Collegium Scriptorum Archivii a Julio II. erigitur.

& instituit ; quos quidem Scriptores voluit, & mandavit Notarios deinceps eſſe omnium Judicum Commiſſariorum in Urbe, exceptis tantummodo ejuſdem Romanæ Curiæ Judicibus Ordinariis, vel Delegatis, habentibus Notarios proprios, ac Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, quoad Cauſas coram eis vertentes, eiſque commiſſas; in quibus quilibet eorum Notarios, quos mallent, dnmmodo eſſent authentici, & legitime creati, eligere & deputare valerent : Mox etiam per alias ſuas Literas, Idibus Decembris ejuſdem Anni datas ſtatuit & declaravit, quod Judices Commiſſarii prædicti ad ſcribendum in Cauſis, & Litibus eis Apoſtolica auctoritate commiſſis, & committendis quibuſcumque, & coram eis vertentibus, prædictis Scriptoribus Notariis Actuariis omnino ut deberent, nec alios ad ſcribendum in illis coram ſe admittere poſſent.

Cum privativo jure ſcribendi in Cauſis Commiſſariis.

Quod a Pio V. extenditur ad cauſas etiam Cardinalibus commiſſas.

Poſtmodum Sanctæ memoriæ Pius Papa V. etiam Prædeceſſor Noſter antedictam Julii II. Conſtitutionem confirmans, ac etiam ad Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales amplians, & extendens, per Schedulam ſui Motus proprii, ſub datum videlicet quintodecimo Kalendas Auguſti, Pontificatus ſui Anno quarto, propria manu ſignatam, inter alia conceſſit & ſtatuit, ut deinceps in omnibus, & quibuſcumque Cauſis coram prædictis Judicibus, etiam Cardinalibus, quomodocumque habendis & agitandis, Collegium ipſum Scriptorum Archivii Romanæ Curiæ Notarios idoneos, qui in ejuſmodi Cauſis ſcriberent, conſtituere deberet, nullique omnino ipſorum Judicum, etiam Cardinalium, alios Notarios, etiam dicti Archivii Scriptores, in Cauſis hujuſmodi pro arbitrio conſtituere poſſent; ſed eos dumtaxat aſſumere tenerentur, quos Collegium præfatum ſuo ex gremio in genere, vel in ſpecie duxiſſet eligendos.

Et ipſi Collegio datur facultas eligendi Notarios Actuarios.

Jus ſcribendi regulatur a qualitate Cauſarum & Tribunalium.

Etſi autem ex ipſarum Conſtitutionum ſerie plane appareat, jam tunc id eſſe conſtitutum, ut jus ſcribendi, & actitandi in Cauſis, quæ Auditorio Rotæ committuntur, ad ipſius Rotæ Notarios, ut antea, pertineat; in aliis vero Cauſis quæ committuntur in Curia Prælatis, & Cardinalibus, vel etiam Congregationibus particularibus, ſcribere & actitare debeat Notarius a Collegio Archivii prædicti deputatus, quod etiam confirmatum dignoſcitur a recolendæ memoriæ Prædeceſſore Noſtro Urbano Papa VIII. qui per ſuas Literas in forma Brevis, datas die XXII. Februarii Anni MDCXXXI. Pontificatus ſui Anno octavo, auditis Partibus in Signatura ſua Gratiæ, die IV. ejuſdem menſis Februarii habita, Apoſtolica auctoritate declaravit, Cauſas pro tempore committendas Cauſarum Palatii Apoſtolici Auditoribus, Prælatis, ſive cum clauſula: *Etiam extra Rotam, & abſque participatione Rotæ*, ſive abſque clauſula hujuſmodi, ſpectare ad Officium Archivii prædicti, ejuſque Notarium in illis ſcribere debere; in Cauſis vero committendis Auditoribus prædictis, etiam extra Notam, & abſque participatione Notæ, non tamen uti prælatis, jus ſcribendi eſſe penes ejuſdem Rotæ Notarios.

Sed Cauſarum pertinentia nondum certa lege ſtatuta.

Hactenus tamen nemo Romanorum Pontificum Prædeceſſorum Noſtrorum, genera Cauſarum hujuſmodi ſecernendo, conſtituit, quænam Cauſæ Auditoribus Romæ, uti Auditoribus, ſint committendæ, quæ autem aliis prædictæ Curiæ Prælatis, vel ipſis Rotæ Auditoribus, non uti Auditoribus, ſed uti Prælatis, committi poſſint. Quamvis enim, ſicut accepimus, piæ memoriæ Clemens Papa VIII. Noſter etiam Prædeceſſor hujuſmodi definitionem, & ſeparationem aggreſſus ſchedulam quamdam ſui Motus proprii ſub datum Tuſculi Kalendis Octobris Pontificatus ſui Anno decimo propria manu ſignaverit: in qua ſingula Cauſarum genera expreſſerat, quæ ad præfatum Rotæ Tribunal, privative quoad alium quemcumque Romanæ Curiæ Judicem, pertinere volebat: Hæc tamen Schedula nunquam Legis vim, auctoritatem & efficaciam habuiſſe dignoſcitur; quum nec ſuper ea debita Literarum Apoſtolicarum expeditio ſequuta fuerit: ſed ipſa dumtaxat in Regeſtis Supplicationum Datariæ Apoſtolicæ remanſerit: Neque vero deinceps Cauſarum Rotalium a Prælatitiis diſtinctio ad præſcriptum relatæ Schedulæ, ſed juxta conſuetudinem & ſtylum Curiæ, ut antea, proceſſerit. Quinimmo quum olim, pro parte Collegii Notariorum Rotæ, ſimilis memoriæ Alexandro Papa VII. Noſtro item Prædeceſſori humiliter ſupplicatum fuerit, ut plenam executionem, & obſervantiam prædictæ Schedulæ, juxta omnem illius ſeriem, & continentiam, præcipere dignaretur; idem Ale-

Motus proprius hac de re a Clemente VIII. ſignatus.

Vim Legis, & effectum non obtinuit.

xander Prædecessor instantiam hujusmodi rejecit, edito desuper rescripto: *Nihil innovari*.

De necessitate hujusmodi Legis condendæ.

Verum ex hoc ipso, quod hujusmodi Causarum distinctio nullius certæ legis stabili ordinatione firmata, stylo dumtaxat, & consuetudini in prædicta Curia pro tempore vigentibus inniti consuevit; facile edducimus, ut credamus, aliquas variationes, & innovationes, quoad ipsius divisionis observantiam, successu temporis induci potuisse; quum, & sæpe alias in Signatura Nostra Justitiæ, super eadem observantia, & consequenter super competentia Tribunalium, & Judicum in Causis particularibus, auditæ fuerint controversiæ, & iisi Tribunalium, & Judicum respective Notarii, pro suo quilque jure, & interesse, Pontificiam Prædecessorum Nostrorum, & Nostram providentiam imploraverint. Novissime vero quum inter dilectos Filios Collegium Notariorum Causarum Palatii Apostolici ex una, & Collegium Scriptorum Archivii prædicti de, & altera Partibus, orta fuerit lis, & controversia de, & super Causarum diversi valoris, & generis, nec non juris scribendi in illis, respectivæ Pertinentia, Nos hujusmodi controversiam, ad Nos, & ad Signaturam nostram Gratiæ avocatam, in ipsa Signatura coram Nobis die XIX. elapsi mensis Julii habita examinavimus, & rationibus hinc inde deductis mature seduloque perpensis, tunc quidem rescribendum duximus, quod *data foret resolutio in Camera*: simul autem animo constituimus, veterem non scriptam prædictæ Curiæ consuetudinem ad Legem scriptam redigere; ut quum, ad tramites hujusmodi Legis, in posterum evidenter apparuerit; quænam sint Causæ, quæ, utpote graviores, committendæ sunt Auditorio Rotæ, ut ibi collegiali plurium Personarum examine, & judicio decidantur; & quæ sint aliæ, quæ, tamquam minus graves, aliis Romanæ Curiæ Prælatis extra Rotam, vel etiam ipsis Rotæ Auditoribus, non uti Auditoribus, sed uti Prælatis, committi debent, jam dubitari nequeat, quibus in Causis prædictæ Rotæ Notariis, vel potius Archivii Notario, scribendi jus respective competat.

Causa coram Pontifice in Signatura gratiæ discussa.

Quæ dat causam Legi per præsentes statuendæ.

Itaque nunc stabili, & congruo rerum ordini, nec non omnium in præmissis interesse habentium indemnitati consulere volentes, prædictamque controversiam penitus & omnino extinguentes, ac utrique Parti perpetuum silentium desuper imponentes, Motu proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione Nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, hac Nostra perpetuo valitura Constitutione statuimus, & declaramus, Causas omnes graviores, quæ in Romana Curia, tam in Tribunali Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis Nostri, & Romani pro tempore Pontificis in Urbe, ejusque Districtu, Vicarii in spiritualibus Generalis; quam in Tribunali Causarum Curiæ Cameræ Apostolicæ Generalis Auditoris, in prima instantia judicatæ, & definitæ fuerint, in secunda, seu alia ulterius instantia nullatenus Prælatis extra Rotam, nec ipsis Rotæ Auditoribus, uti Prælatis, sed quidem tam in petitorio, quam in possessorio Judicio, ejusdem Rotæ Auditorio omnino esse, & fore committendas. Ubi vero Causæ graviores hujusmodi ad Romanam Curiam deferantur in gradum Appellationis a Sententiis, & Judicatis quorumcumque Judicum de Partibus, decernimus, liberum quidem esse Parti appellanti, pro suo arbitrio, vel eas immediate ad ipsum Rotæ Auditorium committi facere, vel, si maluerint, ad prædictum Cardinalem Vicarium, seu ad Causarum Curiæ Cameræ prædictæ generalem Auditorem, juxta horum duorum Tribunalium congruas facultates, appellationem interponere: Verum deinde, si ulteriori appellationi locus sit, volumus eas prædictæ Rotæ Auditorio, nunquam autem Prælatis extra Rotam, neque ipsis quidem Rotæ Auditoribus, uti Prælatis committi posse.

Pontifex adjudicat Rotæ Causas Graviores in Urbe judicatas in secunda, & ulterioribus instantiis.

Item graviores de partibus, in secunda instantia, arbitrio Appellantis.

In ulterioribus vero instantiis cum privativa.

Contra vero Causæ minus graves, super quibus in prima instantia in alterutro Tribunalium prædictorum Romanæ Curiæ, nimirum Cardinalis Vicarii, aut Causarum Curiæ Cameræ Apostolicæ Generalis Auditoris, definitive pronunciatum fuerit, volumus, atque statuimus, ut in gradu appellationis, tam in judicio petitorio, quam in possessorio, omnino committi debeant Prælatis extra Rotam, vel etiam ipsis Rotæ Auditoribus, non tamen uti Auditoribus, sed dumtaxat uti Prælatis; Quod si Causæ hujusmodi a Judicatis, & Sententiis Judicum de Partibus ad ipsam Romanam Curiam delatæ sint, primo quidem in gradu appellationis earum cogni-

Causas minus graves in Urbe judicatas, & ulterioribus instantiis, Prælatis extra Rotam.

Sed illas de partibus in secunda Instantia Card. Vicario, sive A. C. Praelatis autem in ulterioribus. Salvis facultatibus Signaturae Justitiae.

cognitio ad Cardinalis Vicarii, aut praefati Auditoris Generalis Tibunal, juxta utriusque Tribunalis respectivas facultates, spectet, atque pertineat: In ulterioribus vero Instantiis, quatenus ipsis locus sit, hujusmodi Causae omnino committi debeant Praelatis extra Rotam, vel etiam ipsius Rotae Auditorio: Salva nihilominus Partibus collitigantibus facultate recurrendi ad Signaturam Nostram Justitiae in casibus purgationis Spolii, attentatorum, & nullitatis praedictorum Judicatorum, aliorumque Decretorum, & Actorum, quorum propterea circumscriptio coram eadem Signatura Justitiae petatur, in quibus sane casibus, integrum sit eidem Signaturae, praedictas Causas minus graves committere alicui ex Praelatis, aut eas remittere ad Cardinalem Vicarium, aut Causarum Curiae Camerae praedictae Generalem Auditorem, prout ipsarum Causarum qualitates, & dictorum, Tribunalium facultates respective exegerint.

Quae causae censendae sint graviores.

Porro Causae graviores, & consequenter Rotales, & non Praelatitiae, ut supra censeantur, & censeri debeant Causae omnes, in quibus agitur de Jurisdictionibus, exemptionibus, adoptionibus, sponsalibus, filiationibus, legitimitatibus, praeeminentiis, & praecedentiis, Juribus quoque Patronatus, aliisque honorificis nominandi, eligendi, conferendi, & similibus: Causae quoque servitutis personalis, & profanae, tum Citramontanae, tum de Partibus ultra Montes positis, infrascriptam summam respective attingentes, & Citramontanae nimirum, si & quatenus earum valor, & aestimatio ad summam, & quantitatem quingentorum scutorum auri, aliae vero de Partibus ultra Montes, dummodo ipsarum valor, & aestimatio ad summam mille scutorum auri similium, respective ascendat.

De causis Beneficialibus.

Item Causas graves, & consequenter Rotales, ac minime Praelatitias, ad praemissorum effectum, decernimus intelligendas esse & fore Causas illas Beneficiales, in quibus agitur de Titulo Beneficii, ac de Jure in re, vel rem, nempe ad ipsum Beneficium, sicut etiam Causas super Pensionibus Ecclesiasticis, aut super reservationibus fructuum, redditTuum, & proventuum Beneficiorum Ecclesiasticorum; quoties annuus valor Beneficii litigiosi, ac respective annua Pensio, aut quantitas fructuum reservatorum, summam vigintiquatuor ducatorum auri de Camera excedat; easque praeterea Causas, in quibus agitur de primis Dignitatibus Ecclesiarum, nempe de Dignitate post Pontificalem majore in Cathedralibus, aut de Dignitate principali in Collegiatis Ecclesiis, cujuscumque valoris Dignitas hujusmodi existat, omnesque hujusmodi Causas, utpote graviores, inter Rotales, non autem Praelatitias, volumus accenseri.

De causis Matrimonialibus, & super nullitate Professionis Regularis. Haec nunquam Praelatis committuntur.

Graviores itidem Causas esse declaramus, & censeri debere statuimus omnes Causas Matrimoniales, tam super foedere Matrimonii, quam super divortio; nec non Causas omnes super nullitate Professionis Regularis emissae; & has quidem nunquam Praelatis, neque Rotae Auditoribus, uti Praelatis, quantumvis accedente consensu Partium, committi volumus; sed aut ipsi Rotae Auditorio committi, aut a Congregatione Venerabilium Fratrum Nostrorum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium interpretationi; & executioni Decretorum Concilii Tridentini praeposita, vel etiam, quoad causas nullitatis Professionis praedictae, a Congregatione ejusdem S. R. E. Cardinalium, negotiis & consultationibus Episcoporum, & Regularium praeposita, pro arbitrio, & ad electionem Partis appellantis, seu recurrentis, cognosci & definiri mandamus; non obstante, quod Causae hujusmodi de sui natura & qualitate, Processum judiciarium, atque etiam formale Testium examen, exigant vel requirant; quemadmodum, quoad Causas Matrimoniales hujusmodi, Nos dudum per aliam Nostram Constitutionem incipit quae: *Dei miseratione* Tertio Nonas Novembris Anno Incarnationis Dominicae MDCCXLI., Pontificatus Nostri secundo, editam, statuimus, & ordinavimus.

Causae minus graves quaenam censendae sint.

Causas autem minus graves, adeoque Praelatitias & non Rotales, ut supra, censendas esse & fore decernimus omnes Causas pecuniarias, aut profanas, quarum valor vel aestimatio, quoad Citramontanas, summam quingentorum scutorum aureorum, quo vero ad Causas de Partibus ultra Montes, mille scutorum auri similium summam non attingat: Itidem Causas Beneficiales, aut super Pensionibus Ecclesiasticis, seu reservationibus fructuum Beneficiorum Ecclesiasticorum, ubi valor annuus Benefi-

Beneficii, aut annua Pensio, vel quantitas fructuum reservatorum, summam viginti quatuor ducatorum auri de Camera non excedat; ac dummodo non agatur de Dignitate post Pontificalem majorem in Cathedrali, aut principali in Collegiata Ecclesia.

Qua ratione aestimandus sit valor Causarum super Censibus Servitutibus &c.

In Censuum autem, Cannonum, & Servitutum Causis, ut pro earum valore aestimando, ac determinanda consequenter earum pertinentia, certam similiter, & aequam regulam, & normam tradamus; decernimus, atque statuimus, ut ubi agatur de Censibus redimibilibus, & ad formam Constitutionis praedicti Pii Papae V. creatis seu constitutis, & Census ipse in controversia versetur, attendenda sit quantitas, seu valor sortis, sive proprietatis Censuum hujusmodi: Ubi vero controversia sit de aliquo Censu reservativo, Canone, Livello, aut aliqua annua, & perpetua praestatione, tamquam debita ex certo fundo, tunc volumus haberi rationem valoris ipsius fundi, super quo, sive ex quo hujusmodi Census, seu Canon, Livellum, aut praestatio, constituta, reservata, seu, alias quoquo modo debita fuerint: In Causis autem Servitutis realis aut mixtae, considerandum esse volumus valorem praedii, super quo Servitus ipsa contenditur: Ad hoc nimirum, ut singulae Causae hujusmodi, pro earum respectiva aestimatione, & prout ex partibus citra, vel ultra Montes fuerint, juxta ea, quae in superioribus praescripsimus, Rotales, aut Praelatitiae censeantur.

Consensus Patrum quid operetur, & quomodo apparere debeat.

Volumus tamen, atque concedimus, ut, salvis & exceptis, ut supra, Causis Matrimonialibus, & super nullitate Professionis, in quibus ne consensus quidem Partium erit attendendus, in caeteris omnibus Causis praedictis, liceat & integrum sit Partibus collitigantibus inter se concordare, & consentire, quod Causa etiam minus gravis, & de sui natura, & qualitate, ut praediximus, Praelatitia, Auditorio Rotae committatur; & e converso, quod Causa etiam gravior, & de sui natura, ut praescripsimus, Rotalis committatur alicui Praelato extra Rotam: Utque ad hujusmodi effectum consensus Partium attendatur: Hoc tamen statuentes, consensus hujusmodi a legitimis earumdem Partium respective Procuratoribus expresse praestitus appareat a tergo Commissionis, nec aliter: Ac decernentes, quod quoties Partes collitigantes consentiant, ut causa aliqua gravis, & de sui natura Rotalis ut supra, alicui Praelato committatur, possit quidem in Causa ipsa vim talis consensus committi cuilibet Praelato in Curia extra Rotam, nunquam autem alicui ex ipsius Rotae Auditoribus, uti Praelatis.

De Causis ad Forum Capitolii spectantibus.

Quod autem attinet ad Causas, quae ad Forum Curiae Capitolii, ex praescripto Statutorum Urbis, & privilegiorum Populi Romani, pertinere dignoscuntur, declaramus Causas hujusmodi tam graves, quam minus graves, nunquam ab ipsa Curia Capitolii avocari, nec nisi accedente, ut supra, communi omnium Partium collitigantium consensu, praedicto Auditorio Rotae, aut alteri cuicumque Judici extra Rotam committi posse.

Notariorum jura Tribunalium facultatibus, & competentiis regulantur.

Causis itaque Rotalibus ac Praelatitiis sic, ut praemisimus, distinctis atque discretis, consequens est, ut pertinentiam quoque Juris scribendi, & actitandi in praedictis respective Causis congrua ratione secernamus: Quocirca statuimus, & simili modo declaramus, atque decernimus, Jus scribendi, & actitandi in singulis respective Causis, Notario, seu Notariis illius Tribunalis, vel Judicis, cui singulae Causae pro tempore commissae remanebunt, omnino competere, affectumque esse, & fore: Itaur in omnibus & singulis Causis, sive ob earum naturam, sive propter Partium collitigantium consensu praedictae Rotae Auditorio pro tempore commissis, & committendis, ipsius Rotae Notariis, privative quoad caeteros quoscumque Notarios, etiam Collegii Scriptorum Archivii & Curiae Capitolii: Contra vero in omnibus, & singulis Causis, quae ob earum naturam, vel de Partium collitigantium consensu, Praelatis extra Rotam, vel, tamquam de sui natura Praelatitiae, ejusdem Rotae Auditoribus, non uti Auditoribus, sed uti Praelatis, commissae fuerint, Notarius Archivii, privative quoad alios quoscumque, & signanter quoad Rotae, & Curiae Capitolinae Notarios, scribere debeant, & actitare.

Notarius Archivii jus habet scribendi coram Cardinalibus

Item praedictus Archivii Notarius, privative quoad quoscumque alios, scribere debeat in Causis cujuscumque qualitatis, aut valoris, quae per specialem Commissionem manu Nostra, aut Successorum Nostrorum signatam, commissae sunt, seu com-

& Congregationibus deputatis.

committentur alicui ex sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, aut alicui Congregationi, sive ejusdem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, sive Romanæ Curiæ Prælatorum specialiter deputatæ, excepta dumtaxat Congregatione memorati Tribunalis Auditoris Generalis Causarum Curiæ Cameræ Apostolicæ proprios Notarios habentis.

De Officio Revisoris Commissionum, quoad Causas Rotales.

Quocirca Officiali super revisione Commissionum nunc & pro tempore deputato, per easdem præsentes injungimus, & directe præcipiendo mandamus, quatenus ex nunc antiquum Curiæ stylum, alias religiose servatum, omnino resumens, nullam in posterum Commissionem ad Rotam directam in Causis pecuniariis, aut profanis relaxet, seu transitum habere sinat, nisi expressam habeat clausulam: *Attento quod agitur de Causa citra Montes ascendente ad valorem quingentorum scutorum aureorum*, & respective in Causis profanis ultra Montes, nisi habeat clausulam: *Attento quod agitur de Causa ultra Montes ascendente ad valorem scutorum mille aureorum*. Itidem diligenter attendat, ne transitum habeat aliqua Commissio in Causis Beneficialibus Rotæ directa, etsi habeat clausulam: *Attento quod agitur de Beneficio* aut de Pensione, *excedente annuum valorem vigintiquatuor ducatorum auri de Camera*: vel, *Attento quod agitur de prima Dignitate in Cathedrali, vel Collegiata*.

Quoad Causas Prælatitias.

Pari ratione diligenter observet, ut in Commissionibus ad Prælatos extra Rotam, vel etiam ad ipsius Rotæ Auditores uti Prælatos dirigendis, si agatur de Causis pecuniariis, aut profanis, adsit clausula: *Attento quod agitur de Causa circa Montes infra valorem quingentorum scutorum mille aureorum*; seu, *Ultra Montes infra valorem scutorum mille aureorum*; Si vero agatur de Causis Beneficialibus, expressa sit clausula: *Attento quod agitur de Beneficio*, seu de Pensione, *non excedente annuum valorem vigintiquatuor ducatorum auri de Camera*.

Quoad Commissiones de consensu Partium expeditas.

Si vero contingat, quod aliqua Causa, quæ propter ipsius qualitatem, aut valorem, prædictæ Rotæ Auditorio committenda esset, ob Partium collitigantium consensum, alicui Prælato extra Rotam committatur, vel contra, aliqua Causa ad forum Curiæ Cameræ pertinens, seu propter ipsius qualitatem, & valorem alicui Prælato extra Rotam committenda, ob hujusmodi Partium consensum, Rotæ committatur: In singulis Causis prædictis idem Officialis ad Commissionum revisionem deputatus advertat ut in Commissione adsit clausula: *Attento consensu Partium*. Et quod a tergo Commissionum hujusmodi dictus consensus per Procuratores Partium collitigantium, prout superius præscripsimus, vere sit præstitus: Quod si Officialis prædictus in præmissis, vel eorum aliquo, injunctum sibi munus neglexerit, omnes & singulas expensas, etiam extrajudiciales, a Partibus factas, tam pro ipsa mendosa Commissione, quam pro quibuscumque actibus inde secutis, eisdem Partibus reficere, ac de suo omnino solvere teneatur ac præterea pœnam remotionis ab officio, seu privationis ejusdem, arbitrio Nostro, & Successorum Nostrorum incurrat.

Præmissa quatenus procedant & afficiant.

Et quidem hujusmodi decretorum & statutorum Nostrorum formam, in quibuscumque Causarum Commissionibus, quas in posterum post præsentium publicationem expediri continget, omnino servari volumus, & jubemus. Quo vero ad Commissiones, quæ jam nunc expeditæ & in Causa positæ, vulgo *incassatæ*, reperiuntur, declaramus præmissas Nostras leges & ordinationes locum duntaxat habere, quatenus in ipsarum Commissionem sequelam nondum translportata sint acta, & reproducta citatio *ad dicendum contra jura* coram Judice, cui directa est commissio; Quod si acta jam sint transportata, & citatio hujusmodi coram præfato Judice jam reproducta fuerit, volumus ipsam respective Commissionem, licet contra decretorum Nostrorum formam expedita appareat, firmam remanere, usque ad illius instantiæ consummationem, non tamen ultra; itaut in altera ulteriori instantia præsentis Nostræ Constitutionis præscriptum omnino servari debeat, & adimpleri.

Commissiones contra formam præsentium expeditæ, nisi signatæ sint manu Pontificis, irritantur.

Cæterum omnes & quæscumque Commissiones, quas deinceps aut Rotæ, aut Prælatis, contra formam & præscriptum earumdem præsentium, respective dirigi contingat, nullas, irritas, & inanes, nulliusque roboris vel momenti fore, nullamque jurisdictionem eidem Rotæ, aut Prælatis prædictis tribuere posse, harum serie decernimus & declaramus, nisi forte signatæ fuerint manu nostra, aut Successorum Nostrorum, quibus semper integra erit, plenaque, & libera potestas committ-

mittendi quascumque Causas, cujuscumque naturæ, qualitatis, & valoris existant, vel sæpedicto Auditorio Rotæ, vel alicui Congregationi particulari, vel S. R. E. Cardinalibus, seu Romanæ Curiæ Prælatis, aut alii cuicumque, etiam simplici Doctori, prout Nobis, aut eisdem Successoribus nostris, magis visum fuerit salubriter expedire.

Novamethodus in Rota servandus, pro celeriori causarum expeditione.

Ad hæc celeriori Causarum in præfato Auditorio Rotæ vertentium expeditioni, quæ, propter facile contingentem in pari judicantium numero suffragiorum æqualitatem, aliquando nimis diu protrahi & retardari dignoscitur, per Nostræ auctoritatis & providentiæ remedia prospicere volentes; eisdem motu, scientia, ac tenore statuimus, & mandamus, ut firmo remanente stilo, seu consuetudine, proponendi pro prima vice omnes Causas in Turno ordinario, in quo quatuor Causarum hujusmodi Auditores suffragium ferant, si tamen in posterum, in prima seu ulteriori alicujus Causæ propositione, propter prædictam suffragiorum æqualitatem, decisiva resolutio prodire nequeat, non amplius hujusmodi Causa cum iisdem quatuor suffragiis reproponatur; itaut, coæquatis forsan iterum suffragiis, rescribi deinde oporteat, ut hactenus rescriptum fuit: *Videant quintus & sextus*; sed statim ab ipsa prima vice rescribi volentes: *Iterum proponatur, & videant quintus, sextus, & septimus*, ad hoc nimirum, ut in altera Causæ propositione omnino prodeat illius resolutio; Decernentes ipsam hujusmodi Causam semper deinceps cum quinto, sexto, & septimo, usque ad extremam illius definitionem, remanere.

Causæ iterum proponendæ, videantur statim a quinto, & sexto, & septimo.

Quid in Causis, quæ proponuntur videntibus omnibus.

Quia vero interdum evenit, ut Romanus Pontifex aliquam Causam eidem Causarum Palatii sui Auditorio committat, cum clausula: *Videntibus omnibus*, aliæque plures Causæ jam in Turno ordinario, sive etiam suffragantibus quinto & sexto, discussæ, ob iteratam suffragiorum coæquationem, de mandato ipsius Rotæ ab omnibus videri debeant; ne forte hujusmodi quoque Causarum resolutionem, divisis æqualiter omnium suffragiis, ut nonnunquam accidit, adhuc retardari contingat; volumus pariter, atque præcipimus, ut quoties in aliqua Causa, vel ex speciali Commissione Romani Pontificis, vel ex rescripto ipsius Rotæ, omnes Auditores suffragia ferentes disparis numeri existant, antiquus stilus servetur, nimirum quod Auditor proponens suffragium non ferat. Si vero suffragia ferentes sint numeri paris, vel casu aliquo ad numerum parem reducantur; debeat tunc in ipsa Causa suffragium ferre etiam Auditor proponens, ad hoc ut ipsius Causæ resolutio semper & omnino sequatur, nec de cætero, videntibus omnibus, suffragia coæquari possint.

Clausulæ pro Literarum perpetua firmitate.

Decernentes easdem præsentes, & in eis contenta quæcumque, nullo unquam tempore de subreptionis, obreptionis, nullitatis, aut invaliditatis vitio, seu intentionis nostræ, aut alio quovis defectu, etiam quantumvis magno, inexcogitato, & substantiali, sive ex eo, quod in præmissis, seu eorum aliquo, solemnitates, & quævis alia servanda, & adimplenda, servata, & adimpleta non fuerint, aut ex quovis alio capite a jure, vel facto, aut statuto, seu consuetudine resultante, aut quocumque alio colore, occasione vel causa, etiam tali, quæ ad effectum validitatis præmissorum necessario exprimenda foret, notari, impugnari, invalidari, retractari, in jus, vel controversiam revocari; aut adversus illas quodcumque Juris, facti, gratiæ, vel justitiæ remedium impetrari posse, nec sub ullius specialibus vel generalibus similium, vel dissimilium gratiarum revocationibus, modificationibus, suspensionibus, limitationibus, aut aliis contrariis dispositionibus pro tempore quomodolibet faciendis, comprehendi, sed semper ab illis excepta, perpetuoque valida, firma, & efficacia existere & fore, ac ab omnibus, & singulis, ad quos spectat, & quomodolibet spectabit in futurum, inviolabiliter observari, & adimpleri debere.

Decreta irritantia sublata cuilibet secus judicandi facultate.

Sicque, & non aliter, in præmissis omnibus & singulis per prædictos & alios quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, ac ejusdem S. R. E. Cardinales, in quavis Causa, & instantia, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, judicari & definiri debere; irritum quoque & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Quam-

Executio committitur Auditori Sanctissimi.

Quamobrem Dilecto Filio Magistro Clementi Argenvillieres, Nostro, & pro tempore existenti Romani Pontificis Auditori, per easdem præsentes committimus, & injungimus, quatenus hujusmodi ordinationem, declarationem, statutum, aliaque præmissa perpetuo ab omnibus, & singulis, ad quos spectat, & pro tempore spectabit, firmiter & inviolabilitet observari, & adimpleri faciat, & mandet: non permittens eos, quorum favorem illa respective concernunt, in præmissis quomodolibet indebite molestari.

Contrariis amplissime derogatur.

Non obstantibus, quatenus opus sit, Nostra, & Cancellariæ Apostolicæ regula de jure quæsito non tollendo, aliisque Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, nec non quarumcumque Urbis Curiarum, & Tribunalium, etiam Auditoris præfati Causarum Palatii nostri Apostolici, ac Notariorum ejusdem, & Scriptorum Archivii respective Collegiorum, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis respective statutis, reformationibus, legibus, usibus, stilis & consuetudinibus, quantocumque tempore observatis & toleratis; privilegiis quoque, indultis, concessionibus, facultatibus, & Literis Apostolicis quibusvis Superioribus, Tribunalibus, Judicibus, & Personis, sub quibuscumque tenoribus & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus & insolitis clausulis, ac irritantibus, & alii decretis in genere vel in specie, etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine similibus etiam consistorialiter, ac ex titulo oneroso, aut alias quomodolibet in contrarium præmissorum, concessis, confirmatis, & innovatis; quibus omnibus & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione, de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, & forma illis tradita observata, inserti forent, præsentibus pro plene & sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad præmissorum omnium & singulorum effectum, hac vice dumtaxat specialiter & expresse, ac latissime & plenissime, harum serie derogamus, & derogatum esse volumus, cæterisque contrariis quibuscumque.

Præservantur Cumulativæ, privativæ cuilibet jura competentes.

Per præsentes autem nostras Literas non intendimus cuicumque cumulativæ, aut privativæ Jurisdictionis, S. R. E. Cardinalibus, nec non Curiæ Causarum Cameræ Apostolicæ, aliisque dictæ Urbis Curiis & Tribunalibus, ac Congregationibus, & Judicibus, in vim alicujus Constitutionis Apostolicæ attributæ & competenti, in aliquo præjudicare.

Publicationis effectus & exemplorum auctoritas.

Ut vero præsentes Literæ, ad omnium notitiam facilius deveniant, volumus & decernimus, easdem præsentes ad Valvas Basilicæ Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ, ac in Acie Campi Floræ, aliisque locis solitis & consuetis, per aliquem ex Cursoribus nostris publicari, & illarum exempla ibidem affixa relinqui: Quæ sic publicatæ & affixæ, singulos, quos concernunt, in Urbe commorantes, perinde afficiant & arctent, ac si illorum unicuique personaliter intimatæ & notificatæ fuissent; quodque earumdem præsentium Transumptis & exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus Personæ in Dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus ubique fides in Judicio & extra illud habeatur, quæ ipsis præsentibus originalibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Sanctio.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc Nostræ Definitionis, Declarationis, Divisionis, Ordinationis, Statutorum, Decretorum, & Voluntatum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Dat. Pont. an. VII. die 9. Oct. 1746.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ MDCCXLVI. IV. Kalendas Octobris, Pontificatus Nostri Anno Septimo.

D. Card. Passioneus. *J. Datarius.*

VISA DE CURIA. J. C. Boschi. J. B. Eugenius

Loco ✠ Plumbi. *Registrata in Secretaria Brevium.*

Public. die 10. Octobris Anni 1746.

D I-

Episcopus Fluminis Januarii in Brasilia, & nova erectio Episcopatum Mariannensis, & Sancti Pauli; necnon Prælaturarum Gojasiensis, Cuiabaensis etiam in Brasilia.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Motu proprio &c.

Proœmium.

CANDOR lucis æternæ, & Imago Bonitatis Divinæ Unigenitus Dei Filius Jesus Christus Dominus Noster illuminans mirabiliter de excelso sancto suo usque ad longinquum Orbem terrarum suscitavit in corde Charissimi in Christo Filii Nostri Joannis hoc nomine Quinti Portugalliæ, & Algarbiorum Regis Illustris spiritum Sapientiæ, & Intellectus, ad manifestandum Gentibus magnalia supernæ virtutis suæ: ad revelandum sedentibus in umbra mortis, quia ipse est Deus conspector sæculorum; & ad confortandum habentes mysterium Fidei, illosque dirigendum ad viam salutis ambulantes in lenitate Nominis sui.

Solicitudo Regis Portugalliæ, ut e us subditi in America Episcopum vicinum habeant.

Hoc sane spiritu ductus Joannes Rex præfatus mentis suæ aciem convertit ad partes Americæ Dominio suo in temporalibus subjectas, prospiciensque in Provincia Brasiliensi Fluminis Januarii Diœcesim, benedicente Domino, per manus evangelizantium Nomen sanctum ejus a primæva sui Episcopatus fundatione eo longitudinis protentam, ut e remotioribus illius Locis preces, & querelæ Populorum ad Antistites auditum, anno nisi transacto, pervenire queant; hinc timendum, ne qui fuerunt aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino, ambulent vigilantes, ut filii lucis, & per bona opera certam suam vocationem, & electionem facientes; sed sursus abalienati sint in confusionem, & facti abominabiles; unde illud Prophetæ inducatur super eos: *Abducti sunt quasi Grex: Affligentur, quia non est eis Pastor*, nisi ille, *qui derelicta non visitabit, dispersum non quæret, & contritum non sanabit, & id, quod stat, non enutriet*: Nobis propterea per dilectum filium Emanuelem Pereyra de Sampajo Commendatorem Militiæ Domini nostri Jesu Christi regiis Lusitaniæ negotiis apud Nos, & Sanctam Sedem Præpositum nuper exponi fecit, quod, si amplissima Diæcesis hujusmodi in unum Fluminis Januarii jam existentem pro uno, & in alium in Sancti Pauli pro alio, ac in reliquum Episcopatus in Mariannæ Civitatibus dictæ Diœcesis, ut infra, erigendos, pro reliquo Episcopis, & Pastoribus; nec non in unam super Gojasiensi pro uno, ac in alteram Prælaturas similiter, ut infra, erigendas super Cujabaensi territoriis ejusdem Diœcesis pro altero Prælatis divideretur, qui Populos suæ curæ respective commissos, vel de potestate tenebrarum eriperet perducentes eos ad coruscantem gratiam luminis sempiterni; vel transcensis Fidei rudimentis erudirent ipsos in operibus justitiæ, ea, quæ sursum sunt, quærendo, & ea, quæ sursum sunt, sapiendo; ex hoc profecto tot incommodis præfatis, tantis animarum periculis, & spirituali earundem profectui opportune consultum foret;

Petitio a dicto Rege Pontifici facta super divisione Episcopatus Fluminis Januarii.

Hæc ut percepimus, primum manus nostras levavimus ad eumdem Unigenitum Dei Filium, cujus vices, licet immeriti, gerimus in terris, gratias enixe agentes de tam ferventi præfati Joannis Regis Charissimi Filii Nostri, Filii vere in Christo Charissimi, spiritu sibi cælitus effuso: inde ad Pastoralem solicitudinem nostram respicientes, votis ejusdem Joannis Regis Catholica pietate dignis Nobis superius expositis propensius, ac celeriter annuimus.

Sensus Pontificis.

Quare in præmissis, ut præfertur, providere volentes, Motu proprio, & ex certa scientia, maturaque deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine ad Omnipotentis Dei laudem, & gloriam, ac gloriosæ ejus Genitricis Mariæ, totiusque Curiæ Cœlestis honorem, & ipsius Fidei Catholicæ exaltationem dictam Diœcesim Fluminis Januarii in quinque partes dividimus.

Qui Diœcesim Fluminis Januarii in quinque dividit partes.

Ac

Unam antiquo Episcopatui relinquit.

Ac unam antiquo Episcopatui Fluminis Januarii relinquimus, quæ ab infrascripta Diœcesi Sancti Pauli versus Austrum per limites Præfecturarum sæcularium Fluminis Januarii, & Sancti Pauli usque ad fluvium Paraibam separetur; inde per istummet fluvium usque ad Cataractam maiorem, qua per montes ad campestria Guaitacasim dicta erumpit; a loco vero Cataractæ præfatæ per summos eorumdem montium vertices a Mariannensi Diœcesi infrascripta disterminata remaneat, donec Archiepiscopatus Sancti Salvatoris territorium attingat, cum quo idem servet confinium dictus Episcopatus Fluminis Januarii, quod hactenus habuit.

Assignat secundam Episcopatui Sancti Pauli.

Ac Aliam Episcopatui Sancti Pauli, cujus cum alia Fluminis Januarii usque ad Paraibam supra indicati sunt limites, quæque ex illo fluvio usque ad alium magnum, sive Paranænsem nuncupatum a Diœcesi Mariannensi infrascripta per terminos inter Præfecturas Sancti Pauli, & Fluminis Januarii, ac Aurifodinarum generalium constitutos distinguatur; inde per ipsum fluvium magnum, quacumque ditionem Portugalliæ Regis interfluit, a Præfatura Gojasiensi, ut infra, erigenda disjungatur.

Tertiam Episcopatui Mariannensi.

Ac aliam Episcopatui Mariannensi, quæ ab aliis Episcopatibus Fluminis Januarii, & Sancti Pauli, ut supra, divisa de cætero a Prælatura Gojasiensi, ut infra, erigenda per terminos Præfecturarum sæcularium Sancti Pauli, Aurifodinarum generalium separata remaneat, ac erga præfatum Archiepiscopatum Sancti Salvatoris, & Episcopatum Pernambucensem antiquos præfati Episcopatus Fluminis Januarii limites retineat.

Quartam Prælaturæ Gojasiensi.

Ac aliam Prælaturæ Gojasiensi, quæ a præfatis Episcopatibus Sancti Pauli, & Mariannensi, ut supra, divisa eisdem circumsepta limitibus erga Pernambucensem, Maragnonensem, & Parensem Episcopatus remaneat, quos nunc habeat præfata Diœcesis Fluminis Januarii.

Et quintam Prælaturæ Cujabensi.

Ac reliquam præfatæ Diœcesis Fluminis Januarii divisæ hujusmodi partes Prælaturę Cujabaensi, ut infra, respective erigendis, quæ a præfata Prælatura Gojasiensi per terminos inter Audientiam, vulgo *Ouvidiora*, Cujabaensem, & duas alias Gojasiensem, & Sancti Pauli constitutos separara remaneat, respective assignamus.

Nova erectio dictorum duorum Episcopatuum, & Ecclesiarum Cathedralium.

Illisque sic divisis, & assignatis in earum secunda Civitatem Sancti Pauli cum suo in unum Sancti Pauli, & in earum tertia Civitatem Mariannensem cum suis respective territoriis præfatis in alterum Episcopatus Mariannensem respective nuncupandos, ac in præfata Civitate Sancti Pauli Parochialem Ecclesiam ejusdem Sancti Pauli in Cathedralem Ecclesiam sub Invocatione Assumptionis Beatæ Mariæ, & Sancti Pauli, pro uno Sancti Pauli, & in dicta Civitate Mariannensi Parochialem Ecclesiam Beatæ Mariæ de Carmelo nuncupata, relicta denominatione hujusmodi, in Cathedralem pariter Ecclesiam sub Invocatione ejusdem Assumptionis Sanctissimæ Virginis pro altero Episcopis Mariannensi respective nuncupandis, qui illis respective præsint, ac eas ad formam Cathedralium Ecclesiarum redigi respective faciant, nec non in eis Archidiaconatum post Pontificalem majorem, & Archipresbyteratum secundam, & Cantoratum tertiam, & Thesauriatum quartam Dignitates, nec non decem Canonicatus, totidemque Præbendas, inter quas Theologalis, & Pœnitentiaria nuncupatæ Præbendæ respective existant, cum opportuno, & competenti Capellanorum, aliorumque Ministrorum numero, quas, & quos in unaquaque earum præfatus Joannes Rex ex suis regiis redditibus congrue respective fundare destinet; nec non in eis, & dictis Civitatibus Sancti Pauli, & Mariannensi, & earumdem Ecclesiarum Diœcesibus alia Beneficia Ecclesiastica cum cura, & sine cura, quæ inibi divino cultui, & dictarum Ecclesiastici Cleri decori sibi respective videbuntur convenire, de præfati Joannis & pro tempore existentis Portugalliæ, & Algarbiorum Regis consilio, & assensu, ac prævia earum, & eorum congrua respective dotatione, quamprimum fieri poterit respective, erigant, & instituant: necnon Episcopalem jurisdictionem, authoritatem, & potestatem exercere, omniaque, & singula, quæ Ordinis, quæque jurisdictionis, & cujuslibet alterius muneris Episcopalis sunt, & quæ alii tam in Portugalliæ, & Algarbiorum Regnis, & Dominiis, quam alibi ubicumque constituti Episcopi in suis Civitatibus, & Diœcesibus de jure, vel consuetudine, aut alias quomodolibet ex privilegiis, gratiis, & Indultis, ac dispensationibus Apostolicis, quæcumque fuerint, etiam per litteras Apostolicas

cis

eis desuper nominatim, & in specie concessas authoritate, & facultate suffulti, facere, & quibus uti solent, & possunt, pariformiter æque principaliter, & absque ulla prorsus differentia, perinde ac si sibi quoque nominatim, & in specie concessa, & expressa respective fuissent, etiamsi talia sint, quæ specialem notam, & mentionem requirant, & sub generali concessione non veniant, in suis respective Diœcesibus Sancti Pauli, & Mariannensi facere, gerere, & exercere libere, & licite possint, & debeant; ac pro tempore existenti Archiepiscopo Sancti Salvatoris jure Metropolitico, prout ante divisionem, & assignationem præfatas Fluminis Januarii existebat, respective subsint, cum Sede, Mensa, aliisque Insigniis Episcopalibus, nec non præeminentiis, honoribus, privilegiis, immunitatibus, & gratiis spiritualibus, & temporalibus, personalibus, realibus, & mixtis, quibus exteræ Cathedrales Ecclesiæ Regnorum, & Dominiorum præfatorum similiter de jure, vel consuetudine, aut speciali privilegio, seu Indulto Apostolico, vel alias quomodolibet utuntur, potiuntur, & gaudent, ac uti, potiri, & gaudere poterunt quomodolibet in futurum, de simili potestatis plenitudine, Apostolica authoritate præfata perpetuo respective erigimus, & instituimus.

A ssignatio Civitatis & Diœcesis.

Ac eisdem sic respective erectis Ecclesiis Sancti Pauli videlicet, Civitatem Sancti Pauli pro Civitate, & alia Oppida, Castra, Villas, & Territoria quocumque nomine nuncupata, quæ in secunda parte divisa præfata, & eidem Episcopatui Sancti Pauli assignata, ut præfertur, continentur, pro Diœcesi; Mariannensi vero Civitatem Mariannensem pro Civitate, & alia Oppida, Castra, Villas, & Territoria quocumque nomine pariter nuncupata, quæ in tertia parte divisa præfata, & eidem Episcopatui Mariannensi assignata, ut præfertur, continentur, pro Diœcesi; nec non Ecclesiasticas pro respective Clero, & sæculares personas in Civitatibus, & Diœcesibus hujusmodi pro tempore respective degentes pro respective Populo, de potestate, & authoritate similibus etiam perpetuo concedimus, & assignamus.

Subjectio Cleri & Populi.

Ac Civitatem, Clerum, & Populum Sancti Pauli Episcopo Santi Pauli; Civitatem vero, Clerum, & Populum Mariannensem Episcopo Mariannensi quoad Episcopalem Ordinariam, & Archiepiscopo Sancti Salvatoris pro tempore existenti præfato quoad Metropoliticam jurisdictionem, & superioritatem de potestatis plenitudine pari etiam perpetuo subjicimus.

Applicatio reddituum.

Nec non Sancti Pauli, & Mariannensis Mensis Episcopalibus hujusmodi pro earum respective dote redditus annuos quingentorum septuaginta unius ducatorum auri de Camera per ipsum Joannem Regem assignandos, quam quidem summam idem Joannes Rex de suis, & pro tempore existentium Portugalliæ, & Algarbiorum Regum, hujusmodi bonis gratiose, & irrevocabiliter ad hunc effectum donavit, & obtulit, ac solvere quotannis promisit, seu promittit, ex tunc, prout ex ea die, & ex nunc, postquam assignati fuerint, ut præfertur, similiter perpetuo applicamus, & appropriamus.

Juspatronatus favore dicti Regis.

Et insuper Joanni Regi, & pro tempore existentibus Portugalliæ, & Algarbiorum Regibus præfatis Juspatronatus, & præsentandi personas idoneas ad dictas Ecclesias Sancti Pauli, & Mariannensem videlicet Nobis, & pro tempore existenti Romano Pontifici infra annum, ob locorum distantiam, tam hac prima vice, quam quoties illas deinceps quovis modo etiam apud Sedem Apostolicam vacare contigerit, per Nos, & pro tempore existentem Romanum Pontificem præfatum in Sancti Pauli, & in Mariannensis Ecclesiarum hujusmodi respective Episcopos, & Pastores ad Præsentationem præfatam, & non alias respective præficiendas: Ad majorem vero post Pontificalem, ac alias Dignitates, Canonicatus, Præbendas, nec non Beneficia, ut præfertur, respective erigenda, cum de Joannis Regis, & pro tempore existentium Regum præfatorum pariter bonis dotata fuerint, tam ab eorum primæva erectione, quam ex tunc deinceps, quoties illa, quibusvis modis, & ex quorumcumque personis etiam apud Sedem eamdem vacare contigerit, Episcopo Sancti Pauli, & Episcopo Mariannensi pro tempore respective existentibus infra terminum a jure præfixum similiter per eos ad Præsentationem præfati Joannis Regis, & pro tempore existentium Portugalliæ, & Algarbiorum Regum in ipsis Dignitatibus, Canonicatibus, & Præbendis, ac Beneficiis instituendas, eadem auctoritate etiam

etiam perpetuo reservamus, & concedimus; Decernentes Juspatronatus, & præsentandi hujusmodi Joanni, & pro tempore existentibus Regibus præfatis ex meris fundationibus, & dotationibus competere; illique etiam per Sedem eamdem, etiam consistorialiter, quacumque ratione derogari non posse, nec derogatum censeri, nisi ipsius Joannis, & pro tempore existentium Regum præfatorum ad id expressus accedat assensus; & si aliter quovis modo derogetur, derogationes hujusmodi cum inde secutis nullius roboris, efficaciæ, & momenti fore.

Erectio dictarum duarum Prælaturarum.

Quartam vero, & quintam partes divisas præfatas, &, ut prefertur, Prælaturis Gojasiensi, & Cujabaensi, &, ut infra erigendis respective assignatas cum illarum respective Territoriis, Oppidis, Villis, Locis, nec non Clero, Populo, & personis, ac Monasteriis, Ecclesiis, Collegiis, & piis Locis, ac Beneficiis Ecclesiasticis sæcularibus, & quorumvis Ordinum regularibus ab omni jurisdictione, subjectione, superioritate, correctione, visitatione, & potestate pro tempore existentis Episcopi Fluminis Januarii, ejusque Vicariorum, & Officialium, ac solutione quorumcumque jurium eidem Episcopo, & dilectis Filiis Capitulo Ecclesiæ Fluminis Januarii per Clerum, Populum, ac personas Territoriorum Cojasiensis, & Cujabaensis hujusmodi ratione subjectionis, superioritatis, jurisdictionis, aut visitationis etiam Diœcesis respective facienda, ita quod de cætero præfatus Episcopus Fluminis Januarii aliquam jurisdictionem spiritualem in Oppida, Terminos, Villas, & Loca, ac Clerum, & Populum, personas, Monasteria, Ecclesias, & Loca pia, nec non Beneficia Ecclesiastica in quarta, & quinta partibus divisis, & assignatis præfatis respective existentia exercere, nec eadem Beneficia, quæ antea ad ipsius collationem, provisionem, institutionem, vel quamlibet aliam dispositionem pertinebant, conferre seu de illis etiam providere, aut alias disponere, vel fructus, redditus, & proventus, jura, obventiones, & emolumenta per eum in quarta, & quinta partibus divisis, & assignatis præfatis, illarumque respective terminis, Territoriis, Oppidis, Villis, & Locis præfatis percipi solita de cætero percipere nullatenus possit, dicta auctoritate, ac de potestatis plenitudine pari etiam perpetuo eximimus, & totaliter liberamus.

Qualitates & Jurisdictio Prælatorum

Illasque sic exemptas, & totaliter liberatas, quartam videlicet in unam Gojasiensem pro uno Gojasiensi, & quintam in alteram Prælaturas nullius Diœcesis Cujabaensem nuncupandas pro altero Presbytero sæcularibus vel cujusvis Ordinis Regularibus Prælatis Cujabaensi nuncupandis in Theologia, seu Decretis graduatis, vel alias prævio examine, seu judicio Ordinarii sui, seu Ordinarii loci, in quo ipsos respective existere pro tempore contigerit, habilibus, & idoneis ad alios docendum approbatis, ac per ipsum Joannem, & pro tempore existentem Portugalliæ, & Algarbiorum Regem perpetuis futuris temporibus etiam hac prima vice libere, nullius ad hoc requisito consensu, etiam ad tempus sibi benevisum deputandis, & constituendis qui deputationum, & constitutionum hujusmodi vigore absque alia Romani Pontificis, seu præfati Archiepiscopi Sancti Salvatoris, aut cujusvis alterius approbatione, confirmatione, licentia, vel consensu, curam, regimen, & administrationem Gojasiensis, & Cujabaensis Territoriorum præfatorum, ac Cleri, & Populi tam Christiani, quam Gentilis, nec non Oppidorum, Terrarum, & Locorum in eorumdem Territoriorum limitibus, terminis, & locis præfatis respective consistentium respective habere, & inibi respective prædicare, & prædicari facere, Gentilesque præfatos ad Orthodoxæ Fidei cultum convertere procurare, & conversis in eadem Fide ministrare & confirmare, atque Baptismi gratiam, & Confirmationis Sacramentum impendere, & tam illis sic conversis, quam omnibus aliis Fidelibus in Territoriis hujusmodi, eorumque respective Oppidis, Terris, Villis, Locis, & limitibus præfatis pro tempore degentibus, & ad ea declinantibus Sacramenta Ecclesiastica, & alia spiritualia munera, non tamen ea, quæ sunt Ordinis, ministrare, & administrari etiam facere, & procurare.

Ac quæcumque Beneficia Ecclesiastica in quarta, & quinta partibus divisis, assignatis, exemptis & liberatis præfatis respective existentia, & quæ antea ad ipsius Episcopi Fluminis Januarii collationem, provisionem, institutionem, seu quamvis aliam dispositionem pertinebant, respective conferre, & de illis disponere, ac in eis instituere; Calices, Campanas, Vestimenta, Corporalia, & alia Paramenta, & or-

& ornamenta consecrare, & benedicere, Ecclesias, Cœmeteria, & Loca Ecclesiastica sanguinis, vel seminis effusione, seu alias quomodolibet polluta, seu profanata, aqua per ipsos benedicta reconciliate, ipsasque Ecclesias, & Loca sub Territoriis Gojaliensi, & Cujabaensi præfatis comprehensa, & illorum Personas respective visitare, ac in illorum statum, regimen, statuta, consuetudines, vitam, mores, ritus, delicta, & disciplinam tam in capite, quam in membris inquirere, nec non Evangelicæ, & Apostolicæ doctrinæ, sacrorum Canonum, & generalium Conciliorum Decretis, & Institutis inhærendo, ubi ea quacumque mutatione, correctione, emendatione, punitione, revocatione, ac etiam ex integro editione indigere cognoverint, respective reformare, mutare, corrigere, punire, ac etiam de novo condere.

Nec non Beneficiales, Matrimonialesque, & quascumque alias causas Ecclesiasticas, & civiles ad forum Ecclesiasticum quomodolibet pertinentes motas, & inchoatas, ac interim movendas, cum earum incidentibus, emergentibus, & connexis audire, decidere, &, prout juris fuerit, terminare, seu causas ipsas, alii, vel aliis idoneis, modo, & forma præfatis cum simili, vel limitata potestate pariter audiendas, & terminandas delegare.

Ac denique plenam, meram, & omnimodam spiritualem, & Ecclesiasticam, ac Ordinariam Jurisdictionem tam in foro interiori, quam in exteriori, non tamen in his, quæ sunt Ordinis, ut præfertur, habere, & eam, ac omnia, & singula alia, quæ pro tempore existens Episcopus Fluminis Januarii in Territorio hujusmodi hactenus habere, gerere, & exercere debuit, potuit, & consuevit, similiter, & pariformiter, nullaque prorsus differentia, exceptis tamen iis, quæ, ut præfertur, sunt Ordinis, prout Divini cultus augmento, ac in forum respective Cleri, & Populi animarum saluti expedire cognoverit, respective gerere, facere, & exequi; ac pro eorum decenti habitu Subtanam cum Mantelleta nigri coloris deferre, & gestare libere, & licite respective possint, & valeant; cum omnibus, & singulis aliis privilegiis, facultatibus, exemptionibus, libertatibus, jurisdictionibus, præeminentiis, favoribus, gratiis, & indultis, quibus pro tempore existens Vicarius, & Administrator in spiritualibus Provinciæ, seu Districtus Insulæ de Moçambique similiter Ordinariam, ut præfertur, Jurisdictionem inibi habens, utitur, potitur, & gaudet, ac uti, potiri, & gaudere potest, & poterit quomodolibet in futurum; assignata per dictum Joannem Regem annua summa bis centum vigintiocto ducatorum auri de Camera, & juliorum decem monetæ Romanæ ex Ærario Regio cuilibet Prælatorum hujusmodi pro tempore existenti pro congrua ipsorum sustentatione respective persolvenda, de potestatis plenitudine pari similiter perpetuo erigimus, & instituimus.

Decernentes præsentes, & desuper conficiendas literas Apostolicas semper, & perpetuo validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac nullo unquam tempore ex quocumque capite, vel qualibet causa quantumvis legitima, juridica, etiam ex eo quod Sedes Episcopalis Fluminis Januarii ad præsens vacet, & proprio Pastore, & Defensore destituta existat, ipsiusque Capitulum, & Canonici, seu quicumque alii cujuscumque Dignitatis, gradus, conditionis, & præeminentiæ in præmissis, & circa ea quomodolibet, & ex quavis causa, ratione, & actione, vel occasione jus, vel interesse habentes, aut habere prætendentes illis non consenserint, aut ad id vocati, & auditi, & causæ propter quas eædem præsentes emanaverint, adductæ, verificatæ, & justificatæ non fuerint, de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis, seu invaliditatis vitio, seu intentionis nostræ, aut jus, vel interesse habentium consensus, aut quolibet alio quantumvis magno, substantiali, inexcogitato, & inexcogitabili, ac specificam, & individuam mentionem, & expressionem requirente defectu, sive etiam ex eo quod in præmissis, eorumve aliquo solemnitates, & quævis alia servanda, & adimplenda, servata, & adimpleta non fuerint, aut ex quocumque alio capite a jure, vel facto, aut statuto, vel consuetudine aliqua resultante, seu etiam enormis, enormissimæ, totalisque læsionis, aut quocumque alio colore, prætextu, ratione, vel causa etiam in corpore juris clausa, occasione, aliave causa, etiam quantumvis justa, rationabili, legitima, juridica, pia, privilegiata etiam tali, quæ ad

effectum validitatis præmissorum necessario exprimenda foret, aut quod de voluntate nostra, & aliis superius expressis nullibi appareret, seu alias probari posset, notari, impugnari, invalidari, retractari, in jus, vel controversiam revocari, aut ad terminos juris reduci, vel adversus illas restitutionis in integrum, aperitionis oris, reductionis ad viam, & terminos juris, aut aliud quodcumque juris, facti, gratiæ, vel justitiæ remedium impetrari, seu quomodolibet etiam Motu simili, concesso, aut impetrato, vel emanato uti, seu se juvare in judicio, vel extra posse, neque ipsas præsentes, & desuper conficiendas literas Apostolicas sub quibusvis similium, vel dissimilium gratiarum revocationibus, suspensionibus, limitationibus, modificationibus, derogationibus, aliisque contrariis dispositionibus, etiam per Nos, & Successores nostros Romanos Pontifices pro tempore existentes, & Sedem Apostolicam præfatam etiam Motu simili, etiam consistorialiter, ex quibuslibet causis, & sub quibusvis verborum tenoribus, & formis, ac cum quibusvis clausulis, & decretis, etiamsi in eis de eisque præsentibus, earumque toto tenore, ac data specialis mentio fiat, pro tempore factis, & concessis, ac faciendis, & concedendis comprehendi, sed tamquam ad Fidei Catholicæ propagationem, & spiritualem animarum profectum tendentes semper, & omnino ab illis excipi, & quoties illæ emanabunt, toties in pristinum, & validissimum, ac eum, in quo antea quomodolibet erant, statum restitutas, repositas, & plenarie reintegratas, ac de novo etiam sub quacumque posteriori data quandocumque eligenda concessas esse, & fore.

Aliter judicari prohibetur.

Sicque, & non alias in præmissis omnibus, & singulis per quoscumque Judices etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales etiam de Latere Legatos, Vicelegatos, dictæque Sedis Nuncios, ac alios quoscumque, quavis auctoritate, potestate, prærogativa & privilegio, ac honore & præeminentia fulgentes, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate in quocumque judicio, & in quacumque instantia judicari, & definiri debere; si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, irritum, & inane decernimus.

Derogatio contrariis.

Non obstantibus Lateranensis Concilii ab Ecclesiis membra distingui, & dividi prohibentis, ac nostris, & Cancellariæ Apostolicæ regulis de jure quæsito non tollendo, & dismembrationibus committendis, aliisque in contrarium præmissorum quomodolibet editis, etiam in Synodalibus, Provincialibus, Universalibusque Conciliis, specialibus, vel generalibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, dictæque Ecclesiæ Fluminis Januarii etiam juramento roboratis statutis ac fundatione, erectione, & institutione, privilegiis quoque, indultis, & Litteris Apostolicis eidem Ecclesiæ Fluminis Januarii, illiusque Præsuli pro tempore existenti, Capitulo, & Canonicis, ac quibusvis aliis personis sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, efficacissimis, & insolitis clausulis, irritantibusque, & aliis decretis in genere, vel in specie etiam Motu simili, ac etiam consistorialiter, vel alias in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, confirmatis, & innovatis: Quibus omnibus, & singulis, etiamsi pro sufficienti illorum derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & individua mentio facienda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, eorum tenores eisdem præsentibus, perinde ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, hic inserti forent, pro plene, & sufficienter expressis, & insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad præmissorum omnium validissimum effectum hac vice dumtaxat, latissime & plenissime, ac sufficienter, nec non specialiter, & expresse motu simili derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque, cum clausulis opportunis.

Fiat Motu proprio P.

ET de divisione, assignatione, erectione, institutione, subjectione, applicatione, appropriatione, reservatione, concessione, decreto, exemptione, liberatione, derogatione, aliisque præmissis, ut supra, in literis latissime extendendis,

dis, & quod præmissorum omnium, & singulorum, etiam denominationum, qualitatum, nuncupationum, invocationum, aliorumque necessariorum major, & verior specificatio, & expressio fieri possit in literis cum clausula perpetuo, & ad perpetuam rei memoriam separatim, & quoad Prælaturas præfatas per Breve Nostrum, seu Officium minoris gratiæ etiam separatim expediendas. Volumus autem, ac statuimus, & ordinamus, quod respective Clerus, & Populus, aliique Incolæ, & Habitatores sub Prælaturis Gojasiensi, & Cujabaensi per præsentes erectis hujusmodi comprehensi in his, quæ sunt Ordinis ad præfatum Archiepiscopum Sancti Salvatoris, habitis tamen a suis respective Prælaturis Gojasiensi, & Cujabaensi hujusmodi ad id literis dimissorialibus, recurrere teneantur: Quodque Prælati Gojasiensis, & Cujabaensis præfati ratione personarum suarum dumtaxat visitationi, correctioni, & superioritati, ac jurisdictioni præfati Archiepiscopi Sancti Salvatoris pro tempore existentis subsint, & a sententiis definitivis tantum, seu vim definitivarum habentibus, & quarum gravamen per appellationem a definitiva reparari nequeat per ipsos Prælatos, aut eorum Officiales, pro tempore latis, appellationes ad eumdem Archiepiscopum Sancti Salvatoris pro tempore existente interponi, ipsarumque appellationum causas per eum cognosci, decidi, & fine debito, prout juris fuerint, terminari possint. Præterea etiam volumus, quod taxa præfatæ Ecclesiæ Fluminis Januarii, quæ in libris Cameræ nostræ Apostolicæ in florenis centum sexdecim cum duobus tertiis descripta existit, fixa, & firma remaneat; quodque taxa tam Ecclesiæ Sancti Pauli, quam Ecclesiæ Mariannensis erectarum hujusmodi unaquæque in similibus florenis centum sexdecim cum duobus tertiis in eisdem libris describatur.

Decreta Pontif.

Fiat P.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem VIII. Idus Decembris Anno VII.

Dat. Pont. an. VII. die 6. Decemb. 1746.

INDULGENTIÆ

Tam docentibus, & addiscentibus Methodum Orationis mentalis, quam ipsam Orationem mentalem peragentibus concessæ.

Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiscopis, Episcopis & Præsulibus locorum Ordinariis universis gratiam, & communionem Sedis Apostolicæ habentibus.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, salutem, & Apostolicam Benedictionem.

QUEMADMODUM nihil est hominibus a familiari Dei consortio, & consuetudine avulsis, & ejectis, ad divinos hauriendos fulgores, ad æternam salutem procurandam, ad Deum quasi manu facta coeundum, magis opportunum, salutare, ac necessarium Oratione, quæ est veluti ascensio animæ de terrestribus ad cœlestia, inquisitio supernorum, invisibilium desiderium, conjunctio Spiritui Sancto, & ad Deum locutio; ita, ne desolatione desoletur universa terra ex eo, quod nullus recogitet corde, omnes & singuli ubique, & semper salutaribus præceptis monendi sunt, quod oporteat semper orare, & nunquam deficere; ut in omni oratione, & obsecratione, cum gratiarum actione, petitionibus nostris innotescentibus apud Deum, ipse qui dives est in omnes eum invocantes, nec nostras abs se deprecationes, nec suas a Nobis amoveat miserationes. Eapropter Prædecessores nostri Romani Pontifices divina institutione formati, ut Christifideles ad orationis, sive Vocalis, sive Mentalis, ut dicitur, quacumque illa sit, studium cum alacritate ineundum, & sine intermissione frequentandum incitarent, eosdem tum cohortationibus inflammare, tum cœlestium etiam munerum thesauris, quorum dispensationem ipsis crediderat

Exordium ab excellentiis Orationis.

Altis-

Altissimus, allicere studuerunt. Indulgentias enim, peccatorum remissionem, & de injunctis eis quomodolibet debitis pœnitentiis relaxationes elargiti sunt iis, qui sive vocales preces recitarent, sive per aliquod temporis spatium quotidie in lege Domini meditarentur, Nos autem laudatissimis eorumdem Prædecessorum Nostrorum exemplis incensi, non solum omnes & singulas indulgentias, peccatorum remissiones, & pœnitentiarum relaxationes, per eosque Nostros Prædecessores pro recitantibus quascumque vocales preces (dummodo nunquam revocatæ fuerint) aut quomodolibet orantibus, quocumque modo sive ad tempus, sive in perpetuum ad hanc usque diem concessas, Apostolica auctoritate, tenore præsentium, sub iisdem prorsus modo, ac forma confirmamus, &, quatenus opus sit, de novo concedimus; verum etiam alias insuper iis præsertim qui mentalis orationis, seu meditationis studio operam dederint, ut infra, impertimur. Primum itaque omnibus, & singulis, sive qui tam in Ecclesiis, quam alibi, & ubicumque locorum publice, & private quoscumque homines orandi, seu meditandi rudes quomodocumque orare, & meditari docuerint, sive qui piæ orandi, & meditandi institutioni hujusmodi, ut præmittitur, interfuerint, dummodo vere pœnitentes, ac Sacra Communione refecti, qua vice id egerint, septem annos, & totidem quadragenas de injunctis, seu alias quomodolibet debitis pœnitentiis in forma Ecclesiæ consueta relaxamus. Iis vero tam docentibus, quam addiscentibus, qui assidue præmissa peregerint, ac similiter vere pœnitentes, ac Sacra Communione refecti, pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, ac Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint; semel in mense pro uniuscujusque commodo, & arbitrio, plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam, & remissionem, quam per modum suffragii animabus Christifidelium, quæ Deo in caritate conjunctæ ab hac luce migraverint, applicare possint, misericorditer in Domino concedimus. Insuper iis, qui per duos quadrantes continuatos, vel saltem per quadrantem horæ singulis diebus, & per totum mensem, orationi mentali dabunt operam, & vere pœnitentes, & confessi, Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum sumserint, ac pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, & Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione pias ad Deum preces pariter effuderint, plenariam semel quolibet mense omnium peccatorum suorum indulgentiam, & remissionem, quam itidem per modum suffragii animabus Christifidelium, quæ Deo in caritate conjunctæ ab hac luce migraverint, applicare possint, auctoritate & tenore similibus misericorditer in Domino elargimur. Etsi autem, juxta divinum Domini Nostri Jesu Christi præceptum, oportet ut quisquis oraturus, ne ad instar Hypocritarum videatur ab hominibus intret cubiculum suum, & clauso ostio oret Cœlestem Patrem in abscondito: tamen, cum ipse Dominus dixerit, quod ubi sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum, & Sanctus Joannes Chrysostomus prædicet, esse in oratione cum fratribus plus aliquid, videlicet concordiam, conspirationem, amoris conjunctionem, & caritatis clamorem felici societate, ex quo orationes infirmiores se simul complexas, validiores in Cœlum evehi: optimum esset, ubi commode fieri posset, ut, quemadmodum in nonnullis institutum esse accepimus, ita in omnibus & singulis Diœcesibus in more poneretur; nimirum, ut singulis diebus dato certo Campanarum signo, sive in Ecclesiis, dummodo totius populi multitudo unum in locum, ubi oret, masculis e feminis seorsim collocatis, convenire facile possit, & nulla suboriatur confusio & inordinatio, sive in propria Domo Patresfamilias eo, aut alio opportuniori tempore, ante Imaginem Sacram, cum tota Familia convenientes orent. Ea propter Vos, Venerabiles Fratres, rogamus, & in Domino hortamur, ut omnibus & singulis Ecclesiarum, piorumque locorum, in Civitatibus quidem Cathedralis, aliarumque præcipuarum Ecclesiarum, in Oppidis vero Parochialium Ecclesiarum Superioribus, ac Rectoribus injungatis, ut, præmisso Campanæ sonitu iis diebus, iisque horis quibus Vobis opportunius in Domino visum fuerit, dando decernendoque, omnes Christifideles uniuscujusque curæ commissos, quos in unum convenire contigerit, in mentalis orationis studio erudire, sive per alios peritos erudiri faciant, atque ad illam frequentandam accedere, necessitatem utilitatemque proponere, Indulgentiarum thesauros, quos de-

Pontifex confirmat Indulgentias concessas vocaliter orantibus.

Iis vero, qui Orationis Mentalis exercitium docent, concedit novas Indulgent.

Illam quoque peragentibus alias elargitur Indulgentias.

Adhortatio pro exercitio Orationis in communi.

benignitate Apostolica elargimur, explicare, & ad ipsos ea, qua decet, pietate, ac reverentia lucrandos inflammare studeant, & enitantur; atque etiam, si commode, ut præmittitur, fieri poterit, orationi mentali in communi practica, ut dicitur, vacare in eaque exerceri faciant, & curent. Præsentibus perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus autem, ut earumdem præsentium literarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo Personæ in Dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ adhiberetur eisdem præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Interim Apostolicam Benedictionem Vobis, Venerabiles Fratres, peramanter impertimur.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die XVI. Decembris MDCCXLVI. Pontificatus Nostri Anno Septimo.

Dat. Pont. anno VII. die 16. Decemb. 1746.

Cajetanus Amatus.

SUPER

VI.

Congregationibus Generalibus Clericorum Regularium Societatis Jesu.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Exordium.

DEVOTAM majori Dei gloriæ promovendæ, adjuvandæque proximorum saluti Societatem, a Sancto Ignatio Confessore sub Salvatoris Nostri JESU nomine auspicioque constitutam, sicuti Ecclesiæ Dei utilissimam operam assidue navare, ita ex præscripto sapientissimarum Legum, & Constitutionum ab eodem Beato Institutore ipsi traditarum, a duobus & ultra sæculis feliciter rectissimeque gubernari, compertum habemus. Quapropter libenti animo adducimus, ut, & universæ hujusmodi Societatis commodis, atque utilitatibus amplificandis, & prædictarum Legum, & Constitutionum observantiæ afferendæ, sive in pristinum vigorem revocandæ, Apostolicæ Auctoritatis Nostræ providentia consulamus.

Innocentius X decrevit Congregationem generalem in Societate Jesu singulis novenniis celebrari.

Dudum siquidem felicis recordationis Prædecessor Noster Innocentius Papa X. per quasdam suas in forma Brevis Literas datas apud Sanctum Petrum die 1. Januarii Anno Domini MDCXLVI. Pontificatus sui II., quarum initium est: *Prospero felicique statui*, decrevit, ac perpetuo mandavit, Congregationem generalem in prædicta Societate Jesu singulo quoque novennio, computando semper a celebratione ultimæ Congregationis generalis, haberi, & celebrari omnino debere; ita quod illis celebratio nullo modo, nec ex quavis causa, sive per Præpositum Generalem, pro tempore existentem, sive per quamcumque Congregationem particularem, vel generalem, impediri, vel ultra novennium hujusmodi differri, seu prorogari posset; Præterea, ut quotiescumque haberetur, & celebraretur Congregatio generalis hujusmodi, toties novi Assistentes, ab illis plane diversi, qui præcedente novennio Assistentium hujusmodi muneribus functi fuissent, eligi, seu assumi, & deputari deberent: Ac demum, ut omnes, & singuli ejusdem Societatis Provinciales, Visitatores, Præpositi, Rectores, Superiores Locales, & alii Officiales jurisdictionem, seu superioritatem habentes, quomodolibet nuncupati, exceptis, Magistris Novitiorum, in eorum respective muneribus, ministeriis, administrationibus, & Officiis prædictis quomodocumque nuncupatis per triennium dumtaxat durare deberent; eaque, elapso triennio hujusmodi, eo ipso vacarent, & vacare censerentur: Ipsique ad alia quævis ejusdem Societatis munera, superioritates, ministeria, administrationes, & officia prædicta, quomodolibet nuncupata, etiam Vice Pro-

Et quod in ea novi Assistentes deputarentur.

Quodque cætera Officia per triennium tantum durarent; Nec quis post dictum Officium ad aliud, ante Annum cum dimidio assumi possat

vin-

vincialis, seu Vice-Præpositi, vel Vice Rectoris, nullatenus eligi, seu assumi, vel deputari valerent; nisi per annum cum dimidio saltem, a fine dicti triennii computando, a prædictis muneribus, superioritatibus, ministeriis, administrationibus, & officiis cessassent; quemadmodum in præcitatis Innocentii Prædecessoris Literis latius disponitur, & continetur.

Congregatio Generalis Societatis Anno 1661. recurrit ad Alexandrum VII. pro præmissorum abrogatione.

Cum autem nova hæc methodus tam in generali totius Societatis gubernio, quam in peculiarium munerum, & officiorum administratione, vigore hujusmodi Literarum, inducta, neque Constitutionibus ipsius Societatis a Sancto Ignatio Fundatore prædicto conditis, & a Romanis Pontificibus Paulo III., Julio III., Gregorio XIII., Gregorio XIV., & Paulo V. Prædecessoribus pariter Nostris approbatis, & confirmatis, consona dignosceretur; neque vero in praxi utiliter observari posse judicaretur: Ex Decreto Congregationis Generalis ejusdem Societatis, quæ Anno Domini MDCLXI. habita fuit, delata res est ad piæ memoriæ Prędecessorem pariter Nostrum Alexandrum Papam VII., eique humiliter supplicatum fuit pro relatę Innocentianę Constitutionis abrogatione.

Alexander VII. Breve Innocentii quoad triennalem Officiorum durationem, nec non cessationem ab Officiis exacto triennio, tantum revocat.

Cumque idem Alexander, pro eo quod attinet ad triennalem Superiorum Localium, & Provincialium durationem, pręscriptamque, post exacta respective triennia, ab Officiis hujusmodi cessationem, non modo contrarium prędictarum Legum, & Constitutionum tenorem optime respectum haberet; sed etiam experientia edoctum complurium, & gravium incommodorum, quę ex pręfati Innocentiani Brevis observantia eidem Societati jam obvenerant, ab aliquibus retro annis ejusdem Brevis executionem suspendisset; & quidem per hujusmodi suspensiones pluribus gravibusque periculis, & inconvenientibus occursum esse, magnasque, & multiplices dictæ Societati utilitates obvenisse dignosceret: Haud ægre adductus fuit, ut hujusmodi Innocentii Prędecessoris statutum, & ordinationem de triennali Superiorum, & Officialium prędictorum duratione, & de cessatione unius anni cum dimidio a quocumque hujusmodi superioritatum, & Officiorum exercitio, postquam aliquod ex ipsis per triennium quis obtinuisset, ipsasque relatas ejusdem Innocentii Literas, quatenus illa concernebant, (firma tamen, & illæsa in reliquis omnibus earumdem dispositione,) auctoritate Apostolica revocaret, abrogaret, & annullaret; quemadmodum distincte, & expresse, & cum opportunis clausulis, ac solemnitatibus præstitit per suas in simili forma Literas, quarum initium est: *Debitum Pastoralis Officii*, datas apud Sanctam Mariam Majorem die prima Januarii Anno Domini MDCLXIII., Pontificatus sui Anno Octavo.

Subinde Clementi IX. supplicavit Præpositus Generalis pro revocatione Brevis quoad celebrationem Congregationis Generalis, & deputationem novorum Assistentium.

Quod autem pertinet ad aliud caput earundem Innocentii Literarum, celebrationem nimirum Congregationis Generalis quolibet novennio, & in ea novorum Assistentium a præcedentibus diversorum electionem, seu deputationem concernens; quum tunc existens prædictæ Societatis Præpositus Generalis Joannes Paulus Oliva, ex Decreto ejusdem Congregationis Generalis Anno MDCLXI., ut præfertur, celebratæ, paucis post annis, recol. mem. Prædecessori quoque Nostro Clementi Papę IX. plura exposuisset, ex quibus hujusmodi Congregationis Generalis quolibet novennio celebrationem, & supradictis Constitutionibus a Sancto Ignatio editis, atque a Sede Apostolica pluries confirmatis, minime conformem, & ad ipsius Societatis regimen nullatenus necessariam, & pluribus ex causis universę Societati incommodam, vel potius damnosam existere comprobaret; ideoque pro hujus etiam capitis abrogatione eidem Clementi Prędecessori humiliter supplicasset; ipse tunc quidem ad hujusmodi Prępositi Generalis preces examinandas specialem Congregationem nonnullorum ex tunc existentibus Fratribus suis S. R. E. Cardinalibus deputavit; mox vero, de ejusdem Cardinalium Congregationis sententia & per Apostolicas Literas sub Annulo Piscatoris apud Sanctam Mariam Majorem die xx. Septembris Anni Domini MDCLXVIII., Pontificatus sui Secundi datas, jussit, atque decrevit, ut ad certius dignoscendum quid circa petitam abrogationem universa Societas sentiret, in prima tunc proxima Generali Congregatione, quę non vigore pręfati Brevis, sed ex pręscripto Constitutionum ipsius Societatis, celebranda foret, pręvia inter Religiosos ipsam Congregationem constituentes matura rei discussione, & consultatione, per secreta postmodum suffragia disquireretur, an bono dictę Societa-

Ex voto Congregationis particularis S. R. E. Cardinalium Clemens jussit rem ad futuram Congregationem Generalem pro resolutione deferri.

cieta-

cietatis expediens esset, ut terminus Novennalis ad celebrandas Congregationes Generales in allegatis Innocentii Prędecessoris Literis statutus abrogaretur : Utque, hujusmodi disquisitione peracta, ad ipsum Clementem, vel pro tempore existentem Romanum Pontificem distincte referretur, quo numero suffragiorum ipsa Congregatio Generalis dicti Novennalis termini vel abrogationem, vel observantiam expetisset, ut quid circa illum deinde observandum esset, Apostolicę Sedis judicio statueretur. Proindeque executionem dictarum Innocentii Prędecessoris Literarum in hac etiam parte interim suspendit, &, usque ad prędictam Congregationem Generalem ex pręscripto Constitutionum Societatis, ut prefertur, tunc primo celebrandam, effectu carere voluit & mandavit, ut in memoratis ipsius Clementis Literis latius & uberius continetur.

Suspensa interim in hac parte Brevis Innocentii exequutione.

In quarum executionem, quum in proxime sequenti Congregatione Generali ejusdem Societatis quæ Anno Domini MDCLXXXII. pro novi Præpositi Generalis electione coacta fuit, ante ipsius Præpositi Generalis electionem hujusmodi disquisitio peracta fuisset; capto per congregatos ad consultandum hac super re nonnullorum dierum spatio, factaque singulis potestate, quæcumque sibi placerent, tam voce, quam scripto interim deducendi; implorato quoque, ut par erat, Divini Luminis adjutorio, itum deinde fuit in secreta suffragia, quibus lectis, & numeratis, compertum fuit, ex octoginta quinque suffragiis, duo & octoginta pro petenda Congregationis Novennalis abrogatione stetisse, triaque dumtaxat in alteram partem abiisse, quemadmodum ex actis ipsis Congregationis Generalis a Dilecto Filio Francisco Retz, hodierno sæpedictæ Societatis Præposito Generali, Nobis exhibitis, aperte cognovimus.

Congregatio Generalis Societatis Anno 1682. resolvit petendam esse Congregationis Novennalis abrogationem.

Porro hujusmodi Congregationis Generalis resolutio, juxta præfati Clementis Prædecessoris præscriptum, quarto post die, ut accepimus, a Vicario Gennerali ipsius Societatis ad venerabilis memoriæ Innocentium Papam XI. Prædecessorem pariter Nostrum in Petri Cathedra tunc sedentem delata fuit, eidemque oblato supplici Libello, totius Societatis nomine humiliter supplicatum fuit pro sæpedictæ Congregationis Novennalis abrogatione, ad quam concedendam licet idem Innocentius, ut in actis præfatæ Congregationis relatum accepimus, suam voluntatem tunc valde propensam declarasset, nihilominus Apostolicæ Literæ desuper confectæ nunquam fuerunt.

Resolutio Congregationis Generalis relata fuit Innocentio XI. qui se propensum huic resolutioni ostendit; sed Apostolicæ Literæ non emanarunt.

Quare quum iterum Anno MDCXCVI. alia Congregatio Generalis ex universa præfata Societate coacta, eandem instantiam pro hujusmodi Congregationis Novennalis abrogatione apud hanc Sanctam Sedem instaurandam & promovendam, & quidem unanimi consensu, cunctisque propemodum suffragiis secreto collectis, decrevisset: Cumque item in postrema Congregatione Generali Anno MDCCXXX. habita, postulantibus nonnullis, ut deinceps, adveniente termino novennii ab Innocentio X. pro celebratione Congregationis Generalis statuti, dispensatio ab hujusmodi Congregationis convocatione non peteretur; ipsa Congregatio, re diligentissime examinata, postulatum illud omnino rejiciendum esse decreverit; quin etiam quum aliquis Decreto super hac re condito intercessisset, proindeque de hujusmodi intercessionis vigore per suffragia inquiri opus fuerit, nemine penitus dissentiente, sancitum fuerit, non esse deferendum intercessioni, sed standum Decreto, & abrogationem Congregationis Generalis singulis quibusque Novenniis ab Innocentio Prædecessore prædicto statutæ, cum primum opportuna tulisset occasio, ab Apostolica Sede postulandum.

Anno 1696. Congregatio Generalis rursus decrevit petendam esse Congregationis Novennalis abrogationem.

Idem alia Congregatio Anni 1730.

Nunc tandem, ut tot Congregationem Generalium Decretis morem gereret præfatus Franciscus Præpositus Generalis, adeoque universæ Societatis votis satisfaceret, quæ per graviores Religiosos, ejus instituto optime imbutos, rerumque illius usu, & experientia præditos, iteratis vicibus manifestata fuerunt; justamque de Nobis, deque Nostra erga se, suamque Societatem, multis nominibus de Catholica Religione optime meritam, paterna prorsus voluntate ac benevolentia opinionem fovens; exhibitis Nobis præmissorum omnium authenticis documentis, totius Societati nomine, demissis precibus apud Nos institit, ut abrogato demum præfato Innocentii Prædecessoris Statuto, celebrationem Congrationis Generalis ad normam Constitu-

Modernus Præpositus Generalis supplicat Pontifici pro prædicta abrogatione.

tionum a Sancto Ignatio Fundatore prædicto editarum, & a Romanis Pontificibus Prædecessoribus Nostris approbatarum reducere, & alias in præmissis providere, de benignitate Apostolica dignaremur.

Incipit dispositiva.

Nos igitur ipsius Francisci Præpositi Generalis desiderio favorabiliter annuere volentes, eumque a quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis, a jure, vel ab homine, quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes, & absolutum fore censentes: Sed & præterea perpendentes, quod Sanctus Ignatius dictæ Sanctæ Societatis Fundator, in Constitutionibus ipsius Societatis, quum declarasset minime expediens sibi videri, ut hujusmodi Generales totius Societatis Congregationes certis temporibus, aut crebro fierent: quoniam Præpositus Generalis adjutus communicatione, quam cum universa Societate habet, & eorum opera, qui cum ipso degent, hoc laboris & distractionis universæ Societatis, quantum fieri posset, ademptururs esset; statuit expresse, quod Præpositus Generalis non deberet frequenter Societatem congregare, nisi urgente rerum agendarum necessitate; sed in Congregationibus Generalibus ad electionem Præpositi pro tempore convocandis, post hujusmodi electionem expletam, de rebus aliis gravioribus, si quæ fuerint, quæ a Generali, & iis, qui cum ipso agunt, decidi nequeunt, commode tractari posse: Quodque insuper ad memoratam communicationem inter Præpositum Generalem, universamque Societatem, apte stabiliendam, idem Sanctus Pater, secundum datam sibi sapientiam, constituit, ut præter assiduum Literarum commercium, ex singulis Provinciis unus saltem, a Professis & Rectoribus earundem Provinciarium electus, tertio quoque anno, ex Indiis autem quarto, ad ipsum Præpositum Generalem multis de rebus certiorem faciendum convenire deberet; aliasque rationes præscripsit, quibus multa, sine Congregatione totius Societatis, opportune constitui, & expedire valerent. Cumque per ea, quæ in secunda Congregatione Generali ejusdem Societatis Anno Domini MDLXXIII., presidente in ea Sancto Francisco Borgia tunc Preposito Generali, in ipsa Congregatione electo, decreta fuerunt, precipuum munus hujusmodi Procuratorum a singulis Provinciis deputatorum; qui tertio quoque anno apud Prepositum Generalem, ut prefertur, congregari jubentur, sit & esse debeat, ut, considerato rerum ipsius Societatis statu, simul cum Assistentibus, & ipso Generali, qui duo suffragia habet, per secreta suffragia decernant, an cogi debeat Congregatio Generalis, nec ne; ideoque judicantes præfixionem illam novennalis termini ad celebrandas Congregationes Generales minime necessariam esse, vel, si ita ipsius Societatis res ferent, facile posse, de ejusdem Societatis consensu, per Provinciarum Procuratores singulis trienniis convenientes rite repræsentato, & vigore illius Constitutionum, Generalem ipsam Congregationem convocari.

Pontifex expendit S. & Societatis Ignatii Constitutiones Institutum.

Item incommoda ex frequenti Congregationum Generalium convocatione obvenientia.

Justa præterea lance æstimantes ea quæ jam pridem, de Congregationis Generalis sententia, præfato Prædecessori Nostro Clementi Papæ IX. exposita fuerunt, nimirum de ingentibus sumptibus, quos fieri necesse sit in convocanda quolibet novennio, & quidem sine necessitate, hujusmodi Congregatione Generali; deque frequentibus vitæ periculis, quibus exponuntur primarii Religiosi omnium Provinciarum ejusdem Societatis, iique plerumque senes, quorum aliqui sublati naufragio, alii extincti febribus in itinere, alii in captivitatem ab hostibus abducti esse memorantur; quibus incommodis adjungitur relaxatio disciplinæ Religiosæ in Provinciis, dum inde absunt Provinciales, vel alii præcipui Religiosi, qui præsentes conservando illius vigori invigilarent.

Ac dispensationes necessario sæpe concessas, & concedendas.

His igitur, aliisque de causis, ob quas etiam non semel Prædecessoribus Nostris Romanis Pontificibus opportunum vel potius necessarium visum est relaxæ Innocentianæ Constitutionis observantiam & executionem ad tempus suspendere, & ab ea dispensare, vel præfixum in ea novennalem terminum prorogare; quum præsertim id etiam præcavendum censeamus, ne quando, adveniente forsan præfiniti novennii, aut concessæ prorogationis termino, dum Apostolica Sedes per obitum Romani Pontificis vacaverit, hujusmodi Congregationis Generalis convocatio (nulla licet urgente necessitate, vel etiam aliqua ex præmissis, aliave qualibet etiam graviore

viore causa contrarium suadente,) nullo modo valeat declinari; Quumque de universæ Societatis hac de re unanimi sententia, ab eodem Clemente Prædecessore expedita, satis ex præmissis constitisse & constare videatur; nec quidpiam alicujus momenti in contrarium Nobis exhibitum fuerit, ipsius Clementis, atque etiam præfati Alexandrini, aliorumque Prædecessorum vestigiis inhærentes, Motu proprio, & ex certâ scientia, ac matura deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, memorati Innocentii Prædecessoris statutum, mandatum, præceptum, & ordinationem, ut Congregatio Generalis in prædicta Societate singulo quoque novennio, computando semper a celebratione ultimæ Congregationis Generalis, haberi debeat, & celebrari, & ut, quotiescumque habebitur & celebrabitur Congregatio Generalis hujusmodi, toties novi Assistentes, ab illis diversi, qui præcedente novennio Assistentium hujusmodi muneribus functi fuerint, eligi, seu assumi, & deputari debeant, easdemque Innocentii Prædecessoris Literas, quatenus illa concernunt, tenore præsentium, perpetuo revocamus, abrogamus, irritamus, & annullamus; atque etiam earumdem Literarum abrogationem in ea parte, quæ ad triennale munerum & officiorum exercitium, & consequentem a muneribus & Officiis hujusmodi cessationem pertinebat, a præfato Alexandro Prædecessore ut supra diximus, factam atque sancitam, earumdem præsentium serie, quatenus opus sit, confirmantes & innovantes; ipsas Innocentii præfati Literas in omnibus & per omnia cassamus & abolemus, ac veluti nunquam emanassent, quibuscumque viribus & quolibet effectu penitus & omnino vacuamus; & Congregationum Generalium in prædicta Societate convocationes atque celebrationes ad normam prædictarum Constitutionum a S. Ignatio conditarum reducimus; quas quidem Constitutiones præfati, aliique Prædecessores Nostri Romani Pontifices laudarunt, approbarunt, & confirmarunt; Nosque etiam plurimum in Domino commendantes, perpetuis futuris temporibus observari volumus atque præcipimus: Salvis nihilominus & firmis remanentibus aliis quibusdam Decretis, quæ deinceps ab universa Societate in Congregationibus Generalibus adunata, quoad electionem & missionem Procuratorum, præsertim ex Provinciis Indiarum, aliisque transmarinis & extra Europam constitutis, & quoad universam Congregationum Provinciarum rationem pro rerum atque locorum opportunitate ac necessitate, statuta fuerunt, aut in posterum rite statuentur.

Ex Motu proprio dicti Innocentii Breve, quoad coactionem Congregationis Generalis singulis novenniis, revocat & annullat.

Quæ vero ad præfinitionem termini triennalis Officiorum abrogationem ante factam confirmat.

Ac reducit Congregationum Generalium celebrationes ad normam Constitutionum Sancti Fundatoris,

Decernentes easdem præsentes Literas, etiam ex eo quod quicumque in præmissis, interesse habentes, seu habere quomodolibet prætendentes, ad illa vocati, citati, & auditi non fuerint, nec illis consenserint, aut ex alia quacumque causa, occasione, prætextu, & capite, etiam in corpore juris clauso, nullo unquam tempore de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis Nostræ, aut interesse habentium consensus, aliove quolibet, etiam substantiali, & individuam expressionem requirente defectu notari, impugnari, redargui, rescindi, infringi, retractari, aut ad terminos juris reduci, seu adversus illas aperitionis oris, restitutionis in Integrum, aliudve quodcumque juris, facti, vel gratiæ remedium intentari, vel impetrari, aut impetrato, vel etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine paribus concesso, quempiam in judicio, vel extra illud uti, seu se juvare posse: sed ipsas præsentes Literas semper & perpetuo firmas, validas, & efficaces existere & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac illis, ad quos spectat, & pro tempore quomodolibet spectabit, plenissime suffragari; sicque in præmissis censeri, atque ita, & non aliter per quoscumque Judices Ordinarios, & delegatos; etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales, etiam de latere Legatos, & alios quoslibet, quavis auctoritate; & potestate fungentes & functuros, sublata eis & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate & auctoritate, judicari & definiri debere, ac irritum & inane, si secus super his a quoquam quavis Auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Clausula.

Non obstantibus superius relatis Innocentii Prædecessoris prædicti Literis, nec non omnibus & singulis illis, quæ memoratus Alexander itidem Prædecessor Noster præfatus in suis Literis prædictis voluit non obstare, cæterisque contrariis quibuscumque.

Derogatio contrariis.

D 2 Volu-

Fides ſpræſtanda tranſumptis.

Volumus autem, ut earumdem præſentium Literarum tranſumptis, ſeu exemplis, etiam impreſſis manu alicujus Notarii publici, vel Secretarii dictæ Societatis ſubſcriptis, & Sigillo Præpoſiti, vel Vicarii Generalis ejuſdem Societatis, aut alicujus perſonæ in Eccleſiaſtica Dignitate conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides in judicio, & extra adhibeatur, quæ præſentibus ipſis adhiberetur, ſi forent exhibitæ vel oſtenſæ.

Sanctio pœnalis.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam Noſtræ abſolutionis, revocationis, abrogationis, irritationis, annullationis, caſſationis, abolitionis, decreti, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum.

Dat. Pont. an. VII. die 17. Dec. 1746.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ milleſimo ſeptingenteſimo quadrageſimo ſexto, ſextodecimo Kalendas Januarii, Pontificatus Noſtri Anno VII.

D. Card. Paſſioneus.
J. Datarius.
Jo. Folius Subſtitutus

Visa de Curia

J. C. Boſchi.
J. B. Eugenius.

Loco ✠ Plumbi.

Regiſtratam in ſecretaria Brevium.

VII.

DE LIBERO INGRESSU

Clericorum Sæcularium in Ordines Regulares.

Dilecto Filio Noſtro Angelo Mariæ Tit. S. Praxedis Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Presbytero Cardinali Quirino nuncupato ejuſdem S. R. E. Bibliothecario.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Dilecte Fili Noſter, Salutem, & Apoſtolicam Benedictionem.

Archidiaconus Brix enſis inconſulto Card. Quirino Epiſcopo ingreſſus eſt Societatem Jeſu.

EX quo Dilectus Filius Leander Chizzola Archidiaconus Eccleſiæ tuæ Cathedralis Brixienſis, ex improviſo iſthic digreſſus, Bononiam ſe contulit, ibique habitum ſuſcepit Clerici Regularis Societatis Jeſu; ſtatim a Te, Dilecte Fili Noſter, datæ fuerunt ad Nos Literæ, quibus querebaris, eum tanti momenti conſilium, Te inconſulto, cepiſſe, Teque penitus inſcio, ad exitum deduxiſſe, non ſine magno detrimento pauperum iſtius Civitatis atque Diœceſis, quibus largiter ſubvenire, multorumque piorum operum, quibus ſe jugiter exercere conſueverat; ſuorum quoque Nepotum in minori ætate conſtitutorum, quorum curæ, atque educationi præeſſe debebat, ac ſine ſpe quidquam utiliter peragendi in ipſa Societate Jeſu, cui jam prope ſeptuagenarius nomen dederat. Hæc eadem, quum ipſe proximo Autumno in Urbem adveniſſes, Nobis coram inculcare non omiſiſti: deque

De hoc queritur dictus Card.

iiſdem nuper in Epiſtola Nobis directa, ac Typis vulgata, iterum expoſtulaſti; petens præterea, Noſque excitans, ut auctoritatis Noſtræ ope, certaque lege propoſita, hujuſmodi licentiam reprimamus, qua Sæculares Clerici atque Presbyteri

ad

ad Regularium Claustra, quum libet, se conferentes, a Regularibus Superioribus illico recipiuntur, quod sane non aliter fieri debere autumas, quam communicatis consiliis cum Episcopis ipsorum Clericorum seu Presbyterorum Ordinariis; siquidem ipsi Episcopi nunquam Regularibus Viris Ordines conferunt, sine Prælatorum Regularium consensu, in eorum Literis Dimissorialibus declarato.

Et exquirit a Pontifice, ut illum cogat ad recedendum, & legem constituat, ne sæculares Clerici libere ad Claustra transire valeant.

Duæ sunt res in hoc universo negotio expendendæ; peculiare scilicet factum Leandri Archidiaconi, & generale constitutum, quod a Nobis fieri & publicari velles. Ad primum quod attinet, aptiorem querelis Tuis responsionem comparare non possumus, quam si eadem ipsa Tibi rescribamus, quæ olim Sanctus Gregorius Magnus Prædecessor Noster Desiderio Episcopo Viennensi in Gallia in simili prorsus casu rescripsit. Quum enim Pancratius quidam Ecclesiæ Viennensis Diaconus Monasticam vitam amplexus esset, & in eodem Diaconi gradu in Monasterio degeret, Episcopus autem Pancratium diligens magnique faciens, ipsum e Monasterio abducere, & ad Ecclesiæ servitia retrahere vellet; Sanctus Gregorius, cujus opem Pancratius imploraverat, scripsit ad Desiderium, ut ipsum potius hortaretur, ne a Monasterio discederet, neve se iterum sæculi procellis committeret. Habes Gregorii Epistolam *Tom. II. ipsius Operum anno MDCCV. a Monachis Sancti Mauri accurate editorum, Epistola 35. lib. 12. Indict. V.*, ubi ita scribit: *Hortamur igitur, ut tam promptæ devotioni ejus, quam in sancto studet habere proposito, minime vestra sit impedimento Fraternitas: magis autem, quibus valetis adhortationibus, Pastorali admonitione succendite, ut fervor hujus desiderii in eo non tepescat; ut qui a turbulento curarum sæcularium tumultu se segregans, quietis desiderio, portum Monasterii appetiit, rursum in Ecclesiasticarum curarum non debeat perturbationibus implicari; sed in Dei laudibus permittatur secure ab his omnibus, ut postulat, remanere.*

Pontif. dividit postulatum in duas partes. Respondet primæ circa particulare factum Archidiaconi.

Quod quidem Gregorius rescribere non dubitavit; quamvis Pancratius, *in Clericatus officio Ecclesiæ Viennensi*, ut ipse ait, *mancipatus* existeret, ipsius nempe servitiis reipsa addictus; quamvis etiam eo tempore hujusmodi disciplina vigeret, de qua late Thomassinus agit, *de Beneficiis par. II. lib. 1. cap. 3. & 4.*, ut Clericus Episcopo ordinanti per omnia subesset, ejusque Ecclesiæ ministerio, cui in Ordinatione adscriptus fuisset, perpetuo jure devinctus haberetur. Quamvis denique idem Sanctus Gregorius optime nosset, nemini licere ab hujusmodi ministerio Ecclesiæ, cui semel addictus fuisset, discedere, sine permissu Episcopi, a quo quis ordinatus, ejusque Ecclesiæ servitiis in Ordinatione fuerat adscriptus: unde in alia Epistola, quæ est *XVII. lib. 5. Indict. XIII.* quum ageret de electione Joannis Archidiaconi Catanensis ad Episcopalem Cathedram Syracusanam, inter alia, requirebat ut Leonis Episcopi Catanensis consensus accederet; *Quod si factum fuerit, etiam Frater & Coepiscopus Noster Leo ei cessionem facere debebit, ut liber ad ordinandum possit inveniri:* ad quæ verba Editores ita observant in Notis; *Tam erant Clerici suæ Ecclesiæ addicti, ut ne eos quidem in Episcopos alterius Ecclesiæ fas esset eligere, nisi missione obtenta, sive, ut vocat, cessione.*

Non itaque dubitamus, quin Tu cum Archidiacono tuo eadem plane ratione agendum tibi esse ducas, qua Episcopum Vinnensem cum Diacono suo Pancratio agere, Sanctus Gregotius optavit; tum quia animi tui perspecta magnitudo hoc Nobis suadet; tum quia in ea Epistola, quam publici juris fecisti, postquam prædicti Archidiaconi in Sæcularis Presbyteri statu eximiam operam disertissime, ut soles omnia, demonstrasti, circa finem deinde addis: *Te habere causas, cur ultro sinas eundem in Castris, ad quæ discessit, militare.*

Unum tamen, quod Tibi præsenti antea diximus, nunc etiam scripto iterandum censemus; non scilicet debitæ erga te observantiæ defectui tribuendum esse, quod prædictus Archidiaconus tuus, ante discessum, opportunam abs Te veniam minime requisierit; sed potius metui reverentiali, quem vocant, ac desiderio propositi sui reipsa exequendi, justoque timori, ne forte ab ejus implemento revocaretur. Qua ratione bo: mem: Ardicinus Cardinalis de Porta in quadam Epistola ad Prædecessorem Nostrum Innocentium Papam VII. conscripta, suum factum excusat, quod scilicet ad Eremiticam vitam inter Camaldulenses profitendam conferre se volens,

Car-

Cardinalatus habitum exutus, clanculo ex Urbe se subduxerit. Quum enim, Pontificis venia opportune obtenta, minime necessarium sibi putaret assensum Collegii S. R. E. Cardinalium; consilium vero suum, re interverti posset, necessario occultandum esse cognovisset; delato deinde ad ipsam murmure eorum, qui ipsius factum reprehendebant, ita scripsit ad Pontificem, in præcitata Epistola: *Quod autem, dimisso Cardinalatus habitu, dissimulata veste, me itineri commiserim, non opinor propterea me notam ullam apud graves, & prudentes Viros contrahere potuisse. Nam cum vellem, quod hactenus feceram, secretissimum esse, idque fratri mihi fidissimo occultassem, existimavi satius etiam in dissimulato babitu inter ignotos, quam cum vero habitu incedere, & propterea a pœna & a culpa, & ab omni alia nota me immunem esse existimo.* Hæc Epistola refertur in ejus vita edita ab Attichy in Libro, cui titulus: *Flores Historiæ Sacri Collegii S. R. E. Cardinalium.*

Respondet secundæ circa legem generalem constituendam.

De jure liberum est Clericis transire ad Claustra, etiam absque licentia Episcopi.

Atque hæc de prima quæstionis parte. Quod vero ad alteram attinet, ad generalem scilicet Legem, quam pro similibus casibus a Nobis constitui postulas; hoc Tibi respondere posse arbitramur, satis huic rel. in Ecclesiasticis Canonibus provisum esse. In Concilio Toletano IV. anno DCXXXII. sub Sancto Isidoro celebrato, *Canone* 50. ita legitur: *Clerici; qui Monachorum propositum appetunt, quia meliorem vitam sequi cupiunt, liberos eis ab Episcopo in Monasteriis largiri oportet ingressus, nec interdici propositum eorum, qui ad contemplationis desiderium transire nituntur.* Textus habetur *in Collectione Conciliorum Hispaniæ Cardinalis de Aguirre Tomo II. pag.* 487., & refertur etiam in Decreto Gratiani *Can. Clerici* 19. *quæst.* 1. Quin immo *in eadem Causa* 19. *quæst.* 2. *Can. alienum*, postquam regula posita est, quod Clericus absque permissu Episcopi ab Ecclesia sua discedere, & alterius servitio se adjungere nequit; hujusmodi exceptio subnectitur: *Sed subaudiendum est, nisi ad propositum melioris vitæ transire voluerit; tunc enim liberum est illi, etiam Episcopo contradicente, Monasterium ingredi.* Concordat Canon sequenti loco relatus, qui incipit *Duæ sunt*; in quo distinctio fit inter Legem publicam, & privatam; & posito, quod publica quidem Lex vetat Clericum ab una ad aliam Ecclesiam transire sine assensu proprii Episcopi; privata vero Lex, quæ instinctu Sancti Spiritus in corde scribitur, & dignior est Lege publica, nequaquam id prohibet; ex hujusmodi principio arguitur, licere Clerico Beneficiato, etiam contradicente Episcopo, Beneficium relinquere, & in Monasterium sese recipere: *Si quis horum in Ecclesia sua sub Episcopo populum retinet, & sæculariter vivit, si afflatus Spiritu Sancto, in aliquo Monasterio vel Regulari Canonica salvare se voluerit, quia Lege privata ducitur, nulla ratio exigit, ut Lege publica obstringatur; dignior est enim Lex privata, quam publica &c. Quisquis igitur hoc spiritu ducitur, etiam Episcopo suo contradicente, eat liber nostra auctoritate.*

Sententia D. Thomæ concordat etiam in terminis fortioribus.

S. Thomas 2. 2. *qu.* 189. *art.* 7. quæstionem proponit, *utrum Presbyteri Curati possint licite Religionem ingredi*: eamque affirmative resolvit; ea ratione ductus, quod nulla lege obligantur toto vitæ tempore curam animarum sustinere. Articulum vero ita concludit, facta de Archidiaconis expressa mentione: *Unde manifestum est, quod Archidiaconis & Presbyteris Curatis licet ad Religionem transire*; & paulo infra: *Dicendum, quod Presbyteri Curati & Archidiaconi obligaverunt se ad curam agendam Subditorum, quamdiu detinent Archidiaconatum, vel Parochiam; non autem obligaverunt se ad hoc, quod perpetuo Archidiaconatum, vel Parochiam retineant.*

Et S. Antonino.

Hæc a S. Antonino in sua *Summa par.* 3. *tit.* 16. *cap.* 2. §. 2. *in Editione Vermensi pag.* 881., ubi præterea addit, Episcopi dissensum minime obstare: *Archidiaconis, Presbyteris, Curatis, licet ad Religionem transire, etiam Episcopo contradicente.* Quæ verba similiter leguntur *apud Sylvium* 2. 2. *quæst.* 189. *art.* 7. *in postrema ejus Editione Antuerpiæ facta, Tom. III. pag.* 945.

Extensio sententiæ ad Ordines vitæ activæ.

Et quoniam alicui in mentem venire poterat, hujusmodi libertatem transeundi ad Claustra, quę sæcularibus Presbyteris a Canonibus conceditur, locum habere dumtaxat pro Claustris Monachorum, de quibus ipsi Canones expresse loquuntur, idem Sylvius, *loco citato*, affirmat, eam facultatem æque competere, sive de Instituto agatur contemplativæ vitæ unice dedito, sive de eo, in quo vitæ activę opera exerceantur: *Possunt Religionem etiam illam ingredi, quæ in vita mere contemplativa*,

riva, aut potissimum in corporalibus vitæ activæ officiis sit occupata, quoniam plus excedit status religionis cujuscumque, statum seu potius officium Archidiaconi vel Plebani, quam status altissimæ Religionis, statum cujuscumque infimæ; propter solemnia nimirum Vota Castitatis, Paupertatis, & Obedientiç, quç in unaquaque Religione emittuntur.

At incidunt sæpe tempora, quibus opportunum non est, Clericum sęcularem suum locum deserere, & in Religiosis Claustris se abdere: qua de re nisi consultatio intercedat inter Episcopum & Superiorem Regularem, impossibile erit quid expediat agnoscere. Durum autem omnino est, Virum Ecclesiasticum, qui, in suscipiendo Presbyterii Ordine, conceptis verbis, Episcopo suo reverentiam & obedientiam spopondit, quoties ipsi libuerit, Episcopo inconsulto atque inscio, ad Regularia Claustra discedere, ac Regularis Instituti servitio perpetuo se mancipare. Super quibus omnibus inter se junctis, certam aliquam regulam tradi, & generalem Legem a Nobis promulgari opus esse contendis.

De limitatione sententiæ.

Equidem fatemur, non omni tempore omnibus opportunum esse Regularem vitam amplecti. Meminimus Epistolæ S. Augustini ad Bonifacium Comitem, quæ in Editione Monachorum Sancti Mauri impressa est *num.* 220. *Tom. II. pag.* 202., & cujus etiam pars refertur in *Can. Novimus* 17. *quæst.* 2. ubi nimirum Sanctus Doctor restatur, se, una cum Alypio, ipsum Bonifacium a Monasticę vitę proposito dissuasisse, ob præclaram, quam, in sęculo manens, Ecclesię & Reipublicę navabat operam, dum Africam a Barbarorum incursionibus tuebatur: *Ut autem non faceres, quid te revocavit, nisi quia considerasti, ostendentibus nobis, quantum prodesset Christi Ecclesiis quod agebas, si ea sola intentione ageres, ut defensæ ab infestationibus barbarorum, quietam & tranquillam vitam agerent?* Vidimus etiam apud S. Thomam 2. 2. *quæst.* 101. *art.* 4. & *quæst.* 189. *art.* 6., quæstionem hanc solidis rationibus examinari, utrum posset Filius Religionem ingredi, & Parentes in sęculo relinquere, si ab ipso deserti, inopia sint laboraturi. Ulterius inquirunt Moralistæ, an idem dicendum sit de Avo; & an id, quod de Ascendentibus statuitur, locum habeat etiam quoad Filios, Fratres, & Nepotes; & quatenus illius ope, qui Religionem vult ingredi prædicti omnes indigere debeant.

Numerantur casus, qui obstare videntur.

De reverentia quoque & obedientia, quam non modo Sacerdos, sed quilibet etiam Clericus, proprio Episcopo præstare debet, justam profecto opinionem fovemus. De hujusmodi obedientia agitur in *Cap. cum Clerici de verb. signif.* ubi Innocentius Papa III. exponens formam juramenti, quod a Clericis Ecclesiæ Placentinę præstabatur, in hæc verba conceptum: *Ego talis ab hac hora in antea fidelis ero, & obediens Placentinæ Ecclesiæ, & Domino meo Episcopo Placentino*; docet, per Ecclesiæ Placentinæ vocabulum intelligi Capitulum Ecclesiæ Cathedralis: eum vero, qui præstat hujusmodi juramentum, Episcopo tamquam capiti principaliter obligari. Neque porro Nos pro nuda inanique formula habendam esse putamus solemnem illam obedientiæ, & reverentiæ sponsionem, quam Presbyter facit in manibus Episcopi ordinantis, juxta vetustissimum Ecclesiæ morem, ante mille annos indubitanter servatum, ut ex antiquis Ritualibus colligitur, quæ expendit *Catalanus ad Pontificale Romanum Tom.* 1. *pag.* 149. *in notis ad* §. 23. Quin immo libenter agnoscimus, Presbyterum, hujusmodi promissionis vigore, ea lege, inter alias, adstrictum teneri, ut a servitio Ecclesiæ, cui in ordinatione addictus fuerit, discedere nequeat sine licentia Episcopi; id quod optimis rationibus demonstrat *Hallier de Sacr. elect. & Ordin. par.* 1. *sect.* 6. §. 14. *Editionis Romanæ*, ubi docte graviterque refellit auctorem cujusdam libelli Gallico sermone editi, qui hujusmodi reverentiam, & obedientiam Episcopo in Ordinatione promissam angustis nimium limitibus coercere tentaverat.

Verumtamen, his omnibus non obstantibus, iterum dicimus, novam generalem Legem hac de re minime necessariam Nobis videri; vel quia in Ecclesiasticis sanctionibus, quodcumque necessarium est, satis constitutum habemus; vel quia, si quid adhuc ordinandum superest, id pro generalis Constitutionis subjecto haberi non potest. Tria siquidem sunt, quæ in hujusmodi casibus considerari possunt: primum videlicet, an Presbyter ab Ecclesiæ servitio ad Regularia Claustra transiturus, permis-

Pontif. tamen statuit novam legem non oportere. Et difficile esse, ut Episcopus Clericum ad sęcularem statum revocare possit.

missionem ab Episcopo petere debeat: Secundum, quid ipsi faciendum sit, si Episcopus dissentiat: Tertium, quid statuendum sit de Parochia, seu Canonicatu, aut Archidiaconatu, quem Presbyter obtinebat. Verum hæc omnia jam Sacri Canones consideraverunt, atque opportunas pro singulis capitibus regulas præscripserunt.

Quod enim pertinet ad Episcopi permissum; nemo dubitat, quin Presbyter, Ecclesiæ regimen, aut ministerium dimissurus, ante omnia debeat Episcopo consilium suum, ejusque capiendi rationes, quantum earum natura fert, aperire. In quo non tam officio & honestati, quam naturalis legis præcepto satisfaciet. Quum enim Presbyteri, in animarum cura, aliisque gravibus muneribus ad Pastorale regimen spectantibus, Episcopi Ministri sint; ita cum eo se gerere debent, ut is animarum, quas ipsi regebant, & negotiorum, quæ administrabant, necessitatibus opportune consulere valeat. De quo recte loquitur *Passerinus*, licet Ordinis Regularis scriptor, *de statibus hominis Tom. III. quæst. 189. art. 7. num. 8. Minister, qui habet custodiam rerum, & bonorum Domini sui, quæ absente custode perire possunt, non ex pura decentia, sed ex debito officii sui, tenetur bona sibi commissa Domino reddere, & illum monere, ut de alio custode provideat; & si hoc non faciat, puniri potest. Cum ergo Parochus sit Episcopi minister in cura animarum, si deserat animas sibi commissas, inconsulto Episcopo, non minus peccat, quam si Minister Pastoris, Ovium Domino, ac Pastore non admonito, gregem errantem sine custode dimitteret*; cum his, quæ sequuntur.

Hæc autem permissio vel ab Episcopo conceditur, vel negatur. Si concedatur, jam controversiæ locus non erit. Sin vero denegetur, hujusmodi dissensus, ex auctoritatibus superius citatis, Presbyterum non adstringet, quominus Religionem ingredi valeat. Neque id mirum videri debet. Si enim Presbyter Episcopo reverentiam & obedientiam in sua Ordinatione promisit, multo solemnius Regulares eam promiserunt proprio Superiori in Religiosa Votorum Professione. Et tamen quoties Regularis in Ordine laxiori Professus ad strictiorem transire cupit, tenetur quidem a Superiore laxioris licentiam petere: verumtamen, ea sibi denegata, nihilominus ad strictiorem libere transire potest, ut expresse statuitur in *Cap. licet, de Regularibus*, ubi sic legitur: *Talis ergo, postquam a Prælato suo transeundi licentiam postulaverit, ex lege privata, quæ publicæ legi præjudicat, absolutus, libere potest sanctioris vitæ propositum adimplere, non obstante proterva indiscreti contradictione Prælati; quia privilegium meretur amittere, qui concessa abutitur potestate.*

De vacatione Beneficiorum per Professionis emissionem & quid agendum de ipsis tempore Tyrocinii.

Denique de Beneficiorum vacatione, in jure statutum habemus, eam non induci per solum ingressum in Religionem, sed per Professionem Regularem dumtaxat; quemadmodum videre est in *Cap. Beneficium, de Regular. in 6.* Et quidem pro eo tempore, quod inter ingressum in Ordinem Regularem, & Professionem solemnem intercedit, debet Episcopus, quoad Beneficia Curata, id ipsum agere, quod alias præstare consuevit, quum Parochus aliquo impedimento detinetur, ne animarum curam exercere valeat; quoad Beneficia vero Choralia relictis Tyroni Religioso, qui Choro interesse nequit, ipsius Beneficii fructibus, de distributionibus ita statuet, ut jura præscribunt; juxta opinionem in praxi receptam, de qua agit *Suarez de Religione Tom. III. lib. 5. Cap. 16. num. 12.* Quin immo si quis forte Religionem ingressurus, Beneficium suum dimitteret, (quo casu potest Episcopus, *per Constitutionem LVIII. S. Pii V.*, hujusmodi renunciationem admittere); vel etiam si tempore Novitiatus hujusmodi dimissionem expleret, servatis omnibus, quæ ex præscripto Sacri Tridentini Concilii *Cap. 16. sess. 25. de Regularibus*, tam in bonorum temporalium, quam in Beneficiorum Ecclesiasticorum renunciationibus servari debent; nihilominus omnia in suspenso remanere deberent; neque posset Episcopus ad Beneficii sic dimissi collationem devenire, nisi post factam a dimittente solemnem Professionem; uti late ostendit doctus, & in hoc toto rerum genere expertissimus Scriptor, bon. mem. Joannes Baptista Riganti, in suo *Commentario ad Regulas Cancellariæ Tom. III. Regul. 46. a num II. ad finem*. Qua in re olim dubitatum est, an Vota simplicia, quæ a Clericis Regularibus Societatis Jesu, post biennium Probationis emittuntur, hujusmodi Beneficiorum vacationem inducerent; sed negativa sententia communiter recepta fuit, ut observat laudatus Riganti *loco cit.*

i

num.

num. 30. *& seq.*, & monet Pitonius *discept.* 126. *num.* 11. *& sequ.* Quamvis in Congregatione quinta Generali ipsius Societatis *Canone* 19. statutum fuerit, ut qui Societati nomen dederit, expleto biennio, antequam Vota simplicia emittat, Ecclesiastica Beneficia dimittere debeat; quo casu hujusmodi Beneficia, si minus propter Professionem, at propter renunciationem, vacare intelliguntur; ut notant *Sanchez ad Præcepta Decalogi lib. VII. Cap.* 4. *num.* 7. *Pellizzarius in manuali Tom. I. Tract.* 3. *Cap.* 4. *num.* 52., cum aliis, quos citant præfati *Rigant. loco cit. num.* 32. *& Piton. num.* 12.

At enim dices, præmissa omnia recte procedere; verum per ea non tolli propositam difficultatem, de peculiaribus circumstantiis aliquando occurrentibus, ob quas permitti nequit Presbytero Seculari ad Regularem vitam transire; & quidem necessarium esse, earum cognitionem & examen institui; id quod obtineri nequit, nisi, lata Constitutione, præscribatur aliqua consultationis species inter Episcopum, & Superiorem Regularem, ut unicuique sua ratio constet, ipseque Superior Regularis ab Episcopo edoceri valeat de idoneitate illius, qui Religioni nomen suum offert, ne forte eidem inutilis inveniatur; qualem profecto, ob ingravescentem illius ætatem, repertum iri suspicaris Archidiaconum Chizzola, qui inter Clericos Societatis Jesu, Te inconsulto, admissus fuit.

Proceditur ad quæstionem an fieri debeat Constitutio super consultatione inter Episcopum, & Superiorem Regularem super idoneitate illius, qui Religionem ingredi vult.

Porro nec interdicta fuit unquam hujusmodi consultatio inter Episcopum, & Superiorem Regularem, neque Nos eam vetare intendimus; quin potius utilitatem atque opportunitatem agnoscimus. Ut autem specialis Legis mandato, tamquam necessaria, præcipiatur, in eo non modica est difficultas. Neque enim in jure cautum reperitur, ut duorum Ordinum, laxioris, atque strictioris, Superiores inter se convenire debeant, quoties aliquis in illo professus, ad hunc transire velit; sed solum, ubi inter præfatos Superiores oriatur controversia, an hujusmodi transitus ex laudabili causa, vel potius ex animi levitate & inconstantia suscipiatur, Ecclesiasticæ Leges Superioris Majoris judicium requiri voluerunt. *Si vero probabiliter dubitetur, utrum quis velit ad Ordinem arctiorem, aut laxiorem, ex charitate, an ex temeritate transire, Superioris est judicium requirendum.* Ita legitur in *citat. Cap. licet, de Regularibus.* Quod si, hujusmodi controversia pendente, Religiosus in altero Ordine recipiatur, atque etiam in eo Professionem emittat; tunc ex ipsius controversiæ exitu decernendum erit, an ipse ad priorem reverti, an vero in posteriori remanere debeat; ut recte monet *Abbas Panormitanus in citat. Cap. licet, num.* 15. *de Regular.* Hodierna vero praxis est, per quam omnes hujus generis controversiæ, & morarum prolixitates devitantur, ut Religiosis Viris, qui a laxiori ad strictiorem Ordinem transire cupiunt, postquam voluntatis suæ causas coram competentibus Apostolicæ Sedis Tribunalibus exposuerint, atque probaverint, haud ægre a Romano Pontifice indulgeantur opportunæ facultates, in quibus derogatio super consensu Superioris Ordinis laxioris includitur.

Ex eminatur quæstio.

Quod vero jus, certis in casibus, certisque de causis, competit Superiori Ordinis laxioris, ut suum subditum Regularem ad strictiorem Ordinem digressum, etiam post solemnem Professionem in eo emissam, repetere & revocare valeat; idem similiter, certis in casibus, justisque vigentibus causis, Episcopo competit, ut suum Clericum Sæcularem Ordini Regulari adscriptum repetere possit. Hoc tradit clarissimus Canonum doctor *Innocentius IV. ad sæpe citatum Cap. licet, de Regular.* cujus hæc sunt verba, ibi, *num.* 3. *Clericus potest transire ad Religionem, non petita licentia, etiamsi contradicatur; Crederemus tamen, quod posset eum repetere, si ex transitu suo prima Ecclesia gravem sustineret jacturam.* Concordat Abbas *ii idem Cap.* 14, ubi sic ait: *Ulterius quæritur, quid in Sæculari Clerico? Numquid potest intrare Religionem, non petita licentia ab Episcopo? Innocentius tenet quod sic: sed si Ecclesia graviter læderetur, esset revocandus.* Satis itaque provisum est etiam Episcopo, qui factum Clerici sui, ad Regularia Claustra, se invito, digressi, impugnare velit. Unde nec ulla nova Constitutione opus est, ut Episcopalia jura hac in parte afferantur; neque porro, ut peculiares indicentur casus, quibus hujusmodi juris exercitio locus esse possit, quum satis sit Regulam generalem tradidisse, quam Judex sequatur, quamque ad peculiares causas, pro sua prudentia, justoque arbitrio, valeat applicare.

Resolvitur opus non esse nova Constitutione.

Et difficile esse, ut Episcopus Clericum ad sæcularem statum revocare possit.

Hujus tamen juris, quo Episcopus Clericum Sæcularem sibi subjectum, qui Regulari Instituto sine ipsius assensu nomen dedit, repetere, & ad Ecclesiæ servitium revocare potest, hujus, inquam, juris persequutio in casibus particularibus non admodum facilis esse videtur. Ponamus enim Episcopo rem esse cum Clerico Beneficiato, cum Canonico, cum Archidiacono vel (quoniam de simplici Beneficiato, aut Canonico, minus fortasse laborabit) de Archidiacono videamus. Hujus dignitatis, sive Officii, veteribus quidem temporibus gravissimi, nunc munus omne eo redactum est, ut Episcopo Ordinationes generales celebranti, quum ipsi commodum fuerit, assistat, promovendos ad ipsam Ordinatitionem evocaturus. Si vero agatur de Parochis, aliisve Animarum curam gerentibus, nemo quidem negabit, ipsorum munus magni in Ecclesia momenti esse; sed quum simul negari nequeat, *Prælationis munus, seu statum*, (ut inquit *Suarez de Religione Tom. 3. lib. 1. Cap. 21.* ubi de animarum cura loquitur) *minus securum esse*; *Religionis vero esse statum majoris securitatis in ordine ad spiritualem salutem*; unusquisque Parochus Religiosæ vitæ cupidus, hac exceptione in judicio se tuebitur adversus Episcopum, qui ipsum ad Animarum curam revocare contendat. Sanctus Gregorius Magnus, quum olim scriberet adversus Legem ab Imperatore Mauritio editam, qua interdictum erat Militibus Monasticam vitam amplecti, hanc, inter alias, rationem afferebat: *Multi sunt, qui possunt Religiosam vitam etiam cum sæculari habitu ducere, & plerique sunt, qui, nisi omnia reliquerint, salvari apud Deum nullatenus possunt*: ut videre est in ipsius *Epistola 65. lib. 3. Indict. VI. Tom. 2. præfatæ Editionis Parisinæ*. Nunc ergo quilibet Beneficiatus, Canonicus, Archidiaconus, Parochus, qui officium, aut ministerium suum cum Religiosa vita commutaverit, se non inter *multos*, sed inter *plerosque* a S. Gregorio indicatos, connumerandum esse affirmabit.

Si autem ipsi objiciatur, quod in sæculari statu pauperibus largiter subvenire consueverat, respondebit, se non minus ex ipsis Religiosis Claustris, si bonorum suorum possessionem ad Religionem attulerit, opportunis obtentis facultatibus, pauperum indigentiis subventurum. Sane quum in præfata Lege Mauritius Imperator inhiberet, ne debitores publici Ærarii in Monasteriis reciperentur: Sanctus Gregorius eam partem Legis impugnans, (de qua tamen deinde suam opinionem mutavit, ut observant laudati Editores, *in Notis, litera d.*) ita scribebat in citata Epistola: *Quod vero in eadem Lege dicitur, ut ei in Monasterium converti non liceat, omnino miratus sum; dum & rationes ejus possunt per Monasterium fieri; & agi potest, ut ab eo loco, in quo suscipitur, ejus quoque debita suscipiantur*.

Quod si objiciatur gravis ætas Præsbyteri ad Religionem transeuntis, facilis & obvia erit responsio, quod multi sunt in Regularium Familiis Religiosi Viri in senili ætate constituti, qui pro modo virium suarum, laudabilem operam Religioni præstant; quorum numero ipsum, de quo est quæstio, adjungi nil vetat: Ita pariter Sanctus Gregorius, contra propugnatores supradictæ Legis, qui dicebant, Milites ad Monasteria convolantes, bonos Monachos non evadere, affirmabat: *Ego indignus famulus vester scio, quanti his diebus meis in Monasterio Milites conversi, miracula fecerunt, signa & virtutes operati sunt*.

Aliæ rationes ob quas non est ferenda Constitutio.

Denique, huic Epistolæ jam nimis prolixæ finem facturi, unum adhuc addimus, ex centum nimirum Archidiaconis non facile duos inventum iri, qui Archidiaconatum dimittere, & Religionem ingredi velint. Contra vero, in pari Regularium numero, multos sane inveniri posse, qui Regularem vitam pro Archidiaconatu adipiscendo relinquerent. Quare, quum Leges versari oporteat circa ea, quæ frequenter accidunt; profecto non tam nova Lege opus erit ad retinendos Clericos, & Presbyteros Sæculares, ne Religiones ingrediantur; quam necesse esset aliquid excogitare, quo magis intra Religiosa Claustra continerentur ii, qui Regularem vitam amplexi, & professi sunt. Vix enim credibile est, quam multi a Regularibus Ordinibus migrare variis artibus quotidie moliantur. Neque solum de Apostatis loquimur, quorum numerus in dies augetur; sed, si omnes, qui nullitatem Professionis suæ judicio experiri aggrediuntur, illam apud Judices probarent; si omnes, qui Dignitates extra Religionem ambiunt, voti compotes fierent; si demum facilem apud Nos aditum invenirent eorum instantiæ, qui e Claustris exire, & in habitu

Pres-

Presbyteri Sæcularis, sub obedientia Episcoporum, & cum obligatione servandi Vota Religiosa, quatenus conciliari possunt cum statu Clerici Sæcularis, in Sæculo manere vellent; longe utique minor eorum foret numerus, qui Religionem professi, ad mortem usque in illa perseverarent.

Dum itaque, Dilecte Fili Noster, consiliis tuis, quæ tum privatis Literis, tum etiam Typis impressis, non minus docte, quam eloquenter proposuisti, obsecundandum Nobis esse non abitramur, in eo tamen singularem existimationem, quam de Te merito fovemus, agnosces, quod Tibi causas, atque rationes, quibus ab iis sequendis retrahimur, exponere non detrectavimus his Literis Nostris; quibus etiam tibi, novum benevolentiæ Nostræ pignus Apostolicam Benedictionem impertimur.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die XIV. Januarii MDCCXLVII. Pontificatus Nostri Anno Septimo.

Dat. Pont. Anno VII. die 14 Januarii 1747.

VIII.

DE CLAUSURA

Monialium, & admissione Famulorum in Monasteria.

Venerabili Fratri Josepho Mariæ Episcopo Portugalliensi.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabilis Frater, salutem, & Apostolicam Benedictionem.

Leges super Clausura a Pontifice latæ enunciantur.

PER binas alias nostras in simili forma Brevis literas, quarum unæ quidem datæ fuerunt die I. mensis Junii anno MDCCXLI. incipientes: *Cum Sacrarum Virginum*: alteræ vero die III. mensis Januarii anno MDCCXLII. itidem incipientes: *Salutare in Catholica Ecclesia institutum*: ea opportuna adhibere curavimus Apostolicæ providentiæ supremæque auctoritatis nostræ remedia, quæ ad instaurandam regularem quoad clausuram Monialium observantiam, a primæva disciplina per Prædecessores Nostros Romanos Pontifices, & Sacros Canones confirmata sensim dilabentem, satis esse in Domino duximus. Quoniam autem non sine gravissimo animi nostri angore accepimus novas artes, ac nova inventa, etsi antiqua sint, ac toties proscripta, sub variis exquisitisque causis, & rationibus in dies excogitari, quæ non solum per præscriptas leges prohibentur, sed quamplurimis etiam inordinationibus, & offendiculis aditum patefaciunt: Ac primum quidem eo pervenit famulatum ad Monialium ministerium in Monasteria admittendarum abusus, ut indultum, quod ab Apostolica hac Sancta Sede sub tot salutaribus conditionibus concedi solet, etsi pro prima vice servatis iisdem conditionibus executioni demandetur, deinceps tamen quoties admissam famulam, aut e Monasterio egredi, aut viam universæ carnis ingredi contingat, toties, nulla indulti hujusmodi habita ratione, ad libitum Monialium, sine alia Antistitum Ordinariorum locorum, ad quos spectat, scientia, & licentia, sed de Superiorum Regularium eorumdem Monasteriorum inducantur famulæ, de quarum moribus, fama, vitiis, ac virtutibus nulla præcesserit legitima cognitio; unde fit, ut sub Famularum nomine ac prætextu, fœminæ quæcumque in Clausuras, non sine Clausuræ violatione admittantur: Illud præterea in more positum esse dolentes audivimus, ostia nimirum Monasteriorum, quæ semper clausa esse, nec nisi ad necessaria eorundem Monasteriorum commoda recludi debent, ita assidue patefieri, ut Moniales, & quæcumque aliæ in Monasteriis degentes Virgines in propatulo sedentes, sive stantes, cum quibusvis utriusque sexus hominibus illic accedentibus indiscriminatim colloqui, & jocari etiam non erubescant, ut sæpe quamlibet fœminam in quacumque ætate constitutam sive consanguineam, sive affinem, sive tamquam famulam cujuslibet earundem Monialium in ipsam Clausuram accersant; & quamvis ipsæ Moniales impellant, sponte tamen ingressam deinde asserant; nec Religioni ducant censuras, ac pœnas cano-

Novi abusus ad eundem delati.

Apostolicis & Conciliis statuta innovantur.

nicas, quibus eapropter obnoxiæ fiunt: Nos sane, qui pro imposita Nobis divinitus suprema Apostolicæ servitutis procuratione saluberrime occurrere debemus hisce abusibus, & inordinationibus, etsi abusus, & inordinationes hujusmodi in ista Fraternitatis Tuæ Diœcesi neque unquam irrepsisse, neque unquam irrepturas esse in Domino confidimus; Fraternitati tamen Tuæ notum esse volumus, quod Nos non solum omnes, & singulas Constitutiones tam ab iisdem Prædecessoribus Nostris Romanis Pontificibus, quam a Nobis ipsis super clausura Monialium editas, verum etiam omnia & singula decreta tam a Concilio Tridentino, quam a Congregationibus Venerabilium Fratrum Nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium super eadem clausura, & admissione, & receptione Educandarum puellarum, & famularum, sive quarumcumque fœminarum promulgata, quatenus opus sit, tenore præsentium auctoritate Apostolica confirmamus, & sub pœnis etiam per easdem Constitutiones, & Decreta contra inobedientes inflictis, servari mandamus, ac præcipimus. Insuper tenore, & auctoritate paribus statuimus, ac declaramus, admissionem receptionemque quarumcumque fœminarum, sive puellarum Educandarum, sive Famularum in Monasteria, quacumque ex causa, sine legitima authenticaque ejusdem Apostolicæ Sedis licentia toties, quoties opus fuerit, impetranda, & prævio examine super moribus, fama, habilitate, & necessitate ipsarum Educandarum puellarum, vel famularum, per Antistites locorum Ordinarios tantummodo, & non alios quoscumque Superiores toties itidem, quoties necessitas postulaverit, habendo, non obstante quacumque consuetudine etiam longi temporis, fieri non debere. Quod si secus factum, ac fieri in posterum contingat, statuimus pariter ac declaramus, tam Moniales, & quascumque in Monasteriis degentes, quæ fœminas quascumque in eadem Monasteria quomodocumque admiserunt receperintque, quam ipsas fœminas admissas & receptas, canonicis censuris, & pœnis obstrictas esse, ac fore, a quibus easdem Moniales, & fœminas hujusmodi ejusdem tuæ Diœcesis, si fortasse hac in parte deliquisse contigerit, de præterito tantum absolvendi facultatem Fraternitati Tuæ, cum facultate etiam alios subdelegandi, tribuimus & impertimur. Cæterum Fraternitati Tuæ injungimus, ac præcipimus, ut omnium, & singularum ordinationum per laudatum Concilium Tridentinum, & Apostolicas Constitutiones, & dictarum Congregationum decreta, super clausura Monialium, & delegata Antistibus locorum Ordinariis Visitatione tam interna, quam externa præscriptarum memor, easdem ordinationes sub pœnis desuper inflictis debitæ executioni mandare satagas & studeas, nec non mandari facias, cures, & adnitaris. Interim, ad prosperi successus auspicium, & Tibi, Venerabilis Frater, Apostolicam benedictionem peramanter impertimur.

Præscribitur ordo servandus pro ingressu Mulierum in Monasteria, sub pœnis, &c.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die xxiv. Januarii MDCCXLVII. Pontificatus Nostri Anno VII.

Dat. Pontif. anno VII. die 24. Jan. a. 47.

IX. DE ORDINATIONIBUS

Regularium.

BENEDICTUS PAPA XIV.

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Exordium.

IMPOSITI Nobis licet immerentibus Apostolici Ministerii ratio postulat, ut ad tuendum Ecclesiasticæ disciplinæ vigorem, non modo novas interdum Leges provide constituamus; verum etiam veteres a Prædecessoribus Nostris sapienter statutas, si quidem fallacium rationum præsidio debitis fraudentur effectibus, novis & in-

invincibilibus sanctionibus communiamus; si vero earum claritas pravis & captiosis interpretationibus involvi & obumbrari dignoscatur, easdem perspicuis apertisque declarationibus in propria luce collocemus.

Sane quæ olim de Ordinationibus Regularium controversia viguit, an scilicet Regulares a quocumque Catholico Antistite indistincte ordinari possent, an vero id juris privative pertineret ad Episcopum illius Diœcesis, intra quam sita est Religiosa Domus, quam Regularis ad Ordines promovendus inhabitat, providis Romanorum Pontificum Prædecessorum Nostrorum Constitutionibus & declarationibus jamdudum sublata fuit. In qua quidem controversia Episcopi Locorum Ordinarii jura sua fundantes in generalibus Canonum statutis, & in ipsis exemptionum privilegiis, quæ Regularibus indulta sunt, ajebant, ipsorum Ordinationes, utpote Diœcesanis Episcopis expresse reservatas, neque spectare posse ad Ordinarios eorum Originis, quam Regulares a se abdicant, dum sæculo nuntium remittunt, neque porro ad Ordinarios Beneficii, quoniam ipsi ad titulum Beneficii non promoventur; proindeque unice spectare ad Episcopos Ordinarios eorum Domicilii, nimirum illius Diœcesis, ac Loci, in quo ipsi Ordinarii commorantur. Contra vero Regulares Apostolicis Privilegiis innixi, quæ certis Ordinibus recentius elargita, ac deinceps per viam communicationis ad omnes extensa fuerant, licitum sibi esse contendebant Sacros Ordines a quocumque Catholico Antistite, juxta eorum Privilegiorum tenorem, pro arbitrio suscipere.

Vetus controversia de Ordinatione Regularium.

Rationes pro Episcopis Diœcesanis.

Item pro Regularibus.

Verum quum felicis recordationis Prædecessor Noster Gregorius Papa XIII. per suam Apostolicam Constitutionem, quæ incipit *In tanta rerum*, datam apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ MDLXXIII. Kalendis Martii, justis gravibusque de causis, alteram Constitutionem sui nostrique pariter Prædecessoris S. Pii Papæ V., cujus initium est, *Etsi Mendicantium*, ad juris communis & Sacri Concilii Tridentini terminos reduxisset; eodem quoque anno in Causa Monachorum Ordinis Carthusiani Decretum edidit, quo ipsos ab Episcopis Diœcesum, in quibus eorum Monasteria respective sita sunt, vel nonnisi de istorum licentia, ab aliis quibuscumque Episcopis ordinandos esse declaravit; quemadmodum legitur *Lib. 1.* Decretorum Congregationis Concilii *pag. 75. a terg. Dub. An Nostri Ordinandi obligentur habere expressam licentiam Ordinarii, in cujus Diœcesi sunt, pro Ordinibus conferendis ab Episcopo alterius Diœcesis: Sanctissimus Dominus Noster etiam ex sententia Sacræ Congregationis Concilii, declaravit, obligari.*

Privilegia Regularium a Gregorio XIII cedacta ad termi-nos juris.

Decretum ejusdem de Ordinationibus.

Contigit autem, sub illius Successore Sixto Papa V. eandem quæstionem retractari, instante universo Ordine Fratrum Prædicatorum. Qua de re idem Prædecessor, post maturum Causæ totius examen in præfata Congregatione Concilii habitum, constituit, licere Superioribus Regularibus Literas Dimissoriales concedere suis respective Subditis, ad Ordines suscipiendos; sed eas tamen Diœcesano dumtaxat Episcopo directas, nec alteri unquam, nisi quum forte is a Diœcesi abfuerit, aut, quatenus in Diœcesi extiterit, Clericorum tamen Ordinationem non sit habiturus. Ita relatum habetur *Lib. IV.* prædictorum Decretorum *pag.* 108. *Sanctissimus Dominus Noster Xistus V., ex sententia Congregationis, respondit, Regulares posse concedere Dimissorias ad Episcopum Diœcesanum, eoque absente, vel etiam præsente, & Ordinationem non tenente, ad quemcumque; dummodo ab eo Episcopo, qui Ordines contulerit, examinentur quoad doctrinam.*

Quod a Sixto V. confirmatur & declaratur.

Demum a sanctæ memoriæ Prædecessore quoque Nostro Clemente Papa VIII., ad hujusmodi controversias perpetuo extinguendas, sequens Decretum editum fuit: *De mandato Sanctissimi Domini Nostri Clementis Divina Providentia Papæ VIII tenore præsentium mandatur omnibus & singulis quorumcumque Regularium Superioribus, ut de cætero observent, & observari faciant ea, quæ in Decreto Sacræ Congregationis Concilii Tridentini continentur, cujus tenor est talis: Congregatio Concilii censuit, Superiores Regulares posse suo subdito itidem Regulari qui præditus qualitatibus requisitis Ordines suscipere voluerit, Literas dimissorias concedere, ad Episcopum tamen Diœcesanum, nempe illius Monasterii, in cujus familia ab iis, ad quos pertinet, Regularis positus fuerit, &, si Diœcesanus abfuerit vel non esset habiturus Ordinationes, ad quemcumque alium Episcopum, dum tamen ab eo Epis-*

Tum etiam latius a Clemente VIII.

Episcopo, qui Ordines contulerit, examinetur quoad doctrinam, & dum ipsi Regulares non distulerint de industria concessionem dimissoriarum in id tempus, quo Episcopus Diœcesanus vel absuturus, vel nullas esset habiturus Ordinationes. Verum, cum a Superioribus Regularibus, Episcopo Diœcesano abseate, vel Ordinationes non habente, Literæ dimissoriæ dabuntur in eis utique hujusmodi causam absentiæ Diœcesani Episcopi, vel Ordinationum ab eo non habendarum, exprimendam esse. Quod qui non fecerint, officii, & dignitatis, seu administrationis, ac vocis activæ, & passivæ privationis, ac alias arbitrio ejusdem Sanctissimi Domini Nostri Papæ reservatas pœnas incurrant. In quorum fidem &c. Datum Romæ die 15. mensis Martii 1596.

Controversiæ utrinque renovantur. Hoc emanato Pontificio Decreto, atque tam claris verbis concepto, jure sperandum videbatur hujus generis lites non amplius auditum iri: sed contra accidit, dum ex una parte nonnulli Episcopi ultra montes constituti contendere cœperunt, necessarias esse Regularibus Dimissorias etiam Ordinariorum eorum Originis, quo possent ab Episcopis aliorum Locorum ad Sacros Ordines promoveri; ex altera vero Regulares, obtendentes, in præfato Clementis VIII. Decreto derogatum non fuisse Apostolicis Privilegiis, quæ eorum Ordinibus, sive directe, sive per communicationem indulta fuerant, ut scilicet a quocumque Catholico Antistite ordinari possent, hujusmodi Decreti vim & observantiam declinare se posse putarunt.

Dimissoriæ Ordinariorum Originis a Regularibus non requirendæ. Verum, quod attinet ad Episcopos, ipsa Congregatio Concilii die 28. Februarii anni MDCLIV., ut notatum reperitur *Libro XIX.* ipsius Decretorum *pag.* 316. ita rescripsit, *Regulares volentes se promovere ad Ordines, non teneri ostendere Dimissorias Ordinariorum propriæ Originis, sed sufficere ut observent formam præscriptam in Decreto san. mem. Clementis VIII.* Quod etiam amplissime confirmatum fuit in alio Decreto edito die 17. Martii anni MDCLXXIV., Decretorum *Libro XXVIII. pag.* 261. & *sequentibus*.

De Privilegiis Regularium Judicum sub Innocentio XIII. Quod vero spectat ad Regulares; quum eorum præsumptum jus, una cum rationibus ab ipsis plenissime deductis, in quadam Congregatione particulari nonnullorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium a felicis recordationis Prædecessore Nostro Innocentio Papa XIII. deputata, cui Nos in minoribus tunc existentes nostram qualemcumque operam, pro demandato Nobis Secretarii munere, contulimus, diligenter expensum, & examinatum fuisset; cumque ad hujusmodi quæstionem definiendam, id potissimum visum esset in jure statuendum, an ad effectum

Quæstionis nodus. eximendi Regulares a præfati Decreti Clementini observantia, sufficeret, quod Privilegia suscipiendi Ordines a quocumque, ipsis concessa fuissent post Concilium Tridentinum, a quo hujusmodi antiqua Privilegia abrogata fuisse satis constat; an vero oporteret eadem concessa fuisse post ipsum Clementis Prædecessoris Decretum: Ac præterea an hujusmodi Privilegia æque suffragarentur iis, ad quos per viam

Ab eodem Innocentio solvitur. communicationis extensa dicerentur; ac iis, quibus directe & expresse indulta fuerunt; Idem Innocentius Prædecessor, audito præfatæ Congregationis particularis consilio, decrevit, satis esse, ad supradictum effectum, quod hujusmodi Privilegia post Concilium Tridentinum concessa fuerint, quamvis præfato Clementino Decreto posteriora non sint; dummodo tamen directe concessa fuisse constet, non vero in communicationem Privilegiorum de uno in alium Ordinem derivata asserantur; quemadmodum ipse Innocentius in suis Apostolicis Literis, incipientibus *Apostolici ministerii*, die 30. Maji anni MDCCXXIII datis, ac deinde confirmatis a

Particula ipsius Literarum. Sanctæ memoriæ Prædecessore pariter Nostro Benedicto Papa XIII. per alias similes Literas data die 23. Septembris anni MDCCXXIV., quarum initium est *In supremo*, aperte declaravit, his verbis: *Quoties ergo Regulares ad Ordines erunt promovendi, servetur omnino Decretum Congregationis Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum a piæ memoriæ Clemente VIII. Prædecessore etiam nostro confirmatum die 15. Martii 1596. quo sancitur, ad Episcopum Diœcesanum Literas Dimissorias pro eorumdem Ordinum susceptione a suis Superioribus esse dirigendas, præterquam in casu, quo Diœcesanus a Diœcesi abesset, vel Ordinationes non esset habiturus, quo etiam casu in Literis Dimissoriis ad alium Episcopum dirigendis expressa fieri debeat mentio, vel de prædicta Episcopi Diœcesani absentia, vel de ulla alia causa,*

vide-

videlicet quod Ordinationes non sit habiturus: exceptis tamen, quod prædicta, Regularibus illis, quibus per speciale Privilegium a Sede Apostolica post Concilium Tridentinum fuerit concessum, ut a quolibet Catholico Antistite Ordines suscipere possint, super quo indulto nihil per præsentes innovare intendimus.

Transgressione ex Legum ignorantia, & prava interpretatione.

Porro si aliqui vigilias laboresque suos, non tam in extricandis inutilibus quæstionibus, vel forte in rebus profanis, & ab Ecclesiastica professione alienis addiscendis consumerent, quam in studio sacrarum Legum, quibus Ecclesiastica disciplina continetur, utiliter collocarent; ac nisi aliquibus arbitrium pro lege, præjudicata opinio pro ratione, atque in Legum etiam clarissimarum interpretatione suus cuique sensus pro auctoritate esset; nec olim Nobis in nostro Bononiensi Archiepiscopatu residentibus contigisset, ut Regularis quidam ex ea Urbe repente digressus, suique Superioris Dimissorias ad Episcopum finitimum deferens, tametsi nullo pacto ducere posset, Nos Clericorum Ordinationem non habituros, Sacrum Presbyteratus Ordinem susciperet, nullaque interjecta mora Bononiam ad primum Sacrificium non sine pompa offerendum reverteretur. Quam tamen intolerandam audaciam Nos ad Canonicarum sanctionum rigorem exigere, atque etiam, servata Pastorali mansuetudine, vindicare non prætermisimus, ut videre est in Monito Pastorali a Nobis tunc edito, *inter impress. Monit. 3. Lib. 11.* Neque rursus, ex quo ad universalis Ecclesiæ regimen, Deo sic disponente, assumpti fuimus, plurium Episcoporum Fratrum Nostrorum querelæ ad Apostolatum Nostrum delatæ fuissent; qui nimirum, non sine magno animi nostri dolore, apud Nos expostulare non desinunt, a pluribus sæpe Regularibus in eorum Diœcesibus respective commorantibus similia perpetrari, in spretum Ecclesiasticarum Legum, atque pœnalium sanctionum, quibus ipso facto adstringuntur, (siquidem in authographo supra relati Clementini Decreti distincte legitur *incurrant*; non autem, quod falso nonnemo asseruit, *incurrent*) dum scilicet, Superiores Regulares, qui Subditis suis non ad præscriptum ejusdem Decreti Dimissorias Literas concedunt, suorum Officiorum, ac Dignitatum, & vocis activæ, atque passivæ amissione mulctantur, Ordinati vero, suspensionis pœnam, atque etiam, si in suscepto Ordine ministraverint, Irregularitatem incurrunt; ac denique Antistites, qui ipsis manus imponunt, non facile effugiunt Canonicas pœnas adversus eos propositas, qui alienos Subditos absque sufficientibus Dimissoriis ordinare præsumunt. Qui etiam plerumque culpa non vacant in eo, quod, quum ex usu rerum intelligere possint, complures Regulares non alia de causa, proprio domicilio relicto, iter arripere, quam ut se subducant examini Episcopi Diœcesani, cujus hac in re jurisdictionem, aut nimium rigorem perhorrescunt, aliumque inveniant, qui vel nullo, vel admodum levi præmisso examine, Ordines ipsis impertiatur: quoties hujusmodi facilitate erga illos utuntur, toties adversus consultissima Tridentinæ Synodi Decreta delinquunt: Ea siquidem *sess. 23. cap. 12. de Reformatione*, sic statuit: *Regulares quoque, nec in minori ætate, nec sine diligenti Episcopi examine ordinentur, privilegiis quibuscumque quoad hoc penitus exclusis.*

Pœnæ, quas inobedientes incurrunt.

Pontifex absolvit transgressores quoad præterita.

Nos autem consueta Sedis Apostolicæ clementia uti volentes, libenter abstinemus a designandis aut nominandis hoc loco Regularibus, de quorum excessibus in hoc rerum genere graves Episcoporum querimoniæ ad nos delatæ fuerunt. Quæcumque etiam hac in re inordinate ad hunc diem admissa sunt, a districtioris judicii inquisitione liberamus; Quin immo omnes & singulos in hoc delinquentes, sive Superiores Regulares, sive Regulares ad Ordines promotos, sive Antistites, qui eos ordinaverint, a quibuscumque sententiis, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas hac de causa respective antehac incurrerint, quibusque innodati forsan existant, auctoritatis Nostræ plenitudine, ac de Apostolica benignitate, tenore præsentium absolvimus, & absolutos esse censeri decernimus, & cum iisdem super quacumque irregularitate per eos forsan, causa & occasione præmissis, quomodolibet contracta, ad omnes etiam sacros & Presbyteratus Ordines, eorumque exercitium, atque ad omnia & singula eorum respective Religionum munera, pari auctoritatis plenitudine dispensamus. De cætero tamen infrascriptas Leges in Posterum omnino obfervan-

servandas, Motu proprio, & ex certa scientia Nostra, ac matura deliberatione præmissa, edicimus atque statuimus.

Confirmat relatas sanctiones, sub poenis ibidem & in jure statutis.

Quæcumque nimirum hac in re a præfatis Prædecessoribus Nostris Gregorio XIII., Sixto V., Clemente VIII., & Innocentio XIII., in supra citatis ipsorum Literis seu Decretis, statuta, mandata, definita, atque sancita fuerunt, ea omnia & singula, motu, scientia, & potestatis plenitudine præfatis, earundem præsentium serie confirmamus, roboramus, & innovamus; atque ab omnibus, ad quos spectat, seu quandocumque in futurum spectabit, inviolabiliter observari præcipimus & jubemus; Transgressores quoque omnibus pœnis in præmissis contentis, aliisque per Apostolicas Constitutiones, & per sacros Canones latis atque statutis, cum effectu subjacere, easque ipso facto & absque aliqua declaratione incurrere decernimus; Superiores nimirum Regulares eas omnes, quas, ut præfertur, supradictus Clemens VII. Prædecessor constituit & sanxit; Regulares autem, qui contra illius Decreti præscriptum promoti fuerint, & Antistites eos promoventes, Canonicas pœnas atque censuras, quæ adversus sacram Ordinationem suscipientes ab Episcopo, qui proprius ad hunc effectum dici & haberi nequit, nec non adversus Episcopos, alienos Subditos indebite ordinantes, in jure Canonico, & in Constitutionibus Apostolicis statutæ habentur.

Mandat in posterum exhiberi documenta super requisitis in Decreto Clementis VIII.

Præterea volumus atque decernimus, ut Superiorum Regularium Dimissoriæ, quæ ideo ad alium Antistitem directæ fuerint; propterea quod Episcopus Diœcesanus extra Diœcesim commoretur, vel Ordinationem non sit habiturus, nullius sint roboris & momenti, nisi illis juncta fuerit authentica attestatio Vicarii Generalis, vel Cancellarii, aut Secretarii ejusdem Episcopi Diœcesani, ex qua constet, ipsum a Diœcesi abesse, vel Clericorum Ordinationem habiturum non esse proximo legitimo tempore per Ecclesiasticas Leges ad hunc effectum statuto: Hoc enim expresse declarari opus est, ad excludendam nonnullorum arrogantiam, qui quum Privilegio gaudeant suscipiendi Ordines extra tempora, existimarunt Episcopos ipsorum voluntati adeo addictos esse debere, ut si, quandocumque ipsis placuisset ad Ordines promoveri, non statim, ipsoque die ab ipsis designato, voti compotes fierent, jam dici posset, Ordinationem ab Episcopo non haberi, proindeque alius Episcopus pro suscipiendis Ordinibus adeundus esset. Quod si aliquis Antistes Regularem virum, in sua Diœcesi proprium domicilium non habentem, solius ipsius Superioris dimissorialibus Literis contentus, sine adjuncta præfata attestatione in forma probanti, ad Ordines promovere præsumpserit; decernimus & declaramus hunc ipso facto incurrere in pœnas Canonicas adversus eos constitutas, qui alienum subditum legitimis Dimissoriis destitutum ordinaverint.

Episcopi non arctantur privilegiis Regularium de Ordinibus suscipiendis extra tempora.

Privilegia suscipiendi Ordines a quocumque, an & quibus suffragentur.

Quemadmodum vero eorum Ordinum Regularium Privilegia firma & rata esse volumus, quibus ab Apostolica Sede reperitur indultum, ut eorum Alumni a quolibet Catholico Antistite ipsius Sedis gratiam & communionem habente ordinari valeant; dummodo hujusmodi Privilegia post Tridentinum Concilium, & ipsis Ordinibus nominatim atque directe, non autem per communicationem concessa fuerint; Ita porro omnia similia Privilegia, quæ aliis Ordinibus ante præfatum Concilium Tridentinum, ab ipsa etiam Apostolica Sede, & sub quibuscumque tenoribus & formis, indulta sint, vel etiam post ipsum Concilium non ipsis directe concessa, sed per communicationem ad eos extensa esse dicantur, iisdem auctoritate, & tenore, nulla & irrita, omnique vigore ac robore, ad effectum, de quo agitur, penitus destituta & vacua esse volumus & statuimus. Decernentes hujusmodi Privilegia nequaquam post Concilium Tridentinum indulta censeri, nisi, vel post ipsius Concilii confirmationem reipsa fuerint concessa, vel, quatenus antea concessa, & posterius confirmata esse asserantur, hujusmodi confirmationes *in forma specifica* cum literali veteris Indulti insertione, ejusque expressa innovatione, factæ dignoscantur; ac declarantes, alterius generis confirmationes, quæ *in forma communi* nuncupantur, nemini ad præmissum effectum ullo pacto suffragari. Quod vero spectat ad eorundem Privilegiorum usum & exercitium, monendi sunt ii, quibus eadem, juxta præmissa, pleno jure competere dignoscuntur, ut non sine justa causa, nec extra

Quid observandum in eorum usu.

debitas

debitas circumstantias, pro libito ipsis utantur, minime vero ad ostentandam dumtaxat ipsorum Privilegiorum singularitatem; quemadmodum aliquibus in more positum esse novimus, qui pridie illius diei, quo ab Episcopo Diœcesano Clericorum Ordinationes publice habendæ sunt, ad alterius Episcopi Diœcesim consulto migrant, moxque suscepto ibidem Ordinationis munere, ad pristinum domicilium redeunt: idque se facere ajunt, ut jurium suorum indemnitati consulant; quasi vero Apostolica Privilegia, nonnisi cum aperto Episcopi Diœcesani contemptu, suarum vim & robur habitura forent.

Adhortatio Pontificis ad sinceram animorum conjunctionem.

Denique tam Venerabiles Fratres Patriarchas, Archiepiscopos, & Episcopos, quam Dilectos Filios omnium Regularium Ordinum Professores, quam maximo possumus Apostolicæ voluntatis studio, per misericordiam Dei Nostri, & per charitatem Sancti Spiritus, hortamur in Domino & obtestamur, ut tam in hoc negotio, quam in cæteris omnibus, soliciti sint unitatem spiritus, & sinceræ dilectionis concordiam servare. Meminerint Regulares, quo loco Spiritus Sanctus posuerit Episcopos regere Ecclesiam Dei; quod ipsis a Sacrosancta Œcumenica Lateranensi Synodo sub Leone X. habita, inculcatum fuit, per hæc verba: *Eosdem insuper Fratres in virtute sanctæ obedientiæ, ut eosdem Episcopos loco Sanctorum Apostolorum subrogatos, pro debita & Nostra ac Apostolicæ Sedis reverentia, congruo honore, & congruenti observantia venerentur*. Neque obliviscantur Episcopi, Regulares viros ipsis datos esse adjutores in Dominicæ vineæ cultura; subdit enim eadem sancta Synodus: *Ipsos quoque Episcopos hortamur, ac per viscera misericordiæ Dei nostri requirimus, ut Fratres ipsos affectu benevolo prosequentes charitative tractent, ac benigne foveant &c., & tanquam in agro Dominico cooperatores, eorumque laborum participes, prompta benignitate recipiant*: Demum & Episcopi & Regulares simul animum advertant ad id, quod ibidem subjicitur: *Una est Regularium & Sæcularium, Prælatorum & Subditorum, exemptorum & non exemptorum universalis Ecclesia, extra quam nullus omnino salvatur, eorumque omnium unus Dominus, una Fides, & propterea decet eos, qui ejusdem sunt corporis, unius etiam esse voluntatis*.

Et mutuum deferentiam.

Hæc profecto Christianæ veritatis, & charitatis documenta quum utrimque servata fuerint, omnibus in rebus, adeoque in hac etiam Ordinationum materia, importunæ partium querelæ penitus conticescent. Neque enim Regulares conqueri poterunt, quod, recusantibus Episcopis sacram Ordinationem administrare, præterquam in Temporibus ab Ecclesia statutis, eorum Privilegia de Ordinibus extra Tempora suscipiendis effectu vacua remaneant; Episcopi enim alios etiam opportunos dies ordinandis Regularibus facile invenient. Episcoporum autem cessabunt querelæ, quod Superiores Regulares, ad eludendam Decreti Clementis observantiam, advenientibus Ordinationum temporibus, subditos suos domicilio moveant, eosdemque statim post susceptos Ordines, falsis de causis ad pristinum Monasterium reverti jubeant; siquidem Regulares hujusmodi agendi rationem (quam & alias in foro externo graviter vindicatam fuisse, & in posterum districte coercendam foro noverint), tum a probi viri honestate & fide alienam, tum etiam debitæ erga sacros Ecclesiarum Antistites observantiæ contrariam esse, ipsi per se facile cognoscent.

Clausula præservativa.

Præsentes vero Nostras Literas, & in eis statuta quæcumque, etiam ex eo, quod quilibet in præmissis, seu eorum aliquo, jus, vel interesse habentes, seu habere quomodolibet prætendentes, cujusvis status, gradus, ordinis, præeminentiæ, vel dignitatis existant, sive alias specifica, & individua mentione, & expressione digni, illis non consenserint, nec ad ea vocati, & auditi, neque causæ, propter quas eædem præsentes emanaverint, adductæ, verificatæ, vel sufficienter, aut ullo modo justificatæ fuerint, aut ex alia qualibet, etiam quantumvis juridica, & privilegiata causa, colore, prætextu & capite, etiam in corpore juris clauso, nullo unquam tempore de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis Nostræ, aut interesse habentium consensus, aliove quolibet, etiam quantumvis magno ac

formali, & substantiali defectu notari, impugnari, infringi, retractari, in controversiam vocari, aut ad terminos juris reduci, seu adversus illas aperitionis oris, restitutionis in integrum, aliudve quodcumque juris, facti, vel gratiæ remedium intentari, vel impetrari, aut etiam Motu pari, & de Apostolicæ potestatis plenitudine sibi concesso vel emanato quempiam in judicio, vel extra illud uti, seu se juvare ullo modo posse; sed ipsas præsentes semper firmas, validas, & efficaces existere & fore, suosque plenarios & integros effectus sortiri & obtinere, ac ab illis, ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit inviolabiliter, & inconcusse observari.

Aliter judicari prohibetur.

Sicque, & non aliter in præmissis censeri, atque ita per quoscumque Judices Ordinarios & Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales etiam de Latere Legatos, & Apostolicæ Sedis prædictæ Nuncios, aliosve quoslibet quacumque præeminentia, ac potestate fungentes, & functuros, sublata eis, & eorum cuilibet aliter judicandi, & interpretandi facultate, judicari, & definiri debere, ac irritum & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Contrariis plenissime derogatur.

Non obstantibus, quatenus opus sit, Nostra, & Cancellariæ Apostolicæ Regula de jure quæsito non tollendo, aliisque Apostolicis, ac in Universalibus, Provincialibus, & Synodalibus Conciliis, editis generalibus vel specialibus Constitutionibus, & Ordinationibus, nec non quibusvis, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus etiam immemorabilibus, privilegiis quoque, exemptionibus & indultis, etiam in corpore juris clausis, aut Literis Apostolicis quibusvis Personis, Collegiis, locis, Ordinibus etiam Militantibus, Congregationibus, Societatibus, & Institutis, aliisve quibuslibet specifica & individua mentione dignis; etiam sub quibuscumque verborum tenoribus, & formis, & cum quibusvis etiam clausulis & decretis, etiam derogatoriarum derogatoriis & irritantibus; in genere, vel specie, etiam Motu simili, & de Apostolicæ potestatis plenitudine, seu consistorialiter, ac alias quomodolibet in contrarium præmissorum concessis, ac pluries confirmatis, approbatis, & innovatis. Quibus omnibus & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis eorumque tenoribus specialis, specifica, & individua mentio, seu quævis alia expressio ad id servanda foret, illorum tenores, formas, causas, & occasiones præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, & exactissime servatis, & specificatis respective habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat, ad præmissorum effectum, plenissime & amplissime, Motu pari derogamus, & derogatum esse volumus, cæterisque contrariis quibuscumque.

Publicationi præsentis Constitutionis in Urbe, tribuitur vis personalis intimationis omnibus factæ.

Volumus insuper, & eadem auctoritate prædicta mandamus, ut eædem præsentes, & in eis contenta, quæcumque ad omnium notitiam facilius deducantur, ne quisquam de eis ignorantiam prætendere valeat; ipsas præsentes, seu earum transumpta, ad valvas Ecclesiæ Sancti Joannis in Laterano, & Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe, nec non Cancellariæ Apostolicæ, Curiæ Generalis Innocentianæ in Monte Citatorio, & in Acie Campi Floræ, per aliquem ex Cursoribus Nostris, ut moris est, publicari, & affigi, sicque publicatas & affixas, omnes & singulos, ad quos spectat, seu spectabit in futurum, perinde afficere & arctare, ac si unicuique illorum personaliter intimatæ, & notificatæ fuissent.

Transumptis fidem præstari sanctitur.

Utque earumdem præsentium transumptis seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, ac sigillo Personæ in Ecclesiastica Dignitate constitutæ, munitis, eadem prorsus fides, tam in Judicio, quam extra illud, ubique locorum habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Sanctio pœnalis.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc Nostrarum Confirmationis, Approbationis, Innovationis, Voluntatis, Mandati, Statuti, Decreti, & Declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc atten-

attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Dat. Pont. anno VII. die 27. Feb. 1747.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ MDCCXLVII. III. Kalen. Martii Pontificatus Nostri Anno VII.

D. Card. Passioneus.
J. Datarius.

VISA DE CURIA.

J. C. Boschi.
J. B. Eugenius.

Loco ✠ Plumbi.

Registrata in Secretaria Brevium.

Publicata die 4. Martii 1747.

 DE

DE BAPTISMO JUDÆORUM,

Sive Infantium, five Adultorum.

Venerabili Fratri Archiepiscopo Tarsen. Vicesgerenti

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, salutem, & Apostolicam Benedictionem.

Casus trium, infantium Judeorum, fuper Romæ invitis Parentibus, baptizatorum refertur.

POSTREMO mense superioris anni cum de more ad Nos accessisses, retulissesque Antonium quemdam Vivianum in Hebræorum vico domum Perlæ Misani Hebrææ ingressum esse, ibique cum tres ejus Filias, quibuscum puer dumtaxat aderat, earum frater, annos natus duodecim, invenisset, eam, quæ nonum annum agebat, baptismate abluisse, Sacramenti verbis rite eodem tempore pronunciatis, quo caput aqua lustravit, idemque deinceps cum reliquis duabus sororibus primas adhuc ætatulæ peregisse, marem autem non baptizasse, quod aquam sibi deesse viderit. Tunc Nobis quoque significavisti, quid ad mulctandam Viviani audaciam statueras, quidque de puellis Sacro Baptismate initiatis statuere in animo habebas: id porro a Nobis omnino probatum fuit.

Casus hujusmodi quum accidunt, statim novi sermones, & opiniones excitantur.

2. Sed quoniam facta hujusmodi frequenter Romæ, & alibi, audiuntur; quotiescumque vero id accidit, multæ hic statim opiniones, maximeque diversæ, perinde quod tunc id primo evenerit, excitantur, quod sane inde oritur, quia bene multi temere obloquuntur, cum hac de re scriptos neque expenderint libros, neque noverint; alii vero, qui Scriptores regerunt, cum eosdem non semel videant sibi invicem adversantes, non satis ingenii, & facultatis habent ad judicandum quis eorum prudenter senserit, quis vero secus; alii demum aut nunquam Tribunalium judicata cognoverunt, aut eorum certe non reminiscuntur; Ideo operæ pretium existimavimus epistolam hanc scribere, eamdemque typis impressam in lucem edere, quæ si tibi usui non erit, quia probe jam nosti omnia, quæ hic continentur, non parum opinor iis fortasse proderit, qui in eodem Vicesgerentis munere tibi succedunt, vel aliis extra Romam degentibus, ad quos pertinet, quemadmodum ad Vicesgerentem Romæ spectat, hujusmodi casibus providere, aut non omnino diversis, aut huic plane similibus, qui novissime in Urbe accidit, quique, ut vulgo dicitur, *dat causam Edicto*.

Ideo Pontifex certam fuper hoc instructionem & methodum edere statuit.

Divisio materiæ in duas partes. Prima Hebræorum Infantium II. Hebræorum adultorum. Subdivisio primæ.

3. Atque ut omnis, quoad fieri potest, confusio evitetur, materiam duximus in duas partes distribuendam. In prima enim de Hebræorum infantium: In secunda de Adultorum baptismate differemus. Prima autem pars multifariam dividitur. Primo enim expendetur, utrum invitis parentibus, ac reluctantibus, Hebræi infantes baptizari licite possint: Secundo, si hoc nefas esse duxerimus, an casus unquam contingat aliquis, in quo id fieri non modo possit, sed etiam liceat, planeque deceat: Tertio, baptismum Hebræis infantibus tunc impertitum, cum fas non sit, ratum ne, an vero irritum haberi debeat: Quarto, quid sit faciendum, quum Infantes Hebræi afferuntur, ut baptizentur, aut compertum sit eos jam fuisse Sacro Baptismate initiatos; demum quomodo probari possit, eosdem aquis salutaribus jam lustratos fuisse.

I. Punctum. An dissentientibus Parentibus infantes baptizari possint.

4. De primo primæ partis capite si sermo sit; utrum nempe dissentientibus Parentibus hebræi infantes baptizari possint, aperte asserimus, hoc jam a Sancto Thoma tribus in locis definitum fuisse nempe in *quolibet*. 2. *art*. 7. *in* 2. 2. *quæst*. 10. *art*. 12. ubi ad examen revocans quæstionem in quodlibetis propositam: *Utrum pue-*

rir-

SOPRA IL BATTESIMO

Degli Ebrei o infanti, o adulti.

Venerabili Fratri Archiepiscopo Tarsen. Vicesgerenti

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabilis Frater, salutem, & Apostolicam Benedictionem

Caso accaduto in Roma del Battesimo di tre Infanti Ebrei senza licenza de' Genitori.

NELL'UDIENZA, che demmo secondo il solito nell'ultimo mese dell'anno scorso, ella ci riferì, che un certo Antonio Viviani portatosi al Ghetto entrò nella casa di Perla Misani Ebrea, ed avendo ivi ritrovate le tre di lei figliuole colla sola compagnia d'un loro fratello di circa anni dodici, approssimossi a quella, ch'era d'anni nove, la battezzò, proferendo le parole della forma del Battesimo nel tempo stesso, in cui aspergeva la testa d'essa coll'acqua, che poscia lo stesso fece colle altre due figlie e sorelle respettivamente, costituite in tenera età, non avendo poi battezzato il maschio, essendogli mancata l'acqua. Nella stessa udienza altresì ella ci raccontò quanto avea fatto per castigare l'attentato del Viviani, e quanto intendeva di fare rispetto alle ragazze battezzate: ed il tutto fu da Noi approvato.

Tali casi allorchè accadono, subito eccitano varj discorsi, ed opinioni.

2. Ma perchè somiglianti casi che in Roma, e fuori di Roma vanno pur troppo succedendo, ed ogni volta che il caso succede, se ne discorre come se fosse il primo, che succedesse, e chi la discorre in un modo, e chi nell'altro; il che deriva, perchè alcuni discorrono a capriccio senz'aver veduta ed esaminata la materia su i libri; ed altri, vedendo gli Autori, e riconoscendoli contrarj fra di loro, non hanno il capitale necessario per discernere chi de' predetti dice bene, o dice male; ed altri finalmente o non hanno mai avuta notizia de' giudicati de' Tribunali, o se l'hanno avuta, se ne sono scordati; quindi è, che abbiamo creduto, esser cosa ben fatta lo scrivere e pubblicare questa lettera, che se non servirà d'instruzione a lei, a cui forse non giungerà nuovo quanto in essa si contiene, potrà darsi il caso, che serva d'instruzione a qualche suo successore nella carica di Vicegerente di Roma, o ad altri anche fuori di Roma, a' quali appartiene, come appartiene al Viceregente di Roma, il prender provedimento sopra i casi che accadono consimili, o poco dissimili da quello, che ultimamente è accaduto in Roma, e che *dat*, come suol dirsi, *causam Edicto*.

Perciò il Pontefice vuol pubblicare sopra tale materia un'istruzione, e metodo.

Divisione della materia in due parti. Prima degli Ebrei Infanti. II. Degli Ebrei Adulti Suddivisione della prima.

3. E per isfuggire, quanto è possibile, la confusione, divideremo la materia in due parti. Nella *prima* tratteremo del Battesimo degl' Infanti Ebrei; e nella seconda del Battesimo degli Ebrei adulti. E la prima sarà ristretta a' seguenti punti. Primo, se senza il consenso de' loro genitori possano gl' infanti Ebrei esser battezzati: Secondo, se supposto, che regolarmente ciò non possa farsi, vi siano però alcuni casi, ne' quali ciò possa esser lecito e doveroso. Terzo, se il Battesimo, quando fosse dato agl' infanti Ebrei, anche in quei casi, ne' quali non è lecito il darlo, ciò non ostante, sia valido: Quarto, che debba farsi, quando gl' infanti Ebrei si portano per essere battezzati, o si ha notizia d'essere già stati battezzati: Ultimo, in qual modo si provi, che il Battesimo sia conferito.

I. Punto, se coi dissenso dei Genitori possino gl'infanti esser battezzati.

4. Discorrendosi del primo punto della prima parte, cioè, se senza il consenso de' genitori possano gl' infanti Ebrei essere battezzati, diremo, che il punto è stato risoluto da San Tommaso in tre luoghi: *nel quodlibet.* 2. *art.* 7. *nella* 2. 2. q. 10. *art.* 12. ove riproponendo all'esame il quesito già proposto ne' quodlibeti, *Utrum*

pueri

ri Judæorum, & aliorum Infidelium sint invitis Parentibus baptizandi, ita respondet: *Respondeo dicendum, quod maximam habet auctoritatem Ecclesiæ consuetudo, quæ semper est in omnibus æmulanda, &c. Hoc autem Ecclesiæ usus nunquam habuit, quod Judæorum Filii invitis Parentibus baptizarentur, quamvis fuerint retroactis temporibus multi Catholici Principes potentissimi, ut Constantinus, Theodosius, quibus familiares fuerunt Sanctissimi Episcopi, ut Sylvester Constantino, & Ambrosius Theodosio, qui nullo modo prætermisissent ab eis impetrare, si hoc esset consonum rationi: & ideo periculosum videtur hanc assertionem de novo inducere, ut, præter consuetudinem hactenus in Ecclesia observatam; Judæorum filii, invitis Parentibus, baptizarentur*. Transitum deinde facit Doctor Angelicus ad exponendas rationes, atque ita ait *in 3. par. quæst. 68. art. 10. Respondeo dicendum, quod pueri infidelium filii aut habent usum rationis, aut non habent &c. Si nondum habent usum liberi arbitrii, secundum jus naturale sunt sub cura parentum, quamdiu ipsi sibi providere non possunt: unde etiam & de pueris antiquorum dicitur, quod salvabantur in fide parentum; & ideo contra justitiam naturalem esset, si tales pueri invitis parentibus baptizarentur; sicut etiam si aliquis habens usum rationis baptizaretur invitus. Esset etiam periculosum taliter filios infidelium baptizare, quia de facili ad infidelitatem redirent, propter naturalem affectum ad Parentes; & ideo non habet hoc Ecclesiæ consuetudo, quod filii Infidelium invitis Parentibus baptizentur*.

5. Scotus *in quarto sententiarum distinct. 4. quæst. 9. num. 4.* & *in quæstionibus relatis ad quæst. 2.* censuit laudabiliter posse Principem imperare, ut invitis etiam Parentibus, Hebræorum, atque infidelium infantuli baptizentur, dummodo id potissimum prudenter caveatur, ne iidem Infantes a Parentibus occidantur. Habet sectatores hæc sententia suos non solum in Scholis, verum etiam apud Auctores recentiores in sæcularibus negotiis apprime versatos, quos inter recensendus est *Loysa in notis ad Concilium decimum septimum Toletanum pag. 761. tom. 2. collect. Concil. Hispan. clar. mem. Cardinalis Aguirre*. Prævaluit tamen in Tribunalibus S. Thomæ sententia, ut testatur Cardinalis Albizi *de inconstantia in Fide cap. 21. n. 32.*, atque inter Theologos, Canonumque peritos vulgatior est, quorum nomina recensentur a Cardinali Santorio in Rituali Sacramentorum, ut videre licet *pag. 209. & seqq.*, in quo Rituali complures viri doctrina illustres multum laboris, atque operæ insumpserunt, quos inter Cardinalis Bellarminus.

6. Ut colligi potest ex nuper allatis S. Thomæ verbis, sententiæ ipse suæ præcipuum statuit in Ecclesiæ consuetudine fundamentum; quod si, ad gravissimi hujus argumenti vim labefactandam, Matathiæ, aliorumque exemplum proponeretur, qui nimirum, ut legitur *in lib. 1. Machabæorum cap. 2. Circumciderunt pueros incircumcisos, quotquot invenerunt in finibus Israel*; quod quidem invitis eorum Parentibus evenit: Respondet Liranus, solos Hebræorum filios circumcisos fuisse, cujus sententiam sequutus est Verhost *de lib. Machabæorum pag. 88.* Concedit Sotus in Hebræorum filios hoc gestum esse, sed ulterius procedens addit, quod si hoc pariter in Ethnicorum liberos factum esset, Matathias erravisset: Scriptoris hæc sunt verba *in 4. sent. dist. 5. quæst. unic. art. 10. §. Quod si historiam: Respondetur, eos, qui Judæis Parentibus erant prognati, jure poterat vi circumcidere; si quos autem inter eos circumcidit Gentilium, fecit zelo fidei, sed tamen non secundum scientiam*. At enimvero cum in Divinis Literis nulla occurrat distinctio inter Hebræorum, & Infidelium filios, illa sane responsio videtur certior, ac probabilior, Matathiam nempe, quotquot invenit pueros, circumcidisse; cumque idem vir esset virtute egregius, & sanctitate clarus, id jure gessisse optimo, cum illi infantes lege belli captivi essent sui, quos propterea merito quidem, vel invitis Parentibus circumcidi jussit, quemadmodum multa cum laude Christiani solent Turcarum.

pueri Judæorum, & aliorum Infidelium, sint invitis parentibus baptizandi, così risponde: *Respondeo dicendum, quod maximam habet auctoritatem Ecclesiæ consuetudo, quæ semper est in omnibus æmulanda &c. Hoc autem Ecclesiæ usus nunquam habuit, quod Judæorum filii invitis parentibus baptizarentur, quamvis fuerint retroactis temporibus multi Catholici Principes potentissimi, ut Constantinus, Theodosius, quibus familiares fuerunt Sanctissimi Episcopi, ut Sylvester Constantino, & Ambrosius Theodosio, qui nullo modo prætermisissent ab eis impetrare, si hoc esset consonum rationi: & ideo periculosum videtur hanc assertionem de novo inducere, ut, præter consuetudinem in Ecclesia hactenus observatam, Judæorum filii, invitis parentibus, baptizarentur*; e dopoi passa il Santo Dottore ad esporre le ragioni, e così aggiugne: *Contra justitiam naturalem esset, si puer, antequam habeat usum rationis, a cura parentum subtrahatur, vel de ea aliquid ordinetur, invitis parentibus*: e nella 3. *part. quæst.* 68. *art.* 20. ove sopra la stessa questione così scrive: *Respondeo dicendum, quod pueri Infidelium filii aut habent usum rationis, aut non habent &c. Si nondum habent usum liberi arbitrii, secundum jus naturale sunt sub cura parentum, quamdiu ipsi sibi providere non possunt: unde etiam & de pueris antiquorum dicitur, quod salvabantur in fide parentum; & ideo contra justitiam naturalem esset, si tales pueri invitis parentibus baptizarentur; sicut etiam, si aliquis habens usum rationis baptizaretur invitus. Esset etiam periculosum taliter filios Infidelium baptizare, quia de facili ad infidelitatem redirent, propter naturalem affectum ad parentes; & ideo non habet hoc Ecclesiæ consuetudo, quod filii Infidelium invitis parentibus baptizentur*.

5. Scoto *nel* 4. *delle sentenze alla distinz.* 4. *q.* 9. *num.* 2., *e nelle questioni riportate alla quest.* 2. fu d'opinione, che il Principe poteva lodevolmente far battezzare gl' infanti degli Ebrei, e degl' Infedeli, senza il consenso de' loro genitori, purchè ciò facesse colla dovuta prudenza, per isfuggire il pericolo, che non fossero ammazzati dai loro stessi genitori. Ha questa opinione i suoi seguaci non solo nelle scuole, ma altresì negli Autori neoterici, e pratici degli affari del Mondo, fra quali deve annoverarsi il Loysa *nelle Note al Concilio decimosettimo Toletano alla pag.* 701. *e del tom.* 2. *della Collezione de' Concilii di Spagna* del fu Cardinale Aguirre. E' prevaluta però ne' Tribunali l'opinione di S. Tommaso, come attesta il Cardinal Albizi *de inconstantia in Fide al cap.* 11. *num* 72., ed è anche più comune fra i Canonisti ed i Teologi, i nomi de' quali sono ampiamente riferiti dal Cardinale Santorio *nel suo Rituale de' Sagramenti*, come può vedersi *alla pag* 209 *e seq.* nel qual Rituale faticarono molti uomini illustri, fra' quali il Cardinal Bellarmino.

6. Come si può raccorre dai testi poch' anzi riferiti di S. Tommaso, il fondamento della sua tanto accreditata opinione consiste nella pratica della Chiesa: e quando, per levare la forza a questo grave argomento, si portasse da taluno il fatto di Matatia, ed altri, che conforme si legge *nel lib* 1. *de' Maccabei al cap.* 2. *Circumciderunt pueros incircumcisos, quotquot invenerunt in finibus Israel*, il che certamente accade contro la volontà de' lor genitori; risponde il Lirano, che non furono circoncisi, che gli Ebrei; e questo parere è seguitato dal Verhost *sopra i libri de' Maccabei alla pag.* 88. Ammette il Soto, che ciò fosse fatto sopra i figli degli Ebrei; ma passa più avanti, ed aggiunge, che quando l' avessero fatto anche sopra i figli de' Gentili, Matatia in ciò avrebbe errato: ed ecco le di lui parole *nel* 4. *delle sentenze alla dist* 5. *q. unic. art.* 10. §. *Quod si historiam. Respondetur, eos, qui Judæis parentibus erant prognati, jure poterat circumcidere; si quos autem inter eos circumcidit Gentilium, fecit zelo Fidei, sed tamen non secundum scientiam*. Ma più certa sembra la risposta, che non facendosi nel testo Divino la distinzione fra i figli degli Ebrei, ed i figli dei Gentili, dee dirsi, che Matatia ne circoncise quanti ne trovò, e che essendo Matatia un uomo insigne e santo, fece quello, che fece, con tutta ragione; essendo quegl' infanti pel jus della guerra diventati suoi servi: per lo che li potè con tutta ragione far circoncidere

carum filios in bello captos sacrosancto Baptismate initiare? Sapienter ita disserit Suarez *in* 3. *parte S. Thomæ tom.* 3. *quæst.* 68. *art.* 10. *disput.* 25. *sect.* 4. §. *Secundo est certum*. Cornelius a Lapide *lib.* 1. *Machab. cap.* 2. *vers.* 46.

II. An aliquo casu id liceat.

7. Hoc igitur posito, quod nefas sit Hebræorum infantes, reluctante parentum arbitrio, baptizare, nunc juxta ordinem initio propositum descendere jam oportet ad alteram partem; an videlicet contingere unquam possit occasio aliqua, in qua id liceat & conveniat. Ex his quidem casibus unum modo exposuimus, cum Matathiæ exemplum consideravimus. Sed quum ejusmodi eventus nostris hisce temporibus contingere nusquam possint, cum neque Hebræorum quisquam contra Christianos stipendia mereatur, neque talis eorum conditio sit, ut bellum indicere Christianis valeant, rem fore opportuniorem ducimus, si sermo hic noster de frequentibus tantum casibus habeatur, in iisdemque si prudens, si certa methodus proponatur, cujus etiam hoc loco addatur non inutilis aliqua declaratio.

Casus practici, in quibus licet infantes baptizare.

8. Duo, ut plurimum casus evenire solent; cum Christianorum aliquis Hebræorum infantes invenit in extremo mortis discrimine constitutos; alter autem, quum iidem infantuli crudeliter a parentibus projecti, destitutique inveniuntur: Cum id eveniat, ut ab aliquo Christiano Hebræorum puer morti proximus reperiatur, rem oppido laudabilem, Deoque gratam is certe efficiet, qui salutem puero aqua lustrali præbeat immortalem. Inter cætera Congregationis Sancti Officii decreta unum extat latum postridie Kalend. Novembris ann. 1678. cujus verba hæc sunt: *Cum filius Hebræorum consignatus fuisset Nutrici Christianæ in deficientia Nutricum Hebræarum, cum esset proximus morti, fuit baptizatus, & Sacra Congregatio declaravit, prædictum puerum fuisse licite baptizatum*. Cum quo convenit alterum emanatum die 18. Februarii an. 1705. quæstioni respondens fel. mem. Præsulis Caroli Maigrot; illud autem est hujusmodi: *An filii infantes Infidelium possint baptizari invitis parentibus: Eminentissimi, audito voto DD. Consultorum, dixerunt, non licere, nisi in articulo mortis*. Gobat *in Theologia experimentali tractatu* 2. *cas.* 11. *n.* 329. maxime commendat Virum Religiosum de Societate Jesu, qui cum vi quasi coactus Mahumetani domum ingressus esset, veluti Medicus, ejus puellam morti proximam invisurus, eam caute baptizavit, quin id pater cognoverit; quæ quidem puella post menses aliquot ex hac Vita emigrans ad Cœlum feliciter evolavit. Conveniunt quoque in eamdem sententiam Suarez *in tertiam partem S. Thomæ disp.* 78. *quæst.* 25. *art.* 3. §. *Ex his autem*. Becanus *de sacram. Baptismi c.* 19. *quæst.* 7. *n.* 8. Hurtadus *de sacr. Bapt. disp.* 3. *diff.* 3. Azorius *part.* 1. *lib.* 8. *c.* 25. *q.* 10. Castro Palaus *tract.* 10. *disp. unic. de Bapt. punct.* 9. *n.* 16. Paschal. *de viribus patriæ potestatis part.* 1. *n.* 11. Barbosa *in Canon. Judæorum* 18. *q.* 1. *n.* 3. Ad hanc rem præclare facit epistola Sancti Francisci Xaverii *p.* 67. Romæ typis edita, in qua confirmans Patrem Franciscum Henricum quod quereretur paucos a se Infideles in Indiis ad veri Numinis cultum revocari, sic scribit: *Plus itaque proficis, quam tu putas, infantes diligentissime conquisitos per Baptismum Cœlo parturiendo*. Nam certum est, Xaverium hic loqui de Indorum infantibus extremum vitæ agentibus, quos Pater Franciscus Henricus rite ac licite baptizabat. *At memento, te octo mensibus, quibus istic versaris, plures animas conservasse moribundis infantibus baptizandis*.

De Infantibus expositis.

9. Si item eveniret, ut puer aliquis Hebræus projectus esset, atque a Parentibus derelictus, communis omnium sententia est, pluribus quoque confirmata judiciis, eum baptizari oportere, reclamantibus etiam, repetentibusque parentibus, ut recte docent Azorius *Inst. Moral. par.* 1. *lib.* 8. *cap.* 25. *quæst.* 5. Ricciul. *Lucubrat. lib.* 2. *cap.* 32. *num.* 30. Clericatus *de Jurisdictione*, *discord.* 17. *num.* 12. Sessa *de Judæis cap.* 51. *num.* 110. *& seqq.* At Hebræorum parentes patriam se in filios habere potestatem contendunt, nec plane injuria. Compertum est patriam potestatem neque ad jus Divinum positivum, neque ad jus naturale, neque ad jus gentium perti-

dere contro la volontà dei lor genitori, come lodevolmente fanno i Cristiani, che danno il Battesimo ai figli dei Turchi, che hanno preso in guerra: e così ben la discorrono il Suarez *sopra la terza parte di S. Tommaso tom.* 3. *q.* 68. *art.* 10. *disp.* 25. *sess.* 4. §. *Secundo est certum*, Cornelio a Lapide *nel lib.* 1. *de' Maccabei al cap.* 2. *vers.* 6.

II. Se in qualche caso ciò sia lecito.

7. Fissata la regola, che generalmente parlando, non è lecito il battezzare gl' infanti degli Ebrei senza il consenso dei lor genitori; fa d' uopo, secondo il metodo prefisso, di trasportare il ragionamento al secondo punto, se vi sono alcuni casi, nei quali ciò possa esser lecito e doveroso. Già poc' anzi ne abbiamo accennato uno, esaminando il fatto di Matatia: ma essendo questo un caso, che oggidì non può succedere, non militando gli Ebrei contra i Cristiani, nè essendo in grado di far loro guerra, crediamo più profittevole il discorrere dei casi pratici, esponendo le pratiche limitazioni della regola, ed alcune dichiarazioni della medesima.

Casi pratici ne' quali è lecito battezzare i Bambini.

8. Due per lo più sono i casi, che succedono: l' uno degl' infanti degli Ebrei, che si ritrovano da qualche Cristiano in pericolo di morte; l'altro degl' infanti degli Ebrei, che si ritrovano esposti, e come abbandonati dai loro genitori. Succedendo, che da un Cristiano si ritrovi in pericolo di morte l' infante di qualche Ebreo, è senza dubbio cosa lodevole e meritoria, che gli dia il Battesimo. Fra le risoluzioni della Congregazione del Sant' Officio una se ne ritrova fatta *ai* 2. *Novembre del* 1678. conceputa colle seguenti parole: *Cum filius Hebræorum consignatus fuisset nutrici Christianæ in deficientia nutricum Hebræarum, dum esset proximus morti, fuit baptizatus: & Sacra Congregatio declaravit, prædictum puerum fuisse licite baptizatum*: colla quale concorda un'altra risoluzione *dei* 18. *Febbrajo del* 1705. fatta in risposta ad un quesito della bona memoria di Monsignor Carlo Maigrot: le parole della quale sono le seguenti: *An filii infantes Infidelium possint baptizari invitis parentibus? Eminentissimi, audito voto DD. Consultorum, dixerunt, non licere, nisi in articulo mortis*. Il Gobat *nella Teologia Esperimentale tract.* 2. *cas.* 12. *sotto il n.* 319. loda il contegno d' un suo Padre Gesuita, che essendo stato quasi per forza indotto da un Maomettano ad entrare come Medico nella sua casa per visitare una sua bambina, che era in pericolo di morte, seppe battezzarla, senza ch' esso se ne avvedesse, e la battezzata dopo pochi mesi passò da questa vita al Cielo: E concordano nella massima poc' anzi stabilita il Suarez *sopra la* 3. *part. di S. Tommaso alla disput.* 78. *quæst.* 25. *artic.* 3. §. *Ex his autem*, il Becano *de sacramento Baptismi*, *al cap.* 10. *quæstion.* 7. *num.* 7. l' Hurtado *de Sacram. Bapt. alla disput.* 3. *differ.* 3. l' Azorio *alla part.* 1. *lib.* 8. *cap.* 25. *quæst.* 10. il Castro Palao *al tratt.* 19. *disput. unica de Baptismo punt.* 8. *nu.* 16. Pascal, *de viribus patriæ potestatis alla part.* 1. *c.* 7. *nu.* 11. il Barbosa *sopra il Can. Judæorum* 28. *quest.* 1. *nu.* 3. e fa molto a proposito una lettera di S. Francesco Saverio *alla pag.* 67. della stampa di Roma, in cui consolando il Padre Francesco Enrico, che lamentavasi di far pochi Cristiani nell' India, gli scrive, che a torto si lagna; *Plus itaque proficis, quam tu putas, infantes diligentissime conquisitos per Baptismum Cœlo parturiendo*: essendo cosa certa, che ivi il Santo parla degl' infanti Indiani, che erano in pericolo di morte, ed ai quali il Padre Francesco Enrico dava il Battesimo: *At memento, te octo mensibus, quibus istic versaris, plures animas conservasse moribundis infantibus baptizandis*.

Degl' Infanti esposti.

9 Succedendo altresì il caso, che si ritrovi qualche infante Ebreo esposto, e così abbandonato da' genitori, comune è l'opinione, avvalorata ancora da varj giudicati, che si battezzi, ancorchè i genitori contraddicessero, e lo ridimandassero, e la Sinagoga strepitasse: come molto bene insegnano l' Azorio *Instit. Moral. alla part.* 1. *de lib.* 8. *cap.* 25. *quæst.* 5. il Ricciul. *Lucubrat. al lib.* 2. *c.* 32. *nu.* 30. il Clericato *de Jurisdictione alla discordia* 17. *n.* 12. il Sessa *de Judæis al cap.* 51. *n.* 110. *e segg.* Pretendono i padri Ebrei d' avere la patria potestà sopra i figli; e per vero dire, Noi non sapremmo loro negarla. Sappiamo, che la patria potestà

tinere, sed juris, ut ajunt, *humani Romani* esse; cum autem Civitate Romana Antoninus Imperator omnes Imperio Romano subjectos donaverit, juxta ea, quæ leguntur *in l. in Orbe Romano*, quæque in aliis exemplaribus incipiunt *in Urbe Roma ff. de statu hominum*, & Hebræi Imperio Rumano tunc essent subditi, hoc ipsis argumentum suppeditat pro patria in filios potestate Sic differit *Abbas in cap. cit. ex literis n. 3. de controverf. Infid. Judæus habet filium in potestate; & est ratio, quia Judæi contrahunt justas nuptias, sunt sub Romano Imperio, & sic gaudent legibus Imperialibus* Sed itidem plane constat prædictam patriam potestatem tunc certe amitti, cum filius derelinquitur, projiciturque, juxta responsum Gregorii IX. *cap 1. de Infantibus, & languidis expositis*, cujus hæc sunt verba: *Si a Patre, sive ab alio, sciente ipso, aut ratum habente, (relegato pietatis officio,) infans expositus extitit, hoc ipso a potestate fuit patria liberatus.*

10. Animadvertendum tamen est, eum infantem non inter projectos, expositosque adnumerandum, quem sine Patre, sine Matre, nullo comite, aut per urbem, aut extra Hebræorum vicum temere vagantem inveneris; sed quem in loco publico solum, derelictum, abjectum, atque omni cura, & spe destitutum offenderis, is absque dubio projectus, is sane expositus censendus est.

11. Benigna hæc interpretatio nonnullis improbanda videtur; neque enim ignoramus, apud Auctores multas hac de re sententias valde huic nostræ dissimiles inveniri, quæ eo potissimum innituntur, quod Hebræi, quamvis non jure belli, Christianorum tamen mancipia sunt. Itaque cum servitutem serviant, tametsi sententiam admittant, eorum infantes sine parentum consensu baptizari non posse, non decere tamen subtiliores addere limitationes. Multa de hac re habet Antonius Francus in *additionibus in Abb. cap. Ex literis, lit. B. de conversione Infid.* Nostri autem instituti non est in hanc epistolam omnes congerere limitationes, explicationesque regulæ; non enim tractatum, sed simplicem tantum methodum hic proponimus quoad casus & eventus passim obvios, ac frequentes. Sanctus Thomas in locis præfatis docet, Hebræos in servitute quidem apud Christianos esse, non vero pœnali libertatique contraria, sed civili, quæ licet in abjectissimo gradu constituat, non eum tamen præstat, quem altera dominatum: quod item in rem nostram sapienter a Suarez consideratur *in 3. par. S. Thomæ quæst. art. 10. disp. 25. sess. 4. §. Dico secundo*, & a Sylvio *in 3. part. S. Thom. tom. 4. quæst. 68. art. 10. concl. 7.*

12. San. mem. Pius V. Prædecessor Noster *in sua Constit. 80.* omnes Hebræos ab omni Ecclesiastica ditione, exceptis Romæ, & Anconæ Civitatibus, eliminavit. Sixtus V. iisdem concessit omnia ditionis Ecclesiasticæ loca, dummodo septa mœnibus essent habitanda. Sed Pontifex Clemens XIII. rem in antiquum statum restituit; Romæ tamen, Anconæque, Avenionem adjunxit, ut videri potest *in ejus Constit. 19.* Cum vero Apostolica Sedes Urbini, Ferrariæque Ducatus recepisset, non ejecti fuere Judæi ab iis urbibus, Oppidisque, ubi antea per Duces is licuerat commorari. At si quis peteret, qua de causa non Hebræis negatum fuerit, nec negetur, in Pontificia ditione, ac Romæ etiam libere permanere, is quidem quæstiones adeat Theologicas Piette, qui *part. V.* usitata ingenii sui sagacitate quæstionem agitat, an infantes Hebræorum possint invitis Parentibus baptizari, tum id affirmantes (quorum & sententiam ipse amplecti videtur) hac interrogatione provocat *pag. 335. Cur ergo Romæ Ecclesia Filios Judæorum non baptizat, baptizatosque a Parentibus non avellit, ne in odio Christi, multiplicique impietate enutriantur?* Hanc deinde responsionem subjungit: *Respondeo, & peto vicissim ego: Cur infensissimos illos Christi hostes ipse Christi Vicarius Pontifex Romanus in sua Civitate tolerat? Cur eos inde non amandat? sicut ergo suas habet rationes, gentem illam Deo abominabilem, Christoque infensissimam tolerandi, ita & rationes habet, quare infantes eorum, ipsis invitis, non baptizet, nec ab eis avellat.* Et inter cætera,

qui-

non è di Jus Divino positivo, nè di Jus naturale, nè di Jus delle Genti, ma di Jus, come dicono, *umano Romano*, ed avendola An onino Imperadore data a tutti i sudditi dell'Orbe Romano, come si vede *nella l. In Orbe Romano*, che in altri esemplari incomincia *In Urbe Roma*, *ff. de statu hominum*, fra i quali sudditi allora annoveravansi anche gli Ebrei, ciò somministra un argomento a prodella patria potestà de' padri Ebrei sopra i loro figli. Così discorre l'Abbate *nel. cit. Cap. Ex litteris al n. 3. de Conversione Infidelium*: *Judæus habet filium in potestate*; *& est ratio*, *quia Judæi contrahunt justas nuptias*, *sunt sub Romano Imperio*, *& sic gaudent legibus Imperialibus*. Ma sappiamo altresì, che la detta patria potestà si perde, ogni qual volta si abbandona il figlio, e si espone; secondo la risposta del Pontefice Gregorio IX. *nel Cap. 1. de infantibus*, *& languidis expositis*, le di cui parole sono le seguenti: *Si a patre*, *sive ab alio*, *sciente ipso*, *aut ratum habente* (*relegato pietatis officio*) *infans expositus extitit*, *hoc ipso a potestate fuit patria liberatus*.

10. Essendo però qui d'uopo l'avvertire, non potersi pretendere per esposto un infante, che si ritrovi solo per Città, e fuori di Ghetto, senza la compagnia del padre, o della madre, o d'altra persona; dovendosi aver per esposto quell' infante, che si ritrova in luogo pubblico, solo, ed abbandonato, e senza che vi sia chi si prenda pensiere di lui.

11. Dispiace ad alcuni questa discreta spiegazione, e scorrendo gli Autori, si possono veddere appo loro molte, e molte altre limitazioni, procedendo il tutto dalla massima, che gli Ebrei sono servi de' Christiani, ancorchè non lo siano *jure belli*, e che essendo servi, ammessa ancora la sentenza, che i loro infanti non si possano battezzare senza il consenso de' genitori, non è poi conveniente, che si fortilizzi nelle limitazioni. Può vedersi Antonio Franco *nelle Edizioni all' Abbate sopra il Cap. Ex literis alla lettera B. de conversione Infidelium*. Noi non pretendiamo d'inferire in questa lettera tutte le limitazioni della regola, non componendo Noi un Trattato, ma una semplice Istruzione, ristretta quanto si può ai casi pratici. S. Tommaso *ne luoghi di sopra citati* insegna, che gli Ebrei sono servi de' Cristiani, ma non di servitù penale, contraria alla libertà, ma d'una certa servitù civile, che è di rango inferiore dell' altra, e non dà tutta quell' autorità, che si dà dalla prima: il che pure viene nel nostro proposito saviamente avvertito dal Suarez *nella 3. part. di S. Tommaso alla quæst. 68. art. 10. disput. 25. sess. 4. §. Dico secundo*, e dal Sylvio *sopra la 3. part. di S. Tommaso al tom. 4. quæst. 68. art. 10. conclus. 7.*

12. Il Pontefice S. Pio V. *nella sua Costit.* 80. bandì gli Ebrei da tutto lo Stato Ecclesiastico, eccettuata Roma, ed Ancona. Sisto V. permise loro poter abitare in tutti i luoghi dello Stato Ecclesiastico, che fossero circondati con muraglie. Ma il Pontefice Clemente VIII. rimise l'affare ne' termini della Costituzione di S. Pio V. aggiungendo a Roma, ed Ancona, la Città d'Avignone, come può vedersi *nella sua Costitut.* 19. Ed essendo dipoi devoluti alla S. Sede i due Ducati di Ferrara, e di Urbino, non furono gli Ebrei cacciati da quelle Città, e da que' luoghi de' predetti Ducati, ove loro era stato permesso da Duchi d'abitare. E quando mai si domandasse, per qual cagione sia stata permessa, e si permetta la dimora continua degli Ebrei nello stato Ecclesiastico, ed in Roma stessa, potrà, chi ciò domanda, stendere la mano alle Questioni Teologiche del Piette. Esso *nella part.* 5. tratta col solito suo brio il punto, se possano i figli infanti degli Ebrei essere battezzati senza il consenso de' proprj genitori; e contro la parte affermativa che sembra essere di suo genio, formando il seguente quesito *alla pag.* 135. *Cur ergo Romæ Ecclesia filios Judæorum non baptizat*, *baptizatosque a parentibus non avellit*, *ne in odio Christi multiplicique impietate enutriantur*? così risponde: *Respondeo*, *& peto vicissim ego*: *Cur infensissimos illos Christi hostes ipse Christi Vicarius Pontifex Romanus in sua civitate tolerat*? *Cur eos inde non amandat*? *Sicut ergo suas habet rationes*, *gentem illam Deo abominabilem*, *Christoque*

quibus nititur, argumenta, unum extat S. Augustini lib. 18. *De Civitate Dei c.* 46. in quo exponit Deum non eos extinguere penitus voluisse, sed tantum disperdere, ac dissipare, ut quocumque pergerent, sacras literas ferentes, id boni Ecclesiæ parerent, ut suorum Codicum testimonio, Christi vaticinia vel invito animo ubique terrarum disseminarent. *Ideo parum fuit*, (verba sunt Augustini,) *ut diceret: Ne occideris eos, ne quando obliviscantur legem tuam; nisi etiam adderet: Disperge eos; quoniam si cum isto testimonio scripturarum in sua tantummodo terra, non ubique essent, profectò Ecclesia, quæ ubique est, eos prophetiarum, quæ de Christo præmissæ sunt, testes in omnibus gentibus habere non posset.*

13. Hoc vero obiter attigimus, non contendentes veram causam constituere, cur Hebræis liceat & Romæ, & in aliquibus Pontificiæ ditionis urbibus moram facere; Id enim ad rem propositam satis est; quod si Hebræi servitutem Christianis serviunt, ea quidem non pœnalis est, sed civilis, ac si Romæ, aliisque in Pontificiis Urbibus commorantur, id potissimum Summorum Pontificum indulgentiæ acceptum referunt; ex quo quidem colligere aperte licet, non id ab iis expetendum esse, quod jure non potest exigi; tum etiam eorum ad Christum conversionem; atque infantium baptismum, moderate, religiose, pie procurandum esse, sine ulla vi, aut injuria; quoniam quicquid injustitiam sapit, Christianorum indignum est; contumelia vero omnis asylo ipsis concesso penitus adversatur. S. Gregorius Pontifex ad Paschasium Episcopum Neapolitanum scribens, eum admonet, ut humaniter, & mansuete in Hebræos se gerat, qui tunc eam Civitatem incolebant. *Agendum est ergo, ut potius ratione, & mansuetudine provocati sequi nos velint, non fugere, ut eos ex eorum Codicibus ostendentes, quæ dicimus, ad sinum Matris Ecclesiæ Deo possimus auxiliante convertere.* Et quoniam Paschasius quasdam iis celebritates jampridem concessas interdixerat, hæc subjungit: *Itaque Fraternitas tua eos monitis, prout poterit, Deo adjuvante, ad convertendum accendat, & de suis illos solemnitatibus inquietari denuo non permittat, sed omnes festivitates, feriasque suas, sicut hactenus tam ipsi, quam parentes eorum per longa colentes retro tempora tenuerunt, liberam habeant observandi, celebrandique licentiam.* Et quæ in eadem Epistola decernebantur, pertinere quoque voluit ad omnes Episcopos, in quorum Diœcesibus Hebræi commorabantur: *Item universis Episcopis per Galliam, & Europam, & Germaniam constitutis*, Hæc autem Epistola recensetur in *Can. Qui sincera, dist.* 45.

Declarationes circa casus præmissos.

14. Postquam casus magis obvios exposuimus, in quibus nostra hæc regula prohibet, Hebræorum infantes, invitis parentibus, baptizari; aliquas insuper declarationes addimus ad hanc regulam pertinentes quarum hæc prima est: si parentes desint, infantes vero alicujus Hebræi tutelæ commissi fuerint, eos sine tutoris assensu licite baptizari nullo modo posse, cum omnis parentum potestas ad tutores pervenerit. Sic Azorius *Instit. Moral. par.* 1. *lib.* 8. *cap.* 25. *quæst.* 9. Thomas a Jesu *de Conversf. gent. pag.* 212. Sessa *de Jud. c.* 25. *n.* 30.; alios præterea auctores eadem sentire non ignoramus, a quibus recensendis brevitatis gratia supersedemus.

15. Secunda est, si Pater Christianæ Militiæ nomen daret, juberetque, infantem filium baptizari, eum quidem vel Matre Hebræa dissentiente baptizandum esse, quum filius non sub Matris, sed sub Patris potestate sit habendus, juxta textum *in lege Nulla ff. de suis, & legitimis hæredibus, & in §. fœminæ, Instit. tit. de adoptionibus*, quod quidem ad verbum statuit Gregorius IX. in sua Decretali ad Argentinæ Episcopum scripta, & relata *in cap. Ex literis, de conversione Infidelium.*

16. Tertia est, quamvis Mater Filios sui juris non habeat, tamen ad Christi Fidem si accedat, & infantem offerat baptizandum, tametsi Pater Hebræus reclamat, eum nihilominus aqua baptismatis abluendum esse: Ita cum cæteris Azorius verba

fa-

ftoque infenfiffimam tolerandi; ita & rationes habet, quare infantes eorum, ipfis invitis, non baptizet, nec ab eis avellat. E tra le ragioni una ne porta ricavata da S. Agoftino *nel lib.* 18. *de Civitate Dei al cap.* 46. ove dice, che Iddio non gli ha voluti eftinti, ma difperfi, acciò portando feco da per tutto la facra Bibbia, col teftimonio de' loro Codici da per tutto fi fpargeffero, anche a lor mal grado le profezie di Crifto: *Ideo parum fuit*, fono parole di S. Agoftino, *ut diceret: Ne occideris eos, ne quando oblivifcantur legem tuam; nifi etiam adderet: Difperge eos; quoniam fi cum ifto teftimonio Scripturarum in fua tantummodo terra, non ubique effent, profecto Ecclefia, quæ ubique eft, eos prophetiarum, quæ de Chrifto præmiffæ funt, teftes in omnibus gentibus habere non poffet.*

13. Ciò fia detto di paffaggio, e fenza impegno di ftabilire il vero motivo, per cui vien permeffo agli Ebrei di dimorare in Roma, ed in alcune Città dello Stato Ecclefiaftico; dovendo baftare pel noftro intento, che fe gli Ebrei fono fervi non di fervitù penale, ma di fervitù civile, e fe hanno abitazione in Roma, ed in alcune Città dello Stato, l' hanno con pofitiva annuenza de' Sommi Pontefici: dal che poi con legittima confeguenza fi deduce non doverfi pretender da loro ciò, che con giuftizia non fi può pretendere; e che fi dee coi dovuti modi procurare la loro converfione, e Battefimo de' loro infanti, ma fenza ftranezze, e pofta da parte ogn' ingiuftizia, avvegnachè non è propria de' Criftiani l' ingiuftizia, e lo ftrapazzo è contrario all' afilo conceduto. Il Pontefice San Gregorio fcrivendo a Pafcafio Vefcovo di Napoli, l' avverte a trattare con dolcezaz gli Ebrei, che in quel tempo abitavano nella detta Città. *Agendum eft ergo, ut potius ratione, & manfuetudine provocati fequi nos velint, non fugere, ut eos ex eorum Codicibus oftendentes, quæ dicimus, ad fignum Matris Ecclefiæ Deo poffimus auxiliante convertere.* E perchè Pafcafio avea loro proibito il fare alcune fefte, che per l' addietro avevano fempre fatte, foggiugne: *Itaque Fraternitas tua eos monitis, prout poterit, Deo adjuvante, ad convertendum accendat, & de fuis illos folemnitatibus inquietari denuo non permittat, fed omnes feftivitates feriafque fuas, ficut hactenus tam ipfi, quam parentes eorum per longa colentes retro tempora tenuerunt, liberam habeant obfervandi celebrandique licentiam*: eftendendo nel fine il rifultato di quefta lettera a tutti gli altri Vefcovi, nelle Diocefi de' quali abitavano gli Ebrei: *Item univerfis Epifcopis per Galliam, & Europam, & Germaniam conftitutis*: e quefta lettera è riferita *nel Can. Qui fincera, alla dift.* 55.

14. Alle limitazioni pratiche, e più ovvie della regola, in cui viene ftabilito, che gl' infanti Ebrei non fi debbono battezzare fenza il confenfo de' genitori, fuccedono alcune dichiarazioni appartenenti alla fteffa regola. La prima delle quali fi è, che non effendovi i genitori, ed effendo gl' infanti fotto la cura de' tutori Ebrei, ficcome in quefti è trasfufa la poteftà de' genitori, così fenza il loro confenfo non è tampoco permeffo il dare il Battefimo all' infante Ebreo: Azor. *Inftit. Moral. part.* 1. *lib.* 3. *cap.* 25. *quæft.* 9. Thomas a Jefu *de Converfione Gentium pag.* 212. Seffa *de Judæis c.* 51. *n.* 30. appreffo i quali fono comulati gli altri, che dicono lo fteffo.

Dichiarazio. ni fopra i detti cafi.

15. La feconda, che fe il padre fi converte alla Fede Criftiana, e dà il fuo confenfo, acciò fi battezzi il figlio infante, ancorchè la madre, che refta nell' Ebraifmo, diffenta, dee conferirfi il Battefimo; effendo il figlio in poteftà del padre, e non della madre, fecondo il tefto *nella legge nulla ff. de fuis & legitimis hæredibus, e nel §. Fœminæ Inftit. tit. de adoptionibus*: e quefto cafo viene letteralmente decifo da Gregorio IX. nella fua Decretale fcritta al Vefcovo d' Argentina, e riferita *nel cap. Ex litteris, de conf. Infid.*

16. La terza, che, ancorchè la madre non abbia in poteftà i figliuoli, che fe effa però fi converte, ed offre l' infante al Battefimo, ancorchè il padre, che refta nell' Ebraifmo, non confenta, l' infante dee battezzarfi: e così con gli altri ben di-

facit *in loco præfato quæst. 3. Ubi de communi fidei bono agitur, nulla habenda est ratio patriæ potestatis, quam leges, & jura Romana sanxerunt; & propterea mater fidelis, quamvis ei jus civile patriam potestatem non tribuat, jus habet ad Baptismum filium offerendi*. Huic quidem sententiæ favet prædicta Decretalis Gregorii IX., in qua licet loquatur de patria potestate in eo casu, quem explicabat, Patris nempe Christiani filium aquis lustralibus offerentis, matre Hebræa perperam discrepante; statuit tamen sententiæ suæ in favorem fidei fundamentum: *In favorem maxime fidei Christianæ respondemus, patri eumdem puerum assignandum*: favor autem fidei in utroque casu valere plurimum jure debet.

17. Quarta est, quod si pro certo habeatur, parentum voluntatem esse infantium baptismati necessariam, quoniam sub appellatione parentum locum quoque habet paternus avus, ut observatur *in l. justa interpretatione* 201. *ubi Glossa in verb. avus ff. de verb. signif.* cum eo, quod amplius legi potest *in discept. 977. num. 4. Gratiani*. Hinc necessario sequitur, ut si avus paternus Catholicam Fidem amplexus sit, ac nepotem ferat ad Sacri lavacri Fontem, quamvis mortuo jam patre, mater Hebræa repugnet, tamen infans sit absque dubio baptizandus. Martinus Navarrus vir Sacrorum Canonum doctrina excellens, cum hic Romæ casus hujusmodi evenisset, plus valere contendebat matris dissensum, ut videre licet in ejus *conf. 4. lib. de conversione Infidelium*. Contra eum scripsit Præsul Rutilius Benzoni: Pontifex autem Gregorius XIII. pro avo sententiam tulit, ut ipse refert in suo *speculo Episcoporum lib. 1. q. 9. dub. 1.* ubi testatur, hebræo infanti baptismum se contulisse. Quamobrem in fine Consilii Navarri hæc leguntur: *Advertendum autem, contra hanc opinionem latam sententiam, infantemque traditum fuisse Avo Christiano, & demum baptizatum, perseverareque adhuc in fide*. Hujusce facti Marchinus etiam testis de *Bello Divino par. 1. cap. 2.* Non desunt alia judicata, quorum vi avus ad fidem conversus præferri debet, non solum si Mater, sed etiam si pater dissentiat, & quamvis ambo pariter protestentur, sese filii baptismati non assentiri, ut videri potest in *cit. disc. 977. Gratiani*, cum præter favorem Religionis, qui maximi habendus est, argumenti loco etiam esse debeat *Text. in Can. Patrem 32. quæst. 3.* ubi in neptis nuptiis, avi sententia patris judicio anteponitur, cum avus liber, pater autem servus existit. *Patrem puellæ Ecclesiæ nostræ famulum, avam vero ejus liberis ortum constat esse natalibus, & ideo avi magis electionem de conjunctione neptis, quam patris ejus, cujus nullo modo liberum potest esse arbitrium, decernimus attendi. Quia ergo electione avi huic ista nupsisse probatur, hanc legitime esse copulatam*.

18. Fictitia res non est, quod aliquando Pater Hebræus se velle Catholicam Religionem amplecti prędicet, ac se ipsum, filiosque Infantes baptizandos offerat, postmodum vero sui se consilii pœniteat, abnuatque filium baptizari. Id Mantuę evenit, ubi Hebræus quidam non modo cum viro perhonorificum dignitatis gradum tenente, sed ipso etiam cum Duce id rei gessit. Duos habebat infantes liberos, totidemque pueros, atque uxorem, cumque deinceps ad Christi fidem accedere recusasset, Ducisque spem frustratus esset, res ad examen deducta est in Congregatione Sancti Officii, ac Pontifex *die 24. Septembris anni* 1699. statuit, ea fieri, quę sequuntur: *Sanctissimus, auditis votis Eminentissimorum, decrevit, quod duo filii infantes, alter scilicet triennis, alter quinquennis baptizentur. Alii, nempe filius octo annorum, & filia duodecim collocentur in domo Catechumenorum, si ea Mantuæ adsit, sin minus apud piam, honestamque personam, ad effectum explorandi ipsorum voluntatem, eosque instruendi. Uxoris quoque in loco a filiis separato exploretur voluntas. Patrem vero, & Maritum respective, qui a proposito suscipiendæ fidei Christianæ recessit, non esse cogendum, sed contra eum posse procedi, prout de jure*. Idem ferme accidit Augustæ Daurinorum, ubi cum Hebræus quidam Religionem Catholicam amplecti nollet, postquam id se facturum promiserat, cumque

in-

discorrette l' Azorio *nel luogo citato, alla questione* 3. *Ubi de communi fidei bono agitur, nulla habenda est ratio patriæ potestatis, quam leges, & jura Romana sanxerunt: & propterea mater fidelis, quamvis ei Jus Civile patriam potestatem non tribuat, jus habet ad Baptismum filium offerendi*. E questa opinione ha il suo fondamento nella citata Decretale di Gregorio IX. in cui benchè esso faccia menzione della patria potestà nel caso che decideva, che era, come si è veduto, del padre Cristiano, che offeriva il figlio al Battesimo contra il consenso della madre Ebrea; mette però la base del suo discorso nel favor della Fede: *in favorem maxime Fidei Christianæ respondemus, patri eumdem puerum assignandum*: ed il favor della Fede ha luogo nell'uno, e nell'altro caso.

17. La quarta, che, sempre supposta la regola, che senza il consenso de' genitori il figlio infante degli Ebrei non dee battezzarsi, venendo però *sub appellatione parentum* anche l'avo paterno, come si vede *nella l. Justa interpretatione* 201. *ubi Glossa in verb. avus ff. de verborum significatione* con quel molto di più che leggesi, *nella disput.* 977 *ad n.* 4. del Graziano; di quì deriva, che se l'avo paterno è convertito, ed offre il nipote al Battesimo, ancorchè, morto il padre, sia dissenziente la madre restata nell'Ebraismo, dee l'infante battezzarsi. Martino Navarro uomo di molta dottrina nel Diritto Canonico, essendo succeduto il detto caso quì in Roma, s'impegnò a sostenere, che dovea prevalere il dissenso della madre, come può vedersi *nel di lui consiglio* 4. *al lib.* 3. *de conversione Infidelium*. Scrisse contra di lui Monsignor Rutilio Benzoni; ed il Pontefice Gregorio XIII. sentenziò a favore dell'avo, come esso riferisce nel suo *Speculo Episcoporum al lib.* 1. *q.* 9. *dubb.* 1. ove attesta d'aver esso stesso battezzato l'infante Ebreo. Per lo che nel fine del consiglio del Navarro si trova notato come siegue: *Advertendum autem, contra hanc opinionem latam sententiam, infantemque traditum fuisse avo Christiano, & demum baptizatum, perseverareque in Fide*. Il fatto pure viene contestato dal Marchino *de Bello Divino alla parte* 1. *c.* 2. Nè mancano altri giudicati a pro della preferenza dell'avo convertito, non solo se dissente la madre, ma anche se dissente il padre, ed ancorchè ambidue uniti si protestassero di non consentire, che il figlio fosse battezzato, come può vedersi *nella cit. disput.* 977. del Graziano: valutandosi, oltre il motivo del favore della Religione, che è il predominante, anche un testo *nel Can. Patrem* 32. *q.* 3 ove nel maritaggio della nipote vien preferito il giudizio dell'avo a quello del padre, quando l'avo è il libero, ed il padre è servo: *Patrem puellæ Ecclesiæ nostræ famulum, avum vero ejus liberis ortum constat esse natalibus: & ideo avi magis electionem de conjunctione neptis quam patris ejus, cujus nullo modo liberum potest esse arbitrium decernimus attendi. Quia ergo electione avi huic ista nupsisse probatur, hanc constat legitime esse copulatam*.

18. Non è caso ideale, che il padre Ebreo dica di volersi convertire, offerendo al Battesimo se stesso, ed anche i figli infanti, e poco dopo si penta, nè più consenta, che i figli infanti siano battezzati. Ciò accadde in Mantova: nella qual Città un Ebreo così seriamente s'espresse con una persona graduata, anzi con lo stesso Duca. Aveva l'Ebreo due figli infanti, e due che erano fuori dell'età infantile; aveva moglie: ed avendo ritirata la parola, come sopra, data allo stesso Principe, fu esaminata la materia nella Congregazione del Sant'Officio, in cui il Papa *nel giorno* 24. *di Settembre* 1699. ordinò, che si facesse come appresso: *Sanctissimus, auditis Votis Eminentissimorum, decrevit, quod filii infantes, alter scilicet triennis, alter quinquennis, baptizentur. Alii nempe filius octo annorum, & filia duodecim, collocentur in domo Catechumenorum, si ea Mantuæ adsit; sin minus, apud piam honestamque personam, ad effectum explorandi ipsorum voluntatem, eosque instruendi. Uxoris quoque in loco a filiis separato exploretur voluntas. Patrem vero & maritum respective, qui a proposito suscipiendæ Fidei Christianæ recessit, non esse cogendum, sed contra eum posse procedi, prout de jure*. Ed il simile accadde in Torino, ove essendosi pentito il padre Ebreo di farsi Cristiano, dopo avere promesso, facendo premura per riavere una figliuolina, che aveva offerta, e

instaret, filiola, quam baptizandam obtulerat, ideoque a Matre Hebræa jam ablatam Christianæ nutrici lactandam dederat, in potestatem rediret suam; Congregationis Sancti Officii auctoritate Romę sancitum fuit, ut puellula Christianos penes esset, & ad Sacrum regenerationis Fontem elevaretur, quod videri potest apud Sessam *ca.* 51. *n.* 98. Hoc autem prudenter statutum est, ne scilicet Parentes Hebręi, quibuscum summa æquitate apud Christianos agitur, eo impudentiæ deveniant, ut & nos, & Ecclesiam audeant irridere.

De Infidelibus, qui Baptismum recipiunt ob bonum aliquod temporale.

19. Sunt quoque aliqui infideles, suos infantes Christianis offerre soliti, ut aquis salubribus abluantur, non tamen Christi ut stipendia mereantur, neque ut originalis culpa eorum ex anima deleatur: sed id faciunt indigna quadam superstitione ducti, quod nempe Baptismi beneficio existimant, eosdem a malignis spiritibus, a fœtore, aut morbo aliquo liberandos. Sanctus Augustinus *in epistola ad Bonifacium Episcopum tom.* 2. *typis Patrum S. Mauri n.* 4. de hac re ita disserit: *Nec illud te moveat, quod quidam non ea fide ad Baptismum percipiendum parvulos ferunt, ut gratia spiritali ad vitam regenerentur æternam, sed quod eos putant hoc remedio temporalem retinere, vel recipere sanitatem. Non enim propterea illi non regenerantur, quia non ab istis hac intentione offeruntur. Celebrantur enim per eos necessaria ministeria, & verba Sacramentorum, sine quibus consecrari parvulus non potest.* Mens quippe non infantem baptismo offerentis, sed baptizantis est serio consideranda: *At non parentum, sed ministrorum mens est spectanda: hi enim si bona, & recta mente voluerunt exequi, quod Ecclesia postulat, omnino baptismum valide contulerunt.* Verba sunt Arcudii *lib. de concordia Ecclesiæ Occidentalis, & Orientalis lib.* 1. *c.* 12.

20. Res ad examen revocata fuit in Synodo habita anno 1148. sub Patriarcha Luca, de qua Synodo sermonem habet Balsamon *super Canone* 84. *Trullano*. Agareni quidam Synodo adfuerunt, qui ut baptismum reciperent, invitati, illico responderunt, sese jam pridem Sacro Baptismate initiatos; nam id in more suam apud gentem esse dixerunt, infantes vix natos ad Sacerdotes Catholicos deferri solitos, ac baptizari: *Non tamen admissi fuerunt; audierat enim* (prędictus scilicet Patriarcha) *Quod Baptismus, quem Infideles a Christianis petunt, non bona affectione, & orthodoxo proposito petitur, sed propter corporalem medicinam. Persuasum est enim Agarenis, fore, ut sui liberi ab dæmone vexentur, & tanquam canes male oleant, nisi baptismum Christianum assequantur.* Verba sunt Balsamonis & Gręco idiomate in Latinum versa a Card. Baronio *in annalibus ad annum prædictum* 118. unde significari videtur, illius Concilii Patres Baptismum ratum, ac validum nequaquam existimasse.

21. Cum ad Theologos, Canonumque peritos hujus quæstionis examen transisset, varii casus propositi, ac discussi fuerunt. Infideles aliqui, cum hoc sibi animum induxissent, Baptismi gratia Infantes suos a morbis, Dœmonumque vexationibus liberatum iri, eo dementiæ adducti sunt, ut mortem quoque minitati sint Catholicis Sacerdotibus, qui, utpote eorum pravæ mentis conscii, baptismum eorumdem liberis constantissime denegabant. *Navarrus in suo cons.* 5. *de tit. Bapt.* respondit, pueros jam rationis compotes in casu ejusmodi a Baptismi fontibus repellendos, infantes vero omnino admittendos esse, qui adhuc rationis expertes sint. Alii vero perperam sentiunt, omnibus conferri baptismum posse, mors ut evitetur, dum materia solum, non autem forma adhibeatur. At huic sententię refragatur Congregatio Sancti Officii coram Pontifice habita die 6. Septembris 1625. *Sacra Congregatio Universalis Inquisitionis habita coram Sanctissimo, relatis literis Episcopi Antibarensis, in quibus supplicabat pro resolutione infrascripti dubii: An cum Sacerdotes coguntur a Turcis, ut baptizent eorum filios, non ut Christianos efficiant, sed pro corporali salute, ut liberentur a fœtore, comitiali morbo, maleficiorum periculo, & Lupis, an in tali casu possint saltem ficte eos baptizare, adhibita Baptismi materia sine debita forma? Respondit negative, quia Baptismus est Janua Sacramentorum, ac protestatio fidei, nec ullo modo fingi potest.* Hoc decretum typis editum exrat in *Ver-*

che avevà data ad' allattare ad una nutrice, fu Cristiana, levandola alla madre Ebrea, fu coll' autorità della Congregazione del Sant' Officio di Roma risoluto, che la bambina, restasse appresso i Cristiani, e per conseguenza fosse battezzata, come si può vedere nel Sessa *al c. 51. n. 98.* non dovendo poi i genitori Ebei, che con tanta discretezza sono trattati dai Cristiani, prendere il partito di burlasi di loro, e della Chiesa.

Degli Infedeli, che ricevono il Battesimo per fine temporale.

19. Offrono alcuni Infedeli i loro infanti, acciò siano battezzati, non già pel fine di farli Cristiani, e che in essi si cancelli la macchia del peccato originale; ma per una superstizione, credendo di liberarli col Battesimo dagli spiriti maligni, dal fetore, e da qualche malattia. S. Agostino *nella sua lettera 98. al Vescovo Bonifacio nel tom. 2.* dell' edizione de' Padri di S. Mauro *al n. 5.* così in questo proposito la discorre: *Nec illud te moveat, quod quidem non ea fide ad Baptismum percipiendum parvulos ferunt, ut gratia spirituali ad vitam regenerentur æternam, sed quod eos putant hoc remedio temporalem retinere, vel recipere sanitatem. Non enim propterea illi non regenerantur, quia non ab istis hac intentione offeruntur. Celebrantur enim per eos necessaria ministeria, & verba Sacramentorum, sine quibus consecrari parvulus non potest*: dovendosi in questo proposito considerare, non l'intenzione di chi offre il battezzando, ma di chi dà il Battesimo: *At, non parentum, sed Ministrorum mens est spectanda: hi enim si bona, & recta mente voluerunt exequi, quod Ecclesia postulat, omnino Baptismum valide contulerunt*: sono parole dell' Arcudio *nel suo Libro della Concordia della Chiesa Occidentale, ed Orientale al lib. 1. c. 11.*

20. Fu intrapreso l'esame nella materia in un Sinodo tenuto *l'anno* 1148. sotto il Patriarca Luca, del qual Sinodo parla Balsamone *sopra il Canone 84. Trullano*. Nel Sinodo comparvero alcuni Agareni, che invitati a farsi battezzare, risposero, che già erano stati battezzati, essendo appo loro ricevuta la pratica d'essere, subito nati, portati ai Sacerdoti Cattolici per essere battezzati: *Non tamen admissi fuerunt: audierat enim* il predetto Patriarca, *quod Baptismus, quem Infideles a Christianis petunt, non bona affectione, & orthodoxo proposito petitur, sed propter corporalem medicinam. Persuasum est enim Agarenis fore, ut sui liberi a dæmone vexentur, & tanquam canes male oleant, nisi Baptismum Christianum assequantur*: sono le parole di Balsamone tradotte dal Greco in Latino dal Cardinale Baronio *ne' suoi Annali all' anno predetto* 1148. il che sembra significare, che in quel Concilio il Battesimo non si fosse avuto per valido.

21. Passato l'esame nelle mani de' Teologi, e Canonisti, si sono formati, e discussi varj casi. Alcuni Infedeli sono alle volte stati talmente persuasi, che col Battesimo de' Cristiani si sarebbero i loro piccoli figli liberati da le malattie, e dalle vessazioni de' cattivi spiriti, che sono arrivati a minacciare la morte ai Sacerdoti Cattolici, che essendo consapevoli dell' intenzione degli offerenti, non volevano conferirglielo. Il Navarro *nel suo consiglio 3. sotto il titolo del Battesimo* rispose, non potersi in questo stato di cose conferire il Battesimo all' adulto, che ha l'uso della ragione, ma bensì all' infante, che è senza l'uso predetto: Altri malamente furono di sentimento, che, per isfuggire la morte, poteva ai predetti tutti darsi il Battesimo, servendosi della materia, e non adoperando le parole della forma. Ma ciò fu riprovato dalla Congregazione del Sant' Offizio tenuta avanti il Papa *nel giorno 6. di Settembre del 1625. Sacra Congregatio Universalis Inquisitionis habita coram Sanctissimo, relatis literis Episcopi Antibarensis, in quibus supplicabat pro resolutione infrascripti dubii: An, cum Sacerdotes coguntur a Turcis, ut baptizent eorum filios, non ut Christianos efficiant, sed pro corporali salute, ut liberentur a fœtore, comitiali morbo, maleficiorum periculo, & Lupis, an in tali casu possint saltem ficte eos baptizare, adhibita Baptismi materia sine debita forma? Respondit negative, quia Baptismus est janua Sacramentorum, ac protestatio Fidei*, nec

Verricello de Apostolicis Missionibus tit. 5. ad verb. Baptismus quæst. 119. Neque hoc loco prætermittendum est, vigesimam nonam inter propositiones ab Innocentio XI. damnatas die 2 Martii 1679. esse hujusmodi. *Urgens metus gravis est justa causa Sacramentorum administrationem simulandi.*

Conferri ne queat Baptismus, quum adest periculum perversionis.

22. Si tamen mortis discrimen absit, omnibus hæc opinio insedisse videtur, Baptismum conferre nefas esse, cum dubitari prudenter possit, id futurum, ut baptizatus tractu temporis a Catholica Religione desciscat; quod quidem experientia docet plerumque iis infantibus evenire, qui a Parentibus infidelibus oblati, ut ab infirmitate aliqua baptismo liberentur, postea vero in eorum educationem, ac potestatem revertuntur. Hoc idem comprobat suffragio suo. *Castrus Palaus tom. 4. suorum operum Moralium tract. 19. disput. unic. punct. 6 num. 11. Cardinalis Albizi de inconst. in fid c. 33. n. 47 Verricellus de Apostolicis Missionibus titul. 6. quæst 113. n. 8.* Hinc vero id sequitur, quod si baptizatus infans non ad Parentes infideles rediret, sed Christiano cuipiam committeretur, is baptizari deberet, etiamsi non a Parentibus oblatus esset, ut Catholicus evaderet, verum ut ab ægritudine, ac morbo aliquo servaretur. Apposite ita concludit Azorius *institut. moral. par. 1 lib. 8. c. 25. quæst. 6. Ex quo perspicuum est, ejusmodi infantes jure donari, & ablui Baptismo posse, quoties commoda occasio obtulerit a patria eos jure, & potestate liberandi.*

23. Negari profecto nequit grave perversionis periculum in hac materia rem esse maximi momenti. Episcopus Quebec alias significavit, barbarorum aliquot, etiamsi Christianæ militiæ adscriptos, nullum Religionis specimen exhibere; hoc enim habent in more positum, ut statim ac filius nascitur, eum Christianis offerant baptizandum, is vero ubi adolevit, a Religionis nostræ sanctimonia abhorret, parentum scilicet exemplo edoctus. Quare non sine causa prædictus Episcopus postulavit, iis ne infantibus Sacramentum esset baptismatis conferendum? Huic petitioni diligenter expensæ in Congregatione Sancti Officii habita die 3. Maji 1703 responsum fuit, Baptismum conferre infantibus non licere, qui filii Infidelium essent, atque in eorum potestate mansuri. Hoc tamen decretum eos excepit pueros, qui gravissime ægrotantes vita periclitarentur: *Non licere, si sint filii infidelium, & in potestate eorum relinquendi: secluso tamen mortis imminentis periculo.* Licere autem, si filii quidem barbarorum sint, sed jam Christi militum, dum tamen, aut a viris Apostolicis illic degentibus, aut ab ipsis Parentibus, de Sanctæ Religionis præceptis, ac mysteriis, edoceantur, cum adoleverint. *Licere vero, si sint filii barbarorum baptizatorum, curandum tamen per Missionarios, ac per ipsosmet eorum parentes, ut, cum ad annos discretionis pervenerint, a se, vel ab aliis instruantur, præsertim in illis regionibus, si non prævideatur in promptu ad futuros Ministros Evangelicos, qui in hoc parentum commode supplere possint defectum.* In Servia audivimus pauperculas esse Christianas mulieres invito cum Turcis matrimonii vinculo copulatas, quæ cum filium pariunt, eum Sacerdotibus offerre solent, ut baptizetur. Idcirco postulatum fuit, qui debeant in casu hujusmodi sese gerere Sacerdotes. De hac re decretum habetur in nostro Bullario *num. 89. §. 8. num. 304.*, ubi apparet, conferendum esse baptismum, si constet, mortem oblato puero imminere: *Istarum vero filios, quos Parochis baptizandos exhibent, ubi eorum vitæ periculum imminere videatur, Sacro lavacro abluere prædicti Parochi minime dubitent, admonitis matribus, ut, si convaluerint, ipsos in Christiana Religione educare sedulo curent.* Si nullum adsit vitæ periculum, certa regula generalis statuta non est, cum oporteat diligenter omnes expendere circumstantias, & præsertim, *vel eos in Evangelicæ legis, & fidei cultu perseveraturos, vel Christiana educatione ab ejusmodi matribus fraudatos, Mahometani patris impietatem secuturos esse.* Si Sacerdotes, postquam pie, & religiose hoc negotium Deo commendaverint, æquum, bonumque existi-

ment,

nec ullo modo fingi potest. Tal risoluzione è stampata nel Verricello *de Apostolicis Missionibus al tit.* 15. *nella parola Baptismus, alla quæst.* 119. E la ventesima nona fra le Proposizioni condannate dalla sa. mem. d' Innocenzo XI. *ai* 2. *di Marzo* 1679. è la seguente: *Urgens metus gravis est justa causa Sacramentorum administrationem simulandi*.

22. Prescindendo poi dalla circostanza del pericolo di morte, sembra esser comune l'opinione, non doversi conferire il battesimo, ogni qual volta si può temere, che il battezzato sia col tratto del tempo per abbandonare la Santa Religione, il che pur troppo per lo più succede in quegl' infanti, che offerti dai loro genitori Infedeli, acciò siano liberati col Battesimo da qualche infortunio, ad essi si riconsegnano, e ritornano nelle loro mani, sotto la loro educazione. Così la discorrono il Castro Palao *nel tom.* 4. *delle sue opere Morali al tratt.* 19. *disput. unic. pun.* 6. *num.* 11. il Cardinal Albizi *de Inconstantia in Fide al c.* 33. *n.* 47. il Verricello *de Apostolicis Missionibus ad tit.* 6. *quæst.* 113. *sotto il n.* 8. dal che poi deriva, che, se si dasse il caso, che il battezzato infante non dovesse restituirsi al genitore Infedele, ma darsi sotto la custodia di persona Cristiana potrebbe ad esso darsi il Battesimo, ancorchè non fosse stato offerto dal padre per farlo Cristiano, ma per liberarlo da qualche malattia, o per altro fine temporale; come molto a proposito conchiude l' Azorio *Instit. Moral. alla part.* 3. *lib.* 8. *cap.* 25. *quest.* 6. *Ex quo perspicuum est, ejusmodi infantes jure donari, & ablui Baptismo posse, quoties commoda occasio se se obtulerit a patrio eos jure, & potestate liberandi*.

Non si deve conferire il Battesimo, allorchè vi è pericolo della perversione.

23. Non può negarsi, che il grave pericolo della perversione non sia un gran punto per l'effetto, di cui si tratta. Il Vescovo di Quebec altre volte espose, che alcuni di que' barbari benchè battezzati non esercitavano verun atto di religione, ma che, subito che avevano un figlio, lo portavano acciò fosse battezzato, e che i loro figli battezzati, quando erano fatti adulti, vivevano senza religione, secondo l' esempio cattivo de' loro genitori; e chiese, se ai predetti infanti poteva conferirsi il Battesimo; ed esaminatasi la domanda nella Congregazione del Sant' Officio tenuta *ai* 3. *Maggio del* 1703 si rispose, che ciò non era lecito, quando gl' Infanti erano figli d' infedeli, e dovevano restare nelle loro mani; quando però non vi fosse stato il pericolo di morte: *Non licere, si sint filii Infidelium, & in potestate eorum relinquendi; secluso tamen mortis imminentis periculo*: esser però lecito, se siano figli di barbari, ma già battezzati; lasciando poi a carico de' Missionarj, ed anche de' loro genitori, il dovergli istruire nella Santa Religione, quando fossero arrivati agli anni della discrezione: *Licere vero, si sint filii barbarorum baptizatorum; curandum tamen per Missionarios, ac per ipsosmet eorum parentes, ut, cum ad annos discretionis pervenerint, a se, vel ab aliis instruantur, præsertim in illis regionibus, si non prævideatur in promptu adjuturos Ministros Evangelicos, qui in hoc parentum commode supplere possint defectum*. Nella Servia, ci fu esposto, esservi alcune povere donne Cristiane, loro mal grado con nome di Matrimonio viventi in contubernio co' Turchi, e che nascendo loro qualche figliuolo, lo portano ai Sacerdoti, acciò sia battezzato; ed in oltre fu domandato, come in questo caso dovevano regolarsi i Sacerdoti. Sopra ciò la risposta è registrata *nel nostro Bollario al num.* 89. §. 8. *num.* 304. ed è, che si conferisca il Battesimo, se il battezzando è in pericolo di vita: *Istarum vero filios, quos Parochis baptizandos exhibent, ubi eorum vitæ periculum imminere videatur, sacro lavacro abluere prædicti Parochi minime dubitent, admonitis matribus, ut, si convaluerint, ipsos in Christiana Religione educare sedulo curent*: e che, fuori del pericolo della vita, non davano veruna regola generale; avvegnachè fosse d' uopo il considerare le circostanze, la principale delle quali era il vedere, *vel eos in Evangelicæ Legis, & Fidei cultu perseveraturos, vel Christiana educatione ab ejusmodi matribus fraudatos, Mahometani patris impietatem secuturos esse*: e che, se dopo aver fatte orazioni al Signore, avessero i Sacerdoti creduto ben fatto il dare

 il

ment, prædictos infantulos baptizare, id quidem facerent, matres tamen enixe admonerent de Christiana Religione sedulo edocendi.

24. Nos certe ignoramus, accidisse, ut Pater aliquis Hebræus Romæ, aut alibi infantem obtulerit Sacris Baptismi aquis tingendum, non quod eum cuperet Christianum fieri, sed a morbo aliquo liberari. Hoc si unquam eveniat; S. Augustini sententia, nempe pravam parentum intentionem baptismati non obesse rite collato, præ oculis habita; & conjunctim communi opinione considerata, in hoc casu baptismum minime negandum esse, dum nullum sit periculum perversionis, quod sane est maximum, si baptizatus in Infidelium potestatem sit rediturus; prudentum certe judicio rite lustrari deberet infans, & Christianis tradi, ut probe educatus, ætate, & sapientia coram Deo proficeret; hoc autem si diligenter fieret, ut semper post Baptismi Sacramentum deceret, nullum esset periculum perversionis; quod vitari non potest, si Patri Hebræo filius restituatur; atque hoc pacto omnis etiam difficultas tolleretur, quæ sæpissime in causa fuit, cur responsio categorica Missionariis negata sit enixe postulantibus, liceret ne Baptismum conferre Infidelium Infantibus Sacro Fonte oblatis, non pietatis, non religionis causa, sed rerum temporalium caducarumque cupiditate. *Vid. Card. Albizi cit. cap. 33. de Inconstant. in Fide num. 47.*

25. Satis abunde diximus non solum de primo hujus partis capite, utrum nempe, invitis Parentibus, Hebræi infantuli baptizari possint: Verum etiam de secundo, an casus unquam contingat aliquis, in quo id æque licitum sit, ac decorum; ad tertium nunc accedimus, Baptismum videlicet Hebræis infantibus impertitum, cum fas non sit, ratumne, an vero irritum haberi debeat.

III An Baptisma etiam in casibus non licitis collatum, validum sit.

26. Nulla de hac re inter S. Thomam, & Scotum dissensio est, cum non in eam sententiam disputaverint, utrum Baptismus Hebræis infantibus sine Parentum consensu conferri valide possit, verum an licite; ut prudenter animadvertit Cardinalis Lauria egregius Scotista *in tom. 1. lib. 4. sententiarum disp. 14. art. 5. num. 58. Et nota, quod sermo non est de posse valido, quia si baptizarentur, certum est, remanere baptizatos; sed de posse licito, idest, an licite fiat, si baptizentur.* Durandus *in 4. sent. dist. 4 quæst. 7. art. 13.* contendens irritum baptismum esse sine consensu saltem interpretativo illius, qui baptizatur, ideo si hoc Sacramentum Hebræorum, aut Infidelium filiis, invitis Parentibus, impertitum fuerit; illud esse irritum omnino existimat, ea ratione ductus, quod Infantulis non aliam, quam Parentum voluntas sit, quæ si desideretur, omnis deest voluntas, cujus necessitas est sane maxima, Baptisma ut validum habeatur. Verum hæc Durandi opinio singularis nunquam aut plausum, aut existimationem nacta est; quod revera constet Baptismum esse ratum, ac validum, quotiescumque Baptizantis voluntas cum forma, & materia necessaria accedat. Quamobrem Durandi sententiam Suarez falsam, Cajetanus a ratione alienissimam esse affirmant. Præfati argumenti, validitatem Baptismi collati sine consensu Patris contra Durandum comprobantis, Silvius auctor est, doctissimus S. Thomæ sectator *in 4. tom. in 3. part. S. Thomæ quæst. 68 art. 10. Si Filiis quorumcumque Infidelium conferatur Baptismus, erit validus etiamsi Parentes sint inviti, quia subjectum est capax, & Minister cum debita intentione adhibet ei materiam, & formam. Nihil autem aliud requiritur, ut Baptisma parvulorum teneat, nam intentio Parentum est impertinens.* Et Frassen eximius Scotista *tom. 10 sui Scoti Academici tract. 10. disp. 1. art. 2. quæst. 3.* Durandi sententiam refellens, & ejusdem argumento, hoc est, in Baptismo Infantium voluntatem deesse, si Parentum vel offerentium voluntas desit, respondens admonet, Ecclesiæ voluntatem semper inesse. *Quid si nullus offerat, sed solus Minister baptizet? Recte intelligitur respondere tota Mater Ecclesia, quæ in Sanctis est, quia tota omnes, tota singulos parit per voluntatem Ministri, suo, & Christiani nomine baptizantis.* Quæ quidem responsio Sancti

Aii

il Battesimo ai predetti infanti, non lasciassero d'inculcare alle madri la grave obbligazione, che hanno, d'allevarli nella Cristiana Religione.

24. Non è che sia, almeno a nostra notizia, succeduto il caso, che qualche Padre Ebreo abbia qui in Roma, o ne' paesi a Noi cogniti, offerto qualche suo infante al Battesimo, non per farlo Cristiano, ma per liberarlo da qualche malattia: ma quando mai succedesse, unendo la massima di Sant' Agostino, che la prava intenzione dell'offerente non guasta il Battesimo amministrato nelle dovute forme, colla comune opinione, che non debba tralasciarsi in queste circostanze di conferire il Battesimo, quando cessi il pericolo della perversione; che pur troppo v'è, quando il battezzato dee ritornare nelle mani dell'Infedele; ciascheduno ben vede, che l'infante dovrebbe battezzarsi, e che facendone consegna ai Cristiani per essere educato nella Santa Religione, (come sempre dee farsi, dopo che si è conferito il Battesimo) sarebbe levato l'inconveniente della temuta perversione, che vi sarebbe, se si restituisse al padre Ebreo; e sarebbe anche tolta di mezzo la grave difficoltà, per cui più volte si è tralasciato di dare risposta categorica ai Missionari, quando richiedevano, se dovevano dare il Battesimo agl' infanti offerti dagl' Infedeli al Battesimo, non per motivo di Religione, ma per cause, e motivi temporali, come può vedersi appresso il Cardinale Albizi *nel cit. cap. 33. de Inconstantia in Fide sotto il num.* 47.

25. Ci sembra d'aver detto quanto basta non meno sopra il primo punto, se senza il consenso de' loro genitori possano gl' infanti Ebrei essere battezzati, che sopra il secondo, se vi siano casi, ne' quali ciò possa essere lecito, e doveroso. Per lo che ora tratteremo del terzo punto, in cui deve esaminarsi, se il Battesimo, quando fosse dato agl' infanti Ebrei anche in quei casi ne' quali non è lecito il darlo, ciò non ostante sia valido.

Se il Battesimo dato nei casi illeciti sia valido.

26. Su quest'articolo non vi è discrepanza fra S. Tommaso, e Scoto, non essendo stata la disputa fra di loro, se il Battesimo conferito agl' Infanti Ebrei senza il consenso de' genitori, fosse valido, ma fosse lecito, come ben avverte il Cardinal Lauria bravo Scotista *nel suo tom. 1. sopra il 4. lib. delle sentenze alla disput.* 14 *art.* 5. *sotto il num.* 58. *Et nota, quod sermo non est de posse valido, quia, si baptizarentur, certum est, remanere baptizatos, sed de posse licito, idest, an licite fiat, si baptizentur*. Il Durando fu quello, che *nel* 4. *delle sentenze alla dist.* 4. *quest.* 7. *num.* 13. sostenendo esser nullo il Battesimo senza la volontà almeno interpretativa di chi lo riceve, ha preteso, esser nullo il Battesimo dato a' figli d'infantile età degli Ebrei, e degl' Infedeli, senza il consenso de' loro genitori; non avendo essi altra volontà, che quella de' predetti, e mancando ogni volontà, quando non v'è quella de' genitori. Ma questa particolar opinione del Durando non ha mai avuto verun applauso, o credito; non potendosi dubitare della validità del Battesimo, quando vi è intervenuta la volontà di chi lo conferisce, e sono intervenute la dovuta materia, e la dovuta forma: per lo che il Suarez qualifica la detta sentenza per falsa, ed il Gaetano per irragionevole. L'argomento riferito poc'anzi per la validità del Battesimo dato all'infante Ebreo senza il consenso de' genitori, contra l'opinione del Durando, è del Silvio bravo Tommista *nel* 4. *tom. sopra la* 3. *part. di S. Tommaso alla quest.* 68. *art.* 10. *Si filiis quorumcumque Infidelium conferatur Baptismus, erit validus, etiamsi parentes sint inviti, quia subjectum est capax, & Minister cum debita intentione adhibet ei materiam, & formam. Nihil autem aliud requiritur, ut Baptisma parvulorum teneat; nam intentio parentum est impertinens*. Ed il Frassen valente Scotista *nel tom.* 10 *del suo Scoto Accademico al trat.* 10. *disp.* 1. *art.* 2. *quest.* 3. impugnando pure l'opinione del Durando, e rispondendo ai di lui argomento, che non vi è volontà nel Battesimo de' fanciulli, quando non vi è quella de' genitori, o degli offerenti; avverte, che vi è sempre la volontà della Chiesa: *Quid, si nullus offerat; sed solus Minister baptizet? Recte intelligitur respondere tota Mater Eccle-*

sia;

Augustino auctoritatem debet, qui in memorata epistola ad Bonifacium sic scribit: *Offeruntur ad percipiendam spiritalem gratiam non tam ab eis, quorum gestantur manibus, quam ab universa societate Sanctorum, atque fidelium. Ab omnibus namque offerri recte intelliguntur, quibus placet quod offerantur, & quorum sancta, & individua charitate ad communionem Sancti Spiritus adjuvantur. Tota ergo Mater Ecclesia, quæ in Sanctis est, pueros gestat, & offert, quia tota omnes, tota singulos offert.*

27. Argumentis per se clarissimis, tantorumque auctoritate hominum corroboratis alia addere supervacaneum ducimus: quædam vero Congregationum responsa in medium proferre nullo modo non possumus, inter quæ primo loco afferemus illud Congregationis Sancti Officii *habita die* 30. *Martii* 1638. *Circa Baptismum datum parvulæ puellæ annorum trium circiter filiæ Hebræorum a Faustina Christiana, invitis Parentibus, Eminentissimi Domini censuerunt, parvulam puellam esse vere baptizatam, concurrente materia, forma, & intentione; Baptismum probari unico teste; & quamvis filii Hebræorum non possint invitis parentibus baptizari, si tamen de facto baptizentur, valere Baptismum, & characterem imprimi, & filiam baptizatam penes Christianos alendam; mulierem baptizantem acriter monendam, ut in posterum caveat a similibus; notificandum vero populo, non licere invitis parentibus filios Hebræorum baptizare, quia licet finis sit bonus, media non sunt licita præsertim stante Bulla Julii III imponente pœnam mille ducatorum, & suspensionem baptizantibus filios Hebræorum invitis parentibus.* Ante hanc resolutionem alia extat *die* 3. *Martii* 1639., cujus hæc sunt verba: *Quæritur, an infantulus filius Judæi a Nutrice Christiana battizatus inscio patre Hebræo, sit vere baptizatus, & hujusmodi baptismate teneatur, & apud quem debeat infantulus educari? Respondetur, infantulum esse vere baptizatum, Baptismumque esse validum, eumdemque educandum penes Christianos, a quibus instruatur, & cum pervenerit ad usum rationis, posse cogi ad perseverantiam in Fide Catholica, eidemque providendum a patre, si habeat in bonis, sin minus in necessariis ad minus ad sustentationem.* Conveniunt aliæ quoque ejusdem Congregationis resolutiones, quarum altera emanavit *die* 23. *Decembris* 1698., altera die 8. Martii 1708., & a Leone *in suo Thesauro Fori Ecclesiastici part.* 4. *cap.* 4. *n.* 8. alia huic similis producitur in Congregatione Concilii habita in causa Fossani, quæ tamen cum registris conferri non potuit.

IV. Quid faciendum, quando Infantes Hebræi baptizandi exponuntur, vel fuisse baptizatos notitia habetur.

28. Nihil aliud nunc restat, ut primæ parti finis imponatur, quam exponere, quid sit faciendum, cum infantes Hebræi aut baptizandi offerantur, aut compertum sit, eos jam fuisse sacro baptismate initiatos, demum quomodo probari possit eosdem aquis salutaribus fuisse rite lustratos; quæ postrema sunt hujus primæ partis capita, & quorum explicationem paucis expedimus.

29. Nihil hoc cum iis infantibus nobiscum est, qui vel ad sacrum fontem ab iis feruntur, quibus id faciendi jus esse constat, vel qui juxta sacrarum legum vim, invitis, licet, reluctantibusque parentibus, sunt baptizandi, ut ante demonstravimus: de his, inquam, infantibus nullus hic sermo est, quoniam patet, omnino esse ad sacrosanctum regenerationis lavacrum elevandos. Ad eos itaque spectat hic sermo noster, qui baptismo neque a parentibus, neque ab aliis qui jus in eos habeant, offeruntur, sed ab aliquo nullam habente auctoritatem. De iis præterea agitur, quorum casus non comprehenduntur sub ea dispositione, quæ sinit Baptismum conferri, etiamsi majorum consensus desit: hoc quidem in casu baptizari non debent, sed ad illos remitti, quorum in potestate ac fide sunt legitime constituti. Quod si jam sacramento initiati essent, aut detinendi sunt, aut ab Hebræis parentibus recuperandi, tradendique Christifidelibus, ut ab illis pie, sancteque informentur; hic enim Baptismi licet illiciti, tamen veri, validique, effectus est. Ex quibusdam paulo ante citatis resolutionibus hoc eruitur, quibus accedit Concilii Toletani quarti textus expositus *in Can. Judæor. dist.* 26. *quæst.* 1. *Judæorum filios,*

sia, quæ in sanctis est, quia tota omnes, tota singulos parit, per voluntatem Ministri, suo, & Christi nomine baptizantis. E questa risposta è originale di S. Agostino, che nella sopraccitata lettera a Bonifazio così scrive: *Offeruntur ad percipiendam spiritualem gratiam non tam ab eis, quorum gestantur manibus, quam ab universa societate Sanctorum, atque Fidelium. Ab omnibus namque offerri recte intelliguntur, quibus placet quod offerantur, & quorum sancta, & individua charitate ad communionem Sancti Spiritus adjuvantur. Tota ergo Mater Ecclesia, quæ in sanctis est, pueros gestat & offert, quia tota omnes, tota singulos offert*.

27. Dopo così evidenti ragioni, appoggiate anche all'autorità d'uomini tanto gravi, resta superfluo il farne cumulo d'altre; ma non possiamo dispensarci dal portare alcune risoluzioni delle Congregazioni, fra le quali ve n'è una della Congregazione del S. Officio *dei 20. di Marzo del 1638. Circa Baptismum datum parvulæ puellæ annorum trium circiter, filiæ Hebræorum, a Faustina Christiana invitis parentibus, Eminentissimi Domini censuerunt, parvulam puellam esse vere baptizatam, concurrente materia, forma, & intentione, Baptismum probari unico teste; & quamvis filii Hebræorum non possint invitis parentibus baptizari, si tamen de facto baptizentur, valere Baptismum, & characterem imprimi, & filiam baptizatam penes Christianos alendam; mulierem baptizantem acriter monendam, ut in posterum caveat a similibus; notificandum vero populo, non licere invitis parentibus filios Hebræorum baptizare, quia licet finis sit bonus, media non sunt licita, præsertim stante Bulla Julii III. imponente pœnam mille ducatorum & suspensionem baptizantibus filios Hebræorum invitis parentibus*. Prima di questa risoluzione se ne ritrova un'altra *dei 3. Marzo del 1633* ed eccone le parole: *Quæritur, an infantulus filius Judæi a nutrice Christiana baptizatus, inscio patre Hebræo, sit vere baptizatus, & hujusmodi Baptismate teneatur, & apud quem debeat infantulus educari? Respondetur infantulum esse vere baptizatum, Baptismumque esse validum, eumdemque educandum penes Christianos, a quibus instruatur, & cum pervenerit ad usum rationis, posse cogi ad perseverantiam in Fide Catholica, eidemque providendum a patre si habeat in bonis, sin minus in necessariis ad minus ad sustentationem*. Concordano altre risoluzioni della stessa Congregazione, una *de' 23. Decembre 1698*. e l'altra degli *8. Marzo 1708*. e dal Leone *nel suo Tesoro del Foro Ecclesiastico alla part. 4. cap. 4 n. 8.* si porta una consimile risoluzione della Congregazione del Concilio in una causa di Fossano, la quale però da Noi non si è potuta rincontrare ne' Registri.

IV Che debba farsi, quando si portano gl'Infanti Ebrei per esser battezzati, o si ha notizia d'esser già stati battezzati.

28. Non restano per compimento della prima parte, che due punti; cioè il quarto, che debba farsi, quando gl'infanti Ebrei si portano per esser battezzati, o si ha notizia d'essere già stati battezzati; e l'ultimo, in qual modo si provi, che il Battesimo sia loro stato conferito: dai quali ci spediremo brevemente.

29. Non si parla di quegl'infanti, che sono offerti da chi ha il gius d'offerirli per essere battezzati; nè tampoco da quegl'infanti Ebrei, che secondo la disposizione delle sacre Leggi debbonsi battezzare, ancorchè vi sia il dissenso de' loro genitori, come di sopra si è dimostrato: imperocchè in ciascuno dei detti casi, è cosa chiara, che debbano essere battezzati. Parlasi di quegl'infanti Ebrei, che sono offerti al Battesimo non dal loro genitore, nè da altri che abbia gius sopra di loro, ma da una persona terza, che non ha tal qualità; ed in oltre di quegl'infanti, i casi de' quali non sono compresi sotto la disposizione, che permette di dar il Battesimo ai medesimi, benchè vi sia il dissenso de' loro maggiori: ed in tale stato delle cose non debbono essi essere battezzati, ma debbono esser rimandati a quelli, sotto la potestà de' quali sono legittimamente costituiti. Che se poi fossero stati battezzati, debbono essi o esser ritenuti, o esser ricuperati dalle mani degli Ebrei, facendone la consegna a' Cristiani, acciò gli allevino cristianamente, e questo è l'effetto del Battesimo valido, benchè illecito. Ciò vien dedotto ed accennato in alcune risoluzioni poc'anzi citate, alle quali può aggiungersi il testo del Concilio

To-

vel filias, ne parentum ultro involvantur erroribus, ab eorum consortio separari decernimus, deputatos aut Monasteriis, aut Christianis viris, aut mulieribus Deum timentibus, ut sub conversatione cultum Fidei discant; atque in melius instituti tam in moribus, quam in Fide proficiant. Si autem postquam adoleverint, suo ipsi infortunio Catholicam Fidem deseruerent, & Hebræorum ritibus adhærerent, contra eosdem legibus utendum esset, ut contra Hæreticos, juxta Decretalem Bonifacii VIII *in Cap. Contra, de Hæreticis, in sexto: Contra Christianos, qui ad ritum transierint, vel redierint Judæorum, etiamsi hujusmodi redeuntes, dum erant infantes &c. baptizati fuerunt, erit tanquam contra Hæreticos, si fuerint de hoc confessi, aut per Christianos, seu Judæos convicti &c. procedendum.*

30. Dura nonnullis hæc sententia visa est, qui eamdem ut minus asperam facerent, existimarunt fas esse, puerulos Judæis parentibus restituere, dummodo ipsius parentes cautione, aut fidejussione data, ingenue spondeant, ab se filios, vix cum ad convenientem ætatem pervenerint, Christifidelibus restituendos, nec quidquam contra fidem Catholicam edocendos. Ita opinatus est Calderinus *in suo Consil. 3. de Judæis*, quem sequutus est Graffius *in suis decis. cas. conscien. part. 2. lib. 2. c. 23. n. 23.* Verum hæc Calderini sententia a cæteris omnibus erroris insimulata fuit, ut Afflict. *decis. n. 13.* Sperel. *decis. 1. num. 42.* Sessa *de Judæis cap. 55. & n. 64.* Piton. *Discept. Eccles. p. 4. discept. 146. dub. 3. & num. 33.* Card. Albizi *de Inconst. in fide cap. 11. num. 33. Et vere scio in hac Sacra Congregatione*, loquitur de Congregatione S. Officii, *sententiam Calderini in erroneam fuisse rejectam.*

V. Quomodo probetur Baptismum collatum fuisse Infanti.

31. In quibusdam præfatis resolutionibus innuitur, eum, qui Hebræorum filios sine parentum consensu Baptismo lustrare ausus fuerit, exceptis iis casibus, in quibus hoc liceat, eum, inquam, pœna mulctandum esse; Baptismum autem unius testimonio comprobari. Ut primæ parti hujus nostræ instructionis extrema manus accedat, nihil aliud restat, quam prædictarum resolutionum judicium confirmare, & quidquid in iisdem continetur, nostra quoque sententia stabilire. Baptizantis mentem esse sanctam, rectamque non dubitamus; modus autem omnino illicitus habendus est; & ea quicumque facit, quæ Ecclesia fieri vetat, pro Judicis prudentia mulctari debet, pœna scilicet aut mitiori, vel severiori, juxta circumstantias. Additur etiam, qui infantes Hebræorum liberos baptizare solent, eos plerumque aut laicos, aut mulieres esse; quod neutris liceat, nisi necessitas interfuerit, ut videri potest *in Can. ad limina 30. quæst. 2. in Can. Sanctum, in Can. in necessitate de Consecr. dist. 4. in Conc. Flor. Armen. instruct. In casu autem necessitatis non solum Sacerdos, vel Diaconus, sed etiam laicus, vel mulier, imo etiam Paganus, & Hæreticus baptizare potest*. Hoc etiam in trigesimo octavo Concilii Illiberitani Canone statutum est, *peregre navigantes, aut si Ecclesia in proximo non fuerit, posse fidelem, qui lavacrum suum integrum habet, nec sit bigamus, baptizare in necessitate.* Et quamvis Petavius *in not. ad Sanctum Epiph. pag. 431.* miretur, Concilium, etiamsi necessitas interfuerit, bigamis, ne quemquam baptizent, interdicere; *ergo ne a bigamis baptizari in tanta necessitate non licuit?* Mendoza tamen, & Albaspineus ajunt, in Canone quemquam baptizari a bigamis interdici, cum plures adsint rei conficiendæ magis idonei, quod Catholicus Ethnico, laicus autem non bigamus jure sit bigamo anteponendus. Jam vero baptismati comprobando unius sufficere testimonium, vetus Jurisperitorum axioma est; ut videtur in Glossa *Cap. Nuper, ad verbum: nisi juratus, de testibus & attestationibus. Quandoque tamen bene creditur uni, quando non fit præjudicium alicui; puta utrum aliquis fit baptizatus, vel utrum esset Ecclesia consecrata, & ubi quis vult probare se egisse pœnitentiam per Confessorem suum. Et in Can. Placuit, in verbo: testentur, de Consecrat. dist. 4. Creditur ergo testimonio unius in Baptismo, & in Consecratione Ecclesiæ.* Hoc tamen intelligendum est, dummodo testi aut mari, aut fœminæ, fides adhiberi prudenter possit, ut idem si testatur qui baptizavit; hic siquidem se ipsum asserens Baptismum Hebræo infantulo ministrasse, non rem modo ab se gestam,

sed

Toletano quarto riferito *nel Can. Judæorum*, *alla dist.* 26. *quæst.* 1. *Judæorum filios, vel filias, ne parentum ultro involvantur erroribus, ab eorum consortio separari decernimus, deputatos aut Monasteriis, aut Christianis viris, aut mulieribus Deum timentibus, ut sub conversatione cultum Fidei discant, atque in melius instituti tam in moribus, quam in Fide proficiant*. E se cresciuti per loro disgrazia abbandonassero la Fede Cristiana, e ritornassero all' Ebraismo, si dovrebbe procedere contra di loro, come contra gli Eretici, giusta la Decretale di Bonifazio VIII. *nel Cap. Contra, de Hæreticis, in sexto: Contra Christianos, qui ad ritum transierint, vel redierint Judæorum, etiamsi hujusmodi redeuntes, dum erant infantes &c. baptizati fuerunt, erit tanquam contra Hæreticos, si fuerint de hoc confessi, aut per Christianos seu Judæos convicti &c. procedendum*.

30. Dura ad alcuni è sembrata la predetta asserzione, e per renderla più agevole, hanno pensato, che dandosi dai genitori Ebrei una sicurtà di restituire i figli, giunti che fossero ad un'età competente, obbligandogli alla Fede Cristiana, se gliene potrebbe fare la consegna. Così opinò il Calderino *nel suo consiglio* 3. *de Judæis*, a cui anche aderì il Graffi *nelle sue Decisioni de' casi di coscienza alla part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 23. *num.* 23. Ma l'opinione del Calderino è stata come erronea rigettata da tutti gli altri: Afflict. *decis.* 151. *n.* 13. Sperel. *decis.* 1. *num.* 42. Sessa de *Judæis cap.* 35. e specialmente *al num.* 64. Piton. *Discept. Eccles. part.* 4. *discept.* 146. *dub.* 3. e specialmente *al num.* 33. Cardinale Albizi *de Inconstantia in Fide al cap.* 11. *num.* 33. *Et vere scio in hac Sacra Congregatione*, parla della Congregazione del S. Officio di Roma, *sententiam Calderini uti erroneam fuisse rejectam*.

31. In alcune risoluzioni pure di sopra riferite vien accennato, che chi ardisce di battezzare i figli Ebrei senza il consenso de' loro genitori, fuori di quei casi, ne' quali ciò è permesso, deve esser punito, e che il Battesimo si prova col testimonio d'un solo. Per compimento della prima parte di questa Istruzione altro non resta, che rimetterci alle predette risoluzioni, confermando, quanto in esse si contiene. Chi battezza si può credere, che lo faccia per buon fine; ma il modo è illecito; e facendo quello, che la Chiesa non vuole che faccia, deve essere severamente punito con una pena arbitraria al Giudice, che dovrà o accrescerla, o sminuirla, secondo le circostanze. Si aggiugne, che chi per lo più battezza i predetti infanti Ebrei, è un laico, o pure una donna, il che nè all'uno nè all'altra è permesso, se non in caso di necessità, come può vedersi *nel Can. Ad limina* 30. *quæst.* 1. *nel Can. Sanctum, nel Can. In necessitate, de Consecratione alla dist.* 4. nell Istruzione degli Armeni del Concilio Fiorentino: *In casu autem necessitatis non solum Sacerdos, vel Diaconus, sed etiam laicus, vel mulier, immo etiam Paganus, & Hæreticus baptizare potest*. Ciò pure fu anche stabilito *nel Can.* 38. del Concilio Illiberitano: *Peregre navigantes, aut si Ecclesia in proximo non fuerit, posse fidelem, qui lavacrum suum integrum habet, nec sit bigamus, baptizare in necessitate*. E benchè il Petavio *nelle sue Note ad Epifanio alla pag.* 341. si maravigli, come dal Concilio in caso di necessità sia il laico bigamo escluso dal battezzare: *Ergo ne a bigamis baptizari in tanta necessitate non licuit?* Osservano però il Mendoza e l' Albaspineo, doversi intendere, che il Canone parla del caso, in cui vi siano più persone, che possano battezzare; dandosi la precedenza al battezzato sopra il pagano, ed al laico, che non è bigamo, sopra il laico, che è bigamo. E quanto alla prova del Battesimo, che basti un solo testimonio, è antico assioma de' Giuristi, come può vedersi nella Chiosa *nel Cap. Nuper*, nella parola *nisi juratus*, *de testibus & attestationibus: Quandoque tamen bene creditur uni, quando non fit præjudicium alicui; puta utrum aliquis sit baptizatus, vel utrum esset Ecclesia consecrata, & ubi quis vult probare se egisse pœnitentiam per Confessorem suum:* e *nel Can. Placuit*, nella parola *testentur*, *de Consecratione, alla dist.* 4. *Creditur ergo testimonio unius in Baptismo, & in Consecratione Ecclesiæ*: il che però deve intendersi, quando il testimonio, o maschio, o femmina che sia, è persona, che meriti credenza, o pure fosse quella stessa, che ha battezzato: imperocchè atte-

V. come provi esser stato l' Infante battezzato.

stando

sed etiam pœna dignissimam suo ipse testimonio confirmaret. In S. Spiritus Xenodochium, projectorum perfugium, feruntur non raro infantes chartam collo suspensam præseferentes, in qua scriptum legitur jam Baptismum eidem collatum esse. Cum adhuc in minoribus a Secretis Sac. Congregationis Concilii munere fungebamur, Sancti Spiritus Parochus interrogavit, quid sibi agendum esset in hujusmodi casibus? Proposita quæstio fuit in Congregatione *die 18. Decembris 1723. ut declarat Thesaurus resolut. tom. 2. pag. 412. die autem 15. Januarii 1724.* ita rescriptum fuit: Si non lateret, qui chartulam scripserat, eidemque fides tuto præstari posset, tunc infantem ut baptizatum habendum esse, ac ne Baptismo quidem initiandum *sub conditione*, ut aperte liquet *in tom. 3. præfati Thesauri pag. 2.*

Secunda Pars.

De Baptismo Judæorum adultorum.

Quando adultus dici possit.

32. Hæc sunt, quæ breviter exponenda censuimus quoad primam partem ad Hebræorum infantes unice pertinentem: Itaque ad secundam descendimus, sermonem de Hebræis adultis, ac ratione pollentibus habituri. Atque ut ordine utamur, & claritate, differemus primo de iis, qui ultro Baptismum petunt, tum de iis, qui jam baptizati ad Ecclesiam se conferunt. Verum in primis constituendum est, quænam plerumque ea ætas sit, in qua Hebræus sponte Baptismum expetens, non infans, sed sui compos censendus est, & quodammodo adultus, atque hac quidem in re duos Jurisperitos, licet haud indoctos, cavere necesse est; Nattam scilicet *in consil. 454. lib. 2.* & Bursat. *in consil. 231. lib. 3.* quibus in casu, de quo agitur, necessaria videtur duodecim annorum ætas; id autem perperam quibusdam decretis probant æque antiquis, ac antiquatis. Hac in re consulendus est sedulus, accuratusque Præsul Sperellus *in sua decis. 1. num. 32. & duob. seq.* ubi probat rationis usum ab anno septimo completo inchoari; idemque confirmaturus, præclara quædam in unum collegit Cardinalis Albizi *de inconst. in Fide cap. 11. num. 39* Ricciul. *in tract. de Personis extra gremium Ecclesiæ lib. 2. cap. 33. num. 3.* Zalius *in tract. de Judæis quæst. 2.* Clericat. *de Jurisdict. discor. 18. num. 25.* Sessa *de Judæis cit. cap. 43.* quibus addimus Congregationis Concilii resolutionem, quæ extat *lib. 16. Decretorum pag. 233. a tergo* in quadam causa Vilnæ: *die 16. Julii 1639. Sacra Congregatio Concilii respondit filios Judæorum non esse invitis parentibus baptizandos, donec perveniant ad ætatem legitimam: & tunc, si ipsi consentiant: Ætatem vero legitimam regulariter censeri completo septennio.* Animadvertere opus est illud *regulariter*; nam indicat oportere Præsidem Ecclesiasticum etiam atque etiam considerare, quisnam sit Baptismi petitor, cum possit contingere, ut is etiam non completo septennio sufficienti sit penitus ratione; ideoque baptizandus, invitis licet reluctantibusque parentibus, ut sapienter differit Sotus *in 4. sententiar. dist. 5. quæst. unic. art. 10. dub. 2. Certissima regula est, quod si citra illam ætatem certe constat, puerum Fidei Catechismis instructum satis intelligere, quidnam sit baptizari, & quemadmodum sit professio Christianæ legis, baptizandus est, quoniam ætas ad contrahendum matrimonium lege humana statuitur; Lex autem divina Baptismi neutiquam ab humana dependet.*

33. Si vero de perfecto rationis usu dubitaretur, & Baptismum implorantis capacitas anceps, ac incerta esset, cavendum est ab eorum sententia, qui juxta tritum illud axioma, in dubio nimirum semper possidentis conditionem meliorem esse contendunt, petentem Baptismum ad Hebræos, & ad patrem potissimum, si superstit, necessario remittendum. Cavendum est, inquam, ne quis arbitretur sententiam ejusmodi approbandam, & axioma, cujus dumtaxat est ratio habenda in causa æquali: nulla vero æqualitas intercedit Hebræos inter, atque Christifideles; ac multo minus inter patrem, & filium; quum alter patriæ potestatis jacturam ad breve tempus, damnum nempe levissimum evitaret; ærumnas alter gravissimas provideret, hoc est mortem fugeret sempiternam, cujus periculum certe subiret, regressus ad Infidelium curam, ac sub patriam potestatem. Quare in supradictis casibus sacramentum est

stando questi d'aver battezzato l'infante Ebreo, non solo sarebbe una testimonianza d'un fatto proprio, ma ancora d'un fatto, per cui deve esser punito. Si portano alle volte allo spedale de' projetti in S. Spirito alcuni infanti con una carta al collo, in cui si dice, che sono stati battezzati. Nel tempo, che *in minoribus* eravamo Segretario della Congregazione del Concilio, il Parroco di S. Spirito interrogò, come doveva regolarsi in queste contingenze. Fu proposto il quesito nella Congregazione *dei 18. di Dicembre 1723.* come può vedersi *nel tom. 2. nel Tesoro delle Risoluzioni alla pag. 412.* e *nel giorno 15. di Gennajo 1724.* fu risoluto, che, quando si sapeva chi avea scritta la poliza, e ch' era persona degna di fede, si avesse l'infante per battezzato, e nemmeno se gli desse il Battesimo *sub conditione*, come può vedersi *nel tom. 3. del citato Tesoro alla pag. 2.*

Seconda Parte. Del Battesimo dei Giudei adulti.

32. Ecco quanto abbiamo creduto di accennare in ordine alla prima parte di questa Istruzione, che è ristretta agl'infanti Ebrei. Ora succede la seconda, che appartiene agli Ebrei adulti, cioè che hanno l'uso della ragione. Ed anche in questi desiderando di camminare con chiarezza e distinzione, tratteremo in primo luogo di quelli, che chiedono d'essere battezzati; ed in secondo luogo di quelli, che compariscono dopo essere già stati battezzati. Ma prima d'ogni altra cosa è d'uopo stabilire, quale per l'ordinario sia quell'età, in cui dee supporsi che l'Ebreo, che chiede il Battesimo, non sia infante, ma capace di ragione, ed in una tal quale maniera adulto: nel che fa di mestiere l'avvertire, doversi guardare da due per altro buoni Giuristi, cioè dal Natta *nel consiglio 454. al lib. 2.* e dal Bursato *nel consiglio 231. al lib 3.* che ne' termini, ne' quali siamo, richiedono l'età di dodici anni; appoggiandosi a certi insussistenti antichi decreti. Sul che può vedersi il diligente Monsignore Sperello *nella sua decis. 1. al n. 32. e due seguenti*, che comprova, incominciare l'uso della ragione, compito il settimo anno dell'età: pel quale assunto molte altre belle cose sono radunate dal Cardinale Albizi *de inconstantia in Fide al cap. 11. n. 39.* dal Ricciul. *nel Trattato de Personis extra gremium Ecclesiæ al lib. 2. cap. 33. n. 3.* dal Zasio *nel Trattato de Judæis alla quæst. 2.* dal Clericato *de Jurisdictione alla discordia 18. n. 25.* dal Sessa *de Judæis al cit. cap. 43.* alle quali da Noi aggiungerassi una puntuale risoluzione della Congregazione del Concilio, che è *nel lib. 16. de' Decreti alla pag. 233. a tergo* in una certa causa di Vilna: *Die 16. Julii 1639. Sacra Congregatio Concilii respondit filios Judæorum non esse invitis parentibus baptizandos, donec perveniant ad ætatem legitimam; & tunc si ipsi consentiant: Ætatem vero legitimam regulariter censeri completo septennio.* Si osservi la parola *regulariter*, che dà a divedere, esser d'uopo, che il Superiore Ecclesiastico apra gli occhi, esamini ben bene chi chiede il Battesimo; potendosi dare il caso, che avanti ancora il compimento dell'anno settimo sia il predetto dotato di sufficiente uso di ragione: nel qual caso dovrebbe battezzarsi, non ostante il dissenso de' genitori, come in questi termini ben discorre il Soto *nel 4. delle sentenze alla dist. 5. qu. unic. art. 10. dub. 2. Certissima regula est, quod si citra illam ætatem certe constat, puerum Fidei Catechismis instructum satis intelligere, quidnam sit baptizari, & quemadmodum sit professio Christianæ legis, baptizandus est, quoniam ætas ad contrahendum Matrimonium lege humana statuitur; Lex autem Divina Baptismi neutiquam ab humana dependet.*

Quando possa dirsi adulto.

33. Che se poi restasse qualche dubbio circa il perfetto uso della ragione, e circa la capacità di quello, che domanda il Battesimo, avvertasi a non far capitale della massima di tal uno, che appoggiandosi all' assioma legale, essere in dubbio sempre migliore la condizione di chi possiede, vuole, che nel detto dubbio il battezzando si rimandi agli Ebrei, e molto più al padre, se mai avesse padre; imperocchè la massima legale ha il suo vigore in causa eguale; nè può dirsi eguale la causa degli Ebrei e de' Cristiani, e nemmeno del padre, e del figlio; trattando il il padre di sfuggire un lieve danno, che è quello della patria potestà, per poco tempo; e trattando il figlio d'un gravissimo danno, cioè dell'eterna dannazione, al pericolo della quale resterebbe esposto, se ritornasse a vivere fra gl'Infedeli, o sotto la cura paterna: per lo che nelle sopradette circostanze dee ritenersi chi ha do-

est differendum, sed hoc qui postulat retinendus, ac sic interea informandus, ut idoneus evadat baptismati postmodum suscipiendo.

34. *Suarez in* 3. *part. S. Thomæ tom.* 3. *quæst.* 68. *art.* 10. *disp.* 25. *sect.* 3. *ad fin.* sic scribit: *Ad cognoscendum autem, an pervenerit parvulus ad eum statum, & facultatem usus rationis, utendum est signis, & conjecturis ex experientia desumptis, & hominis prudentis arbitrio judicium ferendum est. Quod si signa non fuerint satis evidentia, tamen rem faciant dubiam, & aliquo modo probabilem, si necessitas non urgeat, expectari potest & debet commodior occasio, & major cognitio.* Magni hujus Theologi auctoritas quidquid supra diximus mirifice probat, Baptismum nempe, donec dubio locus fuerit, protrahendum; adultum vero id temporis a Christifidelibus detinendum procul a Genitoribus, ex his, quæ subjungimus aperte patet. *Cardinalis de Lugo lib.* 5. *respons. moral. ad dub.* 4. hoc Romæ accidisse narrat ætate sua: *Contigit Romæ, ut parvula quædam puella casu inveniretur longe ab Hebræorum domibus, quæ interrogata de suis Parentibus, respondit, se parentes habere Hebræos, & velle fieri Christianam. Conducta ergo ad Catechumenorum domum, parens petiit, filiam sibi restitui, quæ adhuc sui juris non erat, nec rationis compos ad deliberandum de Religione.* Consilium expetitum est sapientissimi Cardinalis, qui postquam diligenter puellam examinasset, dubitavit, an perfecto rationis usu præditam judicaret: *Consultus ergo tunc fui, & examinavi puellam, nec perfectum rationis usum affirmare potui, nec etiam sufficientem negare, sed mansi dubius.* Cum puella septennium adhuc non complevisset, dubitaretque Cardinalis de perfecto rationis usu, Baptismum protrahendum esse respondit, & puellam interea apud Catechumenos detinendam: *Ego, quoniam puella illa septennium non compleverat, & de sufficienti rationis usu dubitabatur, dixi, Baptismum quidem suspendendum esse, donec cum pleno rationis usu certo constare posset de sufficienti ejus voluntate; interim tamen non debere, nec posse restitui, sed custodiæ causa retinendam in eadem Catechumenorum domo.* Atque ita gestum est, ac puella deinceps, nova adhibita diligentia, baptizata fuit, ut videtur in fine prædicti Dubii IV. *Non erat controversia, an puella baptizanda esset, sed an Patri reddenda, in dubio de usu rationis sufficienti; in quo dubio de facto reddita non fuit; sed in loco tuto deposita, donec suo tempore, & explorata jam ejus voluntate, cum certissimo rationis usu, baptizata fuit.*

35. Species facti, quam modo exposuimus, de puella est, quæ septennium nondum expleverat; si autem illud superasset, & non constaret de perfecto rationis usu, non ideo Hebræis Parentibus reddenda esset, sed Christianorum curæ mandanda. Etenim idem argumentum & ad puellam detinendam, & ad Baptismum protrahendum in utroque casu valeat necesse est, *auctore Sessa de Jud. cap.* 54. *num.* 8. *& seq. Ego vero adhærendum puto sententiæ Henriquez, ut bptizari in dubio usus rationis non debeat, sive septennium compleverit, sive non &c. modo non urgeat periculum mortis &c. Erit tamen eo casu a Parentibus segregandus, & in domo Catechumenorum, vel penes honestam mulierem collocandus, ad vitandum periculum, ne a Parentibus subvertatur.* Et ante Sessam id docuerat Sotus loco cit. *Quid vero quando res esset aliquo modo dubia, nempe si bonæ essent conjecturæ, & indicia, puerum annum agentem octavum intelligere quid velles profiteri, Baptismumque peteret? esset baptizandus, ac subinde ab eorum educatione subtrahendus.*

De iis adultis, qui Baptismum petierunt.

36. Tempore constituto, in quo Hebræus rationis compos prudenter censendus est, statuto etiam quid sit agendum, cum Baptismi petitor, an sit idoneus, dubitatur; de iis jam differemus, qui aut ab adolescentia, aut ætate etiam maturiori Baptismum postulant. Quoad hanc ætatem, Parentum consensum necessarium omnino non esse, auctor est Sanctus Thomas *in præf. loco id est in* 2. 2. *quæst.* 10. *art.* 12. quo in loco disputans de Baptismo Filiorum Hebræorum, dissentientibus Parentibus, sic scribit: *Postquam autem incipit habere usum liberi arbitrii, jam incipit esse suus, &*

go-

mandato d'esser Cristiano, e dee differirsi il Battesimo, ed in questo mentre si deve istruire, ed usare ogni diligenza, acciò apprenda, e diventi capace, per essere poi a tempo e luogo battezzato.

34. Il Suarez *sopra la 3. part. di S. Tommaso al tom. 3. quæst. 68. art. 10. disput. 25. sez. 3. verso il fine*, così scrive: *Ad cognoscendum autem, an pervenerit parvulus ad eum statum, & facultatem usus rationis, utendum est signis, & conjecturis ex experientia desumptis; & hominis prudentis arbitrio judicium ferendum est. Quod si signa non fuerint satis evidentia, tamen rem faciant dubiam, & aliquo modo probabilem, si necessitas non urgeat, expectari potest & debet commodior occasio, & major cognitio*. L'autorità di questo grave Teologo comprova quanto poc' anzi si è detto, doversi, stante il dubbio, differire il Battesimo: ed il doversi in questo mentre ritenere l'adulto sotto la cura de' Cristiani, e non restituirsi ai genitori, si desume da quanto or ora soggiugneremo. Nel tempo del Cardinale de Lugo, come esso racconta *nel lib. 5. de' Responsi Morali al dubb. 4.*, accadde il caso seguente quì in Roma: *Contigit Romæ, ut parvula quædam puella casu inveniretur longe ab Hebræorum domibus, quæ interrogata de suis parentibus, respondit, se parentes habere Hebræos, & velle fieri Christianam. Conducta ergo ad Catechumenorum domum, parens petiit, filiam sibi restitui, quæ adhuc suis juris non erat, nec rationis compos ad deliberandum de Religione*. Fu consultato il predetto dotto Cardinale, e restò in dubbio, se la ragazza avesse, dopo averla esaminata, il perfetto uso della ragione: *Consultus ergo tunc fui, & examinavi puellam; nec perfectum rationis usum affirmare potui, nec etiam sufficientem negare, sed mansi dubius*. Non avendo la ragazza pur anche compito il settennio, ed essendo dubbio il perfetto uso della ragione, rispose, che si differisse il Battesimo, e che in questo mentre la ragazza restasse nella casa de' Catecumeni: *Ego, quoniam puella illa septennium non compleverat, & de sufficienti rationis usu dubitabatur, dixi, Baptismum quidem suspendendum esse, donec cum pleno rationis usu certo constare posset de sufficienti ejus voluntate, interim tamen non debere, nec posse restitui, sed custodiæ causa retinendam in eadem Catechumenorum domo*. E così fu fatto; e la ragazza, dopo fatte le nuove diligenze, fu battezzata, come si vede *nel fine del detto dubbio 4. Non erat controversia, an puella baptizanda esset, sed an patri reddenda, in dubio de usu rationis sufficienti: in quo dubio de facto reddita non fuit; sed in loco tuto deposita, donec suo tempore, & explorata jam ejus voluntate, cum certissimo rationis usu, baptizata fuit*.

35. Il caso proposto è d'una ragazza, che non aveva per anche compito l'anno settimo; ma quando anche l'avesse oltrapassato, e vi fosse stato il dubbio della sufficiente capacità, non per questo si sarebbe potuto, o si potrebbe pretendere, che dovesse rimandarsi, e non restare sotto la cura de' Cristiani; militando per la ritenzione della persona, e dilazione del Battesimo nell'uno, e nell'altro caso la stessa ragione, come ben riflette il Sessa de *Judæis al cap. 54. num. 8. e segg. Ego vero adhærendum puto sententiæ Henriquez, ut baptizari in dubio usus rationis non debeat, sive septennium compleverit, sive non &c. modo non urgeat periculum mortis &c. Erit tamen eo casu a parentibus segregandus, & in domo Catechumenorum, vel penes honestam mulierem collocandus, ad vitandum periculum ne a parentibus subvertatur*: e prima di lui aveva insegnato il Soto *nel luogo citato*: *Quid vero, quando res esset aliquo modo dubia, nempe si bonæ essent conjecturæ & indicia, puerum annum agentem octavum intelligere quid vellet profiteri, Baptismumque peteret? esset baptizandus, ac subinde ab eorum educatione subtrahendus*.

36. Fissato il tempo, in cui regolarmente può dirsi, che l'Ebreo abbia l'uso della ragione per l'effetto, di cui si tratta, e stabilito altresì quanto dee farsi, allora che si sta in dubbio, se chi domanda il Battesimo, abbia la sufficiente capacità; entreremo nella materia di quelli, che, trapassata l'età infantile, o in età giovanile, o anche più avanzata, domandano d'essere battezzati: in ordine ai quali, ancorchè avessero padre, cosa certa si è, che il di lui consenso non è in verun modo necessario. Così insegna S. Tommaso *ne' luoghi sopraccitati*, cioè *nella*

Di quelli adulti, che chiedono il Battesimo.

potest quantum ad ea, quæ sunt juris Divini, vel naturalis, sibi ipsi providere, & tunc est inducendus ad Fidem, non coactione, sed persuasione, & potest etiam invitis Parentibus consentire Fidei, & baptizari, non autem, antequam habeat usum rationis. Eadem vero repetit in 3. *part. qu.* 68, *art.* 10. *Respondeo dicendum, quod pueri infidelium filii aut habent usum rationis, aut non habent. Si autem habent, jam quantum ad ea, quæ sunt juris Divini, vel naturalis, incipiunt suæ potestatis esse; & ideo propria voluntate, invitis Parentibus, possunt Baptismum suscipere, sicut & matrimonium contrahere; & ideo tales licite moneri possunt, & induci ad suscipiendum Baptismum*. Quæ quidem cum iis conveniunt, quæ scripta reliquit idem *Doctor Angelicus in quodlib.* 2. *art.* 7.

37. S. Thomæ doctrina de modo, quo Hebræi jam rationis compotes ad fidem Catholicam amplectendam inducendi sunt, omnino congruit cum Sancti Gregorii sententia *in Can. Qui sincera, dist.* 45. cujus hæc sunt verba: *Qui sincera intentione extraneos a Christiana religione ad fidem cupiunt recta perducere, blandimentis, non asperitatibus debent studere, ne quorum mentem reddita ad planum ratio poterat revocare, pellat procul adversitas. Nam quicumque aliter agunt, & eos sub hoc velamine a consueta ritus sui volunt cultura suspendere, suas illi magis, quam Dei causas probantur attendere*. Accedit Concilii Toletani IV. auctoritas *in Can. de Judæis dist.* 45. *De Judæis autem præcipit Sancta Synodus, nemini deinceps ad credendum vim inferri. Cui enim vult Deus, miseretur; & quem vult, indurat. Non enim tales inviti salvandi sunt, sed volentes, ut integra sit forma justitiæ. Sicut enim homo proprii arbitrii voluntate serpenti obediens periit, sic, vocante se gratia Dei, propriæ mentis conversione homo quisque credendo salvatur. Ergo non vi, sed liberi arbitrii facultate, ut convertantur, suadendi sunt, non potius impellendi*. Idem sentit Clemens III. in sua Decretali, cujus hoc est exordium: *Sicut Judæi sub tit. de Jud. & Saracen. Statuimus, ut nullus invitos, vel nolentes Judæos ad Baptismum venire compellat: Si quis autem ad Christianos causa fidei confugerit, postquam voluntas ejus fuerit patefacta, Christianus absque calumnia efficiatur, quippe Christi fidem habere non creditur, qui ad Christianorum Baptismum non spontaneus, sed invitus cogitur pervenire*.

38. Nec plane obest huic sententiæ auctoritas Adriani Pontificis, qui Baptismum a Carolo Magno Saxonibus vi collatum, ut fertur, comprobavit, cum infidelium ratio æque ac Hebræorum habenda sit, juxta S. Thomæ sententiam *in* 2. 2. *qu.* 10. *art.* 8. ubi sic scribit: *Infideles quidam sunt, qui nunquam susceperunt fidem, sicut Gentiles, & Judæi, & tales nullo modo sunt ad fidem compellendi, ut ipsi credant &c. alii vero sunt Infideles, qui quandoque fidem susceperunt, & eam profitentur, sicut Hæretici, & quicumque Apostatæ: & tales sunt etiam corporaliter compellendi, ut impleant, quod promiserunt, & teneant, quod semel susceperunt*. Nullius quoque momenti sunt, quæ gesta fuerunt a Sisebuto, Hispaniarum Rege, quem Concilium IV. Toletanum *cap. Majores, de Baptismo*, Principem Religiosissimum compellavit, propterea quod vi, ac minis Hebræos ad Baptismum impulerit, cujus vestigiis institerunt Rex Ægææ, Ferdinandus, atque Isabella, ut videre licet in Mariana novissimæ editionis *ann.* 1733. *tom.* 1. *pag.* 202. & *in tom.* 3. *pag.* 184. & 211.

39. Placet hic vero nonnulla breviter adnotare; ac primo, Pontifex Adrianus gratulatus est quidem Carolo Magno, quod Saxones jussisset ad Baptismum accedere; in ejus tamen epistola typis impressa *in tom.* 2. *Concil. antiqu. Galliæ pag* 112., quod unum extat facti ejusmodi monumentum, in ejus, inquam, epistola ne leviter quidem commemoratur modus, quo fuerant Saxones baptizati; deinde, iidem Saxones fidem Imperatori dederant, sua se sponte ad Baptismum venturos, quum armis su-

nella 2. 2. *alla quæst.* 10. *art.* 12. ove discorrendo del Battesimo de' figli Ebrei contra il consenso del Padre, così scrive: *Postquam autem incipit habere usum liberi arbitrii, jam incipit esse suus, & potest quantum ad ea, quæ sunt Juris Divini, vel naturalis, sibi ipsi providere: & tunc est inducendus ad Fidem, non coactione, sed persuasione, & potest etiam invitis parentibus consentire Fidei, & baptizari; non autem, antequam habeat usum rationis*. Ripete lo stesso *nella* 3. *part. alla quæst.* 68. *art.* 10. *Respondeo dicendum, quod pueri Infidelium filii aut habent usum rationis aut non habent. Si autem habent, jam quantum ad ea, quæ sunt Juris Divini, vel naturalis, incipiunt suæ potestatis esse: & ideo propria voluntate, invitis parentibus, possunt Baptismum suscipere, sicut & Matrimonium contrabere; & ideo tales licite moneri possunt, & induci ad suscipiendum Baptismum*. E concorda quanto lo stesso Santo Dottore lasciò scritto *nel quodlibet*, 2. *all' art.* 7.

37. La dottrina di S. Tommaso circa il modo d'indurre gli Ebrei già capaci dell' uso di ragione ad abbracciare la Fede Cristiana, è in tutto, e per tutto conforme alla massima di S. Gregorio *nel Can. Qui sincera, alla dist.* 45. ed eccone le parole: *Qui sincera intentione extraneos a Christiana Religione ad Fidem cupiunt recta perducere, blandimentis, non asperitatibus, debent studere, ne quorum mentem reddita ad planum ratio poterat revocare, pellat procul adversitas. Nam quicumque aliter agunt, & eos sub hoc velamine a consueta ritus sui volunt cultura suspendere, suas illi magis, quam Dei causas probantur attendere*: ed a quella del Concilio Toletano quarto riferita *nel Can. de Judæis, alla stessa dist.* 45. *De Judæis autem pæcipit Sancta Synodus, nemini deinceps ad credendum vim inferri. Cui enim vult Deus, miseretur; & quem vult, indurat. Non enim tales inviti salvandi sunt, sed volentes, ut integra sit forma justitiæ. Sicut enim homo proprii arbitrii voluntate serpenti obediens periit, sic, vocante se gratia Dei, propriæ mentis conversione homo quisque credendo salvatur. Ergo, non vi, sed liberi arbitrii facultate, ut convertantur, suadendi sunt, non potius impellendi*. E concorda Clemente III. nella sua Decretale, che incomincia: *Sicut Judæi, sotto il tit. de Judæis, & Saracenis: Statuimus, ut nullus invitos, vel nolentes Judæos ad Baptismum venire compellat. Si quis autem ad Christianos causa Fidei confugerit, postquam voluntas ejus fuerit patefacta, Christianus absque calumnia efficiatur: quippe Christi Fdem habere non creditur, qui ad Christianorum Baptismum, non spontaneus, sed invitus cogitur pervenire*.

38. E benchè da tal uno contra questo ben assicurato sistema si porti il fatto del Pontefice Adriano, che dicesi aver approvato il Battesimo, che Carlo Magno fece dare per forza ai Sassoni, i quali, come Pagani, debbano valutarsi del pari con gli Ebrei, anche secondo la dottrina di S. Tommaso *nella* 2. 2. *alla quest.* 10. *art.* 8. ove così scrive: *Infideles quidam sunt, qui nunquam susceperunt Fidem, sicut Gentiles & Judæi; & tales nullo modo sunt ad Fidem compellendi, ut ipsi credant &c. alii vero sunt Infideles, qui quandoque Fidem susceperunt, & eam profitentur, sicut Hæretici, & quicumque Apostatæ; & tales sunt etiam corporaliter compellendi, ut impleant, quod promiserunt, & teneant, quod susceperunt*: si porti ancora il fatto di Sisebuto Re di Spagna, che nel Concilio quarto di Toledo, e *nel cap. Majores, de Baptismo*, vien chiamato col titolo di Principe religiosissimo, e colle minacce indusse gli Ebrei a battezzarsi, al di cui esempio anche si conformarono il Re Egea, Ferdinando, ed Isabella, come può vedersi nel Mariana dell' ultima stampa *del* 1733. *nel tom.* 1. *alla pag.* 202. *e nel tom.* 3. *alla pag.* 184. & *alla pag.* 211.

39. Sia però lecito notar qui di passaggio, primo, che il Pontefice Adriano si rallegrò con Carlo Magno, che avesse fatto battezzare i Sassoni, senza però, che nella di lui lettera stampata *nel tom.* 2. *de' Concilj antichi della Francia alla pag.* 112. e che è l'unico momento del fatto, si faccia minima menzione del modo, con cui erano stati battezzati; secondo, che i Sassoni avevano promesso di ricevere il Battesimo, allora che furono soggiogati da Carlo Magno: *Spoponderunt se esse*

superati, & prælio victi se Carolo tradiderunt. *Spoponderunt se esse Christianos, & se sub ditione Domini Caroli Regis, & Francorum subdiderunt*: ut narrat Annalium scriptor Loisselianus *tom* 6. *Annal. Ecclesiastic. Galliæ Patris le Cointe pag.* 110. Tertio, Rex Sisebutus non ubique fuit, neque ab omnibus commendatus; quapropter Rex Sisenandus imperavit, ut nulla vis in posterum adhiberetur, quod Mariana testatur *tom.* 1. *pag.* 207. *Judæos amplius ad Religionis Christianæ professionem cogere nefas esto*. Quarto, Religiosissimi nomen Sisebutus, non scientiæ merito, sed pietatis causa, est consequutus, *propter zelum, quem habebat, licet is non esset secundum scientiam*, ut notat *Silvius in* 2. 2. *S. Thomæ quæst.* 10. *art.* 8. *concl.* 4. *§. Ad hoc tamen*. Quinto in Hispania per eam ætatem Ecclesiastica disciplina nimis remissa erat; ideoque Episcopi non ausi sunt Regum voluntati adversari, uti animadvertit Natalis Alexander in sua *Theologia dogmatica, & morali, de Sacr. Bapt. lib.* 2. *c.* 7. *proposit.* 7. *ad fin. Mores illos in Hispaniarum Ecclesiis viguisse negari non potest, Episcopis Ecclesiasticam disciplinam ad nutum Regum suorum flectentibus; sed saniorem fuisse, ut & antiquiorem, disciplinam de Judæis ad fidem Christianam per Baptismum non cogendis perspicuum est*. Demum Principum gesta legem præscribere privatis nequeunt, cum fas sit Regibus Infideles devictos, captivosque suos vi ad Baptismum impellere, edictoque sancire, ut illud accipere si recusent, a Regno eliminentur; id autem Regibus licet non sine causa: metuunt enim, ne ipsi aliquando ad rebellionem deficiant, aut alios ad infidelitatem perducere moliantur. Quamobrem S. Augustinus in epistola ad Vicentium, quę nunc XCIII. est, olim XLVIII. postquam suam sententiam semper fuisse ait; *neminem ad unitatem Christi esse cogendum*; hoc ad rem nostram addit: *Legum terror, quibus promulgandis Reges serviunt Divino in timore, ita profuit, ut nunc alii dicant ... gratias Domino, qui vincula nostra disrupit, & nos ad pacis vinculum transtulit*.

40. Hæbræis igitur, ut Baptismum accipiant, vim facere nefas est; quare si quis Hebræorum, expleto jam septennio, Catholicam Religionem amplecti cupiat, aut si non dubia, sed certa significatio detur, Hebræum aliquem prædictæ ætatis Baptismum petere, in hoc casu tum Index, qui hoc admonet, est retinendus, tum Sacramenti petitor ex Hebræorum vico evocandus, Christianisque tradendus est, ut interrogetur, qua potissimum de causa velit ab Hebræorum institutionibus ad Christi cultum accedere; diligenter demum instrui debet, ut paulo post edocebimus. Hac autem adhibita diligentia, si forte incapax inveniretur, iterum abs que dubio Judæis tradendus esset: *Et memini*, verba sunt Cardinalis Albizi *de inconst. in fid. cap.* 11. *sub. n.* 38. *a Congregatione Consultorum Sancti officii revocatum fuisse ad examen puerum quemdam Hebræum, qui supponebatur petiisse Baptismum, & ad domum Catechumenorum redactus fuerat; qui tamen adeo hebetis ingenii visus fuit, ut, etiamsi explevisset septennium, nihilominus Patri Hebræo restitutus fuit*.

41. Si contingat, ut Hebræorum aliquis ætate adultus Baptismum cupiat, is quidem est retinendus, aut e vico evocandus, dum ejus optimam voluntatem quispiam fide dignus attestatur. Magna hic vero diligentia opus est, experientia edocente, Hebræas seu mulieres, seu puellas frequenter ad Baptismum confugere, non Religionis, sed matrimonii causa, quod nimirum Christianum aliquem deperesnt: mares autem Christianæ fidei desiderium affectare, quod matrimonii jam contracti laqueos declinare cupiunt, & uxorem Hebræam relinquere, aut quod ære alieno gravati sunt, ac solvendo impares. Atque utinam in præsentiarum non eveniret, quod Stephanus Tornacensis scripsit in epist. XXXII. *Raro accidit, ut de plebis circumcisæ duritia in novam Ecclesiæ renatus infantiam, fideliter aliquis conversetur*. Hanc vocem *raro* ita interpretamur, ut non negemus persæpe Hebræos ad veram fidem divinitus evocatos, ea fecisse omnia, quæ bonos viros, & utiles Christianos decent. Eorum Elenchum vide apud Possevinum, & Thomam a Jesu *de convers. gent. lib.* 9. *par.* 2. *cap.* 1. *pag.* 635. Præviam institutionem multum ad hanc rem conferre fatendum est. Sapientes Instructiones pro Missionariis Romæ in lucem editæ an. 1699.

pag.

esse Christianas, & se sub ditione Domini Caroli Regis, & Francorum subdiderunt, come racconta l'Annalista Loisseliano *nel tom. 6. degli Annali Ecclesiastici di Francia del P. le Cointe alla pag.* 130 terzo, che il fatto del Re Sisebuto non fu in tutto e per tutto approvato; per lo che il Re Sisenando ordinò, che in avvenire non si facessero simili violenze, come attesta lo stesso Mariana *nel tom 1. alla pag.* 207. *Judæos amplius ad Religionis Christianæ professionem cogere nefas esto*, quarto, darsi il nome di religiosissimo al Re Sisebuto, *propter zelum, quem habebat, licet is non esset secundum scientiam*, come dice il Silvio *nella 2. 2. di S. Tommaso alla quest. 10. art. 8. conclus. 4. Ad hoc tamen*; quinto, essersi nella Spagna in que' tempi rilasciata la disciplina, non avendo avuto i Vescovi il coraggio d'opporsi alla volontà dei Re, come soggiugne Natale Alessandro *nella sua Teologia dogmatica, e morale, de Sacramento Baptismi al lib. 2. cap. 7. proposit. 7. nel fine: Mores illos in Hispaniarum Ecclesiis viguisse, negari non potest, Episcopis Ecclesiasticam disciplinam ad nutum Regum suorum flectentibus; sed saniorem fuisse, ut & antiquorum disciplinam de Judæis ad Fidem Christianam per Baptismum non cogendis, perspicuum est*; in ultimo, non potere i fatti de' Principi dar norma ai fatti de' privati, potendo i Principi sforzare gl'Infedeli debellati, e fatti loro schiavi in guerra, a ricevere il Battesimo, e potendo con pubblici Editti intimare ad essi il partire da' loro Regni, se non ricevono il Battesimo; o pel timore, che una volta possano eccitare una ribellione, o pure che possano tentare di pervertire gli altri; per lo che S. Agostino nella lettera a Vincenzo, che oggi è *la* 93, ed una volta era *la* 48., dopo aver detto, che il suo parere era sempre stato, *neminem ad unitatem Christi esse cogendum*; così al nostro proposito soggiunge: *Legum terror, quibus promulgandis Reges serviunt Divino in timore, ita profuit, ut nunc alii dicant .... Gratias Domino, qui vincula nostra disrupit, & nos ad pacis vinculum transtulit.*

40. Non è dunque la violenza adattata, o propria, per far che gli Ebrei ricevano il Santo Battesimo; e però, comparendo qualche Ebreo, che sia nell'età sopraccennata, che è lo stesso che dire, che abbia compito il settennio, regolarmente parlando, il quale dica di volersi fare Cristiano, o pure venendo dato avviso, non dubbio, ma sicuro, esservi chi nella detta età si mostra volonteroso di ricevere il Battesimo, dee chi comparisce, esser trattenuto, e chi è denunziato, come sopra, dee levarsi dal Ghetto, ed esser consegnato a' Cristiani, deve interrogarsi del motivo, per cui vuol fare il passo, deve istruirsi come or ora diremo; e quando usate tutte le diligenze, si ritrovasse incapace, non vi deve esser difficoltà a rimandarlo. *Et memini* (sono parole del Cardinal Albizi *de Inconstantia in Fide al cap. 11. sotto al num. 38.*) *A Congregatione Consultorum Sancti Officii revocatum fuisse ad examen puerum quemdam Hebræum, qui supponebatur petiisse Baptismum, & ad domum Catechumenorum redactus fuerat: qui tamen adeo hebetis ingenii visus fuit, ut, etiamsi explevisset septennium, nihilominus patri Hebræo restitutus fuit.*

41. Capitando poscia qualche Ebreo, o qualche Ebrea, d'età adulta, desiderosi di ricevere il Battesimo, debbono ancor questi essere trattenuti, o debbono mandarsi a prendere, se si ha sicura notizia, che vogliano essere battezzati. Ma quì è d'uopo raddoppiare le diligenze: dimostrandoci pur troppo la pratica, che alle volte le donne dicono di volersi fare Cristiane, non pel motivo della Religione, ma per maritarsi con qualche Cristiano, di cui sono innamorate; che i giovani, e gli uomini, non pel motivo della Fede di Cristo, ma o per liberarsi dalla moglie Ebrea, o per essere pieni di debiti, e ridotti in miseria, si mostrano volonterosi del Battesimo; e Iddio pur volesse, che giornalmente non vedessimo avverato quanto scrisse Stefano Tornacense *nella Lettera* 32. *Raro accidit, ut de plebis circumcisæ duritia in novam Ecclesiæ renatus infantiam, fideliter aliquis conversetur*. Il *raro* non esclude, che alle volte non succeda, che qualche Ebreo convertito non riesca un buono, ed utile Cristiano. Ne fa un elenco il Possevino, e dopo di lui Thomas a Jesù *de Conversione Gentium al lib. 9. par. 2. cap. 1. pag.* 635. La previa istruzione è quella, che molto può contribuire pel detto effetto:

pag. 187. hæc habent: *Enimvero comprobatum est experientia, Christianos pejores non inveniri, quam qui ante competentem instructionem ad Baptismum admissi sunt; quippe qua facilitate Christo nomen dederunt, eadem ut plurimum nuntium ei remittunt &c. quodque miserabilius est, deteriores multo sunt, quam ante Baptismum, & correctionis omnino impatientes.* Concilium Tridentinum *sess. 6. cap. 6.* indicat, quæ adulto, ad Baptismum cum spirituali utilitate accipiendum, sunt necessaria. Catechismus Romanus *par. 2. de Baptismo* moram, & tarditatem in hoc negotio inculcat, cum mortis discrimen abesse videatur. *Dilatio aliquas videtur utilitates afferre; primum enim quantum ab Ecclesia providendum est, ne quis ad hoc Sacramentum ficto, & simulato animo accedat, eorum voluntas, qua ad Baptismum accedunt, magis exploratur, atque perspicitur; deinde in fidei doctrina, quam profiteri debent, & Christianæ vitæ institutionibus erudiuntur perfectius.* Quoad ea, quæ ante Baptismum adulto credenda sunt, animadversione dignum est dubium, seu quæstio ab Episcopo Quebec Sancti Officii Congregationi proposita, definita 3. Maji anno 1703. *Utrum antequam adulto conferatur Baptisma, Minister teneatur ei explicare omnia Fidei nostræ mysteria, præsertim si est moribundus, quia hoc perturbaret mentem illius; an non sufficeret, si moribundus promitteret fore, ut ubi e morbo convalesceret, instruendum se curet, ut in praxim redigat, quod ei præscriptum fuerit? Respondetur, non sufficere promissionem; sed Missionarium teneri adulto etiam moribundo, qui incapax omnino non sit, explicare mysteria fidei, quæ sunt necessitate medii, ut sunt præcipue mysteria Trinitatis, & Incarnationis.*

De illis, qui extra infantilem ætatem baptizati sunt absque eo, quod ipsi baptisma petierint.

42. Hactenus verba facimus de Hæbreis adultis ultro Baptismum petentibus; modo, finis ut epistolæ imponatur, de iis sermonem instituemus, quibus, infantium ætate expleta, nec ipsis quidem petentibus, Baptismus impertitur, ut re ipsa contigit in Viviani facto; unde oblata Nobis hujus epistolæ conscribendæ occasio fuit: Is enim præter Infantes, filiam annorum novem Baptismate consecravit, idem cum filio jam duodenni factutus, nisi aquam deficere comperisset. Eos itaque & retinere oportet, & diligenter inquirere, a quo baptizati, sint, an debita forma & materia adhibita; tum etiam oportet eos instruere & docere supplendo quicquid antea non factum fuit, ac fieri omnino debuit. Neque vero hæc satis sunt, sed nonnulla insuper observari necessario debent.

Intentio baptizati an requiratur, quando est extra infantilem ætatem.

43. Non raro fit, ut puer adhuc rationis impos in rebus momenti maximi cogatur alienæ inservire voluntati, quod solebat olim ex veteri disciplina frequenter usuvenire. Quos enim ab infantia parentes ad Monasterium miserant, ii toto vitæ spatio solitudinem colere tenebantur, quamquam ubi adolevissent, sese palam profiterentur ab instituto ejusmodi abhorrere. *Vide Can. Audistis 20. quæst. 1.* Atqui adultus alienæ obnoxius voluntati, nisi sponte sua obligari nequit: quare, quum Baptismo Catholicæ Religionis observantia conjuncta sit, hinc sane oritur, hoc sacramentum non esse validum in adulto palam ac libere dissentiente. Sanctus Thomas 3. *part. ad quæst. 68. art. 7.* quærit: *Utrum ex parte baptizati requiratur intentio suscipiendi sacramentum Baptismi?* Et quibusdam more suo propositis argumentis intentionem non esse necessariam probantibus, ita quæstionem solvit: *Respondeo dicendum, quod per Baptismum aliquis moritur veteri vitæ peccati, & incipit quamdam vitæ novitatem &c. Et ideo sicut ad hoc, quod homo moriatur veteri vitæ, requiritur, secundum Augustinum, in habente usum liberi arbitrii voluntas, qua eum veteris vitæ pœniteat, ita requiritur voluntas, qua intendat vitæ novitatem, cujus principium est ipsa susceptio Sacramenti; & ideo ex parte baptizati requiritur voluntas, seu intentio suscipiendi Sacramentum.* Glossa Canonica *in Can. Solet*, ad verbum, *implorandum, de Consecratione dist. 4.* intentionis necessitatem in adulto, qui baptizatur, non requirit, sed baptizantis tantummodo satis esse affirmat. *Si baptizans intendit baptizare, qualemcumque intentionem baptizatus habeat, recipit Sacramentum: sed, si non intendit baptizare, licet verba proferat, non est baptizatus.*

Nelle savie Istruzioni pe' Missionarj stampate in Roma *l'anno 1669. alla pag 187.* così si legge: *Enimvero comprobatum est experientia, Christianos pejores non inveniri, quam qui ante competentem instructionem ad Baptismum admissi sunt; quippe, qua facilitate Christo nomen dederunt, eadem ut plurimum nuntium ei remittunt &c. quoque miserabilius est, deteriores multo sunt, quam ante Baptismum, & correctionis omnino impatientes*. Il Concilio di Trento *nella sess. 6. al cap. 6.* addita ciò, che è d'uopo nell'adulto per ricevere con frutto spirituale il Santo Battesimo. Nel Catechismo Romano *alla part. 2. de Baptismo* si accenna l'indugiare, quando non vi fosse pericolo di morte: *Dilatio aliquas videtur utilitates afferre; primum enim, quantum ab Ecclesia providendum est, ne quis ad hoc Sacramentum ficto, & simulato animo accedat, eorum voluntas, qua ad Baptismum accedunt, magis exploratur, atque perspicitur; deinde in Fidei doctrina, quam profiteri debent, & Christianæ vitæ institutionibus erudiuntur perfectius*. Ed in ciò, che appartiene all'istruzione in ciò, che debbono credere, notabile è il caso proposto dal Vescovo di Quebec alla Congregazione del Sant'Officio, e risoluto da essa *ai 3. di Maggio del 1703. Utrum, antequam adulto conferatur Baptisma, Minister teneatur ei explicare omnia Fidei nostræ mysteria, præsertim si est moribundus, quia hoc perturbaret mentem illius; an non sufficeret, si moribundus promitteret fore, ut ubi e morbo convalesceret, instruendum se curet, ut in praxim redigat, quod ei præscriptum fuerit? Respondetur, non sufficere promissionem, sed Missionarium teneri adulto etiam moribundo, qui incapax omnino non sit, explicare mysteria Fidei, quæ sunt necessaria necessitate medii, ut sunt præcipue mysteria Trinitatis, & Incarnationis*.

42. Fin qui si è trattato degli Ebrei adulti, che domandano il Battesimo. Ed ora per dare il suo termine alla presente lettera, fa di mestiere il ragionare di quelli, che fuori dell'età infantile sono di fatto, senza ch'essi l'abbiano richiesto, battezzati, come per appunto è succeduto nel caso, che ha data l'occasione alla presente lettera, nel quale il Viviani ha battezzato, oltre le infanti, anche una figlia d'anni nove, ed avrebbe ancora fatto lo stesso con un figlio d'anni dodici, se non gli fosse mancata l'acqua: e restrignendo il discorso ai predetti, debbono ancor questi esser trattenuti, deesi indagare da chi è stato loro amministrato il Battesimo, se siasi adoprata la dovuta materia, se siasi adoprata la dovuta forma, debbono essere istrutti, supplendo dopo il Battesimo a quanto non si è fatto, e dovea farsi, prima che ad essi fosse conferito; ma v'è ancora qualche cosa di più da farsi.

Di quelli, che fuor dell'età infantile, senza chiederlo il Battesimo sono stati battezzati.

43. Il fanciullo, che non ha ancora l'uso della ragione, si ritrova molte volte obbligato per l'altrui volontà: il che bene spesso si vedeva nell'antica disciplina, secondo la quale chi era stato offerto dal padre al Monastero, benchè fosse in età infantile, doveva restar Monaco tutto il tempo di vita sua, ancorchè arrivato agl'anni della discrezione, si fosse protestato alieno dalla professione Monacale, come si vede *nel Can. Audistis 20. alla quest. 1.* Ma chi ha l'uso della ragione, non può restar obbligato senza la propria volontà; e contraendosi nel Battesimo l'obbligo di osservare la religione Cristiana, di qui nasce, che non è valido il Battesimo dell'adulto, se esso non ha la volontà, e l'intenzione di riceverlo. San Tommaso *nella 3. par. alla quest. 68 art. 7.* forma il quesito: *Utrum ex parte baptizati requiratur intentio suscipiendi Sacramentum Baptismi*; e fatti, secondo il suo solito, alcuni argomenti per provare, che non è necessaria l'intenzione, così poi risolve il quesito: *Respondeo dicendum, quod per Baptismum aliquis moritur veteri vitæ peccati, & incipit quamdam vitæ novitatem &c. Et ideo, sicut ad hoc, quod homo moriatur veteri vitæ; requiritur, secundum Augustinum, in habente usum liberi arbitrii voluntas, qua eum veteris vitæ pœniteat, ita requiritur voluntas, qua intendat vitæ novitatem, cujus principium est ipsa susceptio Sacramenti, & ideo ex parte baptizati requiritur voluntas, seu intentio suscipiendi Sacramentum*. La Chiosa Canonica *nel Can. Solet*; alla parola, *implorandum, de Consecratione dist. 4* crede non esser bisognevole l'intenzione nell'adulto, che riceve il Battesimo, dando per bastante l'intenzione di chi lo conferisce: *Si baptizans intendit baptizare, qualemcum-*

Se si richiede dell'intenzione del Battezzato quando è adulto.

zatus. Sed juxta Sotum *in 4. sent. dist. 5. quæst. unic. art. 7. §. His igitur*, supradicta Glossa, sicut & alia *in cap. Majores, de Baptismo, tum contra veritatem, tum etiam contra textus ipsos aperte pugnant*. Ratio vero, qua Glossa innititur, nempe baptizatum patientis partes agere in Sacramento, intentionem autem quoad agentem, minime quoad patientem necessario requiri, ratio, inquam, ejusmodi refellitur a Sancto Thoma *loc. cit.* in responsione ad primum argumentum: *Ergo dicendum, quod in justificatione, quæ fit per Baptismum, non est passio coacta, sed voluntaria; & ideo requiritur intentio recipendi id, quod ei datur*. Quidquid Sanctus Doctor in summa de hac voluntatis necessitate scribit, jam antea declaraverat *in 4. Sentent. distinct. 6. quæst. 1. artic. 6. quæstiuncul. 3.*

44. Cum ergo voluntatis sive intentionis in adulto, quoad Baptismum, necessitas certa sit, is debet ideo interrogari, quo esset animo, aut voluntate, cum ab se non postulatum acciperet Sacramentum; fieri enim potuit, ut in ipso actu intentionem habuerit accipiendi Baptismum, aut quoddam veluti lavacrum in Ecclesia solitum frequentari, aut ut profanam quamlibet lavacri speciem. Nihil prohibet, quo minus ante Baptismum intentio fuerit illius, ut lavacrum est Ecclesiæ proprium, accipiendi, ea deinde intentione in ipso actu caruerit, cum lustraretur. Contingere item potuit, ut animo, ac voluntate extiterit Sacramento contraria, licet modestam vultus, ac corporis totius compositionem in accipiendo Baptismate præseferret. Nihil demum impedimento est, quin ipsa rei novitate perculsus, nulla omnino voluntate, nec assentiendi scilicet, nec abnuendi fuerit; & fieri etiam potest, ut animo prorsus a sacris mysteriis alieno, vel voluntate coacta & repugnante Baptismum acceperit.

45. Si quis adultus ad salutis fontem accesserit voluntate animatus accipiendi, non quodcumque lavacrum, sed unice Ecclesiæ proprium, ac peculiare, Baptismum esse validum dubitari non potest. Ita Æst. *lib. 4. sent. dist. 4. §. 10. In his enim ad veritatem Baptismi, sive ad characteris susceptionem omnino necessaria est intentio suscipiendi Sacramentum, non tamen ut est lotio quædam in genere, sed ut talis, qualem frequentat Ecclesia*.

46. Verum si quis Baptismum accipiens præsenti voluntate careat, quam alias tamen habuerit, talis suscipiendæ lotionis, qualis in Ecclesia frequentatur, tunc examinare oportet, utrum voluntas antecedens, nunquam deinceps retractata, adhuc moraliter perseveret. Nam ubi nulla præcesserit retractatio, & moraliter perdurare intentio videatur, est certe validum Sacramentum. Hic casus ad eos spectat, qui ante furorem, vel somnum, Baptismum petunt, accipiunt vero, dum aut insania vexantur, aut somno indulgent, & hoc genus hominum valide baptizatum dicitur *in Conc. III. Carthagin. cap. 34.* Non secus accidit S. Augustini amico, qui febris ardore delirans, *baptizatus est nesciens, mente, atque sensu absentissimus*, ut habetur *in lib. 4. Confess. cap. 4.* Is enim cum adhuc inter Catechumenos versaretur, propositum absque dubio habuerat baptizandi. Ad hanc rem animadversione dignissima verba sunt Innocentii III. *cap. Majores, ad §. Verum, de Baptismo*, ubi hæc leguntur: *Dormientes autem, & amentes, si priusquam in amentiam inciderent, aut dormirent, in contradictione perstiterant, quia in eis intelligitur contradictionis propositum perdurare, si fuerint sic immersi, characterem non suscipiunt Sacramenti: secus autem, si prius Catechumeni extitissent, & habuissent propositum baptizandi*.

47. Qui vultu, atque oculis, ac toto corpore ad modestiam composito, voluntate tamen alienissima, ad hoc Sacramentum veniat, is aditum aperit ad controversiam non parvi momenti. Quidquid sit de opinione Catherini, qui sustinet, conferenti exteriorem sufficere compositionem, etiam si non id animo proponat facere, quod Ec-

cumque intentionem baptizatus habeat, *recipit Sacramentum: sed si non intendit baptizare*, *licet verba proferat*, *non est baptizatus*. Ma il Soto *nel* 4. *delle Sentenze alla dist.* 5. *quest. unic. art.* 7. §. *His igitur*, dice, che la detta Chiosa, come pure un'altra *nel cap. Majores*, *de Baptismo*, che concorda colla medesima, *tum contra veritatem*, *tum etiam contra textus ipsos aperte pugnant*: e la ragione, che il battezzato è come paziente nel Sagramento, e che l'intenzione non si richiede per parte del paziente, ma per parte dell'agente, che è quella, a cui s'appoggia l'opinione della Chiosa, viene chiaramente tolta di mezzo da S. Tommaso *nel luogo citato*, nella risposta al primo argomento: *Ergo dicendum*, *quod in justificatione*, *quæ fit per Baptismum*, *non est passio coacta*, *sed voluntaria*; & *ideo requiritur intentio recipiendi id*, *quod ei datur*. Quando il S. Dottore dice nella Somma in ordine alla necessità della volontà nell'adulto nel ricevere il Battesimo, fu da esso anche prima insegnato *nel*. 4. *delle Sentenze alla dist.* 6. *quest.* 1. *art.* 6. *quæstiuncul.* 3.

44. Essendo necessaria la propria volontà, o sia l'intenzione di ricevere il Battesimo, quando si tratta dell'adulto, per ben regolare le cose, dee lo stesso esser interrogato sopra la volontà, o l'intenzione, che ebbe, quando gli fu conferito il Battesimo senz'averlo domandato; potendo esso aver avuta in quell'atto l'intenzione di ricevere il Battesimo, o come una lavanda, che si frequenta dalla Chiesa, o come una lavanda in genere; potendo aver avuta, prima di ricevere il Battesimo, l'intenzione di riceverlo come una lavanda, che si costuma nella Chiesa, e non averla avuta nell'atto, in cui gli fu amministrato; potendo aver avuta dentro di se una volontà affatto contraria, ancorchè esteriormente ricevesse il Battesimo con ogni compostezza; potendo per la sorpresa fattagli non aver avuta nell'atto volontà di riceverlo, nè volontà di non riceverlo; potendo finalmente averlo ricevuto con una volontà forzata, e con positiva ripugnanza.

45. Ricevendosi dall'adulto il Battesimo con una presente volontà di prenderlo, non come una lavanda in genere, ma come una lavanda, che si pratica dalla Chiesa, non sembra potersi dubitare della validità del medesimo, come ben addita l'Estio *nel lib.* 4. *delle Sentenze alla dist.* 4. §. 10. *In his enim*, parla degli adulti, *ad veritatem Baptismi*, *sive ad characteris susceptionem*, *omnino necessaria est intentio suscipiendi Sacramentum*, *non tamen*, *ut est lotio quædam in genere*, *sed ut talis*, *qualem frequentat Ecclesia*.

46. Ricevendosi il Battesimo non già con un'attuale presente intenzione di ricevere la lavanda, che si pratica dalla Chiesa, ma dopo però averla altre volte avuta; si dee riconoscere, se la volontà, che una volta vi fu, ancor potesse dirsi, che non essendo stata ritrattata, moralmente perseverasse: imperocchè, non essendo stata ritrattata, e moralmente perseverando, sarebbe stato valido il Battesimo: e questo è il caso di quelli, che prima d'essere diventati furiosi e pazzi, o prima d'addormentarsi, avevano domandato il Battesimo, e che nel tempo della furia, della pazzia, o del sonno, lo ricevono; e che si dicono validamente battezzati nel Concilio terzo Cartaginese *al cap.* 34. E questo pure è il caso di quell'amico di S. Agostino, che delirante per la febbre, *baptizatus est nesciens*, *mente*, *atque sensu absentissimus*, come esso racconta *nel lib.* 4. *delle Confessioni al cap.* 4. mentre essendo stato il detto amico catecumeno, aveva antecedentemente avuta senza dubbio la volontà d'essere battezzato. Pel qual proposito sono rimarcabili le parole d'Innocenzo III. *nel Cap. Majores*, *al* §. *Verum*, *de Baptismo*, ove così si legge: *Dormientes autem*, & *amentes*, *si*, *priusquam in amentiam inciderent*, *aut dormirent*, *in contradictione perstiterant*, *quia in eis intelligitur contradictionis propositum perdurare*, *si fuerint sic immersi*, *characterem non suscipiunt Sacramenti*: *secus autem*, *si prius catechumeni extitissent*, & *habuissent propositum baptizandi*.

47. Ricevendosi il Battesimo con tutta la compostezza esteriore, e con tutta la serietà, ed avendo il battezzato dentro di se la volontà contraria, si apre la strada ad una gran controversia: poichè, ciocchè siasi dell'opinione del Caterino, che nel conferente sostiene bastare l'esteriore compostezza, ancorchè dentro di se non aves-

Ecclesia solet, de qua opinione multa alibi diximus in nostro Tractatu *de Sacrificio Missæ ad part. 4. sect. 2. num. 76. & seqq.* Hæc, inquam, opinio minus habet difficultatis, cum non de conferente agatur, sed de accipiente Baptismum. Propositio autem ab Alexandro VIII. damnata, objici Catherino solita, conferentem respicit, non accipientem: *Valet Baptismus collatus a Ministro, qui omnem ritum externum, formamque Baptismi observat, intus vero, & in corde suo resolvit: non intendo facere, quod facit Ecclesia.*

48. Quotiescumque sacra hæc mysteria suscipiuntur indifferenti prorsus animo ac proposito, neutra scilicet voluntate, Cardinalis Cajetanus *art 7. in Summa S. Thomæ 3. par. quæst. 58.*, admissa in recipiente intentionis necessitate, docet, intentionem non *per se*, ut scholæ loquuntur, sed *per accidens*, necessariam esse, ut nimirum contraria voluntas, si adfuisset, sublata penitus intelligatur. Itaque si quis nec adnuens, nec assentiens, neutra videlicet voluntate, baptizaretur, censendus esset Baptismum valide suscepisse. At enim Sotus 4 *sent. dist. 5. q. unic. art. 7.* Cajetano vehementissime adversatur, & ea quidem felicitate, ut plurimos habeat sententiæ suæ Theologos assertores. Silvius *tom. 4. in 3. part. S. Thomæ q. 68. art. 7.* postquam rem prolixe discussit, ita concludit: *Ex jam dictis certum est, non sufficere, quod quis neque sit volens, neque sit nolens, quia talis non habet intentionem recipiendi Sacramentum.* Valentia *tom. 4. suorum comment. Theolog disp. 4. q. 3. punct. 2.*, Cajetano valere jusso, adhæret Soto: *Quod si neuter prorsus aliquis esset, id est qui neque vellet, neque nollet suscipere, putavit Cajetanus, si sic baptizaretur, fore, Baptismum validum, sed admodum falso id putavit, ut multis argumentis probat Sotus.* Consulendus quoque est Cardinalis Lauria *lib. 4. sent. tom. 1. disp. 11. q. 2. n. 22. & seqq.* Cajetanus fulcire studet sententiam suam auctoritate Decretalis Innocentii III., de qua mox sermo erit *in cap. Majores, de Baptismo*, ubi leguntur hæc verba: *Tunc characterem Sacramentalis imprimit operatio, cum obicem contrariæ voluntatis non invenit obsistentem*: ubi sentire videtur, Baptismo satis, esse, recipienti voluntatem non inesse contrariam. At enim vero animadvertatur necesse est, Pontificem Innocentium respondere quæstioni, utrum amentes baptizari absque consensu possint, ac decernere hoc licere, eorum si consensus adfuerit furori prævius, secus vero, si nullus dementiam consensus præcesserit ac voluntas. Itaque Pontificis postea asserentis Sacramento imprimi characterem, *quando non invenit obicem contrariæ voluntatis*, nemo non videt, hanc mentem esse, Baptismatis haberi effectum, quando quis vel in actu assensum præbeat, vel jam ante præbuerit. Quod si Pontifex ea in sententia fuisset, suscipiendo Baptismati satis esse voluntatem non obsistentem, utique non decrevisset, ut revera statuit, in amentibus voluntatem necessario requiri antecedentem.

49. Demum si Baptismus violenter, atque animo palam contrario suscipiatur, supradictus Pontifex Innocentius III. *eadem in Decretali Majores, de Baptismo*, distinctione utendum judicat. Etenim eos, qui minis ac terrore correpti violentiæ cedunt, Baptismum, ut sibi consulant, suscipientes, ab iis distinguit, quibus vi etiam illata, contradicentibus palam, & reluctantibus, hoc Sacramentum per vim confertur. Decernit autem in primo casu, non in secundo, Baptismatis imprimi characterem: *Is, qui terroribus, atque suppliciis vehementer attrahitur, ne detrimentum incurrat, Baptismi suscipit Sacramentum, sicut & is, qui ficte ad Baptismum accedit, characterem suscipit Christianitatis impressum &c. ille vero, qui nunquam consentit, sed penitus contradicit, nec rem, nec characterem suscipit Sacramenti, quia plus est expresse contradicere, quam minime consentire: sicut nec ille notam alicujus reatus incurrit, qui contradicens penitus & reclamans, thurificare Idolis cogitur violenter.* Distinctio ejusmodi occurrit quoque in Glossa Canonica *in Can. de Judæis, ad verbum*, coacti sunt, *dist. 45. in cap. Majores §. Item quæritur, ad verbum*, conditionaliter *de Baptismo*, & *in cap. contra Christianos, ad verbum*, absolute, *de Hæreticis, in sexto.*

50. Examen porro si haberi debeat de adulti proposito, aut voluntate, cum Baptis-

avesse la volontà di fare quello, che fa la Chiesa, della qual opinione abbiamo discorso *nel nostro Trattato del Sacrificio della Messa alla part. 4. sez. 2. n. 76. e segg.* essa senza dubbio incontra minori difficoltà, e discorrendosi, non di chi dà, ma di chi riceve il Battesimo, tanto più, che la proposizione condannata da Alessandro VIII e che si porta contra all' opinione del Caterino, parla del conferente, e non del recipiente: *Valet Baptismus collatus a Ministro, qui omnem ritum externum, formamque Baptismi observat, intus vero, & in corde suo resolvit: non intendo facere, quod facit Ecclesia.*

48. Ricevendosi il Battesimo senza volontà di non riceverlo, che è lo stesso, che dire, con volontà neutra, il Cardinal Gaetano *sopra l' art. 7. della Somma di S. Tommaso nella 3. part. alla q. 58.* dopo aver ammessa nel recipiente la necessità dell' intenzione, insegna, non esser necessaria *per se*, come parlano le Scuole, ma *per accidens*, cioè per levarle la volontà contraria, quando vi sia, il che dà a vedere, che se uno ricevesse il Battesimo nè consentendo, nè dissentendo, e così con volontà neutra, lo riceverebbe validamente. Ma il Soto *nel 4. delle Sentenze alla dist. 5. q. unic. art. 7.* impugna gagliardamente il Cardinale Gaetano; ed il Soto ha meritato d' aver gli altri Teologi comunemente seguaci in questa sua sentenza. Il Silvio *nel tom. 4. sopra la 3. p. di S. Tommaso alla q. 68. art. 7.* dopo aver discorso del punto, così conchiude: *Ex jam dictis, certum est, non sufficere, quod quis neque sit volens, neque sit nolens, quia talis non habet intentionem recipiendi Sacramentum.* Ed il Valenza *nel tom. 1. de' suoi Commenti Teologici alla disput. 4. q. 3. punt. 2.* abbandona il Gaetano, e siegue il Soto: *Quod si neuter prorsus aliquis esset, id est qui neque vellet, neque nollet suscipere, putavit Cajetanus, si sic baptizaretur, fore Baptismum validum; sed admodum false id putavit, ut multis argumentis probat Sotus.* Può anche vedersi il Cardinal Lauria *nel 4. lib. delle Sentenze al tom. 1. disp. 11. q. 2. n. 22. e segg.* E benchè il Gaetano pretenda d' avvalorare il suo sentimento colla Decretale d' Innocenzo III. di cui ora parleremo, *nel cap. Majores, ad Baptismo*, ove si leggono le seguenti parole; *Tunc characterem Sacramentalis imprimit operatio, cum obicem contrariæ voluntatis non invenit obsistentem*: ove sembra additare, essere sufficiente pel Battesimo, che chi lo riceve, non abbia volontà contraria; è d'uopo però qui il riflettere, che il Pontefice Innocenzo risponde al quesito, se i pazzi possano esser battezzati senza il proprio consenso; e risolvendo, che ciò si può fare, se prima avevano consentito al Battesimo, e che ciò non si può fare, se prima non hanno consentito; non v'è chi non vegga, che dicendo dipoi il detto Pontefice, che l'operazione Sacramentale imprime il carattere, *quando non invenit obicem contrariæ voluntatis*, non vuol dir altro, se non che opera quando uno consente, o prima ha consentito: Che se fosse stato di sentimento, che bastasse per ricevere il Battesimo, cha la volontà non resista; non avrebbe stabilito, come stabilì, esser necessario ne' pazzi il consenso antecedente.

49. Ricevendosi finalmente il Battesimo con una volontà forzata, e con positiva ripugnanza, il sopraddetto Pontefice Innocenzo III. *nella stessa Decretale Majores, de Baptismo*, distingue il caso di chi con terrori e minacce riceve il Battesimo, cedendo alla violenza, per non esserne sopraffatto, dall' altro caso di chi, non ostanti le violenze, sempre contraddice, e non ostante la contraddizione, per forza è battezzato; decretando, che nel primo caso s' imprime il carattere del Battesimo, e non nel secondo: *Is, qui terroribus, atque suppliciis vehementer attrahitur, ne detrimentum incurrat, Baptismi suscipit Sacramentum, sicut & is, qui ficte ad Baptismum accedit, characterem suscipit Christianitatis impressum &c. Ille vero, qui nunquam consentit, sed penitus contradicit, nec rem nec characterem suscipit Sacramenti; quia plus est expresse contradicere, quam minime consentire: sicut nec ille notam alicujus reatus incurrit, qui contradicens penitus & reclamans, thurificare Idolis cogitur violenter.* E questa distinzione dei due casi vien anche additata dalla Chiosa Canonica *nel. Can. de Judæis, alla parola*, coacti sunt, *dist. 45., nel cap. Majores §. Item quæritur, alla parola*, conditionaliter, *de Baptismo, e nel cap. Contra Christianos, alla parola*, absolute, *de Hæreticis, in sexto.*

50. Dovendosi formar indagine sopra la volontà, o l'intenzione, che ebbe l' adulto,

Quid servandum, si post Baptismum quis negat intentionem sufficientem habuisse.

ptismum accepit, is profecto est ante cæteros audiendus, & interrogandus; cavendum tamen, ne inconsulto fides eidem illico habeatur, ubi responderit, se baptizatum, non libere, sed invito. Fieri enim potest (nec casus sane hic metaphysicus est) ut ipso in actu intentionem habuerit sufficientem, Diabolicis deinde stimulis incitatus, & victus, ad vomitum rediturus menda cium proferat, & de intentione interrogatus nigrum pro albo, ut inquiunt, repræsentet. Qui in foro, in Curia, in Republica versatus est, non ignorat, & sæpe alias contigisse, & frequenter usuvenire, ut Sacris Ordinibus initiati, ac vitam Regularem professi, enixe postulent contractis a vinculis solutionem, dictitantes, nimirum, & nonnunquam jurejurando affirmantes, sese illo tempore, aut nullam penitus intentionem, aut omnino contrariam habuisse. In hoc rerum statu quid solet consilii capere Judex cautus, & prudens? Clamores aspernatur, respuit jusjurandum, nisi hoc idem comprobent adjuncta plurima, & circumstantiæ antecedentes, concomitantes, & subsequentes, & eæ quidem momenti sint ineluctabilis, & inconcussi. Hac profecto ratione, hoc examine, hac diligentia opus est, ubi adultus post Baptismum aut intentionem sibi fuisse pernegat, aut non idoneam, minimeque sufficientem extitisse contendit.

51. Quod si nulla sit reliqua dubitatio, planeque constet hac luce clarius adulto Baptismum accipienti nullam prorsus fuisse voluntatem, aut intentionem; nil restat aliud, quam eumdem & hortari, & admonere, ut rite id faciat, quod jam irrito fecit, & suscipiat *absolute*, ac libere Sacramentum; ac si obstinate repugnet, tum nihil aliud superest, nisi ut remittatur. Si autem res in dubio sit, nec intelligi possit, an defuerit intentio, an sufficiens adfuerit necne, adultus tum retinendus, baptizandusque *sub conditione* : S. Thomas 3. *par. q.* 68. *art.* 7.; ubi, ut antea diximus, in Baptizato intentionis necessitatem probans, hoc sibi objectum proponit secundo loco: *Cum de intentione Baptizati non constet, quilibet posset petere, se denuo baptizari, propter intentionis defectum. Non videtur ergo, quod intentio requiratur ex parte baptizati, ut suscipiat Sacramentum*: atque ita respondet: *Dicendum ergo, quod si in adulto deesset intentio suscipiendi Sacramentum, esset re baptizandus; si tamen hoc non constaret, esset dicendum, si non es baptizatus, ego te baptizo.*

52. Demum quotiescumque aliqua ex parte de collato Baptismate dubitetur aut in facto, aut in jure; cum ex facto articulus juris oriatur, de quo nihil adhuc certi Ecclesia statuit, Theologorum autem, scriptorumque sententiæ divisæ sunt; Hebræus jam lustratus non remitti, sed retineri debet, & baptizari *sub conditione*, juxta regulam Alexandri III. *in cap. De quibus, sub tit. De Baptismo*: *De quibus dubium est, an baptizati fuerint, baptizentur his verbis præmissis: Non te rebaptizo, sed, si nondum baptizatus es, ego baptizo te*. Hi porro ita baptizati tenentur omnino fidem Catholicam observare, eorum instar, qui minis, ac terrore adducti, suscipiendo baptismati assensum libere præbuerunt: vide cit. *cap. Majores §. Verum, de Baptismo: Et ipse tanquam conditionaliter volens, licet absolute non velit, cogendus est tamen ad observationem Fidei Christianæ*. Et prolixius in *Can. de Judæis, ad dist.* 45., ubi sic legitur: *Oportet, ut Fidem, quam etiam vi, vel necessitate susceperunt, tenere cogantur, ne nomen Domini blasphemetur, & Fides, quam susceperunt, vilis, & contemptibilis habeatur.*

Alia dubia circa hanc materiem solvuntur.

53. Statutum hic nobis fuerat, epistolam terminare; sed deinceps audivimus operæ pretium esse, quasdam quæstiones solvere huc spectantes, quarum usus haud infrequens esse solet. Tenemur itaque huic epistolæ additamentum nectere, & opportunius hoc fore existimamus, quam opus jam perfectum retexere, aut fasciolas, ut dici solet, ac frustula infarcire.

54. Superius, hoc est *n.* 40. e vico evocandum, tradendumque Christianis diximus, eum, qui nuncio haud dubio, sed certo & indubitato delatus est, & dedisse,

dulto, quando gli fu conferito il Battesimo, non v'ha dubbio, ch'esso debba essere prima d'ogni altro interrogato, ed inteso: ma non dee già deferirsi ciecamente a quanto esso dice della sua intenzione, quando in qualche maniera fosse contraria al Battesimo ricevuto; non essendo impossibile, nè affatto ideale il caso, che quando ricevette il Battesimo, avesse un'intenzione sufficiente, e che tentato dal demonio a ritornare al vomito, rappresentasse una cosa per un'altra nell'occasione, che viene interrogato dell'intenzione, che ebbe quando fu battezzato. Chi ha, come ella ha, pratica del foro, e delle cose del Mondo, ben sa, esser accaduto, e spesso accadere, che chi ha ricevuto l'Ordine Sacro, o chi fatta la Professione Regolare, domanda d'esser sciolto dai legami contratti, pel motivo di non aver avuta l'intenzione, o pure di averne avuta una positivamente contraria, quando fu ordinato, o quando professò, il che anche non ha difficoltà di comprovare, con qualche giuramento. Ciò succedendo, che fa il Giudice cauto e prudente? Non si fida del detto anche giurato, ma lo vuol fiancheggiato da circostanze antecedenti, concomitanti, e susseguenti, di molto rilievo, e molto ben provate: e questo per appunto è quello, che dee con somma diligenza farsi, quando l'adulto battezzato o nega d'aver avuta l'intenzione, quando riceve il Battesimo, o dice d'averne avuta una, che è insufficiente.

Che cosa debba farsi, se dopo il Battesimo nieghi il battezzato aver avuta sufficiente intenzione.

51. Se, dopo fatte le diligenze, sarà cosa chiara, che l'adulto nell'atto del Battesimo non ha avuta l'intenzione, o pure ne ha avuta un affatto insufficiente, portandone le prove, che levano ogni perplessità, non si può far altro, che procurare d'indurlo a far bene quello, che è stato fatto male, ed a ricevere *absolute* il Battesimo; al che se poi non acconsente, non resta altro partito, che di rimandarlo. Ma quando il punto resti dubbio, nè chiaramente si può scorgere, se il proposto difetto d'intenzione, o d'intenzione sufficiente, siavi, o non siavi stato: dee l'adulto ritenersi, e battezzarsi *sub conditione*. S. Tommaso *nella 3. parte alla quest. 68. art. 7.* ove, conforme si è detto, prova, esser necessaria nel battezzato l'intenzione di ricevere il Battesimo, si fa in secondo luogo la seguente opposizione: *Cum de intentione baptizati non constet, quilibet posset petere, se denuo baptizari, propter intentionis defectum. Non videtur ergo, quod intentio requiratur ex parte baptizati, ut suscipiat Sacramentum:* e così risponde: *Dicendum ergo, quod si adulto deesset intentio suscipiendi Sacramentum, esset baptizandus; si tamen hoc non constaret, esset dicendum, si non es baptizatus, ego te baptizo.*

52. In una parola, ogni qual volta vi resta qualche dubbio circa il Battesimo conferito, o *in facto o in jure*, nascendo dal fatto un articolo di ragione, che non è deciso dalla Chiesa, ma di cui vanno variamente discorrendo gli Autori ed i Teologi, non dee l'Ebreo battezzato rimandarsi, ma dee ritenersi e battezzarsi *sub conditione*, giusta la regola d'Alessandro III. *nel cap. De quibus, sotto il tit. de Baptismo*: *De quibus dubium est, an baptizati fuerint, baptizentur his verbis praemissis: Non te rebaptizo; sed, si nondum baptizatus es, ego baptizo te*: e questi così battezzati restano obbligati all'osservanza della Fede Cristiana; come lo sono ancor quelli, che indotti dalle minacce e dal terrore, finalmente acconsentono a prendere il battesimo, come si vede *nel cit. cap. Majores §. Verum, de Baptismo*. *Et ipse tanquam conditionaliter volens, licet absolute non velit, cogendus est tamen ad observantiam Fidei Christianae*: e più diffusamente *nel Can. de Judaeis, alla dist. 45.* ove così si legge: *Oportet, ut Fidem, quam etiam vi vel necessitate susceperunt, tenere cogantur, ne nomen Domini blasphemetur, & Fides quam susceperunt, vilis, & contemptibilis habeatur.*

53. Qui era da Noi stabilito di por termine alla lettera. Ma essendoci poi stato suggerito, che sarebbe stato ben fatto lo sciorre alcuni altri quesiti, che risguardano la stessa materia, e che sovente succedono in pratica; ci veggiamo astretti a fare, come suol dirsi, un'aggiunta alla lettera, il che crediamo più opportuno per la chiarezza; e pel buon ordine, che il guastare il fatto, e mettere nel corpo della lettera già dettata, come suol dirsi, o pezze, o toppe.

Si sciolgono altri dubbi sopra tale materia.

54. Di sopra, cioè *al n. 40.* si è detto, che dee levarsi di Ghetto, ed essere consegnato a Cristiani, chi è denunziato con avviso non dubbio, ma sicuro, che ha

I. in casu denuntiationis aliquem Christianum effici optare, quibus testibus fides præstari debeat.

se, & adhuc exhibere indicia desiderii, quo flagrat, suscipiendi Baptismatis. Hoc præmisso, in præsentia quæritur, quandonam ejusmodi denuntiatio tuta, minimeque dubia habenda sit? Cum non de adulto ad salutis fontem ultro se conferente, sed de nunc sermo sit, quem alii significant Baptismum votis omnibus exoptare, jam patet non posse quæstionem solvi, nisi decernatur, cujusmodi & quot esse testes debeant, eorum ut denunciatio incerta, non anceps, sed fide dignissima existimetur.

55. Regula generalis, quam Te non ignorare compertum habemus, aperte jubet non unius testimonio haberi fidem. Hæc vero jure Divino innititur, *in ore scilicet, duorum, vel trium, stabit omne verbum*, concordat jus Pontificium *in cap. Veniens 10. & c. Licet universis 23. de testibus*, & jus Civile *in leg. Jurisjurandi C. de Testibus*. Aliquæ porro sunt hujus regulæ limitationes, quarum unam paulo ante produximus, nimirum collationem Baptismi unius testimonio probari: præter hanc si quis alias undetriginta legere cupiat, Speculatorem adeat *tit. de testib. n. 6.* Nobis in præsentiarum satis erit earum unam memoravisse, rem nempe aliquam unico etiam teste probari, dum is tamen fultus haud dubiis indiciis fuerit, & claris oppido conjecturis: *ita Farinaccius de test. q. 63. cap 1. n. 35. Pac Jordan. elucubr. lib. 14. tit. 18. n. 66. Panimoll. decis 23. annot. 5. n. 18.* Quoad testium conditiones, usus invaluit, tam in judiciis Canonicis, quam civilibus, admitti mulierum testimonia, ut apud *Tiraquell. de legib. connub. leg. 9. n. 64. & seq. Farinac. de test. q. 59. per tot. Pac. Jordan. loc. cit. n. 529. Pirhing. titul. de test. num. 66. & 69. Anaclet. ad eumdem tit. n. 84. Sperell. decis 81. n. 45.* Quidquid hactenus dictum est, probatum suis, ut inquiunt, a principiis videre qui cupiat, suffragium perlegat admodum elaboratum, & 19. Julii 1709. typis editum a bo. mem. Præsule Frosini Pisarum Archiepiscopo in quadam controversia, quæ ipsi cum illius Civitatis Hebræis intercessit.

56. Ut ergo regulæ hæ generales in quæstione proposita locum habeant, cavendum est, ne inconsulto ac temere quidquam fiat, si testes Hebræum aliquem serio Baptismum petere significaverint. Ac in primis videndum, num index, sive mas, sive fœmina fuerit, certæ sit probitatis, ac notæ fidei; deinde examinari debet, & admoneri de gravitate jurisjurandi; tum ejus examen est describendum, cui & index ipse subscribat necesse est. Si duo inter se testes concordent quoad locum, tempus, & occasionem, in qua Hebræus suscipiendi Baptismatis voluntatem aperuit, tunc prudentis erit Præsidis, Hebræum ad Catechumenos evocare, eumdemque ibi ad dies duodecim detinere, ut non minus rei veritas, quam voluntatis constantia cognoscatur. At cum rem denuntiant, aut duo testes singulares, aut unus tantummodo, sed fide dignus, & omnem citra dubitationem idoneus, & multo magis si adminiculis suffultus; tunc habito, ut diximus, testium, vel testis examine, non oportebit Hebræum ad Catechumenos ducere, sed Judex Catholicus, qui Romæ est Vicesgerens pro tempore, ejus voluntatem extra vicum, vel domi suæ, vel in Templo aliquo semel, atque iterum, aut etiam pluries explorabit, ut Hebræi consilio clare perspecto & cognito, eum tuto jubeat, aut ad vicum remitti, aut Catechumenis recenseri.

57. Neque id vero recens inventum est, sed decretum a Congregatione Sancti Officii anno 1727. cum adhuc in minoribus eadem in Congregatione Consultoris munere fungeremur; itemque hoc postea confirmavit per Litteras Apostolicas die 14. Februarii anni prædicti Benedictus Papa XIII. fel. rec. cujus in Nos beneficentia haud parva fuit: ejus Decreti verba talia sunt: *Feria 4. die 7. Februarii 1727. In Congregatione generali Sanctæ Romanæ, & Universalis Inquisitionis habita in Conventu Sanctæ Mariæ supra Minervam coram Eminentissimis, & Reverendissimis Dominis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, in tota Republica Christiana contra Hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus a Sede Apostolica specialiter deputatis: Cum plures exortæ sint controversiæ super intelligentia, & executione De-*

cre-

ha mostrato, e mostra voglia e desiderio di ricevere il Battesimo. Ciò premesso, si cerca, quando il detto avviso debba aversi per sicuro, e non dubbio. Non discorrendosi ora dell'adulto, che in persona comparisce dicendo di voler esser battezzato, ma d'uno, che è denunziato da altri d'essersi spiegato di voler esser Cristiano, ben si vede, che la risposta al dubbio non può darsi, se non si stabilisce, quali debbono essere i testimonj, e quanti, acciò si possa dar credito a quanto essi raccontano.

I. Nel caso della denuncia, che alcuno voglia farsi Cristiano, a chi debba prestarsi fede.

55. La regola generale, come Ella ben sà, vuole, che non si creda al testimonio d'un solo; ed essa è appoggiata al Jus Divino, che *in ore duorum, vel trium stabit omne verbum*, e concorda il Jus Canonico *nel Cap. Veniens* 10. *nel Cap. Licet universis* 23. *de Testibus*, ed il Jus Civile *nella l. Jurisjurandi C. de Testibus* Vi sono poi alcune limitazioni, fra le quali di sopra abbiamo inserita quella, che la collazione del Battesimo si prova con un solo testimonio; e chi ne volesse vedere altre ventinove, può leggere lo Speculatore *al tit de Testibus al nu* 8. contentandoci Noi presentemente di memorarne un'altra, che è quella, provarsi un fatto anche col detto d'un solo testimonio, quando è amminicolato da presunzioni e valide conghietture; come molto bene la discorrono il Farinaccio *de Testibus alla quest* 63. *cap.* 1. *nu.* 35. Pac. Jordan. *Elucubrat. lib.* 14. *tit.* 18. *n.* 66. Panimoll. *decis.* 23. *annot.* 5. *n.* 18. e rispetto alla qualità, oggidì è regola, che tanto ne' giudizj Canonici, quanto ne' giudizj Civili si ammettono i testimonj delle donne, come dimostrano il Tiraquell. *de Legib. connubia'. alla leg.* 9. *n* 64. *e seqq.* Farinacc. *de Testibus q.* 59. *per tot.* Pac. Jordan. *loc. citat. n.* 319. Pirhing. *ad tit. de Testibus nu* 66. *e* 69. Anaclet. *ad eundem titulum n.* 84. Sperell. *decis.* 81. *n.* 45. e chi volesse vedere provato pe' suoi principj quanto sin ora si è detto, può leggere un Voto assai elaborato, dato alle stampe dalla buona memoria di Monsig. Frosini Arcivescovo di Pisa in una Causa, che esso ebbe cogli Ebrei di quella Città, e che pubblicò *ai* 19. *Luglio del* 1709.

56. Applicando queste massime generali al caso presente, quando si presentano testimonj, che attestano, essersi seriamente qualche Ebreo dichiarato di voler esser Cristiano, non si dee correre, ma si dee guardar in faccia con attenzione a chi ciò attesta; si deve, o maschio, o femmina che sia, considerare se sia persona degna di fede: deve esser esaminato; deve esser avvertito dell'importanza del giuramento; dee scriversi il di lui esame; dee l'esaminato sottoscriverlo: e se due sono i testimonj, che siano contesti del luogo, tempo, ed occasione, in cui l'Ebreo dichiarossi di voler ricevere il Battesimo, dee l'Ebreo esser portato alla casa de' Catecumeni, ed ivi essere trattenuto per dodici giorni, acciò si riconosca non meno la verità del fatto esposto, che la perseverante volontà di voler essere Cristiano: Che se poi il fatto fosse denunciato da due testimonj singolari, o pure da un solo testimonio degno di fede, idoneo, e molto più amminicolato, dopo essersi fatto l'esame de' testimonj, o testimonio, nel modo poc'anzi espresso, non dee l'Ebreo esser portato alla casa de' Catecumeni, ma deve esser chiamato dal Giudice Cristiano, che in Roma è il Vicegerente pro tempore, fuori del Ghetto, e deve essere la di lui volontà o in una Chiesa, o in una casa propria, esaminata dallo stesso Vicegerente una, o più volte, come a lui piacerà, per poter poi risolvere, secondo ciò, che avrà ricavato dall'esplorazione, se l'Ebreo dee rimandarsi al Ghetto, o pure se deve esser mandato alla casa de' Catecumeni.

57. Questo sistema non è di nostra invenzione. Fu stabilito dalla Congregazione del Sant' Offizio *nel* 1727. quando *in minoribus* eravamo Consultore della medesima; ed il Decreto fu confermato dalla felice memoria del Nostro Benefattore Benedetto XIII. con un suo Breve spedito sotto *il giorno* 14. *Febbrajo dell'anno predetto*; ed ecco le parole del Decreto confermato: *Feria IV. die* 7. *Februarii* 1727. *In Congregatione Generali Sanctae Romanae, & Universalis Inquisitionis habita in Conventu Sanctae Mariae super Minervam coram Eminentissimis, & Reverendissimis Dominis Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalibus in tota Republica Christiana contra Haereticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus, a Sede Apostolica specialiter deputatis: Cum plures exortae sint controversiae super intelligentia, & executione Decreti ab hac*

creti ab hac Sacra Congregatione editi die 7. Julii 1641. quoad Hebræos utriusque sexus denuntiatos de eorum animi declaratione suscipiendi Baptismum; Eminentissimi, & Reverendissimi Domini Cardinales Generales Inquisitores prædicti dictum Decretum declarando, & quatenus opus sit, reformando, in posterum illud sequenti modo exequi mandarunt, & decreverunt: nempe quod Testes, qui Hebræos denuntiabunt, sive mares, sive fœminas de declaratione animi suscipiendi Baptismum, per Notarium, juxta interrogatoria generalia ab R. P. D. Vicesgerente præscribenda, cum speciali monitione relevantiæ Juramenti, in scriptis coram eodem R. P. D. Vicesgerente, & eo impedito, coram ejus Auditore, examinentur: qui etiam examen præfatum subscribere debeant; &, quatenus duo Testes sint de loco, tempore, & occasione contestes, tunc denuntiati ad domum Catechumenorum duci, & collocari in loco separato, ad hunc effectum destinato, in eoque per duodecim dies detineri possint; ut super veritate, & constantia declarationis eorum voluntatis suscipiendi Baptismum explorentur. Si autem Testes erunt singulares, vel unus adesset Testis idoneus, & fide dignus, tunc denuntiati, non statim post denuntiationem, & Testium examen ducendi erunt ad domum Catechumenorum, sed per R. P. D. Vicesgerentem extra Ghettum, vel in ejus domo, vel in aliqua Ecclesia, vel alio loco sibi bene viso, & intra tempus necessarium, & opportunum, juxta facti speciem & circumstantias, pro arbitrio, & prudentia dicti R. P. D. Vicesgerentis, eorum voluntas exploranda erit.

II. De uxoribus, & sponsis oblatis a Maritis, qui Christiani efficiuntur.

58. Hanc alia quæstio sequitur ad sponsas pertinens, atque conjuges Hebræorum, qui viri jam Christiani, aut sponsi opera Fidei Catholicæ offeruntur. Nulla Judæorum querela est, quod a viris, aut sponsis Christifidelibus sponsæ, aut conjuges ad lavacrum Sanctissimum offerantur; non enim nesciunt vel ipsi Hebræi, nullam hac invitamenti, vel adhortationis specie violentiam includi, ita ut, si mulier Baptismum respuat, matrimonium in Judaismo contractum omnino solvatur, teste Apostolo 1. *ad. Corinth. c. 7.* & juxta *Decretalem*, *Quanto*, *de divortiis*, quæ quidem matrimonii solutio fit statim ac Judæus Ecclesiæ gremio admissus transit ad alias nuptias, ut a Nobis longa disceptatione probatum est, cum in Congregatione Concilii a Secretis essemus, in quadam causa Florentina proposita 27. *Julii* 1726. ut videre licet *in tom. 3. Thesauri Resol. pag. 346. & pag. 351. & seq. ac tom. 4. pag. 30. & seq.* Quando infidelis ad Christum conversus transitum facit ad alias nuptias, an eadem sit libertas conjugi infideli alias contrahendi nuptias, res adhuc in dubio est. Sententiam negativam sustinet Pontius *de matrim. lib. 7. cap. 48. num. 25.* Affirmativæ adhæret Sanchez *de matrim. lib. 7. disp. 77. n. 6.* Utramque probabilem Diana existimat *in edit. coordinata de matrim. tom. 2. resol. 112. tract. 6.*

59. Illud quoque Hebræis est probe cognitum, conjugem viro esse obnoxiam, ejusdemque in potestate constitutam, quod legunt *Geneseos c. 3. Sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tui.* Ipsis præterea compertum est sponsalia plurimum a matrimonio differre, cum hæc non sint aliud, quam futuri promissio matrimonii, ut *in Can. Nostrates 30. q. 1. & in leg. 1. ff. de spons.* quod & colligitur ex historiæ Jacobi *Genes. c. 29.* qui servitutem servire Labano debuit ad statutum tempus, ut uxorem duceret promissam sibi Rachelem. Non id audeat Hebræorum quispiam inficias ire, juxta eorum mores, per sponsalia jus quoddam Sponso, & auctoritatem in Sponsam dari forsan etiam majorem illa, quam Christifidelis habet in Christianam mulierem sibi desponsatam. Nam jure Pontificio gravis est reus culpæ, non adulterii, qui aliena cum sponsa turpi consortio conjugatur, ut Nos alibi demonstravimus in *nostra notificatione. V. tom. 3. pag. 65. edit. Bonon:* At apud Hebræos, ex veteri instituto qui rem aliena cum sponsa habuerit, non impudicus dicitur, sed adulter, ut *post. Seldenum. lib. 2. Uxor Hebr. c. 1.* animadvertit Calmet *in sua dissert. de Connubiis Hebr.* & adhuc in præsens apud Hebræos scelus, quo de nunc agimus, est capitale, ut observat Cardinalis de Luca *de matrim. in discur. 9. n. 15.* quem habuit de quorumdam Judæorum Romæ connubio. Igitur quemadmodum cum

ab

hac Sacra Congregatione editi die 8. Julii 1641. quoad Hebræos utriusque sexus denunciatos de eorum animi declaratione suscipiendi Baptismum; Eminentissimi, & Reverendissimi Domini Cardinales Generales Inquisitores prædicti dictum Decretum declarando, & quatenus opus sit, reformando, in posterum illud sequenti modo exequi mandarunt, & decreverunt: nempe quod Testes, qui Hebræos denuntiabunt, sive mares, sive fœminas de declaratione animi, suscipiendi Baptismum, per Notarium, juxta interrogatoria generalia ab. R. P. D. Vicesgerente præscribenda, cum speciali monitione relevantiæ Juramenti, in scriptis coram ab. R. P. D. Vicesgerente, & eo impedito, coram ejus Auditore, examinentur: qui etiam examen præfatum subscribere debeant, &, quatenus duo Testes sint de loco, tempore, & occasione contestes, tunc denuntiati ad domum Catechumenorum duci, & collocari in loco separato, ad hunc effectum destinato, in eoque per duodecim dies detineri possint, ut super veritate, & constantia declarationis eorum voluntatis suscipiendi Baptismum explorentur. Si autem Testes erunt singulares, vel unus adesset Testis idoneus, & fide dignus, tunc denuntiati, non statim post denuntiationem, & Testium examen ducendi erunt ad domum Catechumenorum, sed per R. P. D. Vicesgerentem extra Ghettum, vel in ejus domo, vel in aliqua Ecclesia, vel alio loco sibi bene viso, & intra tempus necessarium, & opportunum, juxta facti speciem & circumstantias, pro arbitrio, & prudentia dicti R. P. D. Vicesgerentis, eorum voluntas exploranda erit.

II. Delle Mogli, e Spose offerte dai Mariti fatti Cristiani.

58. A questo quesito succede l'altro, che riguarda le mogli e le spose Ebree, che vengono offerte alla Fede Cristiana dal marito, o dallo sposo, che si fanno Cristiani. Non si lamentano gli Ebrei, che si faccia dal marito Cristiano l'offerta della moglie Ebrea, nè dallo sposo l'offerta della sposa, sapendo ancor essi, che tutto ciò si riduce ad una specie d'invito e d'esortazione, esclusa qualunque violenza, in tal maniera che, se la moglie ricusa di farsi Cristiana, il Matrimonio contratto nell'Ebraismo resta sciolto, secondo anche il testo dell'Apostolo, *nella prima ad Corinthios al cap. 7.* e secondo la Decretale *nel Cap. Quanto, de Divortiis*, il che siegue, subito che il convertito passa alle altre nozze, giusta ciò, che da Noi fu diffusamente dedotto in un nostro Discorso fatto quando eravamo Segretario del Concilio, in una certa Causa *Florentina*, proposta *ai 27. di Luglio 1726.* come può vedersi *nel tom. 3.* del Tesoro delle Risoluzioni *alla pag. 346. ed alla pag. 350. e segg. e nel tom. 4. alla pag 30. e segg.* Ma se, sciolto il matrimonio, quando il convertito passa ad altre nozze, s'intenda posto in libertà ancora il conjuge restato infedele, e possa nell'infedeltà contrarre un altro matrimonio; la sentenza negativa vien sostenuta dal Pontio *de Matrimonio al lib. 7 c. 48. n. 25.* e l'affermativa viene diffusamente comprovata dal Sanchez *de Matrimonio al lib. 7. disput. 77. n. 6.* e tanto l'una, quanto l'altra opinione vien riputata probabile dal Diana *nell' Edizione coordinata del Matrimonio al tom. 2. resolut. 122. tratt. 6.*

59. Sono pure ben informati gli Ebrei, che la moglie è sotto la potestà del marito, leggendola *nella Genesi al c. 3. Sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tui*. Sanno in oltre, essere gli sponsali cosa differente dal matrimonio, non essendo gli sponsali che una promessa del futuro matrimonio, come si legge *nel Can. Nostrates 30. q. 1.* e *nella leg. 1. ff. de sponsalibus*; il che pure raccolgono dalla storia di Giacobbe *nella Genesi al cap. 29.* a cui convenne servire Laban tanto tempo per potersi maritar con Rachele, che dal di lei genitore Laban gli era stata promessa per moglie. Non possono negare, che, anche secondo il loro costume, in vigore degli sponsali non acquisti lo sposo un certo diritto, ed una certa autorità sopra la sposa, e forse anche maggiore di quella, che lo sposo Cristiano acquista sopra la sposa Cristiana; imperocchè, secondo il diritto Canonico, è reo di grave peccato, ma non d'adulterio, chi ha commercio colla sposa d'un altro, come da Noi fu ampiamente dimostrato *nella Nostra Notificazione 5. del tom. 3. alla pag. 65.* della stampa di Bologna; ma secondo le antiche Ebraiche costumanze si commette adulterio da chi ha copula carnale colla sposa d'un altro, come dopo il Seldeno *nel lib. 2. Uxoris Hebrææ al cap. 1.* osserva il Calmet *nella sua Dissertazione de connubiis Hebræorum*, ed ancor oggi il reato ha appo loro la pena della

morte,

ad fidem accedunt, qui potestatem in filios, aut filias habent, eorum oblationem Ecclesiæ libere, ac jure faciunt; ita vir, aut sponsus Christi legem amplexus jure optimo oblationem facit suæ vel uxoris, aut sponsæ, in quam jus a Legibus, & auctoritatem sibi concessam habet. Facta hæc vero oblatio nec sane potest, nec omnino debet a Christifidelibus recusari, qui tenentur nulli parcere diligentiæ, nullique studio, ut Christiana veritas jam viro, aut sponso cognita, uxori quoque, aut sponsæ lucem afferat, ac salutem, eo vel maxime quod Romani Pontifices licet Judæis vim fieri quoad Religionem severe prohibeant, palam tamen significant, nihil sibi antiquius esse, optabilius nihil, quam ut iidem aliquando e tenebris ad lucem, ab errore ad veritatem veniant, ideo semel in singulas Hebdomadas iis publice Evangelium annuntiari, eosdemque jubent Sacris hisce concionibus interesse, ut apparet *in Constit.* 1. *Nicolai III. & Constit.* 106. *Gregorii XIII.*

60. Verum quanquam Hebræi de uxorum, sponsarumque oblatione nec conquerantur, nec conqueri possint; queruntur tamen, ut primum Hebræorum aliquis ad Fidem profectus, aut profecturus, suam offert Ecclesiæ sponsam, quod hæc illico evocatur, domumque Cathecumenorum transfertur, ubi quadraginta dierum spatio detinetur. Clamant in casu ejusmodi nimiam Christianos incertis vocibus habere fidem, & imprudenter agere, priusquam ullis probationibus demonstratum fuerit, sponsalia rite ac valide contracta fuisse. Hinc dictitant damna, turbationesque oriri plurimas, cum non semel evenerit, ut Hebræus infima de plebe aliquis, mulieris, aut virginis amore flagrans & divitis & honestæ, desperans vero eam in Judaismo ducere uxorem posse, id consilii ceperit, contracta nempe sponsalia falso, ac temere venditare, illustrem ut ad thalamum perveniret.

61. Magnus ille Prædecessor Noster S. Gregorius laudabili semper methodo, & incorrupta justitia in Hebræorum negotiis usus est. Consule *ejus epist.* 25. *lib* 8. *indict.* 1. *ultimæ edit.* Victori Episcopo Panormitano datam: *Si igitur querimonia eorum veritate fulcitur, oportet, ut Fraternitas Vestra, legis serie diligenter inspecta, ita eis quidquid hac re decretum est, custodire debeat, ac servare, ut nec ipsa aliquid injustum facere, nec illi pati præjudicium videantur.* Sed admonet eodem tempore, ut facta diligenter accurateque perpendantur, ad veritatem rei a Judæis propositæ cognoscendam; ut colligitur ex alia ejus epistola ad Fantinum Panormi Defensorem missam, quæ 55. *est*, *lib.* 9. *indict.* 2. ubi legitur, *ne forte in eorum sola voluntate versari præjudicium videretur.* A S. Gregorio edocti, ne ullam his de sponsalibus diligentiam prætermisisse videremur, Seldenum, Buxtorfium, Leonem Modena, & alios Scriptores, consulendos dijudicavimus. Decreta quoque percurrimus, quæ alias in casibus hujusce generis a Congregatione Sancti Officii emanarunt. Sed auctorum lectio prædictorum, quam Nobis utilis extitisset exornandæ dissertationi pro aliqua ex Academiis Ecclesiasticis, quæ coram Nobis singulis hebdomadis haberi solent, tam plane inutilis, ac supervacanea fuit certo ac tuto decernendo sistemati, quod maximopere optabamus. Ex prædictis Decretis, quorum principium est ab anno 1745. licet illud intelligatur, quod si sponsus Hebræus jam Christianus sponsæ adhuc Judææ oblationem fecit, hanc inter Catechumenos ad quadraginta dies detentam fuisse; nullo tamen modo cognosci potuit, an, & qua ratione sponsalia probata fuerint, itemque, an eorum probatio solius sponsi, vel plurium testimonio inniteretur; an demum quodlibet mutuæ sponsionis genus existimatum fuerit verus, ac legitimus sponsaliorum contractus.

62. Doctor Paulus Mediceus in suo Tractatu de Hebræorum ritibus, ac institutis, quorum ipse peritissimus erat, quippe qui e Mosaica ad Christianam legem transierat, c. 27. de sponsalibus agit, & matrimonio Judæorum, & id, ut paucis dicam, ostendit, in hoc instituto non admodum a Christifidelibus differre Hebræos. Nam

hanc-

morte, come ben osserva il Cardinal de Luca *de Matrimonio*, *al discorf.* 9. *n.* 15. fatto sopra il matrimonio di certi Ebrei seguito qui in Roma: e siccome convertendosi alla Fede chi ha in potestà figli o figlie, ne fa liberamente l'offerta, così convertendosi il marito, o lo sposo, fanno con tutta giustizia l'offerta della moglie, o della sposa, sopra le quali hanno, come si è detto, jus, ed autorità; e fatta l'offerta, non può, nè dee ricusarsi da' Cristiani, che sono obbligati a far quanto possono, ed a non trascurar diligenza, acciò la verità della Religione, riconosciuta dal marito, e dallo sposo, sia anche riconosciuta ed abbracciata dalla moglie e dalla sposa; tanto più che, sebbene i Romani Pontefici si protestano di non volere sforzar gli Ebrei a ricevere il Battesimo, non lasciano però d'esprimere il loro vivo desiderio, acciò illuminati lo ricevano, pel qual effetto fanno loro predicare ogni settimana la verità della Fede Cristiana, e comandano, che assistano alla Predica, come si vede *nella Const.* 2. di Niccolò III. e *nella Constit.* 106. di Gregorio XIII.

60. Ma, se non si lamentano, nè si possono lamentare gli Ebrei dell'offerta delle mogli e delle spose, si lamentano bensì, che subito che lo sposo è convertito, o vuol convertirsi, ed offre la sposa, la sposa si chiama, e si porta alla casa de' Catecumeni, si trattiene in essa lo spazio di quaranta giorni, dando troppo credito all'asserzione del convertito, o convertendo, senza veruna prova precedente de' sponsali contratti, e contratti in forma valida, secondo i loro riti; il che dicono esser causa di varj disordini, non essendo la prima volta, come essi suppongono, che qualche Ebreo di rango vile, innamorato d'Ebrea civile e comoda, disperato di conseguirla nell' Ebraismo, ha tentato d'averla per questa strada, cioè supponendo falsamente gli sponsali contratti.

61. Il nostro gran Predecessore San Gregorio negli affari degli Ebrei tenne il lodevole sistema d'un incorrotta giustizia, come si deduce *dalla di lui lettera* 13. *al lib.* 8. *indiz.* 1. dell' ultima stampa, scritta a Vittore Vescovo di Palermo in questo proposito: *Si igitur querimonia eorum veritate fulcitur, oportet, ut Fraternitas vestra, legis serie diligenter inspecta, ita eis quidquid hac de re decretum est, custodire debeat ac servare, ut nec ipsa aliquid injustum facere, nec illi pati præjudicium videantur*: ma nello stesso tempo avvertì, che si appurassero i fatti, per vedere, se era vero ciò, che dagli Ebrei veniva esposto: come si raccoglie da un'altra sua lettera scritta a Fantino Difensor in Palermo, che è *la* 55. *al lib.* 9. *indiz.* 2. ove così si legge: *ne forte in eorum sola voluntate versari præjudicium videretur*. Ammaestrati da S. Gregorio, e per arrivare, come suol dirsi, al fondo della materia degli sponsali degli Ebrei, abbiamo creduto opportuno il vedere il Seldeno, il Bustorfio, Leone Modena, ed altri, che trattano di detti sponsali. Abbiamo ancora voluto vedere i Decreti altre volte fatti in simili casi dalla Congregazione del Sant'Officio; ma per esporre a lei quello, che ci è accaduto, quanto la lettura de' predetti Autori ci sarebbe stata opportuna, se avessimo dovuto comporre una dissertazione per la nostra Accademia Ecclesiastica, che teniamo ogni Lunedì avanti di Noi, altrettanto ci è riuscita inutile per istabilire in pratica qualche sistema; nè lumi migliori abbiamo potuto ricavare dai sopraddetti Decreti, che incominciano *dal* 1725. da' quali benchè si riconosca, che se lo sposo Ebreo, che si converte, ha fatta offerta della sposa Ebrea, questa è stata condotta ai Catecumeni, ed ivi è stata di più trattenuta quaranta giorni; non si può però riconoscere, se, ed in qual modo fossero provati gli sponsali, se la prova non abbia avuta altra base, che il detto dello sposo, e se ogni e qualunque sorta di promessa sia stata qualificata come contratto di sponsali.

62. Il Dottore Paolo Medici nel suo Trattato de' riti e costumi degli Ebrei, de' quali era ben istrutto, essendo dall'Ebraismo passato alla Fede Cristiana, *nel c.* 17. tratta dello sposalizio, e matrimonio degli Ebrei, ed in sostanza espone, che gli sponsali si fanno fra gli Ebrei, come si fanno fra i Cristiani; dicendo, che fra i Cri-

hanc apud eos consuetudinem esse testatur, ut scriptura conficiatur, in qua parentum alteruter filiam suam aut puellam, aut viduam promittit sponso, hic autem eam se ducturum pollicetur. Tempus quoque decerni solitum, in quo nuptiæ celebrentur. Contractui demum subscribere tum sponsus, tum duo præterea testes de more debent. Sed quia Hebræi eorum, qui Christi fidem amplexi sunt, dictis, ac testimonio ægre acquiescunt, ideo Nos veritatis apprime cupidi, cuidam familiari nostro jurisperito mandavimus, ut convocaret in unum Judæos aliquot, quorum unus jampridem Nobis, cum adhuc Anconæ Ecclesiam gubernaremus, est probe cognitus, & in Mosaicis ritibus egregie versatus. Ex eo autem conventu ea, quæ sequuntur, evicta sunt.

63. Primo, semper sponsalia contrahi inter virum, & parentes mulieris, aut inter virum, & mulieris propinquos, si parentes mulieri desint: mulierem sponsalia non contrahere pudoris causa & honestatis, imo contractum, qui hebraice dicitur תנאים *Tenaim*; fœminæ plerumque ignotum esse, quæ postea explicite præbet assensum suum in solemni nuptiarum celebratione hebraice nuncupata קדושים *Kiddušcim*.

64. Secundo, sponsalibus hac ratione contractis obligari utramque partem; cum autem consensum parentes tantum mulieris, aut consanguinei præbuerint, non vero fœmina, ideo hanc, si dissentiat, minime cogi posse, & dissentientem non contractum frangere, sed peccare graviter juxta Hebræos, debitam nempe obedientiam parentibus, aut majoribus denegando.

65. Tertio, contractum dici obligatorium, & absolutum, cum a viro, ac fœminæ parentibus sponsio facta est, ac descripta, nec non testibus confirmata aut duobus, aut pluribus. Hic contractus Romæ describi solet Notarii opera, alibi a Judæis hebraice.

66. Additur, contractum dici pariter absolutum, cum pars utraque, vel privatim, vel coram Rabbino sponsionem firmant jurejurando, coram duobus, aut pluribus testibus, & sponsionem insuper describi jubent. Quod si vel absque scripto, & testimoniis, aut coram testibus tantum sine jurejurando sponsio facta fuerit, tunc neque obligationem inducit, nec contractum perficit sponsaliorum, ita ut pars utraque libera omnino sit; at si de sponsione constet, & de juramento per testes, tunc recedere licet utrique parti, dummodo præviam a Rabbino impetrent absolutionem a juramento.

67. Hæc Hebræorum ex conventu collecta sunt. Hinc vero deducitur, duabus tantummodo supradictis modis contracta sponsalia inter Judæos haberi valida, atque obligatoria. Mutuæ igitur viri, ac mulieris sponsionis, epistolis, aut schedulis expresse nihil ad effectum, de quo quæritur, valent; ac multo minus munera, vestes, & nuptiarum apparatus. Non probato autem, quod sponsio uno vel altero ex supradictis modis facta fuerit, si copula sequatur ante *Kiddušcim*, seu matrimonium, utraque pars ad contrahendum obligatur, non quidem contractus vi, sed commissi sceleris pœna, & ut crimen admissum luatur.

68. Si de sponsaliorum validitate, aut invaliditate, itaque de obligatione, aut contra, deberet judicium fieri, res autem inter Hebræum, & Hebræam intercederet, æquum esset sententiam ferre legibus consentaneam, & consuetudinibus Hebræorum; communis enim, & probata opinio est, in judiciis hujusmodi oportere non jure Pontificio, vel civili, sed legi, & Mosaicæ consuetudini adhærere. Marquard *de Judæis part.* 2. *cap.* 5. Ricciul. *de jure person. lib.* 2. *cap.* 18. *n.* 7. Sessa *de Judæis cap.* 33. *num.* 6. Card. de Luca *de Matrimonio discurs.* 15. *num.* 3. In præsens vero res in disceptationem venit ad Hebræam pertinens, & ad Hebræum

Cristiani; dicendo, che fra gli Ebrei si fa una scrittura, in cui il padre o la madre s'obbliga di dare la sua figliuola fanciulla, o vedova allo sposo con tanta somma di dote, e lo sposo accetta sopra di se l'obbligo di prenderla per isposa, determinandosi il tempo, in cui vogliono contrarre il matrimonio, sottoscrivendosi inoltre la scrittura dallo sposo, e da due testimonj. Ma perchè sappiamo, che gli Ebrei sogliono dar eccezione ai detti de' convertiti, che risguardano i loro riti e costumanze, abbiamo perciò preso, per esser istrutti, un altro espediente, che è stato di commettere ad un nostro domestico ben inteso delle materie legali il fare un congresso con alcuni Ebrei, uno de' quali è a Noi ben cognito, essendoci convenuto il trattare più volte con lui, quando eravamo Vescovo d'Ancona, ed avendolo trovato uomo di cervello aperto, e ben pratico de' riti e costumanze Ebraiche; ed il risultato del congresso è il seguente.

63. Primo, che gli sponsali sempre si contraggono tra l'uomo, ed i genitori della donna, ovvero tra l'uomo, ed i parenti prossimiori della donna, a cui mancano i genitori; non contraendo per l'ordinario la donna stessa, e ciò a motivo di provedere al di lei pudore ed onestà: anzi facendosi il contratto, che in lingua Ebraica chiamasi תנאים *Tenaìam*; per lo più n'è ignara la donna medesima, che lo sà dopo che è concluso, e che dà poi il suo consenso esplicito nella celebrazione del matrimonio, che in lingua Ebraica chiamasi קדושים *Kiddusćim*.

64. Secondo, che questi sponsali in tal modo contratti obbligano l'una e l'altra parte; ma perchè il consenso è stato dato o dai genitori, o dai parenti prossimiori, e non dalla donna; se essa dissente, non può esser sforzata, non avendo dato il suo consenso; e dissentendo, secondo gli Ebrei, commette se peccato di disubbidienza ai genitori, e suoi maggiori, ma non d'infetazione di contratto.

65. Terzo, che il contratto dicesi obbligatorio, e compito, o quando la promessa corsa tra l'uomo, e i parenti della donna è ridotto in iscrittura, e vi si leggono sottoscritti due o più testimonj quale scrittura in Roma suol farsi per mano di Notajo, ed altrove si fa tra gli Ebrei in Ebraico.

66. O quando le parti o tra di loro, o avanti un Rabbino, si obbligano con giuramento alla presenza di due o più testimonj, facendone scrittura; ma se promettono senza scrittura e testimonj, ovvero se promettono alla presenza de' testimonj, ma senza giuramento, la promessa non vestita di giuramento si risolve in un mero trattato presuntorio, e non induce obbligo, nè contratto di sponsali, in tal maniera che ciascheduna delle parti è libera: ed in opposto costando della promessa provata nei due riferiti modi, se dopo la promessa, e giuramento *per testes*, se le parti vogliono recedere, possono farlo colla previa assoluzione, che ottengono dal Rabbino, dal già fatto giuramento.

67. Questo è quanto si è ricavato dall'accennato congresso. Dal che poi si deduce, che gli accennati due modi sono quelli, co' quali si fanno gli sponsali validi, ed obbligatorj fra gli Ebrei, non giovando pel detto effetto le promesse vicendevoli fatte fra l'uomo e la donna, espresse in lettere e biglietti, essendo insufficienti le conghietture, come di regali, d'apparato di nozze; e non essendo la promessa sopraggiungesse la copula avanti il *Kiddusćim*, o sia matrimonio, entra l'obbligo di contratto, ma non già in vigore del contratto degli sponsali, ma in pena, e riparo del commesso reato.

68. Se si dovesse giudicare della validità, o invalidità degli sponsali, o dell'obbligo risultante, o non risultante da questo, o da quell'atto, e l'affare stasse fra Ebreo e l'Ebrea, dovrebbe certamente questo giudizio esser regolato dalle leggi, e consuetudini Ebree, essendo proposizione bene ricevuta, che in queste materie fra gli Ebrei non si dee stare al Diritto Canonico, o al Diritto Civile, ma alla legge, e consuetudine Mosaica: Marquard. *de Judæis part.* 2. *cap.* 4. *num.* 9. Ricciul. *de Jure personarum lib.* 2. *cap.* 18. *num.* 7. Sessa *de Judæis cap.* 33. *num.* 6. Card. de Luca *de Matrimonio discurs.* 15. *num.* 3. Il punto è, che presentemente si trat-

bræum jam Christo servientem, aut inservire optantem: negotium nempe agitur sane maximum, quod ad Christianam summopere pertinet Religionem. Consilio igitur prudenti admodum opus est ac salutari. Nos autem re diu ac multum considerata, hoc, quod sequitur, opportune decernendum existimavimus.

69. Quotiescumque sponsus Hebræus Christianæ Religioni nomen dare statuerit, & Evangelio sponsam offerat, Tuum erit, eum prudenter interrogare, vel ut ab aliis interrogetur, imperare, quomodo sponsalia probentur, neque enim decet ejus affirmationi unice habere fidem. Editas sponsaliorum probationes Tuum pariter munus erit examinare, aut alicui prudenti viro examinandas tradere. Argumenta sponsalibus comprobandis idonea erunt, si tanti esse ponderis, & momenti videbuntur, ut contracta inter Catholicos sponsalia iisdem rationibus evinci aperte ac tuto valeant. Apud Christianos scriptura non opus est, cujus defectu testium auctoritate suppleri solet, adhibitis etiam censuris, cum quis post Canonicas admonitiones sponsionem vel sine juramento factam implere negat. Sponsaliorum itaque probationes si tales fuerint, ut modo diximus, antiqua Tibi methodus, quæ usui erat ante an. 1725., adhibenda est; e vico scilicet evocanda mulier, & semel atque iterum, aut quamdiu opportunum duxeris, ejus voluntas in templo aliquo, aut alibi exploranda, ac demum aut innata in pervicacia, atque errore relinquenda, si resipiscere nolit, aut inter Catechumenos retinenda est, ut instruatur, si conversionis certa spes aliqua oboriatur.

70. Cum aut sponsus, aut alius quilibet fide dignus ejusmodi argumenta proferat, quibus plane constet, sponsalia ita, ut supra diximus, contracta fuisse, nempe apud ipsos Hebræos valida, atque obligatoria; ad Te spectabit, sponsam illico inter Catechumenos collocare, ubi tamdiu versabitur, quamdiu necesse erit, dummodo quadraginta dierum spatium non superetur; intra enim hos limites procedere absque dubio putamus supradicta decreta quæ initium habent ab *anno* 1725.

71. Inter Cassiodori epistolas Regis Theodorici nomine exaratas, septima supra trigesimam ad Hebræos Mediolanenses transmissa fuit, in qua iis significatur, hoc decretum fuisse, quod nimirum *nullus Ecclesiasticus, quæ Synagogæ vestræ jura competunt, violentia intercedente pervadat, nec vestris se causis importuna acerbitate permisceat, sed ut religionis cultu, ita & actuum sint conversatione discreti.* Et hoc idem Nos hactenus facere procuravimus. Eadem præterea epistola admonentur Judæi, ne ingrati sint, Christianorum æquitate temere abutentes: *Hac tamen moderatione Principalis auxilii beneficium concedentes, ut nec vos, quod ad præfatæ Ecclesiæ jus, vel religiosas personas cæteras, legibus pertinere constiterit, inciviliter attrectare tentetis.* Ed id quoque Nos addere non prætermittimus. Experimento enim didicimus, cum Hebræus palam declarat, Christianorum se velle institutis, ac legibus obtemperare, a Synagoga, si ejus voluntatem nequeant immutare, rationem, aut potius fraudem excogitare de more aliquam, celare scilicet, aut alio mittere eum, qui a bono proposito deterreri non potest. Cum vero sponsus Christiano se nomini devovere statuit, statim id Synagoga efficit, ut sponsa pervicaci aliquo cum Hebræo matrimonii vinculo copuletur, aut ut omnes illico evanescant sponsaliorum rationes, probationesque. Hi porro eventus cum metaphysicos non esse scias, ideo severitatis erit ac vigilantiæ tuæ, remediis, ac pœnis etiam, si opus fuerit, Hebræorum principes in officio continere, ut fraus mulctetur, ac rerum perturbatio tollatur. Hæc sunt, quæ nostra hac epistola explicanda duximus, quibus ut feliciter utaris, paternam tibi ex animo Apostolicam Benedictionem impertimur.

Dat. Pont. an. VII. die 28. Februarii 1747.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die 28. Februarii 1747. Pontificatus Nostri Anno VII.

SU-

ta d'un affare, che verte fra uno o Cristiano, o che si vuol fare Cristiano, ed una Ebrea; e si tratta di un affare, che interessa la nostra Santa Religione Cristiana: e però è d'uopo il prendere qualche temperamento, che, dopo averci ben pensato, diciamo dover essere il seguente.

69. Convertendosi lo sposo Ebreo alla Fede Cristiana, e facendo l'offerta della sposa, sarà suo peso interrogarlo, o farlo interrogare, come si provi lo sposalizio da esso asserito, o supposto: non essendo del dovere, che si stia alla sua unica asserzione. Manifestate le prove, sarà in oltre suo peso il riconoscerle, o farle riconoscere, e quando arrivino a quel segno, che basterebbero a provar gli sponsali, se fossero stati contratti fra Cristiani; non essendo, come ella ben sa, fra'Cristiani necessaria la scrittura, potendosi supplire il di lei difetto coi testimonj, ed anche con valevoli conghietture, sforzandosi fra'Cristiani anche con censure, quando si crede, che siano per essere profittevoli, chi dopo le canoniche ammonizioni non vuol adempire la promessa, ancorchè fatta senza giuramento, ella riprenda il sistema antico che praticavasi prima del 1725. di chiamare, o far chiamare la donna fuori del Ghetto, esplorando, o facendo esplorare una o più volte, e per quanto tempo le parerà, e piacerà, la di lei volontà in una Chiesa, o in un luogo terzo; lasciandola nella sua perdizione, se vuole ostinatamente persistere nell'Ebraismo, o facendola ritenere, e collocare ne' Catecumeni per essere istrutta, quando vi sia speranza della sua conversione.

70. Che se poi dal convertito, o convertendo sposo, si diano a lei, o a chi comparirà per lei, tali lumi, dai quali potrà ella restar assicurata, che gli sponsali sono stati veramente contratti in quel modo, in cui, come di sopra si è detto, sono validi, ed obbligatorj anche appresso gli Ebrei, dovrà ella subito far collocare la sposa nella casa de'Catecumeni, ed ivi dovrà stare tanto tempo, quanto bisogna, purchè non ecceda i quaranta giorni; ne'quali termini senza dubbio crediamo esser emanati i Decreti sopraddetti, che incominciano *dal 1725.*

71. Fra le lettere di Cassiodoro scritte a nome del Re Teodorico, la trentesima settima *del lib. 5.* è scritta agli Ebrei di Milano. In essa lor si fa noto essersi ordinato, che, *nullus Ecclesiasticus, quæ Synagogæ vestræ jura competunt, violentia intercedente, pervadat, nec vestris se causis importuna acerbitate permisceat, sed ut religionis cultu, ita & actuum sint conversatione discreti*: e questo è quello, che insino ad ora ci siamo ingegnati di fare. Passa oltre la lettera, ed intima agli stessi Ebrei il non esser ingrati, non corrispondendo, come si deve, all'Equità Cristiana *Hac tamen moderatione Principalis auxilii beneficium concedentes, ut nec vos, quod ad præfatæ Ecclesiæ jus, vel religiosas personas cæteras, legibus pertinere constiterit, inciviliter attrectare tentetis*: e questo è quello, che Noi pure soggiungeremo. Siamo ben informati, e l'abbiamo veduto in atto pratico, che quando un Ebreo s'è dichiarato di volersi fare Cristiano, se la Sinagoga non può pervertirlo, ritrova il modo di nasconderlo, o di mandarlo altrove. Quando si sa, che un Ebreo sposo si vuol fare Cristiano, si fa, che la sposa si mariti con un Ebreo, o si fanno disperdere le prove dello sposalizio. Questi casi non sono ideali: e però colla sua solita vigilanza ella vi badi, e coi rimedj più severi, anche delle gravatorie da spedirsi contra i fattori del Ghetto, non lasci di vendicare il torto, e rimediare al disordine. Che è quanto Noi dovevamo accennarle, restando col darle l'Apostolica Benedizione.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die 19. Februarii 1747. Pontificatus Nostri Anno Septimo.

Data nell' an. VII. de Pontif. ail 28. Febraro 1747.

SUPER CULTU

Sancti Lucæ Casalii.

Venerabili Fratri Archiepiscopo Messanen.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, salutem, & Apostolicam Benedictionem.

Adducitur causa moræ in respondendo.

JAMPRIDEM Epistola est reddita Nobis tua IV. Idus quintiles superioris anni conscripta, cui nunc dumtaxat licuit respondere, propter gravissimas Ecclesiæ res, quibus undequaque sumus occupatissimi. Non enim, de qua scribis, materia Nos deterruit, quippe qui adhuc in minoribus cum versaremur, octo supra viginti annorum spatio ejusmodi de rerum genere pertractavimus, nunc Advocati Personam in sacræ Consistorialis Aulæ muneribus sustinentes, nunc gravissimum Fidei Promotoris officium exercentes; amplissimo demum Purpuræ ornamento & Bononiensis Ecclesiæ Infulis illustrati quatuor volumina in lucem edidimus, quæ benigna omnium voluntate excepta sunt, quorum si nullum in Siciliam exemplum pervenit (quod vix credibile existimamus) istuc facile transmitti potest.

Compendium Epistolæ, cui respondetur, cultum nimirum Sancti Lucæ non esse modificandum nec ampliandum.

2. Res porro, de qua epistola agit tua, ad cultum S. Lucæ Casalio tribuendum attinet, de quo Nicosiæ dissensio est, cum illum alii delendum, alii contra amplificandum censeant; ideoque enixe id expetunt, ut Officium proprium concedatur, & Civitatis patrocinium, quod eidem S. Casalio jampridem collatum fuit, auctoritate Apostolica confirmetur. At sententiam ut nostram libere proferamus, ingenue fatemur, utramque partem in errore versari: nec enim S. Lucæ Casalio Cultus omnino negandus, nec augendus, aut lectionibus propriis, aut patrocinii confirmatione.

In Oppido Nicosiæ variis actibus Sanctus Lucas honoratur.

3. Anno 1575. Nicosiæ Civitas cum peste teterrima laboraret, Senatus, Populique consilio sancitum fuit, ut sacra ædes S. Lucæ Casalio conderetur: Item anno 1586. decretum est, ut gratia a Summo Pontefice imploraretur, unde liceret eo plane solemni ritu, quo celebritates ex præcepto solent, dies festos colere Sanctorum Josephi, Cosmæ, & Damiani, tum Francisci de Paula, & Lucæ Casali: deinceps anno 1589. statutus est locus, ubi prædictum templum ædificaretur, quod tamen postea conditum non fuit, ne nova ædes S. Josephi sacello obesset: Publica quoque auctoritate latum fuit anno 1662., ut S. Lucæ celebritas expensis publicis recoleretur: pecuniam vero ex ærario usque ad annum 1744. depromptam fuisse constat. Demum cum ejusdem S. Lucæ Corpus in Templo S. Philippi de Argyrio servaretur, cumque Cœnobii Abbas Commendatarius esset bo. me. Cardinalis Carolus Columna, Nicosiæ Senatus enixe ab eo postulavit, ut insignes aliquæ sibi ejus Corporis Reliquiæ concederentur, quo scilicet majori pompa, & religione ejusdem dies festus celebraretur. Concessa petentibus perbenigne fuit Costa, quæ consuetis est ritibus, ac cæremoniis tum recognita tum tradita, ac demum facultate a Prædecessore tuo Præsule Alvarez Messana Archiepiscopo impetrata, die Dominico Augusti tertio magna Populi frequentia per Civitatem translata fuit, cum icone ejusdem S. Lucæ Casalii, cujus in laudem aram quoque erectam scimus in oppido Sancti Michaelis.

Ex quibus evincitur ejus publicus cultus.

4. Quæ sunt hactenus commemorata, publici sane cultus, & quidem inveterati, testimonia & argumenta esse nemo negaverit. Id enim prorsus a consuetudine abhorret, ut publicis in Consiliis de Templo agatur illius in gloriam erigendo, qui non apud Populum venerationem habeat, & cultum publicum. Nec minus absur-

dum.

SOPRA IL CULTO

Di San Luca Casale.

Venerabili Fratri Archiepiscopo Messanen.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabilis Frater, salutem, & Apostolicam Benedictionem

Si adduce la cagione della tardanza in rispondere.

TEMPO fa ricevemmo una sua lunga lettera scritta alli 11. di Luglio dell' anno passato, alla quale ora rispondiamo; e la tardanza è provenuta dai gravi imbarazzi, da' quali siamo oppressi, e non già dalla qualità della materia in essa contenuta; imperocchè ne abbiamo qualche pratica, avendola maneggiata lo spazio di ventotto anni, quando eravamo in *minoribus*, ed esercitavamo l' uffizio d' Avvocato Concistoriale, e di Promotore della Fede, e ne abbiamo poscia, quando eravamo Cardinale, ed Arcivescovo di Bologna, dati alle stampe quattro volumi in foglio, che hanno incontrato l' universale compatimento: quali, quando non siano anche giunti in Sicilia, il che ci par difficile, ad ogni richiesta si possono mandare.

Compendio della Lettera, alla quale si risponda, che il culto di San Luca non deve nè togliersi, nè essere ampliato.

2. La materia contenuta nella di lei lettera appartiene al culto di S. Luca Casale in ordine al quale vediamo esservi discordia nella Città di Nicosia, in cui esso è vigente; mentre alcuni vorrebbero, che fosse tolto ed abolito, ed altri per lo contrario richiedono, che sia ampliato colla concessione dell' Officio proprio, e conferma del Padronato della Città allo stesso già conferito. Ma per esporre a lei candidamente il nostro pensiere, le diremo creder noi, che ambedue le parti abbiano torto; e che però non debbe levarsi il culto a San Luca Casale, e che per ora non sia luogo ad ampliarlo o colla concessione delle Lezioni proprie, o colla conferma del Padronato.

Nella Città di Nicosia con varj atti è onorato S. Luca.

3. Nel 1565. essendo la Città di Nicosia oppressa dalla peste, ne' pubblici Consigli fu risoluto d'erigere un Tempio a S. Luca Casale: nel 1586. fu pure in pubblico Consiglio stabilito d'implorare la grazia, che si osservassero come Feste di precetto i giorni festivi de' Santi Giuseppe, Cosimo, e Damiano, S. Francesco di Paola, e S. Luca Casale, e nel 1589. fu stabilito il luogo, ove il sopraddetto Tempio dovea fabbricarsi; il che poi non fu fatto, pel pregiudizio, che colla nuova fabbrica si sarebbe dato alla Chiesa di S. Giuseppe. Nel 1662. si ritrova stabilita con pubblica autorità la spesa, che doveva farsi a solennizzare la Festa di S. Luca, ed il denajo si ritrova pagato fino al 1744. Finalmente essendo il Corpo di S. Luca Casale, sepolto nella Chiesa Abbaziale di S. Filippo d' Argirò, ed essendo Abbate Commendatorio di quell' Abbadia la buona memoria del Cardinale Carlo Colonna, il Senato di Nicosia vivamente lo pregò a concedergli qualche insigne Reliquia del detto Corpo, per poter solennizzare con maggior pompa, e divozione la di lui Festa; ed essendogli stata graziosamente conceduta una Costa mendosa, ne fu fatta la consegna con tutte le dovute formalità, ne fu fatta la legale recognizione, e colla licenza del di lei Predecessore Monsignor Alvarez Arcivescovo di Messina, fu portata processionalmente per la Città nella terza Domenica d' Agosto, unitamente colla Immagine di rilievo del medesimo Santo, in onore del quale ritrovasi ancora nella Pieve di S. Michiele eretto un Altare.

Casi, nei quali si è levato il pubblico culto a chi n'era in possesso.

4. Tutti questi atti sono atti di pubblico culto, e che suppongono il pubblico culto già molto prima introdotto, essendo impercettibile, che ne' pubblici Consigli si tratti di fabbricar Chiese in onore di chi non ha pubblico culto; che si discorra d' ottenere, che il di lui giorno festivo di precetto, si procuri il dono d' una in-

dum esset, si non Reliquiæ modo expeterentur, sed etiam a Summo Pontifice facultas imploraretur diei festi ex præcepto ejus in laudem instituendi, qui nullo sacello, nullo cultu, nulla sanctitatis fama præclarus esset, atque admirandus. Ex quo fit, ut intelligere non possimus, quonam jure a certis hominibus contendatur venerationem & cultum publice denegandum huic Servo Dei, qui jampridem & supremis honoribus celebrarur, & Sanctus consensu populorum unanimi appellatur.

Casus, in quibus, sublatus fuit cultus iis qui jam publice colebantur.

5. Quanquam vero in scripto quodam ad Nos transmisso legatur, publicam aliquibus venerationem sublatam fuisse, tamen libere respondemus hoc minime Nos latere, cum *in nostro lib. 1. de Canonizatione Sanctorum cap. 6. num. 1.*, & multo etiam clarius *lib. 2. cap. 8. num. 1. & seqq.* id probaverimus exemplorum auctoritate. Illud autem a Nobis adnotatum animadvertas velim, cultum scilicet aut iis sublatum esse, quibus & recens datus, & inconsulto erat, aut iis, qui ad Sanctorum honores ascenderant, acclamatione Populi, quem falsa quædam portenta fefellerant, & virtutes inanes, utpote ab hypocrisi non alienæ, & interdum ab erroribus ad fidem spectantibus non sejunctæ. Rem vero ejusmodi nullam penitus deprehendimus in causa, qua de nunc agimus, quin imo momenta occurrunt plurima tum sanctitatis claritatem, tum cultus justitiam publici comprobantia, ut paulo post videbimus, ac propterea nihil Sancto Casalio obesse hoc debet, quod nonnullorum memoriæ cultus publicus interdum sit abrogatus.

Opponitur quoque, cultum Sancti Lucæ non fuisse a Sancta Sede probatum.

6. At enim iisdem in scriptis opponitur, cultum hunc publicum auctoritate Sedis Apostolicæ neque probatum, neque concessum esse, sine qua nullo modo licet quempiam vel Beatum, vel Sanctum hominem publice venerari. Id quidem & fatemur & scimus: in nostro siquidem jam citato *de Canonizatione* Libro primo non exiguo sane labore id copiose, ac evidenter probavimus, jus esse Romani Pontificis privativum, aliquem aut Beatorum, aut Sanctorum Albo adscribere, nec absque ejus consensu posse cuiquam cultum exhiberi, quem præbet iis Ecclesia viris, quorum in æternitate memoria est. Abunde scribunt de Sancto Luca Casalio multi Siciliæ historici, & auctores. Nos quidem scripta perlegimus Carreræ, Perdicari Novarini, Aprilis, & Menniti. Hi vero cum recentiores sint, salva & integra eorum fama, non prætermisimus antiquiores etiam consulere, utpote auctoritate præstantiores, ac fide. Pater Octavius Cajetanus, qui vitas exornavit Sanctorum Siculorum, cum omnia illius Regni Tabularia excusserit, auctor est fide quidem dignissimus, quem propterea multa cum laude memorat Antonius Mongitorius *pag.* 110. *tom.* 2. *Biblioth. suæ de Scriptoribus Siculis*. Eumdem plurimi facit Philippus Labbè in Chronologica Pinacotheca Scriptorum Societatis Jesu *ann.* 1620. *pag.* 336. tum etiam qui scribunt acta Eruditorum Lipsiæ *ad mens. Aprilis ann.* 1710., quorum testimonium omni suspicione carere debet, in examine Isagoges ad Cajetani Historiam Sacram Siculam, hæc habent: *Morum pariter innocentia, & eruditione conspicuus dicitur*. Cajetanus porro in Actis Sancti Lucæ Casalii ita scribit: *In Sanctorum numerum a Summo Pontifice relatus est efflagitante Oppido Aggyrio*, quod videre licet in ejus *tom.* 2. *Sanctorum Siculorum pag.* 184. itemque ejus in Martyrologio *die* 2. *Martii*: *In Nicosia S. Lucæ Abbatis cognomento Casalis Ordinis S. Benedicti*; additque in margine, ubi ejusdem de cultu mentionem facit, *ex Sedis Apostolicæ concessu*. Si quis Rocchi Pyrrhi, qui *notitiam Ecclesiarum Sicularum* edidit, doctrinam habere cognitam velit, is citatum adeat Mongitorem in *supradicto tom.* 2. *pag.* 201., & Pyrrhum ipsum in *tom.* 1. *ultimæ editionis pag.* 540. ubi de S. Luca Casalio hæc profert: *Pontificio permissu apud suos Nicosienses celebrior est dies festus*. Ferrarius, ut nemo ignorat, auctor advena, Lectorque olim in Archigymnasio Papiensi, Catalogum composuit Sanctorum, qui in Martyrologio Romano desiderabantur, & die 2. Martii nomen inserit S. Lucæ Casalis: *Nicosiæ in Sicilia Sancti Lucæ Abbatis Ordinis S. Benedicti cognomento Casalis*: In notis autem addit: *Ex tabulis, & monumentis Ecclesiæ Nicosiensis, ex Martyrologio Siculo, fuit ex ordine S. Benedicti circa ann.* 890., *colitur ibi præcipue ex Romani Pontificis auctoritate*. Bollonda istæ demum die Martii 2. vitam non prætermittunt S. Lucæ typis a Cajetano editam, ubi ejusdem cultus dici-

Licet contrarium ab Authoribus affirmetur.

tur

insigne Reliquia del Corpo, se non si suppone la precedente pubblica venerazione verso di quello, la di cui Festa si vorrebbe Festa di precetto, e vorrebbesi pure averne Reliquia, per esporla alla pubblica venerazione: dal che poi deriva, non sapersi con qual ragione debba ora levarsi il pubblico culto al Servo di Dio, di cui si tratta, e che ne è in possesso anche col titolo di Santo.

Casi, nei quali si è levato il pubblico culto a chi n'era in possesso.

5. E benchè in una delle Scritture a Noi trasmesse si dica essersi altre volte levato il pubblico culto a chi ne era in possesso; rispondiamo, non giungerci nuova questa notizia, avendo Noi *nel nostro lib. 1. de Canonizatione Sanctorum al cap 6. num. 1.* e molto più *nel lib. 2. al cap. 8. num. 1. e segg.* portati, e riferiti gli esempj. Ma essendosi levato il pubblico culto a chi l'aveva conseguito pochi anni prima, e senza verun fondamento, o a chi l'aveva ottenuto per una certa tal quale acclamazione del popolo ingannato dalla relazione d'alcuni Miracoli poscia scoperti falsi, o di Virtù non vere, e poscia riconosciute per ipocrisie, e tal volta ancora non disgiunte da errori in materia di Fede; e non essendovi veruna della dette circostanze nel caso, di cui ora ragioniamo, anzi essendovene altre affatto contrarie, ed in tutto favorevoli alla santità, ed alla giustizia del pubblico culto, come or ora vedrassi; ciascheduno può facilmente conoscere esser affatto estranea l'opposizione ricavata dall'essersi alle volte levato il pubblico culto a chi n'era in possesso.

Si oppone ancora, non esser il culto di S. Luca approvato dalla Santa Sede.

Il contrario per altro si afferma da gravi Autori.

6. Nelle stesse Scritture si passa ad un altro capo, e dicesi non esservi intervenuta in questo pubblico Culto l'autorità della Sede Apostolica, senza la quale il pubblico Culto, che si esibisce a taluno come Beato, o Santo, è in tutto, e per tutto illecito. A Noi, per vero dire, non giunge nuova questa massima, avendo nel nostro citato primo libro *de Canonizatione* con non piccola fatica pienamente comprovato, esser jus privativo del Romano Pontifice il dichiarare i Beati, ed i Santi, nè potersi senza il di lui assenso esibire a chi si sia il pubblico Culto, che nella Chiesa si dà ai Beati, ed ai Santi. Trattano di S. Luca Casale gli Storici, ed Autori Siciliani. Abbiamo letto il Catera, il Perdicato, il Novarini, l'Aprile, ed il Minniti. Ma essendo questi assai moderni, e senza punto levar loro il credito, che possono avere, non abbiamo lasciato di dar mano ai più antichi, e più accreditati. Il Padre Ottavio Gaetani, che ha composte le Vite de Santi Siciliani dopo aver veduti tutti gli Archivj del Regno, è Autore accreditato, e del di lui credito se ne possono vedere le riprove *nel tom. 2.* della Biblioteca degli Scrittori Siciliani composta da Antonio Mongitore *alla pag.* 110. Parla di lui con molta stima Filippo Labbè nella Cronologica Pinacoteca degli Scrittori della Compagnia di Gesù *nell'anno* 1620. *alla pag.* 336. E gli Eruditi di Lipsia negli Atti del mese d'Aprile *del* 1710. la testimonianza de quali non dee certamente esser sospetta, secondo l'esame dell'Isagoge all'Istoria Sacra Sicula composta dal Gaetano così dicono: *Morum pariter innocentia, ac eruditione conspicuus dicitur*. Ora il Gaetani riferendo gli Atti di S. Luca Casale, così attesta: *In Sanctorum numerum a Summo Pontifice relatus est, efflagitante Oppido Agyrio*: come si vede *nel di lui tom. 2. de' Santi Siciliani alla pag.* 184. il che anche ripete nel suo Martirologio Siculo *ai 2. di Marzo*: *In Nicosia Sancti Lucæ Abbatis cognomento Casalis, Ordinis Sancti Benedicti* aggiungendo nel margine, ove parla del di lui Culto: *Ex Sedis Apostolicæ concessu*. Chi vuol essere informato del credito di Rocco Pirro, che ha composto la Notizia delle Chiese di Sicilia, può leggere il citato Mongitore *nel sopraddetto tom. 2. alla pag.* 201. ed il detto Rocco Pirro *nel tom. 1.* dell'ultima stampa *alla pag.* 540. ove ragiona di S. Luca Casale, così dice: *Pontificio permissu apud suos Nicosiensis celebrior est dies festus*. Il Ferrari, come ognuno ben sa, è Autore forestiere, e fu Lettore nell'università di Pavia: fece un Catalogo de' Santi non descritti nel Martirologio Romano, ed *ai 2. di Marzo* mette il nome di S. Luca Casale: *Nicosiæ in Sicilia Sancti Lucæ Abbatis Ordinis Sancti Benedicti cognomento Casalis*: e *nelle Note* soggiugne: *Ex tabulis, & monumentis Ecclesiæ Nicosiensis ex Martyrrologio Siculo, fuit ex Ordine Sancti Benedicti circa annum* 890. *colitur ibi præcipue ex Romani Pontificis auctoritate*. Ed i Bollandisti *al giorno 2. di Marzo*

non

tur a Sede Apostolica approbatus. Eamdem præterea vitam Cajetani studio exornatam, & apud Pyrrhum, ac Bollandistas laudatam, Mabillonius etiam inseruit Actis Sanctorum Ordinis Benedictini *sæculo IV. par. 2. pag. 63. editionis Venetæ anno 1738.*

Eorum tamen dictum non sufficit nisi afferatur Documentum.

7. Verum dicet quispiam, non satis esse, auctores etiam gravissimos attestari, nutu Sedis Apostolicæ alicui Servo Dei cultum publice exhiberi; sed oportere insuper præferri certissimum facultatis Apostolicæ documentum. Itaque non abs re erit, si Nos hoc breviter repetamus; quod fusius explicavimus in libris Nostris *de Canonizatione Sanctorum*. Sedente Prædecessore Nostro Clemente VIII. actum fuit de veneratione, cultuque publico exhiberi quandoque solito eorum meritis, quos nec Beatorum, neque Sanctorum numero Pontificia Sedes adscripserat. Eo quidem tempore nulla est lata lex; sed quod tunc prætermissum fuit, statutum est postea in Pontificatu Prædecessoris Nostri Urbani VIII., atque a Sancti Officii Congregatione Decreta saluberrima emanarunt, quorum vi interdictum fuit, ne Sanctorum honores iis publice præstarentur, quos Vaticani auctoritas nec Beatos appellaverat, neque Sanctos. Omnem Nos historiam retulimus, & comprobavimus *lib. 2. de Canonizatione Sanctorum cap. 10. & 11.* At vero cum supradictæ regulæ generali deesse aliquid videretur, ideo ejus Decretis nonnullæ declarationes additæ sunt, quarum una ad cultum immemorabilem spectat, quem si quis Dei servus consecutus sit, eo privari nullo modo debet, etiamsi probari non possit, eum a Sede Apostolica vel Beati, vel Sancti nomine nuncupatum fuisse, quod videre aperte licet in citato nostro *lib. 2. cap. 17.* Tum quoque controversia exorta est, quantum temporis necesse esset, ut cultus publicus diceretur immemorabilis, ac idcirco idem Urbanus VIII. anno 1634. decrevit, Cultui immemorabili constituendo tempus requiri, quod centum annorum spatium excederet, ut Nos notavimus in supradicto *lib. 2. cap. 22.* Quare si cultus publicus, scientibus, nec repugnantibus Ordinariis, S. Lucæ Casalio præstitus, statuto temporis spatio superior est, jam nemo existet tam injustus rerum existimator, qui hunc cultum aut illicitum putet, aut a Sede Apostolica improbatum ducat, quamvis documentis evinci nequeat, hunc Heroem Pontificia auctoritate vel Beatorum, vel Sanctorum laurea exornatum fuisse.

Quomodo introduci possit cultus absque S. Sedis approbatione juxta Decreta Urbani VIII.

A quo tempore numerari debeat centenarius Cultus.

8. Fidei Promotoris officium, quod diu sustinuimus, Nos quidem admonet, ubi difficultatis nodus existat maximæ, quam dissimulare non possumus. Centum annorum spatium ab Urbano VIII. statutum, debet ann. 1634. præcessisse, quo tempore Literæ Apostolicæ emanarunt; tempus autem, quod ab an. 1634. infra decurrit, probat quidem cultus continuationem, sed non centenarium spatium ab Urbano Pontifice constitutum, ut Nos docemus *in cit. lib. 2. cap. 22. num. 3. & seq.* Quotquot autem vel auctores, vel documenta supra retulimus, nullum extat, unde probetur Cultus Centenarius ante ann. 1634. Hinc concludere quispiam poterit, absque ullo jure, ac sine permissu Sedis Apostolicæ Cultum Sancti Lucæ Casalio præstitum fuisse.

9. Argumenti vim probe agnoscimus, sed hoc & fateri adversarii debent, culto pubblico ac legitimo juxta Sedis Apostolicæ regulas constituendo nihil plane deesse, quotiescumque documenta non desint cultus publice exhibiti S. Lucæ Casalio, non tantum uno, sed aliquot etiam sæculis ante annum 1633., cui tempori si anni posteriores addantur, ac rumor & fama jam inveterata consensum indicans a Summis Pontificibus præstitum, non video quid possit amplius desiderari.

Monumenta obitus, & sepulturæ S. Lucæ.

10. S. Lucas Casalius multis abhinc sæculis obiit, ac post mortem tam late cœpit ejus Sanctitas celebrari, ut ejus Corpus in Monasterio, & Arca S. Philippi Argyreorum honorifice sepultum fuerit: *Migravit ad Dominum Lucas in senectute bona*

non lasciano d'inserire la Vita del detto San Luca stampata, come si ha dal Gaetano, in cui si dice essere stato approvato il Culto di S. Luca Casale dalla Sede Apostolica. E la stessa Vita di S. Luca Casale, che è appresso il Gaetano, e che vien memorata dal Pirro, e dai Bollandisti, viene pure inserita dal Mabillon *negli Atti de' Santi dell' ordine di S. Benedetto al secolo quarto part. 3. pag. 93.* della stampa di Venezia *dell' Anno* 1638.

Non basta in ciò il detto degli Autori, se non si porta il Documento.

7 Ma perchè ben veggiamo potersi replicare, che non basta, che Autori anche accreditati attestino, che il Culto pubblico si dà ad un Servo di Dio per annuenza della Sede Apostolica, ma esser necessario, che se n'esibisca un documento; non dovrà esser discaro, che Noi qui in poche parole accenniamo quanto diffusamente abbiamo esposto nei nostri libri *de Canonizatione Sanctorum*. Nel tempo del nostro Predecessore Clemente VIII. fu posta sul tavoliere la materia del pubbico Culto, che tal volta si esibiva verso chi non era stato beatificato, o canonizzato dalla Santa Sede. In quel tempo non fu presa risoluzione: ma ciò che allora non fu fatto, fu poscia eseguito nel Pontificato dell'altro nostro Predecessore Urbano VIII. e *nel* 1625. furono pubblicati i Decreti della Congregatione del Sant' Offizio, ne' quali fu proibito il prestare pubblico Culto a chi non era stato beatificato, o canonizzato dalla Santa Sede. Tutta la storia vien riferita, e comprovata da Noi *nel nostro lib. 2. de Canonizatione Sanctorum al cap. 10. ed al cap. 11.* Ma perchè allora fu ben considerato, che la regola generale sopraddetta poteva patire limitazione, ne furono ne' Decreti espresse alcune, fra le quali si ritrova quella del culto immemorabile; essendosi creduto, non doversi levare il Culto pubblico al Servo di Dio, che ne è in possesso da tempo immemorabile, ancorchè non si provasse esser esso stato beatificato, o canonizzato dalla Santa Sede, come può vedersi *nell' allegato nostro lib. 2. al. cap. 17.* E perchè in oltre nacque controversia, quanto tempo si richiedesse di pubblico Culto, per costituirlo immemorabile, il sopraccennato Urbano VIII. in suo Breve spedito l' anno 1634. stabilì, che dovesse essere un tempo eccedente la metà di cento anni, come ampiamente si vede nel nostro *lib. 2. cap.* 22. Per lo che, eccedendo il pubblico Culto di S. Luca Casale la metà dei cento anni, con scienza, e pazienza degli Ordinarj, come richiede lo stesso Urbano, ciascheduno può restar appagato, che quando anche non vi sia il documento della di lui Beatificazione, e Canonizzazione fatta dalla Sede Apostolica, non può mai dirsi il detto Culto illecito, e però removibile, nè tampoco può dirsi riprovato dalla stessa Sede Apostolica.

Come possa introdursi il Culto senza l' approvazione della S. Sede secondo i Decreti di Urbano VIII.

Da qual tempo debbano contarsi li 100. anni di culto.

8. Per l'impiego da Noi per lo spazio di tanti anni esercitato di Promotore della Fede, che è parte opponente in queste materie, ben prevediamo, ove può ridursi la difficoltà, nè la vogliamo dissimulare. Il termine dei cento anni prefisso da Urbano VIII. deve esser decorso avanti *l' anno* 1634. in cui fu pubblicato il sopraddetto suo Breve; ed il tempo, che decorre *dal* 1634. in giù, prova la continuazione del Culto, ma non già la centenaria voluta dal Pontefice Urbano, come da Noi fu dimostrato *nel nostro citato lib. 2. al cap. 22. num. 3. & seg.* e non essendovi verun documento fra quei di sopra riferiti, nè verun Autore fra quei sopra allegati, che provino l' esistenza del Culto cento anni avanti l' *anno* 1634., potrà tal uno facilmente asserire, restare senza fondamento, e senz' approvazione della Sede Apostolica, il Culto pubblico di S. Luca Casale, di cui si tratta.

9. Conosciamo di buona fede la forza dell' argomeno, ma con altrettanta buona fede dovrà ciascheduno confessare, che quando si portino documenti di Culto pubblico esibito a S. Luca Casale centinaja d' anni prima *del* 1634. unendo essi con gli altri posteriori, e colla pubblica voce e fama del consenso prestato da Sommi Pontefici, del quale attestano gli Autori poc'anzi citati, nulla potrà dirsi che manchi, di quanto è necessario per assicurare un Culto pubblico legittimo, giusta le regole della Sede Apostolica.

Memorie della Morte, e sepoltura di S. Luca.

10. Morì S. Luca Casale più secoli sono, e fu nella sua morte tanto ampla la fama della sua santità, che al suo Corpo fu data sepoltura nel Monastero di S. Filippo d' Argirò, ed il Corpo fu posto nella stessa Arca, in cui era quello del detto S. Filippo

bona vi. nonas Martii in Monasterio S. Philippi Argyriorum; ubi Corpus ejus servatur in eadem cum Sancto Philippo Presbytero Arca. Ita legitur in S. Lucæ Actis. Et in Breviario Gallo-Siculo Matthæi Caldi opera castigato, typisque Venetiis edito ann. 1517., quod forte invenimus inter Codices Venerabilis Cardinalis Thomasii in S. Silvestri Collegio Clericorum Regularium, in sexta lectione S. Philippi Argyriorum pag. 347. legitur, ipsum Belisario cuidam civi apparuisse, eidemque imperavisse, ut templum ad Crucis imaginem ædificaret, ubi deinceps ejus corpus collocatum fuit una cum S. Eusebio, qui miracula S. Philippi ope, ac patrocinio divinitus perpetrata descripsit: *Apparuitque uni Civium regionis illius, qui dicebatur Belisarius, venitque ad Montem Argyrionem, ostensumque est ei in somnis, quasi ædificata esset Ecclesia in forma Crucis; ædificatæ sunt ab eo duæ cellæ, superior quidem Eusebio, qui scripsit vitam, & inferior Sacris Reliquiis Philippi*.

De transitu Siciliæ e Ritu Græco ad Latinum.

11. Nec mirum tu existimes velim, tanta Nos diligentia usos esse, ut Breviarium Gallo-Siculum inveniremus. Saracenis e Sicilia expulsis virtute, ac fortitudine clarissimi Ducis Roberti, & Comitis Rogerii qui isthuc e Gallis profecti fuerant, in eo viri principes post victoriam cogitationibus, & consiliis invigilarunt suis, ut antiquam Christianæ Religionis gloriam, & Ecclesiasticam disciplinam jam fere ubique jacentem extollerent, & ad primæva revocarent; cujus ut voti compotes fierent, diligenter curarunt, uti Episcopi e Gallis Sacerdotibus deligerentur, inter quos adnumerantur in primis Robertus antea Episcopus Trojanensis, postea Messanæ, Ansgerius Cathanæ, Girlandus Agrigenti, Stephanus Mazariæ, & Rogerius Siracusarum. Hinc paulatim istius Insulæ Ecclesiæ a Græcis Ritibus deciverunt, qui ab octavo sæculo istic invaluerunt, & linguæ latinæ usu Ritus, & Liturgias Gallicas sequutæ sunt, nec primis iis temporibus alios libros, quam Gallicos, ad Sacra Officia adhibuerunt, ut animadvertit, qui Bollandi historiam continuavit, Papebrochius *in Act. Sanctorum mens. Junii tom. 4. die 23. festo S. Agrippinæ Virginis, & Martyris §. 2. num. 2.* ac præter Papebrochium id ipsum erudite ostendit Canonicus Joannes a Joanne in perpolito tractatu suo de Divinis Siculorum Officiis Panormi *edito ann. 1739. cap. 12. num. 1. & seqq.* Temporum progressu Gallicis ritibus quidam alii Siciliæ proprii, ac peculiares admixti sunt; Breviario quoque nonnulla Sanctorum Officia particularia sunt addita, unde patuit confusioni locus, ac ideo oportuit Officium Gallo-Siculum reformari emendarique, quam sibi curam sumpsit supracitatus Matthæus Caldus, quem honoris gratia commemorat Mongitorius in sua Bibliotheca Sicula *tom. 2. pag. 55.*

Aliqua acta Sanct. Lucæ

12. Dum S. Lucas Casalius adhuc in vivis erat, lucis usuram amisit, ac propterea Argyrio discedere statuit, Nicosiam profecturus, invisurusque affines suos: Tum Monachis eum comitantibus in mentem venit ipsum illudere. Dixerunt itaque, in quemdam locum magnam Populi multitudinem convenisse, sacræ ut concionis pabulo enutriretur. Vir optimus verba facere non recusavit, & orationem cum id temporis usitata formula conclusisset *Per omnia sæcula sæculorum*, saxa & lapides mirifice responderunt, *Amen*. Tum vero Monachi ipsa admiratione obstupefacti, ac perterriti, in genua prolabi, lacrymas fundere, veniam implorare, quam iis vir Sanctissimus perbenigne concessit. Ad Argyrii Monasterium reversi hoc prodigium unanimes prædicarunt, cujus claritate commoti Nicosiæ Cives in eo loco Templum postea erexerunt in honorem S. Lucæ Casalis, quod ejus in Actis legitur: *Sed Nicosienses honestare Patriam, ac Civem volentes, Ecclesiam, quo in loco concionem habuerat, inclamantibus saxis, Divo Lucæ constituerunt, quæ prodigium posteris prædicaret ad Dei gloriam, qui regnat per sæcula*. Quamvis autem per hosce dies id Templum desideretur, Nobis tamen significatum est, viam quamdam S. Lucæ nomine decoratam, lapide insignem esse, in quo imago impressa est ipsius S. Lucæ eodem in loco, ubi quondam Templum exstiterat. Ad hujus portenti memoriam sempiternam in S. Lucæ statua Nicosiæ posita, hæc sunt, quæ sequuntur, inscripta carmina:

Civibus

lippo d' Argirò; *Migravit ad Dominum Lucas in senectute bona vj. Martii in Monosterio S. Philippi Argyreorum, ubi Corpus ejus servatur in eadem cum S. Philippo Presbytero Arca*. Così si legge negli Atti del detto S. Luca. E nel Breviario Gallo Siculo riformato da Matteo Caldo, e stampato in Venezia *l'anno* 1527. che fortunatamente abbiamo ritrovato fra i Codici lasciati nel Collegio di S. Silvestro de' Padri Teatini del Venerabile Cardinale Tommasi *al foglio* 347. nella sesta lezione dell' Officio di S. Filippo d' Argirò, leggesi, ch' esso apparve ad un certo Cittadino per nome Bellisario, a cui ingiunse, che fabbricasse una Chiesa in forma di Croce, nella quale il di lui Corpo fu poscia riposto, ed anche fu posto il Corpo di S. Eusebio Scrittore de' Miracoli del detto S. Filippo: *Apparuitque uni Civium regionis illius, qui dicebatur Belisarius, venitque ad montem Argirionem, ostensumque est ei in somnis, quasi ædificata esset Ecclesia in forma Crucis: ædificatæ sunt ab eo duæ cellæ; superior quidem Eusebio, qui scripsit vitam, & inferior Sacris Reliquiis Philippi*.

Del passaggio, che fece la Sicilia dal Rito Greco al Latino.

11. Nè a lei paja strano, che da Noi si sia usata diligenza per ritrovare il Breviario Gallico-Siculo: imperocchè ella ben sà, che discacciti dalla Sicilia i Saraceni dai celebri Duca Roberto, e Conte Rugiero venuti di Francia, ed essendo stato il loro primo pensiere lo ristabilire l' antico stato della Religione Cristiana, e rimettere la disciplina Ecclesiastica quasi affatto perduta, ed avendo perciò ottenuto, che nell' Isola i Vescovadi fossero conferiti a' Sacerdoti di nazione Francese, fra' quali possono annoverarsi Roberto primo Vescovo di Troina, poi di Messina, Ansgerio di Catania, Girlando di Grigenti, Stefano di Mazara, e Rugerio di Siracusa; di qui derivò, che le Chiese di Sicilia abbandonarono a poco a poco il Rito Greco fino dall' ottavo secolo stabilito, ed abbracciarono, coll' uso della lingua Latina, i Riti, e la Liturgia Gallicana, nè si servirono in que' primi tempi d' altri libri per gli sacri Officj, che de' Gallicani, come ben osserva il Papebrochio continuatore del Bollando *negli Atti de' Santi del mese di Giugno al tom.* 4. *al giorno* 13. Festa di S. Agrippina Vergine, e Martire §. 2. *num.* 12. e dopo di lui con molta erudizione ha dimostrato il Canonico Giovanni di Giovanni nel suo bel Trattato *de Divinis Siculorum Officiis* stampato in Palermo *l anno* 1736. *al cap.* 12. *num.* 1. *e segg.* e coll' andar del tempo essendosi coi Riti Gallicani frammischiati alcuni Riti proprj della Sicilia, ed essendosi in oltre inseriti nel Breviario varj Officj particolari de' Santi, ed essendo perciò nata qualche confusione, fu creduto opportuno di dar mano alla riforma de' Breviarj Gallo Siculi, alla quale s' accinse il citato Matteo Caldo, di cui fa onorata menzione il Mongitore *nella sua Biblioteca al tom.* 2. *pag.* 55.

Alcuni atti di S. Luca.

12. Mentre S. Lucca Casale era vivo, ed era diventato cieco, volle partire al luogo d' Argirò, per andare a Nicosia ad effetto di visitare i suoi parenti, ed essendo venuto in capriccio ai Monachi, che l' accompagnavano, di burlarsi di lui, ed avendogli perciò detto, che nel tal sito era radunata una gran folla di gente per sentirlo predicare, non lasciò esso di predicare, ed avendo finito il discorso colle parole *Per omnia sæcula sæculorum*, i sassi vicini risposero *Amen*; per lo che stupefatti, ed atterriti i Monachi, colle lagrime agli occhi, e colle ginocchia a terra gli chiesero perdono, che loro fu benignamente accordato; ed essendo ritornati al Monastero d' Argirò, ed avendo pubblicato il prodigio, questa fu la cagione, per cui poscia i Cittadini di Nicosia eressero in quel luogo una Chiesa in onore del detto S. Luca, come dopo aver riferito il tutto, leggesi ne' di lui Atti: *Sed Nicosienses honestare Patriam ac Civem volentes, Ecclesiam, quo loco concionem habuerat, inclamantibus saxis, Divo Lucæ constituerunt, quæ prodigium posteris prædicaret ad Dei gloriam, qui regnat per sæcula*. E benchè oggi non sia più in piedi la detta Chiesa, per le notizie però, che abbiamo avute ci è stato supposto, che in contrada detta S. Luca, sievi in una pietra impressa l' Immagine di S. Luca in quel sito, ove una volta era la Chiesa. Ed in memoria del riferito prodigio, sotto la di lui Statua, che è in una Chiesa di Nicosia, così si legge.

Civibus exultant urbes, magis Herbita Sancto
Luca Casali Patria clara suo.
Fratribus elusus..... prædicat orbus.
Facto fine, Amen, res nova! saxa tonant.

Hisce versibus tute vides existimari, Casalium Herbitæ fuisse Civem, cujus Urbis nunc plane dirutæ mentionem faciunt, præter Ciceronem, Plinius, & Diodorus Siculus.

Mentio S. Lucæ apud Cajetanum.

13. Apud Cajetanum *tom. 2. de Sanctis Siculis* in perveteri Chronico Benedictino, quod Bollandistæ in S. Lucæ Casalii vita descriptum putant *an.* 1483., inter cæteros egregios sanctitate Viros S. Noster Casalius recensetur: *Sanctus Lucas Abbas Monasterii S. Philippi de Argyrio positi in Sicilia, admirandæ sanctitatis vir, Kalendis Martii, secundum Usuardum, Cælos petiis.* Et quamvis in Usuardi Martyrologio non id occurrat, prudenter tamen, sciteque animadvertit Cajetanus in Sicilia Usuardi Martyrologia usui apud omnes fuisse, cui vero quodlibet Monasterium Sanctos addebat suos. Hinc orta confusio est aliqua, vel potius varietas Martyrologiorum, quæ Usuardi nomine legebantur, unde Abbas Maurolicus curam suscepit corrigendi Martyrologii, ut notat laudatus Joannes a Joanne *suo in Tractatu de Divinis Siculorum Officiis cap. 23. num. 5.*

Inventio ejus Corporis.

14. Demum invidia temporum jam nulla erat reliqua memoria vel notitia situs, ubi S. Lucas sepultus fuerat; sed *ann.* 1596. dum quoddam ædificium in Templo substrueretur, non sine Divino Consilio inventum fuit Casalii Corpus una cum S. Philippi de Argyrio, & Eusebii corporibus, qua quidem occasione multo in dies magis exarsit pietas in Sanctum Lucam. Idem plane Bononiæ accidit, ubi postquam aliquot sæculis latuerat, inventum denique fuit Sancti Petronii Corpus in Sancti Stephani Templo sepultum; nostris Civibus locum, ubi is thesaurus jaceret, penitus ignorantibus, uti enarravimus in nostro Opusculo de historia, ac vita Sanctorum Bononiensium.

Ex quibus ducitur de ejus cultus publicus ante decreta Urbani VIII.

15. Quidquid paulo ante diximus de S. Luca Casalio, id ejusdem in actis legimus, a Patre Cajetano memoriæ traditis *in tom. 2. vit. Sanct. Sicil.* ubi hæc habet *in Animadversionibus pag. 63. Vitam hanc S. Lucæ barbara dictione scriptam accepimus ex libris Nicosiensibus manu exaratis: eam ob causam paulo a nobis concinnatam oportuit.* Eadem acta sunt quoque in lucem edita a Bollandistis *die 2. Martii.* Quod ad hujus præclari Herois Corpus, ejusque inventionem pertinet, ediscere hoc etiam licet prædicto ex Cajetano *tom. 1. Sanctorum Sicil. in Animadvers. pag. 25.* itemque ex Pyrrho *in notitia Ecclesiæ Catanien. pag. 589. §. 5. &* 6. Hæc monumenta luculenter, planeque ostendunt antiquam venerationem publicæ virtuti exhibitam Sancti Lucæ Calalis, & multa quidem sæcula ante Decretum Urbani VIII. Separato enim ac peculiari sepulcro mandari, & inter Sanctorum Corpora condi non solet, nisi qui eximiæ sanctitatis fama clarescat, & publica populi veneratione dignissimus habeatur; quæ quidem S. Lucæ debita omnino fuit: Licet enim quo præsertim tempore e vivis cesserit, ignotum sit; liquido tamen constat, multo post SS. Philippum, & Eusebium, quibuscum una sepultus est, mortem ejus fuisse in conspectu Domini pretiosam. Templa vero, aut sacella nunquam in eorum honorem publice dicata sunt, qui non tamquam Divini, Sanctique homines colerentur; neque eorum ulla in Martyrologiis vel Chronicis cum clarissimis Sanctorum nominibus mentio habita fuit.

Quæritur eum quo ex duobus SS. Philippis fuerit S. Lucas sepultus.

16. Quæret hic vero quispiam, cum duo sanctitate celebres Philippi fuerint Argyrienses, uter eorum sit, quocum sepultus colitur S. Lucas Casalius. Huic autem quæstioni satisfacere haud instituti est nostri; quanquam enim non ignoremus duos cognomine fuisse Viros sanctitatis gloria immortales, tamen non oportet id a Nobis,

Civibus exultant urbes, magis Herbita Sancto
Luca Casali Patria clara suo.
Fratribus elusus ... prædicat orbus:
Facto fine, Amen, res nova! saxa tonant.

Supponendosi in questi versi, che il Santo fosse nativo d'Erbita; Città, commemorata da Cicerone, Plinio, Diodoro Siculo, che oggi è distrutta.

13. In un'antica Cronaca Benedettina appresso il Gaetano *nel tom.* 2 *de' Santi Siciliani*, e che i Bollandisti nella Vita di questo San Luca credono scritta *nel* 1483. fra gli altri Santi viene annoverato *S. Lucas Abbas Monasterii S. Philippi de Argyrio, positi in Sicilia, admirandæ sanctitatis vir, Kalendis Martii, secundum Usuardum, Cœlos petiit*. E benchè nel Martyrologio d'Usuardo ciò non si legga, avverte però molto a proposito il Gaetano, che nella Sicilia adopravasi il Martirologio d'Usuardo, a cui ogni Monastero andava aggiugnendo i suoi Santi, il che avendo cagionata qualche confusione, o per meglio dire, diversità frà i Martirologi, che portavano il nome d'Usuardo, ciò diede motivo all'Abate Maurolico d'intraprenderne una specie di correzione, come avverte il citato Giovanni di Giovanni *nel suo Trattato de divinis Siculorum officiis al cap.* 23. *num.* 5.

Menzione di S. Luca appresso il Gaetano.

14. Finalmente essendosi nel decorso degli anni perduta la memoria del luogo, in cui era sepolto San Luca Casale, nell'occasione d'una certa fabbrica, che fu fatta nella Chiesa, *nel* 1596. con buona sorte fu ritrovato il Corpo unitamente coi corpi dei due Santi Filippo d'Argirò, ed Eusebio; ed allora vie più s'accese la divozione verso San Luca: come pure accadde nella nostra Città di Bologna, quando dopo alcuni secoli fu ritrovato il Corpo di S. Petronio, che era seppellito nella Chiesa di San Stefano, senza che si sapesse il luogo, ove giaceva, come abbiamo riferito nella nostra Operetta delle Vite de' Santi di Bologna.

Invenzione del di lui Corpo.

15. Quanto abbiamo poc'anzi esposto in ordine a San Luca Casale, è ricavato dai di lui Atti stampati dal Padre Gaetani *nel tom.* 2. *delle Vite de' Santi di Sicilia*, de' quali esso così ragiona *nella Animadversioni alla pag.* 63. *Vitam hanc Sancti Lucæ barbara dictione scriptam accepimus ex libris Nicosiensibus manu exaratis: eam ob causam paulo a nobis concinnatam oportuit*. Sono anche stati stampati dai Bollandisti *nel giorno* 2. *di Marzo*: e quanto al ritrovamento del di lui Corpo si possono leggere il detto Gaetani *nel tom.* 1. *de' Santi Siciliani nelle Animadversioni alla pag.* 25. il Pirro *nella sua Notizia della Chiesa di Catania alla pag.* 589. §. 5. *e* 6. e questi monumenti chiaramente dimostrano l'antico pubblico Culto esibito a S. Luca Casale per più secoli prima dei Decreti d'Urbano VIII. non seppellendosi in luogo a parte, ed in compagnia di chi ha pubblico Culto, chi non è in concetto di santità e di dover esser venerato; tanto più che, quantunque s'ignori il tempo preciso, in cui morì S. Luca Casale, è però cosa certa, che morì molto tempo dopo San Filippo, e Sant'Eusebio; non erigendosi tampoco Chiese in onore di chi non è pubblicamente venerato per Santo; e non facendosi di lui menzione ne' Martirologi, e nelle Cronache unitamente col nome degli altri Santi.

Dal che si rileva il Culto pubblico avanti i decreti di Urbano VIII.

16. Prevediamo, potersi richiedere con quale de i due SS. Filippi d'Argirò fosse sepolto S. Luca Casale: essendo certo, che non uno, ma due furono i SS. Filippi d'Argirò: al che rispondiamo sapersi da Noi, che due furono i SS. Filippi, ma non esservi ora bisogno di stabilire, con quale dei due fosse S. Luca sepolto. Del pri-

Si cerca con quale dei due SS. Filippi d'Argirò sia stato sepolto S. Luca.

bis decerni, utri eorum cum S. Luca sepulcrum commune fuerit. S. Philippi Argyriensis primi memoria celebratur in Martyrologio Romano *die* 12. *Maji*, & de hoc vetus est controversia, missus ne sit in Siciliam a S Petro, Evangelium ut annunciaret (quod nimis fortasse mordicus Faxellus sustinet clarus Siciliæ Historicus *in decade* 1. *lib.* 10.) an fidei propagandæ causa Siciliam adierit quarto sæculo, Arcadio imperante, ut prolixe, eruditeque probat Placidus Reina *in Notitiis Historicis Civitatis Messanen. par.* 2. *pag.* 362. & *seqq.* De altero S. Philippo, vulgo Philippello, scribunt Cajetanus *tom.* 1. *Vit. Sanctorum Sicil. pag.* 33. tum Ferrarius *in Catalogo Sanctorum Ital.* 12. *Maji pag.* 276. Sermo quoque hic de Philippello habetur in vita S. Philippi a S. Eusebio descripta, quam Bollandistæ anteponendam judicant alteri ejusdem vitæ apocryphæ, & temere tributæ S. Athanasio Episcopo Alexandrino: *Proferunt*, hæc sunt Bollandistarum verba *die* 12. *Maji*, *Vitam aliam ejus, quasi a Sancto Athanasio Episcopo Alexandrino scriptam, quam, ut satisfiat horum clamoribus, licet apocrypham, subjungimus*. In lucem prodiisse legitur patrocinio primi S. Philippi, ac severiori se instituto ejusdem in Monasterio devovisse, ibique Diaconi munere functum esse. His de utriusque Philippi notitia constitutis, ea est reliqua difficultas, ac dubitatio, utri scilicet eorumdem S. Lucas Casalius conjunctus tumuli fuerit ac sepulcri honore. Cajetani acta si comprobentur, sentiendum est, Casalium fuisse cum seniori Philippo, qui Sacerdos extitit, consepultum: *Corpus ejus asservatur in eadem cum Sancto Philippo Presbytero arca*. Animus autem si convertatur ad Pyrrhum in notitia Ecclesiæ Cataniensis, verisimilius videtur, conditum fuisse in Philippi junioris, ac Diaconi monumento. Nam ubi is agit de corporis inventione *an.* 1596. hæc habet: *In cella superiori inventa fuerunt Corpora Beatorum Philippi junioris Diaconi, Eusebii Monachi, atque Lucæ Abbatis*. Cajetanus *tom.* 2. *pag.* 33. Bellisarii historiam retexens scribit: *In ea* (Æde nimirum ejus opera ædificata) *thecas duas extruxit, superiorem quidem B. Eusebio, inferiorem S. Philippo Presbytero. In præsentiarum Corpora Sanctorum Eusebii, Philippi Diaconi, & Lucæ Abbatis eadem in arca servantur; sed Caput Eusebii argento tectum ostenditur festo die S. Philippi ad* 4. *Idus Majas, quo die Eusebius una cum Philippo Argyrii colitur*. Nos autem hoc loco cum id unice contendamus, ut divinos honores antiquitus, ac publice S. Casalio præstitos comprobemus; dumque hujusmodi cultus argumentum ex eo potissimum deduxerimus, quod ejus Corpus in SS. Philippi, & Eusebii urna inventum est, nemo non videt Nostrum nequaquam esse constituere ac definire, senioris ne, an junioris Philippi sepulcro mandatus fuerit S. Lucas. Nam utriusque memoria cultu publico, atque immemorabili celebratur, quemadmodum & S. Eusebii, quorum omnium hoc quoque tempore dies festus in Sicilia recolitur 12. *Maji*. Quare si tres clarissimi Heroes S. Lucæ præmortui Sanctorum in Sicilia honoribus celebrantur, & id temporis etiam coluntur, illud jam sequitur necesse est, ut quocumque cum Philippo sepultus sit S. Lucas, eumdem credamus venerationi publicæ, atque immortalitati a populo consecratum fuisse. Communis enim ei fuit non sepulcri minus, quam cultus, & celebritatis honor, qui tribus viris sanctissimis jampridem est habitus, & nunc habetur.

Memoria S. Lucæ in Chronicis Benedictinis.

17. Illud quoque Nobis objici fortasse potest, quod in prædictis Chronicis Benedictinis *ann.* 1483. sermo habetur de S. Leone Luca, cujus memoria celebratur die prima Martii, non de S. Luca Casalio, cujus dies festus est postridie Kal. ejusdem Mensis; hæc sunt enim Chronicorum verba: *S. Lucas Abbas Monasterii S. Philippi de Argyrio positi in Sicilia, admirandæ Sanctitatis vir, Kalendis Martii secundum Usuardum Cœlos petiit*. At enimvero Vir sanctissimus, quem Chronica memorat, non Leo Lucas, sed Lucas nuncupatur; deinde Abbas dicitur Monasterii S. Philippi Argyriensis; cui quidam Cœnobio præfuit Abbas Casalius, nunquam Leo, quippe quidem ex Monasterio profectus, in Calabriam secessit, ubi & Abbas fuit, & in pace quievit, juxta Bollandistas *ad primum diem Martii cap.* 3. Hinc ergo colligi, & concludi merito debet in Chronicis agi de S. Luca Casalio, non de S. Leone Luca. Neque obstat ibidem scribi *Kalendis Martii*; nihil enim facilius, quam Amanuenses prætermisisse, per negligentiam, vocem *postridie*, scripsisseque *Kalendis Mar-*

primo S. Filippo d'Argirò si fa menzione nel Martirologio Romano *ai 12. di Maggio*; e sopra questo San Filippo è la gran controversia, se fosse mandato in Sicilia da S. Pietro a predicare la Fede di Cristo, come forse con troppo impegno scrisse il Fazelo celebre Istorico delle cose di Sicilia *nella decade prima al lib.* 10. o pure se venisse in Sicilia per lo stesso effetto nel quarto secolo ne' tempi d'Arcadio Imperadore, come con vasta erudizione dimostra Placido Reina *nelle Notizie Istoriche della Città di Messina alla part.* 2. *pag* 361. *e segg.* Del secondo S. Filippo, detto Filippello, parlano il Gaetani *nel t.* 1. *delle Vite de' Santi di Sicilia alla pag.* 33. ed il Ferrari *nel Catalogo de' Santi d'Italia ai* 12. *di Maggio pag* 176. e nella Vita del primo S. Filippo d'Argirò, scritta da S. Eusebio, e che dai Bollandisti vien riputata di maggior credito d'un'altra di lui Vita apocrifa, e falsamente attribuita a S. Atanasio Vescovo Alessandrino: *Proferunt*, sono parole de' medesimi *ai* 12. *di Maggio*, *Vitam aliam ejus*, *quasi a Sancto Athanasio Episcopo Alexandrino scriptam*, *quam*, *ut satis fiat horum clamoribus*, *licet apocryphan*, *subjungimus*: leggesi, che nacque per intercessione del primo S. Filippo, che prese l'abito di Monaco nel suo Monastero, e che fu Diacono in esso. Premessa la notizia, che avevamo dei due SS. Filippi, resta la difficoltà, con quale dei due SS. Filippi fosse sepolto S. Luca Casale. Camminando con gli Atti del Gaetani, dovrà dirsi, che fu sepolto col primo S. Filippo, che era Prete: *Corpus ejus servatur in eadem cum Sancto Philippo Presbytero arca*. Dando poi un'occhiata a quanto scrive il Pirro *nella Notizia della Chiesa di Catania*, parerebbe doversi dire, che fu seppellito con S. Filippo juniore Diacono, mentre descrivendo il ritrovamento seguito *nel* 1596. attesta che *in cella superiori inventa fuerunt Corpora Beatorum Philippi junioris Diaconi*, *Eusebii Monachi*, *atque Lucæ Abbatis*. Il più volte citato Gaetano *nel suo tom.* 2. *alla pag.* 33. riassumendo la storia sopra riferita di Bellisario, così scrive di lui: *in ea*, cioè nella Chiesa fabbricata da lui, *thecas duas extruxit*, *superiorem quidem Beato Eusebio*, *inferiorem Sancto Philippo Presbytero. In præsentiarum Corpora Sanctorum Eusebii*, *Philippi Diaconi*, *& Lucæ Abbatis eadem in arca servantur*; *sed Caput Eusebii argento tectum ostenditur festo die Sancti Philippi ad* 4. *Idus Majas*, *quo die Eusebius cum Philippo Argyrii colitur*. Ma non essendo oggi il nostro impegno altro, che di comprovare l'antico pubblico Culto di S. Luca Casale, ed avendone dedotto una prova dall'essere stato il di lui Corpo seppellito nello stesso luogo distinto, in cui erano seppelliti i Corpi dei SS. Filippo, ed Eusebio, non v'è chi non vegga, non esser Noi obbligati a stabilire, con quale dei due SS. Filippi fosse S. Luca sepolto, essendo ambidue nell' immemorabile possesso del pubblico Culto, ed essendo ancora nello stesso possesso S. Eusebio, celebrandosi anche oggi in Sicilia Festa di tutti e tre nello stesso giorno 12. *di Maggio*: in tal maniera che, se non meno il primo S. Filippo, che il secondo, se in oltre S. Eusebio morti prima di S. Luca Casale, erano, e sono venerati in Sicilia per Santi, con qualunque dei due Filippi fosse sepolto S. Luca, sempre sussiste l'argomento della pubblica venerazione data allo stesso S. Luca, essendo ad esso fatto comune il culto, che davasi agli altri, in compagnia de' quali fu sepolto, ed in compagnia de' quali fu dopo tanto tempo ritrovato.

Si rileva la memoria che ne fa la Cronaca Benedittina.

17. Prevediamo in oltre, potersi riflettere, che la sopraddetta citata Cronaca Benedittina *del* 1483. non parla *di S. Luca Casale*, ma *di S. Leone Luca*, celebrandosi la Festa di S. Leone Luca il primo dì di Marzo, e quella di S. Luca Casale nel giorno secondo, e parlando la Cronaca della Festa di S. Luca, che si celebra nel primo giorno di Marzo: *S. Lucas Abbas*, ripetiamo le parole, *Monasterii S. Philippi de Argyrio*, *positi in Sicilia*, *admirandæ sanctitatis vir*, *Kalendis Martii*, *secundum Usuardum Cœlos petiit*. Ma, se il Santo, di cui parla la Cronaca, si chiama Luca, e non Leone Luca; in oltre se il Santo, di cui parla la Cronaca, fu Abbate del Monastero di S. Filippo d'Argirò, e se di questo Monastero fu Abbate S. Luca Casale, nè mai lo fu S. Leone Luca, che dal Monastero di S. Filippo d'Argirò partitosi, passò ad un Monastero di Calabria, ove fu Abbate, e finì i suoi giorni, come si vede nei di lui Atti appresso i Bollandisti, *nel primo giorno di Marzo al cap.* 3. chiara sembra la conseguenza, che la Cronaca parli di S. Luca

Martii, non postridie, uti necesse fuerat, *Kalendas Martii*, quod prudenter Bollandistæ notant in Commentario vitæ prævio Sancti Lucæ Casalis. *Quidni Chronicum Benedictinum manuscriptum circa an. 1485. exaratum ... censendum de hoc Sancto agere his verbis: S. Lucas Abbas Monasterii S. Philippi de Argyrio positi in Sicilia admirandæ sanctitatis vir, Kalendis Martii, secundum Usuardum, aut certe Usuardi Martyrologium ibidem auctum, Cœlos petiit: forsan postridie Kalendas Martii scriptum*: Iidem interpretes cum prædicta Chronica memorant in vita S. Leonis Lucæ, hæc addunt: *Forsan omnia de Sancto Luca Casali Abbate ibidem, de quo secunda Martii agemus, intelligenda*. At id opponere quispiam potest, Chronica hoc loco agere de tertio S. Luca Abbate, itemque Monacho in Cœnobio S. Philippi Argyriensis. Verum tertius hic Lucas nunquam fuit prædicti Monasterii Abbas, quin imo inde in Calabriam transiit, & Monasterio præfuit Carbonæ, ubi mortuus est, cujus dies festus recolitur 13. *Septembris* auctore Cajetano *tom.* 2. *pag.* 96. & *in Animadv. pag.* 34. Jure itaque sentiendum est, sermonem in Chronicis non de alio haberi, quam de Sancto Luca Casalio.

Concluditur non esse auferendum cultum, sed non deleri Officium concedi.

18. Ex privatæ nostræ Bibliothecæ voluminibus hæc colligere Nobis licuit, & hæc tanti esse ducimus, ut pro religiosa quorumdam petitione cultus, ac veneratio S. Lucæ Casalis jampridem præstita conservetur. Altera petitionis pars eo spectat, Officium ut proprium concedatur, & S. Lucas decreto nostro Patronus Civitatis Nicosiæ confirmetur, adeoque cultus ejusmodi auctoritate Apostolica augeatur. At ingenue fatemur ad cultus incrementum Officii proprii concessione, hoc præsertim inter alia necessario requiri, ut ab Ordinario processus formalis fiat, evincatur nempe cultus immemorabilis illi præstitus, cujus in laudem Officium petitur. Debent in processum præterea congeri monumenta cultum probantia una cum testium jurejurando, qui sese quadraginta annorum spatio cultum vidisse publicum attestentur, ejusque memoriam accepisse a suis Majoribus, quibus ipsis hanc quoque notitiam tradiderint Majores sui. Demum Ordinarius processu diligenter examinato, debet ipse hoc de cultu sententiam ferre, quam & oportet a Sede Apostolica confirmari, ut Nos diserte ostendimus *in libro secundo de Canonizatione Sanctorum c.* 23. Quanquam modo dixerimus plerumque non concedi solere Officium, neque Missam, quia processus formalis de cultu immemorabili proferatur: non ignoramus tamen interdum ejusmodi privilegium concessum fuisse, propter peculiares aliquas circumstantias, quæ huic petitioni accommodari non possunt, ut Nos alias declaravimus *in nostro l.* 4. *de Canonizatione part.* 2. *cap.* 5.

Requisita pro concessione Missæ, & Officii proprii.

Quæ non concurrunt in casu.

19. Quoniam vero non officium de Communi, sed proprium, lectiones nimirum secundi nocturni proprias libello a Nobis supplici postulasti, videre tu ipse poteris *in nostro lib.* 3. *de Canonizat. cap.* 8. *num.* 8. *& seq. ac lib.* 4. *par.* 2. *cap.* 10. *n.* 6. quantæ auctoritatis esse historicum decet, cujus ex monumentis lectiones Officii proprii desumuntur pro Ecclesiæ usu sive universalis, sive particularis, consilii ac prudentiæ erit tuæ etiam, atque etiam considerare, num tales Tibi historici faveant, quales ii debent esse, ex quorum scriptis pro S. Lucæ Officio desumere lectiones proprias meditaris. In actis, Cajetani studio in lucem editis, legitur, Monachum nescio quem nomine Bonum vitam S. Lucæ Casali exornavisse; sed hæc historia in præsens temporum injuria desideratur, ut conjiciunt Bollandistæ. Quidquid Cajetanus memoriæ tradidit, quibusdam Nicosiæ de manuscriptis hausit, stylo quidem rudi admodum, ac plane barbaro exaratis. Nihil ibidem de Casalii parentibus, nihil de nativitatis tempore, nihil de Principe dicitur, quo regnante vitam aut duxerit, aut inchoaverit. Annus vero, quo fuit in lucem editus, cum ignoretur, ne cognoscere quidem licet, instituto ne Basiliano, an Benedictino se devoverit, qua certe in re non Te latet, historicos etiam Siculos dissentire. Pyrrhus supplere contendens, quæ in Cajetano desiderantur, scribit Leonem quemdam S. Lucæ Casalii Patrem, & Theotistam fuisse Matrem, vixisseque ad centum annos, & morti proximum, successorem suum quemdam Theodorum designavisse; sed Pyrrhi errorem nemo non deprehendit, cum S. Lucæ Casalio tribuat, quæ S. Leoni Lucæ sunt adscri-

Luca Casale, e non di S. Leone Luca; non dovendosi valutare il *Kalendis Martii*, per la ragione, ch' è troppo facile agli Amanuensi il lasciare per trascuraggine la parola *postridie*, scrivendo *Kalendis Martii*, come ben riflettono i Bollandisti nel Commentario previo alla Vita di S. Luca Casale: *Quidni Chronicon Benedictinum manuscriptum circa annum* 1483. *exaratum* ... *censendum de hoc Sancto agere his verbis*. *S. Lucas Abbas Monasterii S. Philippi de Argyrio positi in Sicilia, admirandæ sanctitatis vir Kalendis Martii, secundum Usuardum, aut certe Usuardi Martyrologium ibidem auctum, Cœlos petiit: forsan postridie Kalendas Martii scriptum*: e facendo menzione della stessa Cronaca nella Vita di S. Leone Luca: *Forsan ea omnia de Sancto Luca Casali Abbate ibidem, de quo secunda Martii agemus, intelligenda*. Potrebbe anche motivarsi, che la Cronaca parli d' un altro terzo S. Luca Abbate, che pure fu Monaco nel Monastero di S. Filippo d' Argirò; ma non essendo mai stato Abbate del detto Monastero, ed essendo da esso passato in Calabria, ed essendo morto Abbate del Monastero di Carbona, e celebrandosi la di lui Festa *li* 13. *di Settembre*, come può vedersi *nel tom*. 2. del Gaetano *alla pag*. 96. e *nelle Animadversioni alla pag*. 34. non può d' esso parlar la Cronaca; che però per necessità dee dirsi, che parli di S. Luca Casale.

18. Ecco quanto abbiamo potuto ricavare dai libri della nostra privata Biblioteca, ed ecco quanto assolutamente basta, acciò, giusta la petizione di taluno, non si levi il culto a S. Luca Casale. Ed ora facendo passaggio alla petizione, che si accresca il detto culto colla concessione dell' Officio proprio, e conferma del Padronato della Città di Nicosia; con tutta candidezza diremo, che fra gli altri requisiti, non già per mantenere il culto, o sia il possesso del culto, ma per accrescerlo colla concessione dell' Officio, per lo più si richiede, che si faccia dall' Ordinario un Processo formale sopra il culto immemorabile di quello, in onore del quale si domanda l' Officio; che nel Processo s' inserischino i monumenti comprobativi del detto culto, unitamente con Testimonj, che per quarant' anni abbiano veduto esibirsi il pubblico culto; che abbiano inteso lo stesso dai suoi maggiori, quali pure l' avevano inteso dagli altri suoi maggiori, che in oltre l' Ordinario, veduto il Processo, dia una sentenza approvativa del detto culto, e che questa sentenza sia poi approvata dalla Sede Apostolica: e sopra ciò può vedersi *il nostro libro secondo de Canonizatione Sanctorum al cap*. 23. Poc' anzi si è detto, che *per lo più* non si concede l' Officio e la Messa senza il precedente formale Processo sopra il culto immemorabile, sapendo ancor Noi, che alle volte se n' è fatta la concessione per alcune particolari circostanze, che non sono adattabili al caso presente, e che si possa vedere *nel nostro lib*. 4. *de Canonizatione alla part*. 2. *cap*. 5.

Conchiudesi che non deve togliersi il culto a S. Luca. Ma non perciò deve concedersi l' Uffizio proprio.

Requisiti per la concessione della Messa, ed Uffizio proprio.

19. Ma, ciocchè siasi di quest' assunto, non essendo ristretta la pretensione all' Officio *de Comuni*, ma all' Officio proprio, che vuol dire alle Lezioni proprie del secondo Notturno, può ella vedere *nel nostro lib*. 3. *de Canonizatione al cap*. 8. *n*. *e segg*. *e nel nostro lib*. 4. *alla par*. 1. *cap*. 10. *num*. 6. di qual peso debbano essere gli Storici, per poter da essi ricavare quanto deve inserirsi nelle Lezioni dell' Officio proprio, o sia per la Chiesa universale, o per qualche Chiesa particolare, e può poi col suo buon giudizio vedere, se tali siano gli Storici, de' quali potrebbe prevalersi chi volesse comporre le Lezioni proprie in onore di S. Luca Casale. Negli atti pubblicati dal Gaetani, e di sopra da Noi mentovati, si dice, che un certo Monaco, chiamato Buono, compose la Vita di S. Luca Casale: ma quest' Autore si è perduto, come congnietturano i Bollandisti. Quanto fu pubblicato dal Gaetani, come abbiamo veduto, fu ricavato da certi Manoscritti di Nicosia scritti in istile assai barbaro. Nulla si dice del Padre, e della Madre del Santo, nulla in che anno sia nato, e sotto qual Principe. Non sapendosi in che anno nacque, nemmeno si può dire, se fosse d' Istituto Basiliano, o Benedettino, nel qual punto sono discordi gli stessi Scrittori Siciliani. Il Pirro pretende di supplire quanto manca nel Gaetani, scrivendo, che S. Luca Casale ebbe per padre un certo Leone, e per madre una certa Teoriste, che visse fino a cento anni, e che morendo, nominò suo successore un certo Teodoro: ma chiaro è l' equivoco del Pirro, perchè tutto ciò appartiene, non *a S. Luca Casale*, ma *a S. Leone Luca*, come

I quali non concorrono nel caso.

scribenda, uti acta probant a Cajetano diligentissime exornata. Iisdem ex Cajetani actis colligitur, S. Lucam Casalium Abbatis dignitatem diu recusavisse, eamque deinceps jussu Pontificis accepisse, quin ejus nomen Pontificis declaretur. Illud quoque miraculum memoratur, quo saxa, mutique lapides responderunt *Amen*. Constanter autem Nos credimus, Deum facere plane posse quæcumque velit, ut magnifice servos illustret suos, nec Nobis in mentem venit inficiari hoc portentum S. Lucæ Casalio tribuendum esse, cum ejus memoriam prædictis in actis, eidemque plausum Nicosiæ datum legamus. At hoc miraculum, quod pars esset omnium honorificentissima Lectionibus propriis inserenda, prætermittendum omnino esset. Actorum enim, quæ Cajetanus edidit, non solum auctor ignoratur, verum etiam latet, an S. Lucæ coævus extiterit, aut a coævis saltem, atque contemporaneis hoc portentum acceperit. Ætate hac nostra criticen fatemur ad gradum altissimum pervenisse, quæ si prudens, si moderata, si talis plane sit, qualem in Cardinali Baronio admiramur, nemini non videbitur cognoscendæ rerum veritati apprime utilis, & opportuna.

Exemplis co·cluditur Officium proprium non esse concedendum.

20. Octavo sæculo vixit, ac floruit Beda, de quo id prorsus scribitur, quod de S. Luca Casalio: *Cum ex nimia senectute oculis caligasset, & discipulo duce ad lapidum congeriem pervenisset, discipulus ei suadere cœpit, quod magnus illic esset populus congregatus, qui summa affectione, & silentio ejus prædicationem expectabant; cumque Sanctus serventi spiritu elegantissimum sermonem fecisset, & conclusisset, per omnia sæcula sæculorum, lapides responderunt, Amen. Venerabilis Beda*. Hoc factum postquam diu perpendit Cardinalis Baronius ad ann. Christi 731. n. 25. ita concludit: *De his cum nihil Bedæ assectator discipulus dicat, post ipsum ista excogitata esse videri possunt, quæ nec a Trithemio recepta esse noscuntur*. Multa hic addi profecto possent, quæ silentio involvuntur: cæterum id videtur opportune statuendum, ut S. Lucæ Casalio cultus quidem & veneratio, quæ nunc habetur, in posterum præbeatur; Officium tamen proprium denegetur, cum tanti ponderis acta desint, ex quibus liceat absque erroris periculo lectiones sumere peculiares. Neque id vero nunc primum accidit, sed sæpe alias: Nam cætera ut missa faciamus, celeberrimum est exemplum S. Crescii, Sanctorumque Sociorum Martyrum. Erat eorum cultus immemorabilis: Sacella iisdem, & Templa dicata fuerant: Aderant Rituales, præterea libri veteres charta pergamena descripti, unde cognosci plane poterat, nedum conjici, usum olim invaluisse, ut Metropolitana Florentina eorum in honorem Officium proprium recitaret, quod postea desueverat: Acta demum Martyrii in promptu erant. Orta vero inter eruditos iis de actis controversia, non defuit, qui nimis audacter senserit, omnem cultum dictis Martyribus denegandum. Nimis asperum, atque absurdum hoc visum est. Quid ergo? Cultus fuit in statu pristino conservatus, & Sanctis Martyribus eadem est habita, quæ antea, veneratio. At propter graves difficultates, quæ in actis occurrebant, Congregatio Rituum concedere Lectiones proprias recusavit; ut ex Decreto constat, quod emanavit *die 1. Octobris 1707*.

De concessione Patrocinii S. Lucæ pro Oppido Nicosiæ.

21. Reliquum est, aliqua ut addamus de patrocinio S. Lucæ Casalii. Scripta ad Nos translata significant, Nicosiæ Civitatem in duas partes divisam esse, quarum altera S. Lucam Patronum Urbanis principem esse cupit, altera renuit. Id autem a Nobis enixe petitur, ut S. Casalium Patronum designemus una cum S. Nicolao, quem unanimi consensu omnes Patronum Civitatis principem venerantur. Compertum est, non alios eligi patronos posse, quam *qui ab Ecclesia universali titulo Sanctorum coluntur, non autem beatificati dumtaxat*. Cum vero Cultus S. Lucæ non ad Ecclesiam pateat universam, hinc fit, ut Beati potius, quam Sancti proprius videatur, tametsi qui colitur, Sancti nomine nuncupetur. Neque enim non exempla suppetunt, unde edoceamur, iis, qui tempore ab immemorabili Sanctorum numero adscripti sunt, hunc Titulum non auferri, licet eorum cultus certis terminis circumscribatur, nec alius omnino sit, quam qui Beatorum meritis reddi solet. Præclare hoc videmus in duabus Lusitaniæ Reginis Theresia, & Sancia, quarum memoria licet Beatarum more tantummodo celebretur, iis tamen Sanctorum nomen, de quo controversia erat, Congregatio Rituum non denegavit, quo Nos ar-

Quod pariter denegetur.

gu-

costa evidentemente dagli Atti autentici, che dà il Gaetani. Negli Atti di San Luca Casale appresso il citato Gaetani si dice, che non voleva accettar l'Abbadia, ma che poi l'accettò per comando del Papa, senza che si dica il nome del Papa, che glielo comandò. Si rapporta il miracolo de' sassi, che risposero *Amen*: e Noi siamo ben persuasi, che Iddio può fare quello che vuole, per glorificare i suoi Servi. Non intendiamo tampoco d'opporci alla narrativa, che ciò seguisse nel caso di S. Luca Casale, leggendo il miracolo scritto ne' detti Atti, e vedendo applaudito in Nicosia. Ma questo miracolo, che sarebbe la miglior pezza, che si potesse inferire nelle Lezioni proprie, giusta le regole, non potrebbe inserirsi, non solo perchè s'ignora l'Autore degli Atti pubblicati dal Gaetani, ma perchè ancora non si sa, se fosse contemporaneo, e se non essendo stato contemporaneo a S. Luca Casale l'abbia potuto risapere da chi era contemporaneo. Si aggiunge, che la critica oggi è arrivata all'ultimo segno, e quando essa sia moderata, come è stata quella del Cardinale Baronio, non vi sarà chi non l'approvi come utile, e di vantaggio per la verità de' fatti.

Con gli esempj si conchiude, che non si deve dare l'uffizio proprio.

20. Visse Beda nel secolo ottavo, e di lui per appunto si racconta, quanto si racconta di S. Luca Casale: *Cum ex nimia senectute oculis caligasset, & discipulo duce ad lapidum congeriem pervenisset, discipulus ei suadere cœpit, quod magnus illic esset populus congregatus, qui summa affectione, & silentio ejus prædicationem expectabant; cumque Sanctus ferventi spiritu elegantissimum sermonem fecisset, & conclusisset, per omnia sæcula sæculorum, lapides responderunt, Amen, Venerabilis Beda.* E dando giudizio di questo fatto il Cardinal Baronio *all'anno di Cristo* 731. *n.* 25. così dice: *De his cum nihil Bedæ assectator discipulus dicat, post ipsum ista excogitata esse videri possunt, quæ nec a Trithemio esse recepta noscuntur*. Molte altre cose si potrebbero aggiungere che si tralasciano: per lo che sembra doversi conchiudere, essere il Culto di S. Luca Casale in quello stato, in cui dee mantenersi: ma non essere i di lui Atti in tal grado, che da essi si possano desumere le Lezioni proprie. Nè ciò è caso nuovo: perchè, lasciando gli altri esempj da parte, celebre è quello di S. Cresci, e de' Santi Compagni Martiri. Il loro culto era immemorabile. Ad essi erano state erette Chiese. V'era un Rituale antico, scritto in cartapecora, dal quale si desumeva, che nella Metropolitana Fiorentina erasi altre volte recitato l'Officio proprio in loro onore, che poi si era tralasciato. Non mancavano gli Atti del Martirio. Nacquero controversie fra gli eruditi sopra gli Atti predetti; nè v'era mancato chi con soverchio ardire avea proposto, che si levasse il Culto ai detti Martiri. Fu ciò inteso con orrore. Restò il Culto com'era; perseverò la divozione verso i Santi Martiri, come era sempre stata. Ma essendosi chieste alla Congregazione de' Riti le Lezioni proprie, ciò non fu accordato, per le gravi difficoltà incontrate negli Atti, come si desume dal Decreto della stessa Congregazione spedito *il primo d'Ottobre dell'anno mille settecento sette*.

Della petizione del Padronato del detto Santo per la Città di Nicosia.

21. Resta il punto del Padronato di S. Luca Casale. Nelle Carte a Noi trasmesse leggiamo, essere la Città di Nicosia divisa in due parti; volendo un partito per principale Padrone S. Luca Casale, e non volendo l'altro: ed a Noi si fa istanza, che dichiariamo S. Luca Compadrone unitamente con S. Nicola, che da tutti si riconosce per Padrone principale. Chiare sono le regole, che non si possono eleggere in Padroni, se non quelli, *qui ab Ecclesia universali titulo Sanctorum coluntur, non autem beatificati dumtaxat*; e non essendo il Culto di San Casale esteso alla Chiesa universale, il di lui Culto sembra piuttosto Culto di Beato, che di Santo, ancorchè si chiami *Santo*; non essendo senza esempio, che non si levi il titolo *di Santo* a chi n'è in possesso da tempo immemorabile, ancorchè il suo Culto sia ristretto, e non sia, che Culto di Beato. Ciò si vede nelle due Regine di Portogallo Teresa e Sancia, che in rigore non hanno, che il Culto di Beate, ancorchè nella Congregazione de' Riti fosse a loro mantenuto il titolo contrastato di *Sante*, come può vedersi *nel nostro lib.* 2. *de Canonizatione Sanctorum al cap.* 24. *n.* 115. Chiara pure è la limitazione nella regola sopraddetta, cioè, ch'essa non abbia luo-

Il che pure non vien concesso.

gumento utimur in nostro *lib.* 2. *de Canonizatione Sanctorum cap.* 24. *num.* 115. Luculentissima est quoque supradictæ regulæ circumscriptio, idest huic regulæ non esse locum, nisi in Patronorum electione, quæ fit post ann. 1630. quo tempore statuta est regula, cujus quidem & post ann. 1630. nulla est auctoritas, si prædicto Decreto a Summo Pontifice derogetur. Inficias ire non possumus, ad sedandas Populorum controversias interdum a Sede Apostolica prudentissime statutum esse, alicujus ut Civitatis duo Patroni principes colerentur: quod a Nobis animadvertitur in Nostro *lib.* 4. *de Canonizatione Sanctorum part.* 2. *cap.* 14. & 15. Jam vero cum Nos penitus lateat, quo tempore, aut qua ratione Patronus electus fuerit S. Lucæ Casalius, cum nec exposita a Nobis argumenta fuerint satis idonea rei obtinendæ, quæ petitur; nihil novi decernendum existimamus, atque id negotii in gradu pristino relinquendum. Prudentiam interea Tuam Nobis & perspectam, & cognitam ad sedandos Populi tumultus hortamur, ac Tibi, gregique tuo Nobis carissimo paternam Benedictionem benevolentissimo ex animo impertimur.

De Pontif. an. VII. die 28. Februarii 1747.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die 28. Februarii 1747. Pontificatus Nostri Anno Septimo.

ASSIGNATIO

Annuæ præstationis favore Collegii Pœnitentiariorum Basilicæ Lateranensis.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI.

Ad perpetuam rei memoriam.

Proœmium.

LABORANTIBUS in Vinea Domini, & Apostolicæ Sedi assidue & laudabiliter inservientibus, diurnum denarium non suppeditari, & necessaria ad vitæ sustentationem desse, minime decet.

Angustia rei domesticæ, & indigentia Patrum Pœnitentiariorum.

Hac tamen propemodum conditione, non sine admiratione ac dolore, nuper accepimus, operam laboremque suum præstare Dilectos Filios Sacerdotes Ordinis Minorum Sancti Francisci Reformatorum nuncupatorum, qui pro demandato sibi Pœnitentiariorum Minorum Officio, apud Basilicam nostram Lateranensem in peculiari Collegio simul degentes, excipiendis Sacramentalibus Confessionibus Christifidelium ad eandem Basilicam confluentium incessanter occupantur. Quamvis enim eorum habitationis Domus non ita pridem a fec. mem. Decessore Nostro Clemente Papa XII., veteri disjecta, in ampliorem formam a fundamentis extructa fuerit, eam tamen nonnullis adhuc necessariis commoditatibus carere, jam vero ipsius Tectum magna, ac dispendiosa reparatione indigere, aream autem horto destinatam, subterraneis fornicibus, quibus fulciebatur, jamdudum subsidentibus magna ex parte inutilem remansisse cognovimus. Præterea ipsi Religiosi Viri, ut ex relationibus omni fide dignis accepimus, maxima laborantes inopia, in summa rerum omnium angustia vivunt, itaut non modo necessaria Cellarum & Mensæ suppellectilia, sed ipsos pauperes lectos, atque pannosas vestes comparare nequeant, ac sæpe etiam quotidiani cibi defectum sustineant.

Quam,

go, se non nell' elezione de' Padroni, che si fa dopo *il* 1630. nel qual anno fu stabilita la regola predetta, e che anche dopo il 1639. essa non procede, quando il Papa deroga al predetto Decreto. Non può negarsi, che per sedare le gravi controversie, non siasi alle volte dalla Sede Apostolica preso il temperamento, che due Santi siano venerati come Padroni principali, perchè una parte del popolo ne acclama uno, ed una parte un' altro. Il tutto si può vedere *nel nostro lib. 4. de Canonizatione Sanctorum alla pag. 2. cap. 14. e 15.* Ma non avendo Noi veruna notizia, quando è come fusse eletto San Luca Casale per Padrone, non essendoci esposte le circostanze, per le quali eredesi poter esser luogo ad ottenere quel, che si chiede; non possiamo far altro, che lasciare le cose in quel grado, in cui sono, ed esortare il di lei zelo a sedare i tumulti: Ed intanto con Paterno affetto diamo a Lei, ed al suo Gregge l' Appostolica Benedizione.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die 28. Februarii 1747. Pontificatus Nostri Anno Septimo.

Data nell' a. VII. del pontificato alli 28. di Febbrajo 1747.

Ferum necessitatibus Pontifex succurrit.

Quam ob rem valde mirandum non est, si, qui potissimum sacrarum disciplinarum scientia & professione, inter præfati Ordinis Alumnos excellunt, quique, pro sua doctrina & experientia, in arduis rebus & controversiis, non solum Majori Pœnitentiario, sed ipsi etiam Apostolicæ Sedi, ut alias, utilia & gravia consilia maxime præbere possent, a suscipiendo hujusmodi Pœnitentiarii Lateranensis munere, & labore refugiunt. Quare quum ad nostram Pastoralem solicitudinem pertinere censeamus, ut ejusmodi Officia, quæ ad forum Pœnitentiarium spectant, nonnisi præstantibus in Theologica facultate, & in Sacrorum Canonum scientia versatis, atque probatæ prudentiæ Viris commendentur; æquum præterea censentes prædictorum Dilectorum Filiorum indigentias paterna charitate sublevare; quum præsertim novissime acceperimus, in præfati Collegii Præsidem deputatum fuisse Religiosum Virum spectata virtute & egregiis dotibus præditum; postquam Oratorium in ipsius Collegii Ædibus ad pium domesticum usum Pœnitentiariorum ibi degentium ædificari, & ad sacræ antiquitatis memoriam conservandam, juxta exemplum illius, quod a pluribus Sæculis in veteri Pœnitentiaria visebatur, ornari curavimus; Ædium ipsarum Tecta, sumptibus quoque Nostris reparari; Communis Foci Conclave, quo a fumi molestia liberetur, aptari, & renovari; novos lectos, nova linteamina parari; ipsosque Religiosos Viros in frigore & nuditate, supra quam Franciscana paupertas jubet, laborantes, convenienti amictu operari mandavimus; majora deinceps Deo adjuvante facturi, ubi consilia Nostra ad ipsius Dei gloriam directa, optatum consequantur effectum.

Annuum censum eorum sustentationi imparem agnoscit.

Nunc vero ad annuum censum eidem Collegio attributum oculos intendentes, invenimus illum ad quadringenta sexaginta scuta monetæ Romanæ dumtaxat pertingere, quorum tercenta exiguntur ex fructibus duorum Canonicatuum ipsius Basilicæ Lateranensis, super quibus hujusmodi Pensiones annorum scutorum centum quinquaginta pro quolibet, ad ejusdem Collegii favorem, perpetuo reservatæ existunt; alia vero centum sexaginta eidem persolvuntur a Dataria Nostra Apostolica, ad rationem scutorum quadraginta de trimestre in trimestre; ac denique singulis bienniis a Capitulo præfatæ Basilicæ eidem Collegio solvuntur scuta quinquaginta monetæ similis, pro Pœnitentiariorum vestiario. Quas porro summas clare patet minime sufficere posse pro alendis decem Fratribus præfatum Collegium constituentibus, & pro aliis Religiosæ Familiæ necessariis expensis sustinendis; quum præterea ob magnam ejusdem Collegii ab Urbis centro distantiam, hoc etiam necessario addendum videatur, ut alius sive Frater Conversus, sive Tertiarius ejudem Ordinis, pro ipsius Familiæ servitiis inibi alatur, quo excurrente ad quotidianum victum in Urbe com-

comparandum, aliaque negotia pro Religiosorum indigentiis explenda, ipsi Sacerdotes Pœnitentiarii a Sæcularibus curis vacui toti sint in spiritualis Officii pro Animarum salute ipsis impositi muneribus adimplendis.

Ipsorum redditus augendos, ut infra deliberat.

Quare quum de augendis ejusdem Collegii redditibus solicite cogitaremus, occurrit Nobis, pro diuturna experientia, quam de rebus ad Officium Pœnitentiariæ Apostolicæ spectantibus acquisivimus, dum in minoribus existentes in ipsa Pœnitentiaria munus Doctoris in Decretis plures annos sustinuimus, Sigillatoris munus in eodem Pœnitentiariæ Officio adesse, cui satis ampla emolumenta attributa dignoscuntur, quæ sane, pro ratione laboris ipsi incumbentis, & pro mensura honorarii, quod aliis ejusdem Pœnitentiariæ Officialibus magis laborantibus constitutum est, justo lautiora communiter reputantur. Dum enim Doctor in Decretis præfatus, aliusque Consultor Theologus, gravissimis assiduisque studiis pro ipsius Apostolici Officii servitio occupati, annua scuta monetæ centum nonaginta & octo dumtaxat honorarii titulo singuli percipiunt; prædictus Sigillator, præter annuum honorarium scutorum similium ducentorum nonaginta septem, quod tamen, deductis inferiorum Ministrorum salariis, ad annua scuta monetæ triginta tria redigitur, alia incerta emolumenta percipit ex expeditionibus minoris gratiæ, ad rationem videlicet obulorum octo pro qualibet Bulla, quæ, ducto calculo per decennium, annua similia scuta constituunt sexcenta quadraginta quinque: Quod si etiam ratio haberi velit alterius oneris, quod in nostris Literis incipientibus: *In Apostolicæ Pœnitentiariæ*, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo quadragesimo quarto, Idibus Aprilis, editis, futuris in posterum Sigillatoribus injunximus: nihilominus apparebit, hujus Officialis emolumenta singulis annis scutorum sexcentorum summam ab omni onore liberam, vel prope attingere, vel etiam superare.

Annua scuta ducenta ex redditibus Sigillatoris Pœnitentiariæ Apostolicæ ex nunc pro tunc ipsis assignat.

Quapropter æquum judicantes ex suprabundantibus unius Officialis emolumentis aliorum ejusdem Fori & Officii Ministrorum, indigentiam sublevare, matura deliberatione præhabita, ac Motu proprio, & ex certa scientia, ut præfertur, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine statuimus, & decernimus, ut eveniente quandocumque hodierni Sigillatoris cessu, vel decessu, ex præfatis emolumentis hujusmodi Officio dudum attributis, annua scuta ducenta monetæ Romanæ de juliis decem pro quolibet scuto detrahantur, ac præfato Collegio Pœnitentiariorum Minorum Basilicæ Lateranensis persolvantur; prout Nos ex nunc, prout ex tunc, & e contra, hujusmodi annua scuta ducenta a præfati Sigillatoris emolumentis dismembramus, ac de ipsis & super ipsis reservamus, eidemque Collegio perpetuo applicamus, & appropriamus; mandantes pariter ex nunc, prout ex tunc, & e contra, omnibus futuris Apostolicæ Pœnitentiariæ Sigillatoribus, ut pro hujus voluntatis Nostræ executione, & annuæ præfatæ summæ solutione, quinquaginta scuta monetæ hujusmodi libera ab omni onere, eidem Collegio *di Trimestre in Trimestre*, omni mora & tergi versatione remotis, cum effectu tradant, atque persolvant. Interim vero, quoniam venter non patitur dilationem, donec dismembratio, & applicatio hujusmodi suum sortiantur effectum, volumus annua scuta centum quinquaginta monetæ similis ex redditibus Datariæ Nostræ, & ex emolumentis Componendæ Beneficialis, eidem Collegio subministrari; mandantes Dilecto Filio Magistro Joanni Jacobo Millo Datario Nostro, sive ejus in Officio Successoribus, ut hujusmodi præstationem, quam post prædictam applicationem quandocumque sequutam illico cessere decernimus, interea quotannis in Festis Natalitiis Domini Nostri Jesu Christi sæpedicto Pœnitentiariorum Lateranensium Collegio persolvant. Quoniam vero nec ita prædictorum undecim Religiosorum sustentationi, aliisque ipsorum Collegii necessitatibus satis plane, & sufficienter consultum fore videmus; memores, Nos in præallegata Constitutione Nostra super Apostolicæ Pœnitentiariæ Officialibus, eorumque muneribus edita, certam annuam summam scutorum biscentum e superflui ejusdem Pęnitentiarię emolumentis retrahendam, & a præfato Clemente Prædecessore ad Majoris Pœnitentiarii dispositionem antea concessam, in eleemosynis tamen erga pauperes recurrentes ad ipsius Pęnitentiariæ Forum, omnino erogandam, ipsi Majori Pęnitentiario auctoritatis quoque Nostræ robore confirmasse, & ad ipsius dispositionem, ut præfertur, ex integro concessisse; experientia vero edo-

Interim mandat ex Dataria centum quinquaginta annua scuta persolvi.

cti ipsius summæ medietatem abunde sufficere pro ordinariis eleemosynis in hujusmodi personas erogandis; pro extraordinariis vero & particularibus casibus, relictam esse Majori Pœnitentiario facultatem adeundi Summum Pontificem, ut videre est in ipsius Constitutionis *paragrapho* incipiente: *Sed præterea*: Idcirco nunc præfatam Clementis Prædecessoris, Nostramque concessionem hac in parte moderantes, volumus & statuimus, ex hujusmodi pecuniis annua scuta centum monetæ Romanæ eidem Collegio Pœnitentiariorum Minorum Basilicæ Lateranensis similiter applicari: Mandantes venerabili Fratri Nostro Vincentio Episcopo Prænestino ac R. E. Cardinali Petra nuncupato, hodierno Majori Pœnitentiario, ejusque in Officio hujusmodi Successoribus in perpetuum, e prædictis emolumentis in eleemosynas, ut præfertur, convertendis, annua scuta centum, in duabus æqualibus solutionibus, pro una videlicet in Nativitate Sancti Joannis Baptistæ, & pro altera in Festis Natalitiis Domini Nostri Jesu Christi, eidem Collegio in posterum omnino persolvant; Atque insuper decernentes, ut omnes & singulæ mulctæ, & condonationes ab eodem Apostolicæ Pœnitentiariæ Officio per singulos annos percipi solitę, & in futurum percipiendæ, quæ, juxta calculos jussu Nostro efformatos, vix annua scuta triginta plerumque attingunt; eorumdem Pœnitentiariorum Lateranensium Collegio & pro Linteaminum & Supellectilium manutentione, ab eodem Pœnitentiario Majori applicentur, & in fine cujuslibet anni persolvantur; quemadmodum Nos earumdem præsentium tenore, & Apostolica auctoritate ipsi Collegio applicamus, & perpetuo concedimus & assignamus.

Insuper eorundem pœnitentiariorum Collegio applicat annua scuta centum ex superfluis redditibus Pœnitentiariæ.

Tum etiam annuas mulctas, & condonationes pro manutentione Supellectilium.

Præsentes quoque Literas, etiam ex eo quod Major Pœnitentiarius, ac præfatæ Pœnitentiariæ Sigillator, sive alii quicumque in præmissis interesse habentes, seu habere quomodolibet prætendentes, eisdem præmissis non consenserint, aut vocati, seu auditi non fuerint, aliaque quavis etiam juridica, & privilegiata causa, nullo unquam tempore de subreptionis, obreptionis, seu nullitatis vitio, aut intentionis Nostræ, vel alio quocumque defectu, notari aut impugnari posse; sed omnino & perpetuo validas, & efficaces existere, eisdemque Pœnitentiariis Minoribus, eorumque Collegio plenissime suffragari, & ab eodem Majori Pœnitentiario, ejusque Successoribus, nec non futuris Sigillatoribus pro tempore existentibus, aliisque præmissis, inviolabiliter observari decernimus, & respective mandamus. Non obstantibus Sancti Pii Papæ V. Prædecessoris Nostri, super erectione præfati Officii Pœnitentiariæ Apostolicæ, nec non Innocentii Papæ XII. Prædecessoris pariter Nostri, super applicatione superfluorum ejusdem Pœnitentiariæ emolumentorum favore Hospitii Apostolici Pauperum Sancti Michaelis de Urbe; atque etiam prædicti Clementis Papæ XII. super concessione annuæ certæ summæ ad ejusdem Majoris Pœnitentiarii dispositionem, Nostrisque præmissis, super ejusdem Officii reformatione, aliisque quibusvis Literis, Constitutionibus, Regulis, & Ordinationibus Apostolicis, & dictæ Pœnitentiariæ Privilegiis, Indultis, Statutis, & consuetudinibus quibuscumque, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis; quibus omnibus & singulis, eorum tenores, quatenus opus sit, præsentibus pro expressis & insertis habentes, ad effectum præsentium, illis alia in suo robore permansuris, harum serie, & auctoritate prædicta, plenissime, & expresse derogamus. Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc Nostrarum Dismembrationis, Reservationis, Assignationis, Applicationis, Concessionis, Mandati, Satuti, & Voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Clausulæ.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo quadragesimo sexto, tertio Idus Martii, Pontificatus Nostri Anno VII.

Dat. Pontif. die 13. Martii 1747.

D. Card. Passioneus, J. Datarius.

VISA DE CURIA.

J. C. Boschi. J. B. Eugenius.

Loco ✠ Plumbi.

Registrata in Secretaria Brevium.

SE-

XXXI. SEQUITUR

Declaratio præcedentis Constitutionis.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Motu proprio &c.

Proœmium. DECET Romanum Pontificem diligenter prospicere, ut concessiones, & gratiæ, quæ de provida Sedis Apostolicæ benignitate processerunt, ac necessariam sustentationem Religiosorum Virorum, pro salute Animarum assidue laborantium, concernunt, plenam obtineant roboris firmitatem; omnemque in eis ambigendi rationem tempestive succidere, ne quando possint in controversiam adduci, aut quomodolibet impugnari.

Enarratio præcedentis Constitutionis. Sane Nos alias, seu nuper ad temporalia vitæ subsidia eatenus attributa dilectis Filiis Presbyteris Regularibus Ordinis Fratrum Minorum Sancti Francisci Reformatorum nuncupatorum, in Basilica nostra Lateranensi Pœnitentiariorum Minorum munus obeuntibus, & apud ipsam in peculiari Collegio simul degentibus, oculos intendentes, invenimus illa ad quadringenta sexaginta scuta monetæ Romanæ dumtaxat pertingere, quorum nimirum trecenta percipiuntur ex duabus pensionibus annuis scutorum centum quinquaginta pro qualibet, super fructibus, non quidem duorum Canonicatuum ejusdem Basilicæ, prout in infrascriptis nostris Literis per errorem enunciatum est, sed verius unius Canonicatus & Præbendæ, nec non Vicariæ perpetuæ prædictæ Basilicæ, Apostolica eis auctoritate in perpetuum reservatis; alia vero centum sexaginta eisdem persolvuntur a Dataria nostra Apostolica ad rationem scutorum quadraginta de trimestre in trimestre; ac denique scuta quinquaginta monetæ similis eorumdem Pœnitentiariorum Collegio pro eorum Vestiario, non singulis bienniis a Capitulo prædictæ Basilicæ, prout in ipsis nostris Literis expressum est, sed singulis trienniis ex eisdem respective, fructibus, redditibus, & proventibus prædictorum Canonicatus, & Præbendæ, ac Vicariæ Curatæ, ab uno ex ipsis Basilicæ Canonicis, Canonicatum & Præbendam hujusmodi pro tempore obtinen., nec non a Vicario perpetuo Curam Animarum Parochianorum ibi exercente, nempe scuta vigintiquinque a quolibet ipsorum, itidem persolvuntur.

Et eorum, quæ in ipsa disponuntur. Cumque clare pateret prædictas summas impares esse alendis decem Fratribus prædictum Collegium constituentibus, aliisque ipsius Religiosæ Familiæ necessariis expensis sustinendis, de augendis eidem Collegio subsidiis solicite cogitavimus. Ea igitur cura moti per nuperas nostras Literas Apostolicas incipientes: *Laborantibus in vinea Domini*, datas apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo quadragesimo sexto, tertio Idus Martii, Pontificatus Nostri Anno Septimo, Motu simili &c. statuimus & decrevimus, ut eveniente quandocumque hodierni Sigillatoris Pœnitentiariæ Apostolicæ cessu, vel decessu, ex emolumentis ipsis Sigillatoris Officio dudum attributis annua scuta ducenta ejusdem monetæ Romanæ de Juliis decem pro quolibet scuto detraherentur, ac prædicto Collegio Pœnitentiariorum Minorum Basilicæ Lateranensis persolverentur; prout Nos hujusmodi annua scuta ducenta a prædicti Sigillatoris emolumentis, cum clausula ex nunc prout ex tunc, & e contra, separavimus, eidemque Collegio, per futuros Apostolicæ Pœnitentiariæ Sigillatores in certis terminis, modoque & forma tunc expressis, libera ab omni onere, annuatim persolvenda, perpetuo applicavimus, & appropriavimus: Interim vero donec dismembratio, & applicatio hujusmodi suum sortirentur effectum, volumus annua scuta centum quinquaginta ejusdem monetæ ex redditibus Datariæ nostræ, & ex emolumentis Componendæ Beneficialis quotannis in Festis Natalitiis Domini Nostri Jesu Christi eidem Collegio subministrari.

Quoniam vero, nec ita prædictorum Religiosorum sustentationi, aliisque ipsorum Collegii necessitatibus satis plene, & sufficienter consultum fore dignoscebamus;

mus; voluimus itidem, statuimus, & amandavimus, ex annua summa scutorum biscentum e superfluis dictæ Pœnitentiariæ Apostolicæ emolumentis retrahenda, & ad Majoris Pœnitentiarii dispositionem alias concessa, per eum tamen in eleemosynas erga pauperes recurrentes ad ipsius Pœnitentiariæ Forum eroganda, medietatem, nimirum annua scuta centum dictæ monetæ, Collegio prædicto similiter applicari, ac per eumdem Majorem pro tempore Pœnitentiarium duobus æqualibus solutionibus, altera videlicet in Nativitate Sancti Joannis Baptistæ, altera vero in Festis Natalitiis Domini Nostri Jesu Christi in perpetuum omnino persolvi.

Volnimus insuper, ut omnes & singulæ mulctæ, & condonationes ab ejusdem Pœnitentiariæ Apostolicæ Officio per singulos annos percipi solitæ, & in futurum percipiendæ, dicto Collegio Pœnitentiariorum Lateranensium pro linteaminum, & suppellectilium manutentione ab eodem Pœnitentiario Majori applicarentur, & in fine cujuslibet anni persolverentur, quemadmodum Nos ipsi Collegio Apostolica auctoritate applicavimus, ac perpetuo concessimus, & assignavimus: Et alias, prout in prædictis nostris Literis, quarum integrum tenorem hic pro plene, & sufficienter, ac de verbo ad verbum inserto haberi volumus, plenius & uberius continetur.

Pont. declarat assignationem hujusmodi factam fuisse per modum eleemosynæ.

Cum autem Pœnitentiarii Minores prædicti, tanquam dicti Ordinis Fratrum Sancti Francisci Strictioris Observantiæ Professores, strictam quoque paupertatem profiteantur; proindeque super validitate reservationum, concessionum, & assignationum prædictarum, nec non super capacitate eorumdem Pœnitentiariorum Minorum exigendi, & percipiendi subsidia eis, ut prædiximus, reservata, applicata, concessa, & assignata, possit aliquando perplexitas exoriri; Nos volentes dubietatibus hujusmodi obviam ire, eorumdemque Pœnitentiariorum Minorum quieti, & indemnitati in præmissis omni opere providere; Motu pari, & ex certa scientia, meraque deliberatione Nostris, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, tenore præsentium expresse declaramus, omnia & singula superius relata subsidia, & ut supra reservata, applicata, concessa, & assignata pro victu, vestitu, aliisque necessitatibus Pœnitentiariorum Minorum, eorumque Collegii prædictorum, non aliter, quam per modum eleemosynæ, juxta capacitatem eorumdem Fratrum Ordinis Sancti Francisci Strictioris Observantiæ, reservata, applicata, concessa, & assignata fuisse, & esse, ac censeri debere.

Clausulæ.

Decernentes omnes, & singulos, ad quos solutiones, & præstationes singulorum subsidiorum prædictorum nunc quomodolibet spectant, & pertinent, & pro tempore spectabunt, & pertinebunt, ad integras solutiones, & præstationes hujusmodi, juxta reservationum, applicationum, concessionum, & assignationum prædictarum, nec non Literarum Apostolicarum desuper respective confectarum vim, continentiam, seriem, & tenorem, fuisse, ac esse, & fore efficaciter obligatos. Quocirca memoratas nostras Literas, ipsasque præsentes, cum omnibus, & singulis in eis contentis, nullo unquam tempore de subreptionis, obreptionis, aut nullitatis vitio, aut intentionis nostræ, vel alio quocumque defectu notari, vel impugnari posse, sed eas omnino, ac semper, & perpetuo firmas, validas, & efficaces existere, eisdemque Pœnitentiariis Minoribus dictæ Lateranensis Basilicæ, eorumque Collegio plenissime suffragari, nec non ab omnibus, & singulis, ad quos spectat, inviolabiliter observari; sicque, & non aliter per quoscumque Judices Ordinarios, & delegatos quavis auctoritate, & potestate fungentes, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, etiam de Latere Legatos, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, definiendi, & interpretandi facultate, & auctoritate, judicari, & definiri debere; & si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, irritum, & inane decernimus: Non obstantibus omnibus illis, quæ in dictis Nostris Literis voluimus non obstare, cæterisque contrariis quibuscumque.

Fiat Motu proprio P.

Et cum absolutione a censuris, ad effectum &c. Et quod Nostrarum Literarum prædictarum tenores, ac data habeantur pro expressis, seu in toto, vel parte ex-

exprimi possint in literis etiam gratis per viam de Curia cum clausula perpetuo, & ad perpetuam rei memoriam, si, & quandocumque videbitur expediens. Et de perpetuis declaratione, decreto, aliisque præmissis, ut supra, in dictis literis latissime extenden. Volumus autem, quod sola præsentis schedulæ Nostri Motus proprii signatura sufficiat, illique, ac illius quoque exemplis, seu transumptis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & Personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ Sigillo munitis, tanta ubique fides adhibeatur in judicio, & extra, quanta si sub Plumbo Nostro expedirentur, & originaliter exhiberentur, adhibenda esset, & adhiberi deberet, regula quacumque contraria non obstante.

Fiat P.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sexto Kalendas Junii Anno VII.

Dat. Pontif. an. VII. die Maji 1747.

XXXII.

PRÆFINITIO

Jurisdictionis Abbatiæ Farfensis, & Sancti Salvatoris Majoris, quoad Loca & Ecclesias in alienis Diœcesibus existentia.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Exordium. Vigilantia Pontificis, ut Pastores gregem tranquille regant.

DUM universi gregis Dominici curam imbecillitati Nostræ commissam, ex hoc Apostolicæ Sedis fastigio, majori, qua possumus, vigilantia ac solicitudine administrare satagimus; peculiarium quoque gregum commodis, eorumque utiliori regimini prospicere Nos oportet, ut singuli Ecclesiarum Pastores impositum sibi munus tranquille exercere, & subjectas sibi plebes ad Divinarum, & Ecclesiasticarum Legum normam utiliter valeant gubernare.

Incommoda ex jurisdictione Prælatorum inferiorum intra fines Diœcesum Episcopalium

Quæ Pont. non semel juxta opportunitatem tollere curavit.

Quam ob rem advertentes quot quantaque in Ecclesiastici regiminis administratione oriri soleant incommoda ex eo, quod intra variarum Diœcesum fines, & in ipsis veluti earum visceribus, aliqui inferiores Prælati gaudentes qualitate Nullius & Territorii separati, in Ecclesias & Loca, atque Personas tam Ecclesiasticas, quam Laicas activam obtinent jurisdictionem; non semel, occasione data, cogitavimus, etiam cum consilio nonnullorum hujus Nostræ Curiæ Prælatorum, hujusmodi peculiares jurisdictiones, pro rerum, atque Locorum conditionibus, & opportunitatibus, aut imminutas, ad aliam formam, & ad congruentes terminos redigere, aut omnino extinctas, atque ablatas, Episcoporum Localium Ordinariæ Potestati, & auctoritati adjungere, & incorporare.

Jurisdictio Monasterii Abbatiæ Farfen. nimis ampla, & extensa etiam in Loca, & Ecclesias intra Diœceses Episcopales.

Quod quidem speciali studio jamdudum perficere optavimus in moderatione, & reductione illius jurisdictionis, quam intra diversarum Diœcesum limites extendit celebre, & insigne Monasterium, Abbatia nuncupatum, Sanctæ Mariæ Farfen. Nullius Diœcesis in Districtu Urbis Ordinis Sancti Benedicti, cui alterum Sancti Salvatoris Majoris adnexum existit: Quodque cum sæpius Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus virtute, doctrina, & generis nobilitate præstantibus commendari consueverit, a pluribus Romanis Pontificibus Prædecessoribus Nostris, ac præcipue a felicis recordationis Urbano Papa VIII., singularibus Privilegiis, honoribus, & præeminentiis abunde cumulatum fuit; & jurisdictio quasi Episcopalis illius Abbatis, seu perpetui Commendatarii, separatum ac peculiare Territorium habentis, late porrecta extitit, & ampliata.

Inconvenientia, & lites ex hac nimia extensione jurisdictionis procedentia.

Ex hac enim hujusmodi Jurisdictionis propagatione ad Ecclesias & Loca, extra proprium Territorium prædictum, in diversis Episcoporum Diœcesibus existentia, multa profecto, & gravia inconvenientia consecuta esse dignoscuntur; dum, vel Episcopi, pro jurium suorum indemnitate certantes, diuturnas lites & controversias co-

coram Congregationibus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium , aut in Causarum Palatii Apostolici Auditorio, aliisque Urbis Tribunalibus sustinere coacti sunt, non sine magno expensarum utrinque factarum dispendio, & ingenti profusione pecuniarum, quæ in pauperum alimoniam, aut in Domus Dei decorem & utilitatem , convenientius erogari potuissent; quemadmodum evenisse constat sub finem elapsi sæculi, & currentis initium , quo tempore bon. mem. Cardinalis Cancius nuncupatus Archiepiscopalem Firmanam Ecclesiam obtinebat : Vel, si iisdem Episcopi hujusmodi litium dispendia formidantes , aut Cardinalis pro tempore dicti Monasterii Farfensis Abbatis Commendatarii auctoritate, & gratia deterriti , satius duxerunt , in proprii juris prosecutione , & in Episcopalis jurisdictionis usus remissius se gerere, & contra delinquentes Personas tam Ecclesiasticas, quam Laicas, a prædicto Abbate dependentes , ad formam sacrarum Legum , aut nullo modo , aut mitius quam oportebat procedere; deplorabilis excessuum & criminum impunitas , & effrenata vivendi licentia in hujusmodi locis summopere excrevit , cum gravi Divini Cultus detrimento, & magna Fidelium animarum pernicie ; præsertim si quando præfati Abbates Farfenses a Residentia longius absentes , & Pastoralem Visitationem diutius, quam par erat, protrahentes , numerosum gregem eorum curæ concreditum uni Vicario Generali necessariis qualitatibus ad gravissimum munus obeundum fortasse destituto , pascendum, regendumque commiserunt.

His porro malis , pro debita , Nobisque potissimum demandata omnium Ecclesiarum sollicitudine , remedium afferre , & in futurum obviam ire cupientes , quum proximis superioribus annis cum dilecto Filio Nostro Dominico Tituli Sancti Bernardi ad Termas Presbytero Cardinali Passioneo nuncupato , tunc prædicti Monasterii Farfensis Abbate Commendatario hac de re ageremus; non solum ipse pro sua prudentia, & pietate , in eandem nobiscum sententiam de hujusmodi Locis, & Ecclesiis a Territorio Farfensi remotis, & in alienis Diœcesibus , ut præfertur, constitutis, ab ipsius Monasterii dependentia eximendis, ac respective Diœcesanorum Antistitum jurisdictioni per omnia subjiciendis , facile descendit ; verum etiam promptum se, atque paratum exhibuit ad dimittendam , extendendamque jurisdictionem illam, quam uti Abbas, in hujusmodi Loca, & Ecclesias exercebat.

Pontifex ad hisce malis occurrendum de illius jurisdictionis dismembratione agit cum Reverendissimo Cardinali Passioneo Abbate dicti Monasterii.

Cum vero ante hos aliquot menses ipse Dominicus Cardinalis , ex certis rationabilibus causis animum suum moventibus , Commendæ ejusdem Monasterii Farfensis, ac omni & cuicumque juri sibi in Monasterio hujusmodi , illiusque regimine , & administratione , vel ad illa quomodolibet competenti , in manibus Nostris , & ad Dilecti similiter Filii Nostri Federici Tituli Sancti Pancratii Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbyteri Cardinalis Lante nuncupati favorem, sponte & libere cedere proposuisset; Nos hinc opportunam sumpsimus occasionem consilia nostra tandem re ipsa ad exitum perducendi; proindeque cessionem prædictam non aliter duximus admittendam , quam si dictus Federicus Cardinalis suum præstaret assensum dismembrationi plurium Locorum & Ecclesiarum , illorumque & illarum incorporationi , & subjectioni Ordinariæ jurisdictioni Episcoporum inferius nominandorum.

Et deinde cum Reverendissimo Cardinali Lante in eadem Abbatia Successore.

Qui huic dismembrationi consensit.

Cum itaque prædictus Federicus Cardinalis non minori zelo pro Ecclesiarum, ac Populorum utilitate, & pro recto rerum ordine incensus, Nostris consiliis, ac suasionibus acquiescens, dismembrationi hujusmodi assenserit, Nosque Monasterium Farfense prædictum eidem Federico Cardinali Apostolica Auctoritate commendaverimus; præsenti nostra in perpetuum valitura Constitutione volentes relatos superius abusus de medio tollere, atque in futurum meliori locorum , & Personarum hujusmodi gubernationi, adjuvante Domino, salubriter providere, auditis prius Venerabilibus Fratribus Archiepiscopo Firmano , nec non Montis Alti , Reatino , & Spoletano Episcopis , Motu proprio , non ad ipsorum Archiepiscopi , & Episcoporum petitionem , vel instantiam, sed ex certa scientia , meraque , & matura deliberatione Nostris , deque Apostolicæ Potestatis plenitudine , primo loco dismembrationem a recolendæ memoriæ Gregorio Papa XIII. Prædecessore Nostro Anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo secundo factam plurium Locorum , & Ecclesiarum ad prædictam Abbatiam Farfensem antea spectantium , illorumque, & illarum concessionem Archiepiscopali Ecclesiæ Firmanæ , in compensationem aliorum Lo-

Hinc, auditis Ordinariis, intra quorum Diœcesum fines eadem Jurisdictio se extendit.

I. Confirmat dismembrationem plurium Locorum , & Ecclesiarum alias a Gregorio XIII. factam favore Archiepiscoporum Firmani.

Locorum, & Ecclesiarum, quæ ab eodem Archiepiscopatus Ripani, (ipsarum dismembrationis, & concessionis, nec non Literarum Apostolicarum desuper confectarum seriem, & tenorem præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, & de verbo ad verbum insertis habentes) in omnibus, & per omnia Apostolica auctoritate confirmamus, approbamus, & innovamus, illisque novum, perpetuumque firmitatis robur adjicimus.

II. Extinguit lites super jurisdictione dictæ Abbatiæ pendentes.

Item extirpandis radicitus litibus, & controversiis, tam ortis, quam in posterum facile orituris, intenti, omnes & quascumque lites, & controversias desuper, sive in prædicto Causarum Palatii Apostolici Auditorio, sive forsan alibi, coram quibuscumque, etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium Congregationibus, Judicibus, & Tribunalibus in quacumque Instantia pendentes, & introductas (quarum respective statum & merita, nominaque & cognomina Judicum, & Collitigantium, ac jurium, actionum, exceptionum, & prætensionum, nec non privilegiorum quorumcumque, & indultorum, concessionum, gratiarum, consuetudinum, & præscriptionum, etiam longissimarum, & immemorabilium, aliorumque forsan exprimendorum tenores itidem pro plene, & sufficienter expressis haberi volumus), ad Nos avocantes, extinguentes, & respective cassantes, tollentes & abolentes; simili modo approbamus, emologamus & confirmamus, ac executioni demandandam esse, & fore decernimus Decisionem Rotalem coram bon. mem. Molines editam die vigesima Martii Anni millesimi septingentesimi secundi, confirmatoriam aliarum, & in rem judicatam transactam, quæ inter impressas ipsius Molines habetur numero septingentesimo septuagesimo primo, nec non Votum a prædicto Auditorio successive extensum, observatum, & emologatum a prædicta Congregatione Decretorum Concilii Tridentini Interprete.

Et approbat rem judicatam Rotalem super jurisdictione Archiepiscopi Firmani in Locis videlicet.

In quorum sequelam dicimus & declaramus, hujusmodi Oppida, & Ecclesias, & Loca Pia sub jurisdictione Abbatis Farfensis antea existentia, a tempore Gregorii Prædecessoris prædicti evasisse subjecta, adeoque esse, & remanere semper debere subjecta plenariæ, & Ordinariæ jurisdictioni Archiepiscopi Firmani in locum Abbatis Farfensis suffecti, nempe in Castro Sanctæ Victoriæ Ecclesias infrascriptas videlicet: Ecclesiam Sanctæ Mariæ Misericordiæ, & Ecclesiam & Hospitale Sancti Jacobi, Ecclesiam Sanctissimi Crucifixi, Ecclesiam & Oratorium Sancti Sebastiani, Ecclesiam Ruralem Sanctæ Mariæ de Monte, Ecclesiam Ruralem Sanctæ Mariæ de Pallapiis sub Pladiis, Ecclesiam Ruralem Sanctæ Mariæ Angelorum, Ecclesiam Ruralem Sanctæ Mariæ del Piano, Ecclesias Rurales Sanctorum Tiburtii & Rochi, Cappellam SS. Petri & Pauli in Ecclesia Fratrum Minorum Sancti Francisci, & Montem Pietatis. In Castro vero Montis Falconis Ecclesiam Parochialem Sancti Petri de Porta, Ecclesiam Parochialem Sancti Petri in Penna seu Ripa, Parochialem Sancti Ianuarii, Parochialem Sancti Angeli, Parochialem Sanctæ Mariæ, Ecclesiam Sanctæ Catharinæ, Ecclesiam Ruralem Sanctæ Mariæ Scalarum, sive delle Scalelle. In Castro demum, seu Oppido Montis Sanctæ Mariæ in Sancto Georgio, Parochialem Sancti Joannis, Ecclesiam Sancti Benedicti, Ecclesiam Sancti Sebastiani: Ita quod in omnibus hisce Locis & Ecclesiis habeat, & retineat Archiepiscopus Firmanus jus conferendi, & instituendi, omnesque & singulos actus jurisdictionis spiritualis exerceat, qui ab Ordinariis exerceri solent.

Castri S. Victoriæ cum novem Ecclesiis &c.

Castri Montis Sanctæ Mariæ cum tribus Ecclesiis.

III. Dismembrat dicta Abbatia Ecclesias, Monasteria, Oppida, & Loca pia existentia in Diœcesibus tempore. In Firmana, & in Castro Sanctæ Victoriæ.

Præterea ex præmissis causis, aliisque justis & rationabilibus animum nostrum moventibus, ad quarum verificationem nolumus quemquam ullo unquam tempore teneri, a prædicto Monasterio Farfense, & ab ejusdem Monasterii pro tempore Abbatis perpetui Commendatarii jurisdictione, superioritate, potestate, & auctoritate in perpetuum dismembramus, separamus, & sejungimus, quæ sequuntur, Ecclesias, Monasteria, Oppida, & Loca pia in infrascriptis Diœcesibus Nostræ Ditionis Ecclesiasticæ sita, nimirum: In Diœcesi Firmana, & in Castro Sanctæ Victoriæ, Ecclesiam & Capitulum Collegiatæ sub titulo ejusdem Sanctæ Victoriæ, Ecclesiam & Monasterium Sanctæ Catharinæ Ordinis Sancti Benedicti, Ecclesiam seu Cappellam Sanctæ Crucis, Ecclesiam, seu Cappellam Sanctissimæ Trinitatis: & in Civitate Firmana Parochialem Ecclesiam Sancti Petri in Penna.

In Diœcesi vero Montis Alti in Terra Rotellæ Collegiatam Sanctæ Mariæ, Ecclesiam

clesiam Ruralem Sanctæ Mariæ di Rovetino, Ecclesiam Ruralem Sancti Laurentii, Societates Sanctissimi Sacramenti, & Rosarii cum earum annexis: In Terra Montis Elpari Ecclesiam, Prioratum, seu Vicariam Sancti Angeli, Ecclesiam Ruralem Sancti Joseph, Ecclesiam Sanctissimi Crucifixi, aliasque Ecclesias penitus dirutas, nempe Ecclesiam Sanctæ Mariæ de Misericordia, Ecclesiam S. Caroli, Ecclesiam Sancti Benedicti in Rosignano, Ecclesiam Sanctorum Laurentii & Petri Martyris in Contrata Pedemontis, aut Castigliani, Societates Sanctissimi Sacramenti, Rosarii, & Sancti Joseph, cum earum dependentiis, Montemque Frumentarium. In Loco Montis de Nove, Parochialem Ecclesiam Sanctæ Mariæ de Cellis, Ecclesiam Sanctissimi Crucifixi, Societatem Sanctissimi Sacramenti, ejusque Oratorium. In Terra Forcis, Collegiatam Sancti Pauli, Ecclesiam seu Oratorium Sancti Blasii, Ecclesiam Ruralem Sancti Georgii, Ecclesiam Ruralem Sanctæ Mariæ de Luca, Ecclesiam Ruralem Sancti Stephani, Ecclesiam Suburbanam, cum alia annexa Sanctæ Mariæ Gratiarum, Ecclesias Rurales Sancti Joannis Baptistæ, Sancti Salvatoris, & Sancti Angeli, Societates Sanctissimi Sacramenti, Sanctissimi Rosarii, earumque Oratoria, & alia annexa, Hospitale quoque, Montemque Frumentarium.

Item in Diœcesi Reatina, Ecclesiam Turritæ, Ecclesiam Sancti Georgii, Ecclesiam Flumatæ, & in Territorio Ciccoli Ecclesiam di Casalivieri, Ospanisci, Collis, Collium, Sancti Thomæ de Latusio, Nespolii, & Collis Gentileschi.

Insuper in Diœcesi Spoletana, in Loco di Savelli Præposituram Curatam Sancti Angeli, Ecclesiam Sanctæ Mariæ del Colle, & Sanctæ Mariæ ad Nives. In Loco di Paganelli, Ecclesiam Sancti Pauli. In Zilla Sancti Andreæ aliam Ecclesiam Sancti Pauli, & Sanctæ Mariæ de Quercu. In Castro Sancti Marci, Ecclesiam Sancti Laurentii, Sancti Salvatoris di Casalino, & Sancti Ægidii delli Castiglioni, cum Beneficio, Præposituram nuncupato, & quinque Canonicatibus Ruralibus. In Territorio Casciæ, Monasterium Monialium Sanctæ Margaritæ cum omnibus eidem annexis, & Ecclesiam dirutam Sanctæ Crucis Vezzani. In Villa Sanctissimæ Trinitatis, Parochialem Sancti Blasii, & Ecclesiam dirutam Sancti Petri de Mutillo in Loco Roronellæ, & Parochialem Sanctæ Luciæ. In Villa Trognani, Parochialem Sancti Martini, cum aliis ei annexis, & Ecclesiam Sanctæ Mariæ a Confinio. In Civitate Spoletana, Ecclesiam Sancti Marci, & Ecclesiam Sancti Viti. Demum in Diœcesi Assisiens., Ecclesiam Sanctorum Stephani, & Fortunati.

Quæ quidem omnia & singula superius adnotata, & expressa Monasteria, Ecclesias, Oppida, Terras, & Loca Pia a prædicto Monasterio Sanctæ Mariæ Farfensis, & a jurisdictione illius pro tempore Abbatiæ, seu perpetui Commendatarii, sic, ut præmisimus, dismembrata, separata, & sejuncta, singulis Firmanæ, Montis Alti, Reatinæ, Spoletanæ, & Assisiensis Ecclesiarum Diœcesibus, & Territoriis, in quibus respective posita sunt, itidem perpetuo unimus, annectimus, & incorporamus, omnimodamque jurisdictionem Ordinariam, quæ ipsius Monasterii Farfensis Abbati perpetuo Commendatario in Ecclesias, Monasteria, Oppida, Terras, & Loca Pia prædicta, eorumque Personas competebat, ad Archiepiscopum Firmanum, ac Montis Alti, Reatinum, Spoletanum, & Assisiensem Episcopos prædictos, singula singulis congrue referendo, transferimus, eamque illis respective concedimus & assignamus, ipsosque Archiepiscoporum & Episcopos ex nunc plenarios successores prædicti Abbatis Farfensis in jurisdictione, superioritate, potestate, & auctoritate ordinaria hujusmodi esse & fore decernimus.

Cæterum firmam, salvam, & illæsam, ut prius, remanere debere declaramus Ordinariam jurisdictionem ejusdem Abbatis Farfensis in cæteris Locis, Castris, & Ecclesiis intra proprium, & particulare Territorium prædictum consistentibus; Item in Suburbiis, & Ecclesiis positis in Suburbiis Reatin., in cæteris pariter Ecclesiis existentibus in Diœcesibus diversis subjectis Episcopis Regni Neapolitani, videlicet in Parochiali Ecclesia Sancti Petri d'Azzano, cum aliis eidem annexis, Aprutinæ Diœcesis; in Parochialibus Ecclesiis Sancti Laurentii di Bessi, Sancti Pii di Fontecchio, seu Fonticoli, Scopeti, Sanctæ Mariæ di Forsona, seu Forcelli, & Sociani; In Ecclesia Sancti Stephani in Terra Sancti Demetrii, in Ecclesia Sanctæ Mariæ in Arquato; in Terra Fagnani; in Ecclesia Sanctæ Mariæ, vulgo Sancta

Ma-

Unam Collegiatam, unum Monasterium, & duas Ecclesias. In Civitate Firmana unam Parochialem.

In Diœcesi Montis Alti, & in Terra Rotellæ unam Collegiatam duas Ecclesias, duas Confraternitates.

In Terra Montis Elpari septem Ecclesias, tres Confraternitates, & Montem Frument.

In Loco Montis de Nove unam Parochialem & unam Societatem cum Oratorio.

In Terra Forcis unam Collegiatam octo Ecclesias, duas Confraternitates. Hospitale, & Montem Frumentarium. In Diœcesi Reatina decem Ecclesias.

In Spoletana Ecclesias, & Beneficia in Loci, nimirum di Savelli.

Di Paganelli. In Villa S. Andreæ.

In Territorio Casciæ.

In Villa Sanctissimæ Trinitatis.

In Villa Trognani.

In Civitate Spoletana.

In Diœcesi Assisiens. unam Ecclesiam.

Applicat jurisdictio.

nem in Ecclesias, & Loca dismembrata, dictis quinque Dioecesibus, & earum Ordinariis.

Marinella, in Villa Pretusi, & Ecclesia Sanctæ Mariæ in terra Barigiani Dioecesis Aquilanæ, & in Ecclesia di Rosciolto, & in Ecclesia Sanctæ Mariæ Terræ Magliani, cum aliis, Dioecesis Marsorum; & demum in Ecclesia S. Joannis Baptistæ in Terra Gagliani Sulmonensis Dioecesis. Per præsentes enim non intendimus super hisce quidquam innovare.

Salva Jurisdictione dicti Abbatis in Locis, & Ecclesiis intra proprium & particulare Territorium consistentibus.

Et in nonnullis aliis Ecclesiis diversarum Dioecesium.

Quia vero Nostræ mentis & intentionis existit, ut dum confirmatio, dismembratio, unio, annexio, incorporatio, aliaque præmissa suum sortiantur effectum, in Collatione tamen, & provisione Beneficiorum Ecclesiasticorum nihil admodum innovetur, sed cum ampliatione jurisdictionis prædictorum Antistitum, ipse nihilominus Abbas Farfensis in hoc rerum genere, minori quo fieri possit, detrimento afficiatur; per easdem præsentes decernimus pariter, & statuimus, nec Archiepiscopum Firmanum, nec Abbatem Farfensem per hoc decidisse a jure conferendi, & providendi Ecclesias cum cura, & sine cura, Canonicatus, & Præbendas, cæteraque Beneficia Ecclesiastica, quorum collatio, & provisio, seu quævis alia dispositio ad ipsos respective spectabat, & pertinebat, tam jure Ordinario, quam in vim privilegiorum Apostolicorum, ac memoratæ dismembrationis Gregorianæ, nec non decisionum, & voti prædicti Auditorii, resolutionum quoque Congregationis Concilii, & Laudi die duodecima mensis Augusti Anni Domini millesimi septingentesimi vigesimi primi, prolati a tribus Romanæ Curiæ tunc temporis Prælatis, nimirum Petra nunc Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinale, ac Herrera, & Ausideo, quoad Collegiatam Ecclesiam Sancti Antonii de Altidona: Quinimmo hujusmodi jus utriusque integrum præservamus: non innovantes, nisi ut infra:

IV. Quoad Collationes Beneficiorum decernit Archiepiscopum, & Abbatem prædictos, non decidisse a jure conferendi, quo ante præsentes gaudebat.

Statuit tamen, quod Archiepiscopus Firmanus in Ecclesiis a Gregorio XIII. dismembratis conferat uti Ordinarius. Quodque in Ecclesiis, & Locis nunc dismembratis Archiepiscopus, & Episcopi prædicti, quoad Beneficia Jurispatronatus habeant jus instituendi.

Archiepiscopus nimirum Firmanus in Ecclesiis, & Locis a prædicto Gregorio Prædecessore dismembratis conferet uti proprius Archiepiscopus, ut prius, jure Ordinario, omnia Beneficia Ecclesiastica, præterquam in mensibus Apostolicis vacantia, ut alias dispositioni Apostolicæ reservata, vel affecta. Insuper in Ecclesiis a Nobis per præsentes dismembratis, & respective incorporatis, tam prædictus Arcepiscopus Firmanus, quam Montis Alti, Reatinus, Spoletanus, & Assisiensis Episcopis dabunt institutionem in Beneficiis Jurispatronatus tam Laicalis, quam Ecclesiastici, cessantibus reservationibus, & affectionibus Apostolicis, absque examine, si curata non sint, si vero Curata fuerint, prævio examine, & approbatione, aliisque servatis servandis, quoad Personas nominandas, & præsentandas a Patronis Laicis ex fundatione, dotatione, privilegio, seu indulto Apostolico existentibus, atque etiam prævio consueto concursu, & approbatione quoad Personas a Patronis Ecclesiasticis ex similibus titulis nominandas, & præsentandas.

Abbas vero Farfensis Ecclesiarum & Beneficiorum dismembratorum habeat Jurispatronatus Ecclesiasticum.

Abbas vero Farfensis in ipsis Ecclesiis a Nobis per præsentes ab eis Territorio divulsis, & separatis, in quibus hactenus jus habuit conferendi, & providendi, Parœcias, & Beneficia omnia, etiam Dignitates principales in Collegiatis, cessantibus reservationibus, & affectionibus Apostolicis, ex speciali privilegio memorati Urbani Prædecessoris, imposterum si prælatus, non autem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis fuerit, jus habebit nominandi, & præsentandi, qua Patronus Ecclesiasticus, in Mensibus dumtaxat Sedi Apostolicæ non reservatis, aliisque cessantibus reservationibus, & affectionibus prædictis, ad Beneficia nempe simplicia, & residentialia Personas idoneas sibi magis benevisas, ad Parœcias vero, & signanter ad Parœciam Sancti Petri de Penna, Personas, quas maluerit, ex approbatis ab Ordinariis in Concursu præcedenter habito ad præscriptum Concilii Tridentini *Cap. 18. Sess. 24. de Reformatione*, coram iisdem Ordinariis Locorum, a quibus erunt Literæ provisionis in eorum respective Cancellaria expediendæ, cum solita taxa expensarum hactenus servata ab Abbatibus Farfensibus, & concedenda absque controversia institutio autorizabilis.

Si autem Abbas fuerit

Si autem Abbas Commendatarius fuerit, ut plerumque contingit, S. R. E. Cardinalis consueto gaudens Indulto conferendi Beneficia Ecclesiastica Sedi Apostolicæ servata, vel affecta, tunc idem Abbas Cardinalis semper, & quandocumque nominabit; videlicet qua Patronus Ecclesiasticus, si vacatio sequuta fuerit in Martii, Junii, Septembris, aut Decembris mensibus, aliæque reservationes, & affectiones Apostolicæ omnino cessent, coram præfatis Ordinariis Locorum, ad simplicia quidem

dem, & residentialia, Personas idoneas sibi magis benevisas, ad Parœcias vero Personas a se præelectas inter approbatas ab ipsis Ordinariis Locorum in Concursibus præcedenter habitis, & per eosdem Ordinarios respective instituendas, in omnibus, & per omnia, prout de Abbate non Cardinales superius dispo͡suimus: Si autem vacatio sequuta fuerit in aliis octo anni mensibus alioquin eidem Apostolicæ Sedi reservatis, aut aliqua alia reservatio, vel affectio Apostolica occurrerit, tunc prædictus Abbas Cardinalis, qua Patronus Ecclesiasticus simul, & Indultarius, nominabit, seu præsentabit coram Nobis, & Romano pro tempore Pontifice, Personas, ut præmisimus, idoneas sibi magis benevisas, seu respective a se præelectas, quarum nomina, & cognomina transmittet ad Datariam Nostram Apostolicam, ubi nimirum in earumdem Personarum favorem Literæ Apostolicæ expediendæ erunt; dummodo tamen Beneficia pro tempore vacantia, ac reservata, vel affecta, ut præfertur, sub Indulto prædicto comprehendantur, & non alias; ac salvo semper remanente Nostro, & Sedis Apostolicæ jure libere conferendi ea Beneficia pro tempore vacantia, quæ subjecta fuerint reservationibus, & affectionibus in eodem Indulto non comprehensis.

Cardinalis in Mensibus alias non reservatis nominabit coram Ordinariis; sed in Mensibus reservatis nominabit coram Pontifice.

Tandem in memoriam, & in recognitionem præsentis dismembrationis, quæ dum in Abbatis Farfensis præjudicium cedit, contra, memoratis Archiepiscopo, & Episcopis ad commodum cedere dignoscitur; volumus, atque statuimus, ut iidem Archiepiscopus, & Episcopi perpetuis futuris temporibus prædicto pro tempore Abbati Commendatario Farfensi infrascriptum Canonem Ceræ Albæ, Archiepiscopus videlicet Firmanus libras triginta, Episcopus Montis Alti libras triginta, Episcopus Reatinus libras viginti, Episcopus Spoletanus libras decem, demum Episcopus Assisiensis libram unam quotannis solvere, & præstare teneantur: Nos enim Canonem hujusmodi juxta numerum, & qualitatem Ecclesiarum dismembratarum, & habita ratione majoris, & minoris quantitatis reddituum Mensarum Archiepiscopalis, & Episcopalium Ecclesiarum prædictarum, congrue, & proportionabiliter taxavimus, & constituimus.

V. Taxat Canonem ab Archiepiscopo, & Episcopis prædicto Abbati præstandum.

Præsentes quoque Literas de subreptionis, obreptionis, ac quocumque alio vitio, seu intentionis Nostræ, aut quolibet alio defectu, quantumlibet juridico, & substantiali, etiam ex eo, quod quicumque in præmissis omnibus, & singulis quomodolibet interesse habentes, seu habere putantes, & prætendentes, cujuscumque qualitatis, status, gradus, conditionis, & dignitatis existant, etiam si essent Universitates etiam Laicales, ac Conventus, Monasteria, Capitula, & Collegia etiam Laicalia, citati, vocati, & auditi non fuerint, ac eisdem præsentibus Literis non consenserint, ac causæ, propter quas omnia, & singula præmissa emanaverint, minime, vel minus sufficienter examinatæ fuerint, & ex quacumque alia causa quantumlibet legitima, etiam in corpore juris clausa, etiam pia, ac alias quomodolibet favorabili, aut publica, ac etiam ratione observantiæ, usus, & consuetudinis etiam longissimæ, & centenariæ, aut immemorabilis; sive ratione cujusvis concordiæ inter Abbatem Farfensem prædictum, & Archiepiscopum, aut quemlibet ex Episcopis prædictis quandocumque forsan initæ, etiam juramento & confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratæ & vallatæ, & alias quomodolibet impugnari, invalidari, infringi, aut irritari, ad viam & terminos juris reduci, nec adversus illa oris aperitionis, aut aliud quodcumque juris, vel facti remedium, etiam ex capite læsionis quantumvis enormis, & enormissimæ, vel cujuscumque præjudicii etiam majoris, quam expressum sit, impetrari, ac etiam motu, scientia, & potestate paribus per quoscumque Romanos Pontifices Successores Nostros quomodolibet contra præmissa omnia, & eorum singula concessum acceptari, ac in judicio, & extra illud allegari, deduci, produci, aut alias illo quomodolibet uti non posse, quinimmo prædicta omnia, & singula perpetuo firma, valida, & efficacia esse, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, illaque sub quibuscumque etiam generalibus revocationibus, derogationibus, limitationibus, suspensionibus, modificationibus, & quibuscumque aliis contrariis dispositionibus, etiam consistorialibus, non comprehendi, nec comprehensa aliquo modo censeri, sed semper & perpetuo ab illis libera, & immunia.

Clausulæ præservativæ.

Sic-

Aliter judicari prohibetur.

Sicque & non aliter per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos quacumque potestate, & auctoritate fungentes, ac dignitate, & praeeminentia fulgentes, etiam Causarum ejusdem Palatii Apostolici Auditores, ac S.R.E. Cardinales etiam de Latere Legatos, Vicelegatos, & Sedis Apostolicae Nuncios, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, ubique judicari, & definiri debere; & si secus supra his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, irritum & inane decernimus.

Derogatio contrariis.

Non obstantibus Nostris, & Cancellariae Apostolicae Regulis, de jure quaesito non tollendo, & de unionibus committendis ad partes vocatis quorum interest, ac de exprimendo vero valore in unionibus, nec non Lateranensis Concilii novissime celebrati, uniones perpetuas; nisi in casibus a jure permissis, fieri prohibentis, aliisque Apostolicis, ac in Generalibus, Provincialibus, & Synodalibus Conciliis editis specialibus, vel generalibus Constitutionibus, & Ordinationibus, nec non praedicti Monasterii Farfensis, & Ordinis Sancti Benedicti; cujus illud existit, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, ac quibuscumque concordiis, & conventionibus, ut praefertur, forsan initis, roboratis, confirmatis, & approbatis; Privilegiis quoque, Indultis, & Literis Apostolicis dicti Monasterii Farfensis pro tempore Abbati, seu perpetuo Commendatario, a quibusvis aliis Superioribus, & Personis, sub quibuscumque tenoribus & formis, ac cum quibusvis clausulis & decretis, etiam motu pari, & consistorialiter, etiam in fundatione, & primaeva institutione, seu alias quomodolibet concessis, approbatis, & innovatis; quibus quomodolibet obesse possent, etiamsi de illis, eorumque totis tenoribus, specialis, specifica, expressa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quaevis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores hujusmodi etiam veriores, totosque & integros, etiam praesentibus pro expressis, insertis, ac de verbo ad verbum registratis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad effectum praesentium, & validitatis omnium, & singulorum praemissorum, hac vice dumtaxat, harum serie, motu, scientia, & potestatis plenitudine paribus, specialiter & expresse derogamus, & derogatum esse volumus, caeterisque contrariis quibuscumque.

Fides praestanda transumptis.

Volumus autem, quod praesentium Literarum transumptis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus Personae in Dignitate Ecclesiastica constitutae munitis, eadem prorsus fides in judicio, & extra illud adhibeatur, quae ipsis praesentibus adhiberetur, si forent exhibitae, vel ostensae.

Per hanc dismembrationem Taxa dicti Monasterii non imminuitur. Sanctio poenalis.

Caeterum per ea, quae in praesentibus innovando statuimus, non intendimus Taxam Abbatiae Farfensis, sive utriusque Monasterii praedictorum, in Libris Camerae Nostrae Apostolicae praefinitam, ullatenus imminui, aut immutari debere.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam Nostrae Confirmationis, Approbationis, Dismembrationis, Sejunctionis, Unionis, Annexionis, Incorporationis, Declarationis, Statuti, Decreti, Derogationis, & Voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Dat. Pontif. Anno VII. die 15. Martii 1747.

Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicae Millesimo septingentesimo quadragesimo septimo, Idibus Martii, Pontificatus Nostri Anno Septimo.

J. Datarius.

Pro D. Card. Passioneo.

Joannes Florius Substitutus.

VISA DE CURIA

J. C. Bolchi.

J. B. Eugenius.

Loco ✠ Plumbi.

Registrata in Secretaria Brevium.

Publicat. die 11. Aprilis 1747.

SCHE-

SCHEDULA

Motus proprii super secunda dismembratione Jurisdictionis dictæ Abbatiæ.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Motu proprio &c.

ETSI ea, quæ a Nobis pro Pastoralis officii debito per Apostolicas nostras Literas optima ratione statuta sunt, matura prius consideratione, singulisque facti circumstantiis serio pensatis prodeant: Quia tamen nonnumquam evenit, ut aliæ ejusdem facti circumstantiæ, quæ antea Nobis non innotuerant, subinde patefiant: Hinc est, quod, quum illæ Nobis innotescunt, supplendo, vel immutando, aut ampliando ea, quæ a Nobis antea sancita fuerant, de Apostolica nostra benignitate providere non detrectamus.

Cum itaque Nos alias provide attendentes jurisdictionem quasi Episcopalem pro tempore existentis Abbatis Commendatarii Monasterii Abbatiæ nuncupati Sanctæ Mariæ Farfensis nullius Diœcesis in districtu Urbis, Ordinis Sancti Benedicti, cui alterum Sancti Salvatoris Majoris nuncupatum annexum existit, ad plurimas Ecclesias, & non pauca loca extra proprium & particulare Territorium, ac intra fines Diœcesum diversorum Episcoporum existentia, ex variis Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum concessionibus, late propagatam fuisse: Et ex hac nimis ampla ac sejuncta jurisdictionis extensione ea in Ecclesiastici regiminis administratione eatenus consequuta fuisse mala & inconvenientia, quæ ob inferiorum Prælatorum in Loca, Ecclesias, & Personas intra aliarum Diœcesum fines existentia activæ jurisdictionis exercitium non raro evenire solent: de dismembratione jurisdictionis dictæ Abbatiæ quoad loca & Ecclesias in alienis Diœcesibus Status Nostri Ecclesiastici existentia cum dilecto Filio nostro Federico Tituli Sancti Pancratii S. R. E. Presbytero Cardinale Lante nuncupato moderno dicti Monasterii Abbate Commendatario egissemus, ipseque Federicus Cardinalis eo, quo pollet, zelo, prudentia & pietate Venerabilibus Fratribus nostris Archiepiscopo Firmano, & Montis Alti, Reatino, & Spoletano Episcopis, intra quorum Diœcesum fines plurima Loca & Ecclesias dicti Monasterii Abbatis jurisdictioni subjecta esse dignoscebantur: Motu simili &c. Oppida, Loca, Terras, Ecclesias, Monasteria & Loca pia intra Archiepiscopatus Firmani & Montis Alti, ac Reatini, & Spoletani Episcopatus Diœcesum fines existentia & existentes, necnon unam Ecclesiam, quam in Asisiensi Diœcesi sub ejusdem Abbatis jurisdictione existere, tunc tantum in comperto erat: sub certis modo & forma tunc expressis per Apostolicas Nostras Literas incipien. *Dum universi* sub datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ MDCCXLVI. Idibus Martii Pontificatus Nostri anno septimo, a prædicto Monasterio, illiusque pro tempore existentis Abbatis, seu perpetui Commendatarii jurisdictione, superioritate, potestate, & auctoritate in perpetuum dismembravimus, & separavimus & sejunximus, eademque Oppida, Loca, Terras, Ecclesias, Monasteria & Loca pia, ut præfertur, dismembrata, separata, & sejuncta, & singulis Firmanæ, Montis Alti, Reatinæ, Spoletanæ & Assisienæ Ecclesiarum Diœcesibus etiam perpetuo univimus, anneximus & incorporavimus, prout in dictis Literis plenius continetur.

Quia postea innotuit in Civitate Assisiensi unum Monasterium, & intra fines Diœcesis Asculanæ plures Ecclesias sub Abbatis Farfensis jurisdictione reperiri.

Cum autem, postquam Literæ prædictæ jam editæ erant, Nobis innotuisset præter unam, ut præferebatur, Ecclesiam dictæ Assisiensis Diœcesis, in ipsa quoque Assisiensi Civitate unum Monasterium Monialium sub Titulo Sanctorum Jacobi & Donati, intra vero Diœcesis Asculæ fines plures partim in Ditione dicti Status Nostri, partim vero in Regno Neapolitano sitas Ecclesias ejusdem Abbatis jurisdictioni obnoxias reperiri. Et quamvis jamdudum, videlicet de anno ejusdem Domini MDCLXVI. quædam Schedula per modum Concordiæ inter Episcopum Asculanum,

num, & dicti Monasterii Abbatem Commendatarium tunc existentes, pro extinctione litis inter eos jam tunc ortæ super exercitio jurisdictionis in ultimo dictis Ecclesiis, ut accepimus, inita & subscripta, ac successive ab eorum respective Successoribus ratificata fuisset, quia tamen Concordia hujusmodi Apostolica caret confirmatione, nec in ea singulis casibus consulitur, & quandoque ab una, aut altera ex futurorum Episcopi, vel Abbatis parte in dubium revocari, vel ab ea resiliri posset.

Hinc ob easdem causas illud, & illas dismembrat ab ejus jurisdictione.

Nos qui pro his quoque Ecclesiis stabilem, & indeficientem regiminis & gubernii methodum assignare cupimus, iisdem Causis in Nostris Literis prædictis late enunciatis adducti, dictamque Concordiam, illiusque integrum tenorem præsentibus pro expresso habentes: Motu pari &c. Monasterium prædictum in dicta Civitate Assisien., necnon Ecclesiam Abbatialem nuncupatam Sanctissimi Salvatoris extra moenia Civitatis Asculanæ dictæ Asculanæ Diœcesis, & in infrascriptis Locis, Castris, & Villis ejusdem Asculanæ Diœcesis in parte Ditionis Status Nostri prædicti sitas Ecclesias, videlicet: Ecclesiam etiam Abbatialem nuncupatam Sancti Joannis in Salaria, cum ei annexis Sancti Petri de Rolara, & Sanctæ Mariæ ad Caprigliam nuncupat. ac ejusdem S. Mariæ Villæ Funti Parochialibus, seu aliis Ecclesiis, necnon Oratorio publico ejusdem Beatæ Mariæ Virginis Lauretanæ in eadem Villa Funti, necnon aliam Sancti Stephani Loci Quinzani, cum Ecclesia ei annexa Assumptionis Beatæ Mariæ Virginis dicti loci, & aliam B. Mariæ Virginis Villæ Ololi, cum ei annexis Ecclesiis Sanctæ Luciæ Villæ Bovecchiæ, & Sancti Joannis ad Saxum nuncupat., ac aliam B. Mariæ Virginis inter Sylvas, Villæ Gaici, & aliam Sanctæ Anatoliæ Villæ Pastini, ac aliam Sancti Sylvestri Villæ Rocchettæ cum filiali Oratorio Sanctæ Luciæ dictæ Villæ, & aliam Sancti Petri Villæ Talleni, cum ei annexa Ecclesia Annunciationis Beatæ Mariæ Virginis dicti loci, ac aliam Sancti Joannis Villæ Forcellæ, cum uno Sancti Andreæ Planarum nuncupat., & altero Sancti Antonii Oratoriis publicis ejusdem Villæ Forcellæ, & aliam Sanctissimæ Annunciationis Villæ Aili, cum Ecclesia ei annexa Sancti Petri ejusdem Villæ, ac aliam Sanctæ Justæ Villæ Justinianæ, & aliam Sanctorum Nicolai & Hilarii Villæ Rocchæ Casaregnanæ, ac aliam Sancti Stephani Villæ Martiæ, cum Sancta Maria Villæ Vallicellæ, & ejusdem Sanctæ Mariæ Villæ Vetulli, ac Beatæ Mariæ Virginis de Ponte nativo, ac Sanctæ Catharinæ Villæ Monestini, & B. Mariæ Virginis Castiglionum, ac Sancti Sebastiani Villæ Casacagnani annexis, seu filialibus Ecclesiis, & aliam Sancti Flaviani Loci, seu Villæ Venæruptæ, ac aliam Sanctæ Luciæ Loci, seu Villæ Captadossi, & aliam Sancti Salvatoris Villæ Correti, & aliam Beatæ Mariæ Virginis Castri Polesii, cum Oratorio Sancti Benedicti in Valle Ginevra, & aliam Sancti Gregorii Villæ Talvacchiæ, & aliam S. Mariæ Arcis Montis Calvi, & aliam Sancti Joannis Villæ Arolæ, cum ei annexa Ecclesia Beatæ Mariæ Villæ Pedis Gavæ, & Oratorio publico Annunciationis ejusdem Beatæ Mariæ Virginis Villæ Turris, ac aliam S. Benedicti Vallis Aquarum cum Oratorio similiter publico Sanctæ Mariæ Gratiarum nuncupat. dictæ Vallis Aquarum, & aliam Sancti Joannis Baptistæ Aquæ Sanctæ, cum Oratorio Sancti Josephi Villæ Cagnani, ac aliam Beatæ Mariæ Virginis Villæ Farni, cum una Sancti Petri, & altera Sancti Gregorii Villæ Pieni Parochialibus Ecclesiis ei annexis, & Oratorio Sancti Cœnobii, seu Sanctæ Caraottiæ in Territorio Petraltæ, & aliam Sancti Joannis Baptistæ Collagrati juxta fines Regni Neapolitani præfati cum Ecclesiis intra idem Regnum sitis ei annexis, & Oratorio Sanctæ Mariæ Villæ Franchæ, & reliquas Parochiales Ecclesias Sancti Laurentii Castri Trofei, antea, & usque nunc jurisdictioni primodicti Monasterii, illiusque pro tempore existentis, aut perpetui Commendatarii obnoxium & obnoxias, ab ejusdem Monasterii, illiusque Abbatis, seu Commendatarii prædicti jurisdictione, superioritate, potestate & authoritate una cum ejus, & earum respective annexis, & Oratoriis prædictis, necnon aliisque dependentibus Ecclesiis, si quæ sint, præsentis tenore de novo in perpetuum dismembramus, separamus & conjungimus.

Et annectit uni, & alteri Diœcesibus in quibus sitæ sunt.

Illoque & illis sic dismembratis, separatis & sejunctis, & dictum videlicet Monasterium Civitatis Assisiensis prædictæ Assisienti; Ecclesias vero prædictas, cum earum

rum respective annexis; & Oratoriis prædictis, aliisque dependentibus Ecclesiis, si quæ sint, Asculanæ respective Diœcesibus prædictis, etiam perpetuo unimus, annectimus & incorporamus, omnimodamque in illo, & illis jurisdictionem Ordinariam, quæ ipsi primo dicto Monasterio illiusque Abbati, seu Commendatario prædicto competebat, ad Assisiensem & Asculanos Episcopos pro tempore existentes prædictos transferimus & respective tribuimus, concedimus & assignamus, ipsosque Venerabiles Fratres modernos Assisiensem, & Asculanum Episcopos ex nunc plenarios in prædicti Abbatis, seu Commendatarii jurisdictione hujusmodi Successores fore & esse decernimus.

Salvat jurisdictionem Abbatis in aliis Ecclesiis.

Quemadmodum vero in prædictis nostris Literis salvam & illæsam, ut prius, remanere debere declaravimus Ordinariam jurisdictionem primodicti Monasterii, illiusque Abbatis, seu Commendatarii in Locis, Castris, & Ecclesiis intra proprium & particulare Territorium consistentibus, & in aliis Locis & Ecclesiis, signanter in Ecclesiis aliis sitis in Diœcesibus nonnullis Episcopis Regni Neapolitani subjectis: Ita quoque per præsentem dicti Monasterii, illiusque Abbatis, seu Commendatarii jurisdictionem in aliis Ecclesiis intra fines dictæ Asculanæ Diœcesis, sed in Locis temporalis Dominii Regni prædicti sitis, præter tamen illas annexas dictæ Parochiali Ecclesiæ Sancti Joannis Baptistæ Collagrati, cum dicto Oratorio Sanctæ Mariæ Villæ Franchæ, salvam & illæsam præservamus.

Quoad jus conferendi Ecclesias dismembratas & Beneficia in eis sita idem præcipit quod in prima dismembratione.

Præterea respectu collationum & provisionum dictarum Ecclesiarum etiam Parochialium per præsentem dismembratarum, & ut præfertur, incorporatarum, necnon Beneficiorum in eisdem Ecclesiis ac etiam illa dicti Monasterii Monialium Civitatis Assisien. præfatæ, forsan consistentium, & quarum, ac quorum provisio Abbati, seu Commendatario prædicto hactenus spectavit, idem prorsus quoad jus, formam, & modum ad illas & illa nominandi seu præsentandi, & illas, ac illa conferendi & providendi, quod in eisdem Literis pro aliis Ecclesiis, & Beneficiis per illas, ut præfertur, dismembratis, præscripsimus, etiamsi ipsius primodicti Monasterii Commendatarius fuerit prædictæ S. R. E. Cardinalis, servari etiam volumus & mandamus.

Taxat Canonem solvendum ab Episcopo Asculano.

Demum in recognitionem dismembrationis dictarum Ecclesiarum intra fines Diœcesis Asculanæ existentium per præsentem factæ, volumus quoque & statuimus, ut Ecclesiæ Asculanæ prædictæ Episcopus pro tempore existens, pro tempore etiam existenti primodicti Monasterii Abbati, seu Commendatario, aut illius Procuratori legitimo, libras viginti ceræ albæ singulis annis offerre & præstare teneatur.

Clausulæ præservativæ.

Quocirca memoratas nostras Literas, & præsentem Motus Nostri Schedulam cum omnibus, & singulis in eis contentis, nullo unquam tempore de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis nostræ, vel alio quocumque defectu notari, vel impugnari posse, sed eas, & præsentem, omnino ac semper, & perpetuo firmas, validas, & efficaces existere, eisdemque Episcopis plenissime suffragari, necnon ab omnibus, & singulis ad quos spectat, inviolabiliter observari; sicque, & non aliter per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos quavis auctoritate, & potestate fungentes, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, ac ejusdem S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, sublata eis & eorum cuilibet quavis judicandi, definiendi, & interpretandi facultate, & auctoritate, judicari, & definiri debere: & si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, irritum, & inane decernimus. Non obstantibus Schedula subscripta, seu Concordia prædicta, quatenus opus sit, ac omnibus illis, quæ in dictis Nostris Literis voluimus non obstare, cæterisque contrariis quibuscumque.

Fiat Motu proprio P.

Et cum absolutione a censuris, ad effectum &c. Et quod Nostrarum Literarum prædictarum tenor, ac data habeantur pro expressis, seu in toto, vel parte exprimi possint in litteris etiam gratis per viam de Curia cum clausula perpetuo, & ad perpetuam rei memoriam, si, & quandocumque videbitur expediendis. Et de

perpetuis dismembratione, separatione, sejunctione, unione, annexione, incorporatione, voluntate, decreto, aliisque præmissis, ut supra, in dictis literis latissime extendendis. Volumus autem, per ea, quæ in Præsenti statuimus, taxam primodicti Monasterii in Libris Cameræ Apostolicæ præfinitam nullatenus imminui. Volumus præterea, quod sola præsentis schedulæ Nostri Motus proprii signatura sufficiat, illique, ac illius quoque exemplis, seu transumptis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & Personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ Sigillo munitis, tanta ubique fides adhibeatur in judicio, & extra, quanta si sub Plumbo Nostro expedirentur, & originaliter exhiberentur, adhibenda esset, & adhiberi deberet, regula quacumque contraria non obstante.

Fiat P.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem pridie Idus Augusti Anno VII.

Dat. Pontif. Anno VII. die 12 Augusti 1747.

XXXIII.

DE JURISDICTIONE

Episcopi Tusculani in Clerum, & Populum Territorii Abbatiæ Cryptæ Ferratæ.

BENEDICTUS EPISCOPUS.

SERVUS SERVORUM DEI.

Ad perpetuam rei memoriam.

Pontificis studium in discutiendis negotiis Ecclesiasticis.

INTER multa onera cum Sacrosancti Apostolatus Officio debilibus humeris nostris impolita, ad evitandam, quantum in Nobis esset, inutilis Servi condemnationem, hoc plane connumerandum censuimus, ut non solum præsentia nostra assiduam, operam impenderemus Congregationibus Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium, in quibus Religionis negotia, aliaque graviora, pro Catholicæ Ecclesiæ regimine in dies occurrentia tractantur; Generali nimirum Congregationi Sacrorum Rituum, quoties præcipua capita Causarum Beatificationis Servorum Dei, aut Beatorum Canonizationis in ea expenduntur; sicut etiam Congregationi Sanctæ Universalis Inquisitionis, quæ per singulas hebdomadas coram Nobis habetur, sæpe etiam illi, in qua de Propagandæ Fidei rationibus agitur; atque alteri, quæ proposita est executioni & interpretationi Decretorum Sacri Tridentini Concilii, ac demum præter alias Congregationes in peculiaribus casibus deputatas, & coram Nobis etiptis coactas, Supremæ Signaturæ Gratiæ, quam vocant, in qua inferiorum Tribunalium judicata, totaque administrandæ Justitiæ ratio ad trutinam revocantur, Verum etiam, si quando graviores controversiæ inter Ecclesiasticas potissimum personas orirentur, ut eas ad judicium Nostrum avocaremus, easque, resecatis tum litium diuturnitatibus ac dispendiis, tum partium querelis ac simultatibus, modo cum Auditorum Causarum Palatii nostri coram Nobis congregatorum, modo cum aliorum gravium, atque prudentum Virorum consilio, non sine proprio labore ac diligentia, multique temporis, ut plurimum somno detracti, in discutiendis rationum momentis, evolvendisque domesticæ Bibliothecæ nostræ libris, impendio, definitionis nostræ Oraculo decideremus, penitusque de medio tolleremus.

Et in litibus judicandis, & extinguendis.

Controversia jurisdictionalis inter Episcopum Tusculanum & Abbatem Commendatarium Cryptæ Ferratæ.

Quod genus oneris a Nobis pro communi utilitate libenter susceptum, quum Nobis propositum sit, donec Omnipotenti Deo valetudinis nostræ vires servare placuerit, nullo pacto deponere; facile adducti sumus, ut exortam nuper litem & controversiam inter bonæ memoriæ Josephum hujus S. R. E. Cardinalem Accoramboni nuncupatum, cujus ex hac vita migrationem superioribus diebus eluximus, tamquam Episcopum Tusculanum ex una, & dilectum Filium nostrum Joannem Antonium Tituli Sanctorum Silvestri & Martini in Montibus Presbyterum ipsius Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem Guadagni nuncupatum, tamquam Monasterii, Abbatiæ nuncupati, Sanctæ Mariæ de Crypta Ferrata Ordinis Sancti Basilii, Abbatem Commenda-

das

datarium ex altera, partibus, ad Nosmetipsos avocaremus, inappellabili judicio Nostro definiendam ac terminandam. In qua controversia quum prædictus Joseph Episcopus Cardinalis contenderet prædicti Monasterii Territorium suæ Tusculanæ Dioecesis portionem esse, proindeque se omnimodam suam Ordinariam jurisdictionem in eo exercere posse; contra vero præfatus Joannes Antonius Cardinalis & Abbas Commendatarius defenderet, hujusmodi Territorium ab ipsa Tusculana Dioecesi omnino separatum existere, seque illius Ordinarium esse, cum plena & quasi Episcopali Jurisdictione in Clerum & Populum privative ad ipsum Episcopum Tusculanum; Nos omnibus mature libratis, quæ in copiosis juris & facti allegationibus, & monumentorum collectionibus tam ex una, quam ex altera parte oblatis, deducta sunt, auditis quoque oretenus utriusque partis Defensorum & Advocatorum Informationibus, atque in consilium adhibitis duobus Viris in Canonica Facultate peritissimis, Dilecto scilicet Filio Magistro Ildephonso Clemente de Arostegui Cappellano Nostro & Causarum Palatii Apostolici Auditore, qui, edito volumine, cujus Titulus est: *Concordia Pastoralis*: eximium suæ in hoc rerum genere scientiæ specimen dedit; ac dilecto pariter Filio Magistro Clemente Argenvilliers Consistorialis Aulæ nostræ Advocato, ac Prælato Domestico, & Auditore nostro, cujus etiam doctrinæ in hac ipsa controversiarum specie plura monumenta extant in consultissimis disceptationibus multorum annorum decursu, dum in exercitio Fori magna cum laude versaretur, ab ipso editis; hisque coram Nobis die XIII elapsi Februarii mensis accitis, ac diligenti cum eisdem tractatu habito, totam hujusmodi controversiam in hunc, qui sequitur, modum dirimere ac dennre statuimus.

Ad Pontificem avocatur, & ab eo definitur cum consilio &c.

Quamvis autem, ut supra diximus, ipsius controversiæ summa præcipue circa Territorium separatum, & jurisdictionis Ordinariæ & quasi Episcopalis competentiam verteretur; quum tamen in ipsius discussione alii quidam articuli excitati fuerint, nimirum circa jurisdictionem Baronalem Abbatis Commendatarii in præfati Monasterii Territorio; circa ipsius Monasterii & Monachorum in eo degentium exemptionem passivam ab Ordinaria jurisdictione Episcopi Tusculani; ac demum circa curam animarum, quæ in præfata Ecclesia Sanctæ Mariæ Cryptæ Ferratæ, & in ipsius Parochiæ ambitu exercetur ab uno ex Monachis ipsius Monasterii: Nos ut omnia litium germina stirpitus evelleremus, ac perpetuæ pacis tranquillitatem firmiter stabiliremus, super his etiam matura deliberatione præhabita, opportunas declarationes & ordinationes futuris temporibus observandas, edere, & pronunciare statuimus.

Quædam incidentia controversiæ capita.

Itaque, quod attinet ad primum, ad temporalem videlicet, seu Baronalem Jurisdictionem Abbatis Commendatarii, quam Episcopus Tusculanus in suis allegationibus impugnabat, decrevimus, & pronunciavimus, ipsum Episcopum in hoc non esse legitimum Contradictorem; ideoque Abbatem Commendatarium prædictum, hujusmodi oppositione nihil obstante, jure suo uti posse, si quod ipsi competit quoad prædictam temporalem & Baronalem jurisdictionem.

I. De Jurisdictione Baronali Abbatis. Rejicitur contraria instantia Episcopi Tusculani.

Ad secundum, nimirum quod spectat ad exemptionem passivam Monachorum & Monasterii Cryptæ Ferratæ ab Ordinaria jurisdictione Episcopi Tusculani, diximus & pronunciavimus, hujusmodi exemptionem passivam prædictis Monachis & Monasterio competere, eosdemque illa gaudere debere, ad formam Privilegiorum eisdem, ut infra latius dicemus, ab Apostolica Sede indultorum; salvis nihilominus, & firmis remanentibus Sacrosancti Tridentini Concilii, necnon ejusdem Apostolicæ Sedis posterioribus Constitutionibus, & Ordinationibus, quoad illos omnes & singulos casus, in quibus Regulares, etiam exempti, Episcopi jurisdictioni sive Ordinariæ, sive Delegatæ, subesse debent.

II. Exemptio passiva Monasterii & Monachorum firmatur.

De tertio, videlicet de animarum cura in Ecclesia præfati Monasterii, ut supra diximus, administrata; decrevimus ac definivimus, constare de legitima existentia Parochiæ in prædicta Abbatiali Ecclesia, quamvis illius erectio nequaquam exhibita fuerit; quum satis demonstratum fuerit, hujusmodi Curæ Parochialis exercitium in ipsa Ecclesia, & in ipsius Monasterii Territorio, ab antiquo tempore viguisse & vigere. Quocirca statuimus, prædicto Abbati Commendatario competere jus præsentandi coram Episcopo Tusculano unum aliquem pro tempore Sacerdotem sive Sæcularem,

III. Animarum cura, & legitima existentia Parochiæ in Ecclesia Cryptæ Ferratæ comprobatur.

rem, sive Regularem, qui tamen Latinum Ritum observet, atque hunc a prædicto Episcopo examinandum esse, & ad ipsius Curæ exercitium rite approbandum; eumdem vero, quamvis Regularis Monachus existat, tamen eidem Episcopo subesse debere in his omnibus, quæ prædictam Curam & Sacramentorum administrationem concernunt, juxta Decretum prædicti Concilii Tridentini *Cap. 11. sess. 15. de Regularibus*, nostramque Constitutionem, quæ incipit: *Firmandis*, VIII. Idus Novembris anni MDCCXLIV. editam, & impressam in Bullario nostro *Tom. 1. n. 109.*

Jurisdictio Ordinaria in Territorium Cryptæ Ferratæ adjudicatur Episcopo Tusculano.

De ipsa denique Episcopali Ordinaria jurisdictione in præfato Territorio Cryptæ Ferratæ, an scilicet ea ad Episcopum Tusculanum, an vero ad Abbatem Commendatarium, aut Monachos ipsius Monasterii, pertineat; quod erat præcipuum, vel potius unicum propositæ controversiæ caput: decernendo pronunciavimus, & pronunciando decrevimus, hujusmodi jurisdictionem Ordinariam & Episcopalem in Clerum & Populum universum prædicti Loci, & Territorii Cryptæ Ferratæ, competere Episcopo Tusculano, non autem Abbati Commendatario, aut Monachis ipsius Monasterii.

Monasterium cum suo Territorio in Diœcesi Tusculana existet.

Et sane dubitari nequit, quin Territorium Cryptæ Ferratæ situm sit intra fines Diœcesis Tusculanæ. Nam, præterquamquod in eo loco, ubi nunc Monasterium ipsum cum adnexis Ædificiis existit, ex magis recepta Antiquariorum sententia, Ciceronis Villa olim fuit, in qua scilicet ille Philosophicas Quæstiones conscripsit, quas de Loci nomine *Tusculanas* appellavit; id quod magno argumento est, eundem locum deinceps in Diœcesi Tusculana comprehensum fuisse; ipsi profecto ejusdem Monasterii Monachi jam usque ab anno MCXLV. in quadam controversia inter ipsos, & Episcopum Tusculanum oborta, quæ a Prædecessore Nostro Eugenio Papa III. definita fuit; dum exemptionis suæ amplitudinem adversus eundem Episcopum, nonnulla jura in eorum Monasterium sibi competere asserentes, strenue tuerentur, ultro tamen professi sunt, Monasterium suum *in Tusculanensi Parochia constitutum* existere. Ubi autem constat de existentia Loci intra alicujus Episcopi Diœcesim non potest Prælatus inferior jure asserere, in eo loco veram qualitatem Nullius cum Territorio separato sibi acquisitam esse, & jurisdictionem Ordinariam & quasi Episcopalem in eumdem, privative ad Episcopum, sibi competere; nisi clarum exhibeat Apostolicæ Sedis Privilegium; quo idem locus a Diœcesi & jurisdictione Ordinaria Episcopi dismembratus, avulsus, & separatus fuerit, ipsiusque Prælati jurisdictioni per omnia subjectus, vel nisi, deficiente hujusmodi Privilegio Apostolico, immemorabilem saltem consuetudinem sibi faventem attulerit, cum omnibus requisitis circumstantiis juridice probatam, eamque non limitatam ad unum aliquod actuum genus, sed quæ omnes complectatur actus, in quibus Episcopalis jurisdictionis jura consistunt, eosque ostendat a se pacifice, & sine ulla Diœcesani Episcopi contradictione, exercitos fuisse; quum ea sit immemorabilis possessionis & consuetudinis natura, ut legitimam Privilegii Apostolici præsumptionem & famam inducat.

Unde illius prætensa separatio probanda esset.

Vel per privilegium Apostolicum.

Vel immemorabilem consuetudinem.

Præmissæ regulæ fundamenta.

His sane principiis in hujus generis Litibus definiendis proceditur, & procedendum esse non dubitatur, ex quo potissimum ea de anno MDCCXXI. studiose ac mature discussa, & pro regulis constituta sunt in quadam Congregatione particulari ex sapientioribus & doctioribus illius temporis S. R. E. Cardinalibus, Romanæque Curiæ Prælatis composita, cujus Congregationis Nos tunc in minoribus constituti Secretarii munus obtinuimus; eademque a sanctæ memoriæ Prædecessore Nostro Clemente Papa XI. approbata sunt, ut videre est in Decreto V. impresso ad calcem illius Bullarii; Nec aliis profecto principiis inhærendum esse censuimus, quum actum fuit de dirimenda veteri controversia inter Episcopum Conversanum, & Militiam Hospitalem Sancti Joannis Hierosolymitani, super competentia jurisdictionis Ordinariæ in Oppido Putiniani; quam controversiam Nos ipsi quatuor ab hinc annis, cum consilio totius Auditorii Causarum Palatii Nostri, Apostolica auctoritate definivimus, & perpetuo extinximus: qua de re extant Literæ Decretales in Bullario Nostro impressæ *Tom. 1. num 76.*

Privilegia & adstata ab Abbate Commendatario producta.

Equidem Prædecessor Noster Callistus Papa II. præfatum Monasterium Cryptæ Ferratæ *sub jurisdictione S. R. E. despondit*, constituitque, ut *nullus Episcopus, præter Romani Pontificis licentiam, in ipsum excommunicationis seu interdictionis*

sen-

sententiam inferre praesumeret. Eugenius quoque Papa III. similiter Praedecessor Noster praedicti Callisti Privilegia eidem Monasterio confirmavit: Cumque tunc existens Episcopus Tusculanus, non obstantibus hujusmodi Privilegiis, nonnullos Episcopalis jurisdictionis actus in ipso Monasterio exercere contenderet, quae ab Episcopis Praedecessoribus suis exercita fuisse dicebat; ipse Eugenius Praedecessor, re cognita, adversus Episcopum non plane acquievisset, eandem litem sub altero Praedecessore Hadriano Papa IV. instauravit, nova veteribus addens postulata, quae tamen omnia ab ipso Hadriano Pontifice rejecta fuerunt, injunctumque Episcopo fuit, ut sententiae a praefato Eugenio Pontifice promulgatae irrefragabiliter acquiescens, si quid praeterea juris, praeter id, quod in ipsa sententia continebatur, in praefato Monasterio eundem habere contingeret, id omne, etiamsi post latam sententiam illud obtinuisset, abrenunciare, & resignare deberet. In quorum tamen compensationem ipse Hadrianus Praedecessor aliud Monasterium Sanctae Mariae de Pelchio nuncupatum Episcopo Tusculano concessit, ejusque Dioecesi perpetuo univit & incorporavit. Atque haec omnia a Gregorio Papa IX. Praedecessore pariter Nostro per Literas Apostolicas confirmata & roborata dignoscuntur.

Verum Apostolica hujusmodi Privilegia, ipsum dumtaxat Monasterium Cryptae Ferratae, aut ad summum Monachos in eo degentes respiciunt; atque illius, illorumque demonstrant exemptionem a jurisdictione Ordinaria Episcopi Tusculani, cui de caetero ex jure Canonum subesse debuissent. Sed in ipsis nulla mentio fit jurisdictionis activae Abbatis, aut Monachorum, in Clerum & Populum illius Territorii. Ideoque ad meram exemptionem passivam referri debent; neque eorum vigore dici potest eisdem concessam fuisse Ordinariam activam jurisdictionem in Clerum & Populum, aut constitutum fuisse Territorium separatum, ab ipsius Monasterii Abbate, aut Monachis, cum hujusmodi quasi Episcopali jurisdictione regendum & gubernandum. Quin immo quum supradictus Eugenius Praedecessor in praefata sententia, de duabus ipsius Monasterii Granciis, nimirum de Cappellis Sancti Benedicti, & Sancti Pancratii, quas Episcopus ad se pertinere, Monachi autem ab illius potestate immunes esse asserebant, statuerit ac decreverit, Episcopum Tusculanum in Ecclesia Sancti Benedicti quartam partem omnium Decimarum, & oblationum mortuorum; & in Ecclesia Sancti Pancratii quartam partem totius medietatis omnium Decimarum, & oblationum mortuorum jure perpetuo habere; Presbyteris vero, qui in Cappellis ipsis pro tempore ad animarum curam deputandi essent, ab eodem Episcopo, cum Abbatis consensu, Institutionem authorizabilem concedi debere; ipsos autem teneri de Populi quidem Cura, Episcopo Tusculano, de rebus vero temporalibus ad Monasterium pertinentibus, ipsius Monasterii Abbati rationem reddere; tantum abest, ut sententia ab Eugenio Pontifice lata, & a praedictis illius Successoribus confirmata, ad stabiliendam Ordinariam, & quasi Episcopalem Abbatis jurisdictionem, & praetensum ab eo Territorium separatum, ullo modo conferat; quin potius Episcopi Tusculani juribus mirifice favet, dum illius jurisdictionem in Clerum & Populum, non obstante passiva exemptione Monasterii, & Ecclesiarum ab eo dependentium, expresse praeservare dignoscitur.

Eadem ad exemptionem passivam Monasterii referuntur.

Jurisdictio Episcopi in Territorium in ipsis supponitur.

Ut autem magis elucescerent, quae ad hujusmodi controversiam dirimendam amplius conferre possent, minime supervacaneum duximus ad Historiam fundationis ipsius Monasterii Sanctae Mariae de Crypta Ferrata, animum intendere. Ex hac itaque constat, illud sub initium saeculi undecimi fundatum fuisse a duobus Sanctis Monachis Nilo & Bartholomaeo, qui & natione, & ritu Graeci erant, & quidem hujusmodi Ritum Graecum in ipso Monasterio semper servatum fuisse, annuentibus, quin potius volentibus Romanis Pontificibus; qui etiam, quoties Missarum solemnia angustiore Ritu celebrabant, ut in Libris Ritualibus memoriae proditum est, antequam Collegium pro Clericis Graecis a piae memoriae Gregorio XIII. in Urbe erigeretur, consueverunt ex eodem Monasterio duos evocare Monachos, quorum unus Epistolam, alter Evangelium Graeco idiomate, ut mos est, in Missa Pontificali canerent. Praeterea Monachi in praedicto Monasterio degentes Sacrosancta Mysteria in fermentato conficere non destiterunt, usque ad tempora Bessarionis hujus S. R. E. Cardinalis, cui primum a felicis recordationis Pio Papa II. Praedecessore Nostro,

Ritus Graecus in Monasterio Cryptae Ferratae constanter servatus.

Ac diu etiam usus Fermenti in Missa.

stro, Anno Domini MCDLXII., idem Monasterium commendatum fuit: Ipse autem Bessarion Cardinalis ab Apostolica Sede indultum obtinuit, ut Monachi prædicti, exemplo Maronitarum & Armenorum, a proprio Ritu non recedentes, in azymo consecrarent; & sacris Latinorum Vestibus induti, Græco tamen idiomate & Ritu Missas celebrarent. Nec nisi sub posterioribus Romanis Pontificibus Paulo V., Urbano VIII., & Innocentio X., iisdem concessum fuit, ut in gratiam Christifidelium confluentium ad Ecclesias Ordinis Sancti Basilii, cujus ipsi Regulam profitentur, nonnulli ex ipsis deputarentur, qui Latino Ritu, & lingua Missarum sacrificia peragerent.

Quæ excludunt præsumptionem concessæ jurisdictionis in Clerum & Populum Latinum.

Ex quibus omnibus validum conficitur argumentum, ut ne quis probabiliter putet, supradictos Prædecessores Nostros Callistum II., & Eugenium III. constituere voluisse Territorium separatum, cum Ordinaria, & quasi Episcopali jurisdictione in Clerum & Populum, favore Abbatis, & Monachorum Monasterii Cryptæ Ferratæ; quod sane nil aliud fuisset, quam subditos Latinos ab Episcopi Latini superioritate divulsos, contra constantem Ecclesiæ disciplinam, Prælati Græci jurisdictioni subjicere; ac præterea efficere, ut Fideles Latini, prope ipsa Romanæ Urbis mœnia, relicto usu azymi, sacram Eucharistiam in fermentato susciperent; neque enim in Ecclesia præfati Monasterii de mysticis donis potuissent in alia specie communicare, quam in ea, qua inibi consecrabantur. Quod quidem nemo sibi persuaserit, qui sciat, inter Auctores, qui celebrem quæstionem de Azymo, & Fermentato tractarunt, nullum inveniri, qui promiscuum utriusque usum in Ecclesia Latina, eumdemque non continuum, sed interruptum, post decimum Ecclesiæ sæculum mansisse contendat; multos vero esse, qui solidis rationibus confirment, disciplinam Azymi ab ipsis Apostolorum temporibus in Ecclesia Occidentali invectam, & semper deinceps inviolate servatam fuisse. In omnibus vero locis Italiæ Nostræ, in quibus Græci simul degerent & Latini, hoc fuit perpetuum Apostolicæ Sedis institutum, ut Græcos, sine ullo proprii Ritus detrimento, Latinorum Antistitum jurisdictioni subesse voluerit: Nullibi autem statutum esse reperitur, ut Populus Latinus ab obedientia Episcopi Latini subtractus, Prælati Græci jurisdictioni subditus fieret.

De prætensa immemorabili.

Atque hæc sufficere visa sunt, ut Apostolicorum Privilegiorum, quæ pro parte Abbatis Commendatarii Cryptæ Ferratæ, tamquam expressa prætensæ suæ jurisdictionis fundamenta asserebantur, nullam rationem habendam esse judicaremus. Sed quoniam, ut supra diximus, deficiente Titulo expresso, fundari potest Titulus præsumptus in immemorabili hujusmodi jurisdictionis exercitio, & quasi possessione, de hac consequenter videndum superest. Neque vero a Nobis summo jure expendetur, an postquam prætensus Titulus productus est, isque minus aptus, & ad intentum inefficax deprehensus fuit, adhuc tamen permittendum sit ut de adstruendo præsumpto Titulo agatur. Sed quum sit de essentia immemorabilis consuetudinis, ut nihil contra eam auditum unquam, vel dictum, aut factum fuerit; contra vero satis constet, quod series actuum jurisdictionalium, quos Abbates pro tempore exercuerunt, non semel interrupta fuit per alios similes actus intra Territorium Cryptæ Ferratæ ab Episcopis Tusculanis pro tempore exercitos: non modo exclusa remanet hujusmodi prætensa immemorabilis favore Abbatis, quinpotius Episcopo, qui pro se habet assistentiam juris, ea quoque regula suffragatur, quod unus dumtaxat actus ab ipso exercitus in eo Territorio, quod intra fines propriæ Diœcesis consistit, totam ipsius Ordinariam jurisdictionem in idem Territorium, quoad reliqua etiam, integram præservat.

Ea destruitur, 1. per actus jurisdictionales ab Episcopis exercitos.

2. Per appellationem Tusculanæ Diœcesis eidem Monasterio sæpe tributam.

Quod autem pertinet ad Titulum *Nullius Diœcesis*, quod prædictus Abbas Commendatarius Monasterio suo dudum attributum fuisse, monumentis undique collectis demonstrare nitebatur; ex adverso Episcopus, aliis adductis tum veteribus, tum recentioribus documentis, in quibus idem Monasterium *Tusculanæ Diœcesis* nuncupatur, satis probavit præfatam appellationem nequaquam constantem & perpetuam, ut par erat, extitisse. Neque vero novum est, quod Monasteria aut Loca, quæ gaudent exemptione passiva, quemadmodum proculdubio gaudet Monasterium, de quo agitur, aliquando appellata fuerint *Nullius Diœcesis*. quum & apud Scriptores, & in ipsis Decretis Sacri Tridentini Concilii, plura hujusmodi loquutionis exempla suppetant.

Deni-

Denique quum Abbates Commendatarii Cryptæ Ferratæ pro tempore existentes, facultatem approbandi Monachos ipsius Monasterii ad audiendas in ea Ecclesia Sacramentales Confessiones Sæcularium, sive in ipso Monasterio habitantium, sive aliunde ad ipsam Ecclesiam confluentium, ab Apostolica Sede postulaverint, & obtinuerint; quamvis ea facultas ad cautelam, & ad majorem conscientiæ securitatem petita fuisse dicatur; hoc ipsum aperte demonstrat, non satis firmam eisdem Abbatibus fuisse opinionem de suo Territorio separato, ac de activa & quasi Episcopali jurisdictione in Clerum, & Populum; adeoque ipsosmet aliquando audisse, prætensa jura sua non levibus rationibus in dubium revocari; id quod assertam immemorabilem prorsus destruit, ut supra diximus.

3. Per actus Abbatum de propriis facultatibus dubitantium.

His igitur, aliisque legitimis fundamentis innixa fuit definitiva sententia, quam pro hujus litis, & controversiæ decisione, omnibus mature perpensis, ac de unanimi præmissorum consilio, ipsa die decima tertia proxime elapsi mensis Februarii, protulimus; quamque nunc per hæc Apostolica scripta edicimus, promulgamus, & Apostolicæ potestatis Nostræ plenitudine communimus, & roboramus.

Sententia profertur favore Episcopi Tusculani.

Et nihilominus antiquum respicientes splendorem ipsius Monasterii Sanctæ Mariæ de Crypta Ferrata, ac memores insignium Abbatum, qui & ejus primævum Claustrale gubernium, & deinceps ipsius commendatum regimen obtinuerunt; præcipuam vero rationem habentes singularium meritorum prædicti Filii Nostri Joannis Antonii Presbyteri Cardinalis, hodierni ipsius Abbatis Commendatarii, qui non modo cum eximia sui nominis laude demandatum sibi munus Vicarii Nostri in Urbe, ejusque Districtu exercet, sed etiam, tamquam diligens præfati Monasterii Præsul, pro commendata sibi illius jurium defensione, omnia monumenta ad hunc effectum opportuna, etiam in sanctioribus Apostolicæ Sedis Tabulariis conquisita, non sine magna impensa, colligere & proferre non prætermisit, omniaque rationum monumenta ab egregiis Jurisconsultis deduci & exponi curavit; eidem Joanni Antonio Cardinali, & Abbati Commendatario, ejusque in Commenda hujusmodi Successoribus in perpetuum, infrascripta Privilegia, & Indulta, Motu proprio, ac de Apostolica liberalitate, & auctoritate, tribuimus & impertimur.

Nova Privilegia, & Indulta conceduntur Abbati Commendatario Cryptæ Ferratæ.

Primum videlicet, ut tam ipse, quam illius Successores præfati, dummodo Episcopali charactere præditi sint, Sacramentum Confirmationis in ipsa Ecclesia Abbatiali semel singulis annis administrare, ac omnibus illud expetentibus per se ipsos rite conferre possint, & valeant.

I. Conferendi Sacramentum Confirmationis semel in anno.

Secundum, ut, quoniam Prædecessores Nostri Romani Pontifices ejusdem Monasterii Abbatibus pro tempore Commendatariis facultatem concesserunt approbandi aliquot ex ipsius Monachis ad excipiendas Confessiones Sacramentales Fidelium ad eandem Abbatialem Ecclesiam confluentium; hujusmodi facultas, quam Nos ipsi prædicto Joanni Antonio Cardinali ad ejus vitam, seu donec ejusdem Monasterii Commendam obtinuerit, per Apostolicas Literas in forma Brevis elargiti fuimus, non ad ipsum solummodo hodiernum Abbatem Commendatarium, sed ad futuros etiam illius Successores in perpetuum extensa sit, & esse censeatur; quibus etiam Monachis, & Abbatibus Commendatariis pro tempore, ut præfertur, ad Sæcularium Confessiones approbatis, aliquoties infra annum, ac potissimum in solemnioribus Festivitatibus, in quibus frequens populus ad prædictam Ecclesiam Cryptæ Ferratæ accedere solet, facultatem absolvendi a peccatis in ipsa Tusculana Diœcesi reservatis, per futuros pro tempore Episcopos Tusculanos indulgeri, plurimum in Domino cupimus, & Apostolicis hortationibus suademus.

II. Approbandi Confessarios pro Sæcularibus, in perpetuum.

Tertium, quod spectat ad Matrimonia contrahenda a personis Territorium incolentibus Cryptæ Ferratæ, ut idem Abbas Commendatarius, ejusque Successores possint examina Testium super statu libero contrahentium per Cancellarium Abbatialem recipi facere; nec non Monacho animarum curam pro tempore exercenti licentiam impertiri pro denunciationibus ad formam Concilii Tridentini faciendis, quoad personas ipsius Parochiæ subditas; dummodo tamen causæ tam super separatione Tori, quam super nullitate Matrimonii in ipsa Parochia contracti, si quas judicialiter cognosci oporteat, ad Episcopi Tusculani, non autem ad Abbatis prædicti judicium deferantur.

III. Recipiendi examina Testium super statu libero, Et concedendi licentias pro publicationibus Matrimoniorum. Salvo jure Episcopi in Causis Matrimonialibus.

IV. Cognoscendi in prima instantia causas civiles Mensæ Abbatialis, et jam ad forum Ecclesiasticum spectantes.

Quartum denique, ut præter causas civiles, criminales, & mixtas, quæcumque ad Abbatis Commendatarii Forum Laicale, seu Baronale, spectare dignoscuntur, idem Abbas, ejusque Successores pro tempore futuri, eas etiam causas mere civiles, quæ inter Mensam Abbatialem, aut Monasterium, seu eorum Conductores ex una, & ipsius Mensæ, aut Monasterii debitores ex altera, partibus, super canonibus, livellis, aliisque responsionibus, verti contingat, etiamsi hujusmodi causæ, ratione personæ, vel ratione rei controversæ, ad Forum Ecclesiasticum pertineant, tam per se ipsos, quam per Judices a se deputatos; dummodo hi Clericali qualitate præditi sint; & dummodo neminem verbaliter, seu realiter citent, nisi intra Territorium ipsius Monasterii, aut si quem extra Territorium prædictum citare voluerint, opportunas facultates, sive *exequatur*, ab Ordinario Loci antea obtinuerint; in prima instantia cognoscere, decidere, ac debito fine terminare possint & valeant, motu & auctoritate prædictis, ac præsentium Literarum tenore perpetuo concedimus, & indulgemus.

Servata Juris forma in Citationibus extra proprium Territorium exequendis.

Cæterum supradictam sententiam a Nobis prolatam, easdemque præsentes Literas, cum omnibus, & singulis in ipsis contentis, semper firmas & efficaces existere, & fore decernimus, nec ullo unquam ex capite, colore, prætextu, aut causa, etiam quantumvis juridica, etiam litis pendentis coram quocumque Judice, aut Tribunali, cujus litis statum & merita, & alia quæcumque etiam specificam mentionem, & individuam expressionem requirentia, præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, & insertis haberi volumus, vel etiam ex eo, quod ipse Abbas Commendatarius, aut Monachi præfati, vel alii quicumque in præmissis jus, vel interesse habentes, seu habere prætendentes, illis non consenserint, vel non satis auditi, & causæ, propter quas eædem præsentes emanaverint, sufficienter verificatæ, aut justificatæ non fuerint, de subreptionis, obreptionis, aut nullitatis vitio, seu alio quocumque defectu notari, impugnari, aut in controversiam vocari, seu adversus illas aperitionis oris, restitutionis in integrum, aliudve juris, facti, vel gratiæ remedium intentari, vel impetrari posse; sed ipsas præsentes suos debitos, ac plenarios effectus perpetuo sortiri & obtinere, & tam Episcopis Tusculanis pro tempore existentibus, quam dicto Joanni Antonio Cardinali, & Abbati Commendatario, ejusque in præfata Commenda Successoribus respective, in omnibus, & per omnia etiam perpetuo suffragari.

Clausulæ præservativæ.

Sicque, & non aliter in præmissis censeri, atque ita per quoscumque Judices, Ordinarios, & Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici, Auditores, & S. R. E. Cardinales, aliosque quoslibet, quacumque præeminentia, potestate, & auctoritate fungentes, & functuros, sublata eis, & eorum cuilibet, aliter judicandi, & interpretandi facultate, judicari, & definiri debere; ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Derogatio contrariis.

Non obstantibus præmissis Callisti, Eugenii, Gregorii, aliorumque Romanorum Pontificum Apostolicis Litteris, Constitutionibus, & Ordinationibus, aliisque quibuscumque privilegiis, aut indultis, eidem Monasterio, ejusve Abbatibus Claustralibus, sive Commendatariis, nec non præfato Ordini Sancti Basilii, ejusque Professoribus, sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis clausulis, & decretis, etiam ex titulo oneroso, etiam Consistorialiter, & motu, scientia, ac potestatis plenitudine similibus, concessis, aut pluries approbatis, confirmatis, & innovatis; nec non Nostra, & Cancellariæ Apostolicæ Regula de jure quæsito non tollendo, ejusque Monasterii usibus, stilis, & consuetudinibus, si quas etiam ab immemorabili tempore pacifice observatas fuisse apparuerit, quibus omnibus & singulis, etiam si pro illorum sufficienti derogatione, de illis, eorumque totis tenoribus, specialis, specifica, & expressa, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio habenda, aut aliqua alia exquisita forma servanda foret, latissime & plenissime, ac specialiter & expresse derogamus, ac derogatum esse volumus, cæterisque contrariis quibuscumque.

Fides præstanda transumptis.

Volumus autem, ut earundem præsentium Literarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo Personæ in Dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem fides tam in judicio, quam extra illud

illud habeatur, quæ haberetur iisdem præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam Nostræ Sententiæ, Decreti, Declarationis, Constitutionis, Concessionis, Ordinationis, & Voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum.

Sanctio poenalis.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo quadragesimo septimo, pridie nonas Aprilis, Pontificatus Nostri Anno VII.

Dat. Pontif. an. VII. die 24 Aprilis 1747.

D. Card. Passioneus,
J. Datarius.

VISA DE CURIA.

J. C. Boschi.
J. B. Eugenius.

Loco ✠ Plumbi.

Registrata in Secretaria Brevium.
Publicat. die 11. Aprilis 1748.

AMPLIATUR XXXIV.

Episcopis facultas impertiendi Benedictionem cum Indulgentia Plenaria Fidelibus in mortis articulo constitutis; etiam per alios, tam in Civitatibus, quam in Diœcesibus, ab ipsis subdelegatos.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

PIA Mater Catholica Ecclesia, de æterna Filiorum suorum salute in primis sollicita, quum hanc intelligat ab extremo ipsorum mortis articulo potissimum pendere, nunquam prætermisit omnibus eos subsidiis pro hujusmodi temporis necessitate opportunis juvare, atque instruere, tam iis nimirum, quibus opus esset ad æterna præcavenda supplicia, quam quæ apta & salubria forent ad evitandas pœnas temporibus definitas, quas in altera vita humanis plerumque spiritibus, etiam dimisso mortalis culpæ, æternæque pœnæ reatu, in Purgatorio igne luendas manere non ignorat. Quamobrem, licet ex veteri simul, & recenti Ecclesiæ disciplina, graviorum quorundam criminum absolutio Romano dumtaxat Pontifici in universo Christiano Orbe, aliorum autem singulis Ecclesiarum Præsulibus in eorum Diœcesibus, reservata fuerit; attamen adveniente unicuique Fidelium supremo migrationis die, omnes hujusmodi absolutionum reservationes cessare, & cuilibet Sacerdoti liberam, & plenam facultatem esse, quemcumque pœnitentem a quibuscumque peccatis, & criminibus, nec non Ecclesiasticis sententiis, atque censuris absolvendi, provide declaratum fuit. Præterea quum in Ecclesia immensus, & inæstimabilis existat Thesaurus spiritualis, ex infinitis constans satisfactionibus Passionis, & mortis Domini Nostri JESU CHRISTI, ac præterea ex meritis, & satisfactionibus Gloriosæ Virginis

Ecclesiæ pia cura erga moribundos Fideles.

Ut & a peccatis absolvantur.

Et promereri pœnæ [illegible]

R 2 nis

nis Genitricis Dei MARIÆ, omniumque Sanctorum, & Electorum, cujus Thesauri dispensationem Salvator Noster Beato Petro Apostolorum Principi, ejusque in perpetuum Successoribus tradidit; hoc semper summo studio curarunt Prædecessores Nostri Romani Pontifices, ut illius divitias in moribundos Fideles large diffunderent, & maxima omnium amplitudine, quæ Indulgentia Plenaria nuncupatur, cujusque impertiendæ jus in Apostolica Sede unice residet, ipsis potissimum applicarent: Quam quidem in rem Episcopis per Ecclesias constitutis vices suas cum opportunis facultatibus delegarunt; ne ullus in Orbe Terrarum angulus esset, ubi Catholicæ Religionis professoribus adjumenti copia deesset, pro extremo illo momento, quo ipsorum salutis causa in discrimen adducitur.

Forma Indultorum pro largitione Indulgentiæ plenariæ in articulo mortis, Episcopis concedi solet.

Hactenus hujusmodi facultas Episcopis concedi consuevit, Pontificis nomine, & auctoritate, per privatas Epistolas ipsius Secretarii Brevium secretorum, qui exposita Pontifici petitione pro parte cujusque Episcopi, & pro spirituali utilitate ipsius Subditorum ad se delata, rescribere solebat, petitam facultatem ab ipso Pontifice eidem indulgeri *ad Triennium proximum*; hac tamen lege, ut ipse ea uteretur, nimirum Benedictionem impertiret, & Indulgentiam Plenariam ægrotis, in mortis articulo constitutis largiretur *per se ipsum immediate*, vel, quatenus Episcopum suffraganeum haberet, *per Dominum suffraganeum suum*; nec, nisi necessitate cogente, & quidem nocturno tempore, alium Sacerdotum in singulis peculiaribus casibus subdelegare posset: *Ubi vero præcisa necessitas exegerit, ac insimul noctis tempore dumtaxat, idem permittit, ut alicui Sacerdoti pio, per Dominationem Vestram qualibet vice eligendo &c. communicare valeat*. Quo vero ad Moniales, Ordinarii earum Confessarii opera in eum finem uteretur.

Eorum ampliatio alias exercita fuit.

Hanc porro facultatem, prout in hujusmodi Literis concedebatur, Ecclesiarum Pastores jamdudum judicarunt angustis nimium limitibus circumscriptam, non solum ob breve Triennii spatium ipsi præfinitum; verum etiam quia, propter relatas leges circa illius usum præscriptas, ab hujusmodi Indulgentiæ Plenariæ beneficio excludi videbant plerosque fideles sibi subjectos, præsertim vero eos, quos extra ipsorum Residentiæ locum, & in remotis Diœcesum regionibus infirmari contingeret; nec defuerunt instantiæ Vicariorum Capitularium, & Vicariorum Apostolicorum, sicut etiam Prælatorum inferiorum Territorium separatum habentium, cum activa in Clerum & Populum jurisdictione, qui eandem facultatem Episcopis concedi solitam, sibi quoque tribui postularunt: Quibus de rebus actum fuit die XXII. Novembris MDCCX. in Congregatione Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium Indulgentiis & Sacris Reliquiis præposita, cujus Consultoris officium in minoribus tunc constituti obtinebamus; sed nihil tunc temporis est innovatum, resque in priori statu relicta fuit.

Congregatio Concilii in eundem sensum devenit.

Cum vero deinceps alterum quoque munus Secretarii Congregationis Decretorum Concilii Tridentini interpretis Nobis in minoribus pariter degentibus demandatum fuisset; instante Episcopo Mazariæ tunc existente, duo Dubia eidem Congregationi definienda proposuimus, unum videlicet, an, stante dispositione præmissarum Epistolarum Secretarii Brevium, ut scilicet Episcopus pro impertienda Monialibus Benedictione, & Indulgentia Plenaria eisdem in articulo mortis applicanda, earum Confessarii opera uteretur, licitum sit Episcopo, Monasterii Claustra ingredi, ut hujusmodi pium opus per se ipsum adimpleat; alterum vero, quatenus id Episcopo permittatur, an, & a quibus comitatus Monasterium ingredi debeat; super quibus, perpenso Folio a Nobis pro hujusmodi quæstionum elucidatione de more exarato, die x. Maji anni MDCCXXVII. responsum fuit, ad primum: Licere Episcopo, quoties voluerit, ad impertiendam Benedictionem Moniali in mortis articulo constitutæ Monasterium intrare. Ad secundum; Episcopo ad hunc effectum intra Monasterii septa se conferenti comites esse debere Confessarium ordinarium ipsius Monasterii, aliumque Sacerdotum ipsius Episcopi arbitrio eligendum. Rescripto autem additum fuit: *Et ad Dominum Secretarium cum Eminentissimo Secretario Brevium*; quibus nimirum verbis Nobis demandatum fuit, ut cum bonæ memoriæ Cardinali Oliverio nuncupato, tunc Brevium secretorum Prædecessoris Nostri Benedicti Papæ XIII. Secretario, ageremus, pro ampliatione facultatum in memoratis Epistolis contentarum,

rum, quarum formulam a Nobis in Folio tunc eidem Congregationi, ut præfertur, exhibito, integre infertam, ipfa Congregatio paulo arctioribus conclufam limitibus judicavit.

Neque porro omifimus injunctum Nobis munus agendi cum præfato Cardinali Brevium Secretario quamprimum implere; verum quum paulo poft ab eodem Benedicto Prædeceffore in Collegium S. R. E. Cardinalium cooptati, ad regendam Epifcopalem Anconitanam Ecclefiam Nos contulerimus, ex qua biennio poft ad Metropolitanam Bononienfem tranflati fuimus, non licuit Nobis negotium iftud ad optatum finem perducere. Interim vero, quum non minus pro Anconitano, quam pro Bononienfi Populo, hujufmodi facultatem Indulgentiæ Plenariæ moribundis Fidelibus impertiendæ ab Apoftolica Sede, ut par erat, expetitam, juxta confuetam formam, ac fuperius enunciatis limitibus circumfcriptam obtinuiffemus; ipfo ftatim ufu, & propria experientia, in eas incidimus difficultates, quæ & anno MDCCX. ut præfertur, in Congregatione Sacris Reliquiis, & Indulgentiis præpofita, a Nobis tamquam Confultore propofitæ fuerant; quæque deinceps anno MDCCXXVII. alteri Congregationi Cardinalium Concilii Tridentini interpretum a Nobis etiam, pro Secretarii munere, expofitæ, caufam dederunt memoratæ confultationi cum Secretario Brevium introducendæ. Etiam tum in Anconitanæ, tum vero in amplioris Bononienfis Ecclefiæ regimine, animadvertimus, ob interdictam Nobis hujufmodi facultatis fubdelegationem, omnes plerumque Diœcefis habitatores hoc tanto fpirituali beneficio fummis fuis temporibus orbatos manere; & quidem cum irreparabili damno, deficientibus per Diœcefim Collegiis Clericorum Regularium Miniftrantium Infirmis, quibus a felicis recordationis Prædeceffore Noftro Alexandro Papa VII. per Literas die xv. Januarii anni MDCLVI. datas, & perpetuo valituras, indultum fuit, ut Chriftifidelibus in mortis articulo conftitutis Benedictionem cum Indulgentia Plenaria impertiri valeant; nec aliis extantibus Cœnobii Regularium, quibus, pro Confratribus piarum quarumdam Societatum ab eorum Ordinibus inftitutarum, fimilia Indulta, & Privilegia ab Apoftolica Sede conceffa fuerunt. Quod vero fpectat ad incolas ipfius Civitatis, fi quidem hæc, ut Bononia eft, frequenti Populo fit referta, quum facultas fubftituendi non aliter in præfata Epiftola tribuatur, quam in cafu præcifæ neceffitatis cum nocturno tempore conjuncto, cum magno animi Noftri dolore experti fumus Paternæ hujufmodi charitatis actus erga dilectos in Chrifto Filios noftros, non ea affiduitate, qua cupiebamus, per Nos ipfos præftari poffe. Nam præterquam quod neceffe habebamus nonnullis per annum menfibus a Civitate abeffe, ut juxta præfcriptum Sacræ Tridentinæ Synodi, fi non totam, faltem aliquam illius amplæ Diœcefis partem fingulis annis coram invifendo, corrigendo, docendo, & Sacramentum Confirmationis vifitatis plebibus miniftrando, luftraremus; jam in ipfa Civitate degentes, nullam fere diuturni temporis horam vel a Divinis rebus, vel a Paftoralis Officii occupationibus vacuam habebamus; dum pro occurrentium negotiorum expeditione, nunc adeuntium poftulationibus, nunc Miniftrorum relationibus, nunc Congregationum confultationibus operam dare oportebat; recurrentibus autem Ordinationum temporibus, vel evenientibus Ecclefiarum Parochialium vacationibus, aut ceffantibus Confeffariorum facultatibus, quas, ad nova de ipfis experimenta identidem capienda, nonnifi temporibus definitas iifdem concedere confuevimus, Examina atque Concurfus fine Nobis haberi non permittebamus. Et fane, fi quis Epifcopalis vitæ conditiones ut vere fe habent, confiderare velit, facile agnofcet, majorum Civitatum Epifcopos fere redactos effe ad hujufmodi Benedictionis, & Indulgentiæ beneficium aliquibus dumtaxat Perfonis, vel genere, vel aliis qualitatibus confpicuis, & quidem inftantibus, & poftulantibus, exhibendum; pauperibus autem, & humilioribus, ob præclufam fibi, extra neceffitatis & noctis tempora, fubdelegandi facultatem, vix unquam fuccurrere poffe.

Quod fi fatis momenti, & auctoritatis haberet fententia a nonnemine propofita, plenariam fcilicet Indulgentiam in mortis articulo concedendam non effe, nifi his, quorum eximia in Ecclefiam merita extitiffent; ea nimirum de caufa, quod quum pro hujufmodi Indulgentiæ confequutione vel nullum omnino opus injungi, vel nonnifi morientis ftatui & viribus accommodatum imponi poffit, præterea dumtaxat in

Pontifi is experientia in Epifcopalis Officii adminiftratione.

Epifcopalis vitæ affidua occupatio.

Objectum adverfus frequentes conceffiones Indulgentiæ Plenariæ in periculo mortis diluitur.

Ec

Ecclesiam merita, cum extrema præsenti necessitate conjuncta, locum supplere possint aliorum operum, quæ cæteroquin ad Plenariam Indulgentiam adipiscendam præscribi solent; nihil profecto esset, cur aliquid nunc a Nobis innovando statueretur. Verum Prædecessorum nostrorum hac in re agendi ratio, relatæ opinioni contraria dignoscitur. Ut enim multas prætereamus concessiones Indulgentiæ Plenariæ morientibus fidelibus indistincte applicandæ; quænam porro, & quam magna in Ecclesiam promerita fuisse dicemus eorum, qui quatuor ab hinc sæculis, pestifera lue per Angliam grassante, ex hac vita decedebant? quibus tamen omnibus, dummodo sacramentaliter confessi, & sacra Communione refecti fuissent, Prædecessores Nostri Clemens Papa VI. & Gregorius Papa XI. Benedictionem cum Indulgentia Plenaria per Legatos suos impertiri non recusarunt. Sed & ipsa Congregatio Indulgentiis, & Sacris Reliquiis præposita jam usque ab an. 1675. die 13. Aprilis, re diligenter perpensa, censuit, Indulgentiæ Plenariæ largitionem in eos etiam, qui singularibus in Ecclesiam meritis nequaquam excellerent, recte & utiliter conferri, atque diffundi.

Pontificis benignitas veteribus, & recentibus exemplis innititur.

Quapropter Apostolicæ charitatis nostræ viscera dilatantes, & tam veteribus, quam recentioribus Ecclesiasticæ benignitatis exemplis inhærentes; siquidem extat illustre monumentum tertii Ecclesiæ sæculi in Epistola Sancti Cypriani, quæ in novis Editionibus impressa est *num. XII.* qua scilicet, in eorum gratiam, qui Libellos Martyrum obtinuerant, & in mortis periculo versabantur; quum ipse æstivis ardoribus præpediretur; quo minus, ut optaverat, ad eos reconciliandos sese conferre posset; permittit ut id, vice sua, a quocumque Presbytero, aut etiam Diacono, præstari queat: Novissimis vero temporibus, ex secunda Mediolanensi Provinciali Synodo constat, a felicis recordationis Prædecessore Nostro Gregorio Papa XIII. omnibus Episcopis illius Provinciæ concessum fuisse, non solum ut ipsi Benedictionem cum Indulgentia Plenaria moribundis Fidelibus impertiri, sed etiam, ut aliis hujusmodi facultatem libere subdelegare possent: His igitur, aliisque exemplis, nec non rationibus superius relatis permoti, hac Nostra perpetuo valitura Constitutione novas in hac materia regulas præfinire, quodque olim, ut præmisimus, de alterius sententia deliberandum Nobis fuerat, nunc demum de concessa Nobis Apostolicæ potestatis plenitudine absolvere, ac perficere constituimus.

Indulta ad triennium concessa confirmantur & ampliantur ad vitam, seu &c.

Itaque primum volumus atque decernimus, ut quæ facultates impertiendi Benedictionem cum Indulgentia Plenaria Fidelibus in mortis articulo constitutis, Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis nunc existentibus a Nobis, vel a Prædecessoribus Nostris ad hunc diem concessæ reperiuntur, licet illæ in consuetis Epistolis Secretarii Brevium ad Triennium dumtaxat, vel alias ad definitum tempus indultæ fuerint, nihilominus præsentis nostræ Constitutionis vigore eo usque in suo robore maneant, quoad iidem Antistites earum Ecclesiarum, atque Diœcesum regimen obtinebunt, quarum favore, & intuitu easdem facultates a Nobis, & ab Apostolica Sede impetrarunt. Nos enim ea ad omne tempus hujusmodi, motu proprio, & auctoritate præfata, atque earumdem præsentium Literarum serie, extendimus, & prorogamus.

Adjecta facultate subdelegandi in Civitatibus, & Diœcesibus, etiam de die.

Utque præterea unusquisque ex Antistibus præfatis, unum, aut plures pios Sacerdotes sive Sæculares, sive Regulares, prout necessarium fore judicabunt, in eorum Civitatibus subdelegare valeant, qui, dum ipsi Antistites aliquo legitimo impedimento detinebuntur, quamvis hujusmodi impedimentum diurno tempore occurrat, eorum vice, Benedictionem hujusmodi cum Indulgentiæ Plenariæ applicatione Christifidelibus in præfato articulo constitutis impertiantur; aliosque similiter per Diœcesim Sæculares, aut Regulares Sacerdotes, quotquot pro numero animarum in Diœcesibus existentium necessarios judicaverint, ad prædictum effectum deputare, & subdelegare possint; nec non eosdem a se deputatos, & subdelegatos removere, aliosque in eorum locum pro suo arbitrio, & prudentia subrogare valeant; iisdem motu, potestate, & tenore, concedimus, & indulgemus.

Ampliora Indulta in posterum concedantur per Literas Apostolicas.

Si vero aliquem ex Antistitibus nunc per Ecclesias constitutis, & præfata facultate gaudentibus, ad aliarum Ecclesiarum regimen Apostolica auctoritate transferri contingat; sive aliquis eorum sit, quorum favore consuetæ Literæ Secretarii Brevium

vium ad hunc diem expeditæ non fuerint; ac denique quum novi Episcopi Catholicis Gregibus in posterum præficientur; volumus atque statuimus, ut singulis eorum hujusmodi facultatem a Nobis, sive a Romano pro tempore Pontifice postulantibus, Apostolicæ Literæ in forma Brevis gratis per omnia expediantur, quibus prædicta facultas ipsis concedatur, non ad Triennium, sed ad omne tempus, quo adeptum semel Ecclesiæ regimen obtinebunt; adjecta etiam facultate subdelegandi tam pro Civitate, quam pro Diœcesi, non quidem in casu dumtaxat impedimenti cum nocturno tempore conjuncti; sed in omnibus & per omnia ad normam eorum, quæ pro Episcopis nunc existentibus, & Indulto hujusmodi actu gaudentibus, supra statuimus.

Etiam favore Prælatorum inferiorum Jurisdictionem habentium.

Insuper pro Prælatis Inferioribus Territorium separatum habentibus, cum vera qualitate Nullius, & activa in Clerum & Populum jurisdictione; quamvis Prædecessores Nostri hanc de præterito consuetudinem non habuerint; nihilominus de Apostolica liberalitate, ac simili motu & tenore concedimus & indulgemus, ut, si ab ipsis hujusmodi facultas petita fuerit, similes Literæ in forma Brevis in posterum singulis eorum expediantur, juxta eandem formam, mutatis mutandis, quam pro Episcopis constituimus; ne excepta quidem facultate subdelegandi, ut supra; dummodo ipsi Prælati hanc gratiam postulantes, Apostolicis Literis nostris Anno Incarnationis Dominicæ MDCCXL. non. Kalend. Decembris datis, quarum initium est: *Quod sancta*, impressis in Bullario nostro *Tom. 1. num. 7.*, obtemperaverint, nimirum sacra Apostolorum Limina præscriptis temporibus visitaverint, & relationem status Ecclesiarum sibi subjectarum Apostolicæ Sedi exhibuerint; vel, quatenus Prælationis honorem de novo accipiant, debitum juramentum in memorata Constitutione præscriptum antea præstiterint.

Indulta non expirant morte Pontificis.

Dum autem hujusmodi facultatem Episcopis eam actu obtinentibus prorogavimus, & ampliavimus, ut præfertur; cæteris vero tam Episcopis, quam Prælatis Inferioribus in posterum eam petentibus, supra dicta forma & amplitudine concedendam fore decrevimus; sequitur, ut hujusmodi Indulta nequaquam morte concedentis expirent; quum jurisdictio delegata in iis, quæ non justitiam, sed gratiam concernunt, etiam post obitum delegantis manere debeat. Quoniam vero iisdem Episcopis, & Prælatis permittimus, ut hujusmodi facultatem, pro Incolarum Civitatum, Locorum, atque Diœcesum opportunitate & necessitate, uni, vel pluribus Sacerdotibus in posterum subdelegare valeant; statuimus atque decernimus, hujusmodi subdelegationes, per subdelegantis cessum aut decessum similiter non expirare; sed potestatem ipsis tributam præservare usque ad superventum novi Prælulis, cujus arbitrio relinquimus, eosdem in hujusmodi officio confirmare, vel ab eo removere. Atque ita quicumque Antistes memoratam facultatem a Romano Pontifice semel obtinuerit, eo decedente, opus non habet pro illius confirmatione ad Apostolicæ Cathedræ Successorem recurrere. Sicque etiam cedente vel decedente Episcopo, seu Prælato, a quo eadem facultas in sua Diœcesi aut Territorio subdelegata fuerat, nova concessione opus non erit pro temporaneo Vicariorum Capitularium, aut Apostolicorum regimine; quum Subdelegatorum auctoritas semper manere debeat, quamdiu vel Episcopus ipse, aut Prælatus, vel illius Successor eandem ipsis non ademerit.

Nec subdelegatione per cessum aut decessum subdelegantis.

Hac igitur ratione animarum saluti consulentes, quantum Nobis in Domino licuit, piam consuetudinem applicandi Plenariam Pontificiam Indulgentiam Ecclesiæ Filiis in mortis articulo constitutis, ampliare, & faciliorem reddere curavimus. Permissaque Venerabilibus Fratribus, ac Dilectis Filiis, Ecclesiarum Episcopis & Præsulibus, facultate alios Sacerdotes ad hunc effectum, tam in Civitatibus, quam in Diœcesibus subdelegandi, non parum levaminis eorum anxietatibus, & sollicitudinibus per Nos allatum esse putamus. Verumtamen ipsis declaratum volumus, non id propositum Nobis fuisse, ut eos prorsus eximeremus ab hoc paternæ charitatis officio, per se ipsos adeundi miseros ægrotos Plenariæ absolutionis in extremo articulo adipiscendæ cupidos; sed ut eorum pietatem opportune juvaremus, ne, dum ipsi aliis Pastoralibus curis detinentur, dolere debeant, commissos sibi Fideles hoc tanto spirituali beneficio destitutos ex hac vita migrare. Qui vero pium hujusmodi opus per semetipsos exercere gaudent (quod sane omnes, quoties legitime impediti

Monitum ad Episcopos ut ad Ægrotos personaliter accedant.

non

non fuerint, facturos esse confidimus), meminerint, non id dumtaxat erga nobiliores & potentes hujus sæculi, sed erga pauperes quoque, & abjectæ sortis homines præstandum esse. Qua de re utiliter legi poterit Prædecessoris Nostri S. Gregorii Magni Homilia XXVIII. in Evangelia *ad Cap. IV.* Joannis: *Erat quidem Regulus, cujus Filius infirmabatur Capharnaum*, in qua mirabilem atque cælestem observat amantissimi Redemptoris Nostri JESU CHRISTI agendi rationem, qui ad invisendum ægrotantem Reguli filium invitatus ire abnuit, ad Centurionis Servum nec invitatus iturum se profitetur: *Quid est quod Regulus rogat, ut ad ejus filium veniat, & tamen venire recusat; ad Servum vero Centurionis non invitatur, & tamen se corporaliter ire pollicetur? Reguli filio per corporalem præsentiam non dignatur adesse; Centurionis Servo non dedignatur occurrere.*

Monita salutaria Fidelibus inculcanda.

Ut autem Indulgentiæ fructus a Fidelibus in mortis articulo percipiatur, hoc sedulo agendum erit, ut Populus in Sacris Concionibus & Catechesibus frequenter edoceatur, quod iis, qui gratiæ Dei, quam in Baptismo acceperunt, ingrati, per actualia peccata Spiritum Sanctum contristaverunt, & Templum Dei violare non sunt veriti, quantumvis æterna supplicia in Pœnitentiæ Sacramento condonata fuerint, nihilominus temporalis plerumque pœna Divinæ justitiæ exsolvenda superest, cujus remissio obtinenda est non solum per satisfactiones a Sacerdote Confessario in ipso Pœnitentiæ Sacramento pro mensura delicti impositas, aut per Christianam tolerantiam earum adversitatum, a quibus mortalium vita immunis esse nequit: verum etiam per jejunia, eleemosynas, orationes, & alia pia spiritualis vitæ exercitia. Alioquin verendum esset, ne salutis remedia ab Ecclesiæ benignitate Fidelibus suppeditata, paulatim in pravæ libertatis & licentiæ fomentum traherentur; compluribus sibi temere blandientibus de remissione tum sempiternæ pœnæ, per Sacramentalem absolutionem, tum temporalis per Indulgentiæ Pontificiæ applicationem, in exitu vitæ impetranda; neque cogitantibus quam incertum sit omnibus non solum qua hora, & quo mortis genere ex hac vita migrandum sibi fuerit; sed etiam an Indulgentiam, licet externo ritu sibi applicatam, cum effectu sint percepturi. Præpostera æque ac periculosa antiquis Ecclesiæ temporibus inoleverat consuetudo, ut non pauci ex iis, qui ad Baptismum nomina obtulerant, ad finem usque vitæ ipsius Sacramenti perceptionem prorogarent, quo scilicet interim ingenio libere indulgerent, ac demum quum e vita discessuri essent, per salutare lavacrum, ab omni culpa, & tam ab æterna, quam a temporali pœna soluti, ad cæleste Regnum recta transferrentur; contra quos extant gravissimæ objurgationes Sancti Gregorii Nazianzeni in Oratione XL., & Sancti Joannis Chrysostomi in Homilia I. super Acta: Sed & Ecclesia Catholica pravam hujusmodi confidentiam improbare se declaravit, dum eos, qui in mortis periculo Baptismum susceperant si convaluissent, a Sacris Ordinibus & ab Officiis Ecclesiasticis arcendos, ac perpetuo irregulares fore decrevit.

Religionis actus moribundis Fidelibus infinuandi.

Et quoniam Sacerdotibus, qui Fideles in extremo agone laborantes pie adjuvant, vel Ecclesiæ Sacramenta ipsis ministrant, Rituale Romanum injungit, ut si ægrotus Indulgentiam Plenariam legitima auctoritate concessam consequi valeat, eam illi in mentem reducant, proponantque quid ad eam consequendam agere debeant; ex his autem, qui ad hujusmodi statum redacti sunt, alii quidem cum plena cognitione integrum loquelæ usum retinent, alii vero loquendi facultatem amiserunt, licet antea sinceræ contritionis indicia dederint, eaque, adhuc ratione utentes, identidem dare non desinant; Ideo, quo certius prædicti omnes Indulgentiæ fructum consequi valeant, præfatis Sacerdotibus mandamus, ut omni ratione studeant moribundos Fideles excitare ad novos de admissis peccatis doloris actus eliciendos, concipiendosque ferventissimæ in Deum charitatis affectus; præsertim vero ad ipsam mortem æquo ac libenti animo de manu Domini suscipiendam. Hoc enim præcipue opus in hujusmodi articulo constitutis imponimus & injungimus, quo se ad Plenariæ Indulgentiæ fructum consequendum præparent, atque disponant: Qua in re auctor Nobis est Sanctus Doctor Augustinus, qui *in Libro XIII. de Civit. Dei c. 6.* postquam horridam mortis speciem, eique renitentes hominum animos descripsit, quodque in aliis suis operibus non semel docuerat, mortem nimirum esse peccati origi-

Præsertim acceptatio mortis, tanquam opus pro Indulgentia injunctum.

originalis pœnam, ibi quoque asseruit & confirmavit; hæc ad rem nostram apposite subdit: *Quidquid tamen illud est in morientibus, quod cum gravi sensu adimit sensum, pie, fideliterque tolerando, auget meritum patientiæ, non aufert vocabulum pœnæ. Ita cum ex hominis primi perpetuata propagine procul dubio sit mors pœna nascentis; tamen, si proprietate, justitiaque pendatur, fit gloria renascentis; & cum sit mors peccati retributio, aliquando impetrat, ut nihil retribuatur peccato.*

Pro impertienda vero Benedictione Fidelibus in mortis articulo constitutis, applicandaque ipsis Plenaria Indulgentia, quum nulla certa formula olim præscripta foret, sanctæ memoriæ Prædecessor Noster Benedictus Papa XIII. anno Domini MDCCXXVI pias quasdam Preces & Orationes ad hunc effectum adhibendas publicari mandavit; quarum exemplo, in his, quæ opportuna judicavimus, inhærentes, aliam de novo formulam, cum his, quæ in hac nostra Constitutione præscripta sunt, magis congruentem confecimus, & instituimus, quam ab omnibus in posterum usurpari præcipimus; Mandantes, hoc ipsum inculcari, & injungi in Apostolicis Literis, quæ deinceps pro concessione prædictæ facultatis Indulgentiæ Plenariæ moribundis impertiendæ, ut præmisimus, expediendæ erunt.

Formula impertiendæ Benedictionis a Pontifice constituitur.

Ac decernentes, ipsas præsentes Literas semper validas & efficaces existere, & fore, suosque plenarios effectus perpetuo sortiri, & obtinere, atque iis ad quos spectat, seu spectabit in futurum, plenissime suffragari: Non obstantibus Apostolicis, & in Generalibus, seu Provincialibus, aut Synodalibus Conciliis editis generalibus, seu specialibus Constitutionibus, ac quibuscumque contrariis, etiam Congregationum S. R. E. Cardinalium, Decretis & Resolutionibus etiam Apostolica auctoritate approbatis, roboratis, & pluries confirmatis; usibus quoque, stilibus, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus: Quibus omnibus & singulis, ad præmissorum effectum, motu, scientia, & potestate præfatis amplissime derogamus, aliisque contrariis quibuscumque.

Clausulæ & derogationes.

Volumus autem, ut earumdem præsentium transumptis, sive exemplis, etiam impressis, manu Notarii publici subscriptis, & sigillo Personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem ubique fides habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Fides præstanda transumptis.

Formula igitur, quam pro impertienda Benedictione, & Plenaria Indulgentia moribundis Fidelibus applicanda, ut præfertur, in posterum adhibendam esse præscripsimus, talis est:

Tenor Formulæ supra enunciatæ.

M O D U S

A. SS. D. BENEDICTO XIV.

approbatus.

Pro opportunitate temporis servandus, ut infra in Rubricis notatur, ad impertiendam Benedictionem in articulo mortis constitutis, ab his, qui facultatem habent a Sede Apostolica delegatam.

Benedictio in Articulo mortis cum soleat impertiri post Sacramenta Pœnitentiæ, Eucharistiæ, & Extremæ unctionis illis Infirmis, qui vel illam petierint, dum sana mente, & integris sensibus erant, seu verisimiliter petiissent, vel dederint signa contritionis; impertienda iisdem est, etiamsi postea linguæ, cæterorumque sensuum usu sint destituti, aut in delirium, vel amentiam inciderint: Excommunicatis vero, impœnitentibus, & qui in manifesto peccato mortali moriuntur, est omnino deneganda.

Habens prædictam facultatem, ingrediendo cubiculum, ubi jacet Infirmus, dicat: Pax huic Domui &c., *ac deinde ægrotum, cubiculum, & circumstantes aspergat aqua benedicta, dicendo Antiphonam.* Asperges &c.

Quod si Ægrotus voluerit confiteri, audiat illum & absolvat. Si Confessionem non

non petat, excitet illum ad eliciendum actum contritionis; de hujus benedictionis efficacia, ac virtute, si tempus ferat, breviter admoneat; tum instruat, atque hortetur, ut morbi incommoda ac dolores in anteactae vitae expiationem libenter perferat, Deoque sese paratum offerat ad ultro acceptandum quidquid ei placuerit, & mortem ipsam patienter obeundam in satisfactionem poenarum, quas peccando promeruit. Tum piis ipsum verbis consoletur, in spem erigens fore, ut ex divinae munificentiae largitate eam poenarum remissionem, & vitam sit consecuturus aeternam. Postea dicat.

℣. Adjutorium nostrum in nomine Domini.
℟. Qui fecit Cœlum, & Terram.

Antiphona.

Ne reminiscaris Domine delicta Famuli tui (*vel* Ancillae tuae) neque vindictam sumas de peccatis ejus.
Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison. Pater noster &c.
℣. Et ne nos inducas in tentationem.
℟. Sed libera nos a malo.
℣. Salvum fac Servum tuum (*vel* Ancillam tuam, *& sic deinceps*).
℟. Deus meus sperantem in Te.
℣. Domine exaudi orationem meam.
℟. Et clamor meus ad te veniat.
℣. Dominus vobiscum.
℟. Et cum spiritu tuo.

O R E M U S.

Clementissime Deus, Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui neminem vis perire in te credentem, atque sperantem, secundum multitudinem miserationum tuarum respice propitius Famulum tuum N., quem tibi vera Fides, spes christiana commendant. Visita eum in salutari tuo, & per Unigeniti Tui Passionem, & Mortem, omnium ei delictorum suorum remissionem, & veniam clementer indulge, ut ejus anima in hora exitus sui Te Judicem propitiatum inveniat, & in sanguine ejusdem Filii tui ab omni macula abluta, transire ad vitam mereatur perpetuam. Per eundem Christum Dominum nostrum.
Tum dicto ab uno ex Clericis adstantibus Confiteor &c. *Sacerdos dicat* Misereatur &c *deinde*.
Dominus Noster Jesus Christus Filius Dei vivi, qui Beato Petro Apostolo suo dedit potestatem ligandi, atque solvendi, per suam piissimam misericordiam recipiat confessionem tuam, & restituat tibi stolam primam, quam in Baptismate recepisti; Et Ego facultate mihi ab Apostolica Sede tributa, Indulgentiam plenariam & remissionem omnium peccatorum tibi concedo. In nomine Patris &c.
Per sacrosancta humanae reparationis mysteria, remittat tibi omnipotens Deus omnes praesentis, & futurae vitae poenas, Paradisi portas aperiat, & ad gaudia sempiterna perducat. Amen.

Benedicat Te Omnipotens Deus, Pater,
Filius, & Spiritus Sanctus Amen.

Si vero Infirmus sit adeo morti proximus, ut neque Confessionis generalis faciendae, neque praemissarum precum recitandarum tempus suppetat, statim Sacerdos benedictionem ei impertiatur.

Sanctio. Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostrarum confirmationis, prorogationis, ampliationis, & concessionis, mandatorum, statutorum, decretorum, ac derogationum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum.

Datum

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo septingentesimo quadragesimo septimo, Nonis Aprilis, Pontificatus Nostri Anno Septimo. Dat. Pontif. an. VII. die 5. Apr. 1747.

D. Card. Passionei.
J. Datarius.

VISA DE CURIA

I. C. Boschi.
J. B. Eugenius.

Loco ✠ Plumbi.

Registrata in Secretaria Brevium.
Publicat. die 4. Maii anni 1747.

XXXV.

DE RESUMENDO,

Ac retinendo Titulo Episcopi Anconæ, & Humanæ,

Venerabili Fratri Nicolao Episcopo Anconitano, & Humanatensi.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabilis Frater, Salutem, & Apostolicam Benedictionem.

Pontifex antea fuit Episcopus Anconitanus.

Et invenit Episcopos Prædecessores se Comites Humanæ denominasse.

Dubitavit Pontifex de hoc titulo Comitis, quia Martinus V Anconitanæ Humanatensem Ecclesiam univit.

Ac propterea potius Episcopus Humanatensis, quam Comes esset denominandus.

Auctoritas historici Anconitani.

Usus denominationis ab utraque Ecclesia anno 1536

NOTUM tibi est, Ven. Frater, Nos quoque Anconitanam Ecclesiam rexisse, cujus Diœcesis, Cleri, ac Populi nunquam obliti sumus, nunquamque obliviscemur. Quum vero primum ad eam accessissemus, invenimus Prædecessores Nostros, quorum adhuc vivit memoria, in actis publicis sibi Titulos dedisse Episcopi Anconæ, quorum morem sequuti sumus & Nos ipsi, at non sine aliqua animi hæsitatione, quum legimus in Ughellio, ubi agit de Anconitana Ecclesia, Martinum V. Pontificem Maximum anno Christi Domini 1422. cum Anconitano Episcopatu Humanatensem Episcopatum conjunxisse, hincque Anconæ Episcopos titulum assumpsisse non Comitis, sed Episcopi Humanæ: *Quamobrem in posterum Præsules Anconitani etiam Humanatenses dicti sunt*. Quapropter Nobis videbatur, Episcopum Anconæ debere se nuncupare non Comitem, sed Episcopum Humanæ; accedente sententia quoque Saracini historici Anconitani, cui quamquam minime displiceret Episcopum Patriæ suæ Titulo gaudere Comitis Humanæ, negare ausus non est ei quoque convenire Titulum Episcopi Humanæ; in sua enim historia Italice scripta, hæc habet: *Quæ Urbs*, loquitur de Humana, *quanquam olim destructa fuerit, uti in hisce noritiis meis ostendi, tamen a Martino V. anno 1422. fuit ejus Episcopatus unitus cum Episcopatu Anconæ; Unde ab eo tempore Anconitani Episcopi se subscribunt: N. N. Episcopus Anconæ, Humanæ, & Comes dictæ Humanæ*. Baldovinettus de Baldovinettis Nobilis Florentinus a Paulo III. renuntiatus est Episcopus Anconæ anno salutis 1523. obiitque anno 1538. ut narrat Ughellius. Anno autem 1536. fieri curavit pro Canonicis Subsellia ex nuce, quæ adhuc integra perstant exposita omnium commodo in anteriori Secretario Cathedralis Ecclesiæ, quæ, insertis nuci sub coronide albis patentibusque Literis, exhibent hanc inscriptionem: *Hoc opus fecit fieri Baldovinettus de Baldovinettis Episcopus Anconæ, & Humanæ, dictæque Humanæ Comes suis sumptibus MDXXXVI.*

Percurritur historia Civitatis Umanæ, & ejus destructio nis.

Civitas Humana in Piceno, Humana quoque ab antiquis dicta est, posterioribus sæculis Umana, dempta priori litera. Ejus nominis meminerunt prisci Scriptores, inter quos Pomponius Mela lib 2. cap. 4. scribit: *Piceni littora excipiunt, in quibus Humana, Potentia, Cluana, Cupra*. Et Plinius lib. 4. cap. 13. *Cluana, Potentia, Humana a Siculis condita*. Sed multis prætermissis ad Civitatem hanc pertinentibus, cujus annales scribere Nobis non est in animo, satis Nobis erit indicare, fuisse eam Sedem Episcopalem, cujus Episcoporum series in Ughellio non quidem integra est, sed solos vigintiquinque commemorat, incipiens a Gratioso, qui fuit sexto sæculo, sedente in Petri Cathedra S. Gregorio Magno, desinensque in Astorgio, de quo mentionem, re id postulante, inferius faciemus.

In Bulla Bonifacii VIII. qui creatus fuit Pontifex anno 1294. inspecta alias a Nobis inter scripturas ad Humanæ rem publicam spectantes, hæc leguntur: *Sane petitio dilectorum Filiorum Communis Civitatis nostræ Anconitanæ Nobis nuper exhibita continebat, quod cum olim, videlicet a centum annis proxime præteritis, aut circa Civitas Humanæ, quæ tunc satis potens, nec non opulenta divitiis, ac populosa fuisse dicitur, peccatis forsan exigentibus, aut Divino interdicto, ad tantam rui-*

nam

Riassumere, e ritenere il Titolo di Vescovo di Ancona, e di Umana.

Venerabili Fratri Nicolao Episcopo Anconitano, & Humanatensi.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabilis Frater, Salutem, & Apostolicam Benedictionem.

COME ella ben sa, siamo stati ancor Noi Vescovo di Ancona; nè mai ci siamo scordati, nè mai ci scorderemo di quella Chiesa, di quella Diocesi, di quel Clero, e di quel Popolo. Giunti a quella residenza, ritrovammo che i nostri degni Predecessori, dei quali era ancor viva la memoria, negli atti publici s' erano intitolati Vescovi di Ancona, e Conti di Umana: e Noi continuammo nello stesso modo, ma non senza qualche ribrezzo, perchè, avendo letto nell' Ughelli, ove tratta della Chiesa d' Ancona, che Martino V. *l' anno di Cristo* 1422. unì al Vescovado di Ancona il Vescovado di Umana, e che di poi i Vescovi di Ancona avevano assunto il titolo, non già di Conte, ma di Vescovo di Umana: *Quamobrem imposterum Præsules Anconitani etiam Humanatenses dicti sunt*; sembravaci, che il Vescovo di Ancona, non Conte d' Umana, ma Vescovo d' Umana avesse dovuto chiamarsi; sì perchè lo Storico Saracini Anconitano, a cui non molto dispiaceva, che il Vescovo della sua Patria avesse il titolo di Conte d' Umana, non ebbe però mai il coraggio di privarlo del titolo di Vescovo pure di Umana; onde *nella sua Storia* così lasciò scritto: *La qual Città*, parla di Umana, *benchè già distrutta*, *come ho in queste notizie narrato, fu nondimeno da detto Martino V. l' Anno 1422. unito il suo Vescovado con questo d' Ancona, onde da detto tempo in qua si sottoscrivono i Vescovi pro tempore d' Ancona, N. N. Vescovo d' Ancona, di Umana, e Conte di detta Umana*. Monsignor Balduinetto dei Balduinetti, nobile Fiorentino, fu fatto Vescovo d' Ancona da Paolo III. nel 1523. e morì nel 1538. come si vede nell' Ughelli. Nel 1536. fece fare alcuni Banconi di noce per comodo dei Canonici. Questi ancor oggi sono in essere, e stanno a pubblico comodo, e a vista di tutti nella Sagrestia anteriore della Cattedrale d' Ancona, e nella noce, di legno bianco, sono formate a capo dei detti Banconi le seguenti parole in carattere grande, e leggibile con tutta facilità: *Hoc opus fecit fieri Baldovinettus de Baldovinettis Episcopus Anconæ & Humanæ, di Ãque Humanæ Comes suis sumptibus* MDXXXVI.

Il Pontefice è stato Vescovo di Ancona.

E ritrovò che i suoi Predecessori, s' erano denominati Conti di Umana.

Dubitò il Pontefice del titolo di Conte, perchè Martino V. unì alla Chiesa di Ancona quella di Umana.

E perciò più tosto Vescovo che Conte di Umana doveste intitolarsi.

Autorità d' un' Istorico Anconitano.

Uso del titolo de l' una, e l' altra Chiesa nel 1536.

La Città di Umana nel Piceno fu negli antichi tempi chiamata *Humana*, e nei posteriori *Umana*; ed il suo nome è celebrato presso gli antichi Scrittori; imperocchè Pomponio Mela *al lib.* 2. *cap.* 4. così lasciò scritto: *Piceni littora excipiunt, in quibus Humana, Potentia, Cluana, Cupra*, e Plinio *al lib.* 3. *cap.* 13. *Cluana, Potentia, Humana a Siculis condita*. E tralasciando molte altre notizie istoriche appartenenti alla Città di Umana, non avendo Noi intenzione di comporre gli annali di quella Città, ci contenteremo di accennare, ch' essa fu Sede Vescovile; ritrovandosi nell' Ughelli la serie, non di tutti, ma di venticinque Vescovi, incominciando da Grazioso, che viveva nel sesto secolo nel Pontificato di San Gregorio Magno, fino al Vescovo Astorgio, di cui cadera in acconcio il parlare più abbasso.

Breve Notizia della storia della Città di Umana, e della sua distruzione.

Il Pontefice Bonifazio VIII. fu eletto *l' anno* 1294. ed in una sua Bolla, altre volte da Noi veduta fra le Scritture della Comunità di Umana, così si legge: *Sane petitio dilectorum filiorum Communis Civitatis nostræ Anconitanæ Nobis nuper exhibita continebat, quod cum olim, videlicet a centum annis proxime præteritis, aut cum Civitas Humanæ, quæ tunc satis potens, nec non opulenta divitiis, ac populosa fuisse dicitur, peccatis forsan exigentibus, aut Divino interdicto, ad tan-*

tam

nam devenisset, quod nunc non Civitatis, sed vix parvi Castri videretur, ac videatur habere figuram. Quo Bonifacii testimonio referenda est ad finem XII. sæculi Humanæ ruina, quæ quanquam ingens fuerit, non tamen Civitatem penitus delevit, ut ex præfato monumento colligitur, & ex iis, quæ mox subjiciemus.

Civitatem igitur Humanam ruinis suis deformem, stetisse tamen adhuc sæculo XIV. compertum est. Nam Raynaldus *annual. an.* 1353. *num.* 8. narrat quemdam fuisse Fratrem Morialem Sancti Joannis Hierosolymitani ex Provincia, qui sub prætextu ferendi auxilii Cardinali Egidio Albornozio Sedis Apostolicæ Legato, cohortem conflavit perditorum Hominum, quibuscum postquam cœpta aliqua pro Statûs Ecclesiastici utilitate perfecerat, Picenum ingressus, ad partes Malatestarum hostium Ecclesiæ transiit, & coacto agmine, quod italico nomine *la gran Compagnia* vocabatur, multas Marchiæ Anconitanæ Urbes diripuit, & Civitate Humana potitus est, teste Matthæo Villani in Chronico *l.* 3. *cap.* 107. At raptorem diu inultum non passus est Deus. Nam captus tandem, Romamque ductus, ut grassatorum dux, vastatorque Marchiæ, capite truncatus est die 29. Augusti an. 1354. uti habetur in eodem Villani *lib.* 4. *c.* 16. 24. & in antiqua vita Nicolai a Laurentio, vulgo Cola di Rienzo *c.* 15. 20. 21. *&* 22.

Non longum tempus est inter annum 1354., & 1422. quo tamen intervallo Civitatem Humanam penitus concidisse fateri necesse est. Nam in Bulla Martini V. de qua inferius loquemur, data anno 1422. hæc habentur: *Sane per Nos nuper intellecto, quod Civitas Humanatensis propter incendia, guerrarum turbines, mortalitatum pestes, & alias calamitates, quæ illam multipliciter afflixerunt, funditus quasi destructa est*. Hinc Scriptores subsequentis ævi, ubi de Humana sermo incidit, de ea loquuntur tanquam de Urbe excisa, ac deleta. Flavius in Italia illustrata, quod opus edidit circa annum 1550. hæc de ea prodidit *pag.* 339. *Et paulo supra mare vetustissima interiit Urbs Humanæ, & parvo ab inde spatio adhæret mari, ipso in promontorio, Siriolum Oppidum*. Apud Leandrum Albertum, qui Italiam descripsit ante medium sæculi decimi sexti *pag.* 244. editionis Bononien. anno 1550. hæc ex Italico sermone in Latinum versa habentur: *Descendendo ad mare ad fauces Musonis tribus miliaribus situs apparet, ubi erat antiqua Civitas Humana, hoc nomine dicta a Pomponio Mela*: Numana vero a Plinio, & Ptolomeo, & a Silio *lib.* 8. hoc versu:

Hic, & quos pascunt scopulosæ rura Numanæ.

Anno 1422. erat Episcopus Anconæ Astorgius ex Familia Agnesi Neapolitana, qui sexaginta annis vixit, ut habetur in ejus epitaphio in Claustro S. Mariæ supra Minervam Fratrum Prædicatorum, at pluries translatus est ab una ad aliam Ecclesiam, gessitque plura, ac magna negotia. Anno 1411. fuit creatus Episcopus Mileti in Calabria a Joan. XXIII. hinc ad Ravellensem Ecclesiam translatus est anno 1413. deinde ad Melphitanam; postremo a Martino V. anno 1422. ad Anconitanam. Eo tempore, quo eum gubernabat, fuit Locumtenens Pontificis in Marchia Anconitana. Ab Eugenio IV. deinde promotus ad Archiepiscopatum Beneventi anno 1436. Et tandem a Nicolao V. creatus est Cardinalis Presbyter Tituli S. Eusebii anno 1447. uti in Ughellio videre est in Ecclesia Mileti, & in Ecclesia Anconæ. Obiit Romæ 10. Octobris anno 1451. ut in citato Epitaphio habetur.

De causa unionis utriusque Ecclesiæ.

Credibile est Astorgium, cum regimen accepit Anconitanæ Ecclesiæ, eam invenisse redditibus tenuiorem, quam speraverat: quamobrem Martino V. exposuit, redditus Mensæ Anconitanæ non superare summam quadringentorum florenorum aureorum, quo modico proventu non posset pro dignitate provinciam suam gerere: Redditus autem Ecclesiæ Humanæ, cujus tunc Episcopus erat quidam Antonius, non plus esse, quam ducentos florenos aureos; hincque bene provisum, atque opportu-

tam ruinam devenisset, quod nunc, non Civitatis, sed vix parvi Castri videretur, ac videatur habere figuram. Quando debbasi prestar fede a questo monumento, dee il precipizio della Città di Umana riferirsi al fine del secolo duodecimo, che benchè però fosse grande, non fu però tale, che affatto la distruggesse, come si deduce dalle parole del detto monumento, e da quanto or'ora soggiugneremo.

Se la Città di Umana era in cattivo stato, era però anche in piedi senza dubbio nel secolo decimo quarto, leggendo Noi negli Annali del Rainaldi *all'an.* 1353. *num.* 8. che un certo Fra *Moriale* Cavaliere di Rodi di nazione Provenzale, col pretesto di porgere ajuto al Cardinale Egidio Albornozzi Legato della Sede Apostolica, fece una ragunanza di masnadieri, e di ladroni, coi quali avendo fatte nel principio alcune imprese a favore della Chiesa, entrato nella Marca, si buttò al partito dei Malatesta; formò una Compagnia, che fu chiamata *la gran Compagnia*; saccheggiò varie Città della Marca, e s'impadronì della Città di Umana, per testimonianza di Matteo Villani *nella sua Cronica al lib.* 3. *cap.* 107. Ma non tardò molto la giustizia di Dio a punire la di lui baldanza, mentre preso, e condotto a Roma, come capo di Assassini, e devastatore della Marca, fu decapitato *ai* 9. *di Agosto l'anno* 1354. come leggesi nello stesso Villani *al lib.* 4. *c.* 16. 24. e nell'antica Vita di Cola di Rienzo *al capo* 15. 20. 21. 22.

Dall' 1354. all' 1422. non corre grande intervallo di tempo; ma è d'uopo, che fra questi due tempi precipitasse la Città di Umana, e che succedessero tali, e tante disgrazie, ch'essa ne restasse oppressa: e però nella Bolla di Martino V di cui parleremo in appresso, spedita *l'anno* 1422. così si legge: *Sane per Nos nuper intellecto, quod Civitas Humanatensis propter incendia, guerrarum turbines, mortalitatum pestes, & alias calamitates, quae illam multipliciter afflixerant, funditus quasi destructa est.* E però gli Scrittori dei tempi susseguenti scrivendo della Città di Umana, ne scrivono come di una Città distrutta. Flavio *nell' Italia illustrata*, Opera, che compose verso *l'anno* 1450. così lasciò scritto di Umana *alla pag.* 339. *Et paulo supra mare vetustissima interiit Urbs Humana; & parvo ab inde spatio adhaeret mari ipso in Promontorio, Siriolum oppidum.* Ed appresso Leandro Alberti, che descrisse l'Italia prima della metà del secolo decimo sesto *alla pag.* 244. dell' Edizione di Bologna del 1550. così si legge: *Scendendo verso il Mare, presso alla foce del Musone tre miglia, appare il luogo, ove era l'antica Città di Umana, così da Pomponio Mela nominata, e da Plinio, e Tolomeo Numana, e parimente da Silio nell' ottavo libro, quando dice:*

Hic, & quos pascunt scopulosae rura Numanae.

Nel 1422. era Vescovo di Ancona un certo Monsignor Astorgio, che benchè non vivesse molto tempo, mentre non trapassò l'età di anni sessanta, come si deduce dal di lui deposito, che con una nobile iscrizione ancor oggi si vede nel Claustro di questi Padri Domenicani nel loro Convento detto della Minerva, fece gran passaggi da una Chiesa all'altra, ed ebbe grandi impieghi. Era esso della Famiglia *Agnesi* Napolitana. Nel 1411. da Papa Giovanni XXIII. fu creato Vescovo di Mileto in Calabria: Dipoi fu trasferito alla Chiesa di Ravello *l'anno* 1413. Susseguentemente a quella di Melfi; e da Martino V. *nel* 1422. a quella di Ancona. Nel tempo, che governava la Chiesa di Ancona, fu Luogotenente del Papa nella Marca Anconitana. Da Eugenio IV. fu poscia fatto Arcivescovo di Benevento *l'anno* 1436. e da Nicolò V. creato Cardinal Prete del Titolo di Sant' Eusebio *l'anno* 1448. come il tutto risulta dall'Ughelli, nella Chiesa di Mileto, e nella Chiesa di Ancona. Morì finalmente in Roma *ai* 10. *di Ottobre l'anno* 1451. come si legge nella citata iscrizione posta al suo Sepolcro.

Della cagione dell'unione dell' una e l'altra Chiesa.

E' d'uopo, che giunto Astorgio al governo della Chiesa di Ancona, la ritrovasse più povera di rendite, di quello, che forse erasi figurato: e però avendo esposto al Pontefice Martino V. che non avendo la Mensa di Ancona, che l'entrata di quattrocento fiorini d'oro, colla quale entrata eragli impossibile il mantenere la sua dignità colla dovuta decenza, e non eccedendo l'entrata della Chiesa di Umana, di cui allora era Vescovo un certo Antonio, la somma di dugento fiorini d'

oro,

-nium fore, si duæ simul Ecclesiæ conjungerentur, Anconæ videlicet, & Humanæ *nunc pro tunc*, idest differendo effectum unionis ad tempus, quo Episcopus Antonius aut obiisset, aut translatus esset ad aliam Ecclesiam. Martinus, ne temere postulatis annueret, rem commisit inquirendam Cardinali Francisco Lando Tituli S. Crucis in Hierusalem, qui cum exposita vera esse cognovisset, Astorgioque favisset apud Pontificem, is Bullam unionis dedit anno quinto sui Pontificatus.

Bulla unionis Ecclesiæ Humanaten. sis in comperto non erat.

Tandem a Pontif. invenitur.

Bullam illam cum Anconæ essemus, nullo loco invenire potuimus; at præteritis mensibus quum in privata Bibliotheca nostra moraremur, quo in loco, ubi Nobis permissum est, levamen a gravibus ministerii Nostri curis quærimus, & invenimus, contigit, ut legentes dissertationem historicam Cathedræ Episcopalis Setiæ compositam a Dominico Georgio Secreto Cappellano Nostro viro admodum erudito Romæ editam an. 1727. in appendice Monumentorum §. 26. inveniremus impressam per extensum Martini V. Bullam unionis Ecclesiæ Humanatensis cum Anconitana, deprompta ex Archivis hujus S. Sedis, & præter cætera, quæ superius indicavimus, præcipitur in ea, ut Astorgius, ejusque successores in Ecclesia Anconitana, Titulo Episcopi Anconæ Titulum Episcopi Humanæ conjungerent: *Decernentes, ut prædictus Astorgius ex tunc in antea Episcopus Anconitanus, & Humanatensis, sicque consequenter illius in posterum successores &c. nuncupentur*. Quapropter opportune prædictus Georgius *pag.* 99. scripsit: *Martinus V. anno Domini 1422 Humanam Civitatem jamjam ruituram ob varias calamitates Anconitanæ Ecclesiæ conjunxit, ea lege, ut Anconitanus Episcopus Humanatensis etiam diceretur. Tabulas hujus conjunctionis nunc primum luci donare duximus*.

Et in ea præcipitur, quod Episcopus ab utraque Ecclesia denominetur.

Idem testantur varii Scriptores.

Testatur Ughellius, Astorgium, perfecta unione Titulo Episcopi Anconitani Titulum addidisse Episcopi Humanatensis. Compagnonius in Regia Picena *lib.* 6. *pag.* 313. & Lucentius *in additionibus ad Ughellium* idem testatur nixi statuto Recinetensi, in quo hæc leguntur: *Actum Maceratæ in domibus residentiæ Domini Astorgii Episcopi Anconæ, & Humanæ*. Wadingus in Annal. Minorum anno Christi 1426. postquam dixit Astorgium cum S. Jacobo a Marchia renunciatum fuisse Inquisitorem contra Sectam Fraticellorum, affert ejus Epistolam, cujus hic est titulus: *Astorgius Dei, & Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Anconitanus, & Humanæ*. Data fuit hæc epistola die 19. Novembris *anno* 1426. Idem Astorgius Commissarius Romanæ Ecclesiæ, ac Quæstor generalis anno sequenti 1427. coegit Monticellenses ad solvenda Sanctæ Sedi tributa, ac vectigalia, huncque edicto suo Titulum præfixit: *Reverendus in Christo Pater, & Dominus Astorgius Episcopus Anconitanus, & Humanus, Marchiæ Commissarius, & Thesaurarius Generalis*, in antiquis libris reformationum Civitatis novæ in Marchia legitur ejus epistola scripta eodem anno 1427. cujus initium est: *Astorgius Dei, & Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Anconæ, & Humanæ, Marchiæ Anconitanæ pro Sanctissimo Domino Nostro Locumtenens*. Fateri necesse est Astorgii successores Titulos hosce longo tempore retinuisse. Nam duo Cives Bononienses ex Familia de Luchis Anconitani Episcopi fuerunt, quorum alter, scilicet Joannes Matthæus, translatus est ad Ecclesiam Tropeæ, alter Vincentius, qui obiit anno 1585. sepultusque est in Cathedrali Ecclesia Anconæ, sibi hos titulos tribuit, quos ejus sepulcrum exhibet his verbis: *Vincentio de Luchis Bononiensi Episcopo Anconæ, & Humanæ*. Et ut superius observatum est, testatur Canonicus Julianus Saracenus in Notitiis Historicis Patriæ suæ Anconæ dictos fuisse etiam Episcopos Humanæ, quod evincit usque ad annum 1675. quo & Saracenus scribebat, & Nos nati sumus, fuisse conjunctos Titulos utriusque Episcopatus.

De usu utriusque denominationis habito ab Episcopis post unionem.

Quæ

oro, sarebbe stato ben fatto l'unire insieme le due Chiese di Ancona, e di Umana, *nunc pro nunc*: che è lo stesso che dire, differendo l'effetto dell'unione al tempo, in cui il Vescovo Antonio o fosse morto, o fosse trasferito al governo di altra Chiesa; non volle Martino V. camminare, come suol dirsi, alla cieca, ma commise la cognizione dell'affare al Cardinale Francesco Lando del Titolo di S. Croce di Gerusalemme; ed avendo questi ritrovato, che tutto l'esposto era la verità, ed avendo data al Papa tutta l'informazione favorevole, fu da esso spedita la Bolla dell'unione nell'anno quinto del suo Pontificato.

La Bolla di tale unione non si trova.

Nel tempo della nostra dimora in Ancona non ci è mai riuscito di poter vedere la Bolla: ma nei mesi passati essendo nella nostra privata Biblioteca, che è l'unico luogo, in cui, quando ci è permesso il trattenerci, ritroviamo qualche sollievo dalle spinose cure ed incessanti del nostro Appostolico Ministero, dammo di mano alla dissertazione istorica della Cattedra Episcopale della Città di Sezza nel Lazio, composta da Monsignor Domenico Giorgi nostro Cappellano Segreto, Uomo di molta e profonda erudizione, stampata in Roma *l'anno* 1727. e nell'Appendice de' monumenti al §. 26. abbiamo ritrovata impressa *per extensum* la Bolla di Martino V. della unione delle due Chiese di Ancona, e di Umana, ricavata dagli Archivj di questa S. Sede; ed oltre le cose di sopra espresse, in essa si contiene, che Monsignor Astorgio, e tutti gli altri di lui Successori nella Chiesa di Ancona, dovessero unire al titolo di Vescovo di Ancona anche l'altro di Vescovo di Umana: *Decernentes, ut prædictus Astorgius ex tunc in antea Episcopus Anconitanus, & Humanatensis, sicque consequenter illius in posterum Successores &c. nuncupentur*: per lo che molto a proposito scrisse il citato Monsignor Giorgi *alla pag* 99. *Martinus V. anno Domini* 1422. *Humanam Civitatem jamjam ruituram ob varias calamitates Anconitanæ Ecclesiæ conjunxit, ea lege, ut Anconitanus Episcopus, Humanatensis etiam diceretur. Tabulas hujus conjunctionis nunc primum luci donare duximus.*

Finalmente vien ritrovata dal Pontefice.

Ed in essa si comanda ch'il Vescovo si denomini dell'una, e l'altra Chiesa.

Lo stesso attestano varj Scrittori.

Attesta l'Ughelli, che, effettuata l'unione, Astorgio al titolo di Vescovo di Ancona aggiunse l'altro di Vescovo di Umana. Il Compagnoni *nella sua Regia Picena al lib.* 6. *pag.* 313. il Lucenti *nelle addizioni all' Ughelli* confermano lo stesso, ricavandolo dallo Statuto di Recanati, ove così si legge: *Actum Maceratæ in Domibus residentiæ Domini Astorgii Episcopi Anconæ, & Humanæ.* Il Wadingo *negli Annali dei Minori all' anno di Cristo* 1416. dopo avere esposto, che Astorgio fu fatto Inquisitore di compagnia di S. Giacomo della Marca contra gli Eretici Fraticelli, porta una di lui lettera, il titolo della quale è il seguente: *Astorgius Dei, & Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Anconitanus, & Humanæ*. La data di questa lettera è *dei* 19. *di Novembre* 1416. Lo stesso Astorgio come Commissario della Chiesa Romana, e Tesoriere Generale, *nell' anno seguente* 1417. sforzò quelli di Monticelli a pagare i tributi, e le gabelle alla S. Sede, e nel precetto così s'intitolò; *Reverendus in Christo Pater, & Dominus Astorgius Episcopus Anconitanus, & Humanus, Marchiæ Commissarius, & Thesaurarius Generalis*. E nei Libri antichi delle Riformazioni di Civitanova nella Marca vi è una di lui lettera, scritta *lo stesso anno* 1417. e che incomincia così: *Astorgius Dei, & Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Anconæ, & Humanæ, Marchiæ Anconitanæ pro Sanctissimo Domino nostro Locumtenens*, ed è d'uopo, che i di lui Successori continuassero anche così per molto spazio di tempo: imperocchè essendo stati due Cittadini di Bologna della Famiglia Luchi Vescovi di Ancona, cioè Monsignor Giovanni Matteo, che poi fu trasferito alla Chiesa di Tropea, e Monsignor Vincenzo, che morì *nell' anno* 1585. e che fu sepolto in cotesta Cattedrale, leggesi nell'iscrizione sopra il di lui Sepolcro, come anche attesta l'Ughelli, il titolo di Vescovo di Ancona, e di Umana: *Vincentio de Luchis Bononiensi, Episcopo Anconæ, & Humanæ*. E, come anche di sopra si è osservato, attestando il Canonico Giuliano Saraceni nelle Notizie Istoriche della sua Patria di Ancona, che fino al suo tempo i Vescovi di Ancona si chiamavano ancora Vescovi di Umana, ciò dà a dividere, che fino *all' anno* 1675. che è quello per appunto in cui il Saraceni scriveva, e Noi nascemmo, al titolo di Vescovo di Ancona aggiungevasi l'altro ancora di Vescovo di Umana.

Dall'uso dell'una, e l'altra denominazione dopo l'unione.

Ex quibus concludit Episcopum utriusque denominatione uti debere.

Quae cum ita se habeant, & existente Bulla unionis Episcopatus Humanae cum Anconitano, & urgente praecepto ejusdem, ut Episcopus Anconae Humanae quoque Episcopus nuncuparetur, & stantibus monumentis observantiae hujus praecepti ad nostra usque tempora; scire peroptaremus, quo pacto mutatus fuit Episcopatus in Comitatum; quaque ratione Episcopus Anconae in Actis publicis omittat Titulum Episcopi Humanae. Quae dicimus, non quod Anconitano Episcopo Titulum Comitis Humanae invideamus, quandoquidem illius assumendi fundamentum sit, quod esse quidem credimus argumentis ante duo saecula certis, ac superius allatis; sed ut, aut retento, aut relicto Humanae Comitis Titulo, nunquam Titulus Ecclesiasticus Episcopi Humanae relinquatur.

Objectio respondet rationibus.

Quod si quis dixerit, cum Martinus V. Bullam unionis dedit, fuisse Anconae Capitulum Canonicorum, uti adhuc nunc est, fuisse autem Humanae Capitulum Canonicorum, quod nunc non amplius est: Et in Martini Bulla, vacante Anconitana Ecclesia, ac reservationibus Apostolicis cessantibus, statui, ut utrumque Capitulum debeat ad Episcopi electionem procedere: respondemus, qui hoc dicat, verum dicere; Nos autem vim argumenti non videre, cum ex deficientia Capituli deficientia Episcopatus non inferatur, nec proinde relinqui debeat titulus qui in Bulla Martini retineri praecipitur: Capitulum erat corpus civile, quod esse destitit, cum nulla pars ejus corporis remansit, *juxta observat. Gloss. in leg. sicut municipium § in Decurionibus, verb. nomen, ff quod cujusque universitatis, ibi. Quod si nullus omnino remansit? Respondet Joannes, solutum esse Collegium*. Haec autem deficientia, quae vocatur *de facto*, & quae quanquam distincta ab ea, quae dicitur *de jure*, & quae provenit ab auctoritate Superioris, qui supprimit Collegium, aut Capitulum, est tamen quantum ad effectum similis deficientiae de jure, ut docet *Baldus leg. non ambigitur ff. de legibus num.* 3. ubi: *Nam paria sunt, aliquid esse destructum de jure, vel per rerum naturam*. Quod autem, destructo, ut diximus, Capitulo, destructus remanserit etiam Episcopatus, & annihilatus Titulus, qui, ut habetur in Bulla Martini, uniendus erat cum Anconitano, hoc punctum est, in quo haeremus.

Exemplis.

Tibi res plana videbitur, Venerabilis Frater, si libebit animadvertere, per plurima saecula fuisse in Ecclesia Episcopos, & Episcopatus sine Canonicis, aut Capitulis, si cogitationem convertes ad tot Sedes Patriarchales, Archiepiscopales, Episcopales, quae gemunt sub potestate Paganorum, in quibus nulli certe sunt Canonici, nulla Capitula: sunt autem veri Tituli, ad quos quotidie ordinantur a Summis Pontificibus, Patriarchae, Archiepiscopi, Episcopi, qui Episcopi *in partibus* nuncupantur. Quoniam vero compertum est, exemplis recentioribus magis moveri homines; exemplum adducimus Cardinalis Decani Sacri Collegii, qui ut plurimum Episcopus est Hostiae, & Velitrarum, quae Episcopales Ecclesiae simul unitae sunt: Is utriusque titulo utitur, quanquam Hostiae nulli sint Canonici, nullum Capitulum. Huc accedunt duae Episcopales Ecclesiae a Calisto II. unitae, scilicet Portuensis, & Sylvae Candidae, seu SS. Rufinae, & Secundae. Episcopus autem Portuensis, qui ut plurimum est Cardinalis Sub-Decanus, utitur pro libito titulis ambarum Ecclesiarum uti videre licet in opere citato Dominici Georgii pag. 141. quamvis in Ecclesia Portuensi, quae sola nunc superest, nec Canonici sint, nec Capitulum: *Cathedrale Portuense Templum*, inquit Luceotius in additionibus ad Ughellum, *S. Hyppolitho sacrum, extra, & prope Civitatis muros exsurgebat; modo parvula exsurgit Ecclesia sub invocatione S. Luciae, in qua nulla Dignitas, nulli Canonici, seu beneficiati. Ibi cura animarum exercetur per Presbyterum in nautas, & advenas.*

Philippus Cluverius scriptor decimi septimi saeculi *l.* 2. *Italiae antiquae cap.* 11. statum describens, quo tempore suo erat Humana, haec habet: *Vicus in eodem litore visitur vulgari vocabulo Humana, Templo splendidissimo maxime nobilis*. De nullo alio Templo haec verba videntur posse accipi, quam de Templo Crucifixi Siroli, cujus

Ciò stante, se v'è la Bolla dell'unione del Vescovato d'Umana a quello d'Ancona; se nella Bolla vi è il precetto, che il Vescovo d'Ancona si chiami anche Vescovo di Umana, se abbiam le prove dell'osservanza di questo precetto, e la continuazione di essa fino a' giorni nostri; sapressimo volentieri, per qual cagione il Vescovado si è mutato in una Contea, e perchè il Vescovo d'Ancona non continua negli atti pubblici almeno ad usare il titolo anche di Vescovo d'Umana: il che da Noi vien suggerito, non perchè invidiamo al Vescovo d'Ancona il titolo di Conte d'Umana, quando vi sia il fondamento di assumerlo, che Noi crediamo esservi, essendovi le prove certe già di sopra indicate, di più di due secoli; ma acciocchè, o ritenendo, o abbandonando il titolo di Conte d'Umana, non si abbandoni mai il titolo Ecclesiastico di Vescovo pure di Umana.

Conchiude che il Vescovo debba usare ambedue le denominazioni.

Che se mai da tal'uno si dicesse, che quando da Martino V. fu fatta l'unione dei due Vescovadi di Ancona, e di Umana, era in Ancona il Capitolo de' Canonici, come ancor oggi vi è, ed era in Umana il Capitolo de' Canonici, che oggi non v'è; che nella Bolla di Martino, vacando la Chiesa d'Ancona, e cessando le riserve Apostoliche, viene stabilito, che l'uno, e l'altro Capitolo debbano procedere alla elezione del Vescovo; rispondiamo, che chi ciò dice, dice il vero; ma che non vediamo la forza dell'argomento, non potendosi dalla deficienza sopraggiunta del Capitolo inferire la deficienza del Vescovado, ed al dover lasciare il titolo ordinato nella Bolla di Martino. Il Capitolo era un Corpo Civile, che restò distrutto quando non vi fu più veruno dello stesso Corpo, giusta l'osservazione della Chiosa *nella leg. municipium §. In Decurionibus verb. nomen ff. quod cujusque universitatis*, ivi: *quod si nullus omnino remansit? Respondet Joannes, solutum esse Collegium*: e questa deficienza, che si chiama *de facto*, e che benchè distinta dall'altra, che si dice *de jure*, e che sopprime il Collegio, o sia Capitolo, è però, quanto all'effetto, in tutto e per tutto simile alla deficienza *de jure*; come insegna Baldo *nella l. non ambigitur ff. de Legibus n. 3.* ivi: *Nam paria sunt, aliquid esse destructum de jure, vel per rerum naturam*: Ma che distrutto nel divisato modo il Capitolo, restasse anche distrutto il Vescovado, ed annichilato il titolo, che secondo la Bolla di Martino doveva unirsi all'altro di Vescovo d'Ancona, questo è il punto; e questo è quello, in cui con ragione intoppiamo.

Risponde ad una difficoltà con le ragioni.

Ne resterà ella ben persuasa, se avrà la bontà di riflettere, che per molti secoli nella Chiesa ci sono stati Vescovi, e Vescovadi, senza che vi fossero Canonici, o Capitolo; se darà un'occhiata a tante Chiese Patriarcali, Arcivescovili, e Vescovili, che oggidì gemono sotto la tirannia degl'Infedeli, nelle quali certamente non vi sono nè Canonici, nè Capitolo, ma resta il titolo; creandosene quotidianamente dai Sommi Pontefici i Patriarchi, gli Arcivescovi, e i Vescovi, che si chiamano Vescovi *in Partibus*. E perchè sappiamo, che gli esempi più recenti fanno appo gli Uomini breccia maggiore, diremo, che il Cardinal Decano del Sacro Collegio è per lo più Vescovo d'Ostia, e Velletri, Chiese Vescovili unite insieme; che usa il titolo di ambedue, senza che in Ostia vi sieno Canonici, nè Capitolo: Che da Calisto II. furono unite insieme le due Chiese Vescovili di Porto, e di Selva Candida, o sia delle Sante Rufina, e Seconda: che il Vescovado di Porto unito, come si è detto, per lo più si ottiene dal Cardinale Sotto-Decano, che usa, quando vuole, i titoli d'ambedue, come può vedersi nell'Opera citata di Monsignor Giorgi *alla pag.* 143. ancorchè non vi sieno nella Chiesa di Porto, che è quella sola, che oggi resta in piedi, nè Canonici, nè Capitolo: *Cathedrale Portuense Templum* (sono parole dell'Abbate Lucenti nelle edizioni all'Ughelli) *Sancto Hyppolitho sacrum, extra & prope Civitatis muros exsurgebat; modo parvula exsurgebat; modo parvula exsurgit Ecclesia sub invocatione S. Luciæ, in qua nulla Dignitas, nulli Canonici, seu Beneficiati. Ibi cura animarum exercetur per Presbyterum in nautas, & advenas.*

E con esempj.

Filippo Cluverio Scrittore del decimo settimo secolo *nel libro 2. dell'Italia antica al cap.* 11. descrivendo lo stato, in cui allora ritrovavasi Umana, si serve delle seguenti parole: *Vicus in eodem litore visitur, vulgari nunc vocabulo Humana, Templo splendidissimo maxime nobilis*. Non ci possiamo figurare, che esso parli di

 altro

cujus situm ponit non in Anconitana, sed in Humanatensi Diœcesi. At hæremus adhuc animo in ejusmodi re, quanquam propensi sumus ad credendum, quod Cluverius asserit, postquam indicata Nobis fuit Bulla Episcopalis Vincentii de Luchis Episcopi Anconitani data anno 1560. sub die 14. Maii, quæ in Archivo Siroli servatur, in qua hæc leguntur: *Cum itaque Ecclesia S. Nicolai Plebis Castri Siroli cum suis annexis sit in Castro prædictæ Humanensis Diœcesis*. Quod si in Portuensis Civitatis situ unica est Ecclesia, cui præest Presbyter curam animarum gerens, quam in modicam miseramque plebem exercet, illud itidem contingit Humanæ. Sylva Candida lapsis retro sæculis penitus fuit deleta, sedesque Episcopalis translata ad Ecclesiam a Plautilla ædificatam in honorem SS. Rufinæ, & Secundæ, quæ pariter Ecclesia temporis injuria prorsus concidit. At nihilominus Episcopi Portuenses, ut paulo ante indicavimus, Titulum retinent Episcopatus Sylvæ Candidæ, seu SS. Rufinæ, & Secundæ; ita decernentibus Romanis Pontificibus, ut testatur Ughellius agens de præfata Ecclesia a Plautilla ædificata, his verbis: *Hujus itaque Ecclesiæ cum vel tenue vestigium antiquior, ut non semel dico, aboleverit ætas; factum est, ut ejusdem Præsul, Romano ita censente Pontifice, promiscue & Portuensis, & Sylvæ Candidæ, Sanctarumque Rufinæ, & Secundæ Pontifex appellaretur*. Addimus his, in Senensi ditione nullum amplius esse vestigium Populoniæ Urbis olim celebris, quam primum Sylla, deinde Carolus Magnus excidit, ac delevit; attamen Episcopus Massæ Titulum Episcopi Poloniæ nunquam dimisit, ut sæpe citatus Ughellius affirmat: *Sub excisæ Populoniæ promontorium*, inquit, *Plumbinum extulit muros, episcopalisque dignitas Massam demigrasse narratur, tametsi ad multos annos Massensis Antistes adhuc Populoniæ Titulum præseferret, quo etiam hodie iidem nobilitantur Antistites*.

Et rursus concludit retinendum esse Titulum Episcopi Humanatensis.

Quæ omnia plane demonstrant non esse ab Episcopo Anconitano omittendum Titulum Episcopi Humanæ, quanquam ibi nulli sint Canonici, & tota Humana redacta sit ad unicam Ecclesiam Parochialem, paucosque ac miseros Incolas, eo vel maxime quod cum Martinus V. eam univit cum Anconitana, præcepitque Episcopo Anconitano, ut assumeret Titulum Episcopi Humanæ, ut supra diximus, *Humana erat funditus quasi destructa*; & tam longo tempore Anconitani Episcopi nuncupati sunt etiam Episcopi Humanæ, licet Humana jam eo in statu esset, quo nunc eam jacere videmus. Si vero argumentum hoc magnam vim habet, supposito, quod Humana redacta sit ad Ecclesiam Parochialem, paucosque incolas; quid dicendum est, cum verisimile sit, valdeque probabile, Sirolum Castrum populo plenum, florensque, pertinere ad Diœcesim Humanæ, quod supra indicatum est.

Commemorat unum Episcopum Anconitanum in Serie aliorum prætermissum.

At de Humana satis: De Ancona vero aliqua adhuc supersunt dicenda. Ughellius, commemorato Trasone Episcopo Anconæ, qui unus ex testibus fuit sententiæ ab Othone Imperatore anno 983. prolatæ in favorem Ecclesiæ Sanctæ Floræ Aretii, subdit post dictum Trasonem deficere memoriam seriei Episcoporum Anconitanorum, propter incendium Archivi, quod contigit an. 1179. Nos vero cum legeremus primum tomum Philippi Labbæi Bibliothecæ Libr. mss. pag. 793. invenimus seriem Episcoporum Magalonæ descriptam ab Arnaldo de Verdula, qui obiit anno 1331. ut tradit Jacobus de Long in historia Galliæ pag. 175. In hac serie inserta est epistola Joannis XIX. ibi dicti XX., quæ spiritualia bona concedit iis, qui promoverint restaurationem Cathedralis Magalonensis: in ea autem Bulla, de more eorum temporum, subscripta sunt nomina aliquorum Episcoporum cum Gallorum, tum Italorum inter quæ invenimus nomen Stephani Episcopi Anconitani: *Stephanus Anconensis*. Pontificium hoc Diploma prodiit circa annum 1030. Itaque inter Anconæ Episcopos post Trasonem numerandus est etiam hic Stephanus, cujus notitiam non habuit Ughellius. Nec mireris Stephanum scripsisse: *Anconensis*, *non Anconitanus*. Nam testatur Cluverius antiquitus dictam esse Urbem, & *Anconam*, & *Anconem*.

Qua-

altro Tempio, che del Santuario del Crocifisso di Sirolo, mettendo il sito, in cui è eretto, non nella Diocesi di Ancona, ma in quella di Umana. Ma non essendo Noi bene appagati sopra questo assunto, ancorchè siamo ben disposti ad appagarcene, dopo esserci stata indicata una Bolla Vescovile di Monsignor Vincenzo dei Luchi Vescovo di Ancona, spedita *l' anno* 1560. *sotto il giorno* 14. *di Maggio*, che è nella Segretaria di Sirolo, nella quale si leggono le seguenti parole: *Cum itaque Ecclesia Sancti Nicolai Plebis Castri Siroli cum suis annexis sit in Castro prædictæ Humanensis Diœcesis*; riflettiamo, che se in Porto non si trova, che una Chiesa, in cui risiede il Sacerdote, che ha la cura dell' Anime, e che l' esercita sopra quelle povere genti, lo stesso per appunto succede anche in Umana; riflettiamo, che Selva Candida nei secoli passati fu affatto distrutta; che essendo stata la Sede Episcopale trasportata alla nobile Chiesa fabbricata da Plautilla Matrona in onore delle Sante Rufina, e Seconda, restò pur questa atterrata dall' ingiuria dei tempi; e che, ciò non ostante, i Vescovi di Porto, come anche poc' anzi si è accennato, ritengono il titolo del Vescovado di Selva Candida, o sia delle Sante Rufina, e Seconda; e ciò per ordine dei Sommi Pontefici, conforme attesta l'Ughelli: *Hujus itaque Ecclesiæ*, sono parole dello stesso Ughelli, che ragiona della sopraddetta Chiesa edificata da Plautilla, *cum vel tenue vestigium antiquior, ut non semel dico, aboleverit ætas, factum est, ut ejusdem Præsul, Romano ita censente Pontifice, promiscue, & Portuensis, & Sylvæ Candidæ, Sanctarumque Rufinæ, & Secundæ Pontifex appellaretur*. Aggiungiamo, che nello stato di Siena non si ritrova più l' antica celebre Città di Populonia, dopo la desolazione fatta d' essa da Silla, e l' eccidio di Carlo Magno, senza che però il Vescovo di Massa abbia mai abbandonato il Titolo di Vescovo di Populonia, come attesta il più volte citato Ughelli: *Sub excisæ Populoniæ promontorium Plumbinum extulit muros, Episcopalisque Dignitas Massam demigrasse narratur, tametsi ad multos annos Massensis Antistes adhuc Populaniæ titulum præseferret, quo etiam hodie iidem nobilitantur Antistites*.

Cose tutte, che pienamente persuadono non doversi dal Vescovo di Ancona tralasciare il titolo di Vescovo di Umana, ancorchè non vi sieno più Canonici in Umana, e sia Umana ridotta ad una Chiesa Parrocchiale, e ad alcuni pochi miserabili Abitatori; tanto più che, conforme di sopra si è dimostrato, quando Umana fu da Martino V. unita ad Ancona, e fu dallo stesso Pontefice ordinato al Vescovo di Ancona il prendere il titolo anche di Vescovo di Umana, Umana era quasi distrutta, *funditus quasi destructa*, e che per tanto tempo i Vescovi di Ancona non hanno abbandonato il titolo di Vescovi anche di Umana, ancorchè Umana fosse in quello stato deplorabile, in cui è ancora oggidì. E se questo argomento procede nel supposto che Umana sia ridotta ad una Chiesa Parrocchiale, e ad alcuni pochi abitatori; che dovrà dirsi, quando non è affatto inverisimile, anzi è molto probabile, che il Castello di Sirolo, che ancor oggi è abitato, ed è in buona positura, sia di ragione della Diocesi di Umana, come di sopra si è accennato?

E di nuovo conchiude, che debba riassumersi il titolo di Vescovo di Umana.

Qui finisce il discorso di Umana, ma non finisce il discorso di Ancona. L' Ughelli dopo aver fatta menzione di Trasone Vescovo di Ancona, che fu uno dei Testimonj della Sentenza proferita da Ottone Imperadore *l' anno* 983. a favore della Chiesa di Santa Flora d' Arezzo, dice, che dopo il detto Trasone manca la memoria della Serie dei Vescovi di Ancona, essendo succeduto il noto abbruciamento dell' Archivio *l' anno* 1179. Leggendo Noi il tomo primo di Filippo Labbè della nuova Biblioteca dei Libri manoscritti *alla pag.* 793. ritroviamo la serie dei Vescovi dell' Isola di Maguelone scritta da Arnaldo de Verdala, che morì *l' anno* 1351. come può vedersi nella Storia di Francia di Giacomo le Long *alla pag.* 175. Fra questa serie dei detti Vescovi è inserita una lettera del Pontefice Giovanni XIX. ivi chiamato XX. nella quale si concedono alcune grazie a quelli, che contribuiranno alla riedificazione della Cattedrale di Maguelone, ed a questa Bolla secondo lo stile di quei tempi, si ritrovano sottoscritti alcuni Vescovi Francesi, ed altri Italiani; e fra questi ritroviamo il nome di Stefano di Ancona, *Stephanus Anconensis*. Il Pontificio Diploma può riferirsi intorno *all' anno* 1030. Sicchè fra i Vescovi di Ancona, dopo Trasone, deve annoverarsi anche questo Stefano, di cui non ha avu-

Fa menzione di un Vescovo di Ancona ommesso nella Serie degli altri.

Quamobrem Stephanus, tempore præsertim, quo Latini sermonis puritas obsoleverat, nullam difficultatem habuit subscribendi se *Anconensis*, non, uti Nos, ecissemus, *Anconitanus*; cum nulla sit, aut fuerit in Italia, neque extra Italiam Urbs nomine Ancona, præter eam, cujus Nos fuimus, Tuque nunc es Episcopus. Dum interim speramus, Te quo in Nos es benevolenti animo accepturum hasce Literas voluntatis Nostræ indices, rerumque, quas in iis exposuimus, notitiam, quæ argumenta sunt haud dubia, apud Nos perpetuo vigere memoriam & Ecclesiæ Anconitanæ, & Tui; Tibi, Venerabilis Frater, & dilectis Filiis Canonicis, & omni Clero, ac Populo, Apostolicam Benedictionem impertimur.

Dat. Pontif. Anno VII. die 22. Aprilis 1747.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem diè 22. Aprilis 1747. Pontificatus Nostri Anno Septimo.

XXXVI.

SUPER

Assignatione Archiepiscopatus Nicosiensis Cardinali delle Lanze.

Dilecto Filio Nostro Carolo Victorio Amedeo S. R. E. Diacono Cardinali delle Lanze nuncupato.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Dilecte Fili Noster, Salutem, & Apostolicam Benedictionem.

Rex Sardiniæ petiit a Pontif. ut Card. delle Lanze Episcopatum assignaret pro exercitio ejus Officii.

CUM a Nobis Carissimus in Cristo Filius noster Carolus Emmanuel Sardiniæ Rex illustris postulaverit, ut Titulum Episcopi *in partibus* tibi impertiremur, hoc est alicujus ex illis Civitatibus ac Diœcesibus, quæ tyrannico Infidelium jugo premuntur, eo quod ille munus Supremi Eleemosynarij, seu Majoris Capellani in suo Regio Sacello tibi demandaverit, nullæ menti nostræ propositæ fuerunt ex iis difficultatibus, quæ Nobis obvenire solent, cum ejusmodi negotia ad Nos deferuntur.

Sententia Pontif. de non promovendo ad Ecclesias in partibus absque speciali causa. Quæ juri communi innititur.

Equidem in ea sententia semper versati sumus, & nunc etiam versamur, consentaneum valde esse, si Tituli *in partibus* aliquando conferantur, nempe si justa intercesserit causa, si non ambitioni serviant illius, qui solam Episcopi dignitatem expetit, omni negotio, & animarum cura vacuam & immunem, si denique Episcopus *in partibus* aliquam Ecclesiæ Dei afferre possit utilitatem; & iis muneribus perfungi debeat, quæ Characterem Episcopalem necessario requirunt, & quæ Ecclesiastico Regimini prodesse maxime judicantur.

Inter Canonica statuta se nobis offert Clementina, *In plerisque*, de *Electione*, quæ vehementer improbat eos Episcopos *in partibus*, plerumque Regulares, *qui nec, ut expediret, prodesse, nec præesse, ut deceret, valentes, instabilitate vagationis, & mendicitatis opprobrio serenitatem Pontificalis nubilant dignitatis*. Ex Tridentino Concilio *sess.* 14. *cap.* 2. deprehendimus Titularibus Episcopis gravissime indici, ne consistant in locis *Nullius Diœcesis*, nec ibi conferant Ordines, nisi illi, qui ordinari postulant, sui Episcopi patentes literas exhibeant. Percurrimus etiam libros illorum, qui temere nimis, & inconsulto negotium reformandæ Ecclesiæ susceperunt, & præsertim Petri Alliaci *de necessitate reformationis in Concilio universali cap.* 22., qui primo adfirmans, ab *Episcopis Titularibus*, dum munere Suffraganei Episcopi in aliorum Diœcesibus funguntur, pecuniam exprimi pro conferendis Ordinibus, deinde his utitur: *Expediret, ut eis in ipso Concilio regula daretur super hoc limitationis providæ, quam excedere non deberent; ipsi enim emunt exer-*

ta notizia l'Ughelli. Nè Ella punto si maravigli, se Stefano si sottoscrisse *Anconensis*, e non *Anconitanus*; perchè Filippo Cluverio attesta, che gli Antichi chiamarono la Città alle volte *Anconam*, alle volte *Anconem*: per lo che Stefano non ebbe nel suo tempo, in cui non v'era gran polizia nello scrivere Latino, difficoltà di scriversi *Anconensis*, e non, come avressimo fatto Noi, *Anconitanus*; non essendovi mai stato in Italia, o anche fuori d' Italia, altra Città col nome di Ancona, fuori di quella, di cui Noi siamo stati, ed ella è Vescovo. E mentre la preghiamo a gradire col solito suo affetto verso di Noi non meno questi nostri Ordini, che queste nostre notizie, vivo testimonio, che non ci scordiamo nè della Chiesa, nè di Lei, con pienezza di cuore diamo alla sua Venerabile persona, ai nostri diletti figli Canonici della Cattedrale, ed a tutto il Clero, e Popolo, l'Appostolica Benedizione.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem die 22. Aprilis 1747. Pontificatus nostri Anno VII.

Data nell' An. VII. del Pont. adì 22. Apr. 1747.

CXXXVI.

S O P R A

L'assegna dell' Arcivescovado di Nicosia *in partibus*, al Cardinale delle Lanze.

Dilecto Filio Nostro Carolo Victorio Amedeo S. R. E. Diacono Cardinali delle Lanze nuncupato.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Dilecte Fili Noster, Salutem, & Apostolicam Benedictionem.

ESSENDOCI stata fatta positiva istanza per parte del Carissimo in Cristo Figlio nostro Carlo Emmanuele Re di Sardegna, che dessimo a Lei un Titolo Vescovile *in partibus*, che vuol dire d'una di quelle Città, e Diocesi, che gemono sotto la tirannia degli Infedeli, avendole esso destinato il posto di Grande Elemosiniere, o sia Cappellano Maggiore della sua Regia Cappella, non abbiamo in questa domanda incontrate quelle difficoltà, che per lo più incontriamo, quando simili istanze ci sono fatte.

Il Re di Sardegna ha richiesto dal Pontefice, che assegnasse al Cardinale delle Lanze un Vescovato per poter esercitare il suo Officio.

Abbiamo sempre creduto, e crediamo, essere ben fatto, che alle volte si diano simili Titoli *in partibus*, quando vi è una giusta causa di farlo; quando il darlo non serve a fomentare l'ambito di chi vuole l'onorificenza Vescovile senza il peso dell' attuale cura dell' anime, e quando l' ordinato Vescovo in questa maniera non deve essere inutile nella Chiesa di Dio, ma dee far quelle cose, che senza il Carattere Vescovile non si possono fare, e che sono profittevole al regime Ecclesiastico.

Sentenza de' Pontefice di non promuovere a Chiese in partibus senza giusta causa. La quale è appoggiata al Jus comune.

Nei Canoni della Chiesa Noi ritroviamo la Clementina, *In plerisque, de Electione*: Noi in essa leggiamo riprovati quei Vescovi *in partibus* per lo più Regolari, che ricevevano il Titolo di qualcheduno di quei Vescovadi, e di poi la Consecrazione, ed andavano girando di qua e di là, ed erano mendici e miserabili, *qui nec, ut expediret, prodesse, nec præesse, ut deceret, valentes, instabilitate vagationis, & mendicitatis opprobrio sanctitatem Pontificalis nubilant dignitatis*. Noi vediamo nel Sacro Concilio di Trento *alla sess. 14. cap. 2.* proibirsi severamente a questi Vescovi Titolari il fermarsi in qualche luogo *Nullius Diœcesis*, ed ivi conferire gli Ordini senza lettere dimissorie del Vescovo, a cui sono soggetti quelli, che ad essi ricorrono per essere ordinati. Noi abbiamo letto le Opere ancora di chi con zelo troppo avanzato si è preso l'assunto di voler riformare la Chiesa, e fra questi Pietro de Alliaco *de necessitate reformationis in Concilio universali al cap. 17.* ove dopo aver detto, che questi Vescovi Titolari, facendo i Vescovi Suffraganei

nelle

exercitium illud spirituale, ut plurimum; & postea rodunt alios pro libito voluntatis.

Porro his corruptelis Romani Pontifices Prædecessores Nostri opportune consuluerunt, uti constat apertissime ex Decretis Sancti Pii V. post Synodum Tridentinum pro *Episcopis Titularibus*, qui suffraganei eliguntur, & pro statuenda illis congrua sustentatione; quæ omnia complectitur Fagnanus *in c. Episcopalia n. 48. & seqq. de Privilegiis*. At vero, si Titulares Episcopi illi nominentur, qui merentes ob virtutem putantur; & qui præditi sunt in Ecclesia quibusdam muneribus, quibus omnino satisfacere nequeant, vel parum decenter, nisi dignitas Episcopalis adjungatur, corruptelæ omnes de medio auferuntur, pietati, ac religioni promovendæ aditus reseratur, & illarum Diœcesum memoria excitatur, quæ in potestatem Infidelium devenerunt. Vetus Apostolicæ Sedis consuetudo id magnopere commendat; nec aliena fuit sententia Patrum virtute præstantium, qui in Tridentina Synodo *de Episcopis Titularibus* agentes, haud censuerunt nullos in posterum *Titulares Episcopos* constituendos esse, sed corruptelas tantummodo hoc in negotio corrigendas, & abstinendum deinceps ab hujusmodi Episcopis sacrandis, nisi legitima causa, ac necessitas id exigere videretur; uti commemorat Cardinalis Pallavicinus in historia, quam de Synodo Tridentina conscripsit *lib. 21. cap. 6. n. 12., & cap. 8. n. 2.*

Dignitatem Episcopalem cum munere Supremi Eleemosynarii, seu Capellani Majoris Regalis Sacelli jungi oportere testatur Petrus Galandius in vita Petri Castellani Galliarum Magni Eleemosynarii his verbis: *Aulæ totius Regiæ unicus Episcopus est: quocumque in loco per totum Regnum Rex versetur, ab eo Sacramenta petere solet*. In Glossario Du Fresne, a Du Cange, quod ultimo typis commissum est, ad verbum *Eleemosynarii*, recensentur illorum nomina qui Eleemosynarii apud Reges Galliarum constituti fuerunt, cum essent Episcopi, & peculiares Ecclesias regendas obtinerent. Idem ostendit Thomassinus *de veteri, & nova Ecclesiæ disciplina par. lib. 2. cap. 112. num. 9.* Sed omissis quibuscumque exemplis, cum Nos ipsi Literis Apostolicis datis di 21. Augusti anno 1745. jam concesserimus eidem Carissimo in Christo Filio nostro Carolo Emmanuel Sardiniæ Regi, ut supremus ipsius Eleemosynarius, seu Regalis Sacelli Major Capellanus Episcopali dignitate exornetur, utque is Territorium proprium habeat, & subditos, in quos suam exerceat ordinariam jurisdictionem, hinc facile perspici potest, nullam superesse nobis difficultatem, ac scrupulum, quo a sacrandis *Titularibus Episcopis* retrahi solemus, nisi gravis causa id requirat), ut Episcopum *in partibus* te constituamus, quem paucis abhinc mensibus ob virtutem, ac præclara merita inter Cardinales cooptavimus.

Verum proponitur dubium, an Cardinalis ad Ecclesiam Titularem sit promovendus.

Illud accurate, ac diligenter examinandum superest, an conveniens judicetur, cum Cardinalis sis ad Episcopatum in partibus te adhuc assumi. Nam si primo Episcopus *in partibus*, deinde Cardinalis renunciatus fuisses, procul dubio ad omnem tollendam difficultatem satis visum esset, si, quo tempore Diaconiam Sanctorum Cosmæ, & Damiani tibi contulimus, eo vinculo, seu spirituali matrimonio, quod inter Te, tuamque Ecclesiam, licet *in partibus Infidelium* positam, prius initum fuerat, minime solvissemus; quemadmodum Decreto nostro Consistoriali die 11. Martii 1745. faciendum mandavimus, quoties Cardinali, qui jam sit Episcopus *in partibus*, seu Titulus, seu Diaconia tribuatur; neque defuisset nobis ad hoc faciendum legitima causa, eo quod Magni Eleemosynarii munere perfungi debeas, quod exerceri minime potest, nisi dignitas Episcopalis adjungatur: At vero, cum Episcopus antea non esses, quum insignia Cardinalis obtinuisti, & cum pro ineundo munere Magni Eleemosynarii, Titulo Episcopi carere nequeas, id profecto Nobis aliisque dubitandi præbuit occasionem; quamquam, eodem negotio diligenter examinato, dubitationem omnem deposuimus.

Omni-

nelle Dioceſi d'altri, eſigevano denaro per conferire gli Ordini, così conchiude: *Expediret, ut eis in ipſo Concilio regula daretur ſuper hoc limitationis providæ, quam excedere non deberent; ipſi enim emunt exercitium illud ſpirituale, ut plurimum, & poſtea vendunt alios pro libito voluntatis*.

A queſti inconvenienti non hanno mancato i noſtri degni Predeceſſori Romani Pontefici di porre il dovuto riparo: baſtando leggere i Decreti fatti da S. Pio V. dopo il Concilio di Trento ſopra queſti Veſcovi *in partibus*, eletti ſuffraganei, e ſopra la congrua, che ad eſſi ſi deve aſſegnare, come può vederſi appreſſo il Fagnano *nel cap. Epiſcopalia nu. 48. e ſegg. de Privilegiis*. Eleggendoſi in oltre Veſcovi Titolari quelli, che ne ſono meritevoli, e che hanno qualche incombenza nel ſervigio della Chieſa, che o non ſi può fare, o non è decente che ſi faccia ſenza il Carattere Veſcovile, reſta tolto di mezzo qualſivoglia diſordine, e ſi apre la ſtrada a molte opere buone, e reſta vigente la memoria di quelle povere Dioceſi, che abbandonate, ſono in potere degli Infedeli. Concorda con queſte maſſime il ſiſtema ſempre riſpettabile di queſta Santa Sede; e concordano ancora i pareri di quei ſavj Padri, che nel Sagro Concilio di Trento, quando ſi trattò il punto di queſti Veſcovi Titolari, non diſſero che più non ſi faceſſero, ma bensì che ſi levaſſero gli abuſi, come poicia fu fatto, e che non ſi creaſſero, ſe non per giuſta cauſa, o per neceſſità, come può vederſi nella Storia del detto Concilio ſcritta dal Cardinale Pallavicino *al lib. 21. c. 6. n. 11. ed al c. 8. n. 2.*

La Carica di Grande Elemoſiniere, o ſia di Cappellano Maggiore della Regia Cappella, porta ſeco il Carattere Veſcovile: *Aulæ totius Regiæ unicus Epiſcopus eſt; quocumque in loco per totum Regnum Rex verſetur, ab eo Sacramenta petere ſolet*. Sono parole di Pietro Galandio nella Vita di Pietro Caſtellano Grande Elemoſiniere di Francia. Nel tomo terzo dell'ultima Stampa del Gloſſario del du Freſne, e del du Cange, alla parola *Eleemoſynarii*, ſi può vedere l'Elenco dei Grandi Elemoſinieri dei Re di Francia, aſſunti a queſta dignità, eſſendo anche Veſcovi di reſidenza. Può anche leggerſi il Tomaſſino *de veteri, & nova Eccleſiæ diſciplina alla part. 1. lib. 2. cap. 112. n. 9.* Ma, ſenza cercar eſempj da altre parti, avendo già Noi con un noſtro Breve ſpedito agli 11. di Agoſto 1745. conceduto al ſopraddetto Cariſſimo in Criſto Figlio Noſtro Carlo Emmanuele Re di Sardegna, che il ſuo Grande Elemoſiniere, o ſia il ſuo Cappellano Maggiore della Regia Cappella, ſia coſtituito in dignità Veſcovile, avendogli aſſegnato il Territorio, in cui deve eſercitare la giuriſdizione ordinaria, avendogli aſſegnati i Sudditi; ciaſcheduno può facilmente conoſcere, che (eſſendo Noi pienamente perſuaſi del di lei merito, per cui pochi meſi ſono l'abbiamo fatto Cardinale,) ſaremmo irragionevolmente ſcrupoloſi, ſe al ſuo caſo eſtendeſſimo quella tal quale ripugnanza, che abbiamo, di fare Veſcovi Titolari ſenza il concorſo delle neceſſarie circoſtanze.

Ma ſi propone il dubbio, ſe un Cardinale poſſa promoverſi ad una Chieſa Veſcovile in partibus.

La vera difficoltà, che può promoverſi, e deve eſaminarſi, è la ſeguente, che ſi deſume dall'eſſer ella già Cardinale, e doverſi ora promovere ad una Chieſa, o ſia Veſcovado *in partibus*. Se ella foſſe ſtata Veſcovo *in partibus* prima di eſſer Cardinale, per l'effetto, di cui ſi tratta, ſarebbe ſtato baſtante, nel conferirle la Diaconia dei Santi Coſma e Damiano, come abbiamo fatto, non aſſolverla dal legame, o ſia dal Matrimonio ſpirituale da lei contratto colla ſua Chieſa, benchè conſtituita *in partibus Infidelium*, come da Noi con noſtro Decreto Conſiſtoriale nel giorno 22. di Marzo 1745. è ſtato ſtabilito che non ſi faccia, ogni qual volta ſi conferiſcono al Cardinale già Veſcovo *in partibus* o il Titolo, o la Diaconia; e vi ſarebbe ſtata una cauſa legittima per diſpenſarla dal Decreto, e non ſcioglierla dal legame, dovendo ella riempire il poſto di grand'Elemoſiniere, che non ſi può riempire, come già ſi è detto, ſe non da chi ha l'Ordine Veſcovile: ma il non eſſer ella ſtata Veſcovo prima d'eſſer Cardinale, e dovendo ricevere il Carattere di Veſcovo *in partibus* dopo il Cardinalato per poter eſſere Grande Elemoſiniere del Re di Sardegna, queſto è quello, che a prima viſta ha ſomminiſtrato a Noi e ad altri l'occaſione di dubitare. Ma Noi, per vero dire, dopo aver ben conſiderato il tutto, non abbiamo in ciò ritrovata veruna intrinſeca ripugnanza.

Epiſcopi quand. quae tenuerunt Cardinalatum, ut ſuis Eccleſiis adeſſent.

Omnibus qui parumper in Hiſtoria Eccleſiaſtica verſati ſint, cognitum perſpectumque eſt, non ſemel contigiſſe, ut non multis ab hinc ſæculis Epiſcopi honorem Cardinalis recuſaverint; cum enim Romæ Cardinalis, immorari deceret, ut ſuam operam, & conſilium in adminiſtrandis Eccleſiæ univerſalis negotiis præſtarent; ideo ſi quis Epiſcopus in Cardinalem ſeligeretur, illum oportebat Eccleſiam ſuam dimittere. Thomaſſinus *de veteri, ac nova Eccleſiæ diſciplina par. 2. lib. 1. cap. 5. num. 12. & cap. 35. §. Primogenia*, plura recenſet Epiſcoporum exempla, qui, ne cogerentur Epiſcopatum relinquere, inter Cardinales cooptari noluerunt: deinde commemorat inductam conſuetudinem, ob quam Romani Pontifices facultatem impertiri cœperunt, Cardinalis honorem una cum Epiſcopatu retinendi: Quare Hieronymus Platus in ſuo libro *De Cardinalis dignitate, & officio c. 4. §. 1.* ſcriptum relinquit: *Morem olim fuiſſe in Eccleſia, eumque diutiſſime ſervatum, ut non alii eſſent Cardinales Epiſcopi, quam illi ſeptem prius, poſtea vero ſex*: Cardinalitios Epiſcopatus Suburbicarios intelligit, de quibus Cardinalis Brancaccius præclaram edidit diſſertationem: *qui, ob locorum propinquitatem, ſimul & Pontifici adeſſe, & ſuo tamen Gregi non deeſſe poterant; alii vero aliarum Civitatum Epiſcopi nunquam ad Cardinalatum promoverentur*. Equidem venerabiles Cardinales, quos pro Eccleſia reformanda Paulus III. elegerat, veterem hanc diſciplinam iterum proponere, & collapſam reſtaurare conati ſunt; Nam his verbis & collapſam reſtaurare conati ſunt: Nam his verbis conſilium ſuum anno 1538. declarant: *Officium Cardinalium, & officium Epiſcopi, incommutabilia ſunt. Nam Cardinalium eſt aſſiſtere Sanctitati Tuae pro gubernanda univerſali Eccleſia, officium autem Epiſcopi eſt paſcere Gregem ſuum, quod præſtare bene, & ut debet, haud poteſt, niſi habitet cum ovibus, ut paſtor cum grege*. Attamen ob contrariam conſuetudinem jam diu inveteratam hujuſmodi conſilium executioni mandari non potuit: Sed illud ſemper cautum fuit, ut Cardinales ad Epiſcopatum adſumpti, & Epiſcopi inter Cardinales adlecti, ſi Eccleſiam ſuam retinerent, reſidendi lege tenerentur; uti conſtat ex variis Concilii Tridentini Decretis, Romanorum Pontificum Conſtitutionibus, ac potiſſimum Urbani VIII., quibus congruunt Apoſtolicæ litteræ, quas Nos ipſi ſuper hac eadem re promulgavimus. Porro non deſunt rationes, quæ id maxime conſentaneum oſtendunt; Nam, cum ſeptuaginta Cardinales modo numerentur, plures ex illis Romæ ſemper degere conſueverunt, qui in regenda univerſali Eccleſia Pontificem Romanum adjuvent: Hinc maxime decet alios ex Cardinalibus in ſuis Diœceſibus morari, & Eccleſias adminiſtrare ipſorum curæ commendatas; alios vero perhonorificis muneribus ornatos longe ab Urbe ita ſe gerere, ut novum Cardinalium Collegio ornamentum, & Sedis Apoſtolicæ negotiis operam, quam poſſunt, exhibeant.

Et olim alii non erant Cardinales Epiſcopi, quam ſex.

Mos inde introductus aſſumendi ad Epiſcopatum etiam Cardinales ex mente Concilii Tridentini, & Romanorum Pontif.

Arguitur ab antiqua diſciplina ad Præſentem, an liceat Cardinalem ad Epiſcopatum promoveri.

Cum hæc ita ſe habeant, argumentationem ita conficere poſſumus. Si recens Eccleſiæ diſciplina, videlicet ſacrandi Epiſcopos *in partibus*, tum viguiſſet, cum non licebat Epiſcopis inter Cardinales adſcribi, neque Cardinalibus conferri poterant Epiſcopatus, niſi Suburbicarii; ſi, inquam, tunc temporis legitima cauſa poſtulaſſet, ut Epiſcopus *in partibus* Cardinalis fieret, vel aliquis ex Cardinalibus ad Epiſcopatum *in partibus* eligeretur, procul dubio tunc difficile fuiſſet aſſerere, Cardinalis munus cum Epiſcopatu conjungi nequaquam poſſe; cum ex lege reſidendi, quam tenentur Epiſcopi, id ſolum decidatur, uti ſuperius oſtendimus, qua quidem lege uti Titulares Epiſcopi non adſtringuntur. Quamobrem, ſi tunc temporis nihil adverſari potuiſſet, quin Epiſcopus *in partibus*, ſi quis fuiſſet, inter Cardinales adlegeretur, & Cardinalis Epiſcopatu *in partibus* donaretur, quis unquam jure poſtulabit, ut his temporibus, cum mos obtinuit ut Cardinales creentur etiam Epiſcopi reſidentes, & Cardinalibus adminiſtrandæ tradantur Eccleſiæ, quæ reſidendi legem habent, quis, inquam, jure poſtulabit, ut Epiſcopus *in partibus*, inter Cardinales haud numeretur, retenta Eccleſia ſua *in partibus*, aut aliquis ex Cardinalibus ad Epiſcopatum *in partibus* minime renuncietur, ſi pro his gerendis legitima cauſa Romanus Pontifex adducatur?

Quod

E' noto a ciascheduno, che ha qualche tintura della Storia Ecclesiastica, che nei Secoli da noi non molto remoti, chi era Vescovo, ricusava bene spesso di esser Cardinale; imperocchè portando il Cardinalato il peso di dover risedere in Roma per assistere ai negozj della Chiesa universale, era lo stesso accettare il Cardinalato, che restar privo del Vescovado. Può vedersi il Tomassino nella sua antica, e nuova Disciplina della Chiesa *alla par. 2. lib. 3. c. 5. a. 12. ed. al c. 35. §. Primogenia*, ove porta gli esempj di quelli, che ricusaron il Cardinalato, per non perdere il Vescovado, ed in oltre l'uso delle dispense, che s'incominciarono a dare dai Papi per la ritenzione dei Vescovadi unitamente col Cardinalato; per lo che Girolamo Plato nel suo Trattato *de Cardinalis dignitate, & officio*, *al cap. 4. §. 1.* lasciò scritto, *morem olim fuisse in Ecclesia, eumque diutissime servatum, ut non alii essent Cardinales Episcopi, quam illi septem prius, postea vero sex*; parla dei Vescovadi suburbicarj Cardinalizj, dei quali il Cardinale Brancacci compose la sua famosa Dissertazione; *qui, ob locorum propinquitatem, simul & Pontifici adesse, & suo tamen Gregi non deesse poterant; alii vero aliarum Civitatum Episcopi nunquam ad Cardinalatum promoverentur*. Tentarono quei venerabili Cardinali eletti da Paolo III. per riformare la Chiesa, nel loro consiglio, che diedero *l'anno* 1538. di rimettere in piedi questa disciplina: *Officium Cardinalium, & officium Episcopi, incompatibilia sunt. Nam Cardinalium est assistere Sanctitati Tuae pro gubernanda universali Ecclesia; officium autem Episcopi est pascere Gregem suum, quod praestare bene, & ut debet, haud potest, nisi habitet cum ovibus, ut pastor cum grege*. Ma questa loro idea non ebbe il suo effetto, avendo preponderato al loro consiglio la pratica già radicata d'assumere i Vescovi al Cardinalato colla ritenzione del Vescovado, e di dare a i Cardinali i Vescovadi, benchè non siano dei sei Cardinalizj; astringendoli però alla residenza; come si vede in varj Decreti del Sacro Concilio di Trento, nelle Costituzioni dei Romani Pontefici, e specialmente in una di Urbano VIII. ed anche in una nostra: Nè l'accennata pratica è priva del suo fondamento; imperocchè essendo cresciuto il numero dei Cardinali fino a settanta, non può mancare oggidì un numero sufficiente di quelli, che risiedono in Roma per assistere il Papa nel governo della Chiesa universale; ed è ben fatto, che altri di loro, stando fuori di Roma, risiedano nelle loro Diocesi, governino le Chiese a loro commesse, o pure rivestiti di altre dignità proprie al loro grado, ed amministrandole, contribuiscano sempre più al lustro del loro Collegio; e somministrino un tal quale indiretto ajuto al buon governo della Chiesa universale, ed agli affari della Sede Apostolica.

I Vescovi talora rinunziano il Cardinalato per esser presenti alle sue Chiese.

Ed un tempo altri non v'erano Cardinali Vescovi, che sei.

Costume introdotto di assumere alli Vescovadi anche i Cardinali, secondo la mente del Concilio di Trento, e dei Romani Pontefici.

Premessa questa istorica narrazione, e ritornando al nostro proposito, Noi la discorriamo così. Se in quei tempi, nei quali i Vescovi non si facevano Cardinali, nè ai Cardinali si davano altri Vescovati, che i suburbicarj, fosse stata vigente la disciplina d'oggidì, di conferire, concorrendo le debite circostanze, i Vescovadi *in partibus*, e vi fosse stato qualche Vescovo *in partibus*, che si facesse Cardinale, o pure qualche già Cardinale, a cui fosse stato d'uopo conferire un simile Vescovado; sarebbe stato molto difficile il sostenere l'incompatibilità del Vescovado col Cardinalato; essendo essa, come già si è veduto, unicamente fondata nella legge della residenza nel Vescovado, alla quale i Vescovi *in partibus* non sono tenuti; e però, se nei tempi, nei quali il Vescovado di residenza era incompatibile col Cardinalato, nè chi era Vescovo, facevasi Cardinale, nè chi era Cardinale, facevasi Vescovo, non vi sarebbe stata ripugnanza, o che un Vescovo *in partibus* si facesse Cardinale, o che un Cardinale si facesse Vescovo *in partibus*; con qual ragione potrà oggi pretendersi, che mutata la disciplina, fissato il sistema, che il Vescovo di residenza si fa Cardinale, ed al Cardinale si dà l'amministrazione di una Chiesa di residenza, non possa un Vescovo *in partibus* esser fatto Cardinale con la ritenzione del Vescovado *in partibus*, quando vi concorra una giusta causa di ritenerlo, o non possa un Cardinale esser fatto Vescovo *in partibus*, quando vi sia un giusto motivo di farlo.

Dall'antica disciplina alla presente, si argomenta, se sia lecito promovere un Cardinale al Vescovado:

Respondetur objecto, an consentaneum sit Cardinalium dignitati, illos ad Episcopatum titularem assumere.

Quod si difficultas ea proferetur in medium, videri nempe parum consentaneum Cardinalis dignitati, si *Episcopus in partibus* ipse consecretur, qui omni prorsus jurisdictione reipsa careat; id sane a nobis, ut ingenue fateamur, nullius momenti, ac ponderis judicabitur. Non ignoramus, quam præclara sit Cardinalium dignitas, qui præcedere debent Patriarchis ipsis, Archiepiscopis, & Episcopis. Legimus quoque Eugenii IX. Constitutionem, quæ incipit: *Non mediocri*, quæ decima quinta inter ipsius Constitutiones *in Bullario Romano tom.* 1. recensetur. Postremo Nos minime latet Decretum Nicolai V. Summi Pontificis, cum ageretur controversia de loci primatu in Regni Conventibus inter Gnesnensem Archiepiscopum totius Regni Poloniæ Primatem, & Cardinalem Sbigneum Episcopum Cracoviensem: tunc enim Pontifex ita statuit, ut Cardinalis Sbigneus principem locum in eisdem Conventibus obtineret, ut tradit Raynaldus ad *annum Christi* 1416. *num.* 9., quod sane Decretum, interposita Regia Polonorum auctoritate, statim executioni mandatum fuit, quemadmodum Cromerus *lib.* 22. commemorat. Porro id maxime convenit Cardinalibus, qui pars *Corporis Pontificis* appellantur a Doctoribus, eo quod in regimine totius Ecclesiæ universalis operam suam præbeant: Idem sentiunt alii Scriptores, licet a communione Romanæ Ecclesiæ disjuncti & alieni; inter quos Theodorus Rinkinghius in Tractatu *de Regimine Sæculari, & Ecclesiastico lib.* 3. *class.* 2. *cap.* 3., Jacobus Andreas Crusius in Tractatu *de Præeminentia cap.* 3. *de Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium Sessione, tam quoad Ecclesiasticos, quam Sæculares, Reges, & Principes*. Attamen certum est, Episcopum Ordinis potestate Cardinali Diacono, & Cardinali Presbytero præstare: *Si consideremus* (inquit Cardinalis Bellarminus *tom.* 2. *Controvers. lib.* 1. *de Clericis cap.* 16. *§ Quantum ad tertium*) *Ordinis potestatem, major est Episcopus Presbytero, vel Diacono Cardinali; nam Episcopus ordinat Presbyteros, confirmat baptizatos, aliaque id genus facit, quæ Cardinales Presbyteri, vel Diaconi facere non possunt: qua etiam ratione Summus Pontifex Episcopum se vocat, non Cardinalem, & Episcopos omnes appellat Venerabiles Fratres, Cardinales autem dilectos Filios, quomodo vocat etiam Laicos*. Equidem potestas Ordinis, quæ in Episcopo residet, non satis est, ut ipse Cardinali præcedat; eo quod loci primatus non Ordinis potestati, sed dignitati potissimum tribuatur. Hinc Archidiaconus, licet Presbyter non fuerit, ob suam jurisdictionem Archipresbytero antecedit; Diaconus pariter, vel Subdiaconus, aut etiam Clericus, qui Vicarium Metropolitani gerunt, aut ipsius locum tenent, in Synodis Provincialibus anteferuntur Episcopis Suffraganeis, ob auctoritatem, quam obtinent, & ratione personæ, quam præseferunt, uti Eugenius IV. declarat in sua Constitutione: *Non mediocri* §. 13. quam superius nominavimus. Hæc quidem vera sunt; tamen ex his, quæ diximus, satis aperte constat, non alienum esse, & indecorum Cardinalibus, si Episcopatum *in partibus* accipiant, cum Titulares quoque Episcopi eadem potestate Ordinis prædití sint, qua reliqui Episcopi residentes fruuntur; quippe Ordines valide conferunt; & Sacramentum Confirmationis jure administrant, rite præscripta materia, forma, & intentione utantur; etiamsi nulla facultas intercedat Ordinarii, in cujus Diœcesi hæc peragunt, nullæque ab Ordinando litteræ dimissoriales exhibeantur: Ita perpendunt Scriptores, quos Vasquesius recenset, & quibus etiam ipse subscribit *in* 3. *part. disput.* 243. *num.* 21. *tom.* 2., Verumtamen, nisi proferantur ab Ordinando litteræ, quas diximus, & facultas Ordinarii loci interveniat, illicite Titulares Episcopi ejusmodi muneribus funguntur, quemadmodum decernitur a S. Tridentina Synodo *sess.* 14. *cap.* 2. superius citato.

Cardinales etiam sunt Archipresbyteri Basilicarum Patriarchalium.

Omittimus hoc loco verba facere de Archidiaconatibus, Decanatibus, & Canonicatibus, aliisque Ecclesiasticis Beneficiariis, quibus abesse Choro non licet, ideoque cautum fuit Decreto Sixti V. Prædecessoris nostri (illud est 79. in Bullario Romano *tom.* 2.) ne hujusmodi Beneficia simul cum Cardinalatu retinerentur, eoque dignitati Cardinalium convenire non videatur, ipsos in Choro secundum post Episcopum locum obtinere: Hæc, inquam, omittimus, cum exemplis quotidianis hic Romæ videamus conferri Cardinalibus Archipresbyteratus Patriarchalium Ecclesiarum, neque alienum a Cardinalium dignitate id existimari, neque ob hanc causam, a quopiam censeri per Cardinalatum viam ad honorem Archipresbyteratus sterni, & com-

Si risponde all' obbietto, se sia consentaneo alla Dignità Cardinalizia ricevere il Vescovado in partibus.

Che se poi il punto si riducesse alla decenza, e si dicesse non esser conveniente che un Cardinale si faccia Vescovo *in partibus*, e che il Cardinalato serva come di strada per arrivare ad un Vescovado, che non ha attuale giurisdizione; le diremo con ogni ingenuità, che questa riflessione non sarebbe certamente di verun peso appo Noi. Siamo ben informati dell'eminente dignità Cardinalizia: Sappiamo dover precedere i Cardinali ai Patriarchi, agli Arcivescovi, ed ai Vescovi: abbiamo letta la Constituzione *Non mediocri* di Eugenio VI. che è la decimaquinta fra le sue Bolle nel Bollario Romano al tomo primo; ci è nota la decisione del Pontefice Nicolò V. nella controversia fra l'Arcivescovo di Guesna Primate del Regno di Polonia, ed il Cardinale Sbigneo Vescovo di Cracovia, in cui decretò, che il primo luogo nelle Diete si dovesse al Cardinale, come può vedersi appresso il Rainaldi *all'anno di Cristo* 1419. *num* 9. alla quale definizione volle il Re si desse pronta esecuzione, come attesta il Cromero *al lib.* 22. Ciò è loro dovuto per esser parte *Corporis Pontificis*, come parlano i Dottori, per essere impiegati nel governo della Chiesa universale, come anche al nostro proposito vanno discorrendo gli Scrittori, benchè eterodossi, fra quali Teodoro Rinkingk nel suo Trattato *de Regimine Saeculari*, *&* *Ecclesiastico lib.* 3. *class.* 2. *cap.* 3. Giacomo Andrea Crusio nel Trattato *de Praeeminentia al cap.* 2. *de Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium sessione*, *tam quoad Ecclesiasticos, quam Saeculares, Reges, & Principes*. Ma sappiamo altresì, essere il Vescovo, nell'Ordine, Superiore al Cardinale Diacono, ed al Cardinale Prete: *Si consideremus Ordinis potestatem, major est Episcopus Presbytero, vel Diacono Cardinali; nam Episcopus ordinat Presbyteros, confirmat baptizatos, aliaque id genus facit, quae Cardinales Presbyteri, vel Diaconi facere non possunt: qua etiam ratione Summus Pontifex Episcopum se vocat, non Cardinalem, & Episcopos omnes appellat Venerabiles Fratres, Cardinales autem dilectos Filios, quomodo vocat etiam laicos*: sono parole del Cardinale Bellarmino *nel tom.* 2. *delle Controversie al cap.* 1. *de Clericis c.* 16. *§. Quantum ad tertium*: E sebbene questa maggioranza circa la podestà dell'Ordine non basta, acciò il Vescovo debba precedere al Cardinale, desumendosi la precedenza non dalla podestà dell' Ordine, ma dalla Dignità, perlocchè veggiamo che l' Archidiacono, che non è Prete, in sequela della sua giurisdizione, precede all'Arciprete, che è Sacerdote; e il Diacono, o Suddiacono, o pure il semplice Chierico, che è Vicario, o Luogotenente del Metropolitano, nel Sinodo Provinciale precede ai Vescovi Suffraganei, per l' autorità, che ha, e per la persona, che rappresenta; come bene al nostro proposito riflette il Pontefice Eugenio IV. nella sua citata Constituzione *Non mediocri al §.* 13 Basta però, ed è più che sufficiente, per escludere l'opposta indecenza, che un Cardinale sia assunto ad un Vescovado *in partibus*; essendo nel Vescovo Titolato consecrato la stessa podestà dell' Ordine, che è in tutti gli altri Vescovi di residenza; per lo che sono valide le collazioni degli Ordini, e le Cresime, purchè il tutto da esso si faccia servendosi della dovuta intenzione, ancorchè non vi sia la licenza dell' Ordinario, nella di cui Diocesi fa le dette funzioni, ed ancorchè non vi siano le dimissorie del Superiore dell'Ordinando; come osservano gli Autori, riferiti e seguitati dal Vasquez *in* 3. *part. disput.* 243. *n.* 21. *tom.* 2. Ma sono illecite, venendogli vietato il far le funzioni Vescovili senza l'annuenza del Prelato locale, e conferir gli Ordini senza le dimissorie del Superiore dell' Ordinando, come si vede nel luogo sopraccitato del Sagro Concilio di Trento *alla sess.* 14. *cap.* 2.

I Cardinali sono anche Arcipreti delle Basiliche Patriarcali.

E per vero dire, ciò che siasi degli Archidiaconati, Decanati, Canonicati, e simili Benefizj, che obbligano all' interessenza nel Coro, la ritenzione dei quali unicamente col Cardinalato vien proibita dal Decreto del nostro Predecessore Sisto V., che è il 79. nel Bollario Romano *al tom.* 2. per la ragione, che non conviene alla Dignità di Cardinale l'avere in Coro il secondo luogo dopo il Vescovo, come si legge nel detto Decreto; se ogni giorno in mezzo a Roma vediamo darsi ai Cardinali gli Arcipretati delle Patriarcali, senza che ciò si reputi disdicevole alla loro Dignità, e senza che si dica essere il Cardinalato strada per l'Arcipretato, con molta maggior ragione dovrà dirsi, potersi con giusta causa conferire ad un Cardinale

Et concluditur Cardinalibus Episcoporum in partibus tribui posse.

comparari: Cum hæc ita sint, nemo inficiabitur Episcopatum *in partibus* tribui posse alicui ex Cardinalibus, quin ipsius titulo, atque amplitudini indecorum id judicetur, & quin Cardinalatus, veluti quidam gradus habeatur ad Episcopatum attingendum, præsertim cum Archipresbyteratus longe inferior sit Episcopatu. Nam inter Archipresbyteros Patriarchalium, ille solum, qui in Basilica S. Petri hoc munere fungitur, ob singularia privilegia, Clericis suæ Basilicæ addictis, & subjectis, ad Ordines suscipiendos Litteras Dimissoriales impertit, & Sacramentum Confirmationis administrat. Attamen, nec ipse, neque cæteri Archipresbyteri ulla gaudent jurisdictione ad cognoscendas, ac dijudicandas causas, quæ excitantur inter Canonicos, aliosque, qui Basilicis ipsis inserviunt, cum hac facultate spoliati fuerint Innocentii XIII. Constitutione, quam nos alia Constitutione confirmavimus; quæ incipit: *Quantum ad procurandam*: Ea fuit in lucem edita *die* 15. *Februarii anno* 1742.; & *lib.* 1. nostri Bullarii quadragesima quarta recensetur. Porro nulla alia jurisdictio post has Constitutiones ipsis Archipresbyteris relinquitur, nisi *paterna*, & *œconomica* in iis, quæ ad cultum Ecclesiæ, morum emendationem, vel Ecclesiasticam disciplinam pertinent, uti manifesto desumitur *ex decreto* 65., quod in peculiari Bullario Innocentii XII. continetur. At vero Titulares Episcopi ob potestatem Ordinis, qua plene post Consecrationem præditi sunt, non modo conferre Ordines, & Confirmationis Sacramentum administrare possunt, si Ordinarii loci facultas, & cætera, quæ superius memoravimus, interveniant; sed etiam (si per eundem Ordinarium loci liceat exercere Pontificalia) a Titulari Episcopo Ordinibus initiari posse contendunt gravissimi Scriptores; ac præsertim Hallier *in Tractatu de Sacris Ordinationibus*, eos omnes, qui profecti ab ea Civitate, a qua Titularis Episcopus nominatur, in has regiones venirent, & Catholicam Religionem amplecterentur. Accedit, quod licet Episcopus Titularis revera subditis careat, eoquod solum Infideles in ipsius Diœcesi versentur, tamen in illos jurisdictionem exercere potest, si ad Christianam Religionem traducantur, vel si Fideles aliqui in eam Diœcesim commigrarent, ibique domicilium suum constituerint. Hinc in Litteris Apostolicis, quæ ad Episcopum Titularem declarandum exarantur, ipse monetur, ut suam in Diœcesim se conferat, si fieri possit, ut pastorali munere fungatur; cum vero ipse consecratur, tum Episcopus consecrans illis verbis utitur, quæ in reliquis omnibus Episcopis consecrandis proferri solent: *Accipe Evangelium, & vade prædica populo tibi commisso*: Id animadvertit Cardinalis de Lugo *in responsis Moralibus lib.* 5. *quæst.* 15. *n.* 2.

Episcopus Titularis jurisdictionem exercere potest in subditos, si ad Christianam Religionem convertantur.

Quæritur, an de hoc adsit exemplum.

Hæc sane in medium afferri possunt, si intimam rei, de qua agimus, naturam inspicere, ac perpendere velimus. Sed quoniam exploratum Nobis est, homines plerumque exemplis magis permoveri, inquirendum duximus, an Cardinalis aliquis superiori tempore Titularem Episcopatum habuerit.

Exemplum promotionis Cardinalis Gotti, quod casui non applicatur.

At primo Cardinalis Vincentii Gotti idoneum exemplum visum est. Ipse die 30. Aprilis anno 1728. creatus fuit Cardinalis, quo die Nos etiam, aliique plures, a Benedicto XIII. de Nobis optime merito in Cardinalium Collegium cooptati fuimus. Tunc ille Bononiæ morabatur, ad quem de more Birettum novæ dignitatis insigne missum fuit, quod ille manu Cardinalis Georgii Spinulæ Legati Bononiensis, magno cum apparatu ac pompa, suscepit die 9. Maji in Ecclesia Ordinis Prædicatorum, ubi diu 19. ejusdem mensis Constantinopolitanus Patriarcha fuit consecratus a Cardinali Jacobo Boncompagni Bononiensi Archiepiscopo, cui simul aderant Torrellus Episcopus Forlivii, & Cervionus tunc Episcopus Faventinus. Attamen advertimus idem Consistorium, habitum die 30. Aprilis, initium desumpsisse a Patriarchatu Constantinopolitano, cujus vacatio antea contigerat, cum Cardinalis Cybo in Sacrum Collegium adscriptus fuerat, cujus loco Pater Magister Gotti Ordinis Prædicatorum a Pontifice suffectus fuit; quo negotio peracto, ad Ecclesias alias Episcopales Pastore donandas in eo Consistorio Pontifex se convertit; ac postremo Cardinales creati fuerunt, inter quos idem Vincentius Gotti jam Patriarcha Constantinopolitanus numerabatur. Quamobrem advertimus in hoc exemplo, ad Patriarchatum Constantinopolitanum electum, & renunciatum fuisse Vincentium Gotti, tunc, quum Cardinalis honore nondum exornatus erat; qui deinde inter Cardinales

-nale un Vescovado *in partibus*, senza che ciò pregiudichi al suo decoro, ed alle sue preminenze, e senza che si possa valutare il Cardinalato come uno scalino per ascendere al Vescovado; essendo fra gli Arcipreti delle Patriarcali solo quello della Basilica di S. Pietro, che per Indulti particolari concede le Dimissorie ai Sudditi, e dipendenti della sua Basilica, ed anche conferisce la Cresima; non avendo però nè esso, nè gli altri Arcipreti veruna giurisdizione contenziosa sopra i Canonici, e gli altri, che servono alle Basiliche, per esser essa stata soppressa dalla santa memoria d' Innocenzo XII. in una sua Costituzione confermata da Noi con un' altra nostra Costituzione, che incomincia: *Quantum ad procurandam*, spedita sotto *il giorno* 15. *Febbrajo* 1741. e che è *la* 44. nel tomo primo del nostro Bollario, e non essendo ai detti Arcipreti riservata altra autorità, che una paternale, ed economica; in ciò che appartiene al servizio della Chiesa, all' Ecclesiastica Disciplina, ed alla correzione dei costumi, come si vede *nel Decreto* 65. nel Bollario particolare d' Innocenzo XII. Quando per lo contrario, oltre la podestà dell' Ordine Vescovile, che è intera nei Vescovi Titolari consecrati, giusta ciò, che poc' anzi si è detto, e che non è in verun modo nei Cardinali Arcipreti, come tali non solo possono lecitamente ordinare, amministrare la Cresima, quando vi sia il consenso dell' Ordinario del luogo, e sieno a loro dirette le dimissorie dal Vescovo Superiore dell' Ordinando, come di sopra si è detto; ma altresì è proposizione almeno probabile, avvegnachè sostenuta da gravi Autori, e specialmente dall' Hallier nel suo Trattato *de Sacris Ordinationibus*, potersi dal Vescovo Titolare, che dal Vescovo locale ha avuta la licenza di esercitare i Pontificali, conferire gli Ordini a chi partito dalla Città, di cui ha il titolo Vescovile, viene nei nostri Paesi, ed in questi abbraccia la Cattolica Religione; E quando, benchè il Vescovo Titolare non abbia Sudditi attuali (supponendosi, che nella sua Diocesi non vi siano, che Infedeli) ha però il jus di esercitare la giurisdizione sopra i predetti, se abbracciano la Santa Religione, o sopra i Fedeli, che in essa venissero ad abitare; per lo che nella Bolla della provista si ammonisce, che, quando possa, vada alla Diocesi, per esercitare in essa il suo uffizio Pastorale; e nella Consecrazione si dice a lui, come a tutti gli altri Vescovi, dal Consecrante: *Accipe Evangelium, & vade; prædica populo tibi commisso*; come ben osserva il Cardinal de Lugo *nei suoi Responsi Morali al lib.* 5. *dub.* 15. *num.* 2.

E si conchiude potersi dare ad un Cardinale un Vescovado in partibus.

Il Vescovo Titolare può esercitare la giurisdizione nei sudditi, se si convertono alla Religione.

Ecco quanto abbiamo saputo considerare, riflettendo alla ragione intrinseca. Ma perchè ben sappiamo, che la maggior parte degli uomini resta appagata dai motivi estrinseci, e, come suol dirsi, dai casi seguiti, abbiamo creduto opportuno il ricercare, se siasi mai dato un Vescovado *in partibus* ad uno già Cardinale.

Si cerca esempio in ciò che si è conchiuso.

A prima vista ci parve adattato l'esempio del Cardinal Vincenzo Gotti. Fu questi in compagnia nostra, e di altri, fatto Cardinale dal nostro comun Benefattore Benedetto XIII. *ai* 36. *d' Aprile* 1728. Era esso in Bologna, ed essendogli stata secondo il solito mandata la Berretta Cardinalizia, fu con gran pompa fatta la funzione dalla buona memoria del Cardinale Giorgio Spinola allora Legato di Bologna nella Chiesa dei Padri Domenicani *ai* 9. *di Maggio*, e nella stessa Chiesa fu *ai* 19. *Maggio* consecrato Patriarca di Costantinopoli dal fu Cardinale Giacomo Buoncompagni nostro Predecessore nell' Arcivescovado di Bologna, coll' assistenza di Monsignor Torrelli ancor oggi Vescovo di Forlì, e del *quondam* Monsignor Cervioni allora Vescovo di Faenza. Ma avendo poscia ben osservato, che il Consistoro sopraddetto *dei* 30. *d' Aprile* incominciò dal Patriarcato di Costantinopoli, che era vacante per l' antecedente promozione al Cardinalato del fu Cardinale Cybo, quale fu conferito al Padre Maestro Vincenzo Gotti Domenicano, che di poi si fece passaggio alla promozione di altre Chiese Vescovili; e che nell' ultimo fu fatta la Promozione dei Cardinali, frai quali fu annoverato il predetto Gotti già Patriarca di Costantinopoli; ci siamo avveduti, che il caso non era di un Cardinale fatto Vescovo *in partibus*, ma di uno, che prima del Cardinalato era stato fatto Patriarca di Costantinopoli, e che dopo il Cardinalato ricevè la Consecrazione: il che

Esempio della promozione del Cardinale Gotti, il quale non si applica.

les adscitus Consecrationem suscepit, quod prætermitti nullo modo poterat, eo quod *Provisio Consistorialis* (ut inquit Fagnanus *Cap. Nihil num.* 29. *de Electione*) *habet vim Electionis, & confirmationis*. Quare juxta Canones intra tres menses consecrari omnino debebat; Ita *Can. Quoniam dist.* 100. *& cap.* 9. Concilii Tridentini *sess. 7. de Reformatione, & cap.* 2. *sess.* 23., ubi Cardinales etiam eidem legi obnoxii declarantur, & restituendi fructus decernuntur ab iis, qui intra tres menses haud consecrantur, & Episcopatu etiam spoliantur, si alii tres menses ante Consecrationem elabantur: Neque illud adversatur, in Synodo Tridentina actum tunc fuisse de residentibus Episcopis, non vero Titularibus, qui nullos omnino fructus ab Ecclesiis suis consequuntur. Quippe nonnulli ex iisdem Titulis dotem aliquam adnexam habent, quemadmodum Archiepiscopatus Theodosiæ, quo Nos ornati quondam fuimus a Benedicto XIII., tum quia Titulares Episcopi, quamvis nullis fructibus instructi sint, possunt Episcopali dignitate privari, si intra sex menses consecrari recusent: Ita perpendit Sacerdos Societatis Jesu in Tractatu, quem Romæ typis commisit *anno* 1731. *Episcopo Titulari part*, 4. *num.* 186.

Alia exempla ex Historia Ecclesiæ desumpta.

Itaque, omisso exemplo Cardinalis Gotti, quod rei nostræ nequit accommodari, animum tamen haud despondimus; Annales Ecclesiæ percurrimus, in quibus ergo Patriarchas Constantinopolitanos deprehendimus, qui hunc Titulum assecuti fuerunt, cum jam inter Cardinales adnumerarentur, & urbs Constantinopolis Turcarum imperio subderetur. Illi nempe fuerunt Cardinales Isidorus, Bessarion, ac Riarius: Equidem duo primi ab Eugenio IV. Cardinales creati sunt anno 1439., Isidorus autem Patriarchatu deinceps auctus fuit a Pio II. anno 1459.: cumque is mortali hac vita Romæ defunctus fuisset die 27. Aprilis anno 1463., uti scriptum reliquit Oldoinus, vel die 8. Martii anno 1464., uti plures alii tradiderunt, Cardinalis Bessarion in Patriarchatum Constantinopolitanum demortui loco suffectus fuit, quemadmodum in Commentariis Pii II. *lib.* 11. *pag.* 299. continetur. Deinde post mortem ejusdem Cardinalis Bessarionis anno 1472. Sixtus IV. Patriarcham Constantinopolitanum constituit Petrum Riarium Nepotem suum, quem superiori anno Cardinalem creaverat; quod apertissime constat ex Raynaldo ad annum Christi 1472. *n.* 11., & ex Patre le Quien *tom.* 3. præclari operis, quod inscribitur *Oriens Christianus pag.* 835. *&* 836. Illud quoque adfirmavimus, Constantinopolim sub Turcarum potestate tunc extitisse, cum Cardinales, quos paulo ante nominavimus, Patriarchatum illius Urbis susceperint. Nam primus inter ipsos Isidorus missus ab Eugenio IV. Constantinopolim Sedis Apostolicæ Legatus, ut concordiam inter Latinos, & Græcos in Concilio Florentino feliciter sancitam plene confirmaret, cum in illa Urbe moraretur, ipsam Mahumetus II. expugnavit: mortem sagacissimo consilio effugit, Cardinalitiis insignibus exanimum cadaver induens, quod ipsius vultum, ac lineamenta mirifice referebat. Qua re Turcæ decepti, obtruncatum cadaveris caput, ac Pileum Cardinalitium hasta præfixerunt, putantes, se Cardinali Romani Pontificis Legato mortem intulisse. Illud etiam fortunate contigit, ut factus ipse Turcarum captivus, sed illis omnino incognitus, a captivitate vindicari potuerit, & Romam se conferre, quo prius anno 1451. confugerat Gregorius IV. Patriarcha Constantinopolitanus, ut schismaticorum vexationes, & belli imminentis pericula devitaret, qui paulo post, videlicet anno 1459. Romæ vitæ suæ cursum absolvit, cujus loco idem Cardinalis Isidorus Patriarcha Constantinopolitanus renunciatus fuit. Hanc historiam desumpsimus ex Commentariis Pii II., quæ antea commemoravimus; ex Attichy, cum verba facit de Cardinalibus Isidoro, & Bessarione; ex Giacconio, & ex libris Aubery, qui generalem historiam Cardinalium complectuntur, & postremo ex allato superius Patre le Quien *tom.* 3 *pag.* 309., *ac tom.* 3. *pag.* 835. Hinc apertissime consequitur, eosdem tres Cardinales, de quibus sermo est, Patriarchatu Constantinopolitano ornatos fuisse, postquam ea Civitas in potestatem Turcarum devenerat: equidem, ut id perspectum fieret, satis superque fuisset indicare,

che doveva farsi, mentre avendo la provista Consistoriale la forza di elezione, e confermazione, come ben osserva il Fagnano *nel Cap. Nihil*, *num* 29. *de electione*, ove così scrive: *Et provisio Consistorialis habet vim electionis, & confirmationis*: entrava la disposizione Canonica di dover ricevere dentro tre mesi la Consecrazione secondo *il Can. Quoniam dist.* 100. ed *il cap.* 9. del Concilio di Trento *alla sess.* 7. *de Reformatione*, ed *il cap.* 2. *della sess.* 23. ove alla stessa legge sottopone i Cardinali, condannando alla restituzione dei frutti percetti chiunque non si consacra dentro i tre mesi, ed alla perdita del Vescovado, se dentro altri tre mesi non si fa consecrare: nulla giovando il replicare, che non si trattava di Vescovo Titolare, che non riceve veruna entrata dalla sua Chiesa; sì perchè vi sono alcuni di questi Titoli *in partibus*, che hanno qualche dote assegnata, come è quello dell' Arcivescovado di Teodosia, che a Noi fu conferito dalla santa memoria di Benedetto XIII. ed in questi Vescovadi può aver luogo la privazione dei frutti; sì perchè, o siano, o non siano dotati questi Vescovadi, sono sempre i Provisti capaci della pena della privazione della dignità, se non si consagrano dentro i sei mesi; come assai bene considera un moderno Sacerdote della Compagnia di Gesù nel suo Trattato stampato in Roma *l'anno* 1732. *de Episcopo Titulari*, *alla par.* 4. *n.* 186.

Altri esempi presi dalla Storia Ecclesiastica.

Posto dunque da parte l'esempio del Cardinale Gotti, come inapplicabile al caso nostro, non ci siamo perduti di animo, ed avendo scorsi gli Annali della Chiesa, abbiamo in essi ritrovati tre Cardinali Patriarchi di Costantinopoli, fatti Patriarchi dopo che erano già Cardinali, e dopo che Costantinopoli era nelle mani della Potenza Ottomana. Si è detto essersi ritrovati tre Cardinali Patriarchi di Costantinopoli, e questi sono i Cardinali Isidoro, Bessarione, e Riario. Si è detto, che furono fatti Patriarchi, dopo che già erano Cardinali: e questo è certo; imperocchè Isidoro, e Bessarione furono fatti Cardinali dal Pontefice Eugenio IV. *nel* 1439. ed il Cardinale Isidoro fu fatto Patriarca di Costantinopoli da Pio II. *nel* 1459. ed essendo morto in Roma o ai 27. d' Aprile *del* 1463. come vuole l' Oldoino o agli 8. di Marzo *del* 1464. come alcuni pretendono, gli fu dato per Successore nel Patriarcato di Costantinopoli il memorato Card. Bessarione, come può leggersi nei Commentarj di Pio II. *al lib.* 11. *pag.* 199. giusta l'edizione della quale ci serviamo. Morto poi il Card. Bessarione *nell' anno* 1472. fu da Sisto IV. fatto Patriarca di Costantinopoli il Card. Pietro Riarj suo Nipote, che l'anno antecedente era stato fatto Cardinale da lui medesimo, come si vede nel Raynaldi all'an. di Cristo 1472. *n.* 11 ed anche il Padre le Quien *al tom.* 3. della sua grand' Opera *Oriens Christianus pag* 835. e *pag.* 836. Si è detto finalmente, che questi Cardinali furono fatti Patriarchi di Costantinopoli, dopo che Costantinopoli era nelle mani della Potenza Ottomana; e ciò si comprova. Il primo di essi, che dopo il Cardinalato fu fatto Patriarca di Costantinopoli, fu il Card. Isidoro. Era questi stato mandato da Eugenio IV. suo creatore a Costantinopoli Legato Apostolico per istabilire l' unione fatta trai Greci e Latini nel Concilio di Firenze. Nel tempo che era nella detta Città, fu essa soggiogata da Maometto II. ed essendogli riuscito di liberarsi dalla morte con uno strattagemma assai provido, avendo posti i suoi vestiti Cardinalizj sopra il corpo d'un defunto, che era simile a lui, due profittevoli effetti da questo fatto derivarono; uno che i Turchi, tagliata la testa al cadavere, la posero sopra un'asta unitamente col Cappello Cardinalizio, pensando, che fosse la testa del Cardinale Legato; l'altro, che essendo esso restato prigioniere, ma sconosciuto, gli riuscì felicemente di liberarsi dalla schiavitù, e venire a Roma, ove gia erasi ricoverato *nel* 1451. il celebre Gregorio IV. Patriarca di Costantinopoli, per sottrarsi dalle persecuzioni degli Scismatici, e dal pericolo della guerra imminente, ed ove anche santamente morì *nel* 1459. essendo stato poscia di lui Successore immediato nel Patriarcato il predetto Card. Isidoro. Tutta questa Storia è riferita nei Comentarj di Pio II. *al luogo citato*, nell' Attichy, quando tratta del Card. Isidoro, e del Card. Bessarione, nel Ciacconio, e nei Tomi dell' Aubery della Storia Generale dei Cardinali, nel citato Padre le Quien *al tom.* 1. *pag.* 309. ed *al tom.* 3.

care, Urbem Constantinopolitanam a Mahumeto II. penitus subactam die 19. Maji anno 1453., cum Nicolaus V. Pontificatum gereret, qui ob hanc calamitatem tanto mœrore perculsus fuit, ut vitam ipsam paulo post dolore amiserit.

Censura dictorum Exemplorum.

Fortasse his exemplis, quæ paulo ante recensuimus, Nos prorsus acquiescere putabis; sed ut verum ingenuo fateamur, aliter se res habet. Revera non inficiamur tres Cardinales Nobis occurrere, qui Patriarchatum Constantinopolitanum obtinuerunt, & quidem cum in Collegium Cardinalium jampridem cooptati fuissent; Illud quoque veritati consentaneum est, eosdem Cardinales ad Patriarchatum pervenisse, cum Civitas Constantinopolitana in Turcarum potestate jam versaretur. At vero iidem tres Patriarchæ inter Episcopos *in partibus* adnumerandi non videntur, eoquod Summi Pontifices, post devictam, captamque Constantinopolim, nihil intentatum reliquerunt, ut ipsam recuperarent, eaque de causa Principes Christianos solicitare non destiterunt, ut unanimi consilio arma caperent, & bellum Turcis indicerent. Porro hoc temporis spatio tres Cardinales, quos antea commemoravimus, sibi invicem in Patriarchatum illius Urbis successerunt; Quamobrem inter eos Episcopos recensendi potius videntur, quibus magna spes affulgebat, ut jurisdictionem in suum populum exercerent: Nam Episcopi *in partibus* ii revera sunt, qui Titulum obtinent Ecclesiæ sub Infidelium potestate ita constitutæ, ut vindicari ab ipsorum tyrannide difficillime posse videatur; ideoque ejusdem Ecclesiæ Titulus conceditur, ut ejus memoria apud posteros conservetur.

Equidem ex historiis clare desumitur, quales conatus impenderint Romani Pontifices, ut simul conspirantibus Christianis Principibus Constantinopolim a Barbarorum manibus eriperent. Nicolaus V., qui subactæ eidem Civitati per duos annos assiduo mœrore tabescens superstes fuit, omnem curam, & operam contulit, ut in manus Christianorum illa rediret; Id constat ex ejus vita, quam Dominicus Georgius Cappellanus noster, non sine magno animi nostri dolore nuper defunctus, accuratissime in lucem edidit *pag.* 139. *& seqq.* Callistus III. idem consilium suscepit restituendæ Constantinopolis; & barbaros victoria superbos, & insolentes non mediocriter compescuit, quemadmodum Æneas Silvius in Historia Bohemica *cap.* 67. testatur. Pius II., qui post Callistum III. Summum Pontificatum accepit, ejusdem præclari facinoris ardore adeo succensus fuit, ut Christianos Principes ad bellum contra Barbaros ineundum inflammare magnopere contenderit, & ipsemet, licet ætate gravis, & infirma corporis habitudine, Anconam se contulerit, ut operi vehementius instaret, ac præesset; verum in ea Civitate ad immortalem vitam migravit, quæ omnia in Commentariis Cardinalis Papiensis continentur. Paulus II. in loco Pii II. Pontifex renunciatus, ob eandem causam maximo studio adlaboravit, & incredibilem pecuniæ summam impendit, uti sule comprobatur *c.* 3. *vindiciarum*, quas Dilectus Filius Noster Angelus Maria Cardinalis Quirinus Brixiensis Antistes, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Bibliothecarius erudite, ac diligenter conscripsit, ut eundem Pontificem ab infensis Scriptoribus, & præsertim Platina, falsisque ipsius criminationibus vindicaret. Postremo quantum studii contulerit pro recuperanda Constantinopoli Sixtus IV. qui Paulo II. suffectus fuit, Spondanus, aliique rerum Scriptores commemorant. Quamobrem, cum Cardinales Isidorus, ac Bessarion Patriarchatum Constantinopolitanum a Pio II., Cardinalis autem Riarius a Sixto IV. acceperint, dubitandum non est id contigisse, cum spes magna recipiendæ Constantinopolis affulgeret.

Hinc sequitur eosdem Patriarchas haud numerandos esse inter Episcopos *in partibus*, sed potius inter eos, de quibus sperandum videbatur, ut jurisdictionem reciperent, quod Hierosolymitani Patriarchæ suo exemplo satis ostendunt. Præclarissimus Dux Gotifredus anno 1099., cum Urbanus II. Pontificatum administraret, Saracenos devicit, & Hierosolymam subegit, quæ deinde anno 1187. rursum in potesta-

pag. 385. e da tutta questa istorica narrazione si pone in chiaro, che i tre Cardinali furono fatti Patriarchi di Costantinopoli, dopo che Costantinopoli era nelle mani del Turco: pel quale assunto riconosciamo, che sarebbe stato bastante il dire in poche parole, che Costantinopoli fu presa l'ultima volta da Mehemet II. *ai* 29. *di Maggio* 1453. nel tempo del Pontificato di Niccolò V. che ne morì di dolore.

Censura delli detti esempj.

Ella crederà, esser Noi pienamente soddisfatti dei riferiti esempj: ma con ogni ingenuità le diremo, che non lo siamo. E' vero, che tre furono i Cardinali Patriarchi di Costantinopoli; è vero, che furono fatti Patriarchi, dopo che erano Cardinali; ed è anche vero, che furono eletti Patriarchi, dopo che Costantinopoli era in mano del Turco. Ma non essendosi dai Sommi Pontefici trascurato, dopo la fatale perdita di quella Metropoli, di procurarne il riacquisto, unendo le armi dei Principi Cristiani, ed essendo stati in questo mentre i tre Cardinali fatti successivamente Patriarchi, non sembra, ch' essi possano annoverarsi fra i Vescovi *in partibus*, ma fra i Vescovi, che con molta probabilità speravasi, che fossero per esser Vescovi di governo attuale, essendo i veri Vescovi *in partibus* quelli, che hanno il Titolo di una Chiesa oppressa dagli Infedeli, della quale non vi è prossima speranza, che possa liberarsi dalla tirannia, e della quale si dà il Titolo, acciò se ne conservi la memoria.

Che poi dopo la presa di Costantinopoli seguita *nel* 1453. non si trascurasse dai Sommi Pontefici di procurarne il riacquisto, unendo le armi dei Principi Cristiani, si comprova dalle Storie. Sopravvisse benchè sempre oppresso dal dolore Niccolò V. lo spazio di due anni, nè lasciò strada, che non tentasse, acciò Costantinopoli ritornasse nelle mani dei Cristiani, come diffusamente si legge nella di lui vita scritta colle pezze autentiche alla mano, e data alle stampe dal fu nostro Cappellano Segreto Domenico Giorgi ultimamente defunto con nostro indicibile dispiacere, come può vedersi *alla pag.* 139. *e segg.* Successore di Niccolò V. fu Calisto III. e quanto da esso fosse fatto, ed anche con alcuni prosperi avvenimenti, contra il Turco reso troppo baldanzoso, ed audace per la presa di Costantinopoli, si può leggere nella Storia Boemica d' Enea Silvio *al cap.* 67. Pio II. successe a Calisto III. Basta leggere i Commentarj del Cardinale Papiense, per vedere quanto operò per unire i Principi Cristiani ad una guerra contra il Turco, pel qual' effetto essendosi portato in Ancona con deliberazione di assistere personalmente all'impresa, non ostanti la grave età, e la debole complessione, passò nella detta Città da questa a miglior vita. Dopo Pio II. fu eletto Sommo Pontefice Paolo II. e quanto denaro fosse da esso speso, e profuso per la stessa cagione, può vedersi nell' erudite Vindicie di questo Sommo Pontefice contra il Platina, ed altri Scrittori malevoli, scritte con molta accuratezza, e date alla luce da un degno Cardinale di lui paesano, cioè del Cardinale Quirini Vescovo di Brescia, e Bibliotecario della Biblioteca Vaticana, come può vedersi *al cap.* 3. Finalmente Sisto IV. fu successore di Paolo II. e quanto da esso fosse operato per lo stesso effetto, si può vedere nello Spondano, e negli altri Storici. Ed essendo stati Patriarchi di Costantinopoli i Cardinali Isidoro, e Bessarione da Pio II. ed il Cardinale Riario da Sisto IV. non pare potersi dubitare, che la loro elezione non seguisse nel tempo, in cui v'erano l'idea, e la speranza di ricuperare Costantinopoli.

Che poi questi Patriarchi, eletti nel tempo predetto, non possano annoverarsi fra i Vescovi *in partibus*, ma bensì fra i Vescovi, che con molta probabilità poteva sperarsi, che fossero per essere Vescovi di governo, si può dimostrare coll' esempio dei Patriarchi di Gerusalemme. Dall' insigne, e glorioso Capitano Goffredo fu a forza d'armi levata dalle mani dei Saraceni la Città di Gerusalemme nel Pontifi-

 cato

testatem Barbarorum redacta fuit, cum Urbanus III. Sedem Apostolicam teneret. Attamen Christiani in finitimis Oppidis adhuc versabantur, donec anno 1290., capta Ptolemaide, ab omni Terra Sancti depulsi penitus fuerunt; quae calamitas Nicolaum IV. adeo afflixit, ut post undecim menses mœrore vitam hanc mortalem reliquerit. Sanctus Cœlestinus V. ad summum Ecclesiæ regimen evectus, consilium restituendæ in pristinam libertatem Terræ Sanctæ, brevi licet Pontificatus sui tempore, minime deposuit, & Rodulphum a Magnavilla Ordinis Prædicatorum Patriarcham Hierosolymitanum constituit. Sancto Cœlestino Bonifacius VIII. & Beatus Benedictus XI. suffecti fuerunt, quorum ultimus octo mensium spatio Pontificatum, & vitam absolvit. Post illum Clemens V. Pontifex renunciatus, in expeditione bellica, quæ suscepta fuit anno 1305. contra Barbaros, Annium Episcopum Denulmensem Hierosolymæ Patriarcham designavit, cujus virtutem, ac religionis studium magnopere commendavit; quo mortuo Patriarcham in ejus locum Petrum Rutenensem Episcopum an. 1314. elegit, cum ad ultimos Pontificatus sui menses Clemens ipse jam pervenisset. Deinde Sedem Romanam obtinuit Joannes XXII., qui anno 1314., defuncto jam Petro Hierosolymæ Patriarcha, in ipsius locum Raymundum ex Ordine Prædicatorum substituit, cui Nimosiensem Ecclesiam administrandam reliquit, eo quod facili conjectura perspiceret, Terram Sanctam non posse tam cito a Barbarorum manibus vindicari. Petrus de Palude ex eodem Ordine Prædicatorum post Raymundum secutus est Patriarcha anno 1329. qui, Pontifice assentiente, Filiam Comitis Clarmontii ad Filium Regis Cypri adduxit, inter quos jampridem sponsalia inita fuerant; sperabatque a Cypro Hierosolymam se conferre, ut eam Ecclesiam sibi commendatam præsens administraret, & Divinum Salvatorem in eo loco veneraretur, *ubi steterunt pedes ejus*. Hi Patriarchæ omnes, quos enumeravimus, a Raynaldo in suis Annalibus eadem serie memorantur, & etiam accuratissime recensentur in Historia Chronologica, quam Bollandi sectatores conscripserunt initio *tom.* 3., qui mensem Majum complectitur *pag.* 69. *num.* 272. Insuper *num.* 274. illud sapienter indicant, eoldem Patriarchis adscribendos non esse inter Episcopos *in partibus*, sed illud potius conjici posse, nempe ex his Patriarchis eo tempore constitutis, quo spes non deerat recipiendæ Hierosolymæ, eam disciplinam, & consuetudinem dimanasse, ob quam conferuntur Ecclesiarum Tituli, quæ Infidelium jugo premuntur, nec liberari posse a captivitate videntur. Quippe Sedes Apostolica jurisdictionem suam designandi Pastores in illis Ecclesiis dimittere noluit, nec ullo modo pati debuit, ut ipsarum memoria oblivione deleretur.

Aliud Exemplum. Cum hæc ita se habeant, quod initio probandum suscepimus, nullo exemplo, sed a ratione tantum demonstrabitur? Nullo ita profecto, sed illud subjicimus. Clemens VIII. Ferdinandum Ninnum de Guevara (cujus meminit Cardinalis Bentivolus in Commentariis Historicis) a Rege Hispaniarum commendatum inter Cardinales adsciverat. Ille Romam veniens, ut Pileum novæ dignitatis insigne acciperet, ob summam virtutum, omnium sibi existimationem conciliavit, uti commemorat in ipsius vita Ciacconius *tom.* 4. *pag* 306. Salellesius *in t.* 1. *Tribunalis Sacræ Inquisitionis prolegom.* 4. Generales Inquisitores Hispaniarum ordine recenset, ex quo deluitur, honore Episcopali fere semper ornatos eos fuisse, qui locum Generalis Inquisitoris haberent. Rex Hispaniarum virum meritis præstantem Romano Pontifici ad eam dignitatem nominat, & commendat: Itaque Salellesius decimum sextum inter Generales Hispaniarum Inquisitores enumerat Ferdinandum de Guevara Archiepiscopum Hispalensem, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem, quem Rex ad illud munus nominaverat, & Clemens VIII. sua auctoritate Generalem Inquisitorem constituerat. Congruit etiam Ciacconius his verbis: *In Hispaniam revocatus, totius Regni contra hæreticam pravitatem Generalis Inquisitor institutus, Hispalensis Ecclesiæ administrationem delatam suscepit*. Sed illud omiserunt, cum Salellesius, tum Ciacconius, quod nunc temporis evenit; videlicet, quod Cardinalis de Guevara Generalis Inquisitor declaratus, nondum Episcopali honore præditus erat; ideoque consentaneum visum fuit ad munus Inquisitoris gerendum, titulum, ac dignitatem Episcopi ipsi superaddere: Hinc Clemens VIII. id præstitit, quemadmodum ex Paulo Alaleone Cæremoniarum Magistro *tom.* 2. *par.* 2. his verbis ostenditur: *Die* 10.

Octo

cato d'Urbano III. *l'anno* 1099. e tornò sotto il dominio del Turco nel Pontificato d'Urbano III. *l' anno* 1187. Continuarono ciò non ostante i Cristiani a vivere in quelle vicinanze; ma presa Tolemaide *l'anno* 1290. furono i Cristiani cacciati, ed esterminati da Terra Santa; il che tanto afflisse il Pontefice Niccolò IV. che dopo la nuova non sopravvisse, che undici mesi. S. Celestino V. fu di lui immediato Successore; e questi nel tempo del suo breve Pontificato non abbandonò il pensiere di ricuperare la Terra Santa, ed elesse Patriarca di Gerusalemme Radulfo de Grandevilla Religioso Domenicano. Successe a S. Celestino Bonifacio VIII. ed a Bonifacio VIII. il B. Benedetto XI. che non visse più di otto mesi. A Benedetto XI. successe Clemente V. che nella spedizione *dell'anno* 1305. de' Crocesignati, non trascurò di provedere di Patriarca la Chiesa di Gerusalemme, avendone eletto un certo Antonio Vescovo Dunelmense, lodando molto il di lui zelo; e, morto Antonio, diede il Patriarcato a Pietro Vescovo di Rodes *nell'anno* 1314. nel penultimo mese del Pontificato. A Clemente V. successe Giovanni XXII. che *nel* 1314 essendo morto Religioso Dominicano, lasciandogli in amministrazione la Chiesa Nimosiense, prevedendo, che non era tanto vicina la ricupera di Gerusalemme. A Raimondo nel Patriarcato successe Pietro de Palude parimente Domenicano *nell'anno* 1329. che con licenza del Papa portò la Figlia del Conte Clarmonte al Figlio del Re di Cipro, con cui aveva contratti gli Sponsali, sperando coll' ajuto di Dio di passare da Cipro in Gerusalemme per governare quella Chiesa commessa alla sua cura, ed adotare il Nostro Signor Gesù Cristo in quel luogo, *ubi steterunt pedes ejus*. Questa serie dei Patriarchi di Gerusalemme si ricava dagli Annali del Rainaldi, ed è fedelmente riferita nella Storia Cronologica dei Patriarchi di Gerusalemme, composta dai Continuatori del Bollando nel principio del tomo terzo del mese di Maggio *pag.* 69. *n.* 272. *Al n.* 274. saviamente avvertono, non potersi i detti Patriarchi annoverare fra i Vescovi *in partibus*, ma potersi piuttosto dire, che da questi Patriarchi fatti, quando v' era la speranza di poter ricuperare il perduto, sia derivata la pratica di conferire i Titoli delle Chiese, che gemono sotto gl' Infedeli, e che non v'è attuale speranza di poter ricuperare; non avendo voluto la S. Sede perdere il possesso di provvedere le dette Chiese, e non avendo voluto, che si perda la memoria delle medesime.

Manca dunque, ella dirà, l'opportuno esempio, nè altro resta, che l' intrinseca ragione: al che Noi rispondiamo, che l'esempio non manca, e che è il seguente. A raccomandazione della Corona di Spagna, Ferdinando Ninno di Guevara, del quale parla il Cardinal Bentivoglio nelle sue Memorie Istoriche, fu annoverato fra i Cardinali da Clemente VIII. Venne a Roma a ricevere il Cappello, si trattenne qualche tempo, e fece una ben degna comparsa per le sue rare qualità, come può vedersi nella sua Vita appresso il Ciacconio *ad tom.* 4. *pag.* 306. Il Salelles *nel t.* 1. *del Tribunale della Santa Inquisizione nel prolegomeno quarto*, dà l' elenco cronologico del posto di primo Inquisitore Generale delle Spagne, dal qual risulta, che per lo più, anzi quasi sempre, chi ha ottenuto il detto posto, ha avuto il carattere Vescovile. La nomina del Soggetto si fa dal Re di Spagna al Sommo Pontefice; ed il Salelles fa il decimo sesto Inquisitore Generale, constituito da Clemente VIII. a nomina del Re di Spagna, il sopraddetto Ferdinando Ninno di Guevara Arcivescovo di Siviglia, e Cardinale di Santa Romana Chiesa, e con esso sembra anche concordare il Ciacconio nel luogo citato: *In Hispaniam revocatus, totius Regni contra hæreticam pravitatem Generalis Inquisitor institutus, Hispalensis Ecclesiæ administrationem delatam suscepit*: ma tanto il Salelles, quanto il Ciacconio, si scordano d'un fatto intermedio; ed è, che non essendo il Cardinale Guevara Vescovo, quando fu nominato primo Inquisitore, ed essendosi creduto ben fatto, che il posto non si amministrasse da chi non avesse il carattere Vescovile; il Pontefice Clemente VIII. fece quanto ora esporremo, ricavato dai Diarj di Paolo Alaleone Maestro di Ceremonie *al tom.* 2. *par.* 2. *Die* 10. *Octobris* 1599. *Dominica* . *Cle-*

Altro esempio.

Octobris 1590. Dominica Clemens Papa VIII. consecravit in Episcopum, & Pastorem Ecclesiae Titularis Philippensis, in Ecclesia Sanctae Mariae Angelorum in Thermis, Illustrissimum & Reverendissimum Dominum, Ferdinandum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalem de Guevara nuncupatum, assistentibus sibi Illustrissimis, & Reverendissimis Dominis Cardinalibus Burghesio olim Episcopo Aesino, & Alphonso Vicecomite Episcopo Cerviensi, & ministrantibus Papae Illustrissimis, & Reverendissimis Dominis Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalibus Gesualdo Episcopo Ostiensi Decano Sacri Collegii Cardinalium, Sancti Georgii, Caesio, & Deto Diaconis. Si haec addantur Salellelio, & Ciacconio, nihil supereſt nobis ipſorum teſtimoniis deſiderandum, & illud quoque cum ipſis adfirmabimus, traditam deinde fuiſſe eidem Cardinali Eccleſiæ Hiſpalenſis, cujus vacatio contigerat, adminiſtrationem, & ipſum poſtremo acerbiſſime laborantem ex renibus ſupremum diem obiiſſe die 8. Januarii anno 1609.

Illius applicatio caſui præſenti.

Hoc potiſſimum exemplo res noſtra perfecte demonſtratur. Nam Ferdinandus de Guevara in Collegium Cardinalium cooptatus erat, inter quos Te quoque jampridem numeravimus. Eidem Cardinali de Guevara, cum Epiſcopus nondum eſſet, ad gerendum munus Generalis Inquiſitoris a Rege Hiſpaniarum nominato, Titulus *in partibus* collatus fuit, eo quod decere id maxime Generalem Inquiſitorem vetera exempla probarent, ut ipſe Epiſcopali honore decoraretur. Nos etiam Titulum *in partibus* elargiri Tibi propoſuimus, eo quod Sardiniæ Rex Te Magnum Eleemoſynarium, ſeu Majorem Cappellanum dec araverit; quod quidem munus, ſi prima ipſius inſtitutio perpendatur, poteſtatem Epiſcopalem ſibi adjunctam poſtulat; ac requirit. Cardinalis de Guevara Titulum Philippenſis Archiepiſcopi conſecutus fuit, quæ ſane Eccleſia ab Apoſtolis fundata magnam ſibi celebritatem ab Epiſtola S. Pauli comparavit Porro ipſa jugo Infidelium ab anno 1391. ita premebatur, ut nullus pene ipſius recipiendæ locus relinqueretur. Titulum ejuſdem naturæ, & conditionis tibi pariter deſignavimus. Poſtremo exemplum præclari Pontificis imitamur, qui juris Canonici ſcientia, tunc temporis magnopere commendabatur; Itaque Nos ipſi Te conſecrantes, quem antea Cardinalem creavimus, idem præſtabimus, quod Clemens VIII. Ferdinando de Guevara Cardinali ab ſe renunciato, præſtandum exiſtimavit. Id tamen perficiemus, cum immodici calores paululum imminuentur; nam ſatis ſuperque fatigati fuimus has litteras poſtmeridianis horis dictantes, cum æſtus magnitudo vix reſpirare permitteret, poſtquam antemeridianis in audiendis, & expediendis negotiis impendimus. Hæc Tibi declaranda cenſuimus, & peramanter Te amplectentes, Apoſtolicam Benedictionem impertimur.

Dat. Pont. Anno VII. die 4. Auguſti 1747.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem die 4. Auguſti 1747. Pontificatus Noſtri Anno VII.

Tenor Literarum promotionis dicti Cardinalis ad Archiepiſcopatum Nicoſienſem.

Dilecto Filio Noſtro Carolo Victorio Amedeo S. R. E. Diacono Cardinali delle Lanze nuncupato.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabilis Frater, Salutem, & Apoſtolicam Benedictionem.

ROMANI Pontificis, quem Paſtor ille Cœleſtis, & Epiſcopus animarum, poteſtatis plenitudine ſibi tradita, Eccleſiis prætulit univerſis, ſolicitudo requirit, ut circa cujuſlibet Eccleſiæ ſtatum ſic vigilanter excogitet, ſicque proſpiciat diligenter, quod per ejus providentiam circumſpectam, nunc per ſimplicis proviſionis officium,

Clemens Papa VIII. consecravit in Episcopum, & Pastorem Ecclesiæ Titularis Philippensis, in Ecclesia Sanctæ Mariæ Angelorum in Thermis, Illustrissimum & Reverendissimum Dominum Ferdinandum S. R. E. Cardinalem de Guevara nuncupatum, assistentibus sibi Illustrissimis & Reverendissimis Dominis Cardinalibus Burghesio olim Episcopo Æsino, & Alphonso Vicecomite Episcopo Cerviensi, & ministrantibus Papæ Illustrissimis & Reverendissimis Dominis S. R. E. Cardinalibus Gesualdo Episcopo Ostiensi Decano Sacri Collegii Cardinalium, Sancti Georgii, Cæsio, & Deto Diaconis. E fatto così il supplemento a quanto manca nel Salelles, e nel Ciacconio, ci accorderemo nel rimanente con loro, dicendo, che, essendo poscia vacata la Chiesa di Siviglia, esso ne prese l'amministrazione, e morì *agli* 8. *di Gennajo del* 1609. per dolore di calcoli.

Quì entra la similitudine dell'uovo all'uovo. Il Cardinale Guevara era già Cardinale, come Ella lo è. Al Cardinale Guevara, che non era Vescovo di residenza, quando dal Re di Spagna fu nominato al posto di primo Inquisitore, fu conferito un Titolo *in partibus*: essendosi creduto conveniente, anche secondo gli esempj precedenti, che il primo Inquisitore avesse il carattere Vescovile. Noi pensiamo di dare a lei un Titolo *in partibus*, per la nomina datale dal Re di Sardegna alla carica di Grande Elemosiniere, o sia Cappellano Maggiore, carica, che, giusta la legge dell'erezione, esigge il carattere Vescovile. Al Cardinale Guevara fu conferito il Titolo d'Arcivescovo di Filippi, Chiesa Appostolica, e celebre per la lettera scrittale da S. Paolo, e che gemeva sotto la tirannia del Turco fino *dall' anno* 1392. senza che vi fosse attuale speranza di poterla ricuperare: e simile sarà il Titolo, che già abbiamo destinato per lei. Ci appoggiamo all'esempio d'un Papa, che nei giorni suoi fu ben pratico del Diritto Canonico, ed abbiamo risoluto, nella Consecrazione, di fare per lui, che è nostra Creatura, quanto esso fece pel Cardinale Guevara, che era sua Creatura. Aspetteremo bensì a far la funzione, che il caldo scemi; avendone provato tanto, che ci basta, nel dettare questa nostra Lettera nelle ore infocate del dopo pranzo, dopo aver consumate quelle della mattina in continue penose udienze. Che è quanto abbiamo creduto di doverle esporre: e con pienezza di cuore abbracciandola, le diamo l'Appostolica Benedizione.

Applicazione di esso al caso presente.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem die 4. Augusti 1747. Pontificatus Nostri Anno VII.

Data nell' An. VII. del Pont. addì 4. d'Agosto del 1747.

---

officium, quandoque vero per ministerium accommode prout personarum, locorum, & temporum qualitas exigit, atque Ecclesiarum ipsarum utilitas persuadet, Ecclesiis singulis Pastor accedat idoneus, & Rector providus deputetur, qui Populum sibi commissum salubriter dirigat, ac bona Ecclesiæ sibi traditæ non solum gubernet utiliter, sed etiam multimodis efferat incrementis. Dudum siquidem provisiones Ecclesiarum omnium tunc vacantium, & in antea vacaturarum, ordinationi, & dispositioni nostræ reservavimus, decernentes ex tunc irritum, & inane, si secus super his per quoscumque quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Postmodum vero Metropolitana Ecclesia Nicosiensis, quæ in partibus Infidelium consistit, per assumptionem ad Cardinalatus Dignitatem Dilecti Filii Nostri Raynerii Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis Simonetti nuncupati, Pastoris solatio destituta remansit: Nos ad provisionem ejusdem Metropolitanæ Ecclesiæ Nicosiensis cele-

celerem & felicem, in qua nullus præter Nos hac vice se intromittere potuit, seu potest, reservatione, & decreto obsistentibus supradictis, ne Ecclesia ipsa Nicosiensis longæ vacationis exponatur incommodis, paternis, & solicitis studiis intendentes, post deliberationem, quam de præficiendo eidem Ecclesiæ Nicosiensi personam utilem, ac etiam fructuosam, habuimus diligentem, demum ad Te, qui Sanctæ Romanæ Ecclesiæ præfatæ Diaconus Cardinalis existis, & Fidem Catholicam juxta articulos pridem a Sede Apostolica propositos expresse professus es, ob tuorum exigentiam meritorum, consideratis grandium virtutum meritis, quibus personam tuam illarum Largitor Altissimus multipliciter insignivit, & attendentes, quod Tu Ecclesiam Nisiensem prædictam scies, voles, & poteris auctore Domino salubriter regere, & fideliter gubernare, direximus oculos nostræ mentis. Intendentes igitur tam dictæ Ecclesiæ Nicosiensi, quam ejus gregi Dominico salubriter providere, de Apostolicæ potestatis plenitudine Ecclesiæ Nicosiensi præfatæ de persona tua providimus, Teque illi in Archiepiscopum præfecimus, & Pastorem, curam, regimen, & administrationem ipsius Ecclesiæ Nicosiensis Tibi in spiritualibus, & temporalibus plenarie committendo, Tibique, quod donec Ecclesia præfata Nicosiensis ab Infidelibus detinebitur, ad illam accedere, & apud eam personaliter residere minime tenearis, dicta auctoritate indulsimus, firma spe, fiduciaque conceptis, quod, dextera Domini Tibi assistente propitia, hujusmodi Ecclesia Nicosiensis per Tuæ circumspectionis industriam, & studium fructuosum, regetur utiliter, & prospere dirigetur, ac grata in eisdem spiritualibus, & temporalibus suscipiet incrementa. Quo circa circumspectioni Tuæ per præsentes injungimus, quatenus curam, & administrationem prædictas sic exercere studeas solicite, & fideliter, ac prudenter, quod exinde sperati fructus adveniant, & tuæ bonæ famæ odor ex tuis laudabilibus actibus latius diffundatur; ipsaque Ecclesia Nicosiensis Gubernatori provido, & fructuoso Administratori gaudeat se commissam, Tuque, præter æternæ retributionis præmium, Nostram, & dictæ Sedis Benedictionem, & gratiam exinde uberius consequi merearis. Ac Tecum, ut statum tuum juxta Cardinalatus sublimitatem decentius tenere, ac expensarum onera, quæ Te de necessitate jugiter subire oportet, facilius perferre valeas; quod etiam, postquam in vim provisionis, & perfectionis prædictarum, pacificam possessionem, seu quasi possessionem regiminis, & administrationis præfatæ Ecclesiæ Nicosiensis, & illius Mensæ Archiepiscopalis bonorum, seu majoris partis eorum assecutus fueris, una cum eadem Ecclesia Nicosiensi, quamdiu illi præfueris, Ecclesia Tibi pro titulo tui Cardinalatus assignatam, seu pro tempore assignandam, ac quæcumque Romanæ Curiæ officia, & Montium tam vacabilium, quam non vacabilium loca, & quæcumque Monasteria, etiam consistorialia, & conventualia, & quævis alia Beneficia Ecclesiastica cum cura, & sine cura, sæcularia, & quorumvis Ordinum, & Militiarum, etiam Sancti Joannis Hierosolymitani, & Sancti Antonii Viennensis regularia, quæ ex quibusvis concessionibus, & dispensationibus Apostolicis in titulum, commendam, vel administrationem, aut alias quomodolibet obtines, & in quibus, & ad quæ jus Tibi quomodolibet competit, quæcumque, quotcumque, & qualiacumque sint, etiamsi sæcularia, Canonicatus, & præbendæ, Dignitates etiam majores, & principales, personatus, administrationes, vel officia in Cathedralibus, & Metropolitanis, ac Patriarchalibus, vel Collegiatis Ecclesiis, regularia vero Beneficia hujusmodi, Prioratus, Præpositituræ, Præpositatus etiam conventuales, Personatus administrationes, vel officia etiam claustralia; & tam illa, quam sæcularia Beneficia hujusmodi electiva, & curata, curam etiam jurisdictionalem, ac de jurepatronatu Regum, Ducum, Principum, vel aliorum laicorum etiam Nobilium, & Illustrium, vel Clericorum, mixtim etiam ex fundatione, & dotatione, ac inter Te, & alios quoscumque in Romana Curia, vel extra eam, litigiosa sint, ut prius, quoad vixeris, retinere, ac jus Tibi in illis, vel ad illa competens prosequi, & non deductum deducere; nec non quibusvis regressibus, accessibus, & ingressibus; ac regrediendi, accedendi, & ingrediendi ad Cathedrales, etiam Metropolitanas, Primatiales, & Patriarchales Ecclesias, & Monasteria etiam consistorialia, aliaque Beneficia quæcumque etiam, ut præfertur, qualificata, ac etiam testandi, & disponendi de bonis tuis, illaque ab intestato transmittendi, & bene-

beneficia conferendi, fructus, redditus, proventus, & pensiones transferendi, aliisque concessionibus, & facultatibus, gratiis, dispensationibus, & indultis Tibi concessis uti, & quoscumque fructus, redditus & proventus etiam loco pensionum annuarum, & quascumque pensiones annuas super similibus, ac etiam quarumvis Episcopalium, Archiepiscopalium, Abbatialium, aliarumque Mensarum, quorumcumque Beneficiorum etiam, ut præfertur, qualificatorum fructibus, redditibus, & proventibus, ac distributionibus etiam quotidianis Tibi reservatos, & assignatos, ac reservatas, & assignatas, seu in te canonice translatos, & translatas, etiam ut prius, quoad vixeris, percipere, exigere, & levare, ac in tuos usus, & utilitatem convertere valeas, motu proprio, ac Apostolicæ potestatis plenitudine hujusmodi dispensamus. Ac propterea Ecclesias, Monasteria, & Beneficia, ac officia, loca Montium, & alia prædicta non vacare, ac Commendas, & administrationes non cessare, nec accessus, regressus, & ingressus, vel regrediendi, vel accedendi, & ingrediendi, transferendi, conferendi, testandi, & disponendi facultates, concessiones, & indulta, neque reservationes fructuum, reddituum, proventuum, & pensionum hujusmodi expirasse, vel extinctas esse; irritumque, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, decernimus. Insuper volumus & concedimus, ut omnia & singula Ecclesiæ, & Monasteria, & Beneficia prædicta, illorumque qualitates, majoritates, principalitates, invocationes, denominationes, nuncupationes, situationes, Civitates, & Diœceses, Ordines, dependentia, & adnexa, ac alia quæcumque etiam speciali mentione digna, illorumque fructuum, reddituum, & proventuum, secundum communem æstimationem, vel librorum Cameræ Apostolicæ taxationem, veri annui valores, ac ipsorum Beneficiorum litigiosorum statum, litium, & facultatum, concessionum, gratiarum, dispensationum, indultorum, reservationum, regressuum, accessuum, vel ingressuum, Literarumque desuper confectarum tenores, ac fructuum, reddituum, proventuum, & pensionum hujusmodi quantitates, aliaque desuper necessaria, & opportuna pro expressis, prout opus fuerit, habeantur, & haberi debeant in omnibus, & per omnia, perinde ac si super illis, regula quacumque contraria non obstante, singulæ Literæ expeditæ fuissent. Non obstantibus Nostra de exprimendo vero valore Beneficiorum per promotos ad Ecclesiarum regimina obtentorum in dispensationibus sibi super illorum retentione concedendis, ac fel. record. Julii II., Leonis X., Julii III, & aliorum Romanorum Pontificum Prædecessorum Nostrorum, quibus cavetur, quod dispensationes super Beneficiis per promotos ad Metropolitanarum Ecclesiarum regimina retinendis non valeant, nec suffragentur, nisi Literæ Apostolicæ super omnibus simul expediantur, aliisque Apostolicis, ac Conciliorum etiam generalium Constitutionibus, & Ordinationibus, nec non præfatæ Metropolitanæ Ecclesiæ Nicosiensis, aliarumque Ecclesiarum, in quibus sæcularia, & Monasteriorum, seu aliorum locorum, in quibus regularia Beneficia hujusmodi fuerint, ac Ordinum, quorum illa extiterint, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, & Literis Apostolicis in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis, illorum tenores præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, ac de verbo ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad præmissorum effectum hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die undecima Augusti Millesimo septingentesimo quadragesimo septimo, Pontificatus Nostri Anno VII.

D. Card. Passioneus.

XXXVII.

ERECTIO

Publicæ Universitatis Studii generalis in Collegio Societatis Jesu Civitatis Sancti Dominici Insulæ Hispaniolæ.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Ad perpetuam rei memoriam.

Proœmium.

IN supereminenti Apostolicæ Sedis specula, meritis licet imparibus, disponente Domino constituti, & intra Mentis Nostræ arcana revolventes, quantum ex Literarum Studiis Catholica Fides augeatur, Divini Numinis cultus protendatur, veritas agnoscatur, ac justitia colatur, ad ea, propter quæ Literarum Studia hujusmodi ubilibet excitentur, ac etiam humiles personæ eis incumbere desiderantes, id efficere possint, libenter intendimus, & in iis Nostræ sollicitudinis partes propensius impertimur, prout pia Christifidelium, præsertim Regali dignitate fulgentium accedentium vota exposcunt, Nosque, locorum qualitate pensata, in Domino conspicimus salubriter expedire.

Expositione facta pontifici a Procuratore Societatis Jesu in Urbe Philippus V. Rex anno 1701. mandaverat erectionem Collegii Societatis Jesu. Cum applicatione bonorum, & ad instar alterius Universitatis Studiorum.

Exponi siquidem Nobis nuper fecit dilectus Filius Josephus de Lata Presbyter Societatis Jesu in Alma Urbe Nostra pro Provinciarum Hispaniarum, & Indiarum Regnis Procurator, quod alias, nempe die XXIII. Septemb. Anni MDCCI clar. mem. Philippus, dum vixit, earumdem Hispaniarum Rex, ad Religionem, literarumque scientias promovendas, provehendasque, licentiam concessit, ut in Civitate Sancti Dominici Insulæ Hispaniolæ unum Collegium ejusdem Societatis ex bonis, & rebus ad hunc effectum a tunc in humanis agente Hieronymo de Quesada relictis erigi posset, ac insuper mandavit, ut hujusmodi Collegio, sic ut præfertur, de novo erigendo domus assignaretur, ac redditus applicarentur, ad aliud Collegium, & domum studiorum jamdudum, nempe Anno MDLVIII. in dicta Civitate a quondam Hernando de Jorgon fundatum, quod in publicam Studiorum Generalium Universitatem, ad instar alterius publicæ Studiorum Generalium hujusmodi Universitatis Civitatis Salamantinæ, erectum fuerat, spectantes, ac insuper declaravit, quod Collegium sic erigendum ad sustinendas Cathedras, & onera, juxta redditus a memorato Hernando relictos, assignatosque, obligatum esset, & remaneret; quoniam nonnullis ex causis sperari nequibat casus, ut in secundodicto Collegio morarentur Collegæ, Magistri, nec adesset Discipulorum copia, prout dictus Hernandus fundator optaverat.

Et alio anno 1745. disposuit pro dicti Collegii erectione.

Ac successive, & de Anno MDCCXLV. dictus Philippus Rex injunxit, quod secundodictum Collegium, cum ruinam minaretur, ac ob defectum capitalium necessariæ reparationes minime peragendæ essent, demoliretur, eaque occasione omnes redditus, a prædicto Hernando hujusmodi Collegio relictos, cum eisdem oneribus, & gravaminibus per ipsum Hernandum injunctis, primodicto Collegio de novo applicavit, ac demum imposuit, ut laudabilis memorati Hernandi tamquam de Fundatore, & Benefactore memoria, in principalioribus Collegii primodicti hujusmodi actibus literariis quoque haberetur. Pro præmissorum vero observantia, Collegiique primodicti progressu, Judicem Conservatorem cum privativa jurisdictione cognoscendi omnia negotia, recuperationes bonorum, redditicuum, & rerum alias secundodicto Collegio assignatorum, quæ in primodictum Collegium translata remanebant, concernentia, elegit, & deputavit.

Lis orta fuit cum Conventu Ordinis Prædicatorum super facultate conferendi gradus.

Vix tamen a memorato Philippo Rege primodictum Collegium erectum fuerat, quædam lis, seu verius quæstionis materia, in Tribunali Regiæ Audientiæ dictæ Civitatis Sancti Dominici inter dilectos Filios tunc existentes primodicti Collegii Rectorem ex una, & Priorem Conventus ejusdem Sancti Dominici Fratrum Ordinum Prædicatorum ex altera partibus, introducta remansit, super privativa facultate conferendi gradus in scientiis, quæ docebantur: Et pro parte dicti Rectoris adducebatur, in primodictum Collegium translatum fuisse aliud secundodictum a dicto Hernan-

Rationes utriusque Partis.

nando fundatum, quod Anno MDLVIII. in publicam Studii Generalis Universitatem erectum fuerat; Pro altera vero dicti Prioris parte, nuda possessio privilegii conferendi gradus allegabatur.

Resolutio causæ.

In hujus Causæ progressu, manutentio in possessione, seu quasi possessione privilegii prædicti eidem Priori, & Conventui de facili data fuit, sed coactus dictus Prior ad exhibendum titulum, seu documentum concessionis hujusmodi privilegii, quoddam sumptum de alio sumpto quarumdam literarum fel. record. Pauli Papæ III. Prædecessoris Nostri, vel sub Plumbo, vel in simili forma Brevis expeditarum, quibus idem Conventus in publicam Studii Generalis Universitatem erectus declarabatur, produxit: Ob defectum tamen originalis dictarum literarum, & quia de concessione hujusmodi facultatis, & erectionis, nullum in Regestis Regii Concilii Indiarum, prout moris est, monumentum reperitur, sumtum hujusmodi adulterinum, ac suppositititium habitum fuit.

Procurator Societatis institit saltem pro facultate cumulativa conferendi gradus.

Postmodum, pro parte dicti Collegii, dilectus etiam Filius Petrus Ignatius Altamirano ejusdem Societatis Professor, ac Indiarum Provinciarum prædictarum Procurator, institit, quod quatenus privativa facultas ipsi Collegio minime competeret, saltem cumulativa non impugnaretur; sed ob novas a Priore, & Conventu prædictis factas oppositiones, non sine gravamine, lis, & causa hujusmodi per plures annos, & ad usque annum MDCCXLIII. in suspenso remansit; Interea temporis cum novæ rationes, probationesque a Rectore, & Collegio prædictis pararentur, ad hoc ut causas hujusmodi absolveretur, dilectus etiam Filius Thoma Ripoll Magister Generalis Ordinis Prædicatorum, cui præmissa non latebant, & proposita a dicto Procuratore primodicti Collegii probabat, ad dirimendas lites inter partes hujusmodi ortas, Procuratoribus memorati Conventus mandavit, ut supersederent, & propositionem pro parte dictorum Rectoris, & primodicti Collegii factam amplecterentur.

Magister Generalis Ord. Prædicat. propositionem a Rectore Collegii factam amplecti mandavit.

Supplicatur Regi Hispaniarum pro ejus Regio assensu.

Hisce præhabitis, Procurator primodicti Collegii Charissimo in Christo Filio nostro Ferdinando earundem Hispaniarum Regi Catholico supplicavit, quatenus instantiæ assentiri dignaretur, commissaque ab eodem Ferdinando Rege cuidam ejus Ministro plenæ fiduciæ, & literaturæ prædito, quæstionis, seu litis hujusmodi cognitione; post cognitionem hujusmodi, relationemque eidem Ferdinando Regi factam, ipse Ferdinandus Rex die xvii. Februarii proxime præteriti suum edidit decretum; in quo, facta prius de omnibus præmissis actis, & gestis mentione, primodictum Collegium in publicam Studii Generalis Universitatem cum eisdem facultatibus, & privilegiis, quibus secundodictum Collegium a dicto Hernando, sicut præmittitur, fundatum, gaudebat & fruebatur, erexit; & ad hujusmodi effectum mandavit, quod gradus quicumque inibi Studentibus conferri possent, cum onere sustinendi Cathedras, juxta redditus, qui ex secundodicto Collegio illi fuerunt adjudicati, & adjectione aliarum Cathedrarum, quatenus Rectori primodicti Collegii propriis expensis illas adjicere placuerit; Injungens eidem Judici Conservatori a prædicto Philippo Rege deputato, ut præmissa omnia adimpleri facere, & in singulis actibus publicis de dicto Hernando tamquam Fundatore, & Benefactore memoriam haberi, & decrevit gradus in hujusmodi primodicto Collegio in singulis Scientiis, & facultatibus susceptos, eamdem vim, & prærogativam habere, quas habent illi in quacumque Universitate suscepti, & illorum virtute, Officia, & Dignitates illis correspondentia conferre posse. Pro eo vero, quod ad dictum Conventum attinet, circa ejus continuationem in prætensa facultate, de qua legitime, & valide, ut præfertur, non docebatur, dictus Ferdinandus Rex attendens supplicationem dicti Petri Ignatii Procuratoris pro bono pacis promovendæ factam, amplecti etiam erectionem Universitatis in dicto Conventu, erectionem quoque hujusmodi una, eademque die concessit, itaut una, & altera Universitates gradus quoscumque in eis respective Studentibus conferre possint, ad instar Universitatum, quibus tam Ordo Fratrum Prædicatorum, quam Societas Jesu hujusmodi, in Civitatibus de Manila Sanctæ Fidei, & Quitensi gaudent: Ac pro suæ voluntatis executione, Dilectis quoque Filiis Consilio Indiarum mandavit, quod super hisce actus quicumque in Judicio habiti delerentur, nec amplius ulla instantia admitti deberet, perpetuumque silentium in præ-

Qui instantiæ annuit cum opportunis ordinationibus.

 missis

missis imposuit, & alias, prout in ejusdem Ferdinandi Regis decreto manu propria subscripto, & die XXVI. Maji proxime elapso expedito, cujus tenorem præsentibus pro expresso haberi volumus, uberius dicitur contineri.

Petitio dicti Procuratoris de Urbe.

Cum autem, sicut eadem expositio subjungebat, dictus Josephus Procurator, quo præmissa firmius subsistant, & serventur exactius, Apostolicæ Confirmationis nostræ patrocinio communiri, Collegiumque hujusmodi in supradicta Sancti Dominici Civitate erectum, fundatumque, in publicam Studiorum Generalium Universitatem per Nos erigi, & institui summopere desideret:

Pontifex regium Decretum confirmat.

Nos, qui Societatem hujusmodi, cujus Alumni, & Professores uberes literarum, & pietatis in publicum fructus producere pergunt, paternis complectimur affectibus, ipsius Josephi Procuratoris votis hac in re, quantum cum Domino possumus, favorabiliter annuere volentes, ipsumque Josephum Procuratorem a quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis, a Jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium tantum consequendum, harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, supplicationibus ejus nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, supradictum Decretum a memorato Ferdinando Rege, sicut præmittitur, factum, editum, subscriptum, & publicatum, cum omnibus, & singulis in eo contentis, auctoritate Apostolica tenore præsentium approbamus, & confirmamus, illique inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur adjicimus, omnesque, & singulos juris, & facti defectus, si qui desuper quomodolibet intervenerint, supplemus, & sanamus.

Et quatenus opus sit, dictum Collegium in publicam Universitatem Studiorum erigit.

Ipsumque Collegium Societatis Jesu in dicta Civitate Sancti Dominici Insulæ Hispaniolæ, ut præfertur, erectum, & institutum, ubi Scholæ nunc habentur, seu forsan in ampliorem formam constituentur, in publicam Studiorum Generalium Universitatem, in qua dictæ Societatis Alumni, & Professores, Gramaticam, Rethoricam, Logicam, Physicam, & Theologiam Scholasticam, & Moralem, ac Sacros Canones, ac Jus tum Canonicum, nec non per Lectores sæculares Jus Civile, ac Medicinam, aliarumque literarum studia profiteantur, & Juvenes quoscumque doceant, eadem auctoritate, tenore itidem præsentium, sine tamen quorumcumque præjudicio, erigimus, & instituimus, ipsumque Collegium sic in publicam Universitatem erectum, & institutum, curæ, & regimini, & administrationi dictæ Societatis, illiusque Præpositi Generalis pro tempore existentis, seu ab eo deputandi, prædicta auctoritate etiam perpetuo supponimus, ac submittimus.

Cum cumulativa privilegiorum aliarum Universitatum.

Ac eidem Collegio, illiusque Rectori, Magistris, Lectoribus, Scholasticis, aliisque prædictis universis, & singulis, ut omnibus, & quibuscumque privilegiis, Indultis, libertatibus, immunitatibus, exemptionibus, favoribus, gratiis, prærogativis, honoribus, & præeminentiis hujusmodi publicis Studiorum Generalium Universitatibus, illarumque pro tempore existentibus Rectoribus, Magistris, Lectoribus, Doctoribus, Præceptoribus, Scholasticis, Procuratoribus, & aliis Personis in genere, vel in specie quomodolibet concessis, non solum ad eorum instar, sed pariformiter, & æque principaliter, omnibus, & per omnia uti, potiri, & gaudere: Ac insuper Rectori pro tempore existenti Collegii hujusmodi, ut quoscumque ad illud accedentes, ac per debitum tempus Studentes, si scientia, & moribus idoneos esse repererit, in omnibus Facultatibus, quæ in dicto Collegio, ut præfertur, docentur, & leguntur, ad Baccalaureatus etiam formati, Licenciaturæ, Laureæ, ac Doctoratus, nec non Magisterii gradus, servata tamen in omnibus, & per omnia forma Decretorum Viennen. & Tridentini Conciliorum, quibus in aliquo derogare non intendimus, & alias laudabiles aliarum publicarum Universitatum consuetudines, promovere, & ipsorum graduum insignia eis exhibere, usque ad dictos gradus; Utque per Rectorem hujusmodi Collegii promoti, possint publice privatimque omnium aliarum publicarum Studiorum Generalium Universitatum Facultates prædictas interpretari, & alios docere, de eis disputare, gradui, seu gradibus hujusmodi convenientes actus exercere, nec non omnibus aliis privilegiis, favoribus, gratiis, prærogativis, & indultis, quibus alii in aliis quibusvis Universitatibus, & alibi, juxta illarum Constitutiones, & mores, ad gradus prædictos promoti, de jure, usu, vel consuetudi-

Et facultate conferendi gradus quoscumque.

nea

ne, aut alias quomodolibet utuntur, fruuntur, potiuntur, & gaudent, ac uti, frui, potiri, & gaudere possunt, & poterunt in futurum, pari modo, & absque ulla prorsus differentia, uti, frui, potiri, & gaudere in omnibus, & per omnia, perinde ac si gradus prædictos in publicis Universitatibus prædictis, juxta illarum mores, & consuetudines, rite suscepissent.

Præposito Generali Societatis Jesu tribuit facultatem condendi statuta.

Nec non moderno, & pro tempore existenti dictæ Societatis Præposito Generali, ut per se, vel dicti Collegii, & sic erectæ Universitatis Rectorem, aut alium, vel alios deputandos, pro felici salubrique sic erectæ Universitatis directione, ac Rectoris, Magistrorum, Lectorum, & aliorum Ministrorum, & Officialium muneribus, & functionibus, modoque, & forma docendi, & alias sua respective Officia exercendi, & Scholasticorum manutentione, quæcumque statuta, & ordinationes, licita tamen, & honesta, ac Sacris Canonibus, & Concilii Tridentini prædicti Decretis, ac Constitutionibus Apostolicis minime contraria, edere, & promulgare, ac edita, & promulgata, pro temporum, rerum, & personarum qualitate, mutare, corrigere, & reformare, seu ulla cassare, vel abrogare, ac alia de novo condere, edere, & publicare, & super illorum observatione pœnas ejus arbitrio imponere, ac impositas pœnas executioni demandare, dictique Collegii, ac sic erectę publicæ Universitatis hujusmodi Doctores, Magistros, Lectores, Scholasticos, Procuratores, Bidellos, aliosque Ministros, & Officiales eligere, nominare, ac electos, nominatos amovere, electionesque factas confirmare libere, & licite, ac valide possint, & valeant respective, auctoritate, & tenore prædictis concedimus, & indulgemus.

Clausulæ pro præmissorum firmitate.

Decernentes easdem præsentes litteras semper firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere; ac illis, ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit, in omnibus, & per omnia plenissime suffragari, & ab eis inviolabiliter observari; sicque in præmissis per quoscumque Judices ordinarios, & delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales etiam de Latere Legatos, & Sedi Apostolicæ Nuncios, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Derogatio contrariis.

Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, nec non dictorum Collegii, Civitatis, & Societatis, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, & litteris Apostolicis in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis, illorum tenores præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, ac de verbo ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad præmissorum effectum, hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque.

Dat. Pontif. Anno VIII. die 14. Septembris 1747.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 14. Septemb. MDCCXLVIII. Pontificatus Nostri Anno VIII.

D. Card. Passioneus.

XXXVIII.

SUPER

Abusu libelli Repudii Conversorum a Judaismo ad Fidem Catholicam.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Exordium.

APOSTOLICI Ministerii munus Nobis licet immerentibus commissum assidue Nos excitat, atque impellit, ut solicito studio, ac vigili cura, abusus, pravasque consuetudines, si quas in Ecclesia Dei, vel hominum infirmitate, vel malitia, certo novimus irrepsisse, Pastoralis Providentiæ solicitudine compescamus, congruisque adhibitis remediis, quo citius fieri potest, aboleamus.

Judæi ad Fidem conversi, si habeat Uxorem in Judaismo, illam quandoque repudiant.

Nuper quidem Nobis relatum est, certisque probationibus manifesto comprobatum, quod aliqui Hebræorum, qui ad Christianam Fidem conversi uxorem habent renuentem Christianam veritatem amplecti, minime dubitant, posteaquam ejurata Judaica perfidia sacro lavacro abluti sunt, & solemni professione se ad Christi Fidem adstrinxerunt, reverti sacrilego ausu ad Judæorum Castra, seu Vicum, vulgo *il Ghetto*, ibique Rabbinico ritu, Judaicis superstitionibus, damnandisque observationibus, libellum repudii uxoribus concedere, vel etiam extra Judæorum domicilium, coram Notario Testibusque Christianis, eumdem libellum repudii uxoribus dare, ut liberam eis nubendi alteri Viro potestatem faciant. Moyses quidem in Deuteronomio c. 24. ita scriptum reliquit: *Si acceperit homo uxorem, & habuerit eam, & non invenerit gratiam ante oculos ejus propter aliquam fœditatem, scribet libellum repudii, & dabit in manu illius, & dimittet eam de domo sua*. Utrum vero hæc dumtaxat indulgentia quædam fuerit ad majus malum evitandum, adeout qui daret, acciperetque repudium, liber quidem a pœna esset, non autem a culpa; an autem dispensatio potius esset a Deo concessa ob cordis Hebræorum duritiam, adeout qui libellum repudii mitteret, & quæ missum reciperet, & a culpa, & a pœna exemptus foret, eisque minime vetitum esset ad aliud matrimonium valide, ac licite contrahendum procedere, diffident inter se veteres, recentioresque Theologi, cum alii primam, alii alteram opinionem sequantur. Verum quidquid hac de re sit, illud certum est, quod Redemptor Noster Jesus Christus Dei Filius interrogatus quid censeret de libello repudii, quem Moyses permiserat, respondit, ut legitur in Evangelio apud Matth. *cap.* 19. & apud Marc. *cap.* 10. *Quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras; ab initio autem non fuit sic: dico autem vobis, quia quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur: & qui dimissam duxerit, mœchatur*: Sermonemque suum ita conclusit: *Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet*. Ex his autem verbis per legitimam consequentiam inferunt Theologi, in præsentiarum non amplius licere Hebræis proprias uxores repudiare, neque per libellum repudii, matrimonii vinculum amplius dissolvi, eo quod Jesus Christus illud ad suum primævum statum redegit, nempe ad indissolubilitatem, non lege nova condita, sed dumtaxat sublata veteri indulgentia, seu dispensatione super prædicta indissolubilitate concessa. Quæ cum ita se habeant, etiamsi repudium toleretur inter Hebræos conjuges, qui ambo in eadem Judaica perfidia permanent, certe ferri, ac tolerari nullo modo debet, ut Hebræus ad Fidem conversus, & sacro Baptismate ablutus, libellum repudii uxori, quæ in Hebraica pervicacia remanet, judaico more, ac ritu concedat.

Repudium in Veteri Testamento permissum.

Sed in Nova Lege Gratiæ absolute vetitum.

Hinc Pontifex decernit, quod Hebræus conversus interpellet Uxorem Hebræam.

Quamobrem ut in posterum omnia debito ordine, & laudabili modo, ac ratione fiant; volumus, ac decernimus, ut Hebræus ad Fidem conversus, si uxorem Hebræam habet, eam more solito interpellet, an etiam ipsa converti, & cohabitare

velit

velit sine contumelia Creatoris: Renuente autem muliere, liberum ei erit aliud matrimonium contrahere, juxta verba Beati Apostoli Pauli *in Epist. 1. ad Corinth. cap. 7. Quod si infidelis discedit, discedat, non enim servituti subjectus est Frater, aut Soror in hujusmodi, in pace autem vocavit nos Deus.* Ut bene jam ante animadvertit clar. me. Prædecessor Noster Innocentius III. in sua Decretali, quæ incipit: *Quanto, de divortiis.*

Eaque renuente, possit contrahere cum Christiana.

Quæritur a Theologis, & Canonici juris eo Consultis, quando solvatur matrimonium contractum ab Hebræo cum Hebræa, quæ se convertere recusat; & quando conversus novum matrimonium cum muliere Christiana, & quando Hebræus cum Hebræa contrahere possit: Quod ad conversum attinet, quidam volunt, præcedens matrimonium dissolvi quoad vinculum, statim ac infidelis renuit Fidem Christianam amplecti, aut intra terminum, seu temporis spatium præfixum in interpellatione, quæ illi facta est, nullum responsum præbet. Alii vero putant matrimonium solvi, quando conversus aliud matrimonium celebrat cum Christiana: Quæ opinio in præsenti communior est inter Theologos, & Canonici juris peritos, & in praxi eam sequitur Congregatio Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium Decretorum Concilii Tridentini Interpretum. De solutione autem vinculi matrimonialis, pro eo quod pertinet ad uxorem, quæ in Hebraica superstitione perseverat, aliqui censent, quod ea in pœnam suæ perfidiæ semper illigata remaneat, neque aliud matrimonium contrahere valeat, donec & quousque Maritus Christianus factus vivit: Alii vero putant, nullo modo eam matrimonium celebrare posse, si Maritus conversus non adhuc ad alias nuptias transierit: ubi vero conversus matrimonium iniverit, permitti debere mulieri, ut idem facere possit, quia solutio matrimonii privilegium est concessum favore Christianæ Fidei, quam ad Christum conversus amplectitur; & ideo recte affirmari posse, datum esse directe, & per se fideli, indirecte vero, & per accidens infideli. Sed quidquid sit de hujusmodi controversiis, quæ inter Theologos, & juris Canonici professores disceptantur; de quibus nihil Nos definire intendimus, singulas illorum sententias eo loco, quo sunt, relinquentes; cum Nostra mens, & voluntas nequaquam sit aliquid nunc definire de matrimonio, quod a muliere Hebræa contrahitur, posteaquam nolle se Christianæ Fidei nomen dare declaravit: Sed id solum Motu proprio, ex certa scientia, & plenitudine potestatis tenore præsentium volumus, & intendimus, ac jubemus, ut cum aliquis Hebræorum Christianam veritatem amplexus fuerit, non prætermittatur interpellatio mulieri more recepto facienda, an velit, nec ne, se ad Christum convertere, dummodo tamen ex aliqua gravi causa, vel a Nobis, vel a Romanis Pontificibus Successoribus nostris, non censeatur hujusmodi interpellatio omittenda, ut videre licet in nostra Constitutione: *In suprema*, data die 16. Januarii anno MDCCXLV. quæ est CXVII. *in Tom. I.* Nostri Bullarii; immo expresse vetamus, prohibemus, ac interdicimus, ne Conversi quovis tempore, & quovis modo, sive in Judæorum domicilio, nempe *Ghetto*, Rabbinico ritu, sive extra, coram Notario & Testibus Christianis, libellum repudii uxoribus, quæ interpellatæ recusant se convertere, aut, omissa vigore dispensationis ejusmodi interpellatione, quia ex probabili conjectura creditum est, minime se ad Christi Fidem conversuras, dare, scribere, aut mittere audeant, & possint.

De Theologorum quæstione, quando dissolvatur Matrimonium infidelium ob conversionem unius e conjugibus.

Circa quam nil Pontifex statuere intendit.

Sed solum statuit, ut supra.

Et quoniam ut plurimum contingit, ut leges debitam executionem non consequantur, nisi Sanctio pœnalis contra eas transgredientes accedat; hac Nostra in perpetuum valitura Constitutione, motu, scientia, ac potestate pari mandamus, ac præcipimus, ut omnia Tribunalia, ac Judices competentes, habita notitia, aliquem ex Hebræis conversis, post susceptum Baptismum, libellum repudii intra ipsum Judæorum domicilium, Rabbinicis superstitionibus adhibitis, uxori non conversæ dedisse, statim in eum sine ulla cunctatione, tanquam in Judaizantem, solitis pœnis animadvertant; & insuper contra ipsam Judæorum Universitatem in casu prædicto procedant manu regia mulctam ab ea exigentes centum scutorum aureorum, cujus tertia pars in præmium accusatori tribuatur, quod vero superest, concessum, & addictum ipso jure per hanc Nostram Constitutionem intelligatur Piæ Domui Catechumenorum in illis Civitatibus, in quibus reperitur, ubi autem hujusmodi Catechumenorum Domus non extat, remaneat liberæ dispositioni Episcoporum, & Ordinariorum, ut

Pœnæ contra delinquentes.

ut eam pecuniam pauperibus Christianis pro eorum arbitrio, & conscientia distribuant. Sin autem ad Tribunalium, seu Judicum competentium cognitionem pervenerit, quod Conversus libellum repudii extra Judæorum domicilium, seu *Ghetto*, dederit coram Notario, & Testibus Christianis, pari modo eum tamquam Judaizantem debita pœna afficiant, minori tamen, quam plecti debet, qui intra ipsum *Ghetto* Rabbinicis superstitionibus libellum repudii scripserit. Item procedatur contra Notarium Christianum, & dictam Hebræorum Universitatem, sine cujus scientia, & procuratione hujusmodi damnabilia negotia non transiguntur, & pro rata parte mulctentur centum scutis aureis, exigendis, distribuendis, applicandisque, ut supra dictum est; tum etiam Testes Christiani pœna arbitraria, etiam corporis afflictiva, pro prudenti Judicum arbitrio puniantur. Præterea, etsi libellus repudii, juxta hebraicum morem, ac ritum, solum a Marito uxori mittatur, non autem permissum sit uxori, ut illum Marito præbeat, nihilominus, quia nobis compertum est, esse aliquos, qui existimant etiam a Muliere Marito dari posse; ut omni in futurum dubitationi, ac quæstioni, quæ exoriri posset, occurramus, hac Nostra præsenti volumus, ac declaramus, ut omnia, & singula, quæ a Nobis superius de marito ad Fidem converso, remanente ejus uxore in Judaica superstitione, disposita ac statuta sunt, etiam in casu uxoris ad Christum conversæ, remanente marito in infidelitate, locum omnino habeant, atque obtineant, & ab omnibus serventur, & custodiantur.

Declarat, quod dictum est de Marito erga Uxorem, intelligendum esse etiam de Uxore erga Maritum.

Derogatio contrariis.

Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, privilegiis quoque, Indultis, & Literis Apostolicis, dictis Hebræis, eorumve Universitatibus, sub quibuscumque tenoribus, & formis, & cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, decretis in genere, vel in specie quomodolibet concessis, etiam sæpius approbatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis, etiam alias pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, & individua mentio habenda, seu quævis alia exquisita forma ad hoc servanda esset, tenores hujusmodi, nec non formas, & decreta in illis apposita, ac si de verbo ad verbum insererentur, præsentibus pro sufficienter expressis, & insertis habentes, illis quoad reliqua in suo robore permansuris, ad effectum præmissorum, specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque.

Publicationem præsentium decernit.

Volumus autem præsentes Literas ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe, in Acie Campi Floræ, atque in Platea, quæ Judæorum nuncupatur, per Cursores Nostros publicari, earum exemplis inibi affixis, & dimissis, ac post hujusmodi publicationem, & elapsum terminum superius præscriptum, cunctos, & singulos, quos concernunt, perinde arctare, atque afficere, ac si eorum cuilibet personaliter intimatæ fuissent, illarumque exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & Sigillo Personæ in Dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eandem prorsus fidem in judicio, & extra illud haberi, quæ ipsis præsentibus haberetur, si essent exhibitæ, vel ostensæ.

Sanctio pœnalis.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostræ voluntatis, inhibitionis, præcepti, mandati, & derogationis infringere, vel ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum.

Dat. Pont. Anno VIII. die 16. Sept. 1747.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo quadragesimo septimo, decimosexto Kalendas Octobris, Pontificatus Nostri Anno VIII.

D. Card. Passionei.

J. Datarius.

VISA DE CURIA

N. Antonellus Pro Abbreviator.

J. B. Eugenius.

Loco ✠ Plumbi.

Registrata in Secretaria Brevium.

Publicat. die 30. Septembris ejusdem Anni.

DE

DE ÆDIFICIIS,

XXXIX.

De Jure congrui in Civitate Centumcellarum, ejusque Suburbiis.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

AD Centumcellas Civitatem Nostram superioribus mensibus Nos contulimus, ut Cives illos Nobis temporaliter Subditos conspectu Nostro solaremur, quod tamen perbreve paucorum dierum spatium, quo ibi morati sumus, a curis Apostolicæ servitutis Nobis impositæ vacuum esse non sivimus; inter cætera enim respondimus Consulationibus nonnullorum Venerabilium Fratrum Nostrorum Episcoporum, atque etiam dilecti Filii Sigismundi Vicarii Generalis Zagrabien de quartis nuptiis apud Græcos initis, irritæ, ne, an validæ essent; aliaque plura Pontificalis solicitudinis munera obivimus. Siquidem Pastoralis Officii Nobis cœlitus demandati, Nos ipsius Tyreni maris aspectus admonebat. In memoriam enim Nostram redibat, apud Ostia Tyberina Beatum Augustinum magnum Ecclesiæ lumen, dum se post longi itineris laborem navigationi instaurat, cum Sancta ejus Matre, paulo ante quam migraret ad Deum, de Divinæ contemplationis dulcedine, & de cœlestis Patriæ jucunditate colloquentem, in deliciis Domini diem suavissime transegisse; in hujus maris littore Marcum Minutium Felicem, vindemialibus feriis, dum a Foro vacabat, egregium illum Dialogum pro Christiana Religione adversus Gentilium calumnias inter Cæcilium, & Octavium medium sedentem disceptationis arbitrum audivisse, & scripsisse: demum hujus maris Insulas innumeros propemodum Dei Servos pro Christi nomine egentes, vexatos, afflictos, verbera & carceres expertos, vinculis & ludibriis onustos, expulsos, ejectos, & quibus dignus non erat mundus, excepisse, & in sinu suo fovisse quodammodo, & amplexos esse. Decet autem, ut adventus Noster in eam Urbem Paterno non destituatur beneficio, & Pontificiis gratiis, ac favoribus non careat, quo benevolentiæ Nostræ memoria apud illos Cives gratior, & diuturnior benignitate Apostolica reddatur.

Exordium ab accessu Pontificis ad Centumcelles.

Ubi caris non fuit vacuus.

Et ex aspectu illius Littoris varia, ipsius mente digna, ei meditanda occurrerunt.

Accessus Pontificis ad illam Civitatem aliquod ei afferre debet beneficium.

Nuper autem dilecti Filii Populus, & Incolæ dictæ Civitatis Centumcellarum Nobis exponi fecerunt, quod cum die tertia mensis Octobris anni proxime præteriti duæ parvæ domunculæ nocte ex improviso concidissent, earum ruinis oppressi, quod non sine animi Nostri dolore audivimus, duodecim homines sunt: Hujusmodi gravis infortunii nuncio delato ad Congregationem Venerabilium Fratrum Nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium Consultationibus negotiorum Status Ecclesiastici præpositam, eadem Congregatio jussit Gubernatori, ut Domus omnes prædictæ Urbis visitari, & recognosci, easque describi eo statu, ac conditione, qua reperirentur, curaret. Electis autem duobus Magistris Cæmentariorum, & duobus ejusdem Urbis Civibus, omnia, quæ præcepta fuerant, probe, ac diligenter executioni demandata sunt, & totius Civitatis descriptio accurate confecta Congregationi prædictæ exhibita est: Ex ea autem descriptione, seu relatione, subjungebatur, evidenter constare, Centumcellensem Civitatem plurimis abundare domibus parvis, veterimis, ruinosis, male materiatis, rimisque fatiscentibus, jam prope collabentibus, fulcimentisque subnixis, quæ informem Civitatis aspectum, aerem insalubrem, & incolatum, atque habitationem ingratam, atque injucundam efficiunt, neque hujusmodi publico malo, atque incommodo novis construendis ædificiis remedium aliquod afferri posse: Nam contractus emptionum & venditionum, ob obstinatam Dominorum renuentium vendere voluntatem, aut avaritiam plus justo distrahere volentium, vel ob hypothecas oppignorationes, Canones, Fideicommissa, aliaque hujusmodi

Expositio pro parte dictæ Civitatis super mala conditione ejus domorum tunc facta.

Cui remedium afferri nequit ob difficultates, quæ in contractibus emptionum, & venditionum inveniuntur.

modi vincula, & onera iisdem domibus imposita, difficillimi, maximeque periculosi redduntur: Propterea humiliter Nobis supplicare, ut Apostolica Nostra Indulgentia, & suprema auctoritate, eorum necessitatibus prospicere, ac subvenire dignaremur.

Pontifex supplicationibus Civitatis annuere intendit.

Nos igitur, cum superius exposita Nobis ipsis probe perspecta, & plane cognita sint, supplicationibus hujusmodi benigne inclinati, volentes ea, quæ ad prædictæ Civitatis ornatum, salubritatem aeris, ac Populi, & Incolarum prædictorum commodum, & incolumitatem conducunt, paterna Nostra Providentia efficaciter procurare, exemplo Prædecessorum Nostrorum Alexandri VI. Pii IV. Gregorii XIII. & Sixti V. qui in suis respective Constitutionibus pro hac Alma Urbe plura statuerunt, quæ Nobis a jure, & æquitate minime aliena, sed maxime consona, & dictæ Civitatis Centumcellarum ampliandæ, ornandæque apta, & necessaria visa sunt, disponere, ac ordinare constituimus.

Et propterea mandat, ut singulis annis Ædificia illius visitentur.

Itaque præsenti hac Nostra in perpetuum valitura sanctione, motu proprio, ex certa scientia, & de potestatis Nostræ plenitudine statuimus, ac decernimus, ut Gubernator præfatæ Civitatis Nostræ Centumcellarum pro tempore, cum ædificiorum, viarumque Magistris duobus, vel tribus, quolibet anno, vel triennio, publici Consilii decreto eligendis, cum duobus peritis Architectis, seu Fabris Murariis ejusdem Civitatis, singulis annis intra tres menses æstivos, universam Civitatem, quemadmodum hoc vertente anno jussu præfatæ Congregationis super consultationibus Status Ecclesiastici peractum est, circumeat, visitet, atque inspiciat, & ubi in visitatione hujusmodi singulis annis aliquas domos ruinosas, vel ex parte collapsas, aut omnino dirutas, locave aperta viis publicis hærentia esse cognoverit, solicite curet, ne laceræ, atque inhabitatæ domus, interruptaque spatiis viarum interjacentibus domorum septa Urbi deformitatem, atque incommoditatem afferant, eas celeriter de novo construi, aut resarciri. Quare quoscumque earum domorum Dominos, ad instantiam dictorum Magistrorum Viarum, debitis pœnis propositis, cogat coram publico Notario in actis intra terminum unius mensis declarare, an velint domus hujusmodi dirutas, vel ruinam minitantes vel apte instaurare, vel rursus ædificare; areas vero, aliaque loca hujusmodi aperta ab iisdem possessa, an velint in eis nova ædificia construere, an muro saltem claudere, si locum, seu spatium prædictum ad novum ædificium construendum minime sufficere, aut idoneum esse idem Gubernator censuerit, murumque ipsum ad eam altitudinem, quæ proxima ædificia, proximosque muros æquet, vel ad aliam, quam ipse, ex consilio prædictorum Viarum Magistrorum præscripserit, attollere: Si autem dicti Domini, & possessores intra præfatum spatium modo prædicto se ad restaurandum, vel de novo ædificandum promptos, ac paratos esse declaraverint, idem Gubernator pro tempore alium terminum duorum mensium præstituat, intra cujus spatium arenam, calcem, lapides, cæmenta, aliaque hujusmodi ad ædificationem necessaria conquisita, & parata habeant, & deinde tertium terminum novem, vel plurium mensium, juxta qualitatem reparationis, seu novæ ædificationis faciendæ, ex consilio dictorum peritorum, & Magistrorum Viarum, assignet, intra quod necessariam reparationem, seu novam ædificationem absolvere, ac perficere debeant sub pœna, in casu contraventionis, amittendæ domus, vel areæ, vel spatii prædicti, quod statim sine ulla dilatione, omnique beneficio purgationis moræ excluso, ipso jure statim addictum, & adjudicatum Cameræ Nostræ Fisco censeatur, non obstantibus quibuscumque fideicommissis, primogenituris, investituris, donationibus, pactisque succedendi, aliisque juribus, & oneribus hujusmodi; Easdem vero domos, areas, vel spatia, statim ac adeptus est, debeat Fiscus Noster aliis vendere, & concedere, qui ad eas apte restaurandas seu de novo ædificandas, oblatis fidejussoribus, seu data idonea cautione, aliisque observatis inferius respectu emptoris sub hasta præscribendis, se obligaverit.

Et Domus ruinosæ reædificentur & farciantur.

Interpellando eorum Dominos.

Alias devolvantur ad Fiscum, qui illas sub onere novæ ædificationis vendat.

Consulit tamen Dominorum construere volentium indemnitati.

Ad consulendum vero majori Dominorum commoditati, seu facilitati pro dictis reparationibus faciendis, vel novis ædificiis construendis, volumus, & mandamus, ut quicumque illis pecuniam ad dictum effectum dederit, prælatio ei super dicta domo restaurata, vel novo ædificio constructo, ante omnem alium Creditorem cuicumque juri, hypothecæ, anterioritatis, vel titulo dotis, fideicommissi, reservationis dominii vel alio quocumque quantumvis privilegiato, vel privilegiatissimo innixum,

xum, & suffultum, omnino competat, dummodo tamen pecunia prædicta deposita in Monte Pietatis cum ordinibus ab ipso Domino domus ædificandæ, vel restaurandæ, & ab ipso pecuniæ datore, & ab uno ex Magistris Viarum subscriptis, in præfatam restaurationem, seu novam ædificationem, vere conversa & erogata fuerit.

Secus si renuat.

E diverso autem, si Dominus domus, seu areæ prædictæ, intra primum unius mensis terminum, in actis voluntatem suam restaurandi, aut ædificandi non declaraverit, Gubernator pro tempore, solitis propositis edictis, intra terminum alterius mensis ad venditionem ejusdem domus, seu areæ deveniat, eamque plus licitanti, majusque pretium offerenti addicat, eamque, omnibus aliis oblatoribus præferendum decernat; si autem plures fuerint ejusdem pretii Oblatores, tunc, & in eo casu dumtaxat, is præ omnibus obtineat, qui rei particeps, & consors fuerit; post hunc vicinus, & inter plures vicinos, qui magis indiget, vel qui vicinus est pluribus partibus, inter cæteros vero, qui plus, quique ad majorem Civitatis ornatum, & commoditatem publicam ædificare voluerit, judicio ejusdem Gubernatoris, ex consilio dictorum Magistrorum Viarum, præferatur. Is autem, qui licitatione vicerit, & adjudicationem domus, seu areæ sub hasta venditæ obtinuerit, teneatur integrum pretium, seu pecuniam deponere in Monte Pietatis ad eam insumendam in emptionem tot Locorum Montium non vacabilium, sive unius, aut plurium censuum cum Locis piis, seu Communitatibus Status Ecclesiastici contrahendorum, quæ Loca Montium non vacabilia, seu census, perpetuo subjecta, & illigata remaneant iisdem vinculis fideicommissi, investituræ, hypothecæ, aliorumque onerum cujuscumque conditionis, & qualitatis, quibus antea domus vendita obnoxia erat; adeo ut domus illa ab omni quocumque onere, præterquam ab annuo Canone, cui forte subjecta esset favore Domini directi, libera, & exempta in Emptorem, ejusque Successores pertranseat.

De gradibus prælationis quoad emptores sub hasta.

In hujusmodi autem publicis auctionibus, & venditionibus sub hasta faciendis, illud etiam palam edicatur, quod auctione, seu subhastatione peracta non amplius ad efferendum, quicumque alius fuerit, admittetur, sive pupillus, sive minor, sive mulier, sive Ecclesia, sive Locus Pius, seu alia quæcumque Persona, quæ ex quavis causa, vel titulo, etiam fundato in jure communi, aut statuto municipali, & quantumvis privilegiato, & privilegiatissimo, vel etiam ex pacto, & conventione expressa, se omnibus aliis præferri intendat, ut a litibus, & controversiis, quæ hinc exoriri possent super prælatione hujusmodi, celeris dirutarum domuum restauratio, sive ædificatio non retardetur. Propterea illud etiam in publicis auctionis, seu subhastationis Edictis aperte exprimatur, & declaretur, quod major Oblator, seu is, cui domus, vel area sub hasta posita addicetur, non solum tenebitur integrum pretium oblatum, cum supradictis vinculis, apud Ædem Sacram deponere, sed ulterius debebit in actis, oblata idonea fidejussione, seu cautione, a Magistris Viarum eorum periculo approbanda, se obligare instituendi statim, & sine ulla mora reparationem, seu novam ædificationem domus, seu areæ in auctione emptæ, eamque absolvendi, & perficiendi intra alium terminum octo, vel plurium mensium, juxta qualitatem ædificationis, seu reparationis faciendæ, a Gubernatore pro tempore ex consilio Magistrorum Viarum determinandum, sub pœna in casu contraventionis confiscationis ejusdem domus, seu areæ, & alterius quingentorum aureorum, applicandorum similiter Fisco ad effectum deponendi in Monte Pietatis, & erogandi in restaurationem, seu ædificationem ejusdem domus, seu areæ, absque eo quod in alium usum ex quacumque urgenti, & urgentissima causa converti possint.

Quid in Edictis subhastationis expresse caveri debeat.

Ut vero ex restaurationibus, seu novis ædificiis construendis majus ornamentum Urbi, nullum vero detrimentum publicis viis, & Foris, sive Urbis munitionibus proveniat, munus sit Magistrorum Viarum diligenter curare, ut nova ædificia apto modo, ac forma fiant, & si opus fuerit, per ipsos Viarum Magistros ad vias dirigendas, informesque situs tollendos præscribitur locus jaciendis fundamentis novi ædificii, jussu tamen, & decreto Gubernatoris pro tempore, eo modo, ratione, & forma ab ipso Gubernatore ante approbanda, quo magis, sine damno tamen ac præjudicio Dominorum domuum, aliorumque ædificiorum, pulchritudini, & commoditati Civitatis consulatur.

De facultate Magistrorum Viarum quoad formas ædificiorum.

Insuper indulges Ecclesiis & Locis piis, ut in Suburbiis Centumcellarum ædificando, in evidentem Ecclesiæ utilitatem pecuniæ investimentum cedere censeatur.

Ulterius ut eadem Civitas Nostra Centumcellarum populi multitudine, & Incolarum frequentia augeatur, quia brevi, & angusto murorum spatio circumdatur, ad ejus Suburbia inhabitanda, novisque ædificiis replenda, non solum temporali Ditioni Nostræ subditos, sed etiam exteros paternis favoribus, & gratiis invitare decrevimus. Quod igitur promptius alacriusque ad ædificandum, habitandumque in Suburbiis præfatæ Civitatis Nostræ omnes cujuscumque gradus, & conditionis alliciantur, & provocentur: Motu proprio, scientia, & potestate simili, tenore præsentium concedimus, & indulgemus, ut omnibus Ecclesiis, & Locis Piis, aliisque quibuscumque qui penes quamcumque idoneam personam, aut Ædem Sacram, & in quocumque loco pecunias ad effectum illas in emptionem aliorum bonorum stabilium, & in evidentem utilitatem convertendi depositas tenent, vel in futurum tenebunt, illas in domorum in præfatis Suburbiis existentium ædificationem impendere possint, & pecuniæ hoc modo collocatæ & impensæ, in evidentem utilitatem ipsarum Ecclesiarum, & Locorum Piorum aliorumque ad similia obligatorum cessisse, & cedere censeantur.

Habitantes in Suburbiis, ratione Debiti extra Statum contracti cum Persona non subdita molestari nequeant.

Insuper eisdem motu, auctoritate, & scientia, præsentiumque tenore præcipimus, & mandamus, ut ii, qui domos, seu ædificia in dictis Suburbiis constituta pro tempore habitabunt, ratione æris alieni, aut cujusvis contractus, obligationis, instrumenti etiam jurati, etiam sub Cameræ Apostolicæ, vel alia quavis forma, & conceptione verborum, extra tamen Loca Ditioni Nostræ Ecclesiasticæ in temporalibus subjecta initi, & celebrati, seu contracti; cum exteris tamen, non autem cum temporali Nostræ ditioni subditis; quamdiu ædificia, vel domus hujusmodi inhabitabunt, vigore mandati hujusmodi Judicis, vel Tribunalis, vel in persona, vel in rebus, seu mobilibus in iisdem domibus, seu ædificiis, quas incolunt, existentibus, molestari minime possint, nec debeant; utque eædem domus, seu ædificia de novo instruenda in generali obligatione bonorum in quovis contractu, & instrumento quovis modo, & quavis obligatione munito, dummodo tamen contractus, & instrumentum prædictum sit favore exteri, non autem subditi Nostri, & simul sit extra Statum Nostrum Ecclesiasticum stipulatum, & peractum: adeo ut si una ex dictis duabus conditionibus deficiat, hujusmodi privilegium nullo modo locum habeat, hypothecæ, & cuicumque alii juri, & obligationi simili nunquam subjectâ, & obnoxia habeantur.

Neque domus in dictis Suburbiis ædificatæ Fisco adjudicari queant.

Insuper ut præfatæ domus, & ædificia quæcumque, per quosvis in prænominatis Suburbiis ædificata, vel in futurum ædificanda, ex quocumque crimine, & delicto quantumvis gravi, criminibus tamen Divinæ, & humanæ Majestatis læsæ tantum exceptis, in Fiscum redigi, seu confiscari nequeant, sed eorum Dominis, vel in eis jus habentibus, ipsorumque Successoribus, perinde ac si delicta non commisissent, firma & illæsa remaneant.

De jure appositi tam in Civitate, quam extra.

Pro domibus autem, & ædificiis aut novis construendis, aut veteribus ampliandis, tam in prædictis Suburbiis, quam in ipsa Civitate Centumcellarum, liceat cuicumque quovis muro sibi propinquo libere uti, eique tigna, lapides, aliamque materiam ædificii sui, totumque ipsum ædificium injungere, atque annectere, etiamsi murus is ad vicinum suum totus pertineat, persoluto tamen ejusdem muri dimidio pretio, ad eam æstimationem, quam duo periti, quorum singulos singulæ partes elegerint, vel illis discordibus, tertius, quem ex officio dictus Gubernator destinaverit.

Intercapedines primo ædificantis sint.

Et si inter duas domos angusta aliqua semita, seu angiportus, vel intercapedo, trium circiter non amplius palmorum intersit, liceat ei, qui primus in altera earundem domorum ædificare cœperit, habita tamen ab ipso Gubernatore ex consilio Magistrorum Viarum licentia, totum uti angustum illud spatium, sive intercapedinem, nullo persoluto pretio, dummodo luminibus vicini non officiat, occupare, ac domui suæ adjungere, domumque ad vicini murum ducere, muroque, ut supra, dictum est, communiter uti.

Forma servanda in venditione favore Tertii, in exclusionem vicini in casu spontaneæ venditionis.

Si autem aliqua domus, sive fundus, aut solum in iisdem Civitate, & Suburbiis, volente suo sponte Domino, vendendum erit, teneatur venditor perquirere a vicinis, quotquot erunt, qui rem aliquam immobilem illis contiguam habuerint (etiamsi se empturos nullo modo antea professi sint) an aliquis eorum velit rem vendendam emere, eisque pretium, atque omnia pacta, & conditiones, quibus cum alio vere,

omni-

omnique procul fictione contraxit, intimare: quo peracto, jurent tam venditor, quam emptor apud acta publici Notarii, venditionem de hujusmodi re jam factam, & intimatam esse veram, & in ea, ejusque pretio non intercessisse dolum, fraudem, aliquamve simulationem: si autem vicini prædicti se eisdem pretio, ac pactis, & conditionibus empturos non promiserint, præsentes scilicet intra quindecim dies, absentes vero inter triginta a die præstitorum hujusmodi juramentorum, vel si tam præsentes, quam absentes intra alios quindecim dies ab hujusmodi declaratione, & promissione, si fit, omnia juxta ea, quæ in venditione intimata continebuntur, non præstiterint, pretiumque si quod in illa solutum fuerat, non persolverint, & de ædificando ibi ad certam summam, certumque tempus, ac sub certa pœna, prout ab eodem Gubernatore præscriptum fuerit, se non obligaverint, illis posthabitis, venditio cuicumque alii facta maneat, & rata sit; e contrario autem si superius statuta neglecta, ac prætermissa fuerint, venditio irrita, ac nulla habeatur, nullumque jus emptori tribuat, & quoad illum omnino pro infecta sit, si vicini intra annum a die, quo illam resciverint, se opposuerint.

Eadem omnia, & in Inquilino locum habeant, cum domus, volente Domino, venalis erit, videlicet ut etiam ipsius domus Inquilino, si quis erit, perquisitio, & intimatio fiant modo prædicto, ipseque si emere voluerit, tum intra eosdem terminos, tum deinceps, eadem faciat, quæ vicini facere debent, excepta dumtaxat oblatione, & obligatione de ædificando. Etenim inter Inquilinum, & vicinos cadit distinctio, ut volentibus ædificare vicinis, Inquilini nulla ratio habeatur, sed tantum vicinorum. At illis non promittentibus ædificare, Inquilino, etiamsi ædificaturus non sit, idem jus in emptionem competat, quod vicinis, si ædificare vellent, secundum prædicta competeret.

De actione Inquilini ædificare volentis.

Veruntamen quando in casu prædicto spontaneæ venditionis duo vicini fuerint, quorum ædificiis vendendi res opportuna existat, & propterea illam sibi quisque eu hac Constitutione vendi postulet, is obtineat, qui magis illa indiguerit, aut si uterque æque indigeat, inter utrumque dividatur, quatenus utrique commoda portio tribuatur. At si hujusmodi portiones utrique forent inutiles, tota illi detur, cujus ædificio a pluribus partibus, vel alias magis adhæserit; si vero alteri tantum divisio inutilis futura sit, nihil illi, sed tota alteri detur. Quod si nulla fuerit ædificantium indigentia, is præferatur, qui magis fuerit vicinus; vel in vicinitate pari, is, qui majora ædificia, quæque magis ad commoditatem, & pulchritudinem Civitatis conferunt, judicio ejusdem Gubernatoris, ut superius de venditione sub hasta statutum est, construere promiserit.

Quid servandum in concursu duorum vicinorum emere volentium in casu spontaneæ venditionis.

Præter supradictos autem vicinitatis casus, si quis domum, aliumve fundum, aut solum, in emphytheusim, aliumve titulum, perpetuo, vel ad unius, aut plurium personarum vitam, pro annuo Canone, aliave responsione concessam habeat, ibique ædificare velit, & se ad ædificandum, ædificiumque perficiendum intra terminum, modo, & forma superius expressa ei præscribendum, obligaverit, liceat eidem Gubernatori, eo petente, domum, fundum, aut solum hujusmodi, ab ejus directi Domini, licet nolentis, proprietate, dominio, ac jure, nec non a Canonis, seu responsionis præstatione eximere, & liberare, alia re stabili prius constituta, pretii, commoditatis, redditus, ac bonitatis, saltem paris, quæ loco illius liberatæ sit, quoad omnia; & ad eumdem directum Dominum ratione proprietatis, dominii, devolutionis, & alias cujuscumque juris, & oneris, ejsdem modo & forma, pertineat, quibus illa pertinebat, translato quoque ad istam hujusmodi Canone, sive responsione, cum augmento quintæ illius partis, & insuper præstita idonea cautione, & etiam facta per illum, qui ædificaturus est, obligatione omnium suorum bonorum, tum quod res, in quam facta est hujusmodi translatio, libera est, tum etiam de evictione, in ea forma, qua in hac Romana Urbe præstari solet.

Facultatem tribuit Gubernatori affrancandi Domus, & solum.

Quæcumque autem superius statuta sunt de prædiis urbanis, seu domibus, ædificiisque dirutis, seu ruinosis, areis, locis, aut sponte, aut coacte vendendis, vel etiam a directis Dominis liberandis, ea locum omnino habeant, etiamsi ad Ecclesias, ad cujusvis ordinis Monasteria, & etiam Mendicantium domos, aliaque loca Religiosa, necnon Hospitalia, Sodalitatesque, aut Confraternitates, cæteraque Pia

Præmissa de quibuscumque bonis, etiam Ecclesiasticis, intelliguntur.

Loca

Loca pertineant, dummodo neque contigua Ecclesiis, Monasteriis, Hospitalibus, Religiosisque, ac Piis Locis hujusmodi, neque intra illorum septa consistant; sive sint laicalia, & cuicumque fideicommisso, substitutioni, successioni, vel dispositioni obnoxia, & tam hæc laicalia, quam illa Ecclesiastica eorum, qui illa reliquerunt, ultima, vel alia voluntate alienari prohibita, ac quocumque onere gravata.

Gubernator Civitatis super hisce summarie cognoscere debet.

Ad supradicta autem omnia & singula facienda, & exequenda, & in illis, & pro illi summarie, & simpliciter, & de plano, solaque veritate inspecta procedendum, plenam liberamque auctoritatem, & potestatem dicto Gubernatori pro tempore, de consensu tamen Cardinalis Præfecti Congregationis prædictæ super consultationibus negotiorum Status Ecclesiastici in Ecclesiasticas Personas, eidemque Gubernatori ex consilio præfatorum Magistrorum viarum in Laicas, de eadem Potestatis plenitudine, præsentis Constitutionis auctoritate, tribuimus & demandamus.

Et in casu controversiæ illa in partem majoris Civitatis ornatus decidi debet. Sublata aliter judicandi facultate.

Decernentes eadem omnia, & singula, quæ supra statuta sunt, si quando in aliquo casu de eorum sensu controversia contingit, in eam partem interpretanda esse, quæ ad Uurbis ornatum magis facere videbitur; ac semper, & ubique sive in judicio, sive extra judicium, favorabilia censeri. Et ita ab omnibus Judicibus, etiam Palatii Apostolici Auditoribus, & Cardinalibus, sublata quavis aliter interpretandi, & judicandi potestate interpretari, & judicari debere; Et si secus fiat, fore irritum, & inane.

Derogat. contrariis.

Non obstantibus præmissis, ac felicis recordationis Symmachi, & Pauli II. de rebus Ecclesiæ non alienandis, aliisque Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, legibus etiam Imperialibus, dictæque Urbis, atque Ecclesiarum, Monasteriorum, & Locorum Religiosorum, sive Piorum, Ordinumque, quorum bona hujusmodi fuerint, statutis, & consuetudinibus, nec non testantium voluntatibus, aliisque dispositionibus, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis alias firmitate roboratis, privilegiis quoque, & Literis Apostolicis eisdem Ecclesiis, Monasteriis, & Locis, eorumque Superioribus, Capitulis, & Conventibus, aliisque quibuscumque concessis, & quibusvis aliis Sedis Apostolicæ indulgentiis, per quæ præsentium executio, & per eas tributæ jurisdictionis explicatio posset quomodolibet impediri, vel retardari; quibus omnibus, eorum tenores pro plene, & integre expressis habentes, de potestatis plenitudine prædicta derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque.

Sanctio pœnalis.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostræ ordinationis, concessionis, præcepti, indulti, statuti, decreti, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire: Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum.

Dat. Pontif. Anno VIII. die 30. Septembris, 1747

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo quadragesimo septimo, pridie Kalend. Octobris; Pontificatus Nostri Anno VIII.

Pro Domino Cardinali Passioneo.

J. Florius Substitutus.

J. Datarius.

VISA DE CURIA.

N. Antonellus Pro-Abbreviator.

J. B. Eugenius.

Loco ✠ Plumbi.

Registrata in Secretaria Brevium.

DE

DE JURISDICTIONE

Episcopi Spirensis in Ecclesiam Collegiatam Beatæ Mariæ Virginis *in Bruchsal*, ejusque Capitulum.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

CAUSARUM Palatii Apostolici Auditorum Collegium, quod vulgo Rotam Romanam vocant, ex duodecim Viris, Juris Civilis, & Canonici scientia æque, probitate insignibus, & e diversis terrarum Orbis partibus in hanc Almam Urbem accitis compositum, Romani Pontifices Prædecessores Nostri summo semper in honore habuerunt, eoique in rebus arduis quandoque consulere, & eorum opera, atque industria in Causis eorum se cognoscendis uti quoque consueverunt. Nos igitur in eadem Beati Petri Cathedra Divino consilio collocati, Nostrorum Prædecessorum exempla sequi, eorumque vestigiis insistere cupientes, quæ probe, recte que ab iisdem Prædecessoribus constituta diuque retenta sunt, servare, ac custodire, quantum in Nobis est, temporumque, ac rerum conditio sinit, summopere studemus, atque satagimus. Itaque quatuor ab hinc annis veterem controversiam, quæ ab antiquissimo tempore intercedebat inter Episcopum Conversanum ex una, ac Magnum Magistrum, & Fratres Milites Militiæ Hospitalis Sancti Joannis Hierosolymitani ex altera Partibus, ad Nostram cognitionem revocavimus, & juribus utriusque Partis mature perpensis, adhibitis insuper in consilium dilectis Filiis prædictis Causarum Palatii Nostri Auditoribus coram Nobis ea de causa congregatis, eorumque sententiis auditis, supremo judicio Nostro decidimus, ac definivimus, ut videre licet in Nostri Bullarii *Tom. I. Constitut.* 76.

Pontifices prædecessorum morem sequutus, Auditorum Rotæ consilio utitur.

Id ipsum nuper agendum duximus in Causa, quæ vertebatur inter dilectos Filios Canonicos, & Capitulum Ecclesiæ Collegiatæ Odenheimensis in Bruchsal. ex una, dilectum Filium Promotorem Fiscalem Curiæ Episcopalis Spirensis ex altera Partibus, quam ad Nostram cognitionem a quocumque Tribunali avocatam, posteaquam Advocatos, utriusque Partis Jure tam voce, quam scripto tuentes, audivimus, Apostolica, aliaque Privilegia, atque Diplomata, cæteraque omnia per Nos ipsos accurate inspeximus, & interiora Causæ rimati sumus, rogatis eorundem dilectorum Filiorum Palatii Nostri Auditorum sententiis, ad parcendum litigantium expensis, & consulendum paci, & concordiæ Ecclesiarum, quæ hujusmodi litibus, & controversiis non paulum interturbatur, interposito supremo Judicio Nostro, & auctoritate Apostolica, modo, & forma inferius a Nobis exprimendis, terminare voluimus.

Eorum sententias exquirit in Causa Spiren. præ tensæ Exemptionis.

Monasterium in loco Odenheim Diœcesis Spirensis a Brunone Archiepiscopo Trevirensi fundatum esse sub invocatione Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, & sub Regula Sancti Benedicti, narrat Trithemius in Annalibus Hirsaugiensibus *Tomo* 1. *ad Annum Christi MCXXIII.* eique Monasterio pro dote assignata fuisse bona dedomestico ipsius Brunonis patrimonio, consentiente Popone ejus fratre; ad illud autem inhabitandum missos fuisse ab Abbate Volmaro nonnullos suæ Congregationis Monachos, atque inter eos Eberardum Monachum sanctitate vitæ, & regulari observantia eximium, qui primus ejusdem Monasterii Abbas fuit. Eadem referuntur etiam a Joanne Mabillonio *in suis Annalibus Ordinis S. Benedicti pag* 98. *novissimæ Editionis Lucensis*. Aliquot Sæculis elapsis Anno MCDXIV. ab Alexandro VI. Prædecessore Nostro, ad enixas Maximiliani I. Imperatoris preces, Monasterium e Regulari ad statum sæcularem redactum est, illudque in Collegiatam Ecclesiam sæcularem pluribus

Collegiata Odenheimensis origo, & vices.

ribus, Canonicatibus & Dignitatibus constitutis, erectum; deinde vero ejusdem Ecclesiæ Collegiatæ secularis Capitulum translatum fuit ad Ecclesiam Beatæ Mariæ Virginis Oppidi Bruchsalen., quod pariter intra ejusdem Diœcesis Spirensis fines continetur.

Capituli Bruchsalensis intentio.

Hujus Collegiatæ Ecclesiæ sæcularis Canonici, & Capitulum contendebant, se in omnibus prorsus exemptos esse a jurisdictione Ordinaria Episcopi Spirensis: & tribus veluti firmissimis fundamentis eorum intentio innitebatur; nempe iis primo, quæ per id tempus peracta fuerunt, quo tempore Monasterium cum Monachorum Conventu in loco Odenheim permansit; deinde iis, quæ sequuta sunt cum Monasterium ad statum sæcularem redactum fuit; & demum iis, quæ acta sunt, posteaquam Monasterium e loco Odenheim ad Oppidum Bruchsalense translatum est. E diverso Promotor Curiæ Episcopalis Spirensis affirmabat, Capitulum Odenheimense, in omnibus illis statibus, ac temporibus, episcopali jurisdictioni semper subjectum fuisse.

Partitio Causæ.

De Instrumentorum editorum disquisitio omittitur.

In primis autem a Capitulo in medium prolatæ fuerunt plures Apostolicæ Literæ, seu Bullæ Romanorum Pontificum Prædecessorum Nostrorum, & nonnulla Imperatorum Privilegia, seu Diplomata. At a Promotore Curiæ Episcopalis probationes ex illis desumptæ elidebantur exceptione falsi; qua exceptione in re haud dissimili usus est etiam Petrus Blesensis in Epistola ad Alexandrum III. quæ est sexagesima octava, & sub nomine Richardi Archiepiscopi Cantuariensis circumferri solet: *Falsariorum enim, inquit, præstigiosa malitia ita in Episcoporum contumeliam se armavit, ut falsitas in omnium fere Monasteriorum exemptione prævaleat, nisi in decisionibus, & examinationibus faciendis, judex veritatis exactior districtissimus intercedat.* Exorta inter Partes hujusmodi disputatione, eaque exardescente, judicialem disceptationis ordinem sequendo, necessarium omnino fuisset, de veritate, seu falsitate dictarum Literarum, seu Diplomatum judicium proferre, juxta monitum Prædecessoris Nostri Bonifacii VIII. *in Cap. Cum Personæ, de Privil. in sexto: Statuimus, ut hi, qui se asserunt per privilegia, seu indulgentias Apostolicæ Sedis exemptos, a Locorum Ordinariis requisiti, hujusmodi privilegia, vel indulgentias, quibus se dicunt fore munitos &c. ad legendum integraliter exhibere teneantur.* Sed visum est, hujusmodi examen veritatis, seu falsitatis dictarum Bullarum, & Diplomatum, ad Causæ definitionem parum, aut nihil conferre, ut melius constabit ex iis, quæ inferius dicentur.

Regula Juris in hujus generis controversiis.

Etenim admissa etiam hujusmodi Apostolicarum Literarum, aliorumque Diplomatum veritate, nihilominus totius controversiæ summa expendenda remanebat ad regulas Juris Canonici. Cumque, juxta eas, assistentia militet pro Jurisdictione Ordinaria, profecto, si quis ab ea exemptum se esse contendat, evincere id debet argumentis, & probationibus a Jure Canonico præscriptis, iisque minime dubiis, sed omnino certis, ac manifestis.

Fundamenta Regulæ.

Nam usque ab Ecclesiæ Sæculo quinto, cum quidam Monachi impii Barsumæ asseclæ assererent, se Episcopis Palæstinæ, in quorum Diœcesibus sita erant Monasteria, minime esse subditos, nec sub eorum Jurisdictione, ac potestate positos; Patres Concilii Generalis Chalcedonensis *Can.* 4 decreverunt: *Monachos, qui sunt in unaquaque Regione, & Civitate, Episcopo subjectos esse.* Celebre est quoque in hac re dictum illud Pontificis Hadriani II in Epistola ad Carolum Regem, *quam refert Sæculo nono Cardinalis Baronius Tomo X suorum Annalium ad Annum* 871. *p.* 501. *Romanæ Editionis: Nostis enim, quia omne Monasterium in potestate Episcopi consistere debet, juxta Canonicam Sanctionem.* Neque silentio prætereundum est, quod juxta Concilium Aurelianense relatum in *Canones omnes Basilicæ, XVI q.* 7. Ecclesiæ omnes, quæ in Diœcesi reperiuntur, Episcopo subjectæ sunt: *Omnes Basilicæ, quæ per diversa loca constructæ sunt, vel quotidie construuntur, in Episcopi potestate consistunt, in cujus territorio positæ sunt.* Quamobrem onus est prætendentis exemptionem ab Episcopali jurisdictione, id certum, ac probatum facere, aut Privilegiis, aut Præscriptione legitima, quæ consequenter ad titulum, causam, & fundamentum præscribendi præbuerit; ut prosequitur idem Prædecessor Noster Bonifacius VIII. in *cit. Cap. Cum Personæ, de Privil. in sexto*, hujusmodi verbis: *Cum de jure communi Ordinariorum intentio sit fundata, sua jurisdictione* (loquitur de Episcopis) *uti possint libere in eisdem, donec de præscriptione Canonica* (aut

de

de privilegiis, de quibus antea loquutus fuerat) *ut præmissum est*, *fecerint plenam fidem*.

Id autem amplius in specie proposita accedit, quod quum agatur de plenaria exemptione, & libertate indefinita a potestate, & jurisdictione Ordinaria, ac perinde non solum ab illis juribus, quæ ad legem Diœcesanam referuntur, sed ab illis quoque, quæ respiciunt legem jurisdictionis, nimirum a correctione, & emendatione; opus est, ut privilegium ex plenitudine Apostolicæ Auctoritatis promanet; cum Episcopus ex limitata sua Auctoritate concedere nequeat plenam, & absolutam exemptionem, ut docent Juris Canonici Interpretes *in Cap. Constitutus, de Religiosis Domibus*; quorum antiquissimus est doctus Prædecessor Noster Innocentius IV. in *d. Cap. Constitutus num. 2. Non potest*, loquitur de Episcopo, *in totum jus Episcopale dimittere, & Ecclesiam a tota sua jurisdictione dimittere &c. Alii dicunt, quod non valuit hæc concessio suis juribus, sed confirmatione Papæ tantum &c. sola confirmatio sufficit ex scientia Papæ concessa*.

Quid probandum pro parte Capituli.

Profecto ad Monasterium a Brunone Archiepiscopo Trevirensi, ut dictum est, fundatum in loco Odenheim, pertinent Testamentum ejusdem Brunonis, Constitutiones omnes Pontificiæ, quæ in hac causa exhibitæ fuerunt usque ad Alexandrum VI. tum etiam Imperialia omnia Diplomata.

I. De his, quæ pertinent ad primum Monasterii statum.

Prolatum quidem non est Testamentum Archiepiscopi Brunonis; sed ejus tenor plene relatus est in duobus Privilegiis, seu Diplomatibus Henrici IV. Friderici I. quæ sicut superius indicatum est, nunc pro authenticis ponuntur, quia in eorum veritate examinanda supersedendum esse censuimus. In suo Testamento Archiepiscopus Bruno Monasterium cum suis pertinentiis Romanæ Ecclesiæ subjicit, solutionem annui Census adhibet, aliam quamcumque personam excludit, & uni Abbati illud subjici vult; præcipit Abbatis electionem a Monachis dumtaxat faciendam, eorumque in potestate esse jubet, illum regimine destituere, si male in gubernando Monasterio versetur, iisque etiam potestatem facit eligendi Advocatum, seu Monasterii Defensorem.

1. de Testamento Brunonis Fundatoris.

De subjectione Monasterii Beato Petro, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, tum etiam de solutione annui Census, verba hoc loco facere omittimus, quia Nobis inferius ea de re loqui necesse erit. Superfluum quoque est de exclusione Sæcularis potestatis differere, cui nihil commune est cum exemptione a jurisdictione Ordinaria, & Spirituali Episcopi. Itaque quod ad Testamentum Brunonis attinet, totius investigationis summa ad tria redigitur, scilicet, ad facultatem eligendi Abbatem, privandi eum regimine, si male regat, & ad libertatem eligendi Advocatum, seu Defensorem. Harum autem omnium nulla res est, quæ ad plenariam exemptionem a jurisdictione Ordinaria Episcopi stabiliendam inserviat.

Omissis, quæ ad rem non pertinent, tria in Testamento expenduntur.

Etiam ineunte sæculo XI. Theudaldus Marchio fundavit celebre Monasterium Sancti Benedicti in Polirone in Statu Mantuano, eique amplissima latifundia assignavit, reservata sibi, suisque Successoribus, & Hæredibus facultate nominandi Abbatem, ad quem regimen Monachorum, qui Regulam Sancti Benedicti profitebatur, pertinet: *Hoc Monasterium nulli Regi, nec alicui Potestati concedimus, ut habeant aliquam potestatem alicui pro quovis ingenio dandi, neque alicui Archiepiscopo, vel Episcopo constringendi, aut inquietandi, sed in perpetuum in meam, & in meorum Hæredum, qui de eis legitime nati fuerint, ut supra legitur, permaneant potestatem. Præterea volo, & statuo, ut Abbas ipsius Monasterii, qui a me, vel a meis Hæredibus, & qui de eis legitime nati fuerint, ut supra legitur, missus fuerit, benedictionem, & consecrationem suæ Mantuanæ Ecclesiæ primo postulet, & si evenerit, quod Episcopus Mantuanensis Ecclesiæ refutaverit &c ad quemcumque Episcopum voluerit, vadat, & benedictionem sacrationis ab eo recipiat, absque alicujus contradictione*: sunt verba Instrumenti fundationis, rudi illius ætatis stilo conscripti, & quæ edita sunt in fine historiæ ejusdem Monasterii, quam bon. mem. Abbas Bacchinus literis tradidit.

Abbatis electio Patronis alibi reservata.

In hoc Monasterio Monachis tribuitur cum facultate deponendi Abbatem.

At vero diversam viam, ac rationem sequutus est Archiepiscopus Bruno, cum Sæculo post Monasterium Odenheimense fundavit: Nam, consentanee ad Regulam S. Benedicti, voluit, ut Monachi Abbatem sibi eligerent; id quidem solummodo addi-

addidit, quod in Regulas S. Benedicti non continetur, quod Juri Canonico contrarium est, nempe si Abbas in gubernatione Monasterii perperam versaretur, privari posse a Monachis, & alium in ejus locum eligi. Siquidem legitur in *Can. Monasteria XIII. quæst. 2. quod Monasteria, vel Monachorum Disciplina, ad eum pertinent Episcopum, in cujus sunt Territorio constituta.* Ad Episcopum igitur pertinebat, irreligiosum Abbatem in ordinem redigere, vel, si opus esset, Abbatiam ipsi adimere, ut etiam scriptum est in *Can si quis Abbas*, loco laudato: *Ab Episcopo, in cujus Territorio consistit, & a vicinis Abbatibus, & cæteris Deum timentibus, a suo arceatur honore, etiamsi omnis Congregatio vitiis suis consentiens eum Abbatem habere voluerit.* Veruntamen ex præmissis affirmari nequaquam potest, Archiepiscopum Brunonem ab electione Abbatis Episcopum omnino excludere voluisse; quoniam cum in suo Testamento loquutus est de Monachorum facultate in Abbate sibi eligendo, eoque exauctorando, si, posteaquam bonus electus esset, improbus fieret, nequtiquam de casu illo cogitavit, quo a malis Monachis deterior Rector, & Abbas eligeretur; quo casu Regula, quam Sanctus Benedictus omnes suos Monachos servare voluit, quamque Archiepiscopus Fundator in suo Monasterio profitendam esse præscripsit, potestatem facit Episcopo, se ingerendi in ipsius Abbatis, & Monasterii reformationem, usque ad depositionem Abbatis, & alterius deputationem; uti legitur *cap 64.* ejusdem Regulæ: *In Abbatis electione illa semper consideretur ratio, sicut hic constituatur; quem sibi omnis concors Congregatio secundum timorem Dei, sive etiam pars, quamvis parva, Congregationis saniori consilio elegerit. Vitæ autem merito, & sapientiæ doctrina eligatur, qui ordinandus est, etiamsi ultimus fuerit in Ordine Congregationis. Quod si etiam omnis Congregatio vitiis suis (quod quidem absit) erit consentiens, & vitia ipsa aliquatenus in notitiam Episcopi, ad cujus Diœcesim pertinet locus ipse, aut Christianis vicinis claruerint, prohibeat pravorum prævalere consensum, & Domus Dei dignum constituat dispensatorem.*

Sed non excluditur jurisdictio Episcopi pro casu considerato in Regula S. Benedicti.

Faculcas sane data Episcopo, se eo casu ingerendi, prætensam exemptionem ab ejus auctoritate omnino excludit; sed quod bene animadvertit, qui declarationes scripsit ad Regulam Sancti Benedicti, pro eo, quod ad gubernium Monachorum Congregationis Casinensis attineat; quod Opus confirmatum est in forma specifica a Venerabili Servo Dei Prædecessore Nostro Innocentio XI. Anno MDCLXX. Siquidem Auctor ille, ad ea verba Regulæ *ad notitiam Episcopi*, quæ paulo ante a Nobis relata sunt, adnotat, quod cum hodie Congregatio Casinensis amplissimis Privilegiis exemptionis ab auctoritate Episcopali, quæ omnibus nota sunt, fruitur, ex laudatis verbis minime prætendi potest, eam Episcopali jurisdictioni subjectam esse: *Hodie ex Indulto Apostolico tota nostra Congregatio, & singula Monasteria exempta sunt ab Ordinariorum jurisdictione, & immediate Apostolicæ Sedis subjecta.*

Qua stante, omnino exempta.

Quæ nec infert per ea, quæ disponuntur, quoad internum Monasterii regimen.

Nec majoris ponderis ad id, de quo agitur, reputanda sunt cætera omnia, quæ in Brunonis Testamento ab Imperatoribus confirmato continentur, quia universa pertinent, vel ad liberum Abbatis regimen, vel ad Regularem observantiam, vel ad necessariam Monachorum quietem; quæ minime excludunt auctoritatem Episcopi; ut bene deducitur ex *cap. 1. lib. Formularum Marculphi Monachi*, quod Opus sæculo VII. compositum, initio Sæculo XVII. a Bignonio publicatum est. Nam in eo Capite, posteaquam id omne expositum est, quod respicit electionem Abbatis, observantiam Regularem, Monachorum quietem, pacificam bonorum possessionem, quæ omnia ex relata Privilegii formula auctoritatem, & firmitatem habebant, hujusmodi verba sequuntur: *Et si aliquid ipsi Monachi de eorum Religione tepidi, aut secus egerint, secundum eorum Regulam ab eorum Abbate, si prævalet, corrigantur. Sin autem, Pontifex de ipsa Civitate exercere debet; quia nihil de canonica auctoritate convellitur, quidquid domesticis fidei pro quietis tranquillitate tribuitur.* Itidem *Franciscus Florenus*, in suis Operibus legalibus *tom. 1. pag. 246.* allatis diversa Privilegia a Gallicarum Episcopis ejusdem Regni Monasteriis in Conciliis Nationalibus, aut Provincialibus concessa; addit postea pro majori solemnitate a Regibus confirmata fuisse; subinde apposite ad rem nostram ita scribit: *Hujusmodi vero Privilegiis hac forma impetratis, & confirmatis, Reges Nostri consensum accommodabant, & concessiones largiebantur, in quibus singulatim, & per partes singuli ar-*

articuli recensebantur, qui tamen articuli omnes ad liberam Abbatis electionem pertinebant, quæ Congregationi permittebatur, & ad liberam rerum, & bonorum Monasterio Oblatorum administrationem & dispositionem; Regula, quæ a Fundatoribus ipsius Monasterii constituta fuerat, in omnibus custodita; salva Episcoporum in reliquis omnibus competenti, & canonica jurisdictione in Monachos.

Facultas eligendi, & dimittendi Advocatum [illegible]

Et quoniam plures in Brunonis Testamento facultas tribuitur Monachis eligendi sibi Advocatum, eumque in ordinem redigendi, si prave munere suo fungatur; tum etiam ipsi Advocato potestas sit, ut invitante Abbate, & venia a Rege impetrata, conventus juridicos habere possit in locis dominio Monasterii subjectis; haud alienum a re proposita erit si hoc loco indicabimus, Advocatos, qui olim ab Ecclesiis pro juribus suis in Foro tuendis eligebantur, paulatim cœpisse jurisdicendi assumere potestatem, pingues redditus, & ampliora honoraria sibi exposcere, quin etiam armis, ac militibus adversus invadentes bona Ecclesiæ rem gerere; quæ omnia quisque per se videre potest apud *Thomassinum de vet. & nov. Eccles. disciplina par. 3. lib. 2. cap. 3. lib. 2. cap. 55.* in *Glossar. Du-Cange ad verb. Advocatus*, apud *Mabillonium in præfat. 1. sect. 3. ad Act. SS. Ordinis S. Benedicti*; ubi testatur, Advocatos, qui ad tuenda Monasteria constituti erant, cum eorum depopulatores plerumque facti essent, Sæculo XIV. tandem e medio sublatos fuisse. Mentionem faciunt de Advocatis etiam *Can. Salvator. 1. quæst. 3. Can. ab Imperatoribus 23. quæst. 3.* Et quoniam illis districte vetitum erat, ne se in Disciplina Ecclesiastica immiscerent, juxta præscriptum Romani Pontificis Lucii III. Prædecessoris Nostri in *cap. Præterea 23. de jurepatr.* ubi excommunicantur, si in eam manus inferre ausi fuerint: *Advocati Ecclesiarum in tantam noscuntur insolentiam prorupisse, ut Sacerdotes, & alios Ecclesiasticos Viros pro suæ voluntatis arbitrio in Ecclesiis ipsis constituant, atque destituant*. Ex his nemo certe est, qui non intelligat, nullius esse momenti ad prætensam omnimodam exemptionem a jurisdictione Episcopi probandam, jus illud, quod Monachis ex Brunonis Testamento datum fuit, ut Advocatum sibi eligerent, eumque justis exigentibus causis pro arbitrio deponerent.

2 De Constitutionibus Pontificum Romanorum. Exemptio Monasterio concedi non poterat ab Archiepiscopo Trevirensi sine consensu Episcopi Spirensis. Sedes Apostolica non consuevit sine causa exemptionem plenariam concedere absque Superiorum consensu.

Subsequuntur Bullæ, seu Constitutiones Pontificiæ, usque ad Alexandrum VI. ex quibus nihilo magis persuaderi poterat, plenam exemptionem ab auctoritate Ordinaria Episcopi concessam fuisse. Bruno Archiepiscopus Trevirensis Monasterium, de quo agitur, fundavit in Loco Odenheim, hoc est in Diœcesi Spirensi; quod utique fieri nequibat sine consensu Spirensi Episcopi, juxta canonicas sanctiones *in Canon. quidam Monachorum, & in Canon. de Monachis, in Canon. Cellulas 18. quæst. 2.* nec juxta easdem canonicas sanctiones ab ejus jurisdictione eximi poterat, non requisito ejusdem consensu: Licet enim Romanus Pontifex ex potestate absoluta, etiam sine consensu Episcopi Monasterium plenarie ab ejus jure subtrahere possit, cum tamen, exceptis quibusdam particularibus casibus, ea absoluta potestate uti non consueverit, Episcopique idcirco consensum ante plenariæ exemptionis concessionem requirere consueverit; hinc est, quod nullo in præsenti nostra hypothesi apparente vestigio requisiti consensus, nulla accedente circumstantia, ob quam requiri non debuisset, fas est asserere, Privilegia utique fuisse concessa Monasterio, sed illud plenariæ exemptionis nullatenus indultum fuisse. In hisce terminis versatur species facti, quæ agitata, & discussa est in Concilio Romano, quod habitum est coram Prædecessore nostro Romano Pontifice Silvestro II. Anno MII. Asserebat Abbas S. Petri de Perusio, se frui omnimoda exemptione a jurisdictione Episcopi ejusdem Civitatis, vi, ac ope Privilegiorum, quæ sibi a Summis Pontificibus concessa fuerant. Mandavit Pontifex, ut ea ederentur, & deinde Synodus sententiam suam proferret: *Veniant Privilegia Nostrorum Antecessorum Paparum, & his perlectis, censeant Fratres Coepiscopi, quæ sit æquitatis rectitudo*. Allatis, lectisque Privilegiis, Episcopus opposuit, Romanos Pontifices non consuevisse dare hujusmodi Privilegia plenariæ exemptionis sine consensu Episcopi, in cujus Territorio Monasteria sita sunt; ideo opus esse, ut exhiberetur consensus Episcopi Prædecessoris sui, cujus tempore Privilegium illud, de quo quæstio erat, concessum fuerat. *Ait Episcopus: Privilegia hæc non reprobo; sed sine consensu Prædecessoris mei, cujus temporibus illud prius Privilegium factum est, factum fuisse dico: si solum viderem consensum ha-*

haberem inde æternum silentium. Episcopi autem oppositioni universus Clerus respondit, consensum intervenisse, & a se visum, ac lectum fuisse: *Vidimus omnes Epistolam Antecessoris tui, in qua, & consensus erat, & precibus, ut hoc fieret, Episcopus obnixe postulat, cujus rei testes sumus, secundum canonicam sanctionem verum fuisse comprobamus*. Prolata est deinde sententia secundum Abbatis petitionem, impositumque est silentium Episcopo, ejusque Successoribus. Hæc omnia recensentur ab Ughellio, *tom. 9. Ital. Sacr. & in collectione Labbeana Concil. tom. 9. pag.* 1247. In casibus autem, in quibus aliquando contigit, ut a Romanis Pontificibus Prædecessoribus Nostris plenaria exemptio sine præcedenti Episcoporum consensu Monasteriis concederetur, id utique factum est culpa, & vitio ipsorum Episcoporum, qui potestate sibi data ad regenda Monasteria, in eorum subversionem, & perturbationem abutebantur. *An ignoras*, verba sunt san. mem. Gregorii VII. Prædecessoris Nostri ad Episcopum Taurinen. *quod Sancti Patres plerumque, & Religiosa Monasteria de subjectione Episcoporum, & Episcopatus de Parochia Metropolitanæ Sedis, propter infestationem præsidentium diviserunt, & perpetua libertate donantes, Apostolicæ Sedis velut principalia Capiti suo membra adhærere sanxerunt?* Nec dissimiliter respondit Alexander II. pariter Prædecessor Noster Gervasio Rhemensi, qui contraria esse ajebat Sacris Canonibus Privilegia quæ Monasterio Corbejensi concessa fuerant: *Alias esse leges Ecclesiarum, quæ sunt generales, & alias esse eas, quæ specialiter in Privilegiis quibusdam prærogantur Ecclesiis ad Immunitatem, ne quorumlibet importunitate patiantur inquietudines*.

Exempti ab Ordinariorum jurisdictione, Apostolicæ Sedi immediate submitti debuissent.

Accedit in casu, de quo agitur (id quod præcipuum ac summum videtur), quod in nullo Privilegiorum, quæ huic Monasterio concessa fuerunt, legitur, exemptos Apostolica auctoritate fuisse Monachos a jurisdictione Episcopi, & solius Romanæ Ecclesiæ potestati submissos; idque unum satis esse videtur, ut bene concludatur, a Romanis Pontificibus Monasterio Prædicto plenariam exemptionem a jurisdictione Episcopi minime datam, & concessam fuisse. Habentur etiamnunc formulæ exemptionis plenariæ, quæ a Sede Apostolica Monasteriis, atque Ecclesiis, ab octavo usque sæculo concedebantur; quæ conceptæ sunt his verbis: *sub jurisdictione Sedis Apostolicæ, & nullius alterius Ecclesiæ jurisdictionibus submittatur*. Et his iisdem verbis conceptæ sunt plenariæ exemptiones, quas subsequentibus temporibus Religionibus Mendicantibus Romani Pontifices elargiti sunt, ut constat ex Constitut. III. & XIII. Nicolai IV. *tom.* 2. novi Bullarii Ordinis Fratrum Sancti Dominici, quod in lucem edidit Pater Bremondus: *Decernentes ex nunc eundem Ordinem, ac personas, Ecclesias, Oratoria, Domus, & Loca præfata, soli Romano Pontifici, & Romanæ Ecclesiæ tam in spiritualibus, quam temporalibus absque ullo medio subjacere &c. & Apostolicæ Sedi, cui Ordo ipse nullo medio est subjectus, & ab omni Ordinariorum jurisdictione prorsus exemptus*. Cum quibus multæ aliæ Bullæ, seu Constitutiones concordant, quæ extant *tom.* 8. ejusdem Bullarii *in tract. de consensu Bullar. tit.* 1. *quæst.* 1. Nec dissimilis est formula, quæ legitur in Constitutione I. Joannis XII. pro exemptione Ordinis Carmelitanorum *tom.* 1. Bullarii ejusdem Religionis collecti a Patre Monsignani *pag.* 57. *In jus, & proprietatem Beati Petri, & Apostolicæ Sedis assumimus, illaque a cujuscumque Diœcesani, & cujuslibet alterius potestate, jurisdictione, & dominio, omnimode in perpetuum prorsus eximimus de gratia speciali. Decernentes ex nunc Ordinem vestrum &c. soli Romano Pontifici, ac dictæ Sedi, tam in spiritualibus, quam in temporalibus, absque ullo medio, subjacere*.

Hæc est disciplinæ ratio, & consuetudo etiam apud Orientales.

Nec alia profecto ratione Ecclesiastica disciplina sarta tecta servari potuisset: indulta quippe plenaria exemptione Monasterii ab Episcopi auctoritate, nec eodem subjmisso Sedi Apostolicæ, aut alteri Ecclesiastico Superiori, Monasterium illud acephalum remansisset, & obnoxium comminationibus Magni Gregorii Prædecessoris Nostri in ejus *Epistola XVIII. lib. 7. in fine*, ad Marianum Episcopum Ravennatem relata in *Can. Abbatibus* 18. *quæst.* 2. cujus verba alia sunt: *Abbatibus, qui neque sub Episcopo, neque sub Episcopo, neque sub Metropolitano, neque sub Primate, neque sub Patriarcha sunt, nullius Episcoporum Episcopalia quælibet administret*. Nota autem hæc etiam in Ecclesia Orientali; in qua viget adhuc Canon Concilii Chal-

cc-

cedonensis, & Monachi Episcoporum jurisdictioni subjecti sunt; Patriarcha autem habet jus *Stauropegii*, quod nihil aliud est, quam jus figendi Crucem, cum novum Monasterium in Dioecesi alicujus sui Suffraganei extruitur, & jus illud ipsi uni Patriarchæ competit; neque ad Metropolitanos extenditur. Consequens autem hujus juris est, ut Monasterium illud noviter fundatum, ubi Patriarchalis Crux fixa est, exemptum remaneat a jurisdictione Episcopi, in cujus territorio reperitur; sed, ne sine capite existat, Patriarcha illud suæ immediatæ jurisdictioni suppositum declarat, ut legere est in nostra *Constit.* 98. §. 19. *Bullarii nostri tom.* 1.

Quia vero, licet in Apostolicis Constitutionibus nec plenariæ exemptionis a jure Episcopali, nec immediatæ subjectionis Apostolicæ Sedi, expressa mentio facta sit, nihilominus asserebatur, ea omnia æquipollentibus formis, ac verbis, fuisse in ipsis Apostolicis Constitutionibus significata, idcirco necesse fuit particulare earundem examen instituere, quod satis diligenter expletum est, ut ex sequentibus deprehendi potest.

Literæ Pontificum peculiariter examinantur.

In duabus Constitutionibus Honorii una, & Gregorii altera, Prædecessorum Nostrorum, quibus Monasterii Privilegia confirmantur, illud accipitur *sub B. Petri, & nostra*, hoc est Romanorum Pontificum, *protectione*. At vero hinc argui certe nequit exemptio ab auctoritate Episcopali, ut diserte respondit Innocentius III. in *Cap. Ex parte*, 18. *de Privil. Ex parte tua fuit quæsitum, utrum Clerici, & Laici, qui Literas protectionis ostendunt, in quibus personæ suæ expresso nomine eum omnibus rebus suis sub Apostolica protectione consistere declarantur, a jurisdictione Episcopi Diœcesani sint exempti. Nos autem Tibi respondemus, quod per Literas hujusmodi ab Episcoporum suorum potestate minime subtrahantur.*

Honorius, & Gregorius PP., solam Protectionem indulgent.

In Bulla Innocentii V. similiter Prædecessoris nostri conceditur, *ut nullus Delegatus, vel subdelegatus Executor, seu etiam Conservator, auctoritate Sedis Apostolicæ, vel Legatorum ipsius, in vos, aut Monasterium vestrum, excommunicationis, vel suspensionis, sive interdicti sententiam valeat promulgare, absque speciali mandato nostro facientе plenam de hac indulgentia mentionem*. Sed jam, ante Innocentium V., Clemens Papa IV., in *cap. Ne aliqui, de Privil.* statuerat, ut hujusmodi Privilegia, exceptis iis, quæ Regibus, Reginis, eorumque Filiis, & alicui Regulari Ordini universo concessa sunt, non protraherentur ad sententias, & excommunicationes, ab Ordinariis prolatas: *De Fratrum nostrorum consilio, ad Ordinariorum sententias, & processus edicto perpetuo prohibemus extendi*; & post Innocentium V., Bonifacius VIII. in *Cap. Si Papa, de Privil. in sexto* decrevit, a jurisdictione Episcoporum minime exemptos eos esse, qui Privilegium obtinuerunt, quod ab alio, quam a Papa, seu ejus Legato, excommunicari, suspendi, aut interdici non possit.

Innocentius V. vetuit Monachos, aut Monasterium censuris irretiri.

In Litteris Lucii III., & Cælestini III. mentio fit de censu, qui singulis annis solvi Sancto Petro debebat a Monasterio; qui Census jam oblatus fuit ab Archiepiscopo Brunone in fundatione ejusdem Monasterii, & adnotatus est in antiquissimo Libro Censuum Cencii Camerarii. At neque id alicujus momenti visum est ad quæstionem, de qua tractabatur; cum ab Alexandro III. definitum sit, ex solutione census, exemptionem a jurisdictione Ordinaria Episcopi minime concludi posse, ut legitur in *Cap. Recepimus, de Privil: Cæterum diligentiam tuam volumus non latere, quod sicut non omnes, qui specialiter B. Petri juris existunt, annuatim Apostolicæ Sedi Censum exsolvunt, ita non omnes censuales ab Episcoporum subjectione habentur immunes*. Consentit cum Pontifice Alexandro III. Bonifacius VIII. in *Cap. Si Papa, de Privil. in sexto Si vero dicatur simpliciter, quod aliqua Ecclesia Romanæ Ecclesiæ annuum censum solvat, non propter hoc exempta Ecclesia dici debet*. Solvebatur census aut ratione *libertatis* donatæ, aut *protectionis* concessæ; ut bene expendit Innocentius III. in *Cap. Constitutus de Relig. Domib.*: *Nos quoque cum vel libertatis privilegium, vel protectionis præsidium aliquibus Ecclesiis indulgemus gratis, accipimus censum gratis oblatum, & in Literis Nostris ad Successorum Nostrorum memoriam census exprimimus, & etiam quantitatem*. Census autem solutus ratione, seu titulo protectionis, nunquam prejudicium aliquod juri Ordinarii intulit,

Lucius III. & Cælestinus III. enunciant censum Sedi Apostolicæ debitum.

Census non una de causa solvitur.

lit, ut scriptum est in laudato *C. Recepimus, de Privil.*, cujus verba talia sunt: *Si vero ad indicium perceptæ protectionis census persolvitur, non ex hoc juri Diœcesani Episcopi aliquid videtur esse subtractum*. Jubet Alexander III. in *cit. Cap. Recepimus*, ut diligenter attendatur tenor Privilegii concessi, cujus sequela quædam est solutio Census: *Ipsorum tenor est diligentius attendendus*: Bonifacius autem VIII. in *cit. Cap. Si Papa*, decernit, ut si Privilegium ad res aliquas limitatum sit, etiamsi in eo solutio census præcipiatur, id pro omnimoda exemptione probanda inservire nequeat, sed pro partiali dumtaxat, restricta, & limitata, & in Privilegio diserte expressa: *Item dicimus*, loquitur de exclusione plenariæ exemptionis, *si circa aliqua per Privilegium concedatur libertas, & clausula de censu annuo persolvendo sequatur &c., his enim, & consimilibus casibus, sic in certis Privilegiati articulis, Ordinariorum jurisdictioni quantum ad alia sunt subjecti*.

Causæ adeo non solvendi censum, extra exemptionem.

Quum igitur Archiepiscopus Bruno in suo Testamento, post conventam pro Abbate liberam Monasterii administrationem, & a quacumque sæculari Potestate exemptionem; & post cautam pro Monachis facultatem eligendi sibi Abbatem, & designandi Advocatum, seu Defensorem, in harum rerum compensationem obtulerit annuum Censuum: *Super hæc omnia Præsul sæpedictus Apostolicum Privilegium acquisivit, & constituit, ut unus aureus, quem Bizantium dicimus, singulis annis Romæ ad Altare S. Petri ab Abbate prædicti Monasterii in Pascha persolvatur, eo pacto, ut libertatis istius, & indictionis statuta tanto perennius inconvulsa permaneant*: Cumque Romanus Pontifex Cælestinus III. in suis Literis, post pollicitam Apostolicam suam protectionem pro bonis, quibus tunc fruebatur Monasterium, & quæ tractu temporis adipisci potuisset; & post concessum Monachis Privilegium, ut si quidem Diœcesanus Episcopus vellet sine solutione pecuniæ Abbates benedicere, consecrare Altaria, & Basilicas, Sacrum Chrisma, & Oleum Sanctum præbere, & Monachos Sacris Ordinibus initiare, ipse adiretur, sin minus ad quemcumque alium Episcopum pergere ipsis licitum foret: subinde addiderit: *ad indicium autem perceptæ a Sede Apostolica libertatis, aureum unum annum Nobis, nostrisque Successoribus persolvetis*. Ex his apertum satis, ac manifestum redditur, quod annuus Census, de quo conventum fuerat, non ad omnimodam exemptionem, sed ad partialem dumtaxat respiciebat, ac proinde ex illis solutione non recte infertur, omnimodam exemptionem datam aut conventam fuisse.

Iidem Pontifices enunciant pertinentiam Monasterii ad jus & proprietatem Ecclesiæ Romanæ.

Neque hujusmodi argumentationi Canonici Juris principiis suffultæ quidquam adversari visum est, quod Prædecessor Noster Lucius Papa III. declaraverit, Monasterium prædictum spectare ad jus Romanæ Ecclesiæ, & ideo Censum solvere: *quanto specialius Vos, & Monasterium vestrum ad jus Romanæ Ecclesiæ pertinere annui census redditus manifestat*. Et quod id ipsum declaratum sit a Cælestino Papa III. referendo se ad Constitutionem Paschalis II. *Monasterium, quod ad jus & proprietatem B. Petri pertinere dignoscitur, ad exemplar fel. rec. Paschalis Papæ Prædecessoris Nostri, sub B. Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti privilegio communimus*. Etenim omissa responsione, exhibitum videlicet non fuisse Privilegium Paschalis II. seposita etiam quæstione, quæ ad Chronologiam pertinebat; Nam Promotor Curiæ Episcopalis Spirensis opponebat, Paschalem Pontificem ante Monasterii fundationem vita functum fuisse, atque ideo exemptionem Monasterio concedere nequivisse; cui tamen respondebant Canonici, Monasterio etiam non fundato, quod tamen certum erat propediem fundatum iri, exemptionem a Paschali ante fundationem concedi potuisse: admissaque insuper propositione illa, quod pertinere ad jus, & proprietatem Romanæ Ecclesiæ, secum necessario ferat omnimodam exemptionem a jurisdictione Ordinarii, ut legitur in sæpius laudato *Cap. Si Papa de Privil. in sexto. Si Papa &c. asserat ipsam Ecclesiam fore exemptam, aut eam juris B. Petri ex istere, sive ad jus & proprietatem Romanæ Ecclesiæ, vel ad Romanam Ecclesiam specialiter, aut sine medio, vel etiam simpliciter pertinere, per hoc plene debet exempla hujusmodi Ecclesia judicari*.

Exemptio controversa non probatur per enunciativas.

Quia tamen, procedendo ad præscriptum ejusdem Decretalis, ea propositio tunc locum habet, quando Romanus Pontifex dicit, Ecclesiam pertinere ad jus, & proprietatem B. Petri, aut Romanæ Ecclesiæ, *dispositive*, ut forensi verbo utamur; *Si autem*,

autem Ecclesiæ, vel Monasterio, exemptionis Privilegium concedendo, vel super ipsius exemptione sententiando, cum de ipsius exemptionis negotio ageretur, asserat ipsam Ecclesiam jure exemptam; Non autem Pontifex *enunciative*, seu *relative*, aut *suppositive*, ut ajunt, affirmet Monasterium pertinere ad jus, & proprietatem Ecclesiæ Romanæ: *Si Papa in aliquo Privilegio, vel scriptura non facta principaliter super donatione, vel sententia exemptionis, seu etiam libertatis, aliquam Ecclesiam ad jus, & proprietatem Rom. Ecclesiæ pertinere, vel consimilia verba narret, non propterea illius Ecclesiæ exemptio est probata, nisi de libertate aliter doceatur*. Idcirco præsens in eo ita est indago, ut videatur, an memoratæ Pontificum Constitutiones ad primum, vel ad secundum casum Decretalis sint referendæ.

Prædictæ Constitutiones nihil disponunt.

Ad secundum autem, non ad primum visæ sunt referri debere. Nec enim aut Lucius III. aut Cælestinus III. dixerunt, Monasterium ad jus, & proprietatem Romanæ Ecclesiæ pertinere, Privilegium exemptionis concedendo, aut super ipsius exemptione sententiando; sed id asseruerint in Privilegio, aut scriptura, quæ facta non est principaliter super sententia exemptionis, aut libertatis. Pontifex quippe Lucius id asseruit, cum tribuit Monachis jus præsentandi Episcopo unum ex suis Religiosis, qui animarum Curam in Ecclesia a Monasterio dependente exerceret; ea tamen lege, ut præsentatus Episcopo subjectus esset in eo, quod ad animarum curam spectaret, Superiori autem & Regulari in eo, quod ad Monasticam pertineret disciplinam: Quod sane non evincit totalem exemptionem a jurisdictione Episcopi, cum sit commune etiam Monachis, qui subduntur Episcopo, & assumuntur ad curam animarum.

De Constitutione Lucii III.

Cælestinus autem nedum hoc ipsum asseruit relative ad præcedens Paschalis Privilegium, sed ulterius id asseruit, cum indulsit Monachis, ut ab alio Episcopo petere possent Sanctum Oleum, Sacrumque Chrisma, eumque pro Sacris Ordinationibus adire, si Episcopus Diœcesanus pro sacris illis rebus pecuniam exigere attentasset, ut superius dictum est; quod omne in universum nihil continet, quod ad prætensam exemptionem attineat. Plura enim supperunt exempla Monachorum, quibus a jurisdictione Ordinarii penitus exemptis, facta est libera potestas accipiendi a quocumque Catholico Episcopo Sacrum Chrisma, Sacrosque Ordines, non in pœnam simoniaci criminis Diœcesani Episcopi, sed in signum, atque indicium omnimodæ libertatis, ut hac de re fidem faciunt *Cap. Constitutus, de Relig. Domib. Cap. Cum nullus, de temporib. Ordinat. in sexto*; & *Constitut. 76. § 9. Bullarii Nostri Tom. I.* Et plurima quoque extant Regularium privilegia, quibus ita a sacro Concilio derogatum est, ut quamvis antea possent in suæ plenariæ exemptionis signum a quocumque Catholico Episcopo Sacros Ordines suscipere, id tamen de cætero ipsi interdictum fuerit, ac demandatum, ut Sacræ Ordinationis munus a proprio Episcopo, in cujus Diœcesi situm est Monasterium, omnino accipere deberent; nisi post eandem Synodum novum Privilegium indultum eis fuerit, in quo expressis, atque apertis verbis concedatur, posse eos a quocumque Catholico Antistite Ordines recipere, juxta præscriptum Constitutionum Romanorum Pontificum Prædecessorum Nostrorum, quæ a Nobis innovatæ & confirmatæ fuerunt in novissima Nostra Constitutione, quæ incipit: *Impositi Nobis*, data die XXVII. Februarii hujus vertentis anni.

De Constit. Cœlestini III

Privilegium recipiendi Ordines a quocumque datur in odium simoniaci criminis.

Absoluto Constitutionum Apostolicarum examine, deventum est ad examinanda Imperialia Diplomata, in quibus tamen expendendis haud opus visum est diutius immorari. Siquidem in nonnullis eorum legitur Monasterium esse sub Romanæ Ecclesiæ Mundiburdio, & Majestate; id autem nihil aliud significat, quam protectionem, & defensionem, ut aperte colligitur ex formulis *Marculphi Monachi superius laudati lib. 1. cap. 42.*, ubi agit de Mundeburde Regis, & Principis, & ut etiam apparet ex *Dictionario verborum Longobardorum*, quod positum est in fronte Bullarii Cassinensis, quod collectum est a P. Margareno, & fusius ex *Glossar. De-Cange*, ad verbum *Mundiburdium*. In aliis autem refertur, & confirmatur Testamentum Archiepiscopi Brunonis; Aliqua respiciunt consecrationem bonorum temporalium, & provident tantummodo, ne Monachi Advocatorum angariis opprimantur; cætera demum confirmant, atque corroborant quæcumque vel a præfato Archiepiscopo disposita, vel a Romanis Pontificibus concessa fuerunt. Quamobrem opportuna

3. De Imperialibus Diplomatibus.

Ea vel confirmatoria sunt Privilegiorum Apostolicorum, vel ad exemptionem non spectant.

portuna maximeque consentanea rei propositæ videntur verba Innocentii III. Prædecessoris Nostri in *Cap. inter Dilectos, de fid. Instrumenti*, ubi in simili controversia respondit in hunc modum: *Cum ergo confirmatorium tantum extiterit, saltem quoad illa, quæ deducta sunt in judicium, si principale non tenuit, nec accessorium, quod ex eo, vel ob id dignoscitur esse secutum. Pari modo cætera Privilegia Romanorum Imperatorum, etiamsi vera fuissent, & sine suspicione, ad probationem tamen, cum nihil aliud, quam puram confirmationem continerent, invalida probarentur.*

II. De sæcularizatione Monasterii, & erectione Collegiatæ.

Ut vero ad secundum statum, seu conditionem Monasterii Odenheimensis, nempe ad ejus sæcularizationem descendamus; Redactum est quidem Monasterium Odenheimense e statu Monachali in sæcularem Ecclesiam Collegiatam a Prædecessore Nostro Alexandro Papa VI. qui edidit Apostolicas suas Litteras, supplicante Maximiliano I. Imperatore, ut superius dictum est, an. MCDXCIV. quo tempore in Spirensi Diœcesi alia etiam Monasteria sæcularizata, & in Collegiatas sæculares mutata fuerunt, ut testatur Trithemius *Tom. 2. Annalium Hirsaugensium*, ad annum Cristi MCDXCVII.: *Quid dicam de Ludovico Spirensium Episcopo, sub quo translata fuerunt ab Ordine Nostro in sæculares Ecclesias Collegiatas Monasterium Odenheim, & Monasterium in Sunsheim.* In dicta sæcularizationis Bulla Alexandri VI. præservantur pro nova Ecclesia Collegiata; *Libertates, ac spiritualia, & temporalia Privilegia, dudum a Romanis Pontificibus Prædecessoribus Nostris, ac Imperatoribus, Regibus, ac alias quomodolibet concessa, ut scilicet ad rectam Ecclesiam hujusmodi perpetuo spectent:* Conceditur Præposito privilegium utendi Mitra, & Baculo Pastorali, aliisque particularibus insignibus, tam in Ecclesia, quam extra ipsam, & impertiendi Benedictionem ad Missam, ad Vesperas, & ad Matutinum, dummodo præsens non adsit Prælatus aliquis, aut Legatus Sedis Apostolicæ. Demandatur collatio Præposituræ, & Canonicatuum, aliorumque Beneficiorum juxta Germanica Concordata; Tribuitur Præposito, Decano, & Capitulo facultas condendi Statuta, & Ordinationes, consentanee ad Sacros Canones, pro bono regimine Ecclesiæ, & Personarum, quæ ipsi Ecclesiæ addictæ sunt; Demum datur facultas erigendi, & fundandi nonnullas Cappellanias, & novissimo loco nominantur ejusdem Constitutionis executores.

Antiqua Privilegia confirmantur ab Alexandro VI.

Et alia conceduntur nostro statui opportuna.

Privilegia honoris non inducunt exemptionem.

Si autem inter jura, privilegia, & libertates Monasterio concessas, non aderat omnimoda exemptio ab Auctoritate Ordinaria, nemo est, qui non videat, eam exemptionem in novam Ecclesiam Collegiatam transire nequivisse. Quoad cætera vero jura, & privilegia quibus Monasterium non fruebatur, vere quidem affirmari potest, ea inservire posse ad constituendam eandem Ecclesiam in gradu Ecclesiæ Collegiatæ illustris, & admodum insignis, nunquam vero ad ei asserendam, vindicandamque plenam exemptionem a jurisdictione Episcopi; cum plurimi reperiantur Abbates, & Prælati, qui usum Pontificalium habent, nihilominus a jurisdictione Ordinaria minime sunt exempti. Propterea Romanus Pontifex Clemens IV. *in Decretali, Ut Apostolicæ, de Privileg. in sexto*, decrevit, ut Abbates, & alii exempti, quibus usus Pontificalium est a Sede Apostolica concessus, in Provincialibus Conciliis, & Episcopalibus Synodis uti possint Mitris tantummodo aurifrisiatis; non tamen aureas, vel argenteas laminas habentibus: Prælati autem non exempti, sed qui usum Pontificalium habent; in iisdem sacris Conventibus, Mitris puris dumtaxat, & simplicibus, albis, & planis uterentur.

Facultas condendi Statuta, & coercendi contumaces, non inducit exemptionem.

Quod vero attinet ad amplam facultatem condendi Statuta, & Ordinationes, etiam cum potestate coercendi contumaces & inobedientes, non desunt graves Auctores, qui affirmant, hujusmodi facultatem Capitulis competere, etiam independenter ab Episcopo, in iis, quæ respiciunt regimen propriæ Ecclesiæ, & observantiam Ecclesiasticæ disciplinæ. Quamvis a pluribus aliis contradicatur, ut videre licet in *Tom. 1. Respons. Canonic. pag. 106. bon. mem. Jacobi Lanfredini Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis*, cujus libenter meminimus, propter benevolentiam, & existimationem, qua eum, donec hanc mortalem vitam egit, semper prosequuti sumus. Itaque facultas Capitulo novæ Ecclesiæ Collegiatæ ab Alexandro VI. attributa, nihil aliud probat, quam eundem Pontificem voluisse, ut certo, & sine controversia

jus

us illud Canonici haberent, quo in dubium revocari poterat; nequaquam tamen ut inferri possit prætensa exemptio ab auctoritate Ordinarii.

III. De translatione Collegiatæ ad Oppidum Bruchsal.

Quod vero postea temporis actum est, anno scilicet MDVII. id pertinet ad translationem Ecclesiæ Collegiatæ e loco Odenheim ad Oppidum Bruchsalense, qui est ultimus Monasterii Odenheimensis status ex tribus a Nobis superius indicatis. Animadvertit nempe Capitulum, quod bene ac præclare secum actum esset, si præfata Ecclesia e loco infrequenti, & insalubri, ad Oppidum, & frequenti Populo, & salubri aere præditum transferretur. Quare rogatus est Episcopus, ut hujusmodi translationi consentire vellet; qui assensum præbuit non sine variis pactionibus; inter quas una fuit, ut Episcopo reservarentur causæ criminales, si quæ unquam exorirentur adversus Præpositum, Decanum, Canonicos, & Vicarios, & Cappellanos prædictæ Ecclesiæ Collegiatæ, & in quibus esset locus pœnæ corporis afflictivæ; ita tamen, ut contra prædictos non Procurator Fiscalis ageret, sed Commissarii, qui ab Episcopo darentur; Et consequenter ad capitulationes conventas, Episcopus progressus est ad translationem Collegiatæ de loco Odenheim ad Oppidum Bruchsalense, utens sua auctoritate Ordinaria, & habito prius consensu Capituli suæ Cathedralis, assignataque pro Collegiata prædicta in eodem Bruchsalensi Oppido Ecclesia sub invocatione Beatæ Mariæ Virginis; & e diverso imperata demolitione, suppressione, & profanatione veteris Monasterii, & Ecclesiæ Odenheim, excepta solummodo unica Cappella, in qua voluit quotidie Sacrum fieri. Id autem omne actum est, salvis præcedentibus pactionibus, seu capitulationibus: *Salva ordinatione Nostra inter Præpositum, Decanum, & Capitulum dictæ Ecclesiæ*. Et quoniam in eadem translatione reservata fuerat auctoritas Sedis Apostolicæ, quum hanc Episcopus, Præpositus, Decanus, & Capitulum supplices adivissent, san. mem. Prædecessor Noster Julius Papa X. universa confirmavit: *Salva quadam ordinatione per dictum Episcopum super ingressu, & habitatione dicti Oppidi, inter Præpositum, Decanum, & Capitulum*.

Ea fit auctoritate Ordinarii sub pactis a conditionibus.

Exemptio magis, magisque excluditur.

Tota vero hujus facti serie inspecta, nulla res est, quæ prætensam omnimodam exemptionem ab auctoritate Ordinarii non excludat. Quin immo ad eam penitus eliminandam, id unum, quod supra innuimus, observare sufficiat, nimirum reservatam fuisse Episcopo cognitionem causarum criminalium contra Canonicos, aliosque, qui Capitulum Collegiatæ Ecclesiæ componebant: Quæ sane est tanti momenti, ut quum Sacrosancta Tridentina Synodus vellet in integrum revocare jurisdictionem Ordinariorum non parum labefactatam, id præcipue decrevit, ut causæ criminales privative pertinerent ad Episcopos, adempta earum cognitione Decano, Archidiacono, aliisque inferioribus, ut *cap. 10. sess. 24. de Reformat.* quisque per se videre potest.

IV. De Actibus hinc inde allegatis.

At præter rationum momenta, de quibus huc usque disseruimus, complures insuper actus hinc inde afferebantur, tam scilicet pro parte Capituli, ad prætensam omnimodam exemptionem adstruendam, quam pro parte Curiæ Episcopalis, ad eam excludendam; mutuæque vicissim exceptiones contra hos, & contra illos opponebantur. Verum ambages, & difficultates, quæ ex illis emergebant, videbantur unica consideratione dissolvi posse. Siquidem aut actus illi omnes, tum pro Capitulo, tum pro Curia Episcopali allati, pro authenticis haberi debebant, aut secus; Quodcumque assereretur, jus Curiæ Episcopalis salvum, atque integrum remanebat. Si enim omnes erant authentici, porro & numero, & auctoritate, & pondere præstabant illi, qui pro Episcopo allati sunt; quibus insuper favor, & assistentia juris accedebat; Sin autem de eorum veritate aliter censendum esset, omnesque tamquam nullius auctoritatis, & momenti rejiciendi forent, satis erat Curiæ Episcopali, ut adversarium vinceret assistentia juris, cujus favorem pro jurisdictione Episcopi in tota sua Diœcesi canonicæ sanctiones stare voluerunt.

In dubio standum pro jurisdictione Ordinarii.

Resolutio Causæ pro Episcopo.

Quæ hactenus a Nobis exposita sunt, fundamenta fuerunt rationum, quibus innixi Dilecti Filii Apostolici Palatii Nostri Auditores, die xv. elapsi mensis Septembris, coram Nobis, ut dictum est, congregari, rogatique quid censerent de quæstione in hunc modum proposita: *An constet exemptionem Capituli ab Ordinaria jurisdictione Episcopi in casu &c.*; unanimi consensu responderunt: *Negative*, *sal-*

vis ordinationibus in actu translationis. Eorum sententiam, quam æquitati, & justitiæ consonam, & Canonicis sanctionibus consentaneam censuimus, eadem die amplexi sumus; nunc vero, ut ea, quæ a Nobis, de præmissorum consilio, atque etiam omnium rationum momentis per Nos ipsos mature perpensis, consideratisque totius litis Instrumentis, & quæ hinc inde fuerunt proposita, diligenter auditis, definita sunt, in futurum semper valeant, & perennem obtineant firmitatem; hac Nostra in perpetuum valitura sanctione decernendo pronunciamus, & pronunciando decernimus: *Capitulum Sæcularis Ecclesiæ Collegiatæ Oppidi Bruchsalensis exemptum non esse a jurisdictione Episcopi Spirensis, salvis tamen ordinationibus, & conventionibus, quæ factæ fuerunt in actu translationis e Loco Odenheim ad Oppidum Bruchsalense anno MDVII. seu alio veriori tempore*; quam sententiam per hæc Apostolica scripta edicimus, promulgamus, & Apostolicæ potestatis Nostræ plenitudine communimus, & roboramus.

Editio Sententiæ.

Clausulæ, & Decreta salutaria.

Præsentes igitur Decretales Literas, etiam ex eo, quod Capitulum, & Canonici prædictæ Collegiatæ Ecclesiæ, ac alii quicumque in præmissis interesse habentes, vel habere prætendentes (quibus omnibus, & singulis perpetuum desuper silentium imponimus, atque os occludimus) eisdem præmissis non consenserint, aliaque quavis de causa quantumvis juridica, & legitima, de ullo subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, vel intentionis Nostræ, aut alio quocumque defectu notari, impugnari, aut in controversiam vocari, seu adversus illas aperitionis oris, restitutionis in integrum, aliudve juris, facti, vel gratiæ remedium impetrari, vel intentari nullatenus unquam posse, sed semper, & perpetuo validas, & efficaces esse, & fore, & ab iis, ad quos spectat, & in futurum spectabit, firmiter & inviolabiliter observari, eisque omnino acquiesci: Sicque, & non aliter in præmissis censeri, & ita per quoscumque Judices Ordinarios & Delegatos quavis auctoritate, & potestate fungentes, ac dignitate, & honore fulgentes, etiam Causarum Palatii Apostolici prædicti Auditores, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, etiam de Latere Legatos, Vice Legatos, & Sedis Apostolicæ Nuncios, ac quamcumque Congregationem, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter, quam juxta sententiam a Nobis prolatam hujusmodi, judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, in quocumque Judicio, & in quacumque instantia, ubique judicari, & definiri debere; Et si secus super præmissis, aut circa ea, a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, irritum, & inane decernimus.

Derogationes.

Non obstantibus Lite super præmissis hactenus pendente, cujus litis statum, & merita, & alia quæcumque etiam specificam, & individuam mentionem, & expressionem requirentia, præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, & insertis haberi volumus; nec non, quatenus opus sit, Nostra, & Cancellariæ Apostolicæ Regula de jure quæsito non tollendo, dictæque Collegiatæ Ecclesiæ, etiam juramento confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alias roboratis Statutis, ac stilibus, usibus, & consuetudinibus, etiam inveteratis, & immemorabilibus, Privilegiis quoque, Indultis, & Litteris Apostolicis tam per dictum Alexandrum VI. quam per quoscumque alios Romanos Pontifices Prædecessores Nostros prædictæ Collegiatæ Ecclesiæ, ac Ordini, cujus ipsa olim existebat, quomodolibet concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis, illorum tenores itidem pro plene, & sufficienter expressis, ac de verbo ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad præmissorum effectum, & quatenus sententiæ hujusmodi a Nobis prolatæ adversari videantur, latissime, & plenissime, ac specialiter & expresse harum serie derogamus, ac derogatum esse volumus, cæterisque contrariis quibuscumque.

Exemplorum fides, & publicationis effectus.

Volumus autem, ut earundem præsentium Litterarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & Sigillo Personæ in Dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides in judicio, & extra illud adhibeatur, quæ haberetur ipsis præsentibus, si originaliter forent exhibitæ, vel ostensæ. Quodque eædem præsentes, seu earum exempla etiam impressa, per aliquem ex Cursoribus Nostris in solitis Almæ Urbis locis, & per aliquem Curiæ Episcopali Spirensis Ministrum, seu Officialem ad id deputari solitum, ad valvas Pala-

Palatii Episcopalis, seu in aliis consuetis, aut opportunis locis, publicata, & affixa, omnes & singulos, quos concernunt, seu concernent in futurum, perinde afficiant, & arctent, ac si unicuique eorum personaliter intimatæ, ac notificatæ fuissent.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam Nostræ Sententiæ, Definitionis, Decreti, derogationis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Sanctio.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo septingentesimo quadragesimo septimo, decimosexto Kalend. Decembris, Pontificatus Nostri Anno VIII. Dat. die 16. Nov. 1747.

D. Cardinalis Passioneus.

J. Datarius.

VISA DE CURIA.

J. C. Boschi.
J. B. Eugenius.

Loco ✠ Plumbi.

Registrata in Secretaria Brevium.
Publicat. die 2. Decembris 1747.

DE OFFICIO

Scriptorum Sacræ Pœnitentiariæ Apostolicæ.

BENEDICTUS PAPA XIV.

XLI.

Motu proprio &c.

QUAMVIS jam usque ab anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo quadragesimo quarto Idibus Aprilis Apostolicæ Literæ sub Plumbo a Nobis editæ fuerint, quarum initium est: *In Apostolicæ Pœnitentiariæ Officio*, quæque in Bullario Nostro impressæ sunt *Tom. I. num. XCVI.* in eisque a Nobis providæ Leges, & Ordinationes fuse statutæ fuerint, ab omnibus Officii Pœnitentiariæ Officialibus, & Ministris, ac nominatim ab ipsius Procuratoribus, seu Secretariis, & a Scriptoribus tam ordinariis, quam extraordinariis observandæ; quum tamen aliquid ad hujusmodi Ministrorum Officia pertinens, addendum adhuc esse judicaverimus, ad implendas Apostolici ministerii Nostri partes æquali studio intenti, ac Motu simili &c. omnia primum, & singula in præcitatis Nostris Literis, & in aliis etiam super facultatibus Majoris Pœnitentiarii, ipsiusque Pœnitentiariæ Officii, eadem die datis, incipien. *Pastor bonus*; & in præfato Bullario Nostro, impressis *num. XCV.* disposita, atque contenta, iterum approbantes, & confirmantes; ulteriora hæc mandata edicere, & constituere, ac præsentis Schedulæ vigore communire decrevimus; quam Schedulam in Tabulario ipsius Pœnitentiariæ ad perpetuam rei memoriam asservari præcipimus; Mandantes dilecto Filio Nostro Joachimo Tituli Sanctæ Crucis in Hierusalem Presbytero hujus S. R. E. Cardinali hodierno ex Nostra electione, ac deputatione Majori Pœnitentiario, ejusque Successoribus pro tempore futuris, ut juxta ipsius tenorem, & continentiam sese gerentes, Nostram in

 hisce

hisce rebus voluntatem in posterum exacte observent, & ab aliis, ad quos pertinet, inviolabiliter, & cum effectu observari faciant.

Sane, quum inter alia munera, & officia Nobis olim in minoribus constitutis a Praedecessoribus Nostris Romanis Pontificibus commissa ac demandata, illud etiam Doctoris in Decretis in praefato Apostolicae Poenitentiariae Officio plures annos exercuerimus, ex ipso usu, & experientia satis compertum habemus, quanti momenti sit Officium Procuratoris, seu Secretarii ejusdem Poenitentiariae, & quam impossibile sit aliquem inidoneum Procuratorem, seu Secretarium evadere, qui non antea in Scriptoris Officio diu meruerit; quum ad habendam necessariam Procuratoris hujusmodi peritiam, minime sufficiat Canonici juris, aut etiam Theologiae Moralis scientiam acquisivisse, sed praeterea necesse omnino sit in ipsius Poenitentiariae Officii stilo, & praxi versatum esse; id quod nonnisi ex diuturno exercitio in Scriptoris vel ordinarii, vel extraordinarii munere fas obtinere.

Quare, quum Nobis ex quorumdam fide digniorum relationibus innotescat, nonnullos esse, qui, privatis aliorum servitiis addicti, ad hujusmodi Scriptorum sive ordinariorum, sive extraordinariorum officia adspirare, vel alias ad ea admissi, ipsa etiam deinceps retinere contendant; unde eveniat, aut evenire possit, ut hi, in diversis hujusmodi aliorum servitiis occupati, nequaquam valeant debitam Apostolicae Poenitentiariae Procuratoribus, seu Secretariis assistentiam praebere; utque ipsi, quantumvis praestantibus forsan animi dotibus praediti, nunquam tamen apti, atque experti Scriptores evadant; adeoque, si unquam ad Procuratorum officia promoverentur, multo minus ad ea exercenda habiles, & idonei inveniri possent; animadverso etiam publico incommodo, & gravi animarum detrimento recurrentibus ad ipsum Poenitentiariae Officium obveniente, dum ejusdem Officii expeditiones, hujusmodi Scriptoribus alieno servitio addictis demandatae, indebite protrahuntur, & in tempore majoris necessitatis saepe deficiunt.

Hinc est, quod Nos, praemissis, aliisque justis causis animum Nostrum moventibus adducti, praefato Joachimo Presbytero Cardinali, ejusque in praedicto Officio Majoris Poenitentiarii Successoribus in perpetuum districte mandamus, ut neminem in posterum ad hujusmodi Scriptorum sive ordinariorum, sive extraordinariorum officia eligant, vel admittant, qui assiduis alicujus personae cujuscumque gradus, ordinis, aut dignitatis, etiam expresse individuandae, servitiis actu addictu, vel alterius Officii, aut muneris exercitio continuo occupatus esse dignoscatur; volentes, ut si quis de praesenti inter hujusmodi Poenitentiariae Ministros reperiatur alieni servitii, aut incompatibilis Officii vinculo districtus, is quidem e Ministrorum hujusmodi Catalogo minime expungatur; verumtamen ad superiora ejusdem Poenitentiariae ministeria, durante hujusmodi vinculo, nequeat promoveri.

Porro in praefatis Nostris Literis, quas super Apostolicae Poenitentiariae Officialibus eorumque muneribus edidimus, antiquioribus Praedecessoribus Nostrorum Constitutionibus inhaerentes, libenter statuimus, ut tam Procuratorum, quam Scriptorum ordinariorum Officia, praevio semper concursu, conferri debeant; decernentes omnes hujusmodi Officiorum collationes, quas aliter forsan, etiam ab ipso Romano Pontifice, fieri contingeret, irritas fore, & inanes: Quod quidem non alia de causa a praedictis Praedecessoribus, & a Nobis statutum fuit, quam ut hujusmodi munera, & officia dignioribus aptioribusque personis, quantum fas est, conferantur. Quapropter omnibus, ad quos spectat, seu spectabit in futurum in concursibus hujusmodi judicium suum interponere, iterum iterumque districte injungimus, ut, nulla officiorum, aut commendationum ratione habita, juxta majorem dumtaxat personarum idoneitatem suffragiorum suorum praerogativam concedant. Ipsique demum Cardinali Majori Poenitentiario, ejusque Successoribus mandamus, ut extraordinarios Scriptores ea expressa lege obstringant, ut Procuratoribus, seu Secretariis frequenter adesse non praetermittant, quo valeant in Poenitentiariae praxi, & stilo, quam peritissimi evadere; scientes se neque ad concursus in futuris Scriptorum ordinariorum, aut Procuratorum, seu Secretariorum vocationibus ullo pacto admittendos; nec ullo subsidio ordinario, aut extraordinario donandos fore; nisi qualibet vice super injuncta sibi assiduitate opportunas probationes, & legitima testimonia ipsi pro tempore exhi-

beant.

ſtenti Majori Pœnitentiario exhibeant; ſeque etiam ab ipſis Officiis eſſe dimittendos, ſi, poſtquam de frequentandis, ut ſupra dictum eſt, Procuratorum Officiis ſemel, & iterum admoniti fuerint, adhuc hujuſmodi præceptum Noſtrum implere contempſerit. Ac denique, poſtquam etiam ad Ordinarii Scriptoris munus per concurſum, ut præmittitur, adjecti fuerint, haud eximendos ſe fore ab onere eoſdem Procuratores non raro adeundi, pro acquiſita peritia tum conſervanda, tum promovenda.

Volumus autem tam memoratas Noſtras Literas, quam præſentem Motus noſtri Schedulam, cum omnibus, & ſingulis in eis contentis, ſemper & perpetuo firmas, validas, & efficaces exiſtere, & ab omnibus, & ſingulis, ad quos ſpectat, inviolabiliter obſervari, ſublata cuilibet, etiam Majoribus Pœnitentiariis pro tempore exiſtentibus, aliter ſtatuendi, & interpretandi, ſeu diſpenſandi facultate; Non obſtantibus omnibus illis, quæ in dictis Noſtris Literis non obſtare decrevimus, cæteriſque contrariis quibuſcumque.

Fiat Motu proprio P.

ET, quod præmiſſa mandata, præcepta, atque decreta, cum clauſula perpetuo, & ad perpetuam rei memoriam, & cum opportunis derogationibus tam generalibus, quam ſpecialibus etiam Regulæ de jure quæſito non tollendo, latiſſime exprimi, & extendi poſſint in Literis etiam per viam de Curia, ſi, & quandocumque videbitur, expediendis; & quod ſola præſentis Schedulæ Noſtri Motus proprii ſignatura ſufficiat, illique ac illius quoque exemplis, ſeu tranſumptis, etiam impreſſis, manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis, & Perſonæ in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutæ Sigillo munitis, tanta ubique fides adhibeatur in judicio & extra, quanta, ſi ſub plumbo Noſtro expedirentur, & originaliter exhiberentur, adhibenda eſſet, & adhiberi deberet, Regula quacumque contraria non obſtante.

Fiat P.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem, Idibus Decembris, Anno VIII.

XLII.

UNIO CONGREGATIONIS

Clericorum Sæcularium Doctrinæ Chriſtianæ, cum diverſis ordinationibus.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Summus Pontifex de Doctrinæ Chriſtianæ traditione admodum ſolicitus.

APOSTOLICI muneris Nobis, licet immerentibus, cum Beati Petri Cathedra, Dei voluntate commiſſi, præcipuas partes eſſe, ad conſervandam, augendamque in Fidelium animis Chriſtianæ Doctrinæ ſcientiam, omni ſtudio, atque opera incumbere, non ſolum ipſi ſemper agnovimus, ſed etiam, ut omnes intelligerent hanc Nobis curam, & cogitationem animo potiſſimam inſidere, pluribus editis Noſtræ hac de re ſolicitudinis argumentis, effecimus. Extant Apoſtolicæ adhortationes Noſtræ ad Venerabiles Fratres omnium Eccleſiarum Epiſcopos non ſemel directæ, ut eorum zelum excitaremus ad Chriſtianæ Doctrinæ pabulum Fidelibus populis majori, qua fieri poſſet, ubertate exhibendum. Nec omiſimus aptiorem ipſis methodum indicare, qua poſſent ſinguli in ſubjectis ſibi plebibus in Fide, & Diſciplina Domini erudiendis amplius utiliuſque proficere; ut videre eſt in Literis die VII. Februarii anno MDCCXLII. Pontificatus Noſtrii II. datis, & in Bullario Noſtro impreſſis Tom. I. num. XLII.

Quod

Archiconfraternitatem Doctrinæ Christianæ in Urbe amplificat.

Quod sane gravissimum, ac necessarium Christianæ Doctrinæ opus, ut in hac Urbe Nostra prospere, feliciterque procederet, duobus ab hinc annis ad augendum statum piæ Sodalitatis, quam Archiconfraternitatem vocant Doctrinæ Christianæ, animum libenter adjecimus; concessaque ipsi Ecclesia B. Mariæ Virginis de Planctu nuncupata, ipsiusque rebus, ac juribus amplificatis, majorem ei tribuimus facultatem, pia instituti sui exercitia ad spiritualem Populi Romani utilitatem expiendi, ut patet ex Apostolicis Nostris Literis incipien. *Salutaris Doctrinæ fontes*, VII. Idus Martii Anno Incarnationis Dominicæ MDCCXLV. datis.

Cogitat de statu Congregationis Clericorum Sæcularium Doctrinæ Christianæ S. Agathæ de Urbe.

Quum autem hujus Laicalis Confraternitatis originem, & institutionem æqualem olim, atque eandem fere fuisse acceperimus cum primitiva fundatione Congregationis Clericorum Sæcularium Doctrinæ Christianæ in hac ipsa Urbe sub san. mem. Prædecessore Nostro Pio Papa V. erectæ, deindeque a fel. record. Prædecessore pariter Nostro Gregorio Papa XIII. in Domo, & Ecclesia Sanctæ Agathæ in Transtiberina regione constitutæ; quæ postea a prædicta Laicorum Confraternitate seorsim consistens, in aliis Pontificiæ Ditionis nostræ Civitatibus propagata fuit; ex communi tam Congregationis, quam Confraternitatis hujusmodi origine, & scopo, justam occasionem desumpsimus, ut ad prædictam quoque Clericorum Congregationem Providentiæ Nostræ oculos intenderemus; ejusque statui, ac regimini, si, & quatenus opportunum visum esset, Apostolicæ auctoritatis Nostræ interpositione consuleremus.

Eam invenit ad deteriorem conditionem redactam absque spe majoris incrementi.

Verum dum universum hujusmodi Congregationis statum, prout in præsenti se habet, accuratius introspicere cœpimus, non modo eam ad deplorandam decrementi conditionem redactam esse cognovimus, quum in tota hujusmodi Congregatione non amplius, quam triginta & octo Presbyteri & Clerici, cum septemdecim Laicis Fratribus, numerentur, ex quo sane numero impossibile est idoneos, ac fructuosos Operarios statuere, ac deputare in octo ipsius Congregationibus Domibus, seu Collegiis, quæ, præter supradictam Domum Sanctæ Agathæ de Urbe, in convicinis Civitatibus Veliterna, Prænestina, Reatina, Privernate, Urbevetana, Signina, & in Terris Arcis Maximæ, & Ariciæ consistunt; Verum etiam nullam spem de ipsa ad ampliorem splendoris gradum revocanda prudenter concipi posse judicavimus; quum in tota hujusmodi Congregatione neque Domus Probationis, seu Novitiatus, neque studiorum Collegium ullum reperiatur, sine quibus tantum abest, ut Religiosorum Ordinum incrementa sperari queant, ut vix eorum conservatio subsistere posse videatur.

Ideo statuit ipsam sub eadem unire Provinciæ Romanæ Congregationis Avenionensis.

Quare abjecta cogitatione omni de hujus Congregationis ad hujusmodi statum redactæ reformatione, ad aliud consilium Nos convertimus, ut scilicet ipsam subjective uniremus Provinciæ Romanæ alterius Congregationis Clericorum pariter Sæcularium Doctrinæ Christianæ in Civitate Nostra Avenionensi in Gallia erectæ, quæ in pluribus per Italiam Domibus, seu Collegiis, tam in Statu Nostro Ecclesiastico, quam in Neapolitano Regno, & in Subalpinis Regionibus, ampliorem Presbyterorum, & Clericorum numerum alit, qui simillimum profitentes Institutum, erudiendis pueris, catechizandis rudibus, Sacris Missionibus, aliisque laudabilibus Christianæ charitatis operibus, incessanti studio adlaborare dignoscuntur; ut scilicet utriusque Congregationis Professores in unum Corpus, & in unam Provinciam coalescentes, & sub unius Vicarii Generalis regimine, & sub iisdem Regulis, & Constitutionibus pro Congregatione in præfata Avenionensi Civitate instituta ab Apostolica Sede approbatis, deinceps vivant, & mutua ex hujusmodi unione virtutum, ac virium incrementa suscipientes, uberiorem in Vinea Domini fructum deinceps valeant producere.

Absolutio a censuris &c.

Itaque prædictis, aliisque justis, & rationabilibus causis Nobis notis adducti, Dilectos Filios Vicarium Generalem, & Clericos Sæculares prædictæ Provinciæ Romanæ Congregationis Doctrinæ Christianæ Avenionen. eorumque, & aliorum, quorum respective favorem præsentes Nostræ Literæ concernunt, singulares Personas a quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis, a jure vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum præsentium dumtaxat con-

consequendum, harum serie absolventes, & absolutos fore censentes; præsentemque statum, & essentiam dictæ Congregationis Clericorum Sæcularium Sanctæ Agathæ, Literasque Apostolicas recolen. mem. Prædecessorum Nostrorum Gregorii XIII. quarum initium est, *Ad Sacram Beati Petri Sedem*, datas die xi. mensis Augusti Anni Domini MDLXXV. quibus eidem Congregationi Sanctæ Agathæ Ecclesia, & Domus in Regione Transtiberina concessæ, illiusque statuta approbata, & confirmata fuerunt, cum facultate alia de novo condendi; Pauli V. in forma Brevis editas die xx. mensis Maji Anni MDCVI. super approbatione Constitutionum, quæ a bonæ memoriæ Alexandro Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinale Medices nuncupato ipsius Congregationis dum viveret Protectore per Decretum editum die xxx. Novembris Anni MDCIII. jam confirmatæ fuerunt; Item Gregorii XV. die xii. Novembris Anni MDCXVI. ac Clementis XI. die xxviii. Septembris Anni MDCCXVI. in simili forma Brevis respective expeditas, per quas tibi, & Romano pro tempore Pontifici reservarunt potestatem absolvendi professores dictæ Congregationis Sanctæ Agathæ a Voto Perseverantiæ in hujusmodi Congregatione; singularumque Literarum prædictarum, ac quorumcumque aliorum Indultorum, Privilegiorum, Gratiarum, & Concessionum Apostolicarum per prædictos, & quosvis alios Romanos Pontifices Prædecessores Nostros, & Sedem Apostolicam eidem Congregationi Sanctæ Agathæ forsan concessorum, totos & integros tenores, & quævis alia, quæ ad infrascriptorum effectum specialem, specificam, expressam, & individuam mentionem, & expressionem requirerent, ipsis præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, ac de verbo ad verbum insertis habentes: Motu proprio, non ad alicujus Nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed ex certa scientia, & matura deliberatione Nostris, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine; prævia dismembratione, & separatione a dicta Congregatione Clericorum Sæcularium Sanctæ Agathæ, tam Ecclesiæ & Domus Sancti Pauli in Civitate Reatina existentium, cum omnibus, & singulis bonis, rebus, proprietatibus, & redditibus ad Ecclesiam & Domum easdem quomodolibet spectantibus, & pertinentibus; quam etiam centum Locorum Montium Cameralium non Vacabilium, quarum, & quorum dispositionem inferius constituemus; Universam Congregationem ipsorum Clericorum Sæcularium Doctrinæ Christianæ Sanctæ Agathæ, cum omnibus, & singulis aliis ejusdem Congregationis Ecclesiis, Cappellis, Collegiis, Domibus, Possessionibus, proprietatibus, fructibus, redditibus, & bonis, tam mobilibus, quam immobilibus, juribus, & actionibus universis, quæcumque, quotcumque, qualiacumque, & ubicumque sint, omnique sacra, & profana supellectili, Provinciæ Romanæ alterius Congregationis itidem Clericorum Sæcularium, Doctrinæ Christianæ Avenionen. Apostolica auctoritate, tenore præsentium, perpetuo subjicimus, ac subjective unimus, & incorporamus; itaut ex nunc utique Clerici Sæculares prædicti unum corpus, unamque Provinciam Romanam ipsius Congregationis Avenionensis constituant, & posthac uni eidemque Vicario Generali, Provinciali, & Definitorio subsint, ac Regulas, & Constitutiones Congregationis Avenion., & Provinciæ hujusmodi a Sede Apostolica approbatas, exacte observent, iisdemque privilegiis, exemptionibus, & gratiis ab eadem Apostolica Sede prædictæ Congregationi Avenionensi, ac Provinciæ Romanæ, & Clericis ipsam constituentibus concessis, in omnibus, & per omnia gaudeant, & fruantur. Per unionem autem, & incorporationem hujusmodi, volumus, & expresse declaramus, quod omnia, & quæcumque onera, obligationes, & Legata, quibus Ecclesiæ, Collegia, Domus, & bona per præsentes unita, quomodolibet obnoxia reperiuntur, ad eandem Provinciam Romanam Congregationis Avenionen. omnino transeant; decernentes, & eadem auctoritate statuentes, Provinciam prædictam ad illorum omnium, & singulorum plenam, integram, & omnimodam supportationem, satisfactionem, & implementum deinceps fore efficaciter obligatam.

Quia vero, propter unionem, & incorporationem prædictas, Clerici Sæculares Doctrinæ Christianæ Congregationis Sanctæ Agathæ, qui nunc sunt, Vota simplicia, & juramentum, quæ Clerici Sæculares Congregationis Avenionen. Provinciæ Romanæ profitentur explicite emittere ac profiteri; easdemque Constitutiones, & Regulas in præfata Congregatione, & Provincia laudabiliter vigentes, præsertim vi-

Indicatio Literarum Apostolicarum Congregationis S. Agathæ necessarium.

Dismembratio Ecclesiæ, & Domus S. Pauli Reatin. & centum locorum Montium a Congregatione S. Agathæ.

Pontifex subjicit ipsam Congregationem Provinciæ Romanæ Congregationis Avenion.

Et in hanc transfert omnia onera & obligationes &c.

Absolvit Clericos S. Agathæ a Juramento perseverantiæ.

vitæ communis in posterum æque, & pariformiter cum ipsis Congregationis Avenionensis Professoribus observare debebunt: Nos, licet Constitutiones, & Regulæ prædictæ fere conformes esse dignoscantur cum illis, quas primodicti Clerici in Congregatione Sanctæ Agathæ observare tenebantur, eos nihilominus providæ indulgentiæ Nostræ favoribus prosequi volentes, motu, & potestatis plenitudine paribus, ipsos Clericos Sæculares, qui in prædicta Congregatione Sanctæ Agathæ juramentum perseverandi in ipsa Congregatione, ad formam ipsius Constitutionum, emiserunt, & ad assumendum novum statum in prædicta Congregatione Avenionen. Provinciæ Romanæ minime se vocari sentiunt, a voto perseverantiæ hujusmodi, tenore præsentium, eatenus eximimus, & absolvimus, quatenus infra terminum, quem eis præfigimus, trium dumtaxat mensium a die datæ ipsarum præsentium computandorum, absolutionis hujusmodi beneficio utentes, a Congregatione prædicta cum effectu discedant, sub Ordinariorum Locorum obedientia respective permansuri: statuentes, ut iis, qui, ut prædictum est, discesserint, nihil ab hujusmodi Congregatione, & Provincia, ex quacumque causa, vel quovis titulo, etiam Patrimonii, petere, vel prætendere ullo unquam tempore possint, aut valeant.

Si intra Trimestre utantur beneficio absolutionis & nil prætendant a dicta Provincia.

Perseverantibus benigne consulit.

In eos autem, qui sese unioni prædictæ prompta devotione subjicientes, perseverantem exhibere Deo constituunt in ipsa Congregatione famulatum, ampliores benignitatis Nostræ significationes edituri, statuimus pariter, & mandamus, ut Dilectus Filius modernus Præpositum Generalis dictæ Congregationis S. Agathæ primum digacioremque gradum honorificum in ordine præcedentiæ immediate post Vicarium Generalem dictæ Provinciæ, usque ad proximum futurum Capitulum Provinciale, & in ipso Capitulo Provinciali locum, vocemque, & suffragium habeat, & obtineat; Rectores vero actuales Collegiorum, & Domorum, quæ Congregationem S. Agathæ a Nobis per præsentes unitam, & incorporatam constituebant, dummodo statim ac requisiti fuerint, non expectato trium prædictorum mensium spatio, præfata Vota simplicia, & juramentum emiserint, in Rectoratus hujusmodi officio, & munere remanere, eoque, ut antea, fungi debeant in Collegiis, & Domibus, in quibus de præsenti deputati reperiuntur, aut in aliis, arbitrio Superioris Provincialis, & Definitorii, usque ad prædictum proximum futurum Capitulum Provinciale; in quo tamen ex eisdem Rectoribus tres dumtaxat, iique Professione antiquiores interesse, vocemque activam, & passivam habere valeant. Cæteri vero ejusdem Congregationis unitæ, & incorporatæ Professores tam Clerici, quam Laici, indiscriminatim cum aliis prædictæ Provinciæ Romanæ Congregationis Avenionensis Clericis, & Laicis, præcedentiæ loco, & juribus, juxta prioritatem, sive antianitatem emissæ Professionis, patiantur, & gaudeant; & ad assequenda quæcumque munia, & officia Congregationis, & Provinciæ, cui per præsentes subjecti, & incorporati remanent, habiles, & capaces æque ac pariformiter omnino sint, & esse debeant, perinde ac si in ipsa Congregatione Avenionen. Provinciæ Romanæ singuli Regularem Professionem emisissent.

Ecclesiam, & Domum S. Pauli Reatin. Piis Puellarum Magistris assignat.

De Ecclesia vero, & Domo Sancti Pauli Reatin. earumque bonis, & rebus, ac de centum Locis Montium a dicta Congregatione unita dismembratis, quas, & quæ ordinationi Nostræ superius reservavimus, in aliorum piorum operum utilitatem, & incrementum disponere volentes; atque in primis ad iteratas preces ex parte Venerabilis Fratris Antonii Seraphini Episcopi Reatini, & Dilectorum quoque Filiorum publicorum Repræsentantium ejusdem Civitatis, pro laudabili Instituto Piarum Magistrarum inibi existentium, Nobis humiliter porrectas, favorabiliter intendentes; Nos prædictam Ecclesiam Sancti Pauli cum Domo, & Horto ibi annexis, eisdem Piis Puellarum Magistris in dicta Civitate Reatina nunc & pro tempore existentibus, quo magis laudabilibus professionis suæ exercitiis, ab ipsius Doctrinæ Christianæ Instituto haud prorsus alienis, in recta, atque Christiana Puellarum institutione, & educatione, commode, atque utiliter vacare possint, in perpetuum donamus, concedimus, & assignamus: Facultatem insuper tribuentes eidem Antonio Seraphino Episcopo, ut ipse, pro suo prudenti arbitrio, ex bonis mobilibus, sacrisque supellectilibus in Ecclesia, & Domo prædictis existentibus, congruam portionem Piis Puellarum Magistris præfatis, prout eisdem opus esse noverit; reliquam vero

quan-

quantitatem aliis Piis Locis, juxta illorum indigentiam, auctoritate Nostra dividat, & assignet.

Quia vero, sicut accepimus, præfati Clerici Sæculares Doctrinæ Christianæ Congregationis Sanctæ Agathæ, præter Ecclesiam, & Domum prædictas, alia quædam bona stabilia in dicta Civitate Reatina, sive illius Territorio, possidebant, annui redditus quinquaginta circiter ducatorum auri de Camera, cum onere annuæ perpetuæ celebrationis plurium Missarum, nec non Sanctissimi Sacramenti omnibus Sabbathi diebus, atque insuper semel in anno pro Oratione quadraginta Horarum, publicæ Fidelium adorationi, solemniter exponendi: Nos humilibus instantiis publicorum Repræsentantium prædictorum etiam in hac parte benigne annuentes, omniumque & singulorum bonorum hujusmodi qualitates, quantitates, situationes, confinia, & vocabula, verioremque annuum redditum eisdem præsentibus pro expressis, & individuatis habentes; illa omnia, & singula Parochiali Ecclesiæ Sancti Rufi Reatin. Congregationis Clericorum Regularium Ministrantium Infirmis, eadem Apostolica auctoritate itidem perpetuo applicamus, appropriamus, & incorporamus; ita quod liceat eisdem Clericis Regularibus Ministrantibus Infirmis apud dictam Parochialem Ecclesiam degentibus, seu eorum Congregationi prædictæ, per se, vel alium, seu alios, veram, realem, corporalem, & actualem bonorum stabilium prædictorum possessionem propria auctoritate libere apprehendere, & apprehensam perpetuo retinere, illorumque fructus, redditus, & proventus percipere, exigere, levare, ac in suos, dictæque Parochialis Ecclesiæ usus, manutentionem, sustentationem, & utilitatem convertere, Diœcesani Loci, vel cujusvis alterius licentia desuper minime requisita. Volumus autem, ut ipsi Clerici Regulares Ministrantes Infirmis apud dictam Parochialem Ecclesiam pro tempore degentes, omnia, & singula prædicta, & alia si quæ sint, onera præfatis bonis annexa, quorum omnium implementum ad ipsam Parochialem Ecclesiam transferimus, plene, integre, & omnimode, juxta Benefactorum, & Testatorum ultimas voluntates, aliasque pias dispositiones, supportare, & adimplere omnino teneantur.

Ac nonnulla ipsius Ecclesiæ & Domus bona applicat Parochiali Ecclesiæ S. Rufi.

Ad hæc dispositionem, quam Nobis itidem superius reservavimus, de centum Locis Montium, ut supra dismembratis, prosequentes, præcipimus, & mandamus Dilectis similiter Filiis Vicario Generali, aliisque Superioribus Provinciæ Romanæ sæpedictæ Congregationis Avenionensis, quatenus infra duos menses a die datæ ipsarum præsentium computandos eadem Loca centum Montium Cameralium non vacabilium, unacum fructibus a Kalendis Januarii proxime venturi deinceps decurrendis, libere & sine ullo vinculo resignent, omnique juri, si quod sibi, vigore præsentis unionis, in ipsis, vel ad ea acquisitum fuisse forsan prætendi posset, omnimode renuncient, pro rata nimirum Locorum octuginta ad favorem Collegii SS. Blasii, & Caroli de Urbe, *ai Catenari* nuncupati, Clericorum Regularium S. Pauli; pro reliqua vero rata viginti Locorum hujusmodi ad favorem Ecclesiæ S. Jacobi *a Scossa Cavalli* nuncupatæ. Quocirca Dilecto quoque Filio Administratori Generali, Locorum Montium simili modo mandamus, ut præsentium Literarum vigore, non requisito alicujus Judicis mandato, octuginta Loca prædicta cum fructibus a prædictis Kalendis Januarii decurrendis, & quidem libera ab omnibus, & quibuscumque etiam piorum Legatorum obligationibus, & oneribus, quæ a præfata Congregationis Avenionensis Provincia in posterum supportanda, & implenda fore, jam supra decrevimus, in faciem & creditum, dicti Collegii transferat, & convertat; reliqua vero viginti Loca hujusmodi a quibuslibet oneribus, & obligationibus similiter libera, convertat, & transferat in faciem Ecclesiæ prædictæ S. Jacobi in Civitate Leonina existentis, & Basilicæ Principis Apostolorum Filialis, cum reservatione tamen omnium fructuum eorundem viginti Locorum Dilecto Filio Primicerio Archiconfraternitatis Sanctissimi Sacramenti in eadem Ecclesia institutæ ex numero Canonicorum præfatæ Basilicæ electo, ejusque Successoribus in perpetuum ex eodem cœtu eligendorum, ad effectum videlicet, ut ipse pro tempore existens Primicerius eosdem fructus a dictis Kalendis deinceps decurrendo Vicario dictæ Parochialis Ecclesiæ S. Jacobi, pro exercitio Curæ Animarum illius Parochianorum per ipsius Basi-

De centum Locis Montium disponit.

Videlicet octoginta assignat Collegio S. Blasii, & Caroli ad Catenarios, reliqua vero viginti Ecclesiæ Sancti Jacobi a Scossa Cavalli.

silicæ Capitulum, & Canonicos ad nominationem dictæ Archiconfraternitatis amovibiliter ad nutum nunc, & pro tempore deputato, absque alicujus cura , integre persolvi faciat. Ideoque idem Generalis Administrator consuetas Literas Patentes, juxta ordinationem nostram hujusmodi faciat expediri. Nos enim Collegii, & Vicarii prædictorum indigentia fide dignis relationibus intellecta, volentes utrique de opportunæ subventionis auxilio providere, eidem Collegio prædicta Loca octoginta cum eorum fructibus, dicto vero pro tempore existenti Vicario fructus reliquorum viginti Locorum Montium in faciem præfatæ Ecclesiæ transferendorum, ut prædiximus, percipiendos, per easdem præsentes in perpetuum respective concedimus, assignamus, tribuimus, & appropriamus.

Eximit a solutione Quindenniorum eos, quorum favorem præmissa concernunt.

Postremo, quatenus opus sit, dictam Provinciam Romanam Congregationis Avenionen. Clericosque Regulares, Ministrantes Infirmis præfatos, nec non Collegium prædictorum Clericorum Regularium S. Pauli, ac Vicarium hujusmodi, & demum quoscunque alios, quorum favorem præmissa concernunt, a quacumque solutione annatarum, & quindenniorum, ad quas, & quæ ratione unionis, applicationum, appropriationum & incorporationum prædictarum, aliorumque præmissorum, respective teneri, & obligatos esse dici posset, ac a quacumque obligatione desuper Cameræ Nostræ Apostolicæ, & illius Officialibus facienda, penitus eximimus, & totaliter liberamus; atque ad annatas, & quindennia hujusmodi solvenda, & se desuper obligandum, nullatenus teneri, neque ad id per Cameram, seu illius Officiales prædictos, aut alios quoscumque ullo unquam tempore cogi vel compelli, & ob non solutionem, vel obligationem hujusmodi, a quoquam quovis prætextu, colore, vel ingenio molestari, aut inquietari ullatenus posse, aut debere, volumus pariter, atque decernimus.

Clausulæ pro præmissorum firmitate.

Præsentes quoque Literas, & in eis contenta quæcumque, nullo unquam tempore, ex quocumque capite, vel ex quacumque causa, etiam quantumvis juridica, & legitima, etiam ex eo, quod Clerici Sæculares Doctrinæ Christianæ Congregationis S. Agathæ, & quicumque alii in præmissis jus, vel interesse habentes, vel habere quomodolibet prætendentes, subjectioni, unioni, & incorporationi hujusmodi, aliisque præmissis non consenserint, nec ad id vocati, citati, & auditi, neque causæ, propter quas eædem præsentes emanaverint, adductæ, aut sufficienter verificatæ & justificatæ fuerint, aut ex quocumque alio prætextu, colore, & capite, etiam in corpore juris clauso, ac etiam enormis, enormissimæ, & totalis læsionis, nullo unquam tempore de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis, vel invaliditatis vitio, seu intentionis Nostræ aliove quolibet, etiam quantumvis magno, formali, substantiali, & inexcogitabili defectu notari, impugnari, infringi, retractari, limitari, ad viam & terminos juris, vel Privilegiorum, & Indultorum Congregationi a Nobis superius unitæ, & incorporatæ, illiusque Superioribus, & Personis quibuscumque quomodolibet forsan concessorum reduci, aut in jus, vel controversiam vocari, seu adversus easdem præsentes aperitionis oris, & restitutionis in integrum, aliudque quodcumque juris, facti, vel gratiæ remedium impetrari, seu intentari posse; sed eas semper, & perpetuo firmas, validas, & efficaces, esse & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac ab omnibus, ad quos nunc quomodolibet spectat & pertinet, ac spectabit & pertinebit in futurum, in omnibus & per omnia inviolabiliter observari: sicque, & non aliter, per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, & Vice Legatos, & Sedis Apostolicæ Nuntios, aliosque quoslibet quavis auctoritate, aut potestate fungentes, aut functuros, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, judicari & definiri debere: & si secus super præmissis, aut illorum aliquo, a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, irritum & inane motu pari decernimus.

Commissio Card. Urbis Vicario tamquam Judici Executori.

Quocirca Dilecto Filio Nostro Joanni Antonio Tituli SS. Silvestri & Martini in Montibus S R. E. Presbytero Cardinali Guadagni nuncupato, Nostro, & pro tempore existenti Romani Pontificis in Urbe, ejusque districtu Vicario in Spiritualibus Ge-

Generali, per easdem præsentes, & in eis contenta quæcumque, ubi, & quando opus fuerit, ac quoties pro parte dictæ Congregationis Clericorum Sæcularium Doctrinæ Christianæ Avenionen. Provinciæ Romanæ, illiusque Superiorum Provincialium, fuerit requisitus, solemniter publicans, eisque in præmissis efficacis defensionis præsidio assistens, faciat Auctoritate Nostra subjectionem, & unionem, & incorporationem hujusmodi, aliaque præmissa, plenarium, & integrum effectum omnino sortiri, eaque ab omnibus, ad quos spectat, & in futurum quomodolibet spectabit, inviolabiliter observari, ipsamque Congregationis Avenionensis Provinciam prædictam eorum commodo, & effectu pacifice frui, & gaudere, non permittens eam desuper, a quoquam quomodolibet impediri, molestari, inquietari, vel perturbari; contradictores quoslibet, ac præmissis non parentes, per censuras, & pœnas Ecclesiasticas, aliaque opportuna juris, & facti remedia, appellatione postposita, compescendo; invocato etiam ad hoc si opus fuerit, auxilio brachii Sæcularis.

Derogatio contrariis.

Non obstantibus Nostris, & Cancellariæ Apostolicæ Regulis de unionibus committendis ad Partes, & de exprimendo in eis vero annuo valore, nec non de non tollendo jure quæsito, ac postremi Lateranensis Concilii uniones, & applicationes perpetuas, nisi in casibus a jure permissis, fieri prohibentis, nec non singulis superius memoratis Literis Prædecessorum Nostrorum Gregorii XIII. Pauli V. Gregorii XV. & Clementis XI. aliisque ejusdem Pauli V. Literis in eadem forma Brevis datis die VI. Octobris anni MDCVII. item Pauli II. Pauli IV Pii V. & Sixti etiam V. aliorumque Romanorum Pontificum, annatas, & quindennia Cameræ, & Cancellariæ nostris in unionibus, applicationibus solvi præcipientium, nec non Pii IV. de gratiis interesse ejusdem Cameræ quomodolibet concernentibus in ipsa Camera infra certum tunc expressum tempus insinuandis, & registrandis, ac Bonifacii VIII. de una, & in Concilio Generali edita de duabus dietis, dummodo non ultra tres aliquis auctoritate præsentium ad Judicium trahatur, aliisque quibusvis etiam in Principalibus, & universalibus Conciliis editis, vel edendis specialibus, vel generalibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, dictæque Congregationis, S. Agathæ per præsentes unitæ, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, & Literis Apostolicis quibusvis Superioribus, & personis in contrarium præmissorum quomodolibet forsan concessis, approbatis, & innovatis, nec non quibuscumque piorum Oblatorum, aut Testatorum voluntatibus, & dispositionibus; quibus omnibus, & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione, de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, illorum tenores, causas, formas, & occasiones præsentibus pro plene & sufficienter, ac de verbo ad verbum insertis, expressis, & specificatis habentes, illis alias in suo robore permansuris; ad præmissorum effectum specialiter, & expresse, ac plenissime, & latissime, Motu, & potestatis plenitudine paribus, harum serie derogamus, & derogatum esse volumus, cæterisque contrariis quibuscumque; aut si aliquibus communiter, aut divisim ab Apostolica sit Sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per Litteras Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto hujusmodi mentionem.

Fides præstanda transumptis.

Volumus autem, quod ipsarum præsentium transumptis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & Sigillo alicujus Personæ in Dignitate Ecclesiastica constitutæ obsignatis, eadem prorsus fides in judicio, & extra, ubique adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Sanctio pœnalis.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ Absolutionis, Dismembrationis, Unionis, Incorporationis, Applicationis, Appropriationis, Concessionis, Assignationis, Statuti, Mandati, Decreti, Derogationis, & Voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire: Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac BB. Petri & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum.

Dat. Pontif. anno VIII. die 15. Dec. 1747.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ Mil-

Millesimo septingentesimo quadragesimo septimo, decimo octavo Kalend. Januarii, Pontificatus Nostri Anno VIII.

D. Card. Passionei.
J. Datarius.

Visa de Curia.

J. C. Boschi.
L. Eugenius.

Loco ✠ Plumbi.

Registrata in Secretaria Brevium.

Publicat. die 16. Decembris 1747.

XXV.

BEATIFICATIO

Ven. Servi Dei HIERONYMI ÆMILIANI Fundatoris Congregationis Somaschæ.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Ad perpetuam rei memoriam.

Proœmium.

IN Castris Militantis Ecclesiæ illi tantum contra infensissimos hostes, elato Crucis Vexillo, triumphum agunt, & laurea donantur æterna, qui ad coercendos lapsæ naturæ impetus, arduum Cristianæ perfectionis iter, Christi sanguine undequaque conspersum, alacriter arripientes, violentiam, ne concidant, sibi jugiter inferunt, atque inexpiabili, & pertinaci bello vitiis indicto, in obtinendis virtutibus fortissime decertant. Cum autem eorum cordibus penitus hæreant Apostoli monita, Christi oraculis comprobata, finem præcepti esse charitatem, adeo ut absque illa, corpore vel flammis tradito, haberentur dubio procul tamquam æs sonans, aut cymbalum tinniens, hoc maximum in lege mandatum, Spiritu Sancto Duce quantum facere, enitique possunt, exequi, & exhaurire contendunt. In gravissimo utriusque disciplinæ instituto plurimum laboravit, & mirifice excelluit Venerabilis Dei Servus HIERONYMUS ÆMILIANUS, qui lubricam juventutis viam ingressus, animum prava licentia infecit, moresque liberiores Familiæ nobilitate auctos, confirmavit militia, cui nomen dederat, ut Venetæ Reipublicæ durissimo Cameracensis fœderis bello implicitæ, tamquam Matri in extrema fortuna laboranti, opem ferret, utque Civis Togatus ex gente Patricia ob rem bene gestam amplissimis honoribus cumularetur. Verum Arce Castri Novi in Marchia Tarvisina, ab hostibus per vim expugnata, HIERONYMUS, qui ei tunc præerat, ferreis manicis, & compedibus devinctus, in fœdissimum carcerem conjectus est. Eo loci, cum extrema quæque sibi impendere animadverteret, acriores de æterna animæ jactura, quam de intercepta libertate, injecto mortis terrore, stimulos sensit, atque ex peccatorum conscientia, eos hostes potissimum pertimescere cœpit, qui se majori supplicio dignum, vinculis æternis constrictum præcipitem in inferos agere possent. Attamen Beatissimæ Virginis ope, cui se plurimum commendaverat, incolumis factus, cœlesti ejus patrocinio, quam tunc repente assecutus est, sempiterna beneficii memoria, retulit libertatem. Deinde Venetias repetens, deposita Toga, abdicatisque Dignitatibus, nuntium sæculo remisit, christianæ pœnitentiæ operibus, officiisque pietatis usquequaque addictus. Hinc miris, & suavissimis modis

B. Hieronymi vita, & virtutes summatim referuntur.

dis intus agente Divina Gratia, illico intellexit, dilectionem Proximi, quæ legis plenitudo est, non ignavo, & inerti amore compleri, sed in maximis rebus gerendis, & sustinendis totam versari. Quamobrem pueros, qui ingenti numero, Parentibus ferro, fame, lueque sublatis, per compita, & fora misere vagabantur, Divino afflante numine, tecto sua pecunia locato, idoneisque Magistris conductis, incolumes recepit, servavitque. Neque huic tam eximiæ solicitudini finem fecit; sed cæteris exemplar factus, id primus aggressus est, ut mulieres malæ famæ a turpi quæstu ad pœnitentiam conversæ, intrasepta Domus Fidelium eleemosynis comparatæ, ad eluendas profligatissimæ vitæ maculas continerentur. Præterea Venerabilis Dei Servus, ne tot annorum labor pro animarum salute susceptus, humanarum rerum vitio, quæ fluxæ semper, & caducæ esse solent, obsolesceret, & interiret, novæ, Religiosæque Familiæ, in exiguo Bergomensis Agri oppido Somascha, unde nomen sortita est, fundamenta jecit, ut quæ in publicam utilitatem ab ipso fuerant instituta, firmis deinde radicibus defixa, & quod caput est, hujus Apostolicæ Sanctæ Sedis beneficio confirmata, constanter perseverarent, & usquequaque, quod, Domino incrementum largiente, evenit, propagarentur. Demum cum annos quinquaginta sex inter vivos egisset, duobus ab hinc & amplius sæculis, præclarissimam vitam, diuturnis semper, magnisque laboribus distentam, cum pretiosa morte in conspectu Domini commutavit. Tot itaque tantisque Viri meritis, longe, lateque fama pervulgatis, Processus tum Ordinaria, tum Apostolica auctoritate pluribus in locis de Virtutibus, & Miraculis, ut instruerentur, curatum est. Quæ quidem Virtutes, & Miracula apud tunc existentes Causarum Palatii Apostolici Auditores primum, ut moris tunc temporis erat, excussa, ad tunc itidem existentium Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium Congregationem Sacris Ritibus præpositorum deinde perpolcenda fuerunt tradita. At interim felic. recor. Urbani Papæ VIII. Prædecessoris Nostri decretis intercedentibus, Causæ Postulatores ab instituto cessarunt, hujusce S. Sedis auctoritati usquequaque obsecuti. Triginta vero ab hinc circiter annis apud eamdem Cardinalium Congregationem (cum in minoribus constituti ejusdem Causæ patrocinium suscepimus) iterum de Virtutibus quæstio redintegrata est; quas in posterum pluries, diligenterque perpensas, recol. mem. Clemens Papa XII., Prædecessor quoque Noster octavo Kalendas Augusti 1737. suo Decreto approbavit, & in gradu heroico, collocatas asseruit. Postmodum coram Nobis, in hoc Supremæ Dignitatis fastigio quamquam immerito collocatis, ad Miracula deventum est, quorum duo, communibus tum eorumdem Cardinalium, tum memoratæ Congregationis Consultorum curis, atque suffragiis perspecta, discussa, atque approbata, nono Kalend. Maji Decreto nostro firmavimus. Illud tandem investigandum maxime supererat: Num Virtutibus, ac duobus tantummodo Miraculis probatis, idem Servus Dei Beatorum fastis posset adscribi. Verum rebus a Nobis accuratissime pervolutis, ultro, lubenterque assensi sumus, nuperoque Decreto nostro amplissimo nonis Augusti Causam absolvimus. Quæ cum ita se habeant, precibus tum dilectorum Filiorum Nobilium Virorum, Ducis, & Dominii Venetorum, tum dilectorum etiam Filiorum Clericorum Regularium Congregationis de Somascha, paterna benignitate annuentes, de supradictæ Cardinalium Congregationis consilio, & assensu, auctoritate Apostolica tenore præsentium indulgemus, ut idem Dei Servus HIERONYMUS ÆMILIANUS in posterum BEATI nomine nuncupetur, ejusque Corpus, & Reliquiæ venerationi Fidelium (non tamen in processionibus circumferendæ) exponantur; Imagines quoque radiis, seu splendoribus exornentur: ac de eo quotannis die octava Februarii, qua e vivis feliciter cessit, recitetur Officium, & Missa de Communi Confessoris non Pontificis, cum Oratione a Nobis approbata, juxta rubricas Breviarii, & Missalis Romani. Porro recitationem Officii, & Missæ celebrationem hujusmodi fieri concedimus tum in universa Clericorum Regularium hujusmodi Congregatione, tum in Urbe Venetiarum, ubi Vir ille magnus primam lucem aspexit, tum in memorato Oppido Somaschæ, ubi supremum diem clausit, tum in toto Bergomensi Territorio, ubi diu versatus est, ab universis Christifidelibus tam Sæcularibus, quam Regularibus, qui ad horas Canonicas tenentur: Et quantum ad Missas attinet, etiam ab omnibus Sacerdotibus ad Ecclesias, in quibus Festum

Congregationis Somascha institutio.

Causa series.

Beatificatio.

ctum peragetur, confluentibus. Præterea primo dumtaxat anno a datis hisce literis tinchoando, in Ecclesiis Congregationis de Somascha, Civitatis, Oppidi, & Territorii antedicti, solemnia Beatificationis ipsius Servi Dei cum Officio, & Missa sub ritu duplici majori, die ab Ordinariis respective constituta, postquam in Basilica nostra Sancti Petri in Vaticano celebrata fuerint eadem solemnia tertio Kalendas Octobris, currentis anni, pariter celebrandi facimus potestatem. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ac decretis de non cultu editis, cæterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, ut earumdem præsentium Literarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu Secretarii dictæ Congregationis Cardinalium subscriptis, & Sigillo Præfecti ejusdem Congregationis munitis, eadem prorsus fides tam in judicio, quam extra illud adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Adhortatio ad virtutum imitationem, Charitatis, & pœnitentiæ.

Cum autem ad cultum Sanctorum quam maxime intersit, in præclaris eorum gestis cogitationes omnes, nedum oculos defigere, ut, excusso torpore, nostram improperantes desidiam, & ab eorum caritate & pœnitentia quam longissime abesse recogitantes, ad Evangelicæ doctrinæ normam mores nostros componamus, plurima in HIERONYMO ÆMILIANO, eademque ad imitandum luculentissima suppetunt virtutum exempla, ut ejusdem vestigiis inhærentes, assequamur & præmia. Hic enim Dei Servus, quamvis clarissima Familia ortus, juvenili tamen licentia in vitia turpiter delapsus, ut Deo satisfaceret, arctamque salutis viam ingrederetur, non generis nobilitatem, non mollem, & delicatam juventutem, non commoda vitæ, non Magistratus jacturam, non affinium querelas, non hominum ludibria prætexuit, sed illecebrarum corruptelis animum irretitum, & diris vulneribus confossum, congruis curavit remediis, idque potissimum præcavit, ne imbecilior medicina foret, quam morbus. Præ cæteris autem ejus virtutibus, caritatem præstat æmulari, quæ per dilectionem operata est, & qua ille totus in proximos deflagravit; ut in hoc primo, & maximo Evangelicæ legis mandato excolendo egregiam semper navemus operam, probe memores iis tantum, qui multum, dilexerunt, multa quoque peccata fore remittenda. Lapsi porro, quibus incumbit improbam vitæ consuetudinem, corruptosque mores emendare, non qualemcumque pœnitentiam in hoc indulgentissimo Sæculo toto verborum lenociniis delinitam, sibi satis esse confidant, sed hujus Servi Dei moneantur exemplo, ad gravia expianda delicta, ad flectendam Omnipotentis iram, & ad instaurandam spiritus novitatem, quam BEATUS HIERONYMUS ÆMILIANUS assecutus est, & quæ ipsi tantam peperit gloriam, sine magnis nostris fletibus, & laboribus, divina id exigente justitia, pervenire nequaquam posse.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die XXII. Sept. MDCCLVII. Pontificatus Nostri Anno VIII.

D. Card. Passioneus.

R E-

REFORMATIO

Tribunalium Urbis in Judiciis Criminalibus, & quoad expeditiones Commissionum, cum opportunis ordinationibus.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

XXVI.

Ad perpetuam rei memoriam.

RERUM *humanarum conditio fert, ut etiam quae recte, ac sapienter olim sunt constituta, & assiduam Rectorum curam, & vigilantiam expostcant; ut dum ipsa vel temporum vicissitudine, vel hominum vitio sensim labefactantur ad debitum integritatis statum supremi moderatoris diligentia, & auctoritate revocentur. Hinc est, quod licet Romanorum Pontificum Praedecessorum Nostrorum providentia, non solum Ecclesiam Christi Pastorali eorum regimini commendatam, verum etiam temporale Patrimonium eorumdem potestati concreditum, optimis justissimisque legibus instruxerit, saepe tamen cogimur exorientes abusus, & inordinationes, a parvis initiis in magnas corruptelas, cum justitiae injuria, & populorum damno, quotidie succrescentes, novis promulgatis legibus emendare, & ne in posterum similia accidant, quantum Nobis ex alto conceditur, providere. Quam ob rem quum plures tam Venerabilium Fratrum Nostrorum hujus Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium, quam Dilectorum Filiorum Curiae Nostrae Officialium, & Ministrorum Consultationes partim constitutas invenerimus, partim, pro Apostolici ministerii Nostri Officio, publicaeque utilitati studio, Nos ipsi statuerimus; quarum ope, & consilio occurrentes vel Ecclesiarum, vel temporalium Ditionum Nostrarum necessitates intelligere, iisque opportune consulere valeremus; magnum in dies fructum participare Nos agnoscimus ex instituta Congregatione Particulari super OEconomica Apostolicae Camerae, & Aerarii Nostri administratione, pro cujus erectione Apostolicas Literas edidimus xiv. Kalen. Maji anni MDCCXLVI., qua nempe Congregatione suggerente, quum cognoverimus non paucos abusus in Criminalibus Judiciis Tribunalium Almae Urbis invectos, atque diuturna, sed non minus prava consuetudine firmatos, ex quibus tum Apostolicae Camerae Nostrae Aerarium, tum publicae justitiae administratio, tum Reorum, & damnatorum salus, atque substantiae, magna & indebita accipiebant detrimenta; non omisimus opportuna statim mandata, atque praecepta ad eorum correctionem singulis, ad quos pertinebat, dirigere; quae deinde complexi sumus in Schedula nostri Motus proprii die xxx. elapsi mensis Septembris Nostra manu signata, die vero ij. mensis Octobris in plena Camera exhibita, & praesentata, deindeque in sequenti Camera die xvj. mensis Novembris, in executionem Decreti dictae plenae Camerae, ac Constitutionis fel. record. Pii Papae IV. Praedecessoris Nostri* de registrandis, *admissa, & in Libro Signaturarum Nostrarum in actis dilecti Filii Gregorii Castellani unius ex praedictae Camrae Nostrae Apostolicae Secretariis & Cancellariis existentis* fol. 58. & seq. *registrata, quae est tenoris sequentis, videlicet.*

Proemium. Leges ad debitam observantiam revocari debent.

Pontifices pro temporali eorum dominio varia abusus emendarunt. Et Pontifex id ipsum sedula cura egit.

Praecipue instituendo super Oeconomia Aerarii Camerae Congregationem particularem.

Quae non paucos abusus in Judiciis Criminalibus advertit.

Quibus Pontifex occurrit per speciale Chirographum.

Tenor Chirographi.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Motu proprio &c.

Proemium.

DOpo aver Noi largamente provveduto con diverse Nostre Costituzioni al buon ordine, ed Amministrazione della Giustizia nelle Cause Civili: era ben giusto, e convenevole, che rivolgessimo gli occhi della nostra Paterna providenza sopra le Cause, e Processure Criminali, quali interessano non le sole sostanze, ma la estimazione, la libertà, e non rade volte anche la vita degli Uomini. Sapendo pertanto li molti aggravj, che soffrivano, non meno gl'inquisiti di qualche delitto, che la nostra Camera Apostolica, e le Comunità del Distretto di questa nostra Città di Roma, dalle frequenti spedizioni de' Commissarj, che si facevano dal Governo, e da altri Tribunali di essa Città, e specialmente col prolungarsi più assai del necessario le medesime Commissioni, come pure dall'essere per più mesi trattenuti a marcire in queste Carceri, prima di essere trasmessi a Città Vecchia, quei miserabili, che sono condannati alla pena della Galera: Ordinammo alla Congregazione dei Cardinali, e Prelati da Noi specialmente deputata nella nostra Costituzione, che incomincia, *Apostolici Ærarii*, sopra le materie Economiche della Camera, e dello Stato, che cercasse, e suggerisse il modo più adequato, con cui restasse proveduto sull'uno e l'altro capo, non meno alla buona amministrazione della Giustizia, che alla indennità del nostro Erario: Lo che avendo la medesima Congregazione puntualmente, ed esattamente adempiuto *fin dalli* 8. Novembre, e 6. Decembre dell'anno prossimo passato 1746. con aver anche intesi, e consultati li Ministri principali de' suddetti Tribunali, ci contentammo per allora di notificare per mezzo della nostra Segretaria di Stato al Reverendissimo Cardinale Vicario, a Monsignor Governatore di Roma, ed a Monsignor Uditore Generale della Camera, le risoluzioni providamente prese da essa Congregazione, con ordine di dare alle medesime fin dal principio dell'anno, pronta, e puntuale esecuzione. Oggi poi, che mediante la prova, ed esperimento fattone in tutto questo tempo di mezzo, abbiamo veduto, e riconosciuto essere le medesime Risoluzioni del tutto corrispondenti alla intenzione, e desiderio Nostro: Vogliamo, che le medesime sieno, e restino stabilite, e fissate in perpetuo.

Gravamina ob expeditionem Commissariorum.

Pontifex mandavit dictæ Congregationi, ut modum suppeditaret, quo illa evitarentur.

Congregatio resolutionem cepit, illamque Pontifex observandam tradidit.

Et ob fructum compertum, illam in perpetuum decernere statuit.

I.

Præfigit in Tribunali Gubernii numerum Judicum, & Notariorum Criminalium, cum determinata provisione.

Che però di Nostro Moto proprio, certa scienza, e pienezza della Nostra Suprema Podestà, inerendo alle suddette Risoluzioni, come sopra, prese dalla detta nostra Congregazione, e confermando, ed approvando gli ordini già dati per mezzo della nostra Segretaria di Stato, ordiniamo in primo luogo, e comandiamo, che in avvenire per servizio del Tribunale del Governo di Roma vi sia sempre un numero certo, fisso, e determinato di Giudici, e Notarj, e non più con stipendj, ed emolumenti incerti, ma ciascuno col suo mestruo salario, e provisione fissa, e determinata, come in appresso: cioè: Nella Classe, e numero *de' Giudici*, due Luogotenenti: Il primo con il solito salario di *scudi cinquanta il mese*, e colla mancia parimenti solita di altri *scudi cinquanta* l'anno per le Feste del Santissimo Natale: E parimente il secondo con il solito salario di *scudi quaranta* il mese, e colla solita mancia di altri scudi *cinquanta* ogni anno nella solennità suddetta. *Due Sostituti Luogotenenti*, il primo con salario di *scudi trenta*, ed il secondo di *scudi venticinque* ogni mese, *Quattro Sostituti Fiscali numerarj*, col salario di *scudi quindeci* il mese per ciascheduno; *e sei Sostituti Fiscali soprannumerarj col salario* di mestrui *scudi dieci* per ciascheduno, senz'altra mancia dentro l'anno. E perchè oggi si trovano al servizio del Governo altri due Sostituti Soprannumerarj, vogliamo, che questi, cioè che li due, che sono gli ultimi in ordine di ammissione, possano, se vogliono, continuare il servizio di esso Governo per loro comodo, ed insegnamento, ma però senza salario alcuno, e colla sola mancia di *scudi dieci* l'anno nelle Feste suddette di Natale, come hanno goduto finora. Subito poi che questi due, o alcuno di loro, saranno proveduti di altro Impiego, o pure passeranno

Numerus, & emolumenta Judicum.

nel

nel numero delli detti sei soprannumerarj salariati, non dovranno più ammettersi altri in luogo loro; Volendo Noi, che il numero de' Giudici del Governo resti sempre fissato, e stabilito, colli salarj, e Provvisioni suddette, in due Luogotenenti, due Sostituti Luogotenenti, quattro Sostituti Fiscali numerarj, e sei Sostituti Fiscali Soprannumerarj, e che oltre questi non possa, nè debba ammettersi verun' altro, sotto qualunque nome, titolo, e pretesto, ancorchè protesti, e dichiari da principio di voler servire senza mancia, salario, ed emolumento alcuno, per aver dimostrato l'esperienza del passato, che questi Soprannumerarj non salariati, per lo più giovani, ed inesperti, altro non producono, che disordine, e confusione, e non potendo prenteder Salario, si procacciano tuttavia con altre maniere poco giuste il necessario loro mantenimento. Che se mai in avvenire contro questo Nostro divieto, e proibizione, ardiranno li detti Luogotenenti, o altri chiunque sia, eziandio lo stesso Governator di Roma pro tempore, ammettere alcuno sopra il detto numero di dieci, vogliamo, che sia tenuto a pagargli del proprio Salario di scudi dieci il mese, senza che possa mai ripeterlo dalla nostra Camera.

Numerus, & emolumenta Notariorum.

Così pure *nella Classe de' Notari* del medesimo Tribunale del Governo vogliamo, ed ordiniamo, che oltre il *Capo Notario*, e suo *Sostituto* primario, quale fa ancora le funzioni di *Segretario*, non si tenga in avvenire maggior numero di *dieci Notarj Sostituti*, con il Salario mestruo di *scudi dieci* per ciascheduno, oltre gli emolumenti, che provengono dalle licenze di portar Armi, quali dovranno fra di essi ripartirsi, come finora sono stati ripartiti, a tenore del Chirografo segnato da Urbano VIII. Nostro Predecessore li 29. Novembre 1640. a cui nelle parti non contrarie alla presente Nostra Cedola di moto Proprio, vogliamo che si abbia piena relazione. E se il Capo Notaro, o altri chi che sia, ardirà ammettere alcuno sopra il suddetto numero di dieci, sia parimente tenuto a pagarli del proprio scudi quattordici il mese senza eccezione alcuna, e senza poterli mai ripetere, nè direttamente, nè indirettamente dalla Camera.

II. Illis injungit onus adimplendi Commissiones extra Urbem cum solo cibario rum Lucro

Correspettivamente a questi accrescimenti, e nuovi assegnamenti, quali facciamo ben volentieri alli Giudici, e Notari del suddetto Tribunale del Governo di Roma, affinchè ciascuno di essi abbia un salario corrispondente all' Impiego, e fatica sua, e non sia, come prima, costretto a procacciarsi il vitto e mantenimento dalle Commissioni Criminali: Vogliamo, ordiniamo, e comandiamo, che tanto li Giudici, che li Notarj suddetti, e ciascuno di essi, abbiano, ed abbia l'obbligo, e peso di andare in tutte le Commissioni, che saranno loro ordinate da Monsignor Governatore di Roma pro tempore, eziandio fuori del Distretto, tanto per cause proprie del Tribunale, quanto per cause, e ordine della Congregazione della Nostra Consulta, senza che alcuno di essi Giudici, e Notarj possa per alcuna benchè laboriosa, e laboriosissima Commissione, domandare, e pretendere Viatici, Cavalcature, o altra veruna recognizione, e pagamento, eccettuate le sole, e semplici Cibarie; per le quali assegniamo, e vogliamo, che si paghino della Nostra Camera alla Massa di tutti li suddetti Giudici, e Notarj del Governo uniti assieme, e per modo di corpo, e Collegio, la somma di scudi ottocento ottanta annui. Quali scudi 880. dovranno in primo luogo erogarsi, per la rata, che sarà necessaria, *nelle spese* dei Chirurghi, o altri Periti in occasione di riconoscere li corpi di delitto, e per ogni altra spesa eventuale, ed incerta, quale per qualunque causa, e ragione, e sotto qualunque nome, o titolo, occorrerà farsi in congiuntura di dette Commissioni. In secondo luogo dovranno erogarsi *per le Cibarie* di quelli Giudici, e Notarj, che anderanno effettivamente in Commissione fuori di Roma, da tassarsi un tanto il giorno dal suddetto Governatore pro tempore, ma però nella somma la più ristretta, che sia possibile, affinchè li detti Giudici, e Notarj per godere il vantaggio di dette Cibarie, o pure per stare assenti da Roma, ed in conseguenza dal peso delle loro ordinarie incombenze, non prolunghino più del bisogno, che finora più volte è accaduto, con grave danno della Camera, della Comunità, e degl' Inquisiti, le medesime Commissioni. Ed in terzo luogo, se dopo le spese, e Cibarie suddette avanzerà qualche parte di detti scudi ottocento ottanta, dovrà l' avanzo ripartirsi ugualmente in fine di ogni anno tra li suddetti Giudici, dodici Sostituti, e dieci No-

Cibaria, & aliæ expensæ deduci debent ex certa summa e Camera persolvenda.

Quod superest inter ipsos dividatur. Gubernetor Urbis recipiet aliam summam pro remuneratione digniorum. De onere Inquisitorum solvendi expensas commissionum.

Notari salariati come sopra. E nondimeno, ad effetto, che li medesimi vengano sempre più animati a fare il loro dovere, vogliamo di più, ed ordiniamo, che oltre li suddetti scudi ottocento ottanta da erogarsi, come sopra, si paghino ogni anno dalla Nostra Camera nelle mani di detto Monsignor Governatore pro tempore altri scudi cento, ad effetto di rimunerare con essi ad arbitrio suo quelli, che averanno usato nel decorso dell'anno celerità, diligenza, ed attenzione maggiore nelle loro Commissioni.

Non intendiamo però con questo nostro nuovo provvedimento di liberare, o esimere gl'Inquisiti dall'obbligo, che hanno, di pagare li viatici, secondo la disposizione di ragione, e delle Costituzioni, ed ordinazioni de' nostri Predecessori; Ma dove prima, dovevano pagarli alli Giudici, e Notarj, perchè non erano salariati, o non avevano salarj corrispondenti alle loro fatiche, vogliamo che in avvenire sieno tenuti pagarli alla nostra Camera Apostolica, in rimborso delli salarj, e somme suddette; E che a tal'effetto quei Giudici, e Notarj del suddetto nostro Tribunale del Governo, che andaranno in commissione, subito che gl' Indizj siano sufficienti per trasmettere l' Inquisizione, o pure la tortura, debbano, sotto pena della rimozione dall' Uffizio, e di essere tenuti del proprio, fare esatta, e diligente descrizione di tutti li Beni, tanto Mobili, che Stabili dell'Inquisito, o Inquisiti, e quella alligare in Processo, e denunziare con intimazione giudiziale al Commissario generale della nostra Camera, o suo Sostituto Commissario, ad effetto che possa esigere, e far esigere i Viatici dagl' Inquisiti, dopo seguita la condanna. Con che li nostri Sudditi resteranno grandemente sollevati, perchè in questo modo non saranno più soggetti alla dispersione, e perdita de' loro Beni, prima che sieno trovati veramente colpevoli.

III. Emolumenta Primi Notarii compensat.

E perchè il Capo Notaro del Governo con questo nuovo metodo viene a perdere la quarta parte degli utili, che ritraevano li Notarj suoi Sostituti, nell' andare in commissione: Perciò in compenso di detta quarta parte, assegniamo, e vogliamo, che si paghi dalla nostra Camera al medesimo Capo Notaro la somma fissa, e stabile di scudi *cinquecento* ogni anno, con che però il medesimo, per la mancanza di detti utili provenienti dalle Commissioni, non possa chiedere, o pretendere dall' Archiconfraternità della Carità alcuno sbasso, o diffalco dell' annuo affitto convenuto colla medesima per detto Uffizio, e Notariato, ma anzi debba puntualmente osservare in tutto, e per tutto, ciò che ha promesso nell' Istromento di detto Affitto.

IV. In Tribunalibus Cameræ Apostolicæ, & Vicarii. Salaria Ministrorum non immutat.

Da questi provedimenti, che riguardano il Tribunale del Governo per le Commissioni Criminali, tanto proprie, quanto della Congregazione della Nostra Consulta, passando agli altri due, di Monsignor Uditore Generale della Nostra Camera, e del Reverendissimo Cardinale Vicario di Roma, e parimente inerendo alle Risoluzioni prese dalla detta Congregazione Economica, confermando gli Ordini già dati in principio del corrente anno per mezzo della Nostra Segretaria di Stato, vogliamo, ordiniamo, e comandiamo, che restando fermi sì per l'uno, che per l' altro Tribunale, li Giudici, Notarj, e Ministri, che al presente vi sono, colli Salarj, e provisioni, che attualmente gode ciascuno di essi, nelle Cause Criminali, nelle quali vi è l' Accusatore, o Aderente al Fisco, se questi chiederà in alcuno di detti due Tribunali, quando per altro sia competente, che si spedisca un Giudice Commissario fuori di Roma, potranno in tal caso da essi Tribunali spedirsi Giudici, Notarj, e Birri, purchè però l' Accusatore, o Aderente al Fisco, abbia preventivamente fatto il deposito delle spese, Cibarie, o Viatici, in somma congrua e conveniente, e per il di più, che quelle possino importare, dia, ed abbia dato sicurtà idonea di pagare, e supplire l' intiero in fine della commissione, con dichiarazione espressa da inserirsi, e registrarsi nel Processo della Causa, che non debba, nè possa l' Accusatore, o Aderente al Fisco ripetere dagli Accusati, o Inquisiti, li Viatici, che avrà depositati, o pagati, se non dopo seguita la condanna.

Commissiones vero fiant expensis Partis Fisco adhærentis. Si desit Pars Fisco adhærens quid agendum.

Quando poi non vi sia Accusatore, o Aderente al Fisco, o pure che questi non vogliano, o non possano depositare, ed obbligarsi in sigurtà come sopra: Vogliamo,

mo, ed ordiniamo, che in questo caso, e casi, nè l'uno, nè l'altro di detti due Tribunali spediscano più da Roma nè Giudici, nè Notarj, nè Birri; Ma ciascuno di essi appoggi, ed incarichi delle Commissioni, che occorreranno, gli Ordinarj Ecclesiastici, o Vicarj generali, oppur anche altre Persone a suo piacimento; costituite però in Dignità Ecclesiastica, di quelle istesse Diocesi, ove dovrà farsi il Processo, con trasmetter loro, unitamente alla Commissione, quelle instruzioni, che stimerà opportune, affinchè il Processo si faccia nelle forme di ragione. E se mai avvenisse qualche caso particolare, in cui si stimasse necessario per la buona amministrazione della Giustizia, o commettere il processo ad alcuno de' Vescovi, o Ordinarj più vicini, o pur anche spedir da Roma Giudici, o Notarj; Vogliamo che in tal caso se ne prenda da Noi, e da' nostri Successori Commissione speciale segnata di nostra propria mano, con il *Visa* di Monsignor Uditore pro tempore Nostro, e de' nostri Successori, come Segretario di detta Congregazione Economica: Di modo che senza tal Commissione speciale (in luogo della quale vogliamo, che non possa supplirsi, nè per via di semplice rescritto, nè in altra qualunque forma) li Giudici, e Birri non possano pretendere nè Viatici, nè Cibarie, nè Cavalcature di sorta alcuna, ed ogni spesa o grande, o piccola, vada a danno, e carico di chi averà data la Commissione contro la disposizione di questo nostro Moto proprio: Monsignore Uditore poi, e Segretario pro tempore di detta Congregazione prima di porre il *Visa*, dovrà seriamente esaminare, se sia veramente necessario concedere la detta Commissione speciale, e quando così creda, dovrà avvertire, che nella Commissione s'ingiunga espressamente al Commissario, e suo Notaro, il peso di fare, e d'inserire nel Processo la descrizione de' Beni, tanto mobili, che stabili degl' Indiziati, o indiziandi; sotto pena, che in mancanza di tal descrizione, nulla possano pretendere dalla nostra Camera a titolo di Cibarie, o Cavalcature, o per altra qualunque causa, o pretesto.

V. De celebri Damnatorum ad Triremes expeditione.

Provveduto in tal guisa alle Commissioni Criminali, resta ora da provedere all' altro capo di pregiudizio, e danno, quale hanno finora sofferto tanto li condannati in pena della Galera, quanto anche la nostra Camera, ed Erario, dall'essere li medesimi condannati, senz'alcun giusto, e legittimo motivo, ma per sola mancanza di pronto trasporto, trattenuti lungo tempo, a marcire nelle Carceri di Roma: Onde anche in questa parte inerendo alla risoluzione presa dalla prelodata Congregazione Economica, e confermando, ed approvando gli ordini già dati a Monsignor Governatore per la nostra Segretaria di Stato: Vogliamo, ordiniamo, e comandiamo, che in avvenire il Bargello pro tempore di Roma sia tenuto, ed obbligato condurre per terra a tutte sue spese tanto di Uomini, e loro Cavalcature, che di Carri, Cavalli, Cibarie, Stallatici, e finalmente ogni altra spesa certa, o pure incerta, da Cività Castellana a Roma, e poi da Roma a Cività Vecchia (come in virtù degli Ordini suddetti si è già principiato praticare con felice successo) tutti coloro, che sono, e saranno condannati alle Galere da qualsivoglia Giudice, e Tribunale, sì di Roma stessa, che dello Stato Ecclesiastico mediato, ed immediato, con dare a detti condannati il solo riposo *di tre giorni* dopo giunti a Cività Castellana, *e di tre altri giorni*, dopo giunti in Roma, purchè quivi non siano arrestati con ordine in iscritto di legittimo Superiore, quale abbia facoltà di arrestarli; E che per tal effetto l'Uffiziale chiamato Commissario dei Galeotti, sotto pena irremissibile della perdita della Carica, ed altre eziandio corporali ad arbitrio, subito giunti in Roma li suddetti condannati nelle Provincie, e respettivamente subito dopo pubblicata la sentenza contro quelli, che sono condannati in Roma, debba sollecitarne la spedizione, e dentro li suddetti tre giorni di riposo, prendere, ed aver presa la solita lettera da Monsignor Commissario pro tempore del Mare.

Certum annuum stipendium ad hunc effectum Barroncello constituitur.

Il compenso poi, e correspettività dell'obbligo, e peso suddetto di condurre, e trasportare a tutte sue spese, come sopra: Vogliamo che si assegni, e si abbia per assegnata al medemo Bargello di Roma pro tempore, come Noi in virtù del presente Nostro Moto proprio assegniamo, ed abbiamo per assegnata l'annua, e ferma somma di scudi *Mille*, da pagarseli la rata parte ogni mese dalla Nostra Camera con mandati del Reverendissimo Cardinale Camerlengo; di maniera che il suddetto

Bargello, atteso questo assegnamento, non possa pretendere, nè domandare a titolo di detto trasporto, e spese, che in qualunque modo bisognano, e bisogneranno per il medesimo, altra somma, o ricognizione veruna. Intendiamo però, che la suddetta Condotta sempre si faccia sotto la direzione, ed ordine di Monsignor Governatore di Roma pro tempore, quale strettamente, e caldamente incarichiamo di attendere, e vegliare con tutta diligenza, che li suddetti Condannati non sieno strapazzati nel viaggio, ma anzi trattati dal Bargello, ed Uomini suoi con tutta la maggior carità. Per la qual ragione vogliamo ancora, e dichiariamo, che il suddetto trasporto debba farsi, e continuarsi, senza rilasso, o ritardo, in tutto il decorso dell'anno, eccettuati però *li tre mesi d' estate*, affinchè li suddetti miserabili già condannati, e chi li conduce, o trasporta, non incorrano in pericolo della vita, o di grave malattia per la mutazione dell'aria.

Ærarium Cameræ ultra dictas expensas non graventur.

In sequela, ed esecuzione di questo Nostro Moto proprio, ordiniamo al Reverendissimo Cardinale Camerlengo, Monsignor Tesoriere generale, e loro Successori, che faccino puntualmente pagare dalla Nostra Camera per mezzo della Depositaria generale li Salarj, ed assegnamenti suddetti, e che all'incontro non permettano, che detta Nostra Camera, nè per causa di detti trasporti da Cività Castellana a Roma, o da Roma a Cività Vecchia, nè per causa di dette Commissioni Criminali, che spediranno li più volte nominati Tribunali di Roma, sia gravata di verun'altra benchè minima spesa, eccettuate le sole Commissioni speciali, che saranno segnate di Nostra propria mano, e de' Nostri Succesori, per li due Tribunali del Reverendissimo Cardinal Vicario, e di Monsignor Uditore della Camera, nella forma, che si è detto di sopra: Per il qual'effetto ordiniamo, ed ingiungiamo al Computista generale di esa Camera, che sotto pena di esser tenuto del proprio, non passi in avvenire, e non ammetta alcun'Ordine, o Mandato de Tribunali suddetti, o di altro chiunque sia, ancorchè degno di speciale, e specialissima menzione, per conto di detti trasporti, e Commissioni, se non che nell'unico, e solo caso di qualche Commissione speciale segnata come sopra; nel qual caso vogliamo, che neppur debba spedire alcun Mandato di pagamento, se la nota, e lista delle giornate impiegate dai Commissarj non sarà stata prima approvata, e sottoscritta dal Luogotenente Criminale di quel Tribunale, che averà ottenuto la Commissione, non solo colla espressione di averla attentamente verificata col processo originale, ma in oltre coll'altra, che in esso Processo è stata fatta, ed inserita la descrizione de' Beni degl' Inquisiti, secondo la forma di questo Nostro Moto proprio, e non altrimenti.

VI. Alios abusus circa capturas, & perquisitiones tolli.

Oltre li riferiti provvedimenti, quali fin quì abbiamo preso, a consiglio, e suggerimento di detta Congregazione particolare, essendo giunti a nostra notizia altri abusi, e disordini in passato occorsi, con strapazzo ed aggravio de' Nostri Sudditi, e tal volta ancora innocenti, o per essersi fatto lecito li Notarj, o altri Ufficiali, e Ministri inferiori de' suddetti, e forse anche di altri Tribunali di Roma, ad istigazione, o querela di una parte, ordinare la Cattura dell'altra, e similmente a loro arbitrio fare delle perquisizioni in Case civili, ed oneste, senza ordine, e saputa delli Capi di essi Tribunali, o dei loro Luogotenenti: Oppure per essersi lasciati lungo tempo marcire gl' Inquisiti nelle Carceri Segrete senza mai costituirli, ed esaminarli; E volendo Noi onninamente rimediare a somiglianti abusi, e che per calunnia de' Malvagi non restino danneggiati gl' innocenti; Perciò di simile Nostro Moto proprio, certa scienza, e pienezza della Nostra Suprema Podestà ordiniamo in primo luogo, e comandiamo, che nelle Cause, nelle quali si procede criminalmente per denuncia, istigazione, o querela di una parte, in qualunque sia Tribunale di Roma (niuno affatto eccettuato, ancorchè per li suoi particolari privilegj fosse degno di speciale, ed individua menzione) veruno de' Ministri, ed Uffiziali subalterni, e veruno de' Notarj di esso Tribunale ardisca in avvenire ordinare la Cattura dell'altra Parte denunciata, o querelata, o molto meno alcuna perquisizione in Casa, o anche Magazzino, o Bottega, senza ordine precedente, ed in iscritto, da inserirsi nel Processo, firmato, e sottoscritto di propria mano, o dal Capo del Tribunale, o dal suo Luogotenente Criminale, sotto pena, in caso di con-

contravvenzione, della perdita dell' Uffizio, e di anni cinque di Galera, da poterſi eſtendere anche alla Galera in vita, ſe vi ſaranno circoſtanze, che aggravino la detta contravvenzione.

Strettamente poi incarichiamo l'onore, e la coſcienza di detti Capi di Tribunali, e dei loro Luogotenenti Criminali, che non ſottoſcrivano, e non rilaſcino nelle Cauſe predette, a denuncia, iſtigazione, o querela di una Parte, verun' ordine di Cattura, o perquiſizione contro l' altra, ſe non dopo eſſerſi probabilmente aſſicurati, che la denuncia, ed iſtigazione non proceda da ſpirito di odio, malignità, e calunnia, come pur troppo ſpeſſe volte avviene, e che la querela ſia a ſufficienza verificata; Nè gli rincreſca di adoperare in ciò da loro ſteſsi le dovute diligenze, e di non ſtare alle ſemplici verbali relazioni de' Notarj, o di detti Miniſtri: dovendo piuttoſto conſiderare, che per obbligo di loro Ufficio, eſsi debbono del pari invigilare, che non reſtino impuniti li Rei, e che non ſieno aggravati gl' Innocenti.

VII. De Examine Inquiſitorum infra triduum.

Per la medeſima ragione vogliamo ancora, che riſpetto agl' Inquiſiti riſtretti nelle Carceri ſegrete, ſi oſſervi onninamente la Riforma di Paolo V. Noſtro Predeceſſore, nella quale ſi diſpone, che debbano queſti coſtituirſi, ed eſaminarſi dentro il termine di tre giorni, dopo che ſono ſtati riſtretti in dette Carceri; e perchè in detta Riforma ſi eccettua il caſo, nel quale concorra qualche cauſa ſpeciale, per cui non convenga coſtituire l'Inquiſito dentro il termine ſuddetto; E quindi è nato l'abuſo di fargli tutti per lungo tempo marcire indiſtintamente nelle dette Segrete ſenza mai coſtituirli, ed eſaminarli: Perciò vogliamo, e comandiamo, che al Giudice della Cauſa non ſia lecito a piacere ed arbitrio ſuo differire l'eſame e Coſtituto oltre i predetti tre giorni, ſotto colore, e preteſto, che ſi tratti di caſo, in cui convenga fare diverſamente: Ma debba ſopra di ciò ottenerne licenza, e permiſſione ſpeciale, firmata e ſottoſcritta dal Capo del Tribunale, a cui privativamente ad ogni altro, ancorchè Luogotenente, Uditore, o altro Miniſtro principale, riſerviamo la facoltà di dare detta licenza, quale però neppur vogliamo, che ſi dia per tempo indeterminato, ma ſolamente ſi dia per tempo determinato, ed il più riſtretto, che ſia poſſibile, ad effetto che non reſti perciò ritardato il corſo della Giuſtizia.

E ſiccome in queſta parte abbiamo già Noi medeſimi incaricato in voce Monſignor Governatore di Roma, e ſuoi Luogotenenti, l' Avvocato, e Procuratore de' Poveri, e li Deputati della Curia: Così colla preſente Cedola di Noſtro Moto proprio torniamo ad incaricare tanto il ſuddetto Monſignor Governatore di Roma, ſuoi Luogotenenti, quanto li Capi, e Miniſtri di ciaſcun' altro Tribunale di Roma, e generalmente tutta la piena Viſita, che veglino attentamente ſopra la puntuale eſecuzione di queſta Noſtra diſpoſizione e volontà, nè ſi contentino del ſolo *formatur*, o *continuatur Proceſſus*; ma coſtringano il Giudice della Cauſa a dire preciſamente, ſe l' Inquiſito è ſtato mai coſtituito, e quante volte; e quando non ſia ſtato coſtituito dentro li primi tre giorni, ad eſibire la ſuddetta licenza in iſcritto. Specialmente poi ordiniamo all' Avvocato, e Procuratore de' Poveri, ſotto pena della Noſtra indignazione, ed alli ſuddetti Deputati della Carità per obbligo del loro pio, e lodevole Iſtituto, che quante volte nella Viſita delle Segrete trovino alcun Carcerato, che ſenza la proroga, o ſenza predetta data in iſcritto dal Capo del Tribunale non ſia ſtato coſtituito, ed eſaminato dentro i tre giorni, o, eſſendovi la proroga, dentro il termine prorogato; debbano tutti, e ciaſcun di loro rappreſentarlo ſenza ritardo a Noi, e Noſtri Succeſſori, o almeno alli Noſtri Uditori pro tempore, ad effetto di reſtarne prontamente inteſi, e di prendere contro quelli, che averanno mancato, ulteriori provedimenti.

VIII. De confectione proceſſuum contra Contumaces, & hujus Motus proprius obſervantia.

Finalmente vogliamo, e comandiamo, che le Cauſe, o Proceſſi contro i Contumaci ſieno ancor' eſſi, per quanto è poſſibile, ſollecitati, e disbrigati; E perciò ordiniamo al Fiſcale Generale di Roma, che almeno due volte il meſe ſi faccia render conto dalli ſuoi Soſtituti delle Cauſe, e Proceſſi ſuddetti: E più invigilare, che queſto Noſtro Moto proprio, ſubito che ſarà dato alle ſtampe, reſti per ſempre affiſſo in luogo a tutti comodo, e viſibile nella Cancellaria delle Carceri Nuo-

Nuove, e di Campidoglio, ed in ciaschedun degli Uffizj Criminali di Roma; lasciando al Computista generale della Camera la cura, e peso di tenerlo similmente affisso nella sua Computistaria; per essere così mente, e volontà Nostra precisa; Volendo, e decretando, che la presente Nostra Cedola di Moto proprio, ad ammettersi, e registrarsi in piena Camera, e ne' suoi Libri, a tenore della Bolla di Pio IV. Predecessore Nostro *de registrandis*, e tutto ciò, che in essa abbiamo, come sopra, voluto, disposto, ed ordinato, vaglia, e debba aver sempre, ed in ogni futuro tempo il suo plenario effetto, esecuzione, e vigore colla nostra semplice sottoscrizione, ancorchè non vi siano stati chiamati, citati, nè sentiti li Capi de' suddetti Tribunali, loro respettivi Luogotenenti, Giudici, Notari, e Ministri, il Fiscale Generale, Monsignor Commissario Generale della Nostra Camera, e quali si siano altri, benchè degni di special menzione, che vi avessero, o pretendessero d' avervi interesse: Non ostanti le Costituzioni di Paolo II., Paolo IV., e del detto Pio IV. *de rebus Ecclesiæ, & Cameræ non alienandis*, la Regola della Nostra Cancellaria *de Jure quæsito non tollendo*, e quali si siano altre Costituzioni, ed Ordinazioni Appostoliche Nostre, e de' Nostri Predecessori, Leggi, Statuti, Stabilimenti, Riforme eziandio delli stessi Tribunali, usi, stili, consuetudini, ed ogni altra cosa, che facesse, o potesse fare in contrario; alle quali tutte, e singole, avendone il tenore qui per espresso, e di parola in parola inserto, e supplendo Noi colla pienezza della Nostra Suprema Podestà a qualunque vizio, e difetto quantunque sostanziale, e formale, che nelle cose premesse potesse intervenire, questa volta, ed all' effetto predetto, specialmente, ed espressamente deroghiamo.

Dato dal Nostro Palazzo Appostolico Quirinale questo dì 30. Settembre 1747.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Pontifex confirmat iterum schedulam insertam & exequi mandat.

Ut igitur provida hujusmodi mandata, atque præcepta in publicam omnium, ad quos pertinet, seu pertinebit in futurum, notitiam deducantur, & propensiori hac voluntatis Nostræ significatione perennem, atque inviolabilem observantiam, & firmitatem obtineant; eadem Apostolicis hisce Nostris Literis inserta, atque earumdem tenore, ac simili Motu, scientia, & potestatis plenitudine iterum confirmata, ac roborata, perpetuæ universum memoriæ commendare volumus; Mandantes præfatis Dilectis Filiis Nostris S. R. E. Cardinalibus Vicario nostro in Urbe, nec non ejusdem S. R. E. Camerario, ac Dilectis pariter Filiis Gubernatori Urbis ipsius S. R. E. Vice Camerario, item Causarum Cameræ Nostræ Apostolicæ Auditori Generali, ejusdemque Cameræ Commissario, & Ratiocinatori generali, nec non Auditori Nostro præfatis, eorumque in Officiis hujusmodi successoribus pro tempore futuris, ut omnia & singula a Nobis in præcitata schedula nostri Motus proprii disposita, atque statuta, tam ipsi, in quantum eorum respective Officia concernunt, exacte observent, quam etiam ab aliis sibi subjectis, ad quos pertinet, ac pertinebit in posterum, exactissime impleri, & observari faciant, sub pœnis ibi contentis.

Decretum irritans.

Ac decernentes, præinsertam Schedulam, nec non præsentes Nostras Literas perpetuo validas, firmas, & efficaces esse, & fore, quibuscumque juris, seu facti defectibus, qui adversus illas, etiam quorumvis privilegiorum a Sede Apostolica concessorum prætextu, ad effectum impediendi, seu retardandi earum exequutionem, quovis modo, seu quavis ex causa, opponi, seu objici possent, minime refragantibus, suos plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, easque propterea, omnibus & singulis quomodolibet afferendis impedimentis penitus & omnino rejectis, ac nequaquam attentis, ab illis, ad quos spectat, & pro tempore quomodolibet spectabit, inviolabiliter, & inconcusse observari debere; Ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis Auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non

Non obstantibus omnibus his, quæ in ipsa præinserta Schedula non obstare voluimus, & quibusvis aliis Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscumque. Derogatio contrariis.

Nulli ergo omnino Hominum liceat hanc paginam Nostræ Confirmationis, mandati, decreti, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Sanctio poenalis.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ MDCCXLVII., decimo septimo Kalendas Januarii, Pontificatus Nostri Anno Octavo. Dat. Pontif. Anno VIII. die 16. Dec. 1747.

D. Cardinalis Passioneus.

J. Datarius.

VISA DE CURIA.

J. C. Boschi.
J. B. Eugenius.

Loco ✠ Plumbi.

Registrata in Secretaria Brevium.
Publicat. die 2. Decembris 1747.

AD

AGLI ARCIVESCOVI

E Vescovi dello Stato temporale Pontificio sopra il Carnevale.

BENEDICTUS PAPA XIV.

XXVIII.

Venerabiles Fratres, Salutem, & Apostolicam Benedictionem.

TRA le molte cose, che ci conturbano, quando ci conviene di tollerare nel nostro Stato temporale il divertimento del Carnevale, due se ne ritrovano, sopra le quali alcuni zelanti Vescovi del predetto Stato si sono lamentati con Noi, esprimendo le loro giuste querele o in voce, o in carta. Una è stata, succedere per lo più, che tanto s' inoltrano le veglie, i balli, i giuochi nell'ultima notte di Carnevale, che s' intacca anche il principio del primo giorno di Quaresima; in tal maniera che accade alle volte il vedere, che dal ballo, dal giuoco, dalla veglia partendo le persone, vanno, benchè senza maschera, cogli abiti però, coi quali si sono mascherati, alla Chiesa a sentire la Messa, e prender le Ceneri, portandosi poscia alle loro Case, dormendo ne' loro letti per lo meno tutta la mattina del primo dì di Quaresima; nè si lascia di caricare il Vescovo colla nota d' indiscreto, se si lamenta, e molto più, se vuol punire l' eccesso. La seconda, che in alcune Città dello Stato Ecclesiastico o si va introducendo, o si pretende di mantenere un abuso pochi anni prima introdotto, che le persone vadano mascherate anche ne' giorni di Festa, e che molto più nelle Feste, che ne' giorni feriali i Saltimbanchi, i Ciarlatani, ed altra simile razza di persone facciano nelle piazze le loro faccende con gran concorso di popolo, e che finalmente negli stessi giorni di Festa siano più frequenti i balli per le strade, che ne' giorni feriali.

Due più gravi abusi, che si commettono nel Carnevale. I. Che i Balli ec. si prolunghino nelle notte dopo entrato il dì delle Ceneri. II. Che in alcune Città nei giorni Festivi si mascherino.

Quanto alla prima cosa, non vi è assolutamente bisogno di farvi sopra gran raziocinio; bastando averla riferita, acciò ognuno ne concepisca orrore. E perchè l' ordinaria difesa di chi sostiene la parte del vizio e dell' eccesso, suole consistere nel dire, che tanti altri Vescovi predecessori, che erano uomini dabbene, l' hanno saputo, e non ne hanno parlato; lasciando da parte la verità del fatto, che per lo più si asserisce, e non si prova; dovrà bastare a ciascheduno la risposta d' una delle celebri Cattoliche Università, che interrogata a dare il suo parere sopra una certa Festa scandalosa, che dicevasi la Festa de' Pazzi, introdotta in alcune Diocesi, e sostenuta coll' esempio, ch' era stata tollerata da tanti Vescovi predecessori, non solo offerì censura condennatoria d' essa; ma rispondendo alla esposta opposizione, così soggiunse: *Nolite subdolas hominum voces audire sic dicentium: Prædecessores Nostri, qui erant notabiles viri reputati, istud permiserunt: sufficit nobis vivere ut ipsi; procul dubio istud argumentum diabolicum est, infernalis hæc persuasio, vos illorum exitum ignoratis, an bonus, vel malus fuerit.*

E' patente la deformità di quest' abuso.

Risposta alla tolleranza avuta.

La censura di questa Università è portata *per extensum*, come suol dirsi, nell' Appendice delle Opere di Pietro Blesense *alla pag.* 781. e nel Trattato scritto in lingua Francese di Giovanni Savaron contro le Maschere *alla pag.* 33. *e segg.* E però inculchiamo con tutto lo spirito a ciascheduno di Voi, o Venerabili Fratelli, nelle Diocesi de' quali o si tenta d' introdurre, o è vigente l' eccesso, di non isparagnare veruna parte del vostro zelo, acciò non si introduca, ove non è introdotto, ed introdotto, si sradichi, castigando severamente, e senza rispetto umano, gl' inventori, o mantenitori dello stesso: non essendo questo il modo d' incominciare la Quaresima, come esclama S. Basilio *nell' Omel.* 2. *de Jejunio* della Stampa di Parigi *del* 1721. *tom.* 2. *pag.* 13. *Quorum autem primitiæ rejiciuntur, haud dubium, quin in his totum quoque sit rejiciendum*: ed alla *pag.* 15. *Hodiernus dies vestibulum est jejunii: Neque vero, qui in vestibulis prophanatur, dignus est, qui ad Sancta introeat*: ed essendo troppo contrario al rispetto che si deve alle Chiese, ed alla Sagra Funzione di prender le Ceneri, l' entrare nelle Case di Dio cogli abiti da ma-

Si inculca ai Vescovi di estirpare il vizio,

che il Balli &c. possino le mezza notte del dì delle Ceneri.

men Personatorum propriis domum Dei ingrediuntur, ad Altare accedunt, ut Sacris Cineribus a Sacerdote adspersi, de feria mortis cogitatione admoneantur.

Ad II. licet Pontif. usum Bacchanalium absolute prohibere non intendat.

Ad illud interea, quod est secundo loco propositum, accedentes, fatemur, minime Nobis statutum animo esse, aut in Bacchanalia invehi, aut de eorumdem imprudentia dissertationem historicam instituere. Quod facere si velimus, profecto haud incommode possemus, exscribentes nimirum ea, quæ in hanc rem S. Carolus Borromæus egregie composuit in suo Libro Memoriali edito in septima parte Actorum Ecclesiæ Mediolanensis, ea scilicet tempestate, cum illa Civitas a peste importunissima liberata fuit; & Pastor optimus populum studiose sapienterque hortatus est, ut in publicum grati animi monumentum, Bacchanaliorum consuetudinem abrogaret. Huic quoque epistolæ adjungi possent, quæ Monachus de l' Isle in suo recenti tractatu *de jejunio lib. VI. cap. 6.* satis erudite scripsit, ubi de Ethnicorum Bacchanalibus differens, ostendit quantum nostrorum hæc Bacchanaliorum importunitas Sanctissimis Christianorum moribus adversetur. Verumtamen Nobis erit exponere, ea, quamvis ægre, ab Ecclesia tolerari, ut omnis aditus malis longe gravioribus intercludatur, quemadmodum post solidam, doctamque argumentationem, concludit celebris piusque Theologus Thomas Stapletonus in sua Oratione octava contra Bacchanalia *tom. 2. suorum Operum pag. 556.* Maximum vero discrimen intercedere inter ea, quæ præcipiuntur, & ea, quæ permittuntur: *Aliud est, quod docemus, aliud quod sustinemus, aliud quod emendare præcipimur, & donec emendemus, tolerare compellimur.* Verba sunt Sancti Augustini *lib. XX. contra Faustum cap. 21.* Unde constat, in rebus utcumque ab Ecclesia toleratis, nullum amplificationi, nullum arbitrio esse locum.

Declarat tamen id ab Ecclesia ægre tolerari.

Mandat itaque ne diebus Festis, & Feria sexta homines personati incedant.

Sapientissime in hac Urbe a Nostris Prædecessoribus sancitum esse comperimus, ut quamvis perpauci dies Bacchanaliorum licentiæ concedantur, tamen diebus Festis, ac sexta feria nemini omnino liceat larvam sumere, ac publice debacchari. Idem prorsus in reliquo Nostro Statu observari jubemus, & voluntatis Nostræ Cardinales Provinciarum Legatos, Præsules, Locorumque Gubernatores certiores facere non prætermittemus; id etiam enixe cupimus, nullum Ecclesiæ diem Festum Circulatorum levitate, ac licentia perturbari; illa enim Isaiæ verba semper Nobis ante oculos obversantur *Cap. 1. Kalendas vestras, & solemnitates vestras odivit anima mea: facta sunt mihi molesta, laboravi sustinens*: Et illa Malachiæ *c. 2. Dispergam super vultum vestrum stercus solemnitatum vestrarum*. Sed quoniam ab hominibus, quæ expetuntur, illico impetrari haud facile possunt, etiamsi justa sint, ideo significamus mentem hanc esse Nostram, idque pro regula habendum, ut in Urbium, Oppidorumque plateis, vel quibuscumque in locis, nec mane, nec vespere diei Festi Circulatores adsint. Quod si hujusmodi abusus alicubi tolerari consuevit, nunquam matutino tempore permittatur; horis pomeridianis, quantum fieri potest, removeatur; At si id sine gravi aliquo incommodo integre fieri nequeat, numquam supradicta, aut id generis solatia tolerentur, nisi post expleta Vespertina Officia, & Doctrinam Christianam: de qua quidem re nostrum erit, Cardinales Legatos, & Urbium Gubernatores etiam admonere.

Quid agendum circa solemniam Circulatorum diebus Festis.

In tali rerum statu hanc plane rationem ineundam sibi judicavit Sanctus Carolus Borromæus in suo primo Concilio Provinciali *pag. 1. Tit. De Festorum dierum cultu*, cujus Decretis addenda sunt ea, quæ ab eodem Pastore in Concilio III. Provinciali sub eodem Titulo statuta sunt. Hoc item Clemens XI. fel. record. inculcavit duabus Literis ad plurimos eodem exemplo datis, altera scilicet die 11. Januarii 1719. altera 4. Januarii 1721. quæ in ejus Bullario *pag. 553.* undecima sunt, & duodecima. At dum S. Caroli Borromæi vestigiis, quibus institit clarissimus Prædecessor Noster, Nos libenter inhærere fatemur, illud monitos omnes volumus, quod cum res desuper enarratas vetamus, interdicto non liberamus cætera omnia, quæ Sacris Canonibus, Constitutionibus Apostolicis, Conciliis aut Provincialibus, aut Diœcesanis, quoad Bacchanaliorum solatia, prohibentur, & præcipue quoad Ecclesiasticos viros, nunquam enim oculos a Concilio Tridentino deflectimus, quod *sess. 22. cap. 1.* postquam Sacrorum Canonum mentionem fecit, qui Ecclesiasticis luxum, convivia,

Pontificis mens de reliquis ad hanc materiam spectantibus.

fchera, ed accostarsi al Sagro Altare nello stesso modo, per ricevere dalle mani del Sacerdote la sagra polvere, coll'intimazione di dover pensare a morire.

Passando poscia alla seconda delle predette cose di sopra esposte, Noi qui non intendiamo d'esclamare o di predicare contra il Carnevale, o di fare contra di esso qualche istorica Dissertazione. Se lo volessimo, lo potressimo fare facilmente, trascrivendo quanto in questo proposito fu santamente composto da S. Carlo Borromeo nel suo Libro Memoriale stampato nella Parte settima degli Atti della Chiesa di Milano, allora che in cingraziamento d'essere stata liberata la detta Città dalla peste, con zelo e con dottrina esortò il popolo a non far più Carnevale; ed inserendo in questa nostra Lettera, quanto fu eruditamente radunato dal Monaco d'Isle nel suo nuovo Trattato del Digiuno *al lib. 6. c. 6.* ove trattando de' Baccanali de' Pagani, dimostra, quanto i disordini del nostro Carnevale sono contrarj alle massime del Cristianesimo. Ci contenteremo di dire, permettersi semplicemente, e tollerarsi, benchè di mala voglia, e per isfuggire mali maggiori, dalla Chiesa il divertimento carnevalesco, come, dopo un ben fondato ragionamento, conchiude il celebre e pio Teologo Tommaso Stapletone nella sua Orazione ottava *contra Bacchanalia, nel tom. 2.* delle sue Opere, *alla pag. 556.* Esservi in oltre una bella differenza fra le cose che si comandano, e le cose che si tollerano: *Aliud est, quod docemus, aliud quod sustinemus: aliud quod emendare præcipimur, & donec emendemus, tolerare compellimur*: sono parole di S. Agostino *contra Faustum al lib. 20. cap. 21.* dal che poi deriva non esser luogo nelle cose semplicemente tollerate di far estensione, e di giuocare d'arbitrio.

Al II. benchè il Pontefice non intenda affatto intamente proibire tal uso.

Rileva però ch'è ciò di mala voglia tollerato dalla Santa Chiesa.

Abbiamo ritrovato in questa nostra Città di Roma piantato da' nostri degni Predecessori un sistema, che non ostante il breve tempo prefisso al Carnevale, non si facciano in verun modo le maschere ne' giorni di Festa, e nel giorno di Venerdì. Lo stesso vogliamo, che si pratichi nel rimanente del nostro Stato: nè lascieremo di far palese questa nostra determinazione ai Cardinali Legati delle Provincie, ed ai Prelati e Governatori locali. Sarebbe pure nostro desiderio, che ne' giorni di Festa non vi fossero nelle Piazze Ciarlatani e Saltimbanchi; avendo sempre avanti gli occhi le parole del Profeta Isaia *al c. 1. Kalendas vestras, & solemnitates vestras odivit anima mea: Facta sunt mihi molesta: laboravi sustinens*: e le altre del Profeta Malachia *al c. 2. Dispergam super vultum vestrum stercus solemnitatum vestrarum.* Ma perchè non si può sempre ottenere in un subito dagli uomini quello che si vorrebbe, e che sarebbe giusto che si ottenesse, notifichiamo, non volersi da Noi ne' giorni di Festa Ciarlatani, o Saltimbanchi nelle piazze, nè in altri luoghi delle Città e Castella, nè nella mattina, nè nel dopo pranzo: Che se in qualchè Città, o luogo ritrovasi qualche cattivo abuso di tollerarsi anche nelle Feste, ciò mai si permetta la mattina; si procuri ancora, che non vi siano nel dopo pranzo; e non potendosi ciò ottenere senza grave disturbo, non si permetta però mai, che i predetti, o simili divertimenti si facciano, se non dopo l'ore del Vespro, e della Dottrina Cristiana, sopra di che non lascieremo di dare gli ordini opportuni ai Cardinali Legati, ed ai Governatori.

Perciò comanda che nei giorni di Festa, e nel Venerdì non si facciano Maschere.

Che cosa deva farsi circa l'abuso dei Ciarlatani nei giorni di Feste.

Questo è nel perdetto stato delle cose il sistema di S. Carlo Borromeo, nel suo primo Concilio Provinciale *alla par. 1. tit. de Festorum dierum cultu*, unendolo con quanto da esso fu disposto nel terzo Concilio Provinciale nello stesso titolo: e questo pure è quello, che la santa memoria di Clemente XI. inculcò in due sue Lettere Circolari, l'una *degli 11. di Gennajo 1719.* l'altra *dei 4. di Gennajo 1721.* e che sono l'undecima, e la duodecima nel suo Bollario *alla pag. 533.* E nello stesso tempo in cui ci protestiamo di ben volentieri battere le pedate impresse da S. Carlo, e contrassegnate dal predetto nostro degno Predecessore, ci protestiamo altresì, che dall'avere Noi fin ora parlato della proibizione d'alcune cose, non abbiamo inteso, nè intendiamo di levare la proibizione di tante altre, che sono ne' Canoni, nelle Apostoliche Costituzioni, e ne' Concilj, o Provinciali, o Diocesani, in ordine ai divertimenti carnevaleschi, e particolarmente rispetto alle persone Ecclesiastiche, avendo avanti gli occhi la disposizione del Concilio di Trento, *nella*

Qual sia la mente del Pontefice circa le altre cose.

vivia, choreas, aleas severe prohibent, sic Episcopos alloquitur: *Si qua vero ex his in desuetudinem abiisse compererint, ea quamprimum in usum revocari, & ab omnibus accurate custodiri studeant, non obstantibus consuetudinibus quibuscumque; ne subditorum neglectæ emendationis ipsi condignas, Deo vindice, pœnas persolvant.*

Alias evulsa fuit mala consuetudo Christianorum die Primo Januarii.

Cuilibet in Ecclesiastica disciplina paulum versato facile compertum erit, quasdam Ethnicorum veteres fuisse superstitiones, quæ Kal. Januarii in honorem Jani, & Deæ Streniæ instituebantur, quibus aliquando Christiani intererant, crapulæ, ludisque dediti, ac mulieres virorum, viri mulierum personas induebant: Nec Sanctus Patres in suis sermonibus, nec in suis Conciliis Ecclesia in tam pravum morem invehi prætermisit, quin etiam pœnas reis gravissimas indixit. De qua quidem te jam disseruimus in nostro opere de Festis Domini, cum de Circumcisione Christi Domini ageremus.

Huic successit altera relaxate vivendi tribus hebdomadis ante Quadragesimam.

Pravissima hac consuetudine funditus extirpata, altera enata est, spectans videlicet ad quasdam publicas relaxationes, quæ plerumque hebdomadis septuagesimæ, sexagesimæ, & quinquagesimæ celebrantur, in quibus Ecclesia præcipua Redemptionis nostræ mysteria meditanda nobis proponit, nos ut efficiat ad quadragesimalis temporis severitatem alacriores, quod & a Nobis fuit demonstratum in *Notificatione XIX. t. I.* inter eas, quas edidimus, cum Bononiæ moraremur illius Ecclesiæ moderatores. Ea vero consuetudo est Bacchanalium fœditas, & corruptela, quam sic describit claræ memoriæ Episcopus Gratianus in sua Synodo Ameriæ habita 1595. *pag.* 50. *Hinc factum (adeo Nos prava pervertit consuetudo) ut septuagesimam inter & quadragesimam interjecti dies, quos S. Mater Ecclesia magno mysterio veluti lugubres, funebresque habet, prævalens lasciviæ risus, hilaritatis amor, non in lætitiam solum inconditumque gaudium verterit, sed pene communi cuidam insaniæ dedicarit, eoque provecta licentia sit, ut ipsas quoque leges, ipsos Magistratus traxerit, & quod ne privato quidem cuiquam ulla bene morata Civitas concederet, id penitus jam publica auctoritate nitatur, & populi veluti obliti nominis, quo insigniuntur, in ipsos profanarum gentium ritus moresque degenerarunt.* Quamobrem illustris Ghislenius Busbequius, qui medio sæculo XVI. Ferdinandi I. Imperatoris ad Solimanum II. Orator fuit, scriptum reliquit, quemdam Legatum Turcarum, postquam Bacchanaliorum tempore in quadam Christianorum regione moratus esset, Constantinopolim reversum retulisse, certo anni tempore Christianos sui impotes insanire; tum cujusdam pulveris arcana vi, quo eorum capita conspergebantur, redire ad bonam mentem, ac resipiscere consuevisse: *Ut non frustra creditum sit hominem Turcam, qui eo tempore ad nos publici negotii causa Legatus venisset, domum reversum, retulisse, Christianos certis diebus bacchari, & furere, donec genere quodam cineris in Templo respersi redirent ad se, & convalescerent.*

Ecclesia huic abusui semper se opposuit.

Contrariam agendi rationem suadendo.

Nec huic morum perversitati Ecclesia ut potuit non opportune consuluit, & semper precibus operibusque piis enixe Dei præsidium imploravit, ut pœnas impiis debitas differret, & omnipotenti auxilio suo huic malo remedia præberet: atque inter cætera pietatis opera ad hunc finem directa, illud fuit, ut quædam Religiosorum familiæ a carnibus abstinere, & lacticiniis solummodo vesci consueverint a die Dominica aut Septuagesimæ, aut Sexagesimæ, aut Quinquagesimæ, usque ad diem Cinerum, ideoque Bacchanalia *Carnis privium*, nuncupantur, & in Missa Mozaraba Dominica Sexagesimæ *Dominica ad tollendas carnes* appellatur.

Devotas occupationes instituendo.

Alia quoque Religionis opera, furente bacchanalium insania, a Sanctis viris egregie sunt instituta, inter quæ publica, & solemnis illa est consuetudo, cujus auctor S. Philippus Nerius extitit, septem scilicet hujus Urbis Ecclesias invisendi, cujus instituti meminit Baccius in ejus vita. Nostri autem Prædecessores, ut in his diebus fidelium animos ad Sacramenta suscipienda inflammarent, plurimas Indulgentias

Et Indulgentias concedendo.

impertiverunt: *Napero, sed saluberrimo invento, Pontifices summi, depromptis de Thesauro Ecclesiæ largitionibus, fideles ad incensam pietatem per Sacramentorum par-*

Sess. 22. *al c.* 1. dopo avere parlato delle Canoniche disposizioni, che proibiscono agli Ecclesiastici il lusso, i conviti, le danze, i giuochi da carte, così parla coi Vescovi: *Si qua vero ex his in desuetudinem abiisse compererint, ea quam primum in usum revocari, & ab omnibus accurate custodiri studeant, non obstantibus consuetudinibus quibuscumque, ne subditorum neglectae emendationis ipsi condignas, Deo vindice, poenas persolvant.*

Già fu estirpato il mal uso dei Cristiani nel primo di Gennajo.

Ciascheduno mediocremente versato nell'Ecclesiastica disciplina, sarà facilmente informato, che v'erano alcune antiche infami superstizioni de' Gentili, che nel primo giorno di Gennajo si facevano in onore di Giano, e della Dea Strena, nelle quali tal volta si andavano meschiando i Cristiani, frequentando la crapula, e giuoco, e mascherandosi gli uomini da donne, e le donne da uomini: nè lasciarono i Santi Padri ne' loro Sermoni, ed anche i Concilj della Chiesa, d'inveire contro quest' intollerabile abuso, e di stabilire rispettivamente gravi pene contra i trasgressori, del che da Noi si è diffusamente ragionato nella nostra Opera delle Feste del Signore, quando trattammo di quella della Circoncisione di Gesù Cristo nostro Redentore.

Al quale è succeduto l'altro di usare delle rilassatezze nelle settimane avanti la Quaresima.

Schiantata questa prava usanza, se ne è pur troppo introdotta un'altra, che è quella di certe pubbliche rilassazioni nelle settimane per lo più di Settuagesima, Sessagesima, Quinquagesima, nelle quali la Santa Chiesa ci rappresenta i principali Misteri della nostra Redenzione, per ben disporci alla penitenza nel tempo di Quaresima, come pure da Noi fu dimostrato nella nostra Notificazione decimaquarta *al tom.* 1. fra quelle che publicammo, quando eravamo in Bologna governando quella Chiesa: e questo per appunto è il Carnevale, che così viene descritto da un rinomato Vescovo Monsignor Graziani nel suo Sinodo di Amelia, tenuto *l'an.* 1595. *alla pag.* 150. *Hinc factum (adeo nos prava pervertit consuetudo) ut Septuagesimam inter & Quadragesimam interjecti dies, quos Sancta Mater Ecclesia magno mysterio veluti lugubres funebresque habet, praevalens lasciviae risus, hilaritatis amor, non in laetitiam solum, inconditumque gaudium verterit, sed pene communi cuidam insaniae dedicarit, eoque provecta licentia sit, ut ipsas quoque leges ipsius Magistratus traxerit, & quod ne privato quidem cuiquam ulla bene morata Civitas concederet, id penitus jam publica auctoritate nitatur, & populi veluti obliti nominis, quo insigniuntur, in ipsos profanarum gentium ritus moresque degenerarunt*: per lo che il celebre Ghislen Busbec, che fu Ambasciatore verso la metà del secolo decimo sesto dell'Imperatore Ferdinando I. a Solimano II. lasciò scritto, che essendo stato un' Ambasciadore Turco in un Paese Cristiano in tempo del Carnevale, ritornato in Turchia riferì, che in certo tempo dell'anno, che è quello del Carnevale, i Cristiani impazzivano, ed in virtù d'una certa polvere, che si metteva sopra la loro testa, ritornavano in se: *Ut non frustra creditum sit, hominem Turcam, qui eo tempore ad nos publici negotii causa Legatus venisset, reversum domum, retulisse, Christianos certis diebus bacchari, & furere, donec genere quodam cineris in Templo respersi, redirent ad se, & convalescerent.*

La Chiesa a questo abuso sempre si è opposta.

Insinuando pratiche contrarie.

Non è stata neghittosa la Chiesa nell'opporsi, per quanto ha potuto, a questo pubblico disordine; ed è sempre ricorsa alle orazioni, ed alle opere di pietà, pregando Dio a sospendere i flagelli contra i peccatori, ed a somministrare col suo potente ajuto il modo di riparare ad un sì gran male; e fra le altre divozioni indirizzate a questo fine, vi fu quella intrapresa da alcune Religiose Famiglie, d'astenersi dal mangiar carne, e cibarsi di soli latticinj o dalla Domenica di Settuagesima, o da quella di Sessagesima, o da quella di Quinquagesima, fino al giorno delle Ceneri; per lo che il Carnevale vien chiamato *Carnis privium*, e nella Messa Mozaraba la Domenica di Sessagesima si dice *Dominica ad tollendas carnes.*

E con istituire divozioni contrarie.

Altre divozioni sono state introdotte nel tempo del Carnevale per lo stesso effetto da uomini dabbene, ed oltre tante altre, fra le quali solenne e pubblica è quella introdotta da S. Filippo Neri in questa Città di Roma della visita delle sette Chiese, della qual cosa parla il Bacci nella di lui vita, i Nostri Predecessori, per accendere in questi giorni i Fedeli alla frequenza de' Sagramenti, hanno fatta distribuzione del Tesoro delle sante Indulgenze: *Nupero sed saluberrimo invento Pontifices summi, depromptis de Thesauro Ecclesiae largitionibus, Fideles ad incensam*

E col concedere Indulgenze.

pietatem

participationem in diebus illis (de bacchanalibus loquitur) *frequentandam excitarunt*, *& ut se dant initia*, *spes est Diabolum inde extrusum adigendum fore ad captandas alias sordes*: Verba sunt hæc Theophili Raynaudi *tom. XVI. Oper. suor. pag. 412. num. 41.*

Exhortatio Pontificis ad Episcopos ad exercenda publica pia opera.

Vestrum est igitur, Venerabiles Fratres, hanc viam tenere, & ad hanc suscipiendam vestro exemplo cæteris incitamento esse. Præsertim vero Divinis Officiis Bacchanaliorum tempore quotidie vos interesse cupimus, Sacrosanctum Missæ Sacrificium coram Populo celebrare, Ecclesias, & Xenodochia invisere, & Ecclesiasticos homines, laicosque vobiscum ad id muneris invitare: hujusmodi enim comitatus, & sanctus erit, maximeque laudabilis. Curandum præterea a Vobis est, ut in una, aut in pluribus Ecclesiis Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum per triduum publico cultui exponatur, & quotidie populus ad Vesperam benedicatur, in Septuagesimæ, aut Sexagesimæ, aut Quinquagesimæ hebdomadis, aut tribus omnibus. Nos interea fidelibus, hac nostra epistola circulari, plenariam Indulgentiam concedimus, quæ a vobis solitis formulis promulgabitur, quæque cum *ad opus pium* directa sit, non impeditur alia plenaria Indulgentia, quam Ecclesia, ubi Eucharistia exponitur, aliis de causis habere possit, plenam, inquam, culparum veniam impertimur quibuslibet Christifidelibus, qui pœnitentia, & Sacra Synaxi rite muniti, singulis diebus Augustissimum Christi Corpus visitarint, Deum orantes juxta Ecclesiæ mentem, quam desuper exposuimus.

Quodque per triduum Sanctissimum Sacramentum in Ecclesiis exponatur.

Et concedit Indulgentiam plenariam.

Apostolicum hoc Nostrum munus exigebat, ut vobis hanc Epistolam conscriberebus. Vestrum exemplum, qui Nobis propinquiores estis, longinquiores impellet, ut ad Nos recurrant; qui sane eos omni, qua possumus, ope juvabimus, easdemque Indulgentias ipsis, eorumque Diœcesibus, concedere non gravabimur. Et demum Vos ex animo amplectentes, & Vobis singulis, Venerabiles Fratres, & Gregi Vobis commisso, Apostolicam benedictionem impertimur.

Dat. Pontif. anno VIII. die 1. Januarii 1748.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem Kal. Jan. MDCCXLVIII. Pontificatus Nostri Anno VIII.

XXVIII.

SUPER OPERIBUS

Venerabili Sorori MARIÆ A JESU DE AGREDA attributis sub titulo: *Mystica Civitas Dei, & Miraculum Divinæ Omnipotentiæ.*

BENEDICTUS PAPA XIV.

Dilecto Filio Fr. Raphaeli a Lugagnano Ministro Generali Ordinis Minorum S. Francisci de Observantia nuncupatorum.

Dilecte Fili, Salutem, & Apostolicam Benedictionem.

Pontificis nomine Regum Catholici, & Neapolis postulatur, ut ad examen Operum Servæ Dei procederetur.

POSTULATUM studiosissime apud Nos fuit a bonæ mem. Trojano Presbytero S. R. E. Cardinali de Aquaviva nuncupato, tum nomine Carissimorum in Christo Filiorum Nostrorum Hispaniarum Catholici, & utriusque Siciliæ Regum Illustrium, quorum negotiis apud Nos, & Apostolicam Sedem agendis præerat, tum etiam pro munere Protectoris Vestri Ordinis Minorum Sancti Francisci de Observantia, quod ipse gerebat, ut suprema manus imponeretur examini Operis, cujus titulus est: *Mystica Civitas Dei, & Miraculum Divinæ Omnipotentiæ*; quod scriptum asseritur a Venerabili Ancilla Dei Sorore MARIA A JESU DE AGREDA: cujus nimirum examinis prolatio impedimentum afferebat Judicio super ipsius Ancillæ Dei Beatificatione, & Canonizatione jamdudum feliciter instituto; Quum & juridicæ Inquisitiones de illius Vita, Virtutibus, & Miraculis in genere, auctoritate Ordinaria jam fuissent peractæ, & commissio Causæ compluribus abhinc annis a Romano

Status illius Causæ pro Beatificatione refertur.

pietatem per Sacramentorum participationem in diebus illis, parlasi di quelli del Carnevale, *frequentandam excitarunt*, &c, *ut se dant initia*, *spes est*, *diabolum inde extrusum adigendum fore ad captandas altas sordes*: sono parole di Teofilo Raynaudo *al tom. 16. delle sue Opere pag. 412. n. 41.*

Battasi dunque, o Venerabili Fratelli, da Voi questa strada, e col vostro esempio s'invitino gli altri a fare lo stesso. Non si tralascino, particolarmente in questi giorni di Carnevale, da Voi l'interessenza ai Divini Offizj, la celebrazione in pubblico della Messa, la visita delle Chiese, e quella degli Spedali, e fate invito degli Ecclesiastici, ed anche di Laici, timorati di Dio; che questo è corteggio buono, ed approvato. Si procuri, che in una, o più Chiese si esponga per un triduo il Venerabile, dando ogni sera la benedizione, o dentro la Settimana di Settuagesima, o in quella di Sessagesima, o in quella di Quinquagesima, o in tutte e tre; concedendo Noi con questa Nostra presente Lettera Circolare una Plenaria Indulgenza, che dovrà pubblicarsi da Voi nelle solite forme, e che essendo diretta *ad opus pium*, non resta impedita da altra Indulgenza Plenaria, e che per altri titoli avesse la Chiesa, in cui si espone il Venerabile, a chiunque confessato, e comunicato visiterà in ciascheduno giorno dei detti tridui il Santissimo Sacramento, come sopra, esposto, pregando di vivo cuore Sua Divina Maestà secondo l'intenzione di Santa Chiesa, che è quella di sopra esposta.

Ortatorie del Pontefice ai Vescovi perchè esercitino pubblicamente le opere pie.

E che si esponga per tre giorni nelle Chiese il Santissimo.

Per il quale motivo concede l'Indulgenza plenaria.

Il nostro Appostolico ministero esigeva, che vi scrivessimo questa Lettera. L'esempio vostro, che siete tanto vicini a Noi, moverà i più lontani a far ricorso a Noi medesimi; e Noi non mancheremo di porgere a ciascheduno Ricorrente ogni nostro ajuto, estendendo anche a pro d'esso, e della sua Diocesi, le Indulgenze a Voi concedute; ed in fine con pienezza di cuore abbracciandovi, diamo a ciascheduno di Voi, o Venerabili Fratelli, ed al Gregge a ciascheduno di Voi commesso, l'Appostolica Benedizione.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die 1. Jan. MDCCXLVIII. Pontificatus Nostri Anno VIII.

Dat. nel anno VIII. del Pont. il dì Gennaro 1748.

---

mano Pontifice signata, Sententia super non Cultu jam approbata, & novus etiam Apostolica auctoritate Processus confectus fuisset, in quo examinati fuerant Testes, senio aut valetudine affecti, de quibus timeri poterat, ne ex hac vita migrarent, antequam integer Processus super ipsius Ancillæ Dei Virtutibus, & Miraculis in specie, eadem auctoritate Apostolica compleretur.

Acceptis hujusmodi precibus, statim, pro hujus generis negotiorum cognitione a Nobis acquisita, dum in ipsis assidue tractandis totos quadraginta septem annos versati sumus, memoriæ Nobis occurrit Decretum de Præfato Libro a Congregatione Generali Sanctæ Romanæ, & Universalis Inquisitionis die XXVI. Junii Anni MDCLXXXI. editum; novumque ejusdem Libri examen a venerabilis memoriæ Prædecessore Nostro Innocentio Papa XI. cujus temporibus Decretum illud prodiit, demandatum Congregationi Particulari Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium ad hunc effectum ab Ipso deputatorum; quibus a felicis recordationis Prædecessoribus pariter Nostris Innocentio Papa XII. & Clementi item XII. alii subrogati fuerunt, qui ejusmodi examen explerent; tum etiam novissimum ipsius Clementis Decessoris Decretum, quo prædicti Operis censuram iterum remisit eidem Sanctæ Inquisitionis Generali Congregationi; absque eo quod, vel ab ulla ex Congregationibus particularibus, ut supra, deputatis, vel a præfata Generali Congregatione, post Decretum anno MDCLXXXI. editum, examen hujusmodi nedum absolutum, sed nec inceptum unquam extiterit, nec enim formalis examinis, multoque minus captæ resolutionis nomen meretur quidquid gestum est in Particulari Congregatione habita die 11. Januarii MDCCXXXIV. Qua de re statim cogitavimus hujusmodi judicium a Congregatione Sancti Officii avocare, & peculiari Congregationi Sacrorum Rituum, ex aliquibus Fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, ac nonnullis Sa-

Et decreta super operibus ei attributis edita enarrantur.

Pontif. avocat dictorum Operum, & Scriptorum judicium, illudque committit particulari Sacr. RituumCongregationi.

Sacræ Theologiæ Professoribus a Nobis deputandis conflatæ, & coram Nobismetipsis habendæ, novo consilio committere. Hujus autem avocationis novæque Commissionis decernendæ Causa in eo a Nobis statuta fuit, quod animadvertimus, præfati Operis examen, tam illud nempe, quod anno MDCLXXXI. peractum fuerat, quam illud, quod aut in Congregationibus particularibus a prælaudatis Prædecessoribus deputatis, aut in ipsa Generali Congregatione Sancti Officii, juxta novissimum Clementis Decessoris Decretum, fieri debebat; ad hoc dumtaxat institutum fuisse, ut videretur, an ipsum Opus licite, & utiliter a Fidelibus legi, retineri, ac Typis impressum præ manibus haberi posset; At vero instantiæ a præfato Cardinali de Aquaviva, nominibus, quibus diximus, Nobis exhibitæ, eo potissimum tendebant, ut examen Operis fieret ejusmodi, quale ad progressum Causæ Beatificationis, & Canonizationis Ancillæ Dei necessarium esse dignoscitur, quo in casu examen ipsum privative spectat ad Congregationem Sacrorum Rituum, ut colligitur ex Decretis sanctæ memoriæ Urbani Papæ VIII. quæ habent: *Non prius est ad aliquem actum inquisitionis deveniendum, quam tales Libri diligenter in Sacra Congregatione* (loquitur de Congregatione Sacrorum Rituum) *examinentur*. Hinc est, quod licet Venerabilis Servus Dei Robertus Cardinalis Bellarminus præclaros suos Controversiarum libros, non sine præviis approbationibus & permissionibus, vivens in lucem emiserit; iidemque libri, post Typographicas editiones, in Congregatione Indicis novo examini subjecti fuerint: Cum tamen actum fuerit de promovenda Causa Beatificationis, & Canonizationis ejusdem Servi Dei, necesse omnino fuit Postulatoribus eosdem Libros, una cum aliis illius Scriptis, iterum exhibere in præfata Congregatione Sacrorum Rituum examinandos; ut ipsi adnotavimus in Nostro Opere *de Canonizatione Sanctorum lib. 2. cap. 26. num. 2.* ad quod Opus ideo Nos referimus; propterea quod in eo concinnando, præcipuam diuturni gravisque laboris operam impendimus in exponenda praxi, quæ ab ipsa Sacrorum Rituum Congregatione in Causis Beatificationis Servorum Dei, & Beatorum Canonizationis provide constituta, inconcusse observatur.

Rationibus avocationis, & remissionis adducitur.

Hæc sane Congregatio (quod te latere non arbitramur), prætermissis aliis divisionibus, quæ ad rem præsentem non pertinent, distinguitur in Generalem, & Ordinariam. Et Generali quidem intervenit Summus Pontifex, una cum Cardinalibus, quotquot eidem Congregationi adscripti sunt, omnibusque ipsius Congregationis Consultoribus; atque in ea agitur de Servorum Dei Virtutibus Martyrio, aut Miraculis recognoscendis, & approbandis. Ordinariam vero constituunt soli Cardinales cum ipsius Congregationis Secretario, cum Protonotario Apostolico, & Promotore Fidei; atque in hac, præter cætera, agitur etiam de revisione Operum conscriptorum a Servis Dei, quorum Beatificatio promovetur, quæ revisio frequenti methodo peragitur. Cardinalis Causæ Relator, seu Ponens, ut vocant, unum aut plures, pro suo arbitrio, Theologos deputat hujusmodi Operum Revisores, qui censuram suam scripto exaratam ad ipsum deferunt; ipse vero illam præfatæ Congregationi Ordinariæ repræsentat. At ubi gravioris momenti difficultates vertantur, ac potissimum ubi Revisorum judicia inter se non conveniant, mos est, ut hujusmodi Revisorum censuræ singulis Cardinalibus expendendæ transmittantur, aliquando etiam in Breviarium accurate redactæ, Postulatoribus Causæ communicentur, ut ipsi difficultates excitatas cognoscant, iisque per opportunas responsiones satisfacere curent. Ac demum omnibus in Congregatione perpensis, quæcumque capta fuerit resolutio, per ipsius Congregationis Secretarium refertur Summo Pontifici, ad quem pertinet, eam judicio suo comprobare; ut latius videri potest in præcitato Nostro Opere *lib. 2. cap. 27. num. 9. & 10.*

Congregationis Sac. Rituum distinctio.

Et stylus in examinandis scriptis Servorum Dei.

Ad tramites hujus methodi & consuetudinis, revisio Operis de Mystica Civitate Dei præfatæ Congregationi Sacrorum Rituum Ordinariæ committi debuisset. Nos autem, ut majori Judicii celeritati consuleremus, ex eadem Rituum Congregatione, quatuor dumtaxat Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales selegimus, duos nimirum in Canonica facultate apprime versatos, scilicet Venerabilem Fratrem Nostrum Antoninum Xaverium Episcopum Prænestinum, *Gentili*, ac Dilectum Filium Nostrum Albertum Tituli Sanctæ Mariæ de Pace Presbyterum, *Cavalchini*, duosque alios Sa-

Pont. ad consulendum celeritati, ex eadem Congregatione selegit quatuor Cardinales.

cræ

cræ Theologiæ Magistros, Dilectos pariter Filios Nostros Presbyteros, Fortunatum Tituli Sancti Matthæi in Merulana, *Tamburini*, & Joachinum Tituli Sanctæ Crucis Hierusalem, *Besozzi*, respective nuncupatos, quibus, ut ea impleremus, quæ fieri potuissent a Cardinali Ponente hujus Causæ, si ea in ordinaria Sacrorum Rituum Congregatione proponeretur, adjunximus Dilectos Filios Antoninum Galli Abbatem Canonicorum Regularium Sanctissimi Salvatoris, Joannem Franciscum Baldini Clericum Regularem Congregationis Somaschæ, Thomam Sergium Presbyterum Congregationis Piorum Operariorum, & Cælestinum Orlandi Abbatem Monachorum Congregationis Cælestinæ, qui ipsius Operis discussioni, & examini incumberent; hujus autem Congregationis Particularis Secretarium deputavimus Dilectum Filium Magistrum Ludovicum de Valentibus Promotorem Fidei; cui mandavimus etiam, ut difficultates omnes in præfato Opere animadversas Postulatoribus in scriptis ederet, ut hi suas responsiones ad singula comparare, atque exhibere possent; Quæ omnia a prædictis respective peracta, & juxta mentem nostram expleta fuerunt. Ipsi præterea Nostram universo judicio diligentiam, atque operam præstare, quantumvis innumeris aliis gravissimisque negotiis oppressi, non detrectavimus, jubentes, omnia Nobis legenda, ac perpendenda afferri, nec nisi coram Nobismetipsis Congregationem deputatam cogi debere; quod factum fuit. Nomina vero Theologorum ad præfatum examen deputatorum palam edicere non recusavimus, licet non ignoremus, apud Congregationem Ordinariam Sacrorum Rituum in more esse, ut similibus in casibus eorum nomina silentio tegat; quod eos ab omni molestia, aut offensionum respectu præstet immunes: ut etiam videre est in citato Operis Nostri *lib. 2. cap. 27. num.* 10. Eidem autem Congregationi mandavimus, ut ipsum Opus juxta normam ab Urbano VIII. in Decretis traditam, diligenter accurateque perpenderet; ut habet Decretum a Nobis editum die 3. Augusti anni MDCCXLV.

Et quatuor Theologos revisores deputavit.

Et ipse omnia legit, ac ponderavit.

Ex eo die ad diem quintum mensis Decembris proxime elapsi, quo præfata Congregatio Particularis coram Nobis habita fuit, licet biennium & ultra effluxerit, non tamen dici potest inutiliter ductum esse tempus; dum, hoc mensium decursu, prædictus Fidei Promotor varias objectiones adversus Librum Mysticæ Civitatis Dei multimode excitatas, & huc illuc dispersas, diligenter collegit; Postulatores autem non omiserunt suas Responsiones ad singula Capita fuse, docteque opponere; qui vero consilium suum Nobis præbere debebant, omnia perlegere & ponderare non prætermiserunt; ac demum Nos ipsi præteritas autumnales ferias in eo impendimus, ut momenta Causæ coram Nobis discutiendæ plenissime cognita, animo comprehenderemus.

Diligentia adhibita in peragendo examine.

Ut autem ad ea jam veniamus, quæ in Congregatione animadversa, & ponderata fuerunt, quæque tibi, Dilecte Fili, libenter aperire volumus, ut Ancillæ Dei Causa ad suum debitum finem recta via dirigatur; illud ante oculos habere opus est, quod superius etiam innuimus, nimirum examen Operis, quod nunc instituitur, diversum omnino esse ab eo, quod in Congregatione Sancti Officii factum fuisset. In Ista enim, Opus ipsum, prout est in se, præcipuam Judicum curam occupasset, qui nequaquam ad se pertinere arbitrarentur, investigare, an vere conscriptum fuisset ab eo Auctore, cujus nomen in Titulo præfert: quod adeo verum est, ut in eo Tribunali frequenter examini subjiciantur Libri, & Opera, quorum Auctores penitus ignorentur. In Judicio autem, quod fit ex more Congregationis Sacrorum Rituum, primum examinis subjectum est, ut constituatur, quisnam propositi Operis Scriptor extiterit. Quod si evidenter non constet ad eum pertinere, cujus Beatificationis, & Canonizationis Causa agitur; revisio Operis prætermittitur, atque in ipsa Causa, prout res fuerunt, ad ulteriora proceditur; nec ullum examen libri instituitur, nisi manifeste constiterit, illius Auctorem esse ipsum Dei Servum, cujus nomine inscriptum perhibetur. En verba Decretorum Urbani VIII. *Præterea illud etiam diligentissime indagandum est, an ille, vel illa, pro cujus Canonizatione instatur, scripserit aliquos Libros, Tractatus, Opuscula, Meditationes, vel quid simile. Nam si scripsisse constiterit, non prius est ad aliquem actum inquisitionis deveniendum, quam tales libri diligenter in Sacra Congregatione examinentur, utrum conti-*

In Congregatione quid Primo examinatum fuerit.

Videlicet an evidenter constet Opus Dei Ancillæ scriptum fuisse.

continent errores contra Fidem, vel bonos mores, vel doctrinam aliquam novam, vel peregrinam, atque a communi sensu Ecclesiæ, & consuetudine alienam. Ubi Prædecessor Noster non dixit: *si scripsisse, probabile, vel verisimile sit*; sed ait: *si scripsisse constiterit*. Quibus verbis non probabilitas, sed certitudo requiritur; quemadmodum, attenta etiam inconcussa praxi præfatæ Congregationis, alibi a Nobis assertum fuit; *de Canonizat. Sanctor. lib. 2. cap. 34. num. 4.*

Pro hac probatione non sufficit, sub ejus nomine fuisse opus impressum.

Neque ad evitandum hujusmodi probationis rigorem satis est dicere, quod Opus illud, de quo agitur, iterato impressum fuit, constanterque vulgatum sub nomine Sororis MARIÆ A JESU; hoc enim aliquam vim haberet, ubi Opus ipsum, Ancilla Dei vivente, in lucem prodiisset, atque ubi constaret, ipsam non ignorasse hujusmodi librum suo nomine circumferri, neque eam contra reclamasse, aut partum abnegasse, nec alium quempiam extitisse, qui eam crimine plagiij accusaret; ex his enim omnibus simul junctis validum exurgeret argumentum pro eodem Opere Ancillæ Dei certius tribuendo. At Opus, de quo agitur, post ipsius Ven. Sororis mortem Typis excusum fuit: quemadmodum vero, si in aliquo Tabulario inventum fuisset in Codice manu exaratum, ipsi Ancillæ Dei tuto adjudicari non posset, nisi per legitimas probationes doceretur, illius esse stylum atque scriptionem: ita, dum post ejus mortem, a Typographis descriptum, in manibus Hominum invenitur; ut ei tuto adjudicetur, cujus nomen in fronte gerit, similes omnino probationes requiruntur, easque perfici oportet super ipsius Operis Authographo; quod proinde exhiberi necesse est, ut inhærendo semper receptæ praxi, observavimus, *citato nostro lib. 2. cap. 26. n. 6.*

Neque Postulatorum confessio.

Quia inquisitio fit in favorem veritatis.

Minusque sufficit ad requisitum probationis rigorem declinandum, subjungere, quod omitti possit adeo exquisita discussio, dum Postulatores ipsi admittunt, & asserunt, Opus illud a Venerabili MARIA DE AGREDA conscriptum fuisse. Relata enim verba, *Si scripsisse constiterit*, non in gratiam Postulatorum, sed in favorem veritatis, in Decreto Urbani VIII. posita sunt. Quapropter, si licet Postulatoribus (id quod non semel evenit (sustinere, librum alicui Servo Dei forsan tributum, certis deficientibus argumentis, ad ipsum revera non pertinere; nullo pacto negari potest, jus esse Judici exquirere, an per legitimas probationes, ut par est, manifeste constet, Librum alicujus Servi Dei nomine inscriptum, ab eo reipsa compositum fuisse.

Exemplum in causa S. Jacobi de Marchia.

Hujus rei exemplum clarissimum datum est in Causa Sancti Jacobi de Marchia Ordinis Vestri. Postquam enim difficultas promota adversus illius doctrinam de Sanguine Christi, prolatis duobus Brevibus Prædecessoris Nostri Pii Papæ II., sublata fuerat; altera excitata fuit adversus doctrinam pariter ab ipso traditam in quodam Dialogo *adversus Fraticellos*, qui asservabatur in Archivio Fratrum Minorum de Observantia apud Sanctum Isidorum de Urbe, quemque Wadingus a Beato Iacobo conscriptum, ac proprio ipsius chirographo exaratum asserebat. Postulatores vero, de Dialogi Auctore, deque Scriptore Codicis minime dubitantes, omnem operam ponebant in propugnanda Doctrina in eodem asserta. Verum, quum sanctæ memoriæ Prædecessor Noster Clemens Papa XI. Codicem ipsum ex Archivo extrahi jussisset, duosque claros Viros antiquorum characterum Peritos, Alexandrum Zacagnum, & Justum Fontaninum, deputasset, qui dijudicarent, an vere Beati Jacobi Scripturam contineret; quumque horum judicia minime inter se convenientia fuissent: idem Prædecessor Nobis tunc in minoribus constitutis, & Promotoris Fidei munus gerentibus, mandavit, ut Sententiam Nostram de tota re in scriptis exponeremus. Nostra autem Sententia fuit, in ejusmodi judiciorum varietate, ac probationum incertitudine, responderi posse, de Auctore Dialogi *non constare*, atque ita ad ulteriora in Causa procedi: cui quidem consilio quum Pontifex benigne annuisset, liberum cursum ipsa Causa deinde habuit, ac postea sub recolendæ memoriæ Benedicto Papa XIII. Benefactore Nostro, felicem exitum sortita est; quemadmodum in sæpecitato Opere nostro *lib. 2. cap. 34. num. 7.*, relatum habetur.

Examinantur rationes adductæ ad probandam identitatem Operis.

Regulis hisce constitutis, ut ad rem nostram propius accedamus, ex actis apparet, quod usque ab anno MDCLXVIII. Tirasonensis Episcopus, tunc existens, Vir doctus, & Venerabilis MARIÆ nomini ac memoriæ devotus, sua Ordinaria utens aucto-

auctoritate, non modo Processum confecit super fama ipsius Virtutum, atque Miraculorum, sed etiam quum ei relatum esset, in Coenobio Monialium de Agreda existere Authographum Operis de Mystica Civitate Dei, mandavit ipsum sibi exhiberi. Quod quum factum esset, is quidem, inspecto Codice, dixit, illius Scripturam, exceptis Capitulorum Titulis, esse a Venerabili Sorore MARIA A JESU; addiditque, se ideo hoc asserere, propterea quod illius characteris forma sibi cognita esset, ex inspectione plurium Epistolarum ab illa scriptarum, ejusque nomine obsignatarum. Procurator autem Causae, ut Episcopi dicto ampliorem fidem adstrueret, tres alios Testes producit, inter quos erat ipsius Causae Notarius, qui tamen non singillatim examinati fuerunt, sed, praestito Juramento de veritate dicenda, uno ore dixerunt, ipsum Codicem, exceptis Titulis, ut supra, Ancillae Dei charactere jam pridem sibi cognito, conscriptum esse. Qua de re idem Episcopus jussit hujusmodi Operis exemplum in forma authentica describi, eoque in processu inserto, praedictum assertum Authographum Monialibus reddi; quae omnia, ut ipse jusserat, impleta fuerunt.

Et signantes scriptura illius proprio charactere.

Recognita per testes habentes notam manum.

Porro, si Sanctus Athanasius in humanis ageret, hujusmodi probationis genere forsitan contentus non esset. Quum enim ipse seditiosas quasdam Epistolas scripsisse diceretur, eoque nomine apud Imperatores per calumniam accusaretur, nil minus requirebat, quam ut Epistolae ipsae in medium proferrentur, tum aliae invenirentur ipsius manu conscriptae, quae cum illis conferri possent: *Primum quidem literas saltem nostram similes proferant*; Et tamen id satis adhuc non fore asserebat: *At nequaquam tutum illud fuerit &c., Vestras quippe Imperatorum manus saepe sunt imitati, unde similitudo illa scriptis auctoritatem minime dederit*, ut legitur *tom. primo Ipsius Operum Parisiis impress. anno* MDCLXXXVIII *pag.* 298. Quae Athanasii verba ideo attulimus, ut ostenderemus huic Sancto Doctori minime persuasum fuisse, ex characteris similitudine tuto evinci posse, librum aliquem revera conscriptum esse ab eo, cui tribuitur a Testibus, asserentibus, ideo sibi cognitam esse illius characteris formam, quod alias viderint chartas ab eodem scriptas, suoque nomine obsignatas. Ac de insufficientia probationis Scripturae *per Testes habentes notam manum*, innumeras Jurisperitorum auctoritates hic colligere in promptu esset. Receptum est enim, ubi de fide Chirographi disputatur, ut requiratur depositio Testium, qui adfuerint, & viderint, dum ab eo scriberetur, cujus manu scriptum asseritur. Attamen cum id, quod ad comprobandam brevioris Scripturae veritatem omnino requiritur, non aeque exigi possit, ubi, ut in casu nostro, de Opere agitur satis prolixo & amplo; hoc saltem requirendum visum est, quod nimiae severitatis a nemine incusandum putamus, ut nempe allata probatio legitimis adminiculis fulciatur. Si qui enim ex Jurisperitis admittunt probationem characteris, quae fit per Testes habentes notam manum; hi omnes docent hujusmodi Testibus non aliter deferendum esse, quam si sufficienter adminiculati dignoscantur; quod Ipsi jam observavimus *de Canoniz. Sanctor. lib.* 2 *cap.* 52. *num.* 6. Si vero hujusmodi adminicula requiruntur, ut fides habeatur Testibus *singillatim* examinatis, quique cum omnibus debitis solemnitatibus, alter seorsim ab altero Testimonium dixerunt; nonne majori Jure requirenda erunt in praesenti casu; in quo adducuntur dumtaxat Testes *turmatim* recepti (quorum modica in Jure habetur auctoritas, ut videre est in praefato *nostro lib.* 2 *cap.* 49. *num.* 2.), quique post auditam sui Superioris assertionem, coram ipso testificantes, eidem adstipulari quodammodo debebant. Nec audiendi sunt, qui excipiendo, ajunt, Processum, de quo agitur, non Apostolica, sed Ordinaria auctoritate confectum fuisse. Etenim Processus Ordinarii, si non ad normam literarum Remissorialium, a Congregatione Sacrorum Rituum expeditarum, at saltem ad Juris communis tramites sunt conficiendi; non autem aliunde, quam a Jure communi desumpta sunt, quae huc usque adnotavimus.

Ex hoc quomodo probatio defumi possit, expenditur.

Resolvitur id non sufficere, nisi Testes sint adminiculati.

Quod si a Nobis ulterius quaeratur, quaenam putemus esse adminicula ad imperfectam hujusmodi probationem roborandam necessaria; facile respondebimus alia procul dubio existere Scripta, praeter Mysticam Civitatem Dei, Sororis Mariae charactere exarata. Id enim asserit Frater Joseph Ximenius in Vita ipsius Ancillae Dei

Modus adminiculandi Testes.

§. 32. *num.* 129. Prætetea fieri non posse, quin alia complura ipsius Chirographa, seu Schedulæ inveniantur, quum eadem Agredani Monasterii regimen diu obtinuerit. Vera autem illius characteris forma semel percognita, advocandi sunt Periti, qui comparantes codicem, de quo agitur, cum aliis ipsius scriptis, de identitate characteris juxta earum artis regulas, judicium faciant. Tum vero indubia illa characteris exemplaria, ipsumque controversum Opus, una cum Peritorum judiciis, Romam transmitti debent, ubi alii deputabuntur Periti, qui omnibus recte perpensis, de hujusmodi characteris identitate, deque transmissis Peritorum judiciis, sententias suas aperiant. Quamvis vero hujusmodi probatio, quæ *per comparationem* appellatur, inter subsidiarias, sive semiplenas probationes numeretur (id quod a Nobis demonstratum est *cit. lib.* 2. *cap.* 22. *num* 5. *&* 6.) Si tamen hæc cum altera conjungatur, quæ antea facta fuit *per Testes, habentes notam manum*; haud parum ponderis apud sapientes Judices habere poterit. Neque putes novam hanc esse methodum, quam tibi indicamus; hæc enim constanter fuit consuetudo Congregationis Sacrorum Rituum, quam etiam nuper sequuta est in Causa Beati Joannis Cantii; ut in præfato *nostro lib.* 2. *cap.* 9. *num.* 8. *& seqq.* adnotamus. Neque tibi in mentem veniat dubitare de ipsius asserti Authographi, aliorumve scriptorum amissione. Hæc enim, postquam ut oportuit, inspecta fuerit, iisdem redduntur, a quibus exhibita fuerunt; ut Nos etiam testati sumus *eodem lib.* 2. *cap.* 26. *num.* 8. eaque a te ipso restitui poterunt eidem Monasterio de Agreda, in quo, fertur, Ancillam Dei ea asservari voluisse, ut legitur in ejus Vita *part.* 3. *Mysticæ Civitatis, Augustæ Vindelicorum impress. pag.* 144. *ad num.* 18.

Altera inquisitio facienda.

Quod Opus ab ipsa compositum fuerit.

At non hic sistunt inquisitiones, quas perfici opus est, ut, ad normam Decretorum Urbani VIII. pronunciari valeat, *constare*, quod Mystica Civitas Dei a Venerabili Maria a Jesu conscripta fuerit. Novum profecto non est, neque difficile intellectu, quod quis propria manu describat Opus, quod vel ab alio integre compositum fuerit, vel cujus magna pars aliena constet inventione ac doctrina. Quod cum advertissent Causarum Palatii Apostolici Auditores in Causas Canonizationis Beatæ Theresiæ a Jesu, de ipsius Operibus id potissimum sibi comprobandum sumpserunt; quod nempe *ipsa Beata Theresia sua propria manu, & non aliena industria, seu alicujus alterius humano studio istos libros composuerit*, ut videre est in relatione ab ipsis confecta, sub titulo *de Virtutibus artic.* 2. *§. primo pag.* 269. *impressa Viennæ anno Sal.* 1628. Porro de Mystica Civitate Dei non id affirmatur, neque pro certo contenditur, quod a Ven. Maria a Jesu composita non fuerit. At negari nequit, quin usque ab initio aliqua de hoc excitata fuerit dubitatio. Etenim ipse Tirasonensis Episcopus, qui, ut supra dictum est, de ejusdem Ancillæ Dei Virtutibus & Miraculis Anno MDCLXVIII. Processum Ordinarium construxit, quum præcedenti anno MDCLXVII. Præfatum Opus amplissima sua approbatione commendare voluisset; hoc etiam sibi præstandum censuit, ut eos confutaret, qui hujusmodi scriptionis gloriam Ancillæ Dei abrogabant; ut videri potest *in Summario præliminari hujus Causæ pag.* 39. *litt. D*. Quod sane supervacaneum fuisset, nisi jam tunc aliqui extitissent, qui ea de re dubitassent; quemadmodum ab aliis etiam ad hæc usque tempora dubitatum fuisse non ignoras.

Signanter ob dubium aliquod excitatum.

Varia argumenta licet ad hoc adducta fuerint.

Hoc igitur dubium e medio tolli oportet, ut tuto pronunciari valeat, Ancillæ Dei Opus esse hoc, de quo agitur. Equidem non negabimus, quin *in Responsionibus Præliminaribus pag.* 25. *n.* 46. magna argumentorum vis collecta fuerit ad ostendendum, non alteri, quam ipsi Ancillæ Dei, nulloque modo potissimum illius Confessario, hoc Opus tribuendum esse. At cum, præter Mysticam Civitatem Dei, tot alia extent Opera, quæ ab eadem procul dubio confecta perhibentur; quumque ex artis criticæ regulis, validissimum argumentum pro dignoscendis librorum Authoribus in comparatione styli, ejusque similitudine, aut difformitate constituatur; cur adhibitæ non fuerunt opportunæ diligentiæ ad comprobandam uniformitatem styli Mysticæ Civitatis Dei cum aliis Operibus ab eadem Ancilla Dei indubitanter conscriptis? Quod enim citatus Ximenius in suo Prologo Galeato §. 12. *n.* 95. de hujusmodi styli uniformitate testatur, minime sufficiens reputatur, quousque necessaria Operum comparatio, de qua diximus, instituta non fuerit.

Deest tantum probatio per comparationem styli.

Præ-

Praeterea legitur in Historia Vitae ejusdem Sororis Mariae a Iesu, quod quum ipsa scripsisset Opus Mysticae Civitatis Dei, Confessarius quidam illius spiritum non plane noscens, ei praecepit, ut Opus illud flammis combureret. Quod quum ab ipsa statim perfectum fuisset, alter deinde Confessarius in rebus Divinis, magis expertus, eidem mandavit, ut hujusmodi Opus de novo recuderet: licet prioris exemplum apud Catholicum Regem Philippum IV. extaret, ipsius piissimi Regis jussu descriptum, antequam illius authographum combureretur; Evenisse autem, non sine Miraculo, ut idem Opus brevi tempore ab Ancilla Dei iterum conscriberetur, absque ulla discrepantia ab eo, quod antea combustum fuerat; nisi quod parva quaedam additamenta; ac nonnullarum rerum elucidationes accesserunt novo Codici, quem afferunt eumdem esse, qui in Agredano Monasterio pro Autographo asservatur, & ex quo Episcopus Tirasonensis describi jussit exemplum in suo Processu, ut supra diximus, insertum. Ita narrat praedictus Joseph Ximenius in *Vita Ven. Sororis Mariae a Jesu §. 32. num. 125. & seqq* qui etiam *in Prolog. Galeato § 12. n. 49.* de uniformitate Operis jam cremati cum eo, quod nunc visitur, ita testatur: *Dubium tamen non est, idem prorsus fuisse opus, quod postea iterato scribere aggressa est, hodieque in lucem prodit ad literam, absque differentia alia, praeter additiones quasdam, & majorem explicationem punctorum aliquorum, prout comprobatur ex Transumpto primi illius Authographi, quod Philippus IV secum habebat, ideoque ab incendio superfuit.* Extabat igitur, quo tempore Ximenius scribebat, exemplum Operis Philippo Regi traditum ante Autographi combustionem; nec enim aliter comparari potuisset cum Opere iterum exarato. Quumque ipse Rex, ejusque Successores, Ancillam Dei tanta veneratione prosequuti fuerint, credibile non est, hujusmodi exemplum, sive in Regia Bibliotheca S. Laurentii (in qua condita fuerunt Opera Sanctae Theresiae, ut refertur in citata Relatione illius Causae ab Auditoribus Rotae confecta *pag.* 270.), sive alibi, asservatum non esse. Hoc itaque exemplum si exquiratur, id quod omnino necesse est, haud difficile, ut putamus, invenietur. Eo autem reperto, si hujusmodi comparatio instituetur, qualem Ximenius se perfecisse asserit, judicium fieri poterit de asserta uniformitate. Ac denique, si additamenta, & explicationes, quas idem Ximenius innuit, examinabuntur, complures obscuritates ex his omnibus tolli poterunt, quae hanc Causam plus satis involvunt.

Comparatio quoque Operis secundo loco scripti cum copia primi combusti est facienda.

At dices, ex ejusmodi operationum serie majorem afferri moram progressui Causae Beatificationis Ancillae Dei, cujus expeditio tibi, tuisque Religiosis omnibus in Votis est, & pro qua Protector olim vester bonae memoriae Cardinalis de Aquaviva, nominibus etiam Hispaniarum Catholici, & utriusque Siciliae Regum, demissas Nobis preces obtulerat. Verum animadvertendum hic est, in hujusmodi Causa nihil aliud huc usque peractum fuisse, nisi quod, post Processum ab Ordinario constructum, admissa est introductio ipsius Causae; approbata sententia super non cultu; & peculiaris auctoritate Apostolica Processus confectus, ad excipiendas depositiones Testium, quorum vitae obitus imminere timebatur, ut supra narravimus. Antequam vero deveniatur ad praecipuum proponendum Dubium super Virtutibus, deindeque ad aliud super Miraculis, ex quibus nempe potissimum pendet optata Beatificationis conclusio; opus est, non quidem ex nova lege, quae pro hac Causa peculiariter statuta fuerit, sed ex veteribus, & generalibus legibus Congregationis Sacrorum Rituum, ut omnia, quae extant, Opera ab Ancilla Dei conscripta, examini subjiciantur; Processus Apostolicus super fama Virtutum, & Miraculorum in genere conficiatur; tum super ejus relevantia pronuncietur; alter deinde Processus Apostolicus in specie super Virtutibus, & Miraculis construatur; ac tam de Processus Ordinarii, quam de aliorum Apostolicorum validitate judicetur.

Non nimia causae inficitur mora.

Pendente autem Judicio super libro Mysticae Civitatis Dei, nihil ex praemissis omnibus fieri posset, resistentibus Decretis Urbani VIII. quorum verba superius etiam allata sic habent, *Nam si scripsisse constiterit, non prius est ad aliquem actum in quisitionis deveniendum, quam tales libri diligenter in Sacra Congregatione examinentur.* Nos tamen, his minime obstantibus, de Apostolicae auctoritatis, & liberalitatis plenitudine, atque etiam aliquibus Praedecessorum Nostrorum exemplis, quae in citato Opere nostro *lib. 2. cap. 13.* retulimus, quamvis non adeo amplis, innixi;

Pont. indulget, ut interim ad examen aliorum Operum, Et ad Processum super fama Virtutum deveniri possit.

ex

ex speciali gratia libenter indulgemus, ut, licet nec de vero hujus libri Auctore, neque de ejus approbatione, quidquam adhuc statutum fuerit, nihilominus & ad examen aliorum Operum ejusdem Ancillæ Dei procedi valeat; &, consequutive ad novum Processum Apostolicum, judicium super fama ipsius Virtutum, & Miraculorum in genere fieri possit; & alter etiam Processus Apostolicus super ipsius Virtutibus, & Miraculis in specie conficiatur; & tam Processus Ordinarii, quam aliorum Apostolicorum validitas expendatur: animadversiones quoque super Virtutibus in specie a Promotore Fidei exponantur, eisque opportunæ Responsiones, si placet, a Postulatoribus comparentur; dummodo tamen ipsum Dubium *super virtutibus in specie* in Congregatione Sacrorum Rituum non absolvatur, antequam Judicium de omnibus Ancillæ Dei Operibus prolatum fuerit. Persuasum autem tibi esse volumus, Nos, hac concessionis amplitudine, ultra servatos a Prædecessoribus Nostris fines longe progressos esse, propter piam affectionem, quam erga Ancillam Dei merito fovemus; teque etiam intelligere, dum præfatum Dubium de illius Virtutibus in specie, non nisi post ejusdem Operum approbationem absolvi volumus, magnam a Nobis utilitatem afferri illius Causæ, quæ scilicet ex ipsis Operibus, si approbata fuerint, majorem procul dubio splendorem accipiet.

Quæ vero interim fieri permisimus, dum præfati Operis Revisio absolvitur, ea Nos quidem paucis verbis complexi sumus. Verum, ut eadem ad exitum perducantur, non parum temporis necessarium erit. Cujus temporis decursu si, ea simul perficientur, quæ superius facienda indicavimus, ad approbationem Operis de Mystica Civitate Dei attinentia; profecto evidenter agnosces, non modicum compendium ipsi Beatificationis Causæ obvenisse ex eo, quod a Nobis, ut supra, statutum fuit.

Post probationes circa identitatem primo dicti Operis, inquisitio super illius doctrina erit facienda.

Hoc eodem temporis decursu, Nos ipsi omnem diligentiam adhibere non omittimus, ad hoc ut, si aliquando probatum fuerit, mysticam Civitatem Dei a Venerabili Maria a Jesu vere compositam fuisse, tunc demum, vita comite, Judicium Nostrum proferre valeamus, an liber ipse *contineat errores contra Fidem, vel bonos mores, vel doctrinam aliquam novam, vel peregrinam, atque a communi sensu Ecclesiæ, & consuetudine alienam*, juxta relatum superius Urbani Prædecessoris Decretum. Quamobrem mandavimus etiam singulis Cardinalibus, atque Theologis peculiarem Congregationem a Nobis, ut supra, deputatam constituentibus, ut unusquisque suam hac de re sententiam scripto conceptam, suoque sigillo obsignatam in manus Nostras remittant, volentes omnia hujusmodi Judicii capita in antecessum per Nosmetipsos debita maturitate, una cum Judiciis Academiarum Salmanticensis, Complutensis, Lovaniensis, ac Tolosanæ, pensare.

Censura Facultatis Parisiensis adversus versionem Gallicam Mysticæ Civitatis Dei.

Utque nihil Te lateat eorum, quæ ad sternendam hujusmodi Judicio viam interim examinare decrevimus; hoc primum tibi notum esse volumus, magnam Nobis semper opinionem fuisse, atque adeo esse de bonæ memoriæ Cardinali de Aguirre, cujus familiari consuetudine, in juvenili ætate constituti, olim usi sumus; quemque non minori apud te existimatione esse arbitramur; neque putamus ab Alumnis vestri Ordinis recusatum iri Judicem in Causa Mystica Civitatis Dei, pro qua ipsum suum studium tantopere declaravit. Eo vivente, Anno Domini MDCXCVI. prodiit Censura Facultatis Sorbonicæ in primam Partem hujus Operis, quæ refertur *in Diario Sapientium Tom. 24. pag. 51. & pag. 516.* & inserta est per extensum *in Tom. III. Collectionis Judiciorum, Parisiis editæ an. 1736. pag. 150. & seqq.* Quæ tamen censura quum præfato Cardinali magnopere displicuisset, ab eodem impugnata est peculiari Scripto, quod exhibitum non fuit: Idemque præterea scripsit Epistolam unam ad Galliarum Regem, & alteram ad Archiepiscopum Parisiensem; in hac vero, quæ data fuit die IV. Augusti Anni MDCXCIX. fassus est, propositiones in præfato libro a Sorbonica Facultate notatas, prout jacent in versione Gallica, quæ usi sunt Parisienses Theologi, jure, meritoque damnatas fuisse; verumtamen hujusmodi versionem parum fidelem esse contendit. En verba Epistolæ relat. in vestro Summario Præliminari §. IV. num. 8. pag. 214. *Nel di cui idioma*, de Gallica lingua loquitur, *così tradotte, ancor Io concorro in asserire, che siano state giustamente censurate da codesta Università*. Itaque Cardinalis de Aguirre censuram Sorbonæ approbat, versionem libri non approbat; Censuræ subscribit, relate ad versionem Gal-

Card. de Aguirre censuram approbat, versionem rejicit.

lic-

licam, eamdemque censuram ideo rejicit, quod versionem illam minus fidelem existimat. Hæc autem versio non alia esse potest, quam quæ ex Hispanico idiomate in Gallicum facta est a Patre Croiset Ordinis Vestri Presbytero, quæque impressa fuit Massiliæ eodem Anno, quo prodiit in lucem Censura Sorbonicæ Facultatis. Atque hæc est illa versio, quæ in Summario Causæ tam magnis elogiis in Cœlum tollitur. Cardinalis de Aguirre Hispanus Croisetum Gallum reprehendit, tanquam in Hispanico idiomate parum versatum. Si quis vero Traductoris Galli partes suscipiens, Cardinalem Hispanum, tamquam Gallicæ linguæ minus peritum reprehenderet, totum Judicium in ancipiti hærere necesse esset. Quare, ut hujusmodi difficultatum involucra tollantur, Nostræ curæ erit aliquem invenire in utroque idiomate probe, periteque versatum, cujus diligentia rei veritatem in claro positam tuto dijudicare possimus.

Versiones Ædes examinanda.

Novimus præterea, non Tibi ignotum esse Opus *de Revelationibus, & Visionibus*, ab Eusebio Amort Canonico Regulari Lateranensi editum Anno MDCCXXXIV. in quo præfata quidem Censura Parisiensis Facultatis reprobatur: sed aliæ, ac diversæ objectiones fiunt adversus Mysticam Civitatem Dei. Cui novo Censori fuse respondit doctus quidam Ordinis Vestri Professor Frater Didacus Gonzalez Mattheo Hispanus, qui suas Responsiones Nobis dicatas superiori Anno MDCCXLVII. Matriti edidit, Nobisque transmisit. Harum quoque objectionum, & Responsionum examen fieri debet, & a Nobis, Deo adjuvante, fiet, antequam de Mystica Civitate Dei sententiam proferamus, quum nullam in hoc gravissimo Judicio diligentiam supervacaneam fore judicemus.

Et objectiones Eusebii Amort.

Hæc erat, quæ tibi innotescere volebamus. Nunc ea, quæ in præfata Congregatione Particulari coram Nobis deliberata fuerunt, in summam colligendo, sequens Decretum, de ejusdem Congregationis consilio atque unanimi sensu, edicimus; nempe: *Ex hactenus deductis non constare, prout oportet, in casu & ad effectum, de quo agitur, quod Opus inscriptum* Mystica Città di Dio, *sit Opus Venerabilis Servæ Dei sororis Mariæ a Jesu de Agreda; ex gratia tamen speciali, Postulatoribus indulgeri, ut in Causa Beatificationis, & Canonizationis ejusdem, ad ulteriora procedatur, ita tamen, ut dubium super Virtutibus non absolvatur, nisi prævio iterato novo definitivo Decreto, aut a Nobis, aut a Nostris Successoribus, præmissis, uti supra, respective præmittendis, edendo; in quo, vel statuatur Opus prædictum non esse Servæ Dei, vel, constito esse Opus ejusdem, definiatur, nihil, vel in eo, vel in aliis Operibus ejusdem Servæ Dei, reperiri, quod sit contra Fidem, bonos mores, vel quod sapiat doctrinam aliquam novam, & peregrinam, atque a communi sensu Ecclesiæ, & consuetudine alienam, juxta præscripta in Decretis Urbani VIII.* Tibi, Dilecte Fili, universoque Ordini tibi commisso, Benevolentiæ Nostræ pignus, Apostolicam Benedictionem impertimur.

Conclusio cum prolatione Decreti.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem die decima sexta Januarii Millesimo septingentesimo quadragesimo octavo, Pontificatus Nostri Anno VIII.

Dat. Pontif. Anno VIII. die 16. Januari 1748.

Finis Tomi Quarti.